O ENCICLOPEDIE
ÎN 160
DE PAGINI

- CARTEA MUNȚILOR
- Agențiile B.T.T. se prezintă

TRASEE TURISTICE PENTRU TINERET

- MUZICA '86

SPORT

AVENTURI MONTANE

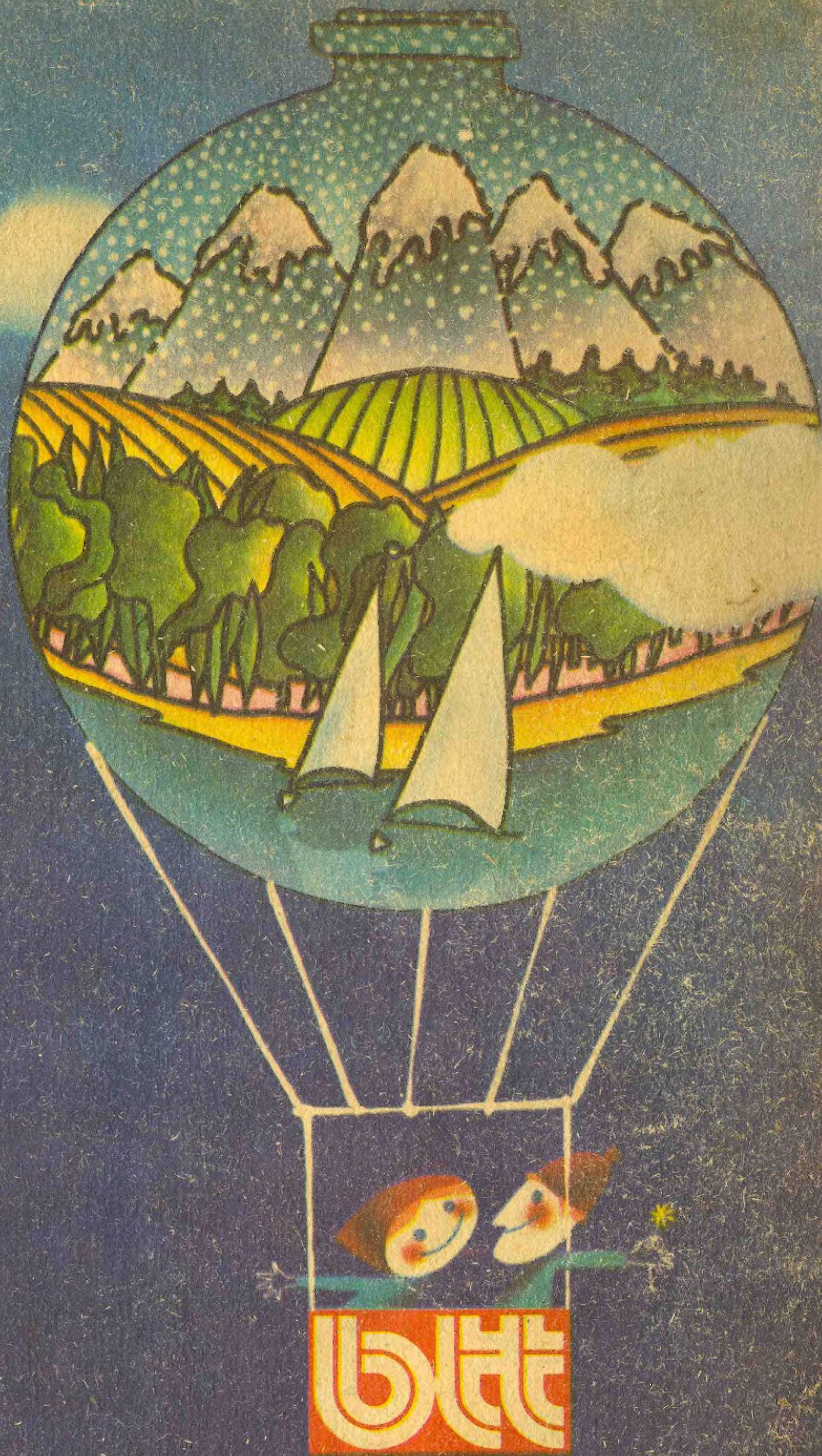
S. F.

COLECȚIA ENIGMA

- REBUS
- DIVERTISMENT

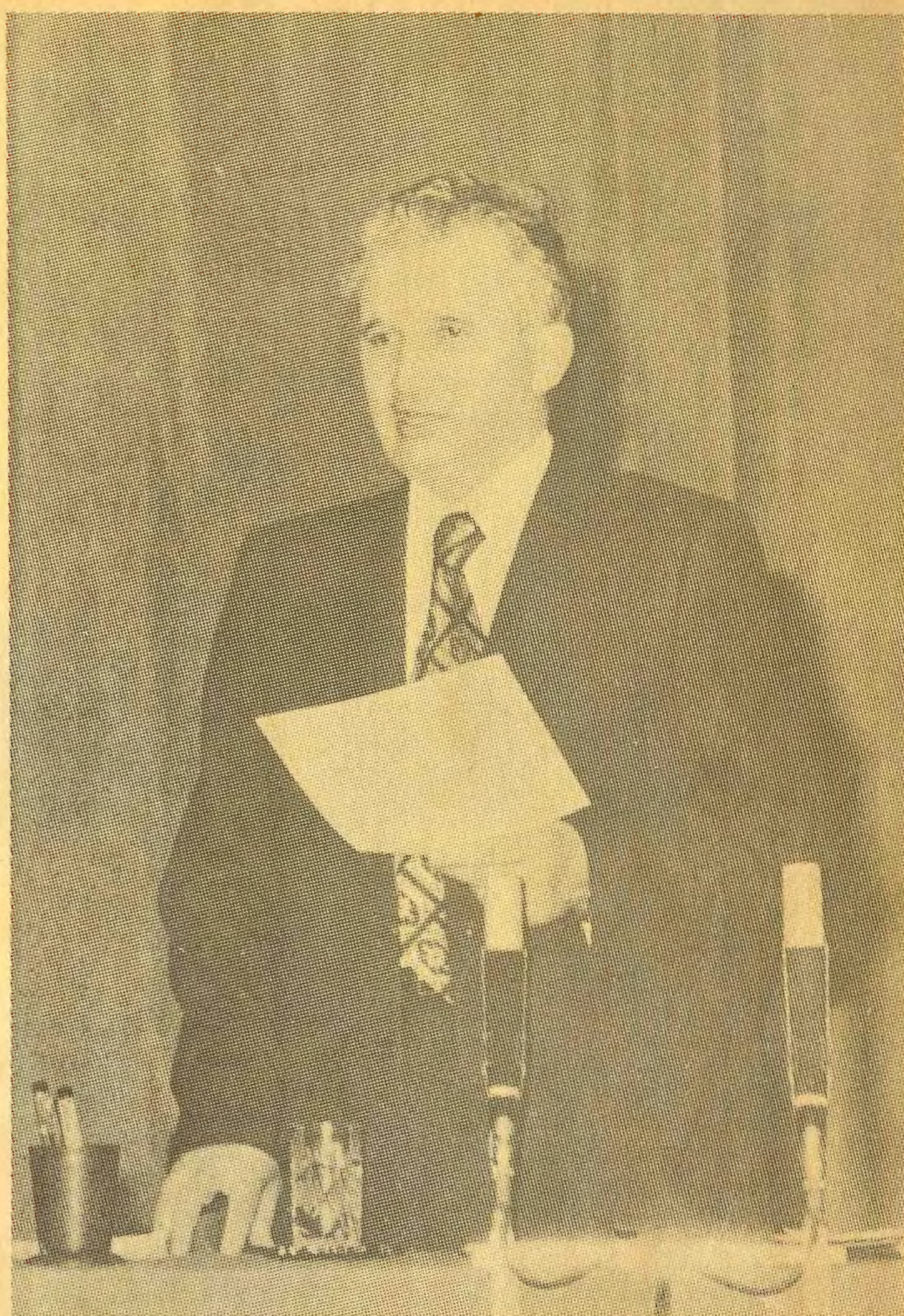
UMOR

TOAMNA SE NUMĂRĂ TURIȘTII

TURISM și MUNTE

SUB ARCUL DE BOLTĂ AL CELEI MAI RODNICE EPOCI

EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU

NEPIERITOAREA FIINŢĂ A PATRIEI

Dintr-o perspectivă a umanului ca şi dintr-o realitate complexă, durabilă şi transformatoare a acestuia ne edificăm neîncetat şi sub forma ideii de patrie. Ea ne defineşte pe planul propriei noastre identităţi, ştiind că sîntem deopotrivă şi moştenitori şi creatori de valori. Că, altfel spus, ne luăm în stăpînire un teritoriu vast şi cu mult mai dinainte de conştiinţa propriei noastre condiţii şi biografii, tot aşa cum, la rîndul său, el, acest teritoriu ne ia în stăpînire ca durată, ca reper, ca altitudine a cuprinderii şi desăvîrşirii sale, că ne comunică, într-un anume fel, tuturor celor mai dinainte şi de după noi şi că, prin ceea ce rostim şi aşezăm noi în acest timp, amplifică, susţine şi înalţă un ecou care este al tuturor generaţiilor.

Este un ecou al patriei acesta, al ideii de patrie prin care se continuă şi se dezvoltă toate sensurile şi orizonturile muncii şi creaţiei. Pentru că munca şi creaţia alcătuiesc această a doua geografie a ţării în care regăsim sub alte forme, şi la alte cote de relief, şi într-o mişcare statornică, vie, toate cuprinderile şi frămîntările munţilor, ale dealurilor şi cîmpiilor sale peste care trecem şi le însemnăm ca să rămînă, să se vadă de la distanţă de secole şi să vorbească despre acest cosmos atît de puternic şi dens care este fiinţa dintotdeauna a patriei. Sînt stele pulsarii în acest cosmos ca şi guri de fîntîni care luminează peste cumpenele tuturor vremilor. Prin ele ţîşnesc sau se aşază, transpar şi se ordonează calme toate energiile. Cerul uneori nu este cel pe care îl privim, cum poate nici norii şi nici aştrii nu sînt aceiaşi, cît mai ales răsfrîngerile ca şi cristalizările înseşi ale acestui cosmos de pe pămînt care este Patria ca o antumitate a tuturor celor ce-i respirăm aerul şi frumuseţile, ca şi o postumitate în care ard şi nu se desprind niciodată din locul şi ţara lor stelele, marile stele purtătoare de cuvînt şi de noroc.

Geografia aceasta a cerului de deasupra şi geografia aceasta a pămîntului de sub el, acest sentiment al patriei, deci, această armonie a patriei verticale. Un sentiment şi o realitate care se află în interferenţe de epoci şi izvoare, la confluenţe de nume, opere, evenimente şi biografii care fac marele arc de timp al patriei şi marea ei individualitate, spiritul ei. Pe o filieră a unei permanente şi laborioase moşteniri, dintr-o voinţă şi o vocaţie care s-au descoperit cu toată ardoarea cauzei pe care au slujit-o şi în inima căreia s-au încorporat ca factori exponenţiali. Indiferent că este vorba de luptă, de muncă, gîndire sau creaţie artistică sau din domeniul tehnicii, al ştiinţei şi practicii umane. Mă refer aici nu numai la acele opere de pionierat în materie de ştiinţă, de tehnică şi civilizaţie românească prin care la urma urmei ne-am constituit în tot atîtea abordări şi tot atîtea soluţii ale viitorului, ci chiar la un mod anume de a gîndi — **în pace şi vizionar** — prin care spaţiul culturii s-a edificat şi s-a dezvoltat tot timpul, frîngînd prejudecăţi — cum frînge şi

azi ! — legate de accesul şi contribuţia noastră la lumea valorilor universale. Dar mai sînt şi acele opere de natură politică şi socială, marile evenimente ale istoriei în focarul cărora au intrat şi intră ideile de libertate şi independenţă, lupta pentru afirmarea drepturilor şi libertăţilor noastre fundamentale, puncte vii de sprijin în spaţiul culturii, al edificării spiritului revoluţionar, creator.

Pentru că nu trebuie să ne sfiim şi să vedem că în coordonatele acestui spirit intră şi epoci mai dinainte de contemporaneitatea noastră deschisă la propriu de revoluţia socialistă şi ridicată la rang de conştiinţă printr-o perspectivă pe deplin unificatoare şi descoperitoare de mari, nemaiîntîlnite energii. Temeiurile şi rădăcinile acestui spirit merg cu mult mai departe şi ele se fixează plenar pe solul tuturor evenimentelor ţării, îşi trag seva şi de aici. Ele sînt chiar curenţii aceea de adîncime care fac fluxul şi vigoarea spiritului naţional. Şi cînd spun aceasta mă gîndesc că ideea de patrie a întemeiat şi întemeiază tot timpul un drum care nu oboseşte nicidecum şi nici nu se sfîrşeşte şi care cheamă, aduce de jur împrejur mărturisirile de credinţă ale tuturor fiilor ei. Şi toate zbaterile, toate împlinirile şi jertfele lor, pentru că nu există împliniri fără jertfă.

EDIFICĂRILE NECESARE

O logică a evidenţei ne arată că nu există patrii în abstract şi nici oameni fără identităţi naţionale. Nu, nu acolo unde mi-e bine mi-e neapărat şi ţara, pentru că nu există o patrie în exclusivitate a binelui, nu există decît ca ficţiune aceasta şi după cîte ştim chiar şi ficţiunile sau mai ales ele au un scop politic mai mult sau mai puţin voalat, fac carieră adesea, dar ce propun în consecinţă, ce altceva pot să propună ele decît nişte ruperi şi înstrăinări sfîşietoare şi uneori ireparabile în destin ?

Patria acestui bine există în fiecare din noi, după propriile noastre cerinţe şi posibilităţi, iar binele patriei este şi răspunsul şi cerinţa cu care ne ligitimăm în realitatea multiplă, înconjurătoare. Aici se confruntă şi se împămîntenesc adevăruri, aici ne îndreptăţim pe noi înşine în lupta şi munca noastră pentru binele nostru şi al patriei, aici se caută răspuns şi se află că greutăţile nu sînt străine de propria noastră experienţă şi că nu sînt nici inexpugnabile şi nici în chip fatal de neocolit, dar că nu le punem pe umerii altora şi că umerii noştri, ai ţării, duc o întreagă istorie pe ei după cum duc şi un întreg prezent şi un întreg viitor. Congresul al IX-lea al partidului, eveniment inaugural al epocii în care trăim şi care poartă numele celui investit la cîrma supremă a destinului nostru naţional, ne-a hotărît acestui destin văzut în toată claritatea şi cu toată limpezimea realităţii sale ; el, acest eveniment, şi suita tuturor celorlalte forumuri comuniste care i-au urmat au ridicat treaptă cu treaptă orizontul muncii şi creaţiei şi au statuat omul în centrul tuturor preocupărilor politicii partidului şi statului, figura centrală a unei uriaşe şi neîncetate edificări. Umanismul a dobîndit astfel argumente reale, de esenţă, şi a devenit, ca să spunem aşa, politica cea mai proprie şi de cea mai întinsă rezonanţă a realităţii. O realitate care s-a activizat imens şi care ne-a consacrat unei adevărate doctrine a construcţiei, ea poartă pe frontispiciul său efigia celui care a fundamentat-o ca mişcare a istoriei spre om şi spre afirmarea neîngrădită a personalităţii creatoare, această emblemă de cuget şi de acţiune a secretarului general al partidului, preşedintele României, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

EVENIMENTUL ISTORIC

Odată cu marele eveniment inaugural pe care îl reprezenta Congresul al IX-lea al partidului, națiunea română intra pe făgașul unei noi epoci, aceea care avea să însemne o ridicare de altitudine și o primenire, o revigorare morală, politică și socială în toate sferele existenței materiale și spirituale. Momentul trăit atunci, în urmă cu 21 de ani, rămîne de aceea exponențial și focalizează sentimente înălțătoare. Pentru că era dorit și așteptat acest eveniment, el trăia, am putea spune, în spațiul ideilor care își căutau și își cereau o nouă expresie, el ființa ca nădejde, ca orizont amplu și edificator, necesar prin însăși dialectica luptei, a gîndirii și acțiunii revoluționare în scopul vitalizării tuturor demersurilor creatoare ale societății și al desfășurării unui larg front constructiv, pentru a ne putea ridica în chip real și statornic la înălțimea vastelor deziderate ale libertății și independenței, ale progresului și civilizației.

Era dorit, așteptat și necesar acest eveniment pentru că el făcea parte din logica însăși a devenirii și afirmării noastre ca țară și popor, într-o neîncetată și organică legătură cu trecutul de luptă și muncă, într-o permanentă și prodigioasă moștenire a valorilor înaintate ale acestui trecut și, de bună seamă, într-o neîncetată și organică legătură cu viitorul care este o altă ipostază a moștenirii, un alt țel, acela al investiției de încredere și abnegație, de dăruire și patos, în sensul omenesc cel mai exact. Era dorit, așteptat și necesar din multiple și adînci motive care răscoleau conștiința istoriei și viața națiunii ca și conștiința însăși a partidului, dintr-o realitate ca și o perspectivă care priveau propria sa misiune, propriul său rol și de aici nevoia expresă de identitate, de aici nevoia adîncă de transformare și perfecționare, nevoia adîncă de adevăr și de cuprindere în toate a acestuia, nevoia ca și datoria de a se consacra făuririi unui destin nou patriei și poporului.

Dimensiunile acestui destin se prefigurau în strălucitul Raport pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu îl prezenta în fața Congresului, în fața întregii țări. Ele vizau cu maximă forță revelatoare însuși orizontul de gîndire și acțiune comunistă, evaluări și schimbări de substanță prin care prindea rădăcini adînci una dintre cele mai vaste și mai reprezentative experiențe de ordin teoretic și practic, pe terenul creșterilor economice și sociale, în abordarea raporturilor dintre oameni și edificarea unui nou tip de relații, pentru integrarea științei, învățămîntului și culturii, a tot ceea ce-i mai înaintat și valoros în lume, în opera de făurire a unei noi condiții umane. O experiență care devenea și o puternică și originală contribuție pe planul condiției libertății și independenței popoarelor, a construcției unei lumi noi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

De atunci partidul și țara se înfățișează în cea mai deplină și mai puternică unitate de voință, gîndire și acțiune. Este acea unitate în temeiul căreia s-a pornit pe un drum lung și înălțător care străbate spații vii de referință în industrie, în agricultură, în știință, învățămînt și cultură, în organizarea muncii și vieții societății după criterii ce decurg din însuși mersul mereu ascendent spre noi trepte de progres și civilizație, din procesul vast de înfăptuire a idealurilor socialiste și comuniste pe pămîntul românesc. Au survenit multiple și hotărîtoare schimbări dinspre țară spre oameni, beneficiari ai tuturor investițiilor, ai unui adevărat program politic, economic și social fundamentat în urmă cu 21 de ani, și dinspre oameni către țară, matca și orizontul lor suprem. **Congresul al IX-lea a marcat trecerea la o etapă nouă de dezvoltare a societății socialiste românești, de consolidare a cuceririlor socialiste și de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate,** aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu. **În anii care au trecut de la Congresul al IX-lea, prin munca plină de abnegație a întregului nostru popor, am obținut rezultate minunate în dezvoltarea forțelor de producție, în perfecționarea relațiilor sociale, în creșterea avuției naționale, a nivelului de trai material și spiritual al poporului.**

EPOCA MARILOR CTITORII

Epoca inaugurată în urmă cu 21 de ani este epoca marilor ctitorii, a noii revoluții agrare, a realizării unui amplu și original edificiu al democrației socialiste muncitorești-revoluționare, a afirmării spiritului revoluționar, creator, factor de esență al conștiinței noi, înaintate, capabile să schimbe, să dinamizeze și să dezvolte prezentul și să-și apropie, după criterii științifice, viitorul. O politică a unei vaste și inconfundabile întemeieri socialiste a acționat și acționează de atunci, formînd și un consens de aceeași natură al orizonturilor comuniste, o politică de largă și permanentă deschidere internațională, pentru făurirea unei lumi a păcii și înțelegerii și-a tras și își trage seva din aspirațiile și rațiunea existenței înseși a țării, cu o claritate și o angajare umanistă care i-au conferit un loc demn și stimat pretutindeni.

De Congresul al IX-lea al partidului se leagă întreaga noastră existență, prezentul și devenirea neîncetată a patriei, situarea sa pe tot mai înalte trepte ale dezvoltării. Investirea tovarășului Nicolae Ceaușescu la cîrma destinului național a fost acel act de conștiință politică, revoluționară, patriotică, prin care un întreg partid și o întreagă țară și-au văzut întruchipate nu numai idealurile, crezul și aspirațiile, ci și forța hotărîtoare de a le înfăptui, conducătorul și eroul care vedea infinit mai departe și prin opera, prin gîndirea și acțiunea căruia se putea ridica la altitudini și răspunderi noi, istorice, descoperindu-se vocații și energii nebănuite. Congresul al IX-lea este o operă a partidului care, prin secretarul său general, a întrunit și întrunește confirmări strălucite în timp, o dovadă fiind nu numai vastitatea și substanța programelor elaborate, întinderea și densitatea lor la nivelul tuturor generațiilor, ci și concretețea pe care au dobîndit-o, marele lor relief economic și social care a dat o nouă și atît de edificatoare înfățișare geografiei și istoriei țării.

Rostim azi printr-o perfectă sintagmă de spirit : Partidul — Ceaușescu — România, și în substanța ei regăsim întreg și epopeic acest drum deschis de Congresul al IX-lea, vedem cu puterea întreagă a minții și inimii noastre pe cel care în urmă cu 21 de ani lansa toate marile și fascinantele proiecte ale viitorului așezate pe pămînt românesc și nutrite cu gîndurile și energiile creatoare ale țării și poporului său. O ctitorie amplă, de importanță imensă pentru destinul istoriei noastre este însăși această unitate indisolubilă prin care poporul, partidul și conducătorul formează o singură entitate, un singur crez, această durată de fond a muncii și creației noastre, emblema și steagul acestei epoci.

Rostim **Partidul — Ceaușescu — România** și ne rostim de fapt toate adevărurile unui drum lung, eroic și glorios, pe par-

cursul căruia am putut învinge și nenumărate greutăți, am traversat și experiențe noi, necunoscute, și ne-am edificat la lumina celor mai arzătoare aspirații. **Orice om de bună credință care privește la tot ce s-a realizat în patria noastră,** spunea secretarul general al partidului, **la transformarea însăși a geografiei României— prin marile lucrări de construcții, de înnoire a orașelor și satelor, prin lucrările vaste de irigații — poate să constate ce forță creatoare are un popor care a scuturat pentru totdeauna asuprirea și inegalitatea, a devenit stăpîn pe bogățiile naționale, pe destinele sale și își făurește în mod conștient propriul său viitor !**

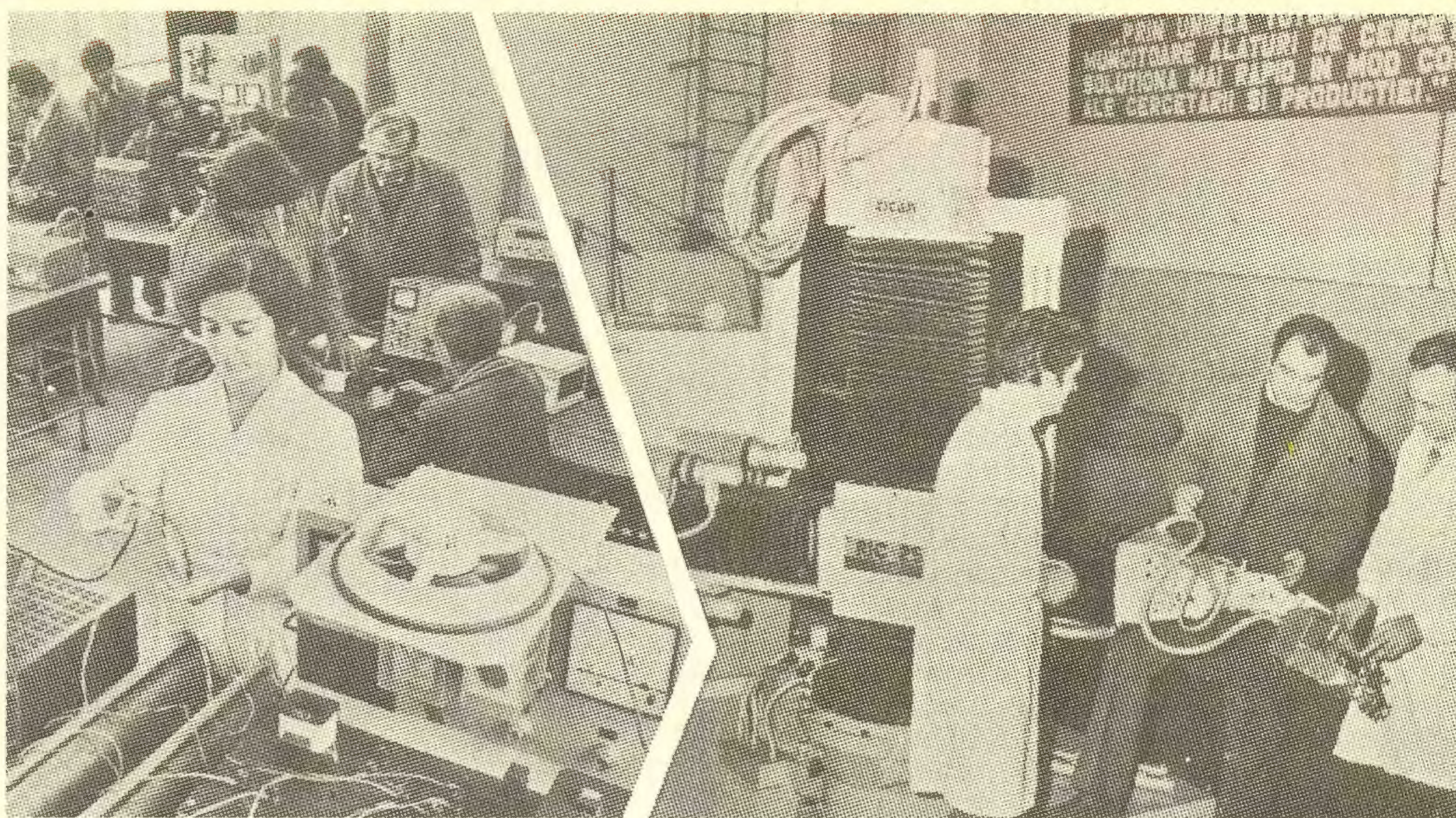
Se află aici în aceste cuvinte și întreagă acea rostire a unității, sensul și cuprinderea vie a tot ceea ce, printr-o sintagmă — **Partidul, Ceaușescu România** — spunem despre prezent și viitor.

Am omagiat 65 de ani de la făurirea partidului și o jumătate de secol de la procesul de la Brașov al luptătorilor comuniști și antifasciști, între care un rol precumpănitor l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, tînărul erou comunist de atunci, eroul de azi al României. Am sărbătorit împlinirea a 21 de ani de la istoricul forum comunist care ne-a consacrat celei mai fertile și mai prodigioase epoci, **Epoca Nicolae Ceaușescu.** Un destin istoric, neîntrerupt, își află astfel expresia gîndurilor și sentimentelor noastre fundamentale și ne explică în lumina de azi și de mîine a identității revoluționare, aceea prin care, conform hotărîrilor și programelor adoptate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului, România este chemată să se exprime în termenii unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate și să se înscrie pe orbita unei țări socialiste cu dezvoltare medie. Spiritul inaugural și edificator al forumului de acum 21 de ani lucrează astfel într-o permanență a perspectivei, a viitorului.

DIMENSIUNI DE SPIRIT

Raportată la scara timpului, perioada pe care o consemnăm sub emblema celor 21 de ani de la istoricul Congres al IX-lea formează, desigur, unul din acele segmente de arc ale istoriei prin care luăm act de noi înșine, de trecutul și prezentul nostru ca și de viitorul care ne stă în putere și după imaginea căruia, în plan economic, moral, politic și social, ne configurăm neîncetat propria identitate. Numim de aceea Congresul al IX-lea ca pe cel mai important și mai edificator eveniment al biografiilor noastre de la actul revoluționar al eliberării naționale și sociale încoace, îl numim inaugural pentru destinul și unitatea tuturor generațiilor, ca pe acea forță interioară și de mare profunzime prin care solidarizează și fac liant viu între ele toate gîndurile și sentimentele acestei țări, din perspectiva înaltelor culmi ale progresului și civilizației. El a întărit și dezvoltat acele temelii ale unirii și unității noastre de gînd și voință, trimițînd mereu spre marile surse de energie ale poporului, spre marea sa creativitate, în raport cu cerințele și posibilitățile propriei dezvoltări, dintr-o acută și permanentă nevoie de exprimare în limbajul concret al faptelor, al ridicării de conștiință și sensibilitate către o operă esențială care să-i ateste din plin personalitatea, tradiția de luptă și muncă eroică pentru păstrarea și afirmarea ființei sale libere, demne și suverane.

Privit azi, de pe înaltele trepte ale realității socialiste și prin prisma proprie acestei realități, din unghiul vast al problematicii construcției și făuririi pe mai departe a destinului socialist și comunist,

Congresul al IX-lea apare mai mult decît vizionar, el face parte dintre acele date ale istoriei care au dobîndit deja o clasicitate prin modul însuși de referință și atitudine, prin faptul — și el deja clasic de acum și exponențial — că ori de cîte ori analizăm în context o etapă sau alta, ca și perspectiva, recurgem implicit la ideile, sublinierile și orientările formulate la forumul de acum 21 de ani. Și constatăm o frecvență și un spor de altitudini prin care realitatea a cunoscut transformări revoluționare și s-a construit sub semnele marilor deziderate ale dezvoltării. În economie, unde impunătoare edificii ale muncii, ale științei și tehnicii, ale inventivității românești alcătuiesc azi un relief inconfundabil, adevărate magistrale ale progresului și civilizației socialiste cu tot ceea ce aduc ele în consecință și tot ceea ce propun și susțin pe calea mereu ascendentă a înfăptuirii Programului adoptat de partid, a obiectivelor trasate atunci și devenite azi linia de boltă a unei vaste și edificatoare experiențe istorice naționale. În economie, în industrie, în agricultură, în învățămînt, în știință și tehnică, în toate sferele existenței materiale și spirituale, în organizarea vieții și muncii societății, pe planul democratismului, al participării la elaborarea și înfăptuirea politicii, la instituirea și afirmarea unui sistem unic, original, al democrației muncitorești-revoluționare, pulsează spiritul marelui forum.

Raportul prezentat atunci de cel căruia partidul și țara îi încredințau funcția supremă a conducerii alcătuiește în întregime dimensiunile și orizontul acestui spirit : umanist în cel mai înalt grad — pentru că s-a adresat și se adresează omului ca figură centrală a tuturor preocupărilor ; concret și de amplă perspectivă în același timp — pentru că a abordat realitatea, experiența proprie, și a dinamizat însăși condiția și substanța demersului nostru istoric, așezarea în lumină directă, deschisă, a tuturor energiilor și vocațiilor creatoare ; novator — pentru că a operat asupra conceptelor înseși și a contribuit nemăsurat la lărgirea unghiului de vedere asupra existenței, fundamentînd teze și concepții originale care îmbogățesc patrimoniul gîndirii politice și sociale, al activității teoretice și practice în toate domeniile de activitate. Sub cel puțin aceste trei laturi — ca o sinteză a ideii înseși de creație și angajare — Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut acel dar iluminător de gînduri și aspirații care au putut prefața întreaga devenire a istoriei noastre contemporane, epoca în termenii căreia ne regăsim întregi și în fața celor mai mari realizări economice și sociale, la o dimensiune și cu o durată care fac din demersurile muncii și vieții un act de o covîrșitoare conștiință de sine a țării, spiritul și noblețea unui sentiment de adevărată renaștere și înflorire națională.

O ÎNALTĂ ȘI CUPRINZĂTOARE DESCHIDERE

O componentă organică, de neînlocuit, a întregului sistem de norme, teze și concepții prin care Congresul al IX-lea al partidului ni s-a adresat și rămîne pentru istoria noastră actuală și de perspectivă ca un eveniment de maximă forță revelatoare o reprezintă spiritul revoluționar. Această lege de conștiință morală, politică și socială în definiția și justificarea căreia intră și cunoașterea în profunzime a realității și dinamica și orizontul devenirii și perfecționării ei, și scopul și natura preocupărilor prin care poate fi condusă și transformată, și efectele, rezultatele care se produc, și modul de a-i organiza și a-i folosi aceste rezultate și chipul în care, printr-o experiență în mers, îi poți corecta sau amplifica trăsăturile, o poți investi cu maximum de energie și capacități. Spiritul revoluționar este sinonim creației și în acest sens Congresul al IX-lea rămîne edificator pentru cursul și amplitudinea unei întregi epoci.

Arcul de boltă pe care îl fac cei 21 de ani este o înaltă și cuprinzătoare deschidere în economie, în organizarea vieții politice și sociale, dar este și o concentrare în același timp, o densitate de obiective, de comandamente, cerințe și exigențe ale progresului și civilizației cum nu au mai fost niciodată în istoria țării. Într-o ridicare pe verticală imensă și cu multiple, substanțiale și îndreptățite temeiuri se vedea atunci țara, în fața propriei sale conștiințe și a propriei sale identități. Era cel mai cutezător și mai energic drum în fața căruia urma să își hotărască și toate eforturile, și toate făgăduințele, să-și cumpănească măsura în toate și să nu aștepte ca pe o simplă întîmplare viitorul ci chiar să-l grăbească, să-l promoveze după ritmul propriilor sale trebuințe și posibilități. Era și o dovadă a spiritului revoluționar aceasta, era felul în care, prin cuvîntul pe care de atunci avea să-l rostească în fața națiunii întregi, cel care avea să devină și ctitorul și eroul acestei epoci chema România să-și asume și să-și făurească un binemeritat și măreț destin. Se invocau nu numai istoria, nu numai evenimentele, lupta și sacrificiile prin care ființa țării a reușit să izbîndească trecînd prin nenumărate și dramatice încercări, ci și prezentul care era supus unei ferme și lucide analize, curățindu-l de dogme și prejudecăți, pentru ca viitorul să se poată așeza pe un teren sigur și demn și pentru ca generațiile să stăpînească în termeni reali însuși limbajul de fond al libertății.

Era o dovadă a spiritului revoluţionar acesta, spirit care include şi cutezanţă, şi realism, şi vigoare, şi încredere, mai ales încredere şi hotărîre, forţă şi vocaţie într-un scop care să fie şi să rămînă întotdeauna al patriei şi al poporului tău, într-un scop care să fie şi să rămînă întotdeauna al muncii, al vieţii şi creaţiei în numele progresului şi civilizaţiei naţiunii tale. Era acel imperativ al dezvoltării multiple şi accelerate care lua forma celui mai exact şi mai puternic **acum**, era acel imperativ al ritmului şi al investiţiilor care se declanşa tot sub semnul şi la dimensiunea acestui **acum**, era acel imperativ al efortului, al gîndirii, al inspiraţiei prin care se întruchipau la scară de masă şi toate idealurile şi întreaga lor forţă de a se materializa.

RĂSFRÎNGERI VII ŞI LIMPEZI

Ni se cerea şi se cerea în fond muncă, ni se cerea şi se cerea o înaltă calificare a acesteia, ni se cerea şi se cerea să intrăm în competiţia marilor valori ale lumii. Ne moşteneam un trecut de luptă glorios şi ne moşteneam totodată un viitor care ne consacra unei adevărate renaşteri şi înfloriri naţionale. Figura de atunci în centrul tuturor preocupărilor omul, către el se întorcea lumea ideilor şi idealurilor construcţiei noii societăţi, pentru el se relansa şi începea să lucreze viitorul. Şi era, iar, o dovadă a spiritului revoluţionar aceasta, era de fapt esenţa şi răsfrîngerea lui. Sensul înalt umanist pe care l-a proclamat Congresul al IX-lea şi care, sub arcul de boltă al anilor care au trecut, el înseamnă şi omul activ, omul dinamic şi omul plenar, omul complet pentru ţară şi ţara înfăţişîndu-se în toată măreţia, în toată demnitatea, în toată munca, viaţa şi creaţia sa pentru om, pentru binele şi fericirea sa.

Spiritul revoluţionar emană de la partid şi de la conducătorul său, el este dialogul viu şi permanent cu oamenii şi problemele lor, este expresia ca şi cauza luptei prin care se relevă şi trebuie să învingă noul, este acea decisivă şi însufleţitoare calitate a gîndirii şi acţiunii comuniste prin care prevalează interesele societăţii şi prin care dezvolţi şi trăieşti de fapt viaţa tuturor celor din jur. Este acest dialog pe care secretarul general al partidului îl poartă de 21 de ani cu ţara, cu idealurile şi împlinirile ei, este această consultare în decizie şi acţiune din care tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi-a făcut o adevărată doctrină, un adevărat cod de norme şi principii ale conducerii de partid şi de stat şi prin aceasta spiritul revoluţionar a cîştigat infinit în profunzime, el este modul şi altitudinea la care realitatea s-a ridicat şi se ridică vizionar.

Nu există practic domenii în care răsfrîngerile vii şi limpezi ale acestui spirit nou adus de cel de-al IX-lea Congres al partidului să nu se resimtă în toată puterea lor vie şi răscolitoare, ca un act de identitate deopotrivă material şi spiritual.

O îmbogăţire de substanţă s-a produs în toate sferele de existenţă după cum o îmbogăţire de substanţă s-a produs în chiar condiţia gîndirii şi creaţiei. Sondînd în om cît mai adînc, investigînd în el conştiinţa locului şi rolului său în societate, viaţa şi frămîntările sale, pentru a-i vedea tot mai adînc aspiraţiile, pentru a nu i le confunda sau a i le pierde, ştiind că în forţa exemplară, modelatoare a destinului său stă însăşi exemplificarea de mîine a ţării. Cadrul larg de manifestare a personalităţii umane şi-a găsit de fapt şi sensul şi mijloacele odată cu marele forum care a marcat începutul acestei epoci. Îi regăsim dimensiunile în spaţiul însuşi al culturii şi artei, îi regăsim aici acea expresă şi clarificatoare metaforă a izvoarelor permanent vii şi limpezi pe care le constituie realitatea, sursă a inspiraţiei pentru clădirea unui om nou şi a unei noi conştiinţe, sursă a inspiraţiei prin care într-o prodigioasă şi neîncetată moştenire a trecutului să vorbim contemporanilor şi urmaşilor despre tot ce am năzuit şi am înfăptuit în acest timp.

Este o dovadă a spiritului revoluţionar aceasta şi este o dovadă implicită a înţelegerii, a raţiunii, că prin cultură şi artă revoluţia atinge şi trebuie să atingă orizonturi noi de afirmare şi emancipare. Că prin aceasta patriotismul muncii şi al creaţiei rămîne nu ca o ipostază, ca o contemplare a realităţii, ci tot mai mult şi mai hotărît ca o angajare, ca o răspundere şi o asumare a ei.

PROGRAMELE DEZVOLTĂRII

Dar sînt infinite laturile sub care poate fi privit şi situat Congresul al IX-lea, cum infinite sînt răsfrîngerile lui în lumea realităţii şi a impactului de conştiinţă pe care îl trăim. O idee reprezentativă pentru întreaga actualitate politică, economică şi socială este aceea conform căreia, în cel de al optulea cincinal, România trebuie să atingă stadiul unei ţări socialiste cu dezvoltare medie, o treaptă nouă, superioară, de largă semnificaţie şi cu multiple consecinţe în tot ceea ce înseamnă realitatea şi aspiraţiile propriei noastre munci şi vieţi, orizontul destinului nostru socialist. În acest sens, hotărîrile celui de al XIII-lea Congres al partidului cunosc concretizări şi măsuri menite să conducă la o optimă şi necesară transpunere în practică, pentru asigurarea fermă a mersului înainte al ţării şi înfăptuirea, sub semnul unei noi calităţi, a tuturor programelor şi obiectivelor stabilite. În acest sens Plenara C.C. al P.C.R. care a avut loc la începutul verii şi îndeosebi cuvîntarea secretarului general al partidului rostită în deschiderea lucrărilor marchează un moment important, cît se poate de elocvent pentru modul cum trebuie gîndit şi acţionat din perspectiva marilor scopuri ale construcţiei socialiste, pornind de la evidenţa realităţii şi ajungînd la imaginea de ansamblu, complexă şi edificatoare, a tuturor posibilităţilor, a tuturor mijloacelor materiale şi spirituale care trebuie să conlucreze şi să dea un substanţial impuls întregii activităţi.

Planurile şi programele supuse dezbaterii au consensul larg, general, ele vizează prezentul imediat ca şi perspectiva, formează acel front de lucru amplu şi exact prin care ne exprimăm însăşi condiţia asumării propriului nostru destin şi condiţia participării la făurirea acestei condiţii, felul cum ne înţelegem şi ne construim viitorul. Aceste planuri şi programe asigură, aşa cum s-a subliniat, creşterea intensivă, în ritm susţinut, a eficienţei şi calităţii muncii în industrie şi agricultură, în întreaga economie naţională, asigură dezvoltarea puternică a ştiinţei, învăţămîntului şi culturii, asigură sporirea bunăstării sub directa îndrumare a secretarului general al partidului şi vă-

desc, sub toate laturile şi în toate implicaţiile lor, o grijă statornică, de un înalt şi înflăcărat patriotism, devotament nemărginit faţă de interesele supreme ale poporului, încrederea nestrămutată în forţa şi talentul tuturor făuritorilor de bunuri materiale şi spirituale, ataşamentul profund, inestricabil, faţă de cauza libertăţii şi independenţei patriei, a emancipării pe cele mai înalte culmi de progres şi civilizaţie.

Se ilustrează toate acestea ca o calitate supremă a conducătorului de partid şi de stat, a cărui viaţă şi operă sînt închinate binelui ţării şi poporului, gîndind şi acţionînd în spiritul realităţii, al cerinţelor, al normelor de ordin politic şi social pe care le reclamă prezentul ca şi în spiritul perspectivei, al devenirii permanente şi necesare, într-un fel care îi este propriu şi reprezentativ în lumea contemporană, într-un fel care îi este unic şi exponenţial pentru viitor.

Noua etapă de dezvoltare economico-socială, sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, impune creşterea şi mai mult a rolului ştiinţei, învăţămîntului şi culturii, a activităţii politico-educative de formare a omului nou, ca factor hotărîtor în unirea eforturilor întregului nostru popor pentru înfăptuirea obiectivelor Congresului al XIII-lea al partidului, de pe poziţia realităţii complexe de azi şi a devenirii, a transformării şi perfecţionării acestei realităţi : **noi edificăm o societate a muncii libere, în care tot ce se produce aparţine întregului popor, asigură dezvoltarea generală a patriei şi ridicarea continuă a bunăstării materiale şi spirituale a poporului !** Sînt definite prin aceste aprecieri atît sensurile şi continutul actualei etape cît şi orizonturile pe care se sprijină realitatea viitoare.

SENTIMENTUL ŞI FORŢA CERTITUDINILOR

Cuvîntarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu la adunarea solemnă organizată cu prilejul aniversării a 65 de ani de la făurirea partidului rămîne ca un elocvent şi cuprinzător document de referinţă pentru modul de a aborda şi privi istoria cu toată încărcătura sa de semnificaţii. Drumul eroic, de adevărată epopee naţională prin care istoria partidului şi a ţării se împleteşte atît de strîns în epoca modernă a luptei pentru afirmarea drepturilor şi libertăţilor noastre fundamentale are, aşa cum s-a subliniat, temelii şi rădăcini adinci, nepieritoare în existenţa milenară a ţării şi urcă victorios către culmile de azi ale înfăptuirilor socialiste, cu vigoarea şi conştiinţa insuflate de partid, centrul vital al întregii naţiuni. Sînt reliefate în această cuvîntare momentele hotărîtoare ale făuririi destinului nostru politic şi social în configuraţia sa care a dat azi cea mai profundă identitate naţiunii.

România se prezintă în plenitudinea forţei şi vocaţiei sale creatoare în toate domeniile existenţei. De orizonturile şi programul politicii partidului sînt legate prin cauză şi scop toate marile cetăţi ale industriei, avîntul agriculturii, magistralele progresului şi civilizaţiei sub semnul cărora s-a ridicat spre noi cote de relief întreaga geografie a ţării.

De orizonturile şi programul politicii partidului sînt legate toate schimbările revoluţionare produse în condiţia umană şi socială, noua fizionomie a clasei muncitoare, a ţărănimii, a intelectualităţii. Unitatea nouă a poporului, act făuritor asemeni atîtor şi atîtor ctitorii, este, de asemenea, una din operele acestei politici. Democraţia socialistă muncitorească-revoluţionară în fundamentarea si exercitarea căreia un rol precumpănitor l-a avut şi-l are secretarul general al partidului ţin în acelaşi chip de doctrina, de ideologia şi practica partidului, în consens cu dezvoltarea continuă, armonioasă a ţării, a oamenilor şi instituţiilor, a vieţii ca ansamblu al înfăptuirii idealurilor socialiste şi comuniste. În acest fel „partidul — sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu — reprezintă astăzi centrul vital al întregii naţiuni, el este conştiinţa revoluţionară a poporului nostru, de la care radiază energiile creatoare ale întregii naţiuni şi care luminează calea spre înaltele piscuri ale civilizaţiei comuniste". În proiecţia anilor nouăzeci şi a sfîrşitului de mileniu, România apare pe noi trepte de civilizaţie ca urmare a hotărîrilor şi obiectivelor stabilite de cel de al XIII-lea Congres al partidului. Drumul acesta spre viitorul cert şi măreţ al propriei noastre identităţi începe odată cu marele act inaugural care a fost Congresul al IX-lea al P.C.R. şi a primit, treaptă cu treaptă, confirmări de natură să-l ridice şi mai sus, mereu, şi să-l ateste ca singurul — rapid şi esenţial — pentru a transforma opţiunea socialismului într-o realitate de netăgăduit.

FORUMUL DEMOCRAŢIEI MUNCITOREŞTI

Instituţionalizat din iniţiativa secretarului general al partidului, preşedintele Republicii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, Congresul oamenilor muncii, aflat la a treia sa întrunire, reprezintă una din manifestările de prim ordin ale democraţiei noastre muncitoreşti-revoluţionare, avînd multiple şi hotărîtoare consecinţe asupra întreg ansamblului muncii şi vieţii societăţii româneşti contemporane. Sistemul unic şi complex al democraţiei României în anii care au urmat celui de al IX-lea Congres al partidului şi care este o fundamentare de natură teoretică şi practică a însuşi mersului nostru înainte, una din acele condiţii de fond ale dezvoltării care privesc deopotrivă ţara şi oamenii săi, crezul şi idealurile luptei şi muncii pentru înfăptuirea marilor programe ale înfloririi economico-sociale, ale progresului şi civilizaţiei socialiste, acest sistem unic şi complex, aşadar, vasta lui arie de răsfrîngere în conştiinţe, în gînduri şi sentimente, constituie, la ora actuală, modul plenar de a aborda prezentul si viitorul, pornind de la temeliile unei vaste şi prodigioase experienţe în toate domeniile şi sectoarele de activitate.

Deschizîndu-şi lucrările sub preşedinţia secretarului general al partidului, Congresul al III-lea al oamenilor muncii la care au fost prezenţi peste 11 000 de delegaţi, reprezentind clasa muncitoare şi intelectualitatea tehnică, urmează dezbaterilor democratice largi la care a participat întregul popor şi a hotărît asupra viitorului patrei din următoarea etapă a construcţiei socialiste. Prin aceasta, înaltul forum a avut menirea să dezbată şi să stabilească în spiritul înaltei responsabilităţi revoluţionare măsurile în vederea îndeplinirii în cele mai bune condiţii a hotărîrilor istorice ale Congresului al XIII-lea al partidului, a Programului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a ţării spre comunism. O spune însuşi secretarul general al partidului, în magistrala cuvîntare rostită în faţa marelui forum : **„obiectivul strategic în cincinalul 1986—1990 îl constituie trecerea României la o nouă etapă de dezvoltare, iar în perspectiva anilor 2000 patria noastră va deveni o ţară socialistă multilateral dezvoltată în care se vor manifesta cu tot mai multă putere principiile comuniste de muncă, de repartiţie, de viaţă, de etică şi echitate revoluţionară.**

Către imaginea amplă, grandioasă, a ţării de mîine duc imaginile marilor ctitorii socialiste de pînă acum, acest uriaş flux de energie prin care partidul, ţara, poporul şi conducătorul formează o singură entitate şi un mod unic, indestructibil, al voinţei de a gîndi şi acţiona în sensul istoriei, al libertăţii şi independenţei, al înfloririi naţiunii noastre. **„Lung e drumul de luptă şi jertfe** — spunea secretarul general al partidului — **de la apariţia pe scena istoriei a clasei muncitoare, pînă la transformarea muncitorimii în clasa conducătoare a întregii naţiuni ! Cinstim cu cea mai mare veneraţie jertfele revoluţionarilor, ale patrioţilor care şi-au dat viaţa pentru victoria revoluţiei, pentru patrie, pentru independenţa şi suveranitatea României !"** Considerînd amintirea şi cinstirea acestui drum ca pe o înaltă îndatorire patriotică, elogiul istoriei poporului se transformă prin cuvintele secretarului general al partidului în memorabile mărturii pentru ideea de angajare şi răspundere faţă de destinele ţării, faţă de viitorul pe care îl făurim. Înalte calităţi morale, politice şi sociale ale făuritorilor de bunuri materiale şi spirituale — producători, proprietari şi beneficiari — înalte virtuţi ale muncii, gîndirii şi creaţiei trec asupra tuturor categoriilor sociale şi fac ansamblul de trăsături ce vizează omogenitatea poporului, gradul său de creativitate, spiritul său revoluţionar. „Societatea pe care o edificăm este o societate a muncii creatoare, a dreptăţii şi echităţii sociale. Trebuie să avem permanent în vedere că însuşi omul — creaţia supremă a naturii — este rezultatul muncii, deci formarea şi dezvoltarea omului se pot realiza numai prin muncă, prin activitate creatoare de valori materiale şi spirituale în toate domeniile". Aceste aprecieri privesc esenţa societăţii, modul concret şi dinamic prin care participarea la dezvoltarea intensă a ţării se transformă într-un act de democraţie activă a fiecăruia dintre noi.

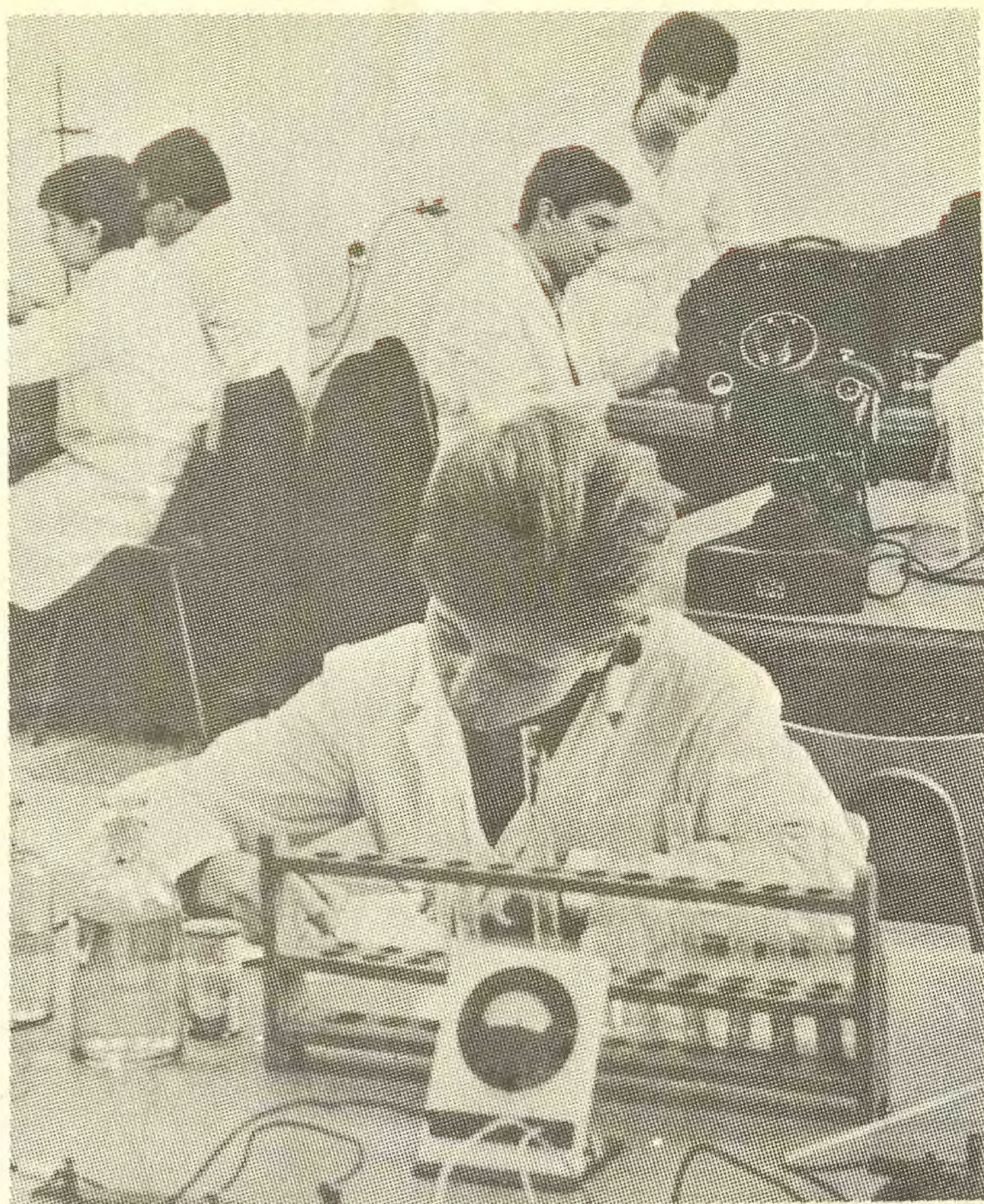
La o asemenea altitudine a înţelegerii şi răspunderii îndeamnă tovarăşul Nicolae Ceauşescu, printr-o asemenea vastă şi lămuritoare imagine se constituie întreaga noastră actualitate.

MENIREA LUPTĂTORULUI

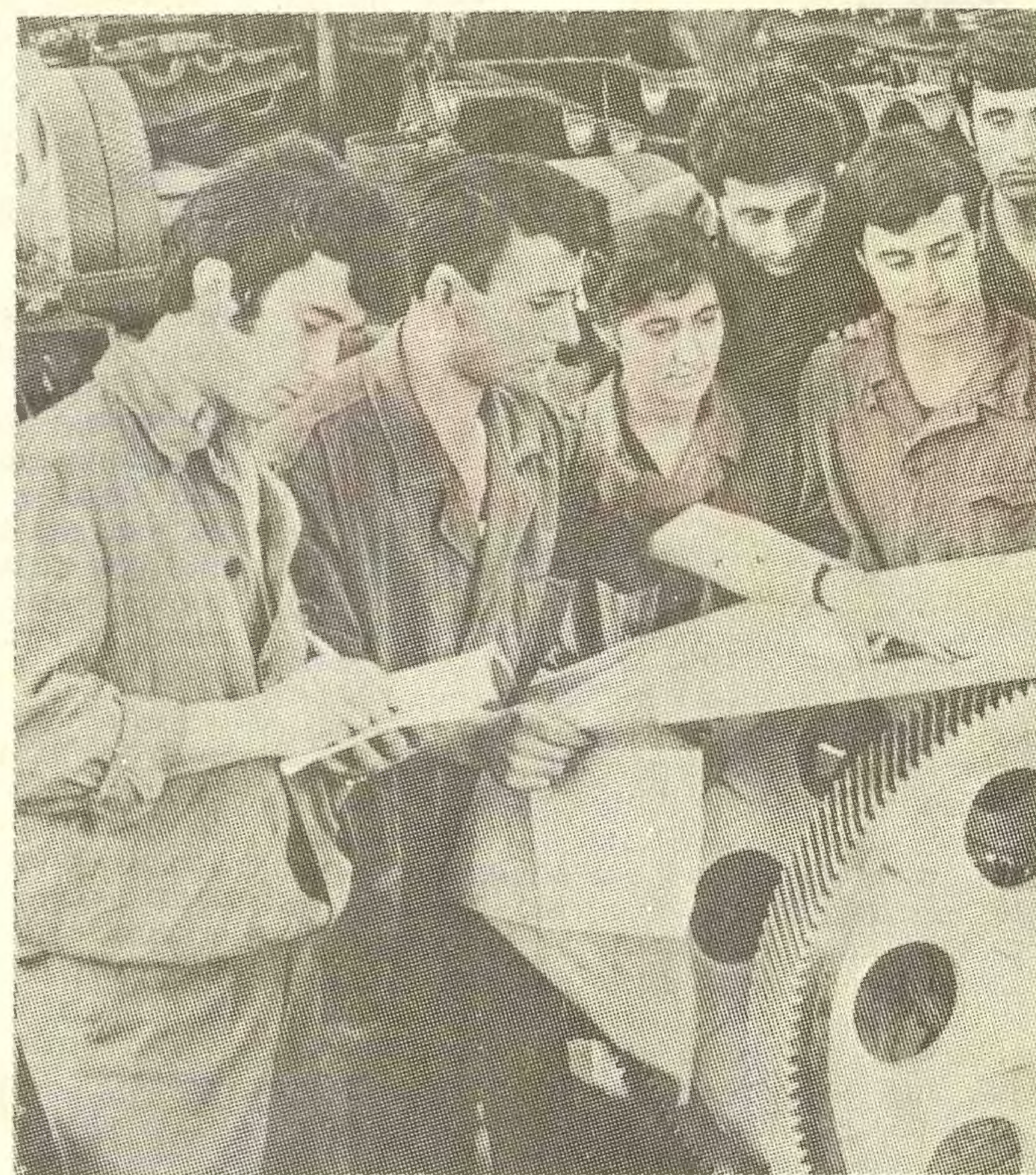
Drumurile unui tînăr. Sau fascinaţia idealurilor care nu au vîrstă, ci doar durată, doar tensiune aspră, încordare de spirit, nebănuită forţă de atracţie, o uriaşă propensiune din rădăcini a tot ceea ce le-a zămislit şi le-a dat act de identitate morală, politică şi socială, acea realitate care în istoricitatea ei le-a născut şi tot ea le însoţeşte creşterea şi împlinirea, dintr-o perspectivă mereu mai înaltă şi transformatoare. Cînd idealurile acestea se cuprind de biografii şi fapte de excepţie, ele au darul de a consacra şi tulburătoare simboluri de la care istoria emană pe întinderi de epoci şi generaţii, perpetuînd semnificaţii dintre cele mai adînci. O infinită legătură se stabileşte astfel între destinul oamenilor şi destinul însuşi al idealurilor pe care le slujesc, o infinită legătură se stabileşte între oamenii, ţara şi orizontul acestor idealuri ca o sudură la flacăra mereu vie şi purificatoare a gîndurilor şi sentimentelor care animă lupta şi viaţa poporului nu doar pe un anume segment de timp, ci pe întreaga traiectorie a devenirii şi înălţării sale.

Biografiile de excepţie fac în acest fel calea de a înţelege şi a-ţi asuma istoria. Este acesta sentimentul cu care, prin memoria însăşi a ţării, străbatem azi, cu ochii minţii şi ai inimii, un drum tumultuos, eroic şi revoluţionar pe care Eroul de azi al României îl parcurgea acum 50 de ani. Era unul dintre momentele cele

mai complexe și mai dramatice ale istoriei, nu numai sub aspect național ci, prin toate implicațiile și în conexiunea tuturor întîmplărilor de atunci, și internațional. Între timp, prin documentele scoase la iveală, istoricii au clarificat multe din datele și complicațiile acelor ani iar învățămintele sînt mai mult decît de ordinul moralei, al eticii gîndirii și acțiunii popoarelor în lupta lor pentru libertate și independență. Drumurile tînărului erou comunist, militant neînfricat al partidului, aveau astfel un temei pe cît de profund politic și național, pe atît de amplu și, în răsfrîngerile sale umaniste, internațional. Nu-l puteau opri din cale, nu-l puteau abate de la idealurile pe care și le asuma și din care își edificase deja o biografie pe măsură, nu-l puteau descuraja nici procesele, nici închisorile. Sînt cincizeci de ani de cînd intra după gratiile Doftanei și aceasta nici nu era totul. Mai urmau și alte temnițe, mai urmau și alte interdicții, mai urmau și alte încercări. Într-un capitol de roman al unui mare prozator, un tînăr este purtat de jandarmi din post în post, supus interdicției de a mai acționa. În istorie, ca și în realitate, idealurile au fost supuse și ele constrîngerilor, dar poate că tocmai de aceea au sondat mai adînc și mai edificator în oameni, în conștiința lor și au ieșit, s-au clădit apoi mai tari, mai puternice, mai vii.

Prin biografia tovarășului Nicolae Ceaușescu idealurile acestea alcătuiesc și condiția exemplară a luptătorului, a eroului care știa că înfrîngerile și greutățile sînt momentane și oricît de dramatice, oricît de împovărătoare ar fi, nu sînt insurmontabile și nu lasă loc nici îndoielii, nici descumpănirii. Credința în victorie înseamnă totul, după cum hotărîrea ca și sentimentul unei lupte duse pînă la capăt mărturisesc o inepuizabilă și însuflețitoare forță a dăruirii cu toată ființa și cu toată ardoarea pentru o cauză care țintește infinit mai departe și unește, solidarizează între ele toate biografiile țării. Pentru că, chiar și acolo, între zidurile temnițelor, idealurile de libertate n-au încetat să lucreze și au găsit în pilduitoarea conștiință politică revoluționară a tînărului comunist un mod propriu de a se exprima. Pentru că și acolo, spun documentele : „...în penitenciarul Doftana, comuniștii, deși izolați în celule, duc totuși muncă politică printre elementele de acolo. Astfel se țin zilnic conferințe și se fac discuții asupra problemelor ce agită partidul comunist, ei fiind organizați într-un colectiv care înglobează pe toți deținuții pentru comunism. Afară de aceasta, există o celulă comunistă alcătuită din toți membrii partidului comunist care de fapt conduce colectivul și, conform instrucțiunilor din afară, dau linia de conduită întregului colectiv".

Simbol și pavăză a luptei, cuget și speranță a acestora, tinerețea își spunea, ca în atîtea alte prilejuri, cuvîntul, transformînd chiar și temnițele într-o înaltă școală a educației revoluționare. Omagiind împlinirea a cincizeci de ani de atunci, aducem prinosul nostru de recunoștință celui care dădea și un statut istoric și patriotic nou acestei vîrste, adăugînd-o țării și partidului ca pe o menire a tinereții. Era ceea ce de fapt avea să confirme întreaga istorie — menirea luptătorului, a patriotului revoluționar.

LEGĂMÎNT DE INIMĂ

Țara și-a cinstit după datini marea sărbătoare, adăugînd în paginile noii sale istorii un nou capitol, acela al glorioasei aniversări a 42 de ani de libertate și construcție vastă, socialistă, pe temeiul celor mai profunde idealuri care animă ființa poporului. A 42-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, a avut în simbolica sa manifestare populară embleme nepieritoare ale traiectului istoric inaugurat la 23 August 1944, omagiul și recunoștința față de partidul nostru comunist, față de conducătorul său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prin care identitatea noastră a dobîndit confirmări de o extraordinară anvergură moral-politică, socială și economică, într-o viziune prin care se certifică însuși destinul socialist. Marile izbînzi care au urmat Congresului al IX-lea al partidului și care formează însăși esența libertății și independenței își trag seva nepieritoare din actele eroice ale lui August, unind toate marile momente cruciale ale istoriei într-o vastă și inconfundabilă constelație a spiritului patriotic, revoluționar, pe măsura geniului creator al poporului aflat azi în deplină stăpînire a drepturilor și libertăților sale democratice, pe cele mai înalte trepte ale manifestării personalității sale.

Marile izbînzi, marile ctitorii care au urmat Congresului al IX-lea al partidului și care au schimbat radical înfățișarea țării, geografia ei în plan economic, dar și uman și social, sînt indisolubil legate de lupta, de opera și de viața secretarului general al partidului, președintele României, și poartă în emblema lor numele și destinul celei mai prestigioase epoci. Este epoca marilor întemeieri și a marilor deschideri. Interesele supreme ale poporului, slujite cu un nețărmurit și exemplar devotament, au triumfat și triumfă necontenit, transformîndu-se în dimensiuni de fond, inestricabile, ale existenței, și în orizonturi de vastă creativitate.

Epoca Nicolae Ceaușescu înseamnă întreagă această uriașă conștientizare a țării față de propriile ei idealuri, înseamnă întreg acest uriaș și necontenit consens de voință și acțiune națională prin care partid, popor și conducător formează o singură și indestructibilă unitate, un permanent și însuflețitor mod de a privi și aborda istoria, munca, gîndirea și viața.

A 42-a aniversare a eroicului act de la 23 August 1944 a cuprins în emblema sa faptele de muncă și creație ale țării aflată într-o nouă etapă, pe un nou segment de timp, în fața împlinirii istoricelor hotărîri ale Congresului al XIII-lea al partidului. Cel dintîi an al celui de al optulea cincinal își trimite semnele sale hotărîtoare și gravitează în jurul acelei imagini de ansamblu prin care România se va înscrie pe orbita unei țări socialiste cu dezvoltare medie, sub egida unei noi calități a muncii și vieții. Trăim întreg acest timp cu sentimentul unei permanente și revelatoare descoperiri de sine, proces viu și cuprinzător prin care țara își îmbogățește izvoarele și natura propriilor sale posibilități, făcînd totul, așa cum i-o cere conducătorul său, pentru a-și sluji condiția libertății și independenței, prezentul socialist și viitorul comunist. De aici, dintr-un atare unghi, se văd marile reliefuri ale construcțiilor care țintesc vast către ziua de mîine, se vede arhitectura economică și socială spre care oamenii și țara urcă neîntrerupt și își sporesc avuția, zestrea nepieritoare pentru toți cei de azi și pentru urmași.

A. I. Zăinescu

EMBLEME ÎN AUGUST

Sub arcul de boltă al celor 21 de ani de la istoricul eveniment care a fost Congresul al IX-lea al partidului, patria și-a cinstit marea sărbătoare națională, celebrînd prin fapte de muncă și de creație acel memorabil act întemeietor al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Cursul nou al istoriei, al muncii și vieții societății românești aflată azi pe înalte trepte ale identității sale economice și sociale își trage din acest act sevele adînci și răscolitoare și urcă spre edificări de spirit care fac din biografiile noastre o consonanță a prezentului și viitorului în strînsă și indisolubilă legătură cu patria, cu ideile și idealurile socialismului și comunismului. Mari convergențe de ordin politic, economic și social, tehnic și științific formează în această nouă etapă cauza și mobilurile devenirii și desăvîrșirii noastre ca țară socialistă mediu dezvoltată, punctînd la orizont însuși relieful, geografia însăși a eforturilor și împlinirilor creatoare, experiențe care consolidează contribuții de fond, originale, în patrimoniul umanității și dezvoltă teze, concepții și principii care țin de însăși vitalitatea gîndirii și practicii revoluționare, de forța imensă de transformare și emancipare care există în oameni, în condiția lor, în abnegația și dăruirea cu care slujesc cauza libertății, a independenței și suveranității.

Mari convergențe de ordin material și spiritual alcătuiesc sensul actualității noastre moral-politice, fac acest indestricabil flux al unității noastre în jurul partidului, al secretarului său general, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În lumina lor se gîndește și se creează, se făurește neîncetat acea nouă calitate a muncii și vieții, un deziderat care este tot al revoluției și implică în chip hotărîtor spiritul revoluționar. Mari convergențe ale istoriei alcătuiesc realitatea unei întregi epoci și de aici sentimentul distinct al unei adevărate înfloriri naționale, de aici forța și argumentele unor întinse și mobilizatoare programe ale dezvoltării, ale afirmării pe mai departe a progresului și civilizației, de aici sentimentul ca și imaginea în multiple și inconfundabile forme de relief a unei opere istorice durabile, de cea mai mare importanță pentru destinele de azi și de mîine ale României.

Numărăm anii epocii noastre de la Congresul al IX-lea încoace, pentru că el, acest eveniment este și treapta cea mai de sus a istoriei noi care a început la 23 August 1944. Inaugural și expozițional în același timp, el este pîrghia vastă de orizont prin care realitatea și preocupările țării au cunoscut profunde și succesive mutații spre oameni, spre problemele lor, dintr-o perspectivă a unei permanente și laborioase ascendențe pe calea progresului și civilizației.

Numărăm anii acestei epoci pe filiera a cinci mari forumuri comuniste, care înseamnă tot atîtea repere ale istoriei contemporane, tot atîtea argumente ale ei. Congresul al XIII-lea a marcat o nouă etapă și face una dintre cele mai exacte și mai complexe linii de legătură cu viitorul apropiat și depărtat. În sensul că explicitează acest viitor și-l duce pe terenul creșterilor cantitative și calitative ale economiei, științei și tehnicii din ultimii ani, pe terenul atît de fertil al unei vaste experiențe creatoare. Înalte, monumentale și dense ctitorii care au schimbat însăși geografia țării fac această legătură cu viitorul și dau substanță tuturor proiectelor care figurează la scara următorilor ani.

Temeiurile adînci ale libertății și independenței care au dobîndit atunci, la 23 August 1944, cele mai ample și mai eroice răsfrîngeri în inima și conștiința națiunii constituie și legămîntul muncii și creației prin care s-au făurit și se făuresc magistrale înaintări în timp, în lumea civilizației socialiste, cu prețul propriilor eforturi, cu ardoarea angajării tuturor resurselor și capacităților noastre.

ÎNTÎLNIREA TINERETULUI CU ISTORIA

Este o acțiune tradițională în județul Hunedoara, organizată din anul 1968 și care se desfășoară de regulă în luna mai a fiecărui an pe o perioadă de o lună. La sfîrșitul lunii, în localitatea Costești, la poalele cetăților dacice din Munții Orăștie, se organizează „Zilele turismului pentru tineret", sub genericul „Popor de daci și de romani", la care participă peste 30 000 tineri din județul Hunedoara și județele vecine. Tinerii participă la proiecții de filme istorice, focuri de tabără, jocuri distractive și drumeții la cetățile Costești și Blidaru. În afara acestora pot fi vizitate și alte cetăți dacice : Piatra Roșie, Sarmizegetusa Regia.

CETĂȚILE DACICE

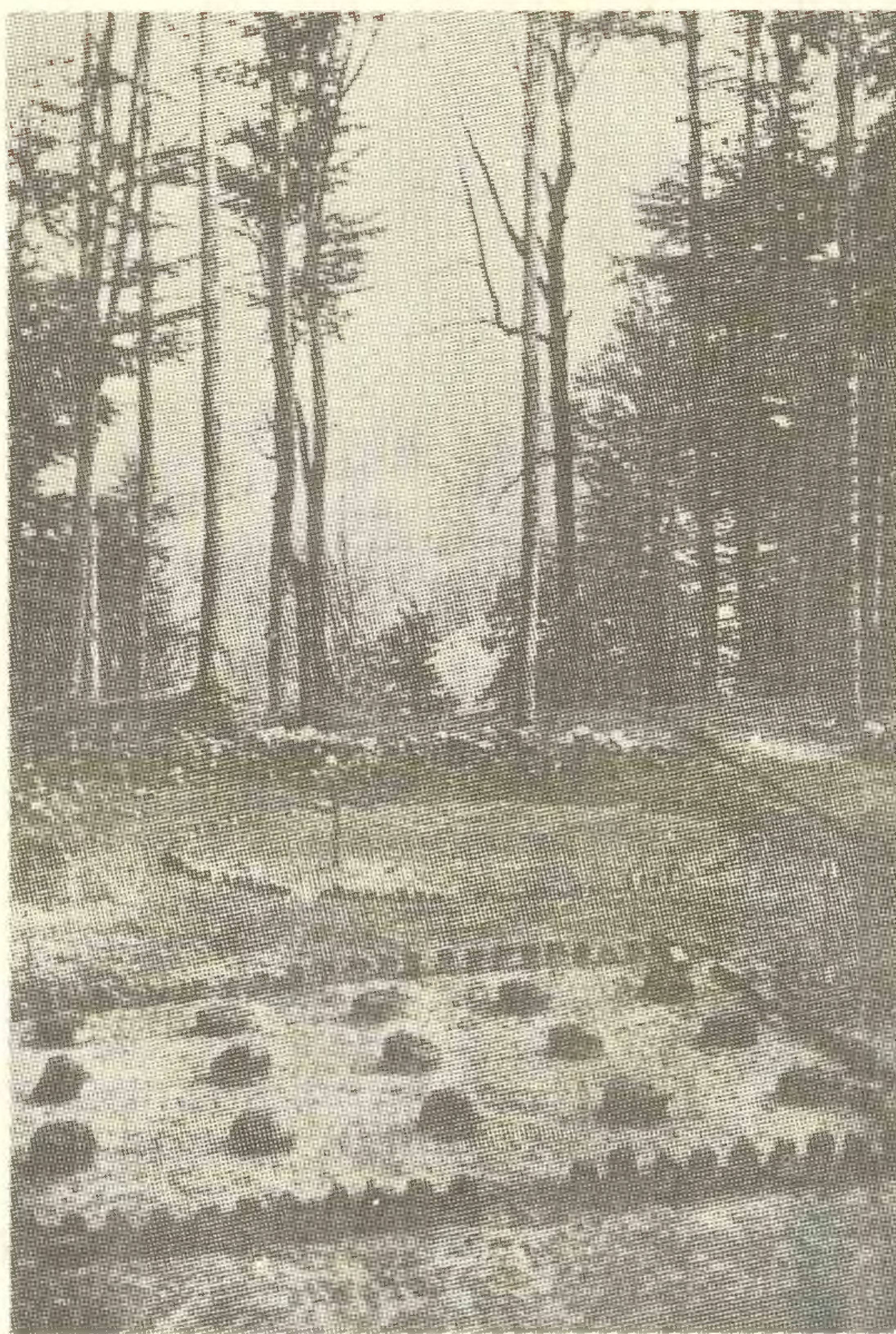
Zona cetăților dacice se întinde pe o suprafață de cca 150 kmp. Acestea au fost ridicate cu peste 2 000 de ani în urmă, ele constituind nucleul civilizației dace de pe vremea lui Burebista (70—44 î.e.n.) și apoi a lui Decebal (86—106).

CETATEA COSTEȘTI

Situată pe dealul „Cetățuia" pe malul stîng al Apei Grădiștei, Dealul Cetățuia, cu cetatea de pe culmea sa, formează un minunat punct de pază care dă posibilitatea observației la mare distanță. În zilele senine ochiul poate urmări orice mișcare ce se petrece pe cuprinsul văii, pe o distanță de cca. 18 km (se vede orașul Orăștie).

Sistemul de apărare al cetății se bazează pe succesiunea a trei tipuri de fortificații : un val de pămînt înalt de 2 m, un zid de piatră gros de 3 m flancat de trei bastioane și o dublă palisadă (îngrădire cu pari groși), ce înconjoară partea de sus a înălțimii.

Timpul de realizare și de înflorire a așezării dacice cuprinde perioada de la Burebista la Decebal. Distrusă în urma războiului al doilea de cucerire a Daciei de către romani (105—106), cetatea nu a mai fost refăcută.

La Sarmizegetusa

CETATEA BLIDARU

Situată pe culmea Blidaru (705 m) este cel mai puternic complex fortificat din această zonă, fiind întins pe un platou de aproape 6 000 m².

Fortificația este alcătuită din două cetăți, unite între ele, avînd împreună șase turnuri puternice.

Mai veche este cea situată în punctul cel mai înalt al platoului. Are forma trapezoidală și este prevăzută la colțuri cu patru turnuri. Spre vest de prima cetate a fost construită apoi cetatea a doua, avînd forma pentagonală.

Aprovizionarea cu apă a cetății era asigurată printr-o cisternă patrulateră, cu ziduri duble sau întreite, lungă de 8 m, lată de 6 m și adîncă de 5 m. Deosebit de interesantă este pardoseala cisternei, alcătuită dintr-un ciment sui-generis, avînd în compoziția sa mortar, cenușă și cărbune de lemn.

CETATEA PIATRA ROȘIE

Dealul Piatra Roșie, o înălțime de 831 m, pe vîrful căruia se află cetatea, se ridică izolat în fundul văii Luncanilor.

Cetatea ridicată din piatră, de formă patrulateră, cu laturile de 102×45 m, are patru turnuri dispuse pe colțuri iar al cincilea pe mijlocul laturii răsăritene.

Cetatea, parte componentă a sistemului de fortificații dacic, avea scopul de a bara înaintarea dinspre Valea Streiului a dușmanilor care încercau să atace Sarmizegetusa.

La Costești

Intrarea în cetatea dacică de la Blidaru

CETATEA SARMIZEGETUSA REGIA

Cetatea de la Grădiștea Muncelului, grandioasa capitală a statului dac, se prezintă ca o incintă de apărare construită din blocuri de piatră, avînd forma unui patrulater neregulat (240 m lungime și 152 m lățime — dimensiuni maxime).

Ea ocupă punctul cel mai înalt de pe dealul Grădiștei, la 1 200 m altitudine. Pe laturile de est și de vest, cetatea are cîte o poartă. Drumul spre interiorul incintei este pavat cu piatră de rîu.

La 100 m est de cetate, se găsește incinta sacră, cel mai important obiectiv de pe culmea Grădiștei. Este vorba de ruinele (uneori numai urmele lor) unor edificii monumentale (sanctuarele).

Sanctuarul mare rotund este cel mai important loc de cult. El este împrejmuit cu un cerc cu diametrul de 30 m format dintr-un rînd de blocuri de andezid.

Sanctuarul mic rotund (diametrul 12 m) este format dintr-o succesiune de 13 grupuri de stîlpi.

Al treilea sanctuar, de forma patrulateră, este îngrădit cu stîlpi de granit. Interiorul construcției este lung de 12 m și lat de 9 m.

Așezarea civilă se întinde pe zeci de terase amenajate, constituind cea mai mare locuire dacică cunoscută. Aici se aflau grupuri de locuințe, ateliere meșteșugărești, depozite, hambare. Într-una din locuințe a fost descoperit celebrul vas dacic, cu ștampila Decebalus Per Scorila.

După biruința asupra dacilor, în urma unei rezistențe eroice opuse de către aceștia, romanii au instalat în cetate o garnizoană, formată din detașamente ale legiunii a IV-a Flavia Felix.

Emilia Floriș

PEISAJ DIN MUNŢII FĂGĂRAŞ

MUNŢII ŞI NOI

PEISAJ DIN MUNŢII BUCEGI

Muntele semnifică pentru noi, românii, nu doar un simplu spaţiu geografic, ci şi un spaţiu de suflet. Carpaţii ne-au vegheat leagănul încă de la naşterea ca popor, venirea noastră pe lume săvîrşindu-se în cîntecul izvoarelor şi foşnetul de frunză al codrilor. Ei întruchipează pentru noi bărbăţie şi tărie a firii, îndrăzneală şi statornicie pe pămîntul străbun în înfruntarea viscolelor viclene ale istoriei. Simbol al continuităţii, Carpaţii sînt reazim şi nădejde într-o soartă pe care am învăţat să ne-o ocrotim singuri, trecînd prea adesea prin furtuni ce ne-au stat împotrivă, dar pe care le-am biruit prin jertfă de sînge.

Piscurile Carpaţilor, care n-au alt hotar decît cerul, sînt cele dintîi pămînturi sărutate de soare în dimineţi senine. Ei iscă murmur de ape şi din înălţimile lor — ce poartă pînă tîrziu, în vară, scînteierile zăpezilor — pornesc grăbite spre Dunăre rîurile ce vor împrospăta priveliştile şi vor potoli dogoarea cîmpiilor în zăpuşeala amiezilor. Din undele lor nărăvaşe, neastîmpărate, oamenii vor învăţa să smulgă scînteile electricităţii, ca să împrăştie peste întinsuri lumină.

Carpaţii mai înseamnă tezaur de tradiţii şi plai al Mioriţei, păstoritul fiind pentru români o îndeletnicire milenară statornică, moştenită de la moşii şi strămoşii noştri. Tezaur de tradiţie, dar şi de simţire, pentru că aici s-a păstrat mai bine ca oriunde portul nostru tradiţional, comoară creată de milenii, neasemuită prin sobrietate, estetică, armonie cromatică şi bun gust. Oamenii munţilor întrunesc acele virtuţi morale şi curăţenie sufletească remarcate de marii noştri înaintaşi. „La munte — scria Alecsandri cu mai bine de un secol în urmă — omul este mai simplu, viaţa lui este mai în linişte, năravurile sînt mai nevinovate. Munteanu-i curat la suflet, liber la gînd şi la vorbă şi verde la trup ca brazii subt care trăieşte. Munteanca-i înaltă la boi, albă, veselă, sprintenă, isteaţă şi frumoasă“. Cuvintele poetului caracterizează cum nu se poate mai bine viaţa românului de la munte, trăsăturile lui ce se pot vedea şi astăzi, în ciuda mutaţiilor fundamentale pe care le-a adus societatea nouă, socialistă.

Muntele ne-a dăruit îndrăzneala şi şansa ca — în efortul nostru superb spre înălţimi — să ne cunoaştem mai bine pe noi înşine, să ne desluşim puterile şi trăsăturile morale, deoarece confruntarea cu împărăţia de piatră a Carpaţilor nu este o înverşunare sterilă, ci o confruntare cu propria noastră fiinţă.

După ce-şi scaldă culmile în rouă de stele, Carpaţii coboară, în trepte uşoare, în Subcarpaţi, pierzîndu-şi parcă anume semeţia în dulceaţa şi cuminţenia dealurilor domoale şi cîmpiei, făcînd trup comun cu pămîntul îndrăgit al ţării.

Ne-am putea oare închipui viaţa noastră fără cununa de nestemate a Carpaţilor ?

PĂMÎNTURI, OAMENI ȘI CULOARE

„Carpații intră în România, pe la nord, ca niște munți sălbatici și întunecați. Vin strînși în lanțuri înalte... fără o știrbitură prin care s-ar putea strecura vreo trecătoare... Dar curînd după intrarea în țară crestele se domolesc și ținutul capătă un aspect mai senin..."

- BUCURIA DANSULUI
- LA FEREASTRĂ
- SÎMBRA OILOR LA MOȘENI, OAȘ

Cu aceste cuvinte creiona nordul țării marele geograf român, George Vâlsan, în ale sale „Descrieri". Ochiul său ascuțit, de om de știință și pana sa înzestrată au zugrăvit expresiv realitatea. Într-adevăr, acești munți îmbrăcați în mantia întunecată a coniferelor, care destramă cu vîrfurile lor fuga cenușie a norilor umezi, au fost numiți de slavi Cernahora (Munții Negri). Trecînd însă hotarul de nord al României, culmile înghesuite se destind parcă, se evazează, străbătute de trecători și încingînd bogate șesuri înalte, mănoase depresiuni. Ele capătă aici caracteristica tuturor Carpaților românești : frumoase zone depresionare atît de bine circumscrise și adăpostite încît populația care le locuia le-a dat numele de „țări". Nuclee de intensă populare, aceste „țări" și-au dezvoltat în decursul istoriei o personalitate proprie devenind absolut caracteristice — o varietate care exprimă magistral unitatea etnică românească. Țara Oașului este și ea un astfel de nucleu care exprimă azi bogăția tradițiilor milenare și ritmurile timpului nostru.

În colțul de nord-vest al României, de pe crestele de adezit ale munților înalți, privirea cuprinde pînă departe un șes vălurit, ticluit de natură parcă anume cu fereală în îmbrățișarea de piatră a munților Oaș și Gutîi — debutul celei mai lungi și impresionante catene vulcanice din Europa. E „cetatea naturală" a Țării Oașului străbătută de ape repezi, cu povîrnișuri îmbrăcate în codri. Frămîntările trecutului geologic, care au înălțat cîndva din adîncuri reliefuri noi, au păstrat ici-colo tipice forme conice de vulcan, azi blînde și împădurite. Ele poartă din străfunduri bogăția minerală topită și disimulată de lave în ascunzișul de piatră. Chipul locurilor de deasupra e aidoma. Îl exprimă gama coloristică ce pornește de la cerul boltit și sprijinit parcă pe rama de piatră a „țării" pînă la ierburile și florile cîmpului — priveliște meșterită neîntrerupt de paleta anotimpurilor.

Din timpuri ce se pierd în legendă, oșenii și-au petrecut ființa în acest peisaj și s-au confundat cu ritmurile lui exprimîndu-l. Înalți, cu părul roșcat și ochii ca limpezimile cerului, ei coboară direct din ramura dacilor de nord conservîndu-și cu dîrzenie parcă originile — prin înfățișare, spirit creator și tradiții morale. Sînt oameni cu rădăcinile înfipte în aceste pămînturi, ca acelea ale brazilor din pădurile lor, oameni peste care au trecut în valuri furtunile timpului cum trece vîntul peste piatra muntelui lăsînd urme scrise adînc, dar neizbutind s-o clintească. Așa sînt oșenii : dîrji și frumoși, generoși și harnici.

Satele lor sînt în cea mai mare parte așezări risipite, cu casele dispuse la distanțe mari unele de altele. Peisajul inspiră curățenie

ȚARA OAȘULUI

și prospețime, ca o rufă abia spălată. O natură ce îndeamnă la optimism, ca și primăverile exuberante sau toamnele grele de rod cînd din frunzișul dealurilor blînde mijește albastrul brumăriu al prunelor. Aceste prune se preschimbă — mai ales în satul Turț — în țuică tare și aromată care, sub numele satului de baștină călătorește azi pe multe meridiane.

Agricultori, mineri și muncitori forestieri, oșenii au dat acestor profesii tradiționale, aproape ancestrale, dimensiunile și profunzimea veacului nostru. Așezările lor rurale și urbane (Cămărzana, Negrești, Bixad, Vama, Sarasău) sînt așezări întinerite, modernizate, scoase din anonimatul patriarhal al trecutului. Dar ele păstrează în înfățișarea lor alura tradițiilor care excelează mai ales în arhitectura bazată pe meșteșugita folosire și decorare a lemnului. Era și firesc să fie așa la cei care din tată-n fiu s-au născut tăietori de lemne, la cei pe care lemnul îi însoțește de la naștere pînă la mormînt.

Istoria și natura i-au inspirat pe oșeni de-a lungul mileniilor conferind manifestărilor lor artistice (muzică, dans, port, literatură, țesături, datini) o vigoare și o personalitate remarcabilă. De aceea cercetătorii de folclor, în orice domeniu vor investiga, vor găsi doine și balade, melodii și expresia lor coregrafică, migală de broderii la fel de expresive și frumoase, la fel de nuanțate și purtînd patina unor străvechi origini. Aici doar, și în zonele învecinate, au fost scrise acele prime texte românești care, alături de altele provenite din sudul țării, au stat mai tîrziu la baza celor dintîi tipărituri românești ! Aici, cîmpurile dese și compacte de broderie multicoloră strînse lîngă gît, pe pieptii și pe mînecile costumelor albe, pe panglica pălăriilor de pai cu boruri înguste sau pe absolut caracteristica „tașcă" purtată de bărbați (costumul nu are buzunare) sînt reprezentări vii ale naturii înconjurătoare. Le-au filtrat oșenii din culorile anotimpurilor, din foșnetul marilor păduri, din zborul păsărilor, din răsăritul și apusul soarelui, din flori, iarbă, murmur de ape, din călătoria cu forme veșnic schimbătoare a norilor, din șuierul cîntat al vîntului. Sînt comori neînstrăinate care se păstrează în case și astăzi cînd becul electric a înlocuit de mult feștila lămpii cu petrol, cînd antenele televizoarelor și ale radiourilor aduc în această veche „țară" pașii timpului de pretutindeni, cînd mașina de spălat rufe, frigiderul sau motoreta au devenit componente tot atît de firești ale cotidianului cum erau odată toporul sau țapina în casa pădurarului. Se păstrează pentru că oșenii sînt mîndri și azi, în prezentul pe care-l iubesc, de pădurile lor mari, de valurile împietrite ale vulcanilor care stau ca un zid de cetate în jurul pămînturilor lor, de unduirea grînelor, de șipotul apelor, de spațiul prin care și-au petrecut ființa veacuri și veacuri de-a rîndul, urcînd către soare.

Dorin Iancu

PE „SCALAE GEMONIAE", CAPUL LUI DECEBAL ÎNFRUNTĂ TRIUMFUL ROMEI

REPORTAJ DIN ROMA ÎN VARA ANULUI 106

de

Cicerone Theodorescu

E arşiţă toridă a lunii iulie 106. La Roma. Pămîntul cimpiei latine coace de azi înainte fără grijă roadele îmbelşugate ale biruinţei. Asigurate pe deplin, vor urma în curînd deliciile culesului : figurile plebei rumenesc de aşteptări şi nădejdi, figurile patricienilor strălucesc mai avid ca oricînd după ospeţele delectării.

Nu va mai trece mult pînă cînd mărinimia imperială victorioasă îşi va împărţi după tradiţie darurile, iar marile foruri ca şi toate micile pieţe publice vor fi pline de prăzile dacice scoase de generali şi de ostaşi la vînzare: ţesături şi velururi, arme şi obiecte ciudate, argintării şi aurării de tot felul, sclavi frumoşi şi puternici, superbe salbe ieftine.

Pînă şi lespezile caldarîmurilor par nişte bulbucate pleoape fierbinţi închise într-o meditaţie orgolioasă, într-o fericită încîntare de sine. Zilele acestea, o delegaţie de fruntaşi ai legiunilor a înfăţişat într-un cadru festiv Senatului un tulburător trofeu, o minunată şi indiscutabilă adeverire a victoriei asupra dacilor.

Acum, pe străzile Romei, parada puţin obişnuită a pretorienilor călări. Străbătînd în uniforme fastuoase întregul oraş, ei aduc dinspre castrul lor scumpul şi rîvnitul trofeu destinat anume să stîrnească ecouri publice extraordinare.

Obiceiul pămîntului are legile lui transmise de generaţii. Programat după tradiţii rămase în neclintire din epoca republicii şi încă mai înainte, după vremea de legende a regilor, ritualul victoriei se desfăşoară cu aceeaşi senină ferocitate.

Urmează să se ofere cetăţenilor o privelişte de zile mari.

Pasul cailor încetinează brusc, copitele scapără trecînd printre forul lui Cezar şi cel al lui August : mută mărturie a unui omagiu solemn, stegarii înclină flamura cu acvila încă o dată credincioasă moştenirii părinţilor patriei.

În trap lent, călăreţii au intrat ocolind pe Via Sacra, continuîndu-şi drumul pe prelungirea acesteia, Clivus Capitolinus, binecunoscuta cale a triumfurilor şi procesiunilor, singura cale de acces pentru cai şi care spre Capitoliu. Celelalte sînt, cum se ştie, două scări de urcat numai cu piciorul, săpate în tuful colinei mai înainte de începutul republicii : Gradus Monetae şi Scalae Gemoniae (sau Gradus gemitorii).

În dreptul acesteia din urmă, între Templul lui Saturn şi Templul lui Vespasian, pretorienii se opresc.

Ne aflăm la sfîrşitul ceremoniei militare. În urma ei, ţinîndu-se cît mai aproape, participă intens la tot ce se întîmplă, se înghesuie şi înaintează de-a valma valurile admiraţiei populare : aici, pe „Scalae Gemoniae" — care urcă dinspre Forul roman spre Capitoliu pe lîngă întunecata gropniţă a supliciilor, închisoarea Tullianum — pretorienii au înfipt într-o suliţă, pe cea mai înaltă treaptă, capul lui Decebal.

O inscripţie va fi săpată spre amintire. Va fi păstrată poate în For. Poate la Ostia.

Răpăiala infernală a lamelor de gladius, care bat a sărbătoare în înfierbîntatele scuturi de bronz, a încetat.

Şi îndată podideşte peste marea de capete o linişte torenţială. Ca un buimăcitor duş de gheaţă. Ca o rece şi scrişnitoare chemare :

„Priviţi !..."

Printre pleoapele boţite de văpaia orbitoare a verii, toate privirile izbucnesc ca din catapulte către capătul de sus al scărilor Gemoniei.

Regele dacilor n-a putut fi prins viu ca altă dată Vercingetorix al galilor. Dar dovadă neîndoielnică a triumfului lui Traian — şi final liniştitor al unor prelungi încleştări atît de neliniştitoare — capul lui Decebal se află, iată-l, acolo sus, în văzul şi spre încredinţarea tuturor.

În faţa mulţimii cîtă nu mai încape îngrămădită în jurul tribunei Rostrelor, la valea Forului, un orator — parcă am recunoaşte în

el pe senatorul Liciniu Sura, sfetnic al împăratului şi tovarăş al lui în timpul expediţiilor — rosteşte cuvinte puternice ale căror frînturi sînt purtate pînă departe, ca pentru a se întipări pe totdeauna în memoria oamenilor şi în hrisoavele viitorului :

— Acest cap ştia bine că mai înainte învinsese nu pe romani, ci pe Domiţian şi că acum avea să lupte cu romanii şi cu împăratul Traian...

— Era priceput în ale războiului şi iscusit la faptă : ştiind cînd să năvălească şi cînd să se retragă la timp, meşter a întinde curse, viteaz în lupte, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere...

Desigur, vorbitorului nu-i stă în gînd nicidecum să facă elogiul duşmanului imperialului. El caută să pună numai în lumină însemnătatea doborîrii unui inamic atît de primejdios.

— El strîngea în văzul tuturora oşteni şi îndemna la război pe vecini, spunîndu-le că de-l vor părăsi se vor primejdui şi ei, iar de-i vor lăsa să piară pe daci, şi ei vor pieri...

— Numai cînd Maximus Liberius prinse pe sora lui, el păru gata să se învoiască la toate poruncile : nu că avea de gînd să se ţină de ele, ci încolţit, ca să mai răsufle puţin...

— Numai cînd împăratul se apucă să urce culmile lor luînd cu pericole munte după munte, în timp ce Lucius Quietus atacînd din altă parte cu maurii călări măcelări mulţime de daci, numai atunci Decebal îşi trimise solii...

Printre elogii şi glorificări se strecoară şi unele frînturi de fraze la auzul cărora se trezesc amintiri fără glorie :

— Acest cap momea şi trăgea la sine soldaţi de-ai noştri în număr mare şi încă din cei mai viteji !...

Parcă siluete de umbră se ghemuie încercînd să se piardă în umbra scundă a tufelor de mirt, parcă urmărite de un deget acuzator ele aleargă să se ascundă în uitare.

Dar rămîn neuitate.

Solia fără iertare a unor vinovăţii recente face să se aplece o clipă spre pămînt, ferindu-se de ochii din preajmă, frunţile îmbrobonate nu numai de sudorile arşiţei.

Mai ales figurile ostaşilor amestecaţi în popor le împurpurează şi altceva decît canicula: sînt adevăruri cunoscute tuturor şi care nu plac nimănui. Fapte pe care le-au săvîrşit ai lor. Întîmplări de care se ruşinează cu toţii.

Un suspin de uşurare se ridică în sfîrşit, murmurul de dezaprobare al mulţimii se stinge, cetăţenii sorb bucuroşi cuvintele care zboară de pe tribuna Rostrelor :

— Luîndu-i-se scaunul domniei şi ţara întreagă şi în pericol însuşi de a fi prins, îşi făcu seama singur şi aşa capul lui fu dus la Roma...

Se anunţă apoi veştile care stîrnesc, ca de obicei, entuziasmele cele mai fremătătoare :

— S-au găsit şi comorile lui, ascunse sub rîul Sargeţia care curge pe lîngă capitala Daciei...

Bărbaţii de rînd, cu feţele arse, saltă înviorați în caliga lor cu tălpile roase, gîndind că, în sfîrşit, laptele şi mierea vor curge şi pentru ei de aici înainte. Ceea ce se va şi întîmpla.

— S-au rînduit serbări pe mai bine de o sută de zile, în circuri vor lupta 10 000 de gladiatori, vor urma scutiri de impozite, arderea registrelor fiscale, daruri pentru populaţie şi petreceri publice...

La rîndul lor nerăbdătoare, femeile din obşte îşi adună în jurul trupului poalele ferfeniţite ale stolei lor cu tivul îngust, parcă de pe acum pregătindu-se, gata parcă de pe acum să înceapă dansurile şi desfătările curmate cu totul în timpul ultimilor ani de încercări şi nesiguranţe.

Tălăzuind mai departe în mare număr din toate colţurile oraşului încoace, la cîteva ore numai după aspra ceremonie a pretorienilor, cetăţenii romani îi puteau auzi aici în faţa scărilor Gemoniei pe scriitorii, cunoscuţi tuturora, Cornelius Tacitus şi Gaius Suetonius, stînd de vorbă îngînduraţi, comentînd cu măsură, unul, cu aprindere celălalt, tragicul spectacol :

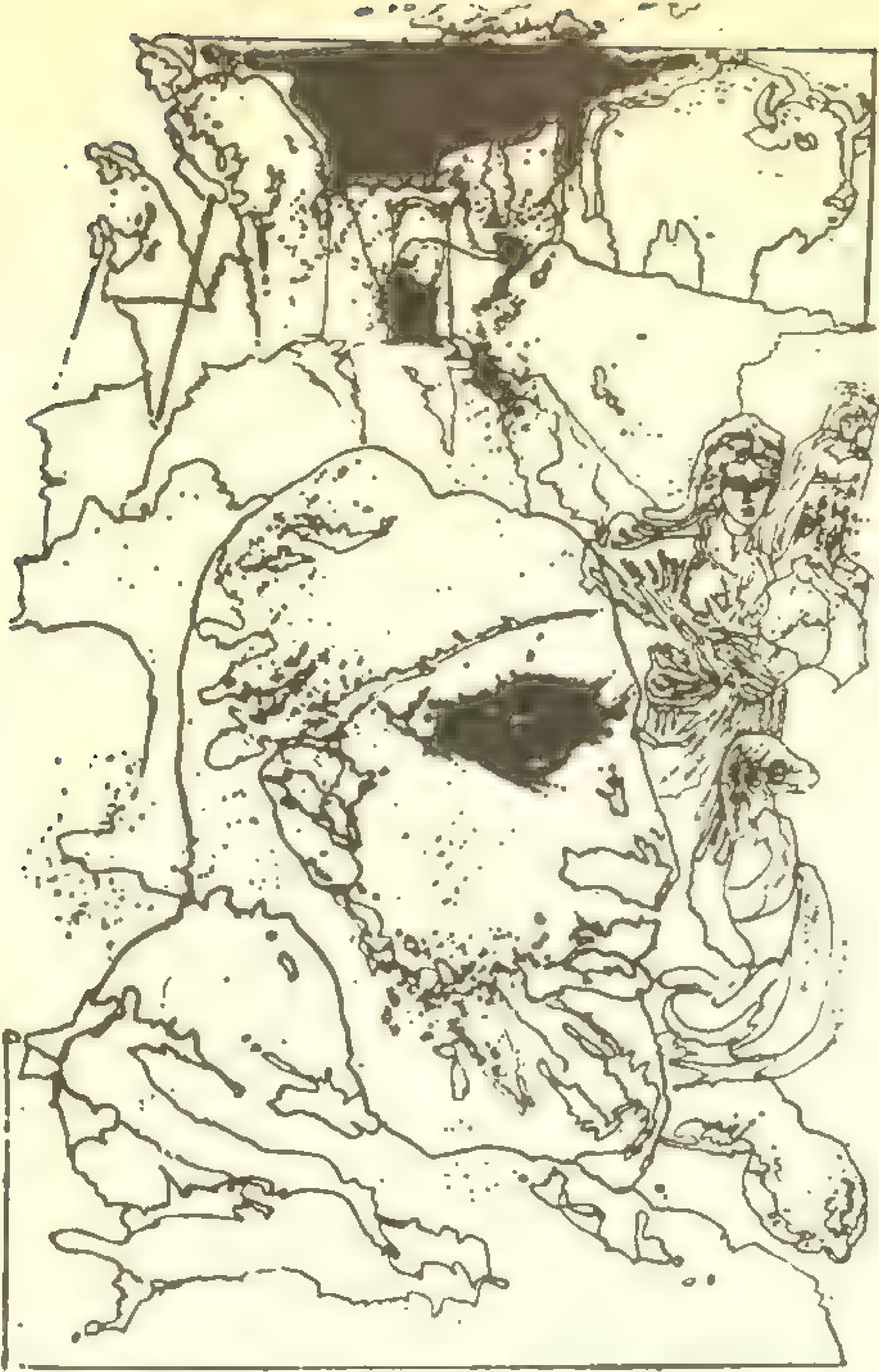
— Dacii lui ! Ajunseseră vestiţi prin înfrîngerile noastre...

Puseseră în cumpănă taberele întărite ale legiunilor şi însăşi stăpînirea noastră...

— Şi Cezar, dorind să-i ţină în frîu, se gîndea să pornească o expediţie împotriva lor, iar mai tîrziu August, după cît am eu ştiinţă, o făgăduise pe Iulia lui Cotiso, regele de atunci al dacilor, cerînd în schimb în căsătorie pe fiica acestuia...

La cîtiva paşi de cei doi păşeşte poetul Caninius Rufus, alături de prietenul său Plinius Caecilius Secundus, căruia îi împărtăşeşte un îndrăzneţ proiect literar, precizînd fără înconjor că ar vrea, dacă l-ar ţine puterile, să scrie un poem după exemplul autorului Eneidei :

— Sînt peste o sută de ani de cînd Virgiliu ni-i înfăţişa ca pe nişte tulburătoare arătări ale nordului îngheţat : „dacii care coboară pe Istru conspirînd împotriva noastră...", „acest neam de oameni neînfrînaţi, bătuţi de vîntul

Grafică de Vasile Socoliuc

din răsărit....", „acolo unde arama crapă pe ger, hainele îngheață pe trup...", „vinul se taie cu securea" iar „cerbilor, țintuiți sub zăpadă, abia li se mai vede deasupra vîrful coarnelor"...

Pliniu, cu pleoapele ușor strînse și lungindu-și încă mai mult gîtul lui de cocor, privește placid în sus, fără ca nici o emoție să-i întunece trăsăturile limpezi și distinse, contemplînd mai degrabă grosimea lancei de pe Gemonia decît înfiorătoarea priveliște a capului înfipt acolo.

Prieten cu Tacit, deși departe de a i se asemui în vreun fel, protector al literelor și artei, dar chinuindu-se în zadar să fie socotit el însuși scriitor, Pliniu se arată foarte sensibil la proiectele poetului și, ieșind din seninătatea lui amorțită, îl încurajează declamînd din toată inima :

„Foarte bine faci, Caninius, că te pregătești să scrii despre războiul dacic. Căci ce subiect poate fi mai actual, mai bogat, mai vast, în sfîrșit mai plin de poezie și mai de domeniul legendelor, deși este vorba de lucruri foarte adevărate ? Vei cînta rîuri noi, fluvii conduse peste cîmpii, noi poduri aruncate peste fluvii, tabere așezate pe coastele abrupte ale munților și pe acest rege alungat din capitala lui, izgonit chiar din viață fără ca să-și fi pierdut niciodată nădejdea...".

Caninius Rufus se înflăcărează, citînd noi îndreptățiri și adăugind noi temeiuri planurilor sale, plin de efuziuni lirice :

— Și Horațiu ne vorbea despre „dacii cei aspri" care „se pricep mai bine decît toți la aruncarea săgeților" și „cărora pămîntul nehotărnicit le dă roade și cereale libere"... Acolo, zicea el, „soția cu zestre nu ajunge stăpîna bărbatului și nici nu se încrede într-un amant chipeș. Zestrea cea mai de seamă este cinstea părinților și virtutea femeii..."

Intenții mărețe și gînduri ce se anunță fertile par să descătușeze din adîncuri rostirile din gură ale poetului, în tot timpul pe măsura și avînd întreagă aprobarea prietenului de totdeauna și criticului său ocazional.

Dar, după știința tuturor, lucrările sale cele mai cunoscute, deocamdată, pun o ușoară pecete de zădărnicie peste frumoasa lui gravitate orală.

Pregătite din fibrele cele mai subțiri ale minunatei plante aduse de pe țărmii Nilului și îmbăiate, ca să înfrunte durata, în cele mai fine uleiuri de cedru, papirusurile sale ni se înfățișează ca niște misterioase giulgiuri sacerdotale : încărcate excesiv de el însuși și neamintind nicidecum simplitatea viguroasă a lui Virgil sau claritatea sugestivă a lui Horațiu, se răsucesc în ele palide și fragile, anevoioase și silnice la lectură. Versurile lui seamănă leit cu gesticulațiile și convulsiile nepieptănate, cu cîlții și tenebrele care-i inundă fruntea și ceafa.

Tacit întoarce capul înapoi peste umăr către perorațiile prietenilor săi. Îi privește fără grabă și fără să clipească. Tăcut, cercetător, nedecis, ca și cum i s-a dat să dezlege o problemă încîlcită. Șovăie dacă să se amestece sau nu în discuția asta.

Ochii lui sînt încărcați de povara unor adînci răspunderi, ca ai unui ostaș într-o grea misiune de recunoaștere, ca ai unui comandant căutînd cu încordare rezolvări și căi de ieșire pe o hartă încă nedeslușită.

El cîntărește fără emfază întreaga măreție zguduitoare a împrejurărilor la care a luat parte. E un bărbat în plină maturitate. A trecut de mult pragul a cincizeci de ani. Integritatea conștiinței lui, cu toate că ani de-a rîndul — împotrivindu-se fără tocmeală proprelilor asupra cugetului — a trebuit să suporte oprelişti trăind sufocat de călușele despotice ale lui Domițian, nu au tulburat-o nici amărăciunile, nici insultele nedrepte. Membru al Senatului în timpul fostului împărat dar nu părtaș în vreun fel la nelegiuirile, desfrîurile și crimele acestuia. Netulburat nici de înalte onoruri sau distincții publice atunci cînd, el nealergînd după acestea, ele nu l-au ocolit, a rămas un scriitor fără compromisuri, cu deplină stăpînire și respect al meșteșugului său. Își cunoaște cumpăna exactă a forțelor.

Dar încă stă la îndoială dacă știința și puterea lui de cuprindere sînt cu adevărat pe măsura timpului său sau dacă nu e nevoie să mai aștepte limpeziri și statorniciri viitoare. Zice apoi, în sfîrșit ;

— Și eu... dacă mă voi învrednici să trăiesc, am pus de o parte pentru zilele de bătrînețe domnia divinului Nerva și împărăția lui Traian, subiect mai îmbelșugat și mai fără primejdii, căci avem rara fericire de a trăi o vreme în care e îngăduit ce vrei și să spui ce gîndești.

O, dacă făgăduiala lui Tacit s-ar împlini !

El este astăzi cel mai strălucit dintre scriitorii Romei și fără îndoială cel mai capabil să redea pentru generațiile ce vin dimensiunea reală a acestor fantastice războaie dacice, cinstind riguros și adevărul și potențialul întîmplărilor așa cum ele s-au petrecut, fără să le mutileze prin istețimi ușuratice sau prin adausuri trădătoare ale fanteziei.

Arșița verii încețoșează scările Gemoniei într-o lumină de plumb topit.

Numai arșița umezește fețele mulțimii. Dar nu cu lacrimi.

Nici o lacrimă pentru dușmanul de moarte, care se știe acum că a pierit, al imperiului care se crede că va dăinui de aici înainte cît lumea.

Coborînd în ocoluri leneșe, curînd împiedicată prin resturi și bolovani, apele pestilențiale ale vechiului cartier de proastă faimă Subura, traversînd valea vechiului For roman între Senat și poalele Palatinului, Cloaca Maxima aduce din cînd în cînd o lîncedă boare de miasme.

După ce va fi văzut de toți, după zilele de însetoșare a curiozității și de îndestulare a triumfului, capul regelui dac va fi aruncat acolo, lăsat să se rostogolească în nepăsarea unanimă.

Va fi dus de apele tulburi. Va fi tăvălit încet, nopți și zile în șir, prin prundul mare al pietrelor, printre șirurile lor de rînjete cariate și înverzite. Și va fi înghițit pe vecie, trecînd pe sub gingia neagră a deschizăturii de lîngă templul Fortunei Virile, în valurile Tibrului.

Dar pînă atunci, capul lui Decebal sclipește din întunericul vînăt, vîscos, însîngerat, al părului și al bărbii, ca o pată de marmură gălbuie. Din ea țîșnesc două spărturi : ochii — rămași deschiși în gol, în încremenirea sticloasă a morții.

Neîmpăcați sînt ochii aceștia. Neîmpăcată e apusa lor suferință, dură, rece, disprețuitoare, care nu vrea să audă nici una din vorbele împrăștiate de vînt odată cu trîmbele de pulbere de pe Palatin și care nu vrea să vadă nimic din torentele de trufie îmbulzite în jur, ale învingătorilor.

Dar ce curioasă e culoarea ochilor împietriți ! Aidoma cu a cerului Romei. Parcă geamănă peste vreme cu ea.

Ca două cuțite de gheață, ei te lasă să crezi că ar privi totuși ceva.

Hieratici, într-o singură direcție sînt ei ațintiți : spre Tullianum, închisoarea din vale, teribila gropniță a gemetelor lui Vercingetorix, învinsul lui Cezar și captiv altă dată acolo, ucis abia după o captivitate de șase ani.

De sus, lucind într-o stranie bucurie a împlinirii, ochii regelui dac par să cerceteze acel loc de groază, senini, triumfători, căci liberi pînă în ultima clipă și de aceea înălțînd către zeul lor, milostivul Zamolxis, prinosul de slavă și tainica mulțumire de a nu-i fi osîndit să împărtășească destinul nedrept — și umilința — galului prizonier.

„Muntele își merită oamenii pe care îi are. Am văzut inși singuratici călătorind de zile întregi pe necunoscutele șosele de zăpadă și întrebîndu-i dacă nu-i deprimă singurătatea, m-au privit cu uluire. Au dreptate: nu sînt singuri, își au muntele".

EUGEN BARBU

IARNA *în munții noștri*

Avem în țara românească avantajul munților și al pădurilor ! Nu faci un pas fără să simți încîntarea inegalabilei varietăți a peisajului alpin.

Poate că nu cunoaștem atît cît ar trebui iarna în munții și pădurile noastre. Nu ne pasionează încă îndeajuns, din nefericire, chemarea zăpezilor cu potecile și drumurile troienite, limitîndu-ne de cele mai multe ori, atunci cînd o facem, la plăcerea, nu scutită de comoditate, a coborîrilor șerpuitoare pe pîrtiile special amenajate pentru schi. Cine n-a străbătut o pădure de brazi cu ramurile încovoiate de greutatea zăpezii într-o zi de iarnă nu-și poate închipui transfigurarea pe care o ia mantia verde întunecată, cu străluciri care merg de la viul marginilor de poiană, cînd soarele e la amiază, pînă la catifelarea violetă ce îmbrățișează amurgul. Lumina și transparența atmosferei dau reliefului munților și albeții zăpezii depărtate o putere de atracție deosebită, provocînd stranii iluzii de perspectivă.

Priviți într-o zi de iarnă cu soare mult și aerul pur, de pe promontoriul Clăbucetului, de lîngă Predeal, rotindu-vă privirea spre Bucegi, Piatra Craiului, Postăvar, Piatra Mare și Gîrbova, și veți avea impresia unei panorame de o neasemuită măreție. iluzia optică apropiind depărtările, dînd o altă dimensiune liniilor. Chiar atunci cînd ceața își aruncă faldurile spre valea Prahovei, a Rîșnoavei sau a Timișului, peisajul nu-și pierde din splendoare, mai ales cînd, din învolburarea cețurilor, se înalță roșietice vîrfurile Acelor Morarului, creasta dantelată a Pietrii Craiului sau piscurile semețe, sub pulberea fuioarelor de zăpadă, ale Făgărașului.

„Cine se gîndea acu' douăzeci de ani la turismul de iarnă ? își începea Bucura Dumbravă mărturisirea, în minunata poemă a Carpaților noștri, «Cartea Munților», scrisă la sfîrșitul anului 1919. Îndată ce cădea zăpada, munții se preschimbau din nou într-o regiune de teroare antică. Două scîndurele lungi, legate de picioare, slujindu-ne drept aripi, ca să zburăm peste nămeții cei mai mari, ne-au apropiat iară de înălțimi și ne-au deschis un rai alb, sclipitor, plin de taine uimitoare, chiar în locurile cele mai cunoscute".

Vă invit, deci, stimați cititori, să ne cunoaștem munții pe timp de iarnă și să schiem nu numai pe pantele Postăvarului, Clăbucetului sau Bucegilor, ci și în Banat, pe Muntele Mic, în Munții Coziei, ai Leaotei, ai Făgărașului, în Apuseni, în împrejurimile Abrudului, Cîmpenilor, Stînei de Vale sau Băișoarei, în Munții Călimani, Bîrgău și Rodnei, în Paring, pe muntele Straja, înspre Țarcu și Godeanu, pe Semenic, la Diham, în Rarău și Giumalău sau în Maramureș, la Borșa, Mogoșa și Izvoarele, în Retezat și încă în multe alte locuri de basm, cu convingerea că veți iubi deopotrivă munții și schiul.

Ion Matei

O imagine a Borsecului la 1844

În partea sudică a munţilor Călimani, la 24 km depărtare de Topliţa, se găseşte renumita staţiune balneoclimaterică Borsec. Aşezată pe valea largă a Topliţei, într-un minunat peisaj de păduri de brazi şi tăpşane, staţiunea este cunoscută de aproape 200 de ani pentru izvoarele sale tămăduitoare. La începutul veacului al XIX-lea ele au fost captate şi, ca urmare, au luat fiinţă stabilimentele balneare. Treptat-treptat, faima apelor minerale din localitate s-a răspîndit în întreaga ţară şi dincolo de hotarele ei, încît, la fel ca la Herculane, la Amara sau la Balta Albă, veneau aici, pentru cură de aer şi tratament, oameni de pretutindeni.

Unul dintre vizitatorii staţiunii a fost şi Vasile Alecsandri, care a descris călătoria sa la băi în povestirea-reportaj intitulată **Borsec**, publicată integral în anul 1845, în **Calendarul Foaiei Săteşti** din Iasi.

Pe atunci, scria bardul de la Mirceşti, Borsecul era „o adunătură de vreo 50 de case de lemn, pustii şi are multă asemănare cu muştele, care stau moarte toată iarna, pentru ca să învieze în primăvară". Odată cu începutul lunii iunie, relata în continuare poetul, „casele se locuiesc încet-încet şi în puţină vreme ele se transformează într-un tîrguşor viu şi plin de tot soiul de figuri străine".

Renumele de localitate cu ape tămăduitoare aduce aici, aşadar, o mulţime de vilegiaturişti, prilej pentru Alecsandri de a crea o pitorească galerie de portrete. El descrie ritualul curei: dimineaţa, cu ochii încă umflaţi de somn, oamenii beau burcut de la fîntînă, după care urmează baia propriu-zisă.

Alecsandri schiţează fizionomiile şi grimasele celor ce suportă cu greu răceala apei, creînd o atmosferă dantescă de Infern. El se referă, de asemenea, la contrastele dintre indivizii aparţinînd diferitelor naţiuni veniţi la băi, contraste care dispar în groaznicul bazin, căci la Borsec toţi sînt „fraţi în borviz". Dincolo de prezentarea acestui spectacol, surprins de scriitor cu umor şi ironie, el comunică interesante informaţii despre cele patru bazine existente la vremea aceea în staţiune. Ele se numeau Lobogo, Saroş, Elisabeta şi Lazăr, şi aveau proprietăţi curative oarecum aparte: bazinul Saroş era indicat, mai ales, pentru reumatism, în timp ce Lobogo pentru anemie.

Sînt înfăţişate, totodată, modalităţile de petrecere a timpului liber. Oaspeţii, precizează Alecsandri, au posibilitatea să participe la balurile organizate, de două ori pe săptămînă, într-o sală de lemn „fără nici o altă decoraţie decît nişte fofeze de brad în care ard vreo 20 de lumînări de seu" Mai indicate erau însă promenadele la punctele de interes turistic din localitate „la Steclărie, la Cascadă, la Peşteră, la Stînci". Atracţia principală rămîne însă vizitarea Peşterii. Recomandînd-o, poetul scria: „dar pentru ca să fie văzută în toată sălbatica sa frumuseţă, trebuie ca persoanele ce vor intra înlăuntrul ei să poarte torţii. În acest chip priveliştea e cu adevărat minunată... Umbrele ce se întind în toatele părţile ca nişte urieşi, gioeul, mişcările lor răpizi şi spăimîntătoare îţi insuflă un soi de groază ce măreşte efectul acelei fantasmagorii".

Prin reportajul său dedicat Borsecului, în urma călătoriei făcute aici în 1844, Vasile Alecsandri surprinde o imagine realistă a aşezării de atunci. O imagine care se constituie într-o veritabilă sursă documentară privind un moment de demult din istoricul renumitei staţiuni balneoclimaterice de astăzi.

Mirella Vasile

SARMIZEGETUSA REDIVIVA...

Sarmizegetusa Ulpia Traiana...

Sub bolţile umbroase ale prunilor, printre ruinele anticului oraş se face simţit duhul trecutului...

Ţăranii care scormonesc alături ogorul, umblă în măruntaiele telurice descoperind frumuseţi pe care timpul le-a îngropat de mult.

Prunele grase şi brumării — atîrnînd printre crengile verzi — ametiste şi smaralde, miresmele ierburilor crude — aduc viaţă în vechile zidiri. Albine şi cosaşi îşi zumzăie melopeea monoton printre florile de cîmp ce împestriţează valurile verzi.

Mă las cufundat în oceanul mătăsos şi închid ochii. E amiază. Soarele coboară moleşeală de plumb în mădulare. Raze fierbinţi se înfig în catifeaua pleoapelor — luminînd întunericul fiinţei, rupînd zăgazul dintre mine şi lume! Acopăr ochii cu streaşina mîinii şi cobor încet în baia neagră a neantului, alunecînd pînă la porţile visului.

Negura se sfişie dezvelind suluri de lumină cu nuanţe roşietice şi gălbui reverberînd purpură şi aur...

Hoinăresc pe pietrele albe presărate ici colo cu pete strălucitoare... Am senzaţia că un patrician bogat a risipit în drumul său sestreţi lucitori... dar plebea mută a refuzat să-i primească ofranda.

Paşii îmi sună vuind ca hula valurilor... Întorc ochii, temător de tulburarea ce o aduc acestei pustietăţi, dar nimeni nu-mi apare în faţă. Picioarele înfăşurate în şuviţe subţiri şi roşii de piele mă poartă uşoare oprindu-mă în mijlocul unei pieţe. Forumul. De aici spre miazăzi zăresc panteonul ce găzduieşte busturile personalităţilor din oraş. Zeci de femei şi bărbaţi în togi albe îşi ţes paşii spre miazăzi... Aici porticuri albe mărginesc clădirea termelor. Sînt parcă de esenţă imaterială, căci mă strecor cu uşurinţă printre pelumuri albastre şi roşii, alunec printre graţioase chitoane ce mîngîie în onduiri de mătase braţe şi talii zvelte. În umbra unei coloane de travestin cinci bărbaţi cu feţe bronzate strînşi cap lîngă cap — aruncau boabe de năut, jucînd astragale... Profitînd de făptura-mi invizibilă paşii mă poartă peste cîteva clipe în incinta termelor. Aici oamenii erau în postură de cameleoni după cum parcurgeau una sau altă încăpere. În laconicum printre norii groşi ai aburilor totul părea coborît din împărăţia lui Hades. Feţe stacojii ca de purpură sfîşiau din loc în loc, în ochiuri verzi, laţele dese ale aburilor. Apele fierbinţi ale caldoriumului — frigeau trupurile molatice — ale căror braţe se onduiau ca nişte peşti. În trepidarium — apele călduţe borborosind parcă o litanie, aduceau culoarea bieţilor paters urbi mai aproape de cea reală... Iar Frigidarium-ul rece şi cristalin îi punea din nou în propria piele... La ieşire, dintr-o Caupona mărginaşe răzbat pînă la mine hohotele chefliilor. Vinurile vechii Dacii ştiu a dezlega şi limbile romane...

Ajuns din nou în Forum privirea îmi e atrasă ca de un magnet spre Palatul Augustalilor. La intrare aşteptau un şir de cvadrige. Spre miază-noapte monumentalul Aedus Augustalium îşi deschide un atrium ca o corolă mărginită de petale albe — coroanele corintice îngemănate perechi. Lîngă ele ca nişte adevărate cariatide înfrăţite cu marmora în nemişcarea lor — un şir de slujitori cu trisuri în mînă — însemnele lui Dionisos. Ştrengari trenţăroşi alergau printre oameni şi pietre ciugulind cîte o boabă din ciorchinii de struguri ce atîrnau pe toiege.

Din faţa altarului se deschideau două săli largi — Trapezele. Mă oprii în pragul celei din dreapta... Sunete de sistrum şi sirexe ţeseau o melodie domoală. În aplauzele cîtorva zeci de patricieni aşezaţi harababura pe covoare şi lectusuri, un bărbat înveşmîntat într-o togă vişinie se urcă pe podium începînd să recite... Şi poezia dadaistă ce o debita pe nerăsuflate îşi adormi auditoriul în cîteva clipe. Aveam în faţa ochilor cenaclul cetăţii şi poetul, cugetai eu, scăpase de săgeţile confraţilor....

În sala din stînga ceva mai mare, pe al cărui fronton, la intrare, alături de signus regis trona un ţipător afiş — era deschisă o expoziţie de pictură suprarealistă. Sala părea destul de pustie dar nu cred că lipsa de interes în asimilarea noului să fi gonit pe vizitatori... Într-un colţ un bărbat stătea pironit locului în faţa unui tablou. După modul cum în care-l privea, cu ochii lipiţi de pînză, se vedea clar că este miop. M-am apropiat tiptil pe la spatele lui, curios să aflu ce pînză

MĂCIUCA ZBURĂTOARE

— BUMERANGUL —

Lunga istorie a bumerangului a început cu cel puțin 14 mii de ani în urmă. Săpăturile arheologice au dovedit că încă în epoca preistorică el era răspîndit deja pe toate cele cinci continente. Mai tîrziu se pare că a fost, de asemenea, foarte popular căci chiar în mormîntul faraonului Tutankhamon s-a găsit un bumerang confecționat din fildeș și împodobit cu aur.

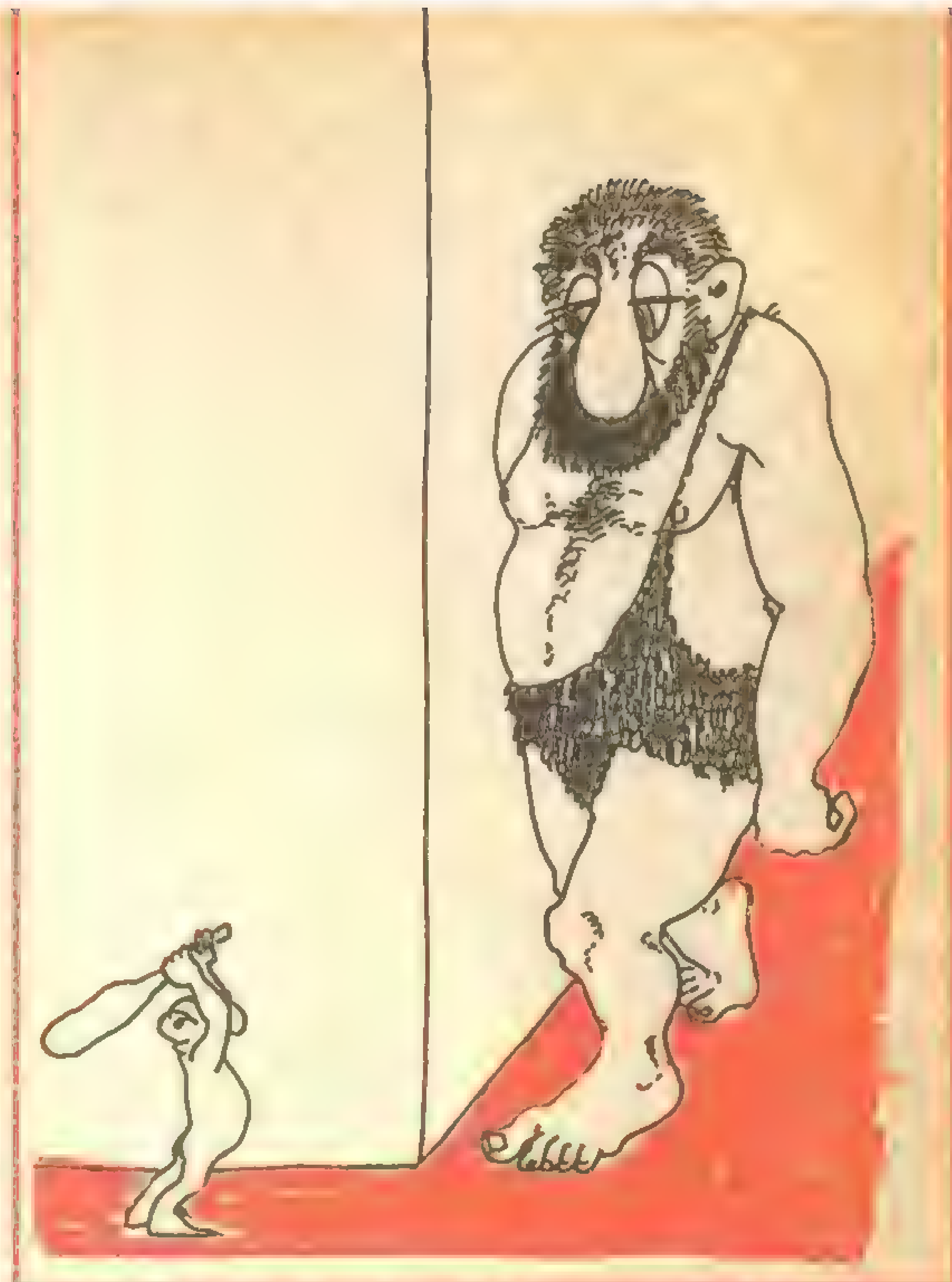
Pentru contemporani însă patria măciucii din lemn zburătoare este Australia. Aici a fost inventat bumerangul care se întoarce la cel care l-a aruncat. Strămoșii aborigenilor australieni l-au denumit „vonguin"; el era folosit la vînarea păsărilor dar constituia, în același timp, un obiect de distracție. În afară de aceasta australienii aveau și niște bumeranguri plate denumite „vumera" cu care nu numai că vînau canguri dar omorau și oameni. Denumirea de bumerang provine de la englezi care după ce au pătruns în insulă au denumit astfel orice fel de armă.

Producerea bumerangurilor de către amatori și aruncarea acestuia a devenit un hobby al multor oameni. În ultimii ani au apărut, de asemenea, și profesioniști care concurează în mai multe probe. Este vorba de precizia aruncării — bumerangul trebuie să se întoarcă întotdeauna în mîna celui care l-a aruncat; lungimea aruncării — recordul mondial este de 36,325 secunde în timpul cărora bumerangul zboară la o distanță de peste 100 de metri; îndemînarea în jonglarea cu două bumeranguri — cei mai buni concurenți sînt capabili să le prindă de 150 de ori. Se desfășoară, de asemenea, concursuri nocturne în timpul cărora sportivii încearcă să imprime bumerangurilor cele mai sofisticate trasee, vizibile datorită becurilor instalate pe ele. Numărul cel mai de efect, gustat de spectatori și televiziune este cel à la Wilhelm Tell în care un măr este tăiat în două de bumerangul care se întoarce.

Boom-ul bumerangurilor a început la 14 mai 1981 cînd cel mai mare cotidian australian „Sydney Daily's Telegraph" a lansat titlul „Fiecare australian care-și iubește cît de cît țara trebuie să se rușineze astăzi". Aceasta s-a întîmplat după ce doisprezece americani au cîștigat cupa mondială la aruncările cu bumerangul. Chiar în patria acestuia. După întoarcerea în S.U.A. învingătorii au fost primiți precum cosmonauții la întoarcerea pe pămînt. Ei au cîștigat cu acest prilej atenția industriei, reclama și mijloacele de mass-media. Viața lor s-a transformat într-un șir de concursuri, demonstrații și showuri de televiziune.

Au început să fie produse bumeranguri cu capete magnetice destinate invalizilor din cărucioare — magnetul slujește la atragerea bumerangului care se întoarce; nevăzătorii folosesc un bumerang care în timpul zborului emite un șuierat datorită căruia ei pot să se orienteze asupra traiectoriei și pot să-l prindă cu mîna la întoarcere.

Majoritatea concurenților încep de la meșteritul bumerangurilor. Apoi bumerangul devine pasiunea lor. Au renunțat la slujbe lucrative și au devenit producători de bumeranguri. Prețul unui bumerang se ridică de la 15 la cîteva zeci de dolari. Întotdeauna ele sînt colorate și bogat împodobite. În plus ele sînt dotate cu diverse accesorii în scopul adaptării la puterea vîntului și la vremea ploioasă ca să nu mai vorbim de profilul precis al aripilor.

Cei mai buni sportivi analizează fiecare aruncare luînd în calcul poziția corpului, forța și direcția vîntului. Unul dintre aceștia, Rusty Harding, fost constructor de avioane și rachete, a scris „Biblia bumerangului", un op de 550 de pagini, dar el afirmă că acesta conține doar știri și formule de bază întrucît este mai ușor de explicat un zbor în lună decît o aruncare de 50 de metri cu bumerangul. De acest lucru s-a convins olandezul Felix Hess care și-a dedicat 7 ani de viață rezolvării acestei probleme și cu toate că disertația lui de 700 de pagini i-a adus titlul de doctor la Universitatea din Gröninger, n-a izbutit să o rezolve.

Vasile Matei

îi reținea atît de mult atenția. Doi cilindri, un con și o sferă purtau închegați într-o „operă" un tulburător titlu: „Nud la oglindă". I-am zărit privirea aprinsă de patimă și-am ieșit încet, fiind convins că era fie un reputat estet, fie un obsedat...

Trec printr-o arcadă monumentală străjuită de doi soldați romani din legiune cu coifuri și scuturi lucitoare. În centrul incintei ce se deschide în față se înalță statuia ecvestră a lui Augustus... călărită și de un bufon ce-și spînzura picioarele roșii și verzi sub pîntecul de bronz al calului. În dreptul altarului de jertfă cîteva matroane durdulii înarmate cu făcălețe și polonice își ciomăgeau cu sîrg bărbații, prinși în toiul libațiunilor către Bacus. Printre gîfîieli și icnituri am cugetat la... infimul progres făcut de ustensilele casnice!

Curtea sacră în care intrai avea pe latura din fund un edificiu impunător — Oecusul. Fațada lui era încadrată de pilaștrii ionici ai căror capete susțineau ca niște Atlași încremeniți — arcele de piatră profilate în retrageri succesive și prinse în zborul spre senin ca aripa desfăcută a unei lebede, de o cornișe puternică. Central, deasupra cisternelor, aflate la subsol, se ridica solemnă Capela Sacelum, din care răzbătea un miros de smirnă... În dreapta — o baie — în care un bărbat și o femeie se zbenguiau fără grijă cu ușa dată de perete. Pe coridorul alăturat doi bătrînei care văzuseră și ei scena șușoteau... Urechea îmi prinse fărîme de vorbe...

— De s-ar scula din morți Parcllius Regulus și MARCUS Niceta să vadă ctitoria lor... — O tempora o mores !...

Probabil că bătrîneii se refereau la expoziția de pictură suprarealistă, fiind criticii de artă ai cetății... mereu nemulțumiți! La capătul coridorului, într-o încăpere întunecoasă o vestală urmărea la un televizor transmiterea unei întreceri între gladiatori... în direct. După disperarea cu care își smulgea vălurile era clar că favoritul ei — pierdea, sau că temperatura din încăpere devenise de nesuportat... La ieșire mă mușcă și pe mine șarpele curiozității, mînîndu-mă spre amfiteatru. Îl recunosc de la distanță după forma lui elipsoidală și după îmbulzeala din dreptul porților. Am înțeles din discuția celor aflați în apropierea lojilor (a guvernatorului și a vestalelor) că vor avea loc lupte între gladiatorii din Roma și cei localnici. Totul era colorat, zeci de flamuri fîlfîiau ca niște păsări multicolore, profilate pe cerul azuriu. Amfiteatrul, împărțit în 12 sectoare, părea un

Împăratul Traian

cazan ce fierbea, gata să explodeze. Culoarul și scările de acces erau pline-ochi, iar în cele patru celule pentru fiare, legionarii romani păzeau... elementele localnice turbulente. Pe banca de marmoră din dreptul primei loji prefectul orașului se trăgea nerăbdător de barbă... Toate privirile se ațintiseră asupra porții Triumphalis. Și deodată, în uralele mulțimii în incinta amfiteatrului intră un grup de tîmplari cu ciocane, scînduri și cuie... care începură să înalțe un podium festiv...

După acest „zbuciumat" spectacol simți neapărat dorința de purificare. Ocolesc cazarma gladiatorilor și ajung în fața sanctuarului zeiței Nemesis. Știam că zeitatea greacă (adoptată și de romani) era înfățișată cu arătătorul mîinii drepte la buze, invitînd prin gestul ei la tăcere... Cînd colo, chiar în cella centrală cîteva patriciene se plîngeau de necinstea tot mai mare ce domnea în cetate.

— Ce crezi, istorisea una, la o pungă de mere de aur pe care le-am luat de la Karpis și care s-a jurat că provin din grădina Hesperidelor, jumătate erau doar suflate... O alta se plîngea că bărbatul său cumpărase pentru copii un pui de tigru care la prima ploaie se curățase de dungi, redevenind un pisoi jigărit. Mai multe matroane cîrteau calitatea smirnei, amestecată cu te miri ce... N-ar fi de mirare, se lamentau ele, ca zeii să ne refuze ofrandele! Discuția se stinse cînd o cohortă romană trecu prin apropiere. Drumul pe care apucasem mă călăuzi spre sanctuarul lui Liber Pater. În sala mare printre statuile zeilor Liber, Libera, Silvanus și Diana oficiau 15 flamini. Preoți gravi sub maiestoasele bolți desfășurau ritualul unui sacrificiu cumplit... O clipă, a trebuit să-mi rezem spatele de coloana rece de piatră pentru a nu cădea de uimire. Pe un piedestal de piatră 7 patricieni se jertfeau primind din mîinile tremurînde ale preoților 7 potire cu apă! Martirii fură în final îmbrățișați și pentru casnele lor primi fiecare cîte un butoi cu vin din pivnițele templului...

Am crezut că e de datoria mea să vizitez și sanctuarul lui Esculap. La periferia lui am văzut două fîntîni pline cu pietre... Probabil că la fiecare eșec terapeutic, aparținătorii aruncau o piatră în fîntînă, presa neexistînd. În centrul ansamblului se ridica templul propriu zis. Intru într-o încăpere pătrată înconjurată de portice și după ce urc o scară monumentală sînt întîmpinat de o preoteasă a Hygiei. În mînă ține o ramură de măslin cu care îmi atinge fruntea...

Deschid ochii, văpaia soarelui arde ca focul. O pasăre apleacă o creangă elastică spre pămînt. Ceva mai încolo o bătrînă adună de pe crengi veștede, doborîte de o trecută furtună, fructe cu coaja zbîrcită de timp...

Astfel și palatele roase de dintele vremii, răvășite de stihiile trecutului, acoperite cu pămînt și uitare se dezghioacă în ruine și zidiri știrbite pe care numai ochiul deschis spre vis le-a reclădit amestecîndu-le bizar și absurd.

Sever Miu

„MUNȚII NOȘTRI" O COLECȚIE DE MARE CĂUTARE

Carpații românești au fost asemuiți — pe bună dreptate — cu Alpii, atît pentru măreția și diversitatea lor, cît și pentru tezaurul de frumuseți pe care-l păstrează. Atracția către cununa lor de nestemate este irezistibilă și de aceea zeci de mii de iubitori ai muntelui îi caută cărările în orice anotimp al anului.

Drumeția de munte, cu vechi tradiții în turismul românesc, beneficiază astăzi de instrumente de teren infinit mai numeroase și mai eficiente decît în trecut. Printr-o generoasă activitate editorială, sînt puse la îndemîna oricărui iubitor de natură, de drumeție montană — căci mai cu seamă despre aceasta este vorba aici — ghiduri și hărți care să-i fie călăuză în temerara tentativă de cucerire a înălțimilor.

În rîndul acestor instrumente se înscrie cu succes colecția „Munții noștri", scoasă de Editura Sport-Turism. Ajunsă la nr. 36, în cei peste zece ani de la primul număr, colecția și-a cîștigat o popularitate binemeritată în masa cititorilor (fiecare număr a apărut într-un tiraj de 30 000—50 000 exemplare), popularitate explicabilă poate și datorită modalităților prin care autorii au reușit să surprindă trăsăturile definitorii ale masivelor montane tratate, să evidențieze particularitățile ce-i fac inconfundabili în desfășurarea lanțului carpatic.

Parcurgînd lista aparițiilor, constatăm că au fost descriși pînă acum cei mai „umanizați" și mai îndrăgiți munți ai țării : Bucegii, Făgărașul — cu Retezatul, Iezer-Păpușa și alte masive —, Ceahlăul, Semenicul, Rarău-Giumalău, Suhardul, Parîngul etc. Este și firesc, deoarece aceste masive oferă largi posibilități de drumeție și posedă o infrastructură conformă cu așteptările : cabane, moteluri, hoteluri, popasuri, refugii ș.a. Vor fi cuprinse în continuare în lista de apariții masive interesante, de asemenea îndrăgite de iubitorii de drumeție montană : Munții Lotrului, Obcinele Bucovinei, Munții Bîrgău, Munții Cozia, Munții Bihor, Gutîi și Țibleș etc.

Printre autorii lucrărilor din colecția „Munții noștri" întîlnim nume de geografi, geologi, biologi — ei înșiși mari iubitori de drumeție montană : Dan Bălteanu, V. Trufaș, I. Popescu-Argeșel, Maria Niculescu, Mihai Grigore, Nicolae Popescu, H. Kräutner. De asemenea, nume de oameni cu vechi „state de serviciu" în drumeția de munte și în general în turismul românesc : Ion Ionescu-Dunăreanu, regretatul și neuitatul Emilian Cristea, Nae Popescu și alții, îndrăgostiți pînă la patimă de peisajul înălțimilor, veșnic ispitiți de crestele cu fruntea în soare.

De observat că fiecărui masiv îi este consacrată o prezentare micromonografică geografico-geologică, fiind apoi descrise în detaliu traseele turistice care traversează muntele respectiv în toate direcțiile. Prezentarea generală a masivului este însoțită de o hartă în șase culori pe care sînt figurate traseele cu marcajele respective, drumurile și potecile mai cunoscute, așezările de munte și chiar stînele mai importante, monumentele naturale (chei, peșteri, rezervații), precum și curbele de nivel pentru orientarea drumețului. Sînt marcate totodată posibilitățile de acces, locurile de practicare a sporturilor de iarnă (schi-lifturi, pîrtiii), izvoarele de unde se pot face tururi de orizont asupra munților înconjurători, punctele de interes etnografic, ca și locurile și monumentele istorice. Turiștii montani au astfel posibilitatea de a-și alege traseele preferate, fiind călăuziți pentru a ajunge într-un anume punct sau loc, în funcție de opțiunile fiecăruia.

Lucrările care apar în colecția „Munții noștri" sînt redactate de obicei într-un limbaj sobru, la obiect. Privite în ansamblu, ele se constituie totuși — într-un anume fel — într-un adevărat poem închinat munților îndrăgiți ai țării, pămîntului românesc atît de dăruit de natură. Am putea spune în același timp că lucrările din colecția „Munții noștri" reprezintă o nouă „carte a munților", cu mult mai completă și mai pragmatică decît acel poem al Bucurei Dumbravă scris cu mai bine de o jumătate de secol în urmă.

D. Martiniuc

CARTEA MUNȚILOR

Cartea cu acest titlu a apărut în 1920. Era consecința unei experiențe de umblet de trei decenii prin munți, a unei pasiuni statornice. A dragostei sincere pentru natura și tineretul patriei. A fost și gîndită și scrisă, în primul rînd, pentru a fi oferită, ca un buchet de flori proaspete, tineretului. Din iubire pentru el a fost scrisă și lui i-a fost închinată. Un dar unic, rar reiterabil, instructiv, educativ. Pînă la **Bucura Dumbravă** nimeni n-a urzit o asemenea operă. Ce s-a publicat în domeniu după tipărirea primei ediții[1] n-a mai atins valoarea ei.

Cartea munților a apărut la o vîrstă mediană a mișcării noastre turistice. Literatura pentru turism își cucerise deja o tradiție pînă în 1920 ; exista literatura cu caracter invitativ-stimulatoriu și cea cu profil pragmatic, de îndrumare, alături de memorialistica inspirată, mai ales, de spațiul extern.

Cartea munților întrunește calități ce se revendică tuturor celor trei categorii de scrieri : e un îndemn, un stimulent la practicarea drumeției ; conține sfaturi și recomandări referitoare la conduita excursioniștilor ; furnizează numeroase informații de ordin memorialistic, importante pentru cercetătorul istoriei turismului din România.

Analiza detaliată a conținutului acestei cărți, travaliu ce n-a tentat pe nimeni pînă acum, din cîte știm, va evidenția o multitudine de aspecte, valabilitatea aserțiunilor autoarei, sensul axiomatic și permanent al multora dintre ele.

Spuneam că opera a fost (continuă să fie !) un dar oferit tineretului. I-a și fost închinată tinerei generații, de altfel, căreia, din ipostaza prestigioasă pe care și-o făurise scriitoarea, îi făcea o urare : **„Doresc tineretului dorul de munte. Dorul de munte să-i fie călăuza de pe pragul vremii nouă".**

„Vremea nouă" se deschisese o dată cu sfîrșitul primului război mondial, o vreme în care „Ura și vărsarea de sînge vor fi socotite ca păcatele cele mai rușinoase de omenirea viitoare".

Tragedia conflagrației abia sfîrșite, care a prăvălit pe toboganul morții sute de mii de vieți și în care s-a implicat, spălînd și uscînd bandajele rănilor, cîrpind uniforme militare, i-a intensificat Bucurei privirea de influență teofizică asupra lumii. De aceea, convinsă, postula : **„Viitorul nu este al forței brutale, ci al frăției".** Pentru dezvoltarea frăției între oameni se cere stăruință, încît acesteia să-i fie pregătită o atmosferă lipsită de stressuri nocive, în ambele compartimente — a moralului și a materialului. Unde poate fi asigurată această atmosferă ? Unde se găsește ea „in forma ei cea mai desăvîrșită ?" Răspunsul e simplu : La munte ! **„La munte pier toate deșertăciunile și sperieturile, piedicile cele mai de frunte împotriva duhului frăției."** Ca o consecință a crezului exprimat atît de limpede, îndemnul se întrupează de la sine, în termeni așteptați. **„Organizați-vă viața astfel ca să vă rămînă vreme de dus la munte ; atunci și munca voastră va fi sănătoasă și bine cumpănită."**

Dubiul își face loc, totuși, în vibranta pledoarie pentru drumeția montană, dar nu pendulează spre o atitudine pasivistă, ci ia formă pronunțat revendicativă : **„Cereți pentru toți dreptul la odihnă în mijlocul naturii, dreptul la lumina soarelui, la aerul curat, la codrul verde, la vîrfurile dorului de înălțare. Cereți și înființați mijloace bune și ieftine pentru drumeție, de care toți să se poată folosi. Pînă acum numai cei avuți au putut face turism în țara românească."**

Tonul e, cum se poate observa, propagandistic, menit să mascheze dubiul intim al încercatei drumețe. Ea cunoaște exact vîrsta turismului nostru din anii '20. Știe că nu e una de culme, cunoaște nivelul de organizare a mișcării, cadrul material de care dispune și pe beneficiarii ei — „numai cei avuți". În condițiile de pace de după război, „dreptul la lumina soarelui, la aerul curat, la codrul verde" se cuvine tuturor. Ca și introducerea „spiritului democratic" în practica turistică, așa cum se procedează „dincolo de munți", în Transilvania, unde turismul este „altruist și pus la îndemîna tuturora."

Aserțiunilor din **Închinare**, rîndurile din deschiderea cărții[2], le succedează problematica ei, diversă, dar circumscrisă integral

[1] *Edițiile ulterioare au apărut în 1924, 1942, 1972.*

ideii de drumeție. E compartimentată în capitole, variat dimensionate[3], finalitatea fiecăruia conturîndu-se precis: **Plecarea, Tovarășii, Hainele și dichisul drumețului, Hrana, Economia forțelor, Întrebările, Cuviința, Conversația, Focul, Stînele, Florile, Anotimpurile, Apărarea munților, Duhul munților, Stîncile, Singurătatea.**

Capitolele glosează pe marginea a două chestiuni fundamentale: nevoia inițierii anterioare exercițiului drumeției, în sensul însușirii regulilor de conduită; conservarea templului naturii. Pledoaria se închegă pe baza experienței personale: numai rar se disting ecouri livrești în demonstrație. Spațiul geografic de la care pornesc și în care sînt plasate majoritatea exemplelor este cel românesc; „cartea munților" e a Munților Carpați, sfaturile și recomandările sînt făcute pentru munții noștri, pentru tineretul nostru, iar elogiile formulate la adresa oamenilor sînt la adresa românilor; și singurătatea, și florile, și stînele, și cuviința, și „duhul munților" habitează în spațiul carpatin, se întrupează din el, sînt specifice lui.

Primele capitole (**Plecarea, Tovarășii, Hainele și dichisul drumețului, Hrana, Economia forțelor, Întrebările, Cuviința, Conversația**) au o foarte pronunțată valoare pragmatică, de inițiere. Nu în întregime, dar acest conținut prevalează. Ultimele (**Focul, Stînele, Florile, Anotimpurile, Apărarea munților, Duhul munților, Stîncile, Singurătatea**), fără a le lipsi caracterul pragmatic, sînt veritabile elogii aduse naturii și elementelor ce o însuflețesc. Și capitolele de la început arată o mare grijă pentru expresie, și ele tind către desăvîrșire stilistică. Se rețin însă, în primul rînd, recomandările din ele.

Clipa plecării la munte e de cea mai mare însemnătate, de ea depinzînd întreaga desfășurare a excursiei. E de importanța notei de debut dintr-un concert; dacă sună fals, poate pricinui fuga auditorilor.

Excursia trebuie să fie „o operă de artă". De aici o serie de obligații pentru participanți. Mai întîi exactitatea sosirii la locul hotărît pentru întîlnire, dar nu oricum, ci cu voie bună, „mai ales dacă cerul e întunecat și vîntul bate a ploaie". Starea sufletească a drumeților e o condiție a reușitei acțiunii turistice, ca și încrederea. Spiritul prevăzător e o necesitate, o expresie a înțelepciunii, contrazicînd obiceiul celor ce-și asumă ipostaza de cobe, „în stare să strice expediția cea mai frumoasă prin atmosfera de critică și de fricoasă nemulțumire ce răspîndește în jurul ei". Plecarea la munte în ceas matinal, „cînd muritorii de rînd (...) moțăie încă", are în ea ceva tainic, misterios, iar obligația de-a umbla în vîrful picioarelor, de a vorbi în șoaptă la ivirea, înaintea plecării, a zorilor, trebuie să devină habitudine; atitudinea aceasta este preludiul unor stări paroxistice de euforie, neegalate, pe care numai traiul la altitudine e capabil să le pro-

HANUL DRUMEȚILOR

ASOCIAȚIE PATRIOTICĂ PENTRU RĂSPÂNDIREA TURISMULUI ȘI CREAREA DE PARCURI NAȚIONALE IN ROMÂNIA

Biblioteca literară No. 1

CARTEA MUNȚILOR

DE

BUCURA DUMBRAVA

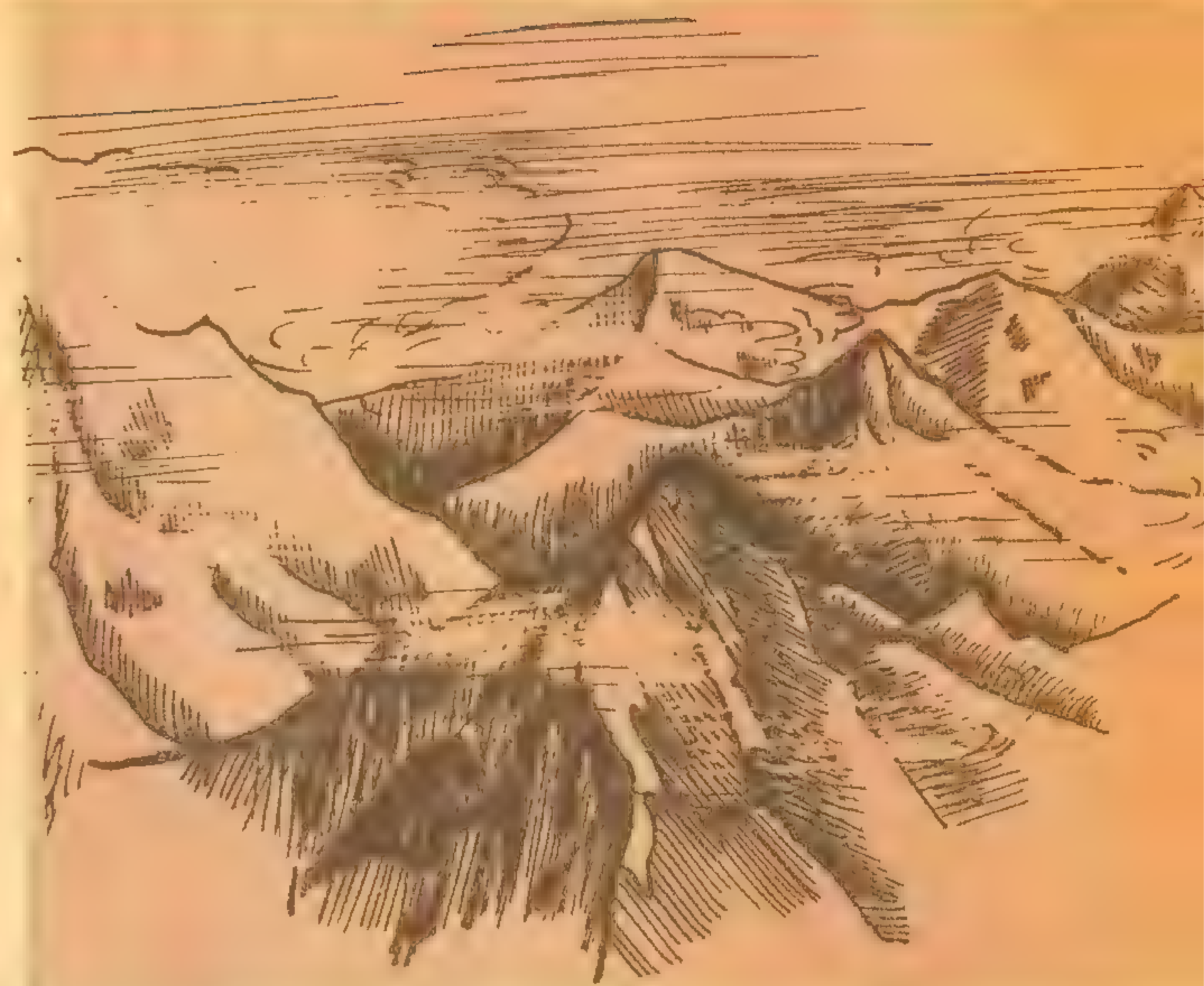
EDIȚIA II-a REVĂZUTĂ ȘI ADĂOGITĂ CU 11 ILUSTRAȚII

BUCUREȘTI

„CARTEA ROMÂNEASCĂ" S.A.

1924

CARTEA MUNȚILOR

cure unui drumeț pasionat. „Vom porni spre raiul munților", exclamă autoarea vrăjită de clipă și emoționată la gîndul că în curînd se va bucura ca un copil, între libertățile unei vieți „cu totul nouă, fără răspundere sau datorie, o viață neîncepută, închinată numai frumuseții și veseliei celor mai curate și sănătoase". Pentru ea, petrecerea cîtorva ore sau zile la munte echivalează cu tot atîta timp de fericire supremă. Pentru ea și pentru toți care iubesc pacea edemică a înălțimilor.

Drumeția montană, în concepția Bucurei Dumbravă, are farmec numai în grup. Solitudinea mersului pe potecile umbroase nu intră sub incidența înțelegerii sale. Grupul, avînd în componența lui șase sau șapte persoane, se va constitui de fiecare dată așa încît forțele fizice ale acestora, ca și moralul lor, să fie aproximativ egale; numai astfel se va realiza „caracterul de intimitate și de prietenie, care e adevăratul farmec turistic"; astfel se va respecta și un adevăr axiomatic știut de toți drumeții: „Că muntele nu are nimic egalitar în felul cum primește pe cei care vin la el, că el selecționează fără milă după legea firii întregi". Alegerea tovarășilor de drum e un privilegiu al conducătorului excursiei, al „căpitanului", care „știe rostul meșteșugului său" și care trebuie ascultat și iubit ca și „căpitanul de haiduci".

Îmbrăcămintea este „o parte integrantă a forțelor drumețului", scrie Bucura Dumbravă. Ea are și o valoare estetică: „Estetica este tot atît de însemnată pe munte ca și saloane". Un adevăr pe care i l-a relevat, odată, Ioniță Chioru, o călăuză vestită din Sinaia: „Cînd întîlnim o ceată de turiști improvizați, cu pantaloni și surtucuri de oraș, și femeile cu ghetuțe de lac și pălării înflorite și ne întrebăm: «Cine or fi ăștia?», Ioniță Chioru zicea cu dispreț: «Cine să fie? Junghie, tuse și zdreanță»". Ca îmbrăcăminte, drumeții primeau din cartea Bucurei sfaturi să poarte ghete groase, țintuite, jambiere, un costum bine croit și bine cusut „dintr-o stofă trainică", o manta de ploaie, un „sweater" sau o „vestă îmblănită" iar ca hrană, la nivelul anilor '20 ai secolului, se recomandau slănină, brînză, pîine, ciocolată, mere, zahăr, ceai, unt proaspăt.

Bucura Dumbravă

Dozarea efortului în exercițiul drumeției înseamnă „îndoirea forțelor fizice", adică posibilitatea prelungirii plăcerii de-a te afla în mers pe căi alpestre. Economisirea efortului începe chiar din start, pornind „cu pas domol și măsurat". „O sforțare prea timpurie îți taie genunchii pentru toată ziua", or „triumful turistului cuminte" e să se întoarcă cu toate încheieturile „unse", iar nu „înțepenite". Pentru aceasta, cîteva sfaturi suplimentare sînt imperios necesar a fi reținute:

— cînd urci pe o coastă brăzdată de mai multe poteci, mergi pe cea aflată mai sus; cînd cobori — pe cea de jos;

— un bolovan apărut în cale nu se trece „ca pe o treaptă, ci azvîrlindu-ți piciorul împrejurul lui, într-o mișcare semicirculară";

— conversația în timpul mersului trebuie să fie zgîrcită;

— obligația de-a-i înțelege pe cei slabi, de-a le respecta odihna, de a-i așeza, mai cu seamă la drumuri lungi, în capul coloanei, încît ritmul de mers să fie stabilit după pasul lor, se impune ca o necesitate;

— la fel, grija ce trebuie acordată încărcării rucsacului: „Greutatea pe care o duci în spate să nu-ți împiedice răsuflarea, nici să nu grăbească bătăile inimii".

„Cuviința" este un aspect căruia i se acordă mare importanță. Pe bună dreptate, fiindcă nicăieri nu e mai multă nevoie de cuviință decît la munte, sub cerul larg, în aerul curat, unde **„o lipsă de bună creștere e mult mai supărătoare ca într-un salon"**. Pe munte armonia este desăvîrșită, iar un gest de educație lacunară produce distonanță în peisaj, îl tulbură. Țăranii români știu acest lucru, de aceea ei nu pîngăresc natura cauzîndu-i răni, dimpotrivă, o respectă și o protejează; ei au simțul armoniei adînc sădit în suflet, manifestîndu-și-l atît în relația cu ea, cît și în portul, cusăturile, jocurile lor, care „dovedesc cel mai desăvîrșit dar al proporțiilor".

Liniștea constituie unul dintre elementele contribuind la armonia din natură. Exemplul dat de scriitoare este mai mult decît grăitor: ea povestește că întorcîndu-se de la Omul cu un însoțitor, în tăcere, acesta, probabil spre finalul itinerarului, a spus: **„Ce zi frumoasă am avut, n-am auzit glas de om"**. Sigur, evitarea zgomotelor, a țipetelor, a rîsului prostesc în natură nu presupune interdicția conversației civilizate, însă aceasta se va purta la locul de popas, în jurul focului.

Astfel de sfaturi și recomandări se întregesc în **Cartea munților**, cum am spus, cu elogiile aduse unor elemente ce sporesc farmecul excursiei. Focul este unul dintre ele. E indispensabil ceasurilor de popas, ziua și noaptea, vara și iarna, la stîni, la schituri, pe culmi, la cabane. Prezența lui aureolează atmosfera, îi imprimă fior. Clipa aprinderii focului e sublimă, iar cel ce o provoacă pare a fi, adesea, un sacerdot, ca sinăianul care a ciobănit trei ani pe coastele sălbatice de miazăzi ale Vîrfului-cu-Dor. Focurile la munte se aseamănă, dar fiecare are „un suflet individual". Flăcările lor se construiesc treptat: apar mai întîi cîrlionții de fum albăstrui, apoi norii de fum gros, alb, înecăcios; în urmă izbucnește vîlvătaia. Flacăra cea mai puternică o dau stejarul și fagul, spre deosebire de anin, care nu arde. Cetina de brad produce o flacără „care înveselește și trupul și sufletul", pe cînd focul de șnepeni nu e „prea călduros".

Știința Bucurei Dumbravă referitoare la calitatea focurilor, în funcție de lemnul ce le întreține, izvorăște din experiență nemijlocită și îndelungată. Ea a

²) *În prima ediție (1920) și în cea de a doua (1924), capitolul* Închinare *apare la sfîrșit. Editorii din 1943 (Valeriu Pușcariu) și 1972 (Mircea Handoca) l-au adus în fața restului textului.*

³) *Capitolele* Stîncile *și* Singurătatea *nu figurează în ediția princeps.*

adăstat la „umbra" flăcărilor în varii locuri ale Carpaţilor: pichetul roşu de pe Diham, valea Riului Mare de la poalele Retezatului, dealul Vlădeştilor din judeţul Argeş, pe vîrful Negoiu, în Făgăraş, Peştera Ialomiţei, Jepii Mari... A văzut sute de focuri în toate anotimpurile, şi a meditat asupra lor.

Focul la munte face parte integrantă din ceremonialul excursiei ca şi stîna, „vatra aceea milenară (...) lîngă care se vorbeşte de aceleaşi lucruri ca acum o mie de ani, de oi, de lupi şi de urşi". Stîna e (era !) un loc primitor de adăpost în munţi la începutul veacului. Un semn al perenităţii unei îndeletniciri tradiţionale. O oază pentru călătorul înamorat de relieful înalt... Împrejurul ei „stau strajă, de zece mii de ani, munţii falnici şi brazii înalţi, neatinşi de luptele şi de zvîrcolirile umanităţii de pe şesuri". Ciobanii români sînt, în multe cazuri, îndatoritori şi „credincioşi datinilor vechi de ospitalitate", convinşi că „oricît de mult s-ar lăuda această lume cu drepturile şi puterile ei, ea nu fiinţează decît prin munca baciului şi a fratelui său întru hărnicie, plugarul".

Elogiul ciobanilor şi al ţăranilor români este frecvent în **Cartea munţilor.** Elogiul florilor cuprinde unul din cele mai întinse capitole. Un capitol cu geneza în dragostea feminină pentru flora carpatină, dar şi o dovadă a erudiţiei autoarei ; în plus — o pledoarie pentru cunoaşterea florilor montane în intervalul situat între aprilie şi octombrie, cînd „Bucegii sînt un rai de flori". Cum se numesc ? Unde cresc ? Ce înfăţişare au ? Ar fi superfluu să reluăm **in extenso** demonstraţia scriitoarei-drumeţe. Vom selecta doar, parcimonios...

Ghioceii, brînduşele şi cocoreii liliachii apar în poieni „Cînd grosul zăpezii abia s-a topit". Galbenul deschis al primulelor şi albastrul aprins al viorelelor sînt „asemenea unor picături din cerul românesc". Către sfîrşitul lunii aprilie — începutul lunii mai „un adevărat curcubeu se aşterne pe coastele munţilor", el fiind format din culorile unor flori ca ochiul păsăruicii **(myosotis)**, nu-mă-uita, curpenul de munte, ghinţura de primăvară. În iunie se iveşte, mai ales în Bucegi pe feţele Furnicii, „minunea minunilor", smirdarul, care poartă şi alte denumiri : cocăzar, bujor de munte, merişor, iederă de munte, popodele, ruja, trandafiraş de munte. Smirdarul, cupa şi floarea ruginei alcătuiesc „trinitatea clasică de flori alpine". Floarea reginei anunţă apariţia verii la munte, anotimpul cînd pot fi admirate alte şi alte flori : ochiul boului, ceapa ciorii, nigritela, odoleanul, garofiţa de munte, zlăvocul...

Vorbind despre flori, numindu-le, descriindu-le, Bucura Dumbravă face şi recomandări privind conduita vizavi de ele. Poate surprinde, de exemplu, faptul că se exprimă pentru culegerea lor în anumite condiţii : „Să nu rupi nici o floare, dacă nu eşti hotărît s-o duci pînă acasă şi s-o îngrijeşti, aşezînd-o într-un vas cu apă". Aşadar, nu interdicţia de-a te bucura de frumuseţea florilor, ci sfatul de a-ţi prelungi această bucurie şi la sfîrşitul excursiei. O opinie, credem noi, sănătoasă, notabilă şi azi, dacă exceptăm plantele ocrotite de lege şi dacă ştim să evităm gesturile rebarbative, care pîngăresc peisajul.

„Cînd e bine să te duci la munte ?" se întreabă autoarea în capitolul **Anotimpurile.** Răspunsul, simplu, e sprijinit pe o argumentaţie riguroasă : „**Nu e anotimp, care ar putea să-ţi închidă drumul spre înălţimi**". Condiţia accesului permanent în munte rezidă în dragostea pentru natură. Dacă ea există cu adevărat, orice manifestare a acesteia — ploaie, viscol, zăpadă, zi înnegurată — i se va părea firească drumeţului, el ştiind să-şi armonizeze sufletul cu starea naturii. Mai mult, simţul estetic al călătorului îl va ajuta să vadă frumuseţea şi a unei furtuni dezlănţuite şi a unei ore de ceaţă. Comuniunea perfectă turist-natură e posibil să se realizeze numai dacă dragostea omului pentru mediul montan (în cazul de faţă) este voluptoasă. Într-un asemenea caz, eşecul datorat vremuielii al unei excursii nu înseamnă eşec, ci motiv de a organiza o nouă expediţie pe acelaşi traseu, pentru a descoperi ceea ce ţi-a ascuns privirii întunecimea. Şi asta în orice timp, pentru că fiecare anotimp are farmecul său : toamna prezintă lumina cea mai strălucitoare („**Lumina toamnei este sărbătorească, prevestitoare de înaltele trepte strălucitoare, pe care ochiul nostru omenesc nu poate încă să le perceapă**") ; primăvara se remarcă prin frăgezimea şi vitalitatea vegetaţiei („**Florile se ivesc una după alta, ca valurile unui rîu grăbit, care se revarsă pe pămînt, peste tufişuri şi peste pomi, iar în aer plutesc nori de miresme răcoroase şi tinere, împreună cu cîntecul păsărilor**") ; vara, poienile şi pădurile sînt de un verde uniform, ziua e lungă, cerul albastru, noaptea spuzit de stele ; „**Farmecul unei zile de iarnă luminoasă e mai transcendent, mai material decît al verii**".

Explicabilă pentru anii cînd a scris cartea este aserţiunea Bucurei Dumbravă din capitolul **Apărarea munţilor.** Aici se exprimă împotrivirea faţă de introducerea mijloacelor mecanizate de deplasare în munte. Este acceptată doar penetraţia trenurilor electrice pe văi, nicidecum mai sus. Ca să-şi susţină ideea — şi ea cu sorgintea în favoarea sentimentelor pentru lumea materială a înălţimilor alpestre — autoarea apelează la experienţa ţării cu cel mai avansat turism, Elveţia. Pe baza ei şi propulsată de propriile-i simţăminte, opţiunea este enunţată în termeni lipsiţi de orice nuanţă echivocă : „Cu instinctul lui sănătos, el (elveţianul, n.n.) pricepe că funicularele sînt înjghebarea unor vînători de tantieme, — din fericire totdeauna dezamăgiţi după o vreme —, şi că nu sînt de nici un folos pentru alte soiuri de oameni ; mai ales de nici un folos moral, ci dimpotrivă ele aduc printre populaţia simplă şi harnică din fundul văilor roiuri de trîntori, care nu trec fără fel de fel de stricăciuni". Culmile e bine să fie cucerite cu pasul, din plăcere, prin efort acceptat deliberat, nu cu trenul. Muntele trebuie simţit ca pe o fiinţă vie care îţi acordă încredere, dacă se convinge de loialitatea ta. Altfel, ce rost deplasarea pe potecile lui de taină, pe crestele lui ascuţite ori pleşuve ? Despre el, informaţiile pot fi receptate şi cu prilejul unor conversaţii accidentale. Bucura Dumbravă este neînduplecată în a-şi susţine convingerea : „**Publicul care se lasă cărat de un tren pînă în creierii munţilor nu e în stare să simtă sufletul lor. N-ai decît să asculţi conversaţia într-un funicular. Acolo nu domneşte evlavia drumeţului în prezenţa naturii ! Trenul nu duce altceva spre vîrfuri decît tot snobismul şi toată prostia oraşelor şi le coboară de vale neschimbate**". În cazul concret al Bucegilor, introducerea funicularului ar fi un sacrilegiu : „Sufletul Bucegilor ar fi cu desăvîrşire otrăvit prin «cumpania» — vorba lui Ioniţă Chioru — pe care funicularul ar sui-o pe culmi (...) Un funicular ar ştirbi păşunile şi ar dezagrega coastele ; căci munţii noştri nu sînt vulcanici şi conglomeratul lor se sfărîmă şi se surpă uşor". Un ultim argument în demonstraţie este cel economic : valoarea investiţiilor pentru construirea unui funicular „nu s-ar acoperi niciodată prin produsul unui «sezon» scurt de vară". De unde şi concluzia definitivă : „Deci întreprinderea ar fi o greşeală şi economiceşte".

Fără îndoială, se poate discuta mult în marginea opţiunilor Bucurei Dumbravă. Poate fi negată intransigenţa ei privitoare la utilizarea mijloacelor mecanice pentru deplasarea turiştilor la mari altitudini. Practica ulterioară anilor 20 a arătat că şi în Bucegi telefericul şi telescaunele joacă rol de atragere către munte a unui număr mare de turişti. Ar fi deplasat să abordăm polemic chestiunea. Am consemnat doar concepţia inegalabilei drumeţe scriitoare referitoare la nevoia — imperioasă şi actuală — a apărării munţilor, a conservării lor.

E de adăugat, cu menţionarea ultimelor capitole ale **Cărţii munţilor (Duhul munţilor, Stîncile, Singurătatea)**, că Bucura Dumbravă îşi mărturiseşte, cu aceeaşi constantă consecvenţă, iubirea pentru „raiul" care i-a fericit viaţa. Nu există loc în munţi, care să nu-i fie drag adevăratului drumeţ. În munte, în natură nici nu există urîţenie. Totul curge armonios, doar omul poate sluţi muntele. El este şi cauza accidentelor petrecute sub cupola lui : „**Cele mai multe accidente le întîmpină aceia care pleacă fără călăuze, fără echipament desăvîrşit, fără ştiinţa topografică şi geografică indestulătoare, sau cu o prea mare încredere în ceea ce ştiu şi în forţa lor fizică. Prostia, amestec de vanitate şi ignoranţă, îi ucide, iar nu munţii**".

Fiecare loc din cuprinsul Carpaţilor „are duhul său deosebit" crede, pe bună dreptate, pătimaşa alpinistă. Pentru acest „duh", ea s-a pasionat de atîtea şi atîtea colţuri pitoreşti : lacurile Făgăraşului, muntele Bucura, din Retezat, Vîrful cu Dor, Piatra Arsă, Jepii, Caraimanul, Coştila, Valea Albă, Omul, Bucşoiu, Colţii Morarului, Peştera Ialomiţei („m-am dus acolo de mai multe sute de ori, şi sper să mă tot duc") din Bucegi...

Stîncile au fost „dragostea specială" a Bucurei Dumbravă („Contactul cu stînca ne umple de o fericire puternică şi liniştită..."). Nu le-a ocolit nici în Carpaţi — urcase pe Acul Mare al Morarului în 1921 —, nici în străinătate (Cervin, 1921 ; gheţarul Le Buée, 1925). Cum n-a ocolit, ci a căutat liniştea în singurătatea munţilor, pe care îi închipuia uneori ca pe nişte fiinţe şi cărora le-a dăruit o pasiune statornică. Dovadă şi acest poem în proză — **Cartea munţilor** — neîntrecut în literatura română, pînă acum. Cu forţa lui se pot măsura doar cărţile „inginerului din Buşteni", Nestor Urechia.

Valentin Borda

TRASEUL PARCURS. ECHIPAJUL E PE VÎRF

SPRE VÎRFURI DE MUNTE

Într-o iarnă grea ne-am propus o ascensiune în premieră pe care de mult doream să o realizăm. Data a fost stabilită pentru februarie. Am început pregătirile din vreme, cu săptămîni înainte. S-au efectuat pe trasee cunoscute ascensiuni și escalade cu greutatea specifică în spate, folosindu-se tehnica de escaladă, baterea pitoanelor în fisuri blocate de gheață, ascensiuni — cu folosirea colțarilor — în culoare foarte înclinate dormate din gheață, bivuacuri în perete și pe creste.

Apropiindu-se timpul fixat pentru plecare, am făcut o ultimă verificare a echipamentului și a materialelor necesare: corzile, pitoanele, carabinierele, colțarii, pioleții, sacii de dormit, pufoaicele, primusul.

Cîteva zile înaintea plecării de la cabană, vremea nu s-a arătat deloc prielnică acțiunii noastre, dar în preziua stabilită pentru ascensiune, norii s-au risipit și un cer albastru și-a făcut apariția. Dimineața, la prima oră, pe un frig pătrunzător ne-am luat rămas bun de la calda și ospitaliera cabană, înaintînd prin zăpadă spre obiectivul nostru. Am ajuns la baza obiectivului unde ne-am instalat tabăra. În cele cîteva ore în care a mai fost lumină, am mai făcut o ultimă verificare și am stabilit ruta pe care urma să o parcurgem a doua zi. Seara în cort la sfîriitul primusului, discuțiile se purtau numai în jurul problemelor tehnice ce le aveam de rezolvat.

A doua zi, după o masă consistentă, am început ascensiunea. Primele lungimi de coardă sînt parcurse repede. Capul de coardă folosește cu succes colțarii pe pragurile acoperite de gheață, iar două culoare sînt străbătute cu ajutorul treptelor săpate cu pioletul și a două pitoane fixate în peretele lateral.

După această mică încălzire ne aflăm în fața unui perete vertical, culminat în partea superioară de o surplombă.

Se fac unele tatonări în stînga și în dreapta.

Inutil! Peretele este compact și nu dă nici o posibilitate de a se ocoli obstacolul.

Capul de coardă pornește asigurat la două pitoane, fără rucsac și fără colțari. După primii metri este obligat să renunțe și la mănuși. Prizele sînt foarte fine.

Înaintează puțin, rezolvă o porțiune printr-o bavareză și în sfîrșit se aude sunetul metalic de batere a unui piton.

Secunzii răsuflă ușurați. Camaradul lor este asigurat. Se speră într-o înaintare mai rapidă, dar vai! Din nou răsună baterea unui piton. Și la intervale scurte... iar! Pasajul de sub surplombă este foarte dificil.

Timpul trece foarte repede și gerul cumplit ne pătrunde tot mai mult. Facem fel și fel de mișcări, pe micuța platformă pentru a ne încălzi puțin și iată o mare bucurie. Capul de coardă apare în surplombă, suspendat în scărițe între pămînt și cer. Mai bate un piton. Mai pune o scăriță și cînd să se salte: un țipăt! O smucitură a corzii și capul de coardă a dispărut.

Pitonul nu a ținut.

Se așterne o liniște apăsătoare. Dar clipele de disperare nu țin prea mult. Cu o voce calmă, capul de coardă strigă de sub surplombă:

— Nu am nimic! Acum o să bat pitonul mai bine! Manevra se repetă. Bate pitonul. Pune o scăriță și dispare deasupra surplombei.

Un chiuit de bucurie anunță coechipierii că a găsit o regrupare bună.

Era și timpul! Eram înghețați tun!

Acum pentru secunzi escalada se efectuează mai repede. Problemele tehnice se rezolvă ușor.

Dar groaznic este momentul cînd trebuie să pui mîna, fără mănușă pe carabinieră. Metalul parcă se sudează cu pielea.

Ajunși cu toții deasupra acestui obstacol traseul a continuat succesiv peste cîteva țancuri și creste ascuțite, cu urcări și apoi coborîri în rapel.

Am fost surprinși de lăsarea întunericului, pe o mică platformă, la baza ultimului mare perete, care ne mai separa de vîrf.

Legați în corzi, îmbrăcați cu pufoaice, în sacii de dormit fiecare caută ca pe mica platformă să-și găsească un loc cît mai bun.

Timpul trecea greu. Frigul devenea tot mai pătrunzător. Din cînd în cînd, la lumina lanternei ne supravegheam reciproc ca să nu ne înghețe fața.

Dimineața, un soare strălucitor ne-a înviorat puțin. Atmosfera se încălzea din minut în minut și repede au fost pregătite cele necesare continuării traseului.

O lungime de coardă este rezolvată doar cu 7—8 pitoane. Alta, care ne conduce printr-un culoar vertical, ne dă unele emoții: Capul de coardă a parcurs aproximativ 30 metri asigurat numai de 5 pitoane. A ajuns la o placă de gheață subțire. La următorul pas colțarul pătrunde gheața și dă de stîncă. Impactul face ca legătura colțarului să se rupă. Nu a mai fost posibilă recuperarea colțarului, care în fracțiuni de secundă a dispărut în abisul de sub noi.

Cu mare efort este rezolvată și această porțiune și în sfîrșit ne aflăm pe ultimii metri spre vîrf.

Parcurgem asigurați la piolet o creastă foarte ascuțită. Ocolim niște cornișe. Urcăm o cupolă și dintr-o dată o panoramă splendidă se prezintă în fața ochilor noștri.

Îmbrățișări, strîngeri de mîini, ultimele fotografii.

Cu bucuria în suflet de a fi realizat o nouă victorie, începem coborîrea.

Matei Schenn

— maestru emerit al sportului —
secretar al Federației române
la alpinism

VALEA OLTULUI

O simplă privire pe harta României aduce fără voie în ochi cursul Oltului. Poate datorită poziţiei sale centrale, poate deselor şi lungilor lui schimbări de direcţie, care sugerează necurmate zbateri în luptă cu stîncile munţilor pe care-i străbate.

Trei mari „porţi" a dăltuit Oltul în Carpaţii româneşti: defileul de la Tuşnad, defileul de la Racoş şi defileul Turnu Roşu — Cozia. Acesta din urmă, cel mai frumos, constituie subiectul traseului nostru. Multe milenii a ferăstruit Oltul piatra, tăind în cele din urmă de-a latul lanţul Carpaţilor Meridionali şi sculptînd o vale de o rară plasticitate peisagistică. Pe 50 de km rîul a dăruit aici călătorilor filmul natural al unui drum cu privelişti neaşteptate la fiecare pas.

Din vechi timpuri această frumoasă vale carpatică a găzduit aşezări. Legiunile împăratului roman Traian, venite dinspre Dunăre, şi-au purtat acvilele pe malul drept al apei, presărînd drumul cu castre, o parte din ele clădite pe vetrele unor vechi sate dacice. Drumul Oltului — numit de romani Limes Alutanus — a fost una din ramurile învăluitoare pe care ostaşii Romei s-au scurs spre inima Daciei — Sarmizegetusa — în cele două războaie de cucerire. Urmele continuităţii strămoşeşti sînt evidente pretutindeni şi le întîlnim mereu lîngă firul apei, începînd din antichitate pînă la vîrsta noastră.

Sate pitoreşti, în lărgiturile de vale sau la confluenţe, înfăţişează o privelişte tihnită: poduri arcuite peste ape, maluri cu prundiş cenuşiu, curgerea masivă şi calmă a rîului, tăpşane cu iarbă şi case acoperite cu şiţă, avînd pridvoare meşterite în lemn, risipite la adăpostul staturii împădurite a masivelor muntoase. În defileul sinuos, mărginind de-o parte şi de alta apa, o şosea (variantă a drumului european 15) şi o cale ferată (una din cele mai vechi din ţară şi de o remarcabilă virtute inginerească sub raportul construcţiei) urmează capriciile rîului. Secvenţa cea mai frumoasă a văii este porţiunea Brezoi — Cozia. Nici azi, în acest loc, trudirea Oltului nu este încă desăvîrşită. Apele clocotesc, se alungă, izbesc cu jerbe de stropi piatra, cioplind-o. Cînd soarele înfige suliţi în clocotul acestor jerbe, se aprind jocuri de curcubee împrăştiate de vînt odată cu stropii reveniţi în matcă.

Proiecte îndrăzneţe, intrate deja în operă, includ Oltul în sistemul de exploatare a resurselor energetice. Vigoarea acestui important rîu interior va fi captată de turbinele unor hidrocentrale, lucrările pentru acumulările plănuite „în salbă" sînt unele realizate, altele în curs. Pe principalul afluent al Oltului din zonă — Lotrul — au fost construite, cu ani în urmă încă, un baraj şi o hidrocentrală în jurul cărora a luat naştere o veritabilă staţiune climaterică modernă — Voineasa.

...Şi apele se deapănă între maluri, înfrăţindu-şi susurul cu cel al pădurii. Pe-o coastă împădurită, sus, se află mînăstirea Turnu, cu zidurile ei albe în masa de vegetaţie. Chiliile călugărilor de aici sînt vechi locuinţe rupestre săpate direct în trupul muntelui — o mică aşezare monahală cum sînt şi altele prin ţară. A rămas pitoresc şi filă de istorie.

Ieşind din defileu, Oltul se lăţeşte şi se domoleşte. Cu o buclă largă, el ocoleşte un mic promontoriu pe al cărui mal se înalţă zidurile mănăstirii Cozia. Acest monument de un desăvîrşit echilibru al proporţiilor, loc istoric de faimă, este o ctitorie a voievodului Mircea cel Mare, care a domnit lung şi înţelept de la 1386 la 1418. Mănăstirea constituie un loc întărit nu numai de zidurile din jur, ci şi de trupul pietros al munţilor. O singură cale, cea dinspre sud, rămînea deschisă. Pavăza naturală a ferit de ruină monumentul, transmiţîndu-l urmaşilor, peste veacuri. Restaurările au redat complexului aspectul iniţial, înviind expresia artei meşterilor populari făurită în piatră şi culoare.

COTUL OLTULUI LA CÎINENI

Foto: C. Săvulescu

Cîndva, incinta mănăstirii era puternic fortificată şi ochiul dibaci mai poate desprinde în ferestrele chiliilor urmele vechilor creneluri transformate. La zidul dinspre Olt contraforturi puternice sprijină incinta, sugerînd încă vechea ei masivitate. Din micul foişor al colţului sud-estic se desfăşoară în susul apelor o magnifică privelişte. Se zăresc la orizont formele culmilor dintre care Oltul scapă la larg mînîndu-şi spumele pe sub păduri către temeliile albe ale zidului mănăstirii. Între toate, se distinge încă construcţia bisericii, cu splendida ei armonie de proporţii, cu decoraţia faţadelor şi cu pictura murală din interior.

Cozia este plasată în aria celor două staţiuni aproape contopite — Călimăneşti şi Căciulata — care sînt punctul nodal al văii. Munţii dimprejur sînt, practic, parcul lor natural. Un miros mineral stăruie uşor pe sub umbrare. Prin 1848, după ce ciobanii descoperiseră virtuţile tămăduitoare ale apelor de la Căciulata şi după ce călugării din împrejurimi se obişnuiseră s-o bea, descoperind că are efecte miraculoase asupra corzilor vocale, se fac primele amenajări de cură. Adevărata virtute a apelor a fost descoperită însă ceva mai tîrziu şi vestea puterilor ei a ajuns atît de departe, încît prin 1870 Napoleon al III-lea, care suferea de piatră la rinichi, hotărîse să viziteze staţiunea. N-a putut să-şi pună însă planul în aplicare. Apele Căciulatei le-a băut totuşi acasă, duse în sticle de curieri imperiali. Izvorul principal al Căciulatei este captat în mijlocul parcului. Datorită lui şi altor izvoare din apropiere, staţiunile s-au dezvoltat devenind loc ideal de cură pentru numeroase afecţiuni ale tubului digestiv şi glandelor anexe ale rinichilor şi multor altor maladii. (În paranteză trebuie să spunem că în România există peste 160 de staţiuni balneoclimaterice în care pot fi îngrijite, şi, adesea, vindecate aproape toate bolile cunoscute azi). Amenajări medicale moderne, un personal de înaltă calificare, dotări hoteliere excelente, cu baze curative, fac din Călimăneşti şi Căciulata locuri foarte căutate în care peisajul pe care l-am înfăţişat contribuie şi el din plin la o memorabilă vacanţă.

I. Dorin

ÎN TRECERE

ORIZONTAL: 1) Cale bătută. **2)** Îi poartă paşii. **3)** Nimeriri ...pe-alăturea cu drumul (fig.) — Rămaşi în urma secerătorilor. **4)** Subiectul unor false preocupări (adj., fem.) — Curcanul din bagaje! **5)** Primele din diagramă! — O cădere din cer ...cu tîrîita. **6)** Vîrful copacilor! — Pescuitor de... cleşti vii — Nord-est! **7)** Depuse în centru! — Însoţitor de drum... tras pe-o roată. **8)** Unul care merge pe picioarele altuia — Împreună, în cursă! **9)** Trecător (!) într-un mijloc de transport — Zvon de bătaie. **10)** Mişcare cu încetinitorul — O bucată de drum (pl.). **11)** Trecere laterală! — Refrenul trăpaşilor! — Oprire pe hartă.

VERTICAL: 1) Caracteristic drumurilor citadine — Popasul rîvnit de un somnoros. **2)** Transport... în mare — Un drum... la florărie. **3)** O împletitură de drumuri — Treceri efectuate cu balonul. **4)** Responsabil de direcţie la căile ferate — Pod mobil. **5)** Oprită din drum — Asta nu-i uşor de dus. **6)** Stop! — Tradiţionalele vehicule... cereşti. **7)** Teo, în călătorie! — Drum ocolitor. **8)** E cam greoi, dar nu lipseşte din nici o cursă! — Colindat cu... vorbe bune — Tras pe margine! **9)** Abia ia startul în cursa vieţii — „Garnitură" pentru o traistă. **10)** Sprinter de ocazie, neîntrecut în probele de urmărire — Se ridică... la un noroc! **11)** Drum fără pulbere — Globetrotter fără pretenţii.

AGENȚIA B. T. T. VÎLCEA

vă invită la excursii

pe Valea Oltului

și pe văile afluenților săi

Prin așezarea sa geografică, județul Vîlcea beneficiază de toate caracteristicile unei zone turistice complexe, îmbinînd forme de relief variate dispuse în trepte de la Nord la Sud, cu pitorești defilee ale Oltului și Lotrului, frumuseți naturale întregite de salba de lacuri de acumulare de pe aceste rîuri.

Meleagurile vîlcene posedă numeroase monumente istorice care atestă momente din lupta seculară a poporului nostru pentru libertate socială și națională

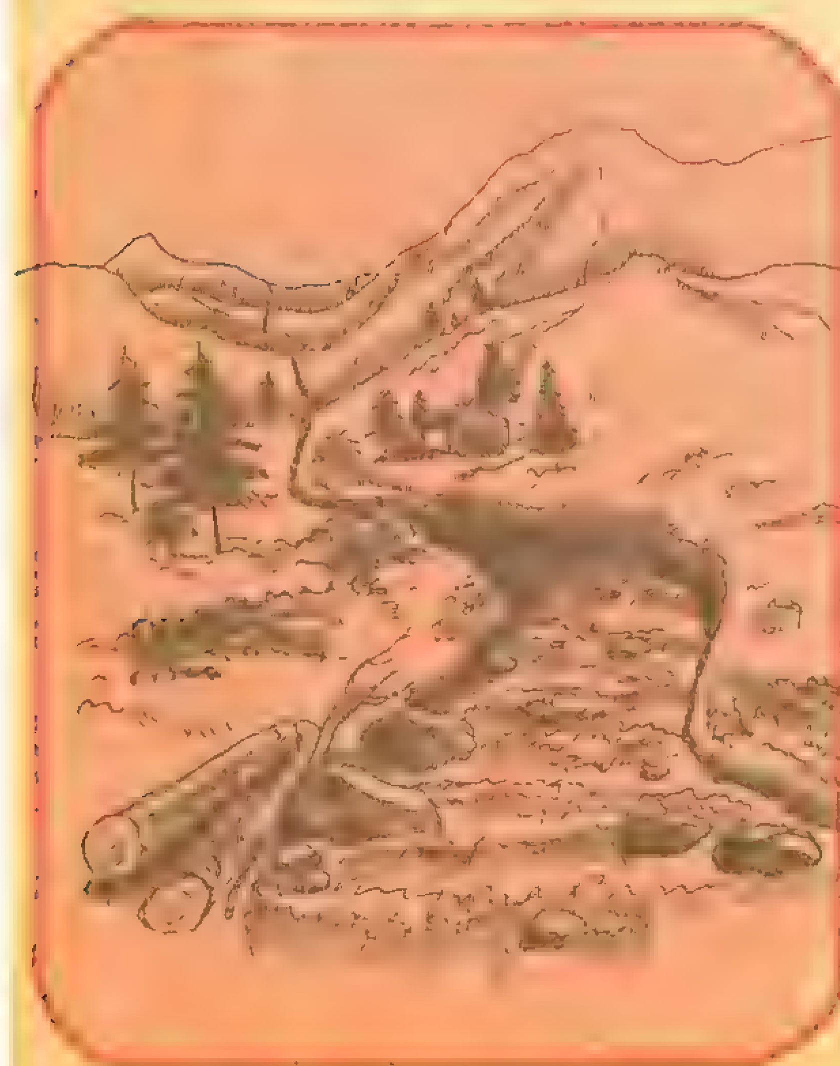
Monumentele de artă și arhitectură, circa 300, reliefează măiestria meșterilor locali, care au durat în timp opere de o deosebită valoare artistică.

Tabloul turistic al județului Vîlcea este completat de stațiunile Călimănești, Căciulata, Olănești, Govora, Ocnele Mari renumite pentru efectele terapeutice ale izvoarelor minerale și pentru pitorescul așezării.

Aceasta este pe scurt prezentarea județului făcută de agenția de turism pentru tineret Vîlcea care în același timp vă propune traseul turistic Rîmnicu Vîlcea, Călimănești-Căciulata-Valea Lotrului.

Municipiul Rîmnicu Vîlcea, despre a cărui existență luăm cunoștință dintr-un document din 1388, este așezat în zona dealurilor subcarpatice. Situarea la întretăierea unor importante drumuri — Drumul Oltului dinspre Sibiu, Drumul Argeșului — dinspre Est, Drumul Jiului din Vest și Drumul Sării din Sud, a favorizat dezvoltarea negoțului, Rîmnicu Vîlcea fiind cunoscut ca un important centru comercial.

Documentele vremii mărturisesc că spre Rîmnic i-au purtat pașii pe Mircea cel Bătrîn, Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu și alții. Pe lingă rolul comercial, orașul a fost întotdeauna un important centru cultural. Dintr-o statistică a anilor 1508—1830 reiese că între cele 31 de centre tipografice ale Țării Românești, Rîmnicu Vîlcea ocupa locul IV cu 146 cărți. Aici, în 1705, Antim Ivireanu, om de vastă cultură și mare patriot, pune bazele unei tipografii. De sub teascurile ei apar — „Întîia învățătură pentru tineri" (1726), primul manual didactic și de norme etice și prima „Gramatică" apărută în limba română al cărei autor este Enăchiță Văcărescu (1787).

Dintre obiectivele turistice ale municipiului, pe care vi le recomandă agenția de turism pentru tineret Vîlcea amintim : Muzeul județean cu secții de istorie (ceramică, unelte, podoabe dacice și romane, bogat fond de carte) și artă plastică (pictură, grafică și sculptură de artiști români contemporani) ; Casa memorială Anton Pann, monument de arhitectură tradițională din zona Vîlcea ; aici a locuit Anton Pann, care a fost profesor de muzică și care a înființat în anul 1843 o tipografie . Complexul muzeistic Magheru, unde se află și casa în care generalul și colaboratorii săi au instalat sediul statului major al taberei militare revoluționare în anul 1848 ; parcul Zăvoi : lacul de acumulare al hidrocentralei Rîmnicu Vîlcea, care atinge lungimea de 7,5 km.

La 18 km de municipiu, se află Călimănești-Căciulata, stațiune pe care marele istoric Nicolae Iorga o denumea „Sinaia Vîlcii". Situată la o altitudine de 280 m, stațiunea beneficiază de o climă blîndă, fără schimbări bruște de temperatură sau umiditate. Temperatura medie anuală este de 10°C.

JUDEȚUL GORJ — VALEA OLTEȚULUI

Aerul, mereu proaspăt, este ventilat de vînturile ce bat paralel cu Oltul și de briza de munte. Ceea ce i-a atras însă faima sînt izvoarele sale de ape minerale. În secolul trecut printre alți beneficiari ai miraculoaselor izvoare se află și Napoleon al III-lea care a făcut o cură cu ape de aici, la recomandarea doctorului Carol Davila.

În apropierea localității Brezoi, situată la 13 km Nord de Călimănești se află capătul unui pitoresc drum care urmează Valea Lotrului, ajunge la Voineasa și de aici peste Obîrșia Lotrului la Petroșani. De-a lungul Văii Lotrului înconjurată de Munții Făgăraș și Lotru, se întinde interesanta zonă depresionară Brezoi-Titești sau Țara Loviștei unde trăiește de veacuri o populație românească.

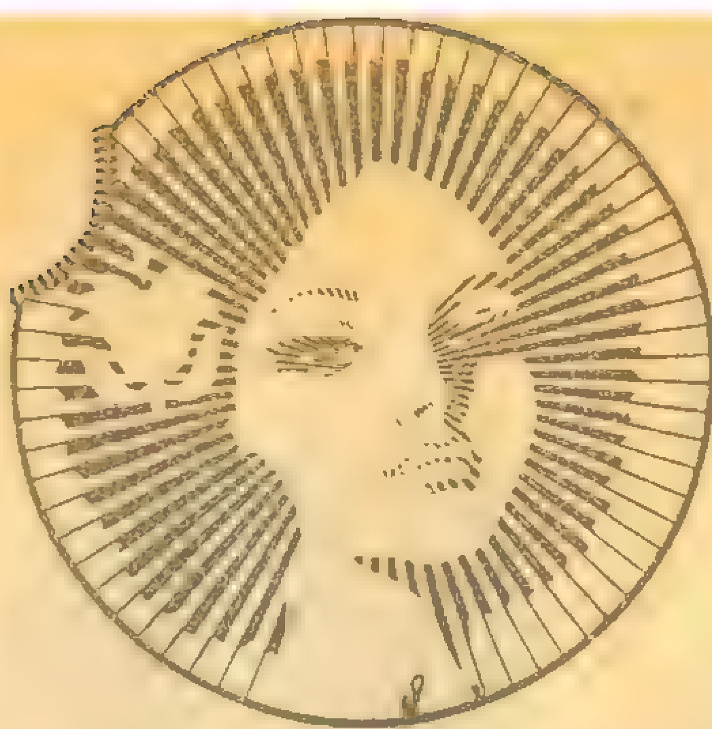
Lăsînd în urmă hidrocentralele și lacurile de acumulare construite pe Lotru ajungem la Gura Lotriței, unde se bifurcă și drumul spre localitatea Ciunget, important punct hidroenergetic, centru turistic și spre Voineasa, una din cele mai tinere și pitorești stațiuni montane din țară, loc de practicare a sporturilor de iarnă. Iată o invitație făcută cu multă plăcere de către Ag. BTT Vîlcea care vă dorește întotdeauna drum bun și timp frumos.

Ion M. Petre

Valea Oltului — Amintirea Romei „Tabula Traiana"

INTELIGENȚA SE MOȘTENEȘTE?

Este sau nu ereditară inteligența? Este rezultatul educației și influențelor mediului ? Iată două întrebări asupra cărora oamenii de știință nu s-au pus de acord. Dacă inteligența s-ar moșteni, geniile ar avea descendenți superdotați. Dacă educația are un rol preponderent ar ajunge cîteva condiții pentru potențarea inteligenței. Sau poate ca inteligența e un „cocktail" al celor două elemente !

Răspunsul este dificil. Pedagogii și geneticienii nu oferă date precise. Un studiu documentar alcătuit de [illegible] Laurent și Martin Read încearcă unele deslușiri.

Inteligent ca tata

Toți ar dori ca inteligența să fie ereditară în glumă spus, chiar și cei care n-o au. Fiecare ar vrea ca fata sau feciorul să le semene, fiindcă fiecare se consideră inteligent și ar dori ca „urmașul" să fie bun la învățătură și — cu puțin noroc — să aibă succesul în buzunar pentru viitor.

Lucrurile nu sînt însă atît de simple. Mulți oameni de știință afirmă, pe baza unor probe, că inteligența depinde de îngrijirea, stimulentele și educația pe care un individ le primește.

Balanța în favoarea ideii inteligenței ereditare a început să încline în epoca victoriană cînd Ch. Darwin, cu lucrarea sa **Originea speciilor**, i-a convins pe burghezi în epoca ascendenței capitalismului că doar „cei mai buni supraviețuiesc în aspra luptă pentru existență". Vărul lui Darwin, Francis Galton, a emis chiar teorii într-o carte intitulată **Geniul ereditar.** Galton afirma că dacă spiritul este legat de trup, capacitatea mentală are și ea aceeași legătură și se moștenește odată cu caracterele fizice. Exemplele pe care le aduce în sprijinul afirmației sale sînt succesivele generații ale familiilor Bach și Mozart. El face arborii genealogici ai unor familii celebre, bogate în personalități eminente. Numai că genealogia nu e suficientă pentru a convinge.

De cealaltă parte se situa etnologul Jehan Vellard, care explorase în perioada interbelică o regiune din Paraguay, rămasă în totală sălbăticie, în care indigenii trăiau la un nivel de civilizație de un primitivism absolut. Vellard luă cu sine un copil de 2 ani, o fetiță abandonată, și o ținu în preajmă-i, dîndu-i o educație adecvată. Mica paraguayană se adaptă perfect noului mediu. La vîrsta de 10 ani vorbea bine franceza și portugheza, iar mai tîrziu a devenit o valoroasă colaboratoare a tatălui ei adoptiv. Inteligența i-a înflorit prin condițiile de viață oferite.

Întorcîndu-ne la genealogiile lui Galton, trebuie să remarcăm că în silogismele sale el omite complet condițiile excepționale ale copiilor din familiile dotate de care vorbește, de personalitățile cu care au fost în contact zilnic, de dialogurile ca niște jerbe de artificii la care au asistat și care, neîndoielnic, și-au avut partea de contribuție.

Valoarea testului de inteligență

Cercetările și concluziile lui Mendel, blajinul papă cultivator de mazăre, asupra eredității (formulate în 1865), fuseseră o vreme date uitării. În ultimele decenii însă cercetările relative la capacitatea mentală au căpătat un nou impuls. A fost pus la punct chiar un procedeu de măsurare (prin teste) a Q.I.-ului : coeficientul de inteligență. Încrederea în acest test a devenit absolută, ca și încrederea în capacitatea „de ameliorare" a speciei umane. Ideea a produs și fațete monstruoase, dacă n-ar fi să ne gîndim decît la „ameliorarea rasei" așa cum era înțeleasă în Germania lui Hitler ; ideea sterilizării unor oameni lipsiți de inteligență, a unor handicapați mentali pentru a împiedica „multiplicarea" lor. Într-o vreme, urmările unor asemenea concepții vizînd inferioritatea au prins și s-au manifestat și în S.U.A. Pe un alt plan. S-a constatat după media rezultatelor unor măsurători de Q.I. că negrii sînt mai puțin inteligenți decît albii. Dar iarăși n-au fost luate în considerație condițiile de mediu : cu totul altele sînt cele în care cresc copiii negri, față de cele în care se dezvoltă cei albi. Oamenii de știință au respins, ca atare, un asemenea exemplu, ca fiind fără argument.

O altă greșeală au făcut cei care aplicau măsurători de Q.I. în Noua Guinee. Testele erau concepute după parametrii societății occidentale industrializate, referindu-se la capacitatea logică a oamenilor dintr-un astfel de mediu. Ce efect puteau avea asemenea „măsurători" asupra unor vînători dintr-o zonă sălbatică, a căror supraviețuire depinde de abilitatea fizică, de instinctul cvasianimal, foarte dezvoltat, prin care pot distinge și preveni un pericol ? Așadar n-are nici-un rost să măsori inteligența unor asemenea oameni cu un test alcătuit într-un alt mediu. Cei din Europa s-ar dovedi și ei inapți dacă ar fi supuși unor probe specifice vînătorilor din Noua Guinee...

Ce se întîmplă dacă gemenii nu cresc împreună ?

Nu numai indivizi, clase sau grupuri sociale au fost studiate sub acest raport. Gemenii monozigați (născuți din același ovul) au fost și ei studiați. În cazul lor este evident că patrimoniul genetic este identic. Așadar, dacă este adevărat că educația și mediul modifică inteligența, este suficient să constatăm ce se întîmplă cu doi gemeni monozigați în cazul cînd sînt separați și puși să trăiască în două medii diferite. Prima încercare de acest fel a fost făcută în 1937, în S.U.A., cu 19 perechi de gemeni, o a doua în 1962 cu 40 de perechi și apoi celebrul studiu al lui Burt (tot englez) cu 53 de perechi. Burt era considerat o autoritate în materie și rezultatele cercetărilor lui tindeau să confirme că inteligența este ereditară. Dar observații minuțioase au arătat că astfel de studii nu pot fi concludente. Pentru că separarea lor n-a însemnat „alte lumi", ci „aceeași lume". De pildă, prin moartea mamei unul din copii a rămas cu tatăl, altul a fost luat de un unchi. Trăiau însă în același oraș și urmau aceeași școală. Mediul era, așadar, identic și separarea doar formală.

Mai interesante au fost adoptările. În 194[illegible] în S.U.A. au fost analizate cazurile a o sută de copii săraci adoptați de familii cu bunăstare. S-a constatat, după cîțiva ani, existența unui raport între nivelul intelectual al mamei adevărate și al copilului adoptat. Ceea ce ar fi în favoarea eredității. Dar rezultatele, evident superioare, ale copilului adoptat față de cele ale familiei de origine pledează pentru prevalența mediului și a educației asupra eredității în materie de inteligență.

Care sînt mai buni la învățătură : copiii adoptivi sau cei naturali ?

O asemenea cercetare a făcut Michel Schiff, în Franța, pe 32 de copii ai unor părinți de nivel cultural foarte scăzut, adoptați de familii bine situate și educate. Rezultatul : copiii adoptivi au avut aceiași parametri la testul Q.I. și aceleași succese la învățătură ca și copiii naturali ai familiei care i-a adoptat. Nivelul intelectual al adoptivilor s-a vădit însă mult superior față de al fraților și surorilor lor rămași în familiile de origine.

Concluzia pare că se impune de la sine. Totuși, astăzi încă oamenii de știință nu s-au pus de acord asupra faptului dacă în materie de inteligență prevalează bagajul ereditar sau mediul și educația.

Mulți oameni de știință sînt de părere că întrebarea e falsă sau incorect pusă. Nu se pot trage concluzii viabile, cu caracter exclusiv, într-o chestiune atît de delicată și subtilă ca dotarea mentală. Ei cred că inteligența este fructul interacțiunii unor diverse elemente, și crește în raport cu „antrenamentul". A mai fost pusă în evidență și o considerație de ordin biologic. Genele — particulele organice responsabile cu transmiterea caracterelor ereditare — sînt inferioare numeric celulelor sistemului nervos și posibilităților lor de conexiune, adică sînt inferioare „bazei fizice" a inteligenței. Și s-a născut atunci întrebarea : cum e posibil ca genele să poată determina integral un asemenea complex ? Nimeni n-a răspuns.

Fapt este că în actualul ei stadiu știința nu poate spune prea multe despre bazele ereditare ale inteligenței. Nu există încă date sigure pentru a putea afirma că ereditatea condiționează, integral sau parțial, valoarea intelectului, fie că e vorba de rasă, grup social sau individ.

D.I.

RECREERE ÎN HAINE DE LUCRU

Pentru mine speologia înseamnă știința în domeniul căreia lucrez cu pasiune de cîteva decenii la Institutul creat de Emil Racoviță. Pentru speologi amatori ea este însă un **hobby**, o îndeletnicire plăcută și constantă în afara preocupărilor profesionale, o recreere în haine de lucru. Activitatea echipei noastre desfășurîndu-se cu precădere în carstul bănățean, am avut prilejul să colaborez cu membrii cercului „Exploratorii" din Reșița, încă de la constituirea sa. Acest cerc speologic este unul din cele mai vechi din țară, fiind înființat în 1961 din inițiativa unui tînăr muncitor, inovator și fruntaș în producție, Günther Karban. De atunci, împreună cu el, cu Mihai Țiglă, Radu Bala și alți tineri destoinici, am explorat, cot la cot, numeroase peșteri, fiindu-ne reciproc de mare ajutor. I-am văzut pe parcursul anilor dăruindu-și timpul liber pentru explorare, tîrîndu-se prin argila cleioasă, forțînd galeriile strîmte și puțurile adînci, ferind podoabele concreționare de stricăciuni, confecționînd porți pentru protecția peșterilor frumoase. Fiind relativ aproape de Reșița, activitatea lor se desfășoară mai cu seamă în Cheile Carașului, aceste minunate chei lungi de aproape 18 kilometri, rezervație botanică, cinegetică și peisagistică de prim ordin, ocrotită de lege. De cîte ori descopereau peșteri noi, abia așteptau să venim să ni le arate, să ne spunem părerea de profesioniști. Pentru o mai mare eficiență, în 1983 am organizat împreună o primă tabără biospeologică destinată studierii faunei noilor goluri subterane explorate în anul precedent. Ne-au condus în sectorul cel mai sălbatic al cheilor, un fragment de natură cu totul intactă, zonă în care se răsfață pe lingă scumpie, mojdrean și liliac, numeroase alte specii interesante de origine mediteraneană, adevărate rarități în flora României. Una dintre peșterile noi cercetate atunci, Răsuflătoarea, m-a impresionat în mod deosebit, deși în viața mea de speolog am văzut destule în țară și peste hotare. De cum pătrunzi prin gura strîmtă a peșterii trebuie să înaintezi tîriș, cu miinile întinse pe lingă cap, strecurîndu-te vreo 20 de metri cu mișcări de șarpe. Te pomenești transportat într-o lume de basm. Tavanul se înalță brusc iar pereții se dau la o parte ca să admiri nestingherit podoaba concreționară înghesuită pe vreo 750 metri de săli și galerii vaste. Podeaua scînteiază feeric în bătaia lămpilor de carbid, fiind acoperită de o crustă fină alcătuită din cristale de calcit din care se avîntă spre boltă grațioase și fragile stalagmite-lumînări înalte și subțiri, alături de domuri masive și coloane răsucite amintind de turlele meșterului Manole de la Curtea de Argeș. Din tavan atîrnă o puzderie de stalactite lăptoase sau străvezii, drepte, înclinate sau cotite, adevărate fulgere încremenite. În mod firesc dorești să nu murdărești cu cizmele pline de argilă truda multimilenară a apei de picurare și, ca într-un muzeu cu parchet din lemn prețios și comori de artă, te descalți și înaintezi pe podeaua imaculată și sclipitoare cu respect pentru puterea creatoare a naturii, avînd senzația că te afli undeva pe calea lactee, pășind printre și peste stele. Într-o sală privirea ți se fixează pe un craniu de capră **ibex** complet încrustat cu cristale de calcit, iar în alta calci cu băgare de seamă printre cranii și oase mari incluse în substrat. Ele au aparținut urșilor de cavernă ce au locuit peștera cu zeci de mii de ani în urmă. Unele sînt de urși maturi, altele de pui. Oare ce cataclism i-au surprins înăuntru, închizîndu-le calea spre o altă intrare, largă, azi dispărută ? Pentru că nici urșii și nici omul nu puteau pătrunde prin intrarea actuală. Tinerii speologi au trebuit să sape zile în șir ca să lărgească o mică fisură de la baza peretelui de calcar, prin care răbufnea un misterios aer rece, trădînd un gol subteran ademenitor, înfierbîntîndu-le imaginația. Nu s-au lăsat pînă n-au răzbit prin galeria strîmtă și cotită, cu sifoane, la comorile de frumusețe bănuite și mult rîvnite. Și, călcînd pe zăpada de calcit, s-au gîndit să ia măsuri imediate împotriva vizitatorilor care ar fi putut murdări sau distruge inconștient fragilele formațiuni, ca în atîtea alte peșteri. În consecință au lucrat o portiță grea de metal, au cărat-o în spate prin locuri prăpăstioase și au montat-o în ciment la capătul interior al galeriei de acces, iar pentru speologii care vin s-o studieze au pus dincolo de poartă papuci ca la intrarea în muzee sau case memoriale.

Aceștia sînt speologii reșițeni de care noi, profesioniștii, mentorii lor, sîntem mîndri. În anii următori, văzîndu-i avizi de cunoștințe, de cercetare științifică propriu zisă, i-am instruit în cadrul unor tabere biospeologice organizate anual în Cheile Carașului, avînd ca bază de lucru sediul lor de la Comarnic, o cabană amenajată prin muncă voluntară ca laborator de ocrotire a naturii. Ca urmare au reușit performanța de a elabora prima lucrare de ecologie cavernicolă realizată de niște speologi amatori în țara noastră. Prezentată cu succes la întrunirea națională anuală a cercurilor speologice de la Cluj-Napoca („Speosport 1985"), ea va fi publicată în acest an (1986) în Buletinul informativ al Comisiei centrale de speologie sportivă a Federației române de turism-alpinism. La întrunirea amintită ei au raportat și alte realizări, dintre care rețin terminarea lucrărilor de protecție a peșterilor care au deja statut de rezervație speologică (peșterile Comarnic, Popovăț și 2 Mai) sau care vor avea acest statut în viitorul apropiat (peșterile Răsuflătoarea, Speosport 77 și Frumoasă), executate în paralel cu o viguroasă propagandă vizuală prin diapozitive, diasonuri și diaporame. Ca urmare cercul „Exploratorii" s-a clasat pe locul I pentru activitatea științifică și pe locul II pentru activitatea de protecție a peșterilor. Acești lauri se adaugă la cei obținuți pentru rezultatele de excepție raportate la întrunirea națională precedentă de la Tomești (1984) și la cea specială de la Rîmnicu Vîlcea (1985). Astfel la „Speosportul" de la Tomești li s-a acordat cupa Federației române de turism-alpinism atribuită clubului de speologie declarat campion național ; premiul pentru cel mai bun cadastru și premiul pentru montaj expozițional, iar la Festivalul de la Rîmnicu Vîlcea intitulat „Speologia-știință-artă și pasiune", li s-a conferit trofeul „Buila-Vînturarița" pentru cele mai multe premii acordate în cadrul acestui festival tineresc. Iată o simplă enumerare a lor : premiul pentru progresul tehnic constînd din realizarea unui aparat pentru măsurarea ionizării, premiul pentru prepararea fluoresceinei din materii prime indigene (în care un rol important l-a avut inginerul Ioan Virag, și el membru al cercului) ; premii pentru sculptură, grafică și ceramică ; premii pentru diason și diaporame ; premii pentru fotografii alb-negru și diapozitive color. Ambițioșii speologi ai cercului mereu tînăr „Exploratorii" nu intenționează să se culce pe lauri. Ei vor ca în acest an (1986) cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate, să participe, cu noi și importante explorări de peșteri la cea de a 14-a reuniune națională „Speosport".

Iată ce pot realiza niște speologi amatori inimoși în timpul lor liber, recreîndu-se în haine de lucru. Iată de ce sînt convins că tinerețea speologilor nu rezidă neapărat în numărul anilor, ci în capacitatea de a rămîne mereu tineri prin pasiune, dorința de a învinge, dăruire și realizare de performanțe în scopul nobil de a elucida tainele lumii subterane românești.

Ștefan Negrea

● Frumuseți subterane în Cheile Carașului (foto : G. Karban)
● În sălbaticele Chei ale Carașului (jos)

O precizare pentru „GUINESS BOOK OF RECORDS"

E arhicunoscută în toată lumea acea *Carte a recordurilor* — „Guiness Book of Records" pe adevărata sa numire, în limba engleză — care apare la Londra, anual retipărită, ce conține cele mai neașteptate performanțe ale oamenilor de pe Terra. Sînt consemnate toate marile sau micile recorduri imaginabile, de la cele sportive sau profesionale pînă la cele mai insolite — sînt înscrise numele și isprăvile, bunăoară, și ale celor mai mari mîncăi, băutori, vorbitori sau inși care au dansat zile și nopți la rînd, etc etc etc — încît dacă răsfoiești această carte nu se poate să nu exclami: „mare-i grădina lumii!". Dar tot uitîndu-mă cu mare atenție — și o să aflați de ce — la consemnările despre călătoriile cu pluta, vă spun drept că am sărit în sus de șapte coți. După care m-am așezat să scriu aceste rînduri. Știți, britanicii sînt extrem de meticuloși, iar această *Carte a recordurilor* este o dovadă elocventă a unei trebi excelent făcută. Și totuși, iată o inadvertență, ba chiar mai multe, în prestigioasa *Carte a recordurilor.* Mă grăbesc să le semnalez nu pentru a reproșa ceva acestei prestigioase lucrări, ci pentru a se ști adevărul. Despre ce este vorba? Despre recordurile europene în domeniul navigației cu pluta, care ar trebui, zic eu, reconsiderate de editorii *Cărții recordurilor.*

Istoricește vorbind, și se știe foarte precis, s-au consumat pe mările și oceanele planetei albastre 20 de expediții cu pluta. Conform lucrării lui Andrzej Urbanczyk intitulată „Escapade îndrăznețe" (Editura Sport-Turism, 1977, București) primul navigator cu pluta a fost Odiseus, eroul războiului troian, cunoscut mai ales după numele-i latinizat de Ulise. După ce s-a sfîrșit războiul din Troia, Ulise a vrut să se întoarcă în regatul său, Itaca, dar zeii i-au încurcat mereu drumurile și marele erou n-a ajuns acasă decît după zece ani și mai bine. Toate pățaniile lui Ulise le cunoaștem din „Odiseea", una din capodoperele lui Homer. Se știe că cealaltă operă literară a lui Homer, „Iliada", a dus la o descoperire științifică senzațională făcută de Heinrich Schliemann (1822—1890), arheolog german, autodidact; acesta studiind cu atenție versurile din „Iliada", a descoperit ruinele a trei mari cetăți — Troia, Micene, Tirint — prin care s-au dezvăluit culturile preclasice ale mileniului 2 î.e.n. din bazinul Mării Egee. A fost o confirmare de netăgăduit a veridicității operei homeriene. Dar ce legătură are Schliemann cu periplul pe plută al lui Ulise și cu *Cartea recordurilor*? Aveți răbdare!

Autorul lucrării „Escapade îndrăznețe" este de fapt și el un navigator cu pluta. A fost comandantul plutei poloneze *Nord* care în 1957, deci în timpurile noastre, a stabilit un record european de navigație cu pluta, parcurgînd 250 mile marine, de la coasta poloneză a Mării Baltice pînă la coasta suedeză. Recordul european al plutei *Nord* este consemnat la locul cuvenit de *Guiness Book of Records* deși, dacă e să vorbim cinstit, recordul lui Ulise nu fusese doborît de polonezi. Acest adevăr indubitabil rezultă chiar din cartea mai sus menționată a lui Andrzej Urbanczyk. Pentru că în tabelul cronologic al expedițiilor cu pluta din lucrarea acestuia se specifică, pe baza unor cercetări științifice, că Ulise a navigat *400 de mile marine.* Autorul polonez, însuși, invocă și lucrarea științifică ce atestă distanța străbătută pe ape de eroul războiului troian în urmă cu vreo 28 de secole: se intitulează „Drumurile lui Ulise" și este semnată de frații *Armin* și *Hans Wolf* din R.F.G. Ca să vedeți cum se repetă istoria! Cei doi frați au procedat ca și compatriotul lor Schliemann: au întreprins un amplu studiu, cu mijloace dintre cele mai moderne, analizînd cu competență și meticulozitate versurile „Odiseei", comparîndu-le, apoi, cu aplombul cercetătorilor, cu hărțile marine ale Mediteranei. În urma unei munci titanice de ani de zile au ajuns la o concluzie care a produs senzație: călătoria pe mare a lui Ulise n-a fost rodul imaginației lui Homer sau al fanteziei populare, cum susțineau cei ce-l contestau pe marele scriitor antic, *ci a avut loc într-adevăr.* Frații Wolf au demonstrat — și cercetările lor le-au verificat și prin opinia unor savanți de renume, precum și prin confirmarea prin computer a datelor problemei studiate — că Ulise vrînd să se înapoieze acasă după războiul troian a efectuat o lungă călătorie care, de fapt, a durat peste zece ani, răstimp în care se includ și escalele îndelungate pe care le-a făcut în insulele Ciclade, capul Malea, Malta și Sicilia, unde înțeleptul și șiretul rege din Itaca a avut nemaipomenitele sale aventuri. Cei doi frați cercetători au reușit să elucideze chiar pasaje confuze din epopeea lui Homer, cum ar fi, de pildă, întoarcerea în Grecia din insulele Lipare — unde domnea prea frumoasa regină-nimfă Calipso — fără a trece prin strîmtoarea Messina și alte zone dificile pentru navigația cu vele. Măsurînd cu precizie traseul străbătut de pluta lui Ulise, frații Wolf au stabilit că el a străbătut 400 mile marine! Iată că adevăratul record pentru Europa, într-ale navigației cu pluta îl deținea Ulise — cu 400 de mile marine și nu pluta „Nord" cu 250 mile marine! Dar pentru *Cartea recordurilor* longevitatea performanței lui Ulise constituie, ea însăși, un record. Un record care a dăinuit peste 28 de secole — se pare că este vorba de recordul care a „trăit" cel mai mult — pînă ce a fost

Reparație în plină mare

Se prepară mîncarea

cu adevărat doborît de pluta românească „Dacia 2050“.

Aşa că aş propune editorilor *Cărţii recordurilor* să facă precizarea de rigoare: recordul european de navigaţie cu pluta îl deţine pluta „Dacia 2050“*) şi a fost stabilit în 1978 de echipajul alcătuit din *Victor Molocea, Gerö Szekeres* — ambii ingineri din Iaşi, — *Emil Braharu*, lăcătuş mecanic, tot din Iaşi, *Emeric Szuhanek*, tehnician auto din Petroşani, *Ladislau Aradits*, reporter la Televiziunea română, şi *Ion Preda*, redactor la revista „România pitorească“, amîndoi din Bucureşti. Cei şase au construit cu mîna lor, ca şi ceilalţi „plutonauţi“, o plută clasică alcătuită din zece buşteni de brad, prevăzută cu un catarg şi trei vele şi au lansat-o pe Marea Neagră.

Au plecat pe mare cu gîndul să doboare recordul polonezilor de 250 de mile (pe vremea aceea nu ştiau că performanţa bătrînului Ulise încă mai era valabilă), să demonstreze că şi pe Marea Neagră, cea veşnic înfurtunată, se poate naviga cu pluta în siguranţă şi să facă o seamă de observaţii ştiinţifice. După 14 zile şi 14 nopţi de navigare pe o mare mereu bîntuită de furtuni — dintre care una de gradul 8 !

Nr. crt.	Ambarcaţiunea	Dimensiuni în metri	Echipajul	Mascota	Traseul: Start	Traseul: Punctul terminus	Timpul / Distanţă în mile marine
0	1	2	3	4	5	6	7
1.	?	10,0 × 6,0 probabil lemn	Ulise solitar	—	Malta sec. IX/VIII	Grecia	17 zile 400
2.	NONPAREIL	7,6 × 3,0 cauciuc	John Mikes + 2	găină	New York 4.06.1867	Southnmpton 25.07.1867	51 zile 4 000
3.	KON-TIKI	13,7 × 6,0 balsa	Thor Heyerdahl	papagal	Callao 28.04.1947	Raroia 07.08.1947	101 zile 5 000
4.	HERETIQUE	4,6 × 1,8 cauciuc	Alain Bombard solitar	—	Casablanca 19.10.1952	Barbados 21.12.1952	65 zile 3 000
5.	SEVEN LITTLE SISTERS	10,0 × 6,0 balsa	William Willis solitar	pisică + papagal	Callao 22.07.1954	Pago Pago 14.10.1954	115 zile 6 700
6.	L'EGARE II	10,0 × 5,5 lemn	Henry Beaudont + 2	2 pisici	Halifax 24.05.1956	Falmouth 21.07.1956	87 zile 3 000
7.	TAHITI-NUI	13,5 × 4,5 bambus	Eric Bisschop + 4	2 pisici	Tahiti 8.02.1956	Spre Chile 26.05.1957	199 zile 4 000
8.	NORD	10,0 × 4,5 brad	Andrzej Urbanczyk + 3	un pisoi care a fugit la plecare	Elba 28.08.1957	Lilla Karlsoe 8.09.1957	10 zile 250
9.	TAHITI-NUI II	13,5 × 4,5 chiparos	Eric Bisschop + 4	—	Constitution 15.02.1958	Rakahanga 29.08.1958	141 zile 6 000
10.	CANTUTA II	10,7 × 6,0 balsa	Edward Ingris + 3	—	Callao ?.04.1959	Tuamotu 2.07.1959	3 luni 5 000
11.	POT-AU-NOIR II	9,1 × 4,6 lemn	René Lascombe solitar	—	Vestul Africii ?.?.1960	Barbados ?.?.1960	50 zile 3 000
12.	1 000 BORNES	7,6 × 2,7 oţel	René Lascombe solitar	—	Guadelupa 8.03.1963	Flores ?.04.1963	2 luni 3 000
13.	AGE UNLIMITED	10,3 × 6,1 oţel	William Willis solitar	pisică	Callao 4.07.1963	Apia (Samoa) 11.11.1963	130 zile 7 500
14.	AGE UNLIMITED	10,3 × 6,1 oţel	William Willis solitar	—	Apia (Samoa) 26.06.1964	Australia 09.II.1964	75 zile 3 000
15.	TANGAROA	12,8 × 4,9 balsa	Carlos Caravedo + 2	—	Callao 26.08.1965	Tahiti 23.II.1965	121 zile 5 000
16.	RA	17,0 × 5,0 trestie	Thor Heyerdahl + 6	maimuţă	Safi 23.05.1969	Spre Antile 17.07.1969	55 zile 2 700
17.	RA II	13,0 × 4,9 trestie	Thor Heyerdahl + 7	maimuţă	Safi 17.05.1970	Bridgetown 12.07.1970	57 zile 3 200
18.	LA BALSA	12,8 × 4,9 balsa	Vidal Alsar + 3	motan	Gnayaquil 29.05.1970	Australia 06.11.1970	160 zile 10 000
19.	DACIA 2 050	12 × 4,5 lemn de brad	Gerö Szekeres, Victor Molocea, Emeric Szuhanek, Emil Braharu, Ladislau Aradits, Ion Preda	răţoi	Sulina 28.08.1978	Odesa 10.09.1978 5.10.1978	14 + 9 zile 480

20. O plută cu echipaj francez a traversat în 1985 Atlanticul din America de Nord în Europa — nu s-au dat publicităţii amănunte.

P.S. După cum se vede din acest tabel recordul mondial îl deţine pluta LA BALSA (poziţia 18), iar cel european pluta DACIA 2050 (poziţia 19).

Ladislau Aradi Emil Brabaru

Victor Mălureanu Ion Preda

Szekeres Gerő Emeric Szabados

Vasile, rațoiul

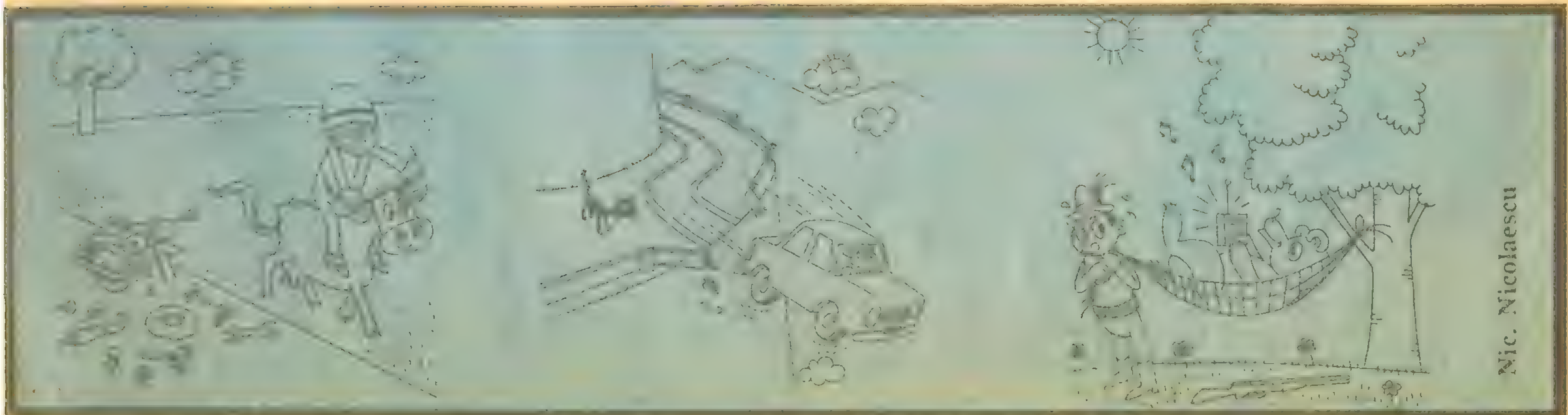
— pluta „Dacia 2050" a acostat la Odesa. După alte cîteva zile de odihnă, răstimp în care echipajul a reparat ambarcațiunea serios deteriorată de furtunile ce au izbit-o, pluta a fost lansată iarăși pe mare, spre Sulina, de unde ea a pornit ; dar alte furtuni puternice au lovit-o mereu și după încă nouă zile a fost împinsă din nou la Odesa — după cum se vede, cu o astfel de „navă" și azi zeul Eol face ce vrea, întocmai ca pe vremea lui Ulise. Pluta a parcurs în total 480 mile marine, depășindu-se cu 80 mile marine multisecularul record al lui Ulise. După a doua acostare la Odesa, fiind foarte tîrziu, era în 5 octombrie — vremea devenise friguroasă, ceața se lăsase grea peste mare, furtunile se întețiseră — echipajul a dezafectat pluta și a sosit în țară cu trenul. Tot traseul parcurs de pluta „Dacia 2050" a fost confirmat în jurnalul de bord al expediției de Căpitănia portului Odesa, după verificările făcute la navele cu care ne-am încrucișat pe mare. Doar cu titlu informativ mai adaug că filmul (color) făcut în timpul expediției a obținut, ulterior, la Festivalul „Omul și marea" ce se ține din trei în trei ani la Riga, *premiul special al juriului* pentru cel mai bun reportaj de televiziune realizat pe mare ; rețineți că președintele juriului de la Riga este comandantul Yves Cousteau, iar vicepreședinte — Thor Heyerdahl...

Sper ca editorii *Cărții recordurilor* să nu mi-o ia în nume de rău pentru toate aceste precizări în legătură cu recordul european de navigație cu pluta. Și alăturat reproduc și un tabel cu expedițiile întreprinse în lume cu acest arhaic mijloc de navigație, preluat din volumul „Escapade îndrăznețe" și completat la zi de semnatarul acestor rînduri, din care reiese și recordul mondial în domeniu, deținut încă de pluta spaniolă „La Balsa".

Ion Preda

---

*) Despre expediția românească cu pluta apare în acest an în Editura „Albatros" volumul „Expediția DACIA 2050" semnat de Ion Preda.

Ion Jalea : „Dragoş Vodă şi zimbrul"

Dincolo de legenda «DESCĂLECATULUI»

[illegible] ţării se poate [illegible] avea să noteze mai [illegible] cu forme de organizare [illegible] -a izoi [illegible] cucerite în Transilvania. Pentru secolele [illegible] de rezistenţă [illegible] căreia se alegeau [illegible]

[illegible] în Transilvania [illegible] de închegare a primelor formaţiuni politice prefeudale (începută în secolul [illegible] lea), populaţia românească locală [illegible] ai veacului [illegible] neaza nicăieri Maramureş [illegible] din voievodatul [illegible] indirect, că n-a fost ocupată de [illegible] de Satu Mare se afla scoi [illegible] maramureşeni.

Vînătoare regală

La început au venit cu spada. După ce i-a creştinat Ştefan zis cel Sfînt, ungurii îşi măresc pretenţiile asupra Transilvaniei voievodale, în numele catolicismului european, românii rămînînd consecvenţi ritului străbun, adică ortodoxismului, şi după Marea Schismă din 1054, cînd Papa de la Roma şi Patriarhul din Constantinopol se excomunică reciproc ! Apoi au venit şi cu spada şi cu crucea, aducîndu-i, ca „oaspeţi", pe colonii de origină germanică şi pe cavalerii cruciaţi. Această din urmă cale era la îndemîna regilor Ungariei, deoarece făceau parte din dinastiile Arpadienilor şi Angevinilor. Şi cum sîngele, mai ales cel „albastru", apă nu se face, au fost repede preluate şi altfel de metode occidentale, mai puţin violente şi mai mult diplomatice...

Ceea ce nu stăpîneau efectiv, în secolele XI—XII, în nord-estul regatului, cancelariile numeau „pădure regală" sau „domeniu regal", adică tocmai teritoriul muntos care despărţea Ungaria de Polonia ; culmea, această regiune nu făcea parte din nici un stat (feudal) ! Din nou, privirile se îndreaptă într-acolo şi încep tatonările, sub forma unor „expediţii" de vînătoare, practică obişnuită în acele vremuri, cînd goana după vînat avea, de fapt, ca scop final cunoaşterea zonei, aprecierea potenţialului economic şi în special al celui de apărare ; din contactul nemijlocit şi paşnic cu populaţia locală, se putea deduce în ce măsură şi cînd este posibilă şi necesară o intervenţie militară. La o asemenea vînătoare regală, suita era foarte numeroasă, cuprinzînd şi „specialişti" în cu totul alte domenii decît cele strict cinegetice.

Cîte asemenea vînători a făcut regele Emeric în Maramureş, nu se ştie, dar cea din 1199 a intrat în istorie, deoarece cu această ocazie avem prima atestare documentară a numelui regiunii. Printr-o „diplomă", regele îi acordă comitelui Laurenţiu o moşie în comitatul Sopron, ca răsplată pentru serviciile aduse şi în special pentru ajutorul dat cu prilejul unui accident „in Maramorisio tempore venationis". De la această dată, „silva regis" se numeşte fie Maramarosi, fie Maramvrissio, fie terra Maramarus, în funcţie de caligraful care scria documentul regal de danie : din actele veacului XIII rezultă, pe de o parte, că hotarul regatului maghiar era fixat la limita dintre Ugocea şi Maramureş, iar pe de alta că, după 1271, încep să „treacă" acest hotar tot mai mulţi „oaspeţi regali", întemeind aşezări pe ambele maluri ale Tisei şi propovăduind catolicismul în rîndurile autohtonilor. Numeroasele privilegii acordate unor români maramureşeni, în secolul al XIV-lea, de către dinastia angevină, arată o altă faţă a penetraţiei maghiare aici : găsind o stabilă organizare social-economică şi politică, autoritatea regală şi coloniştii s-au văzut nevoiţi să atragă de partea lor unele căpetenii locale sau să-i răsplătească „domneşte" pe oştenii folosiţi în diferite bătălii, în special contra tătarilor. Proces îndelung şi greoi, datorită tocmai rezistenţei ancestrale a masei maramureşenilor la influenţele şi imixtiunile exterioare ; proces care nu convenea cancelariei şi cronicarilor respectivi, rămînînd doar „diplomelor" să consfinţească laconic o danie sau alta, să numească anumite persoane sau localităţi (din cele 100 de aşezări identificate şi localizate cer.).

Şi din nou intrăm în legendă, mai ales că sîntem în vremea „descălecatului Moldovei", subiect abordat veacuri de-a rîndul în fel şi chip, de la grosolana răstălmăcire, pînă la exagerată credinţă în litera scrisă sau totală neîncredere în izvoare. Legenda, transmisă prin cronici, vorbeşte tot de o vînătoare...

„La leatul 6867 de la facerea lumei cu ajutorul lui Dumnezeu s-a început Ţara Moldovei şi s-a început aşa : a venit Dragoş Voievod den Ţara Ungurească, din Maramureş, la vînătoare de zimbri şi a domnit doi ani".

(Dragoş, însoţit de) „cîteva sute de oameni înarmaţi a ieşit pe un rîu pe atunci fără nume, care curgea deasupra Sucevii spre Roman ; la ieşirea din munţi, au întîlnit un zimbru pe care socotindu-l ca semn bun, l-au gonit în josul rîului. Avea acel Dragoş o căţea pe care o chema Molda ; aceasta, oriunde se ascundea zimbrul, îl descoperea, pînă ce, în sfîrşit, istovind zimbrul, îl omorîră, iar capul, spre pomenire, îl aşezară într-un par pe malul rîului, iar căţeaua aceea, după această osteneală a ei, bînd apă din rîu a crapat chiar pe malul rîului ; de la moartea acesteia au început să dea rîului numele Molda, apoi Moldova, iar de la numele rîului Moldova se trage numele poporului : moldoveni".

„Că îmblînd păstorii de la Ardeal, ce se chiamă Maramurăş, în munţi cu dobitoacele, au dat peste o fiară ce se chiamă **bour** şi, după multă goană ce o au gonit pren munţi cu dulăi, o au scos la şesul apei Moldovei. Acolo fiind şi fiara obosită, au ucis-o la locul unde se chiamă acum Bourenii, deaca s-au descălecat sat. Şi hierul sau pecetea capul de bour însemnează. Şi căţeaoa cu carea au gonit fiara aceia au crăpat, pre care o au chiemat Molda. Iar apei, de pre numele căţelii Moldiei, i-au zis Molda sau, cumu-i zic unii, Moldova. Aşijderea şi ţării de pre numele apei, i-au pus numele Moldova" **(Grigore Ureche).**

„...un bărbat înţelept şi viteaz, anume Dragoş (...), a pornit cu drujina (n.n. ceată de războinici a unui şef politic) lui la vînătoare de fiare şi au aflat sub munţi înalţi urma unui bour şi au pornit pe urma bourului prin munţii înalţi şi au trecut peste plaiurile înalte (plonini) şi au ajuns pe urma bourului la locuri de şes şi frumoase şi au prins din urmă călări pe un bour la un rîu, pe mal, sub o salcie şi l-au omorît şi s-au ospătat din vînatul lor. Şi le-a venit de la Dumnezeu în inimă gîndul să-şi caute loc de trai şi s-au aşezat aici şi s-au unit într-un singur gînd şi au hotărît cu toţii să rămînă aici. Şi s-au întors înapoi şi au spus tuturor alor săi despre frumuseţea ţării şi despre rîuri şi despre izvoare, ca să se aşeze acolo. Şi drujina lor a lăudat gîndurile lor şi au hotărît să se ducă acolo unde fuseseră ei. Şi au cercetat locul, pentru că era loc pustiu şi la marginea ţinuturilor în care rătăceau tătarii (...). Şi au pornit ei din Maramureş cu toată drujina şi cu femeile şi cu copiii peste munţii înalţi, cînd tăind pădurea, cînd dînd pietrile în lături, şi au trecut peste munţi cu ajutorul lui Dumnezeu şi au ajuns la locul în care Dragoş ucisese bourul şi le-a plăcut şi s-au aşezat acolo. Şi au ales în drujina lor un bărbat înţelept, anume Dragoş, şi l-au ridicat domn şi voievod al lor.

Şi de atunci s-a început, cu voia lui Dumnezeu, Ţara Moldovei.

Şi Dragoş voievod a întemeiat cel dintîi oraş pe rîul Moldova şi după aceea a întemeiat oraşul Baia şi alte oraşe pe rîuri şi la izvoare. Şi şi-a făcut pecetie voievodală în toată ţara, cu capul de bour" **(Cronica moldo-rusă,** prima jumătate a secolului XVI).

Două secole mai tîrziu de la „descălecat", Miron Costin trece prin Maramureş (1674), află şi scrie legenda, transmiţînd-o ca pe un adevăr de necontestat, fiind şi primul care a „descoperit" că şi Bogdan Vodă era maramureşan ! Prin povestiri şi cîntece de tot felul, vînătoarea-descălecatul lui Dragoş a pătruns adînc în conştiinţa poporului român, producţiile folclorice pe această temă constituindu-se ca un ecou tîrziu al unui mit foarte vechi, „vînătoarea rituală", studiat profund de Mircea Eliade, în capitolul «Le prinse Dragos et la «chasse rituelle», din volumul „De Zamolxis à Gengis Khan" :

«Anumite popoare, vechi şi moderne, au conservat mituri şi amintiri mitologice mai mult sau mai puţin fragmentare relativ la „originile lor". Exaltate de istoriografia romantică, aceste tradiţii fabuloase au fost mai tîrziu „demitizate" de istoriografii de tip critic şi raţionalist (...) ; ne întrebăm dacă asemenea eforturi de „de-mitizare" merită osteneala de a fi urmate. Să te străduieşti în continuare să probezi non-istoricitatea cutărei sau cutărei tradiţii legendare ar fi timp pierdut. Astăzi se admite că mitul şi legenda sînt „adevărate" în alt sens decît, de exemplu, o realitate istorică este considerată „adevărată". Este vorba de două moduri diferite ale spiritului în interpretarea lumii ; moduri de existenţă şi activităţi ale spiritului care, de altfel, nu se exclud. Un popor, ca şi un individ, poate fi conştient de responsabilităţile sale în istorie asumîndu-şi-le curajos, continuînd în acelaşi timp să se bucure de vechile mituri şi legende... Dragoş şi vînătoarea zimbrului fac parte dintr-un univers de structură simbolică... Este vorba desigur de o „vînătoare rituală", căci urmărirea zimbrului are ca rezultat descoperirea unei ţări necunoscute şi în cele din urmă întemeierea unui stat. Această temă mitică este extrem de răspîndită, fie sub formă de mituri ale originii (originea popoarelor, a statelor, a dinastiilor), fie sub formă de legende folclorice punînd în evidenţă consecinţele neaşteptate ale urmăririi unui animal (...), funcţia de călăuză pe care şi-o asumă un animal, fie întîlnit în timpul vînătorii, fie că apare în alte împrejurări... Tema „vînătorii rituale a zimbrului" este cu siguranţă autohtonă. La daci acest animal se bucura deja de un prestigiu religios (...). Aceste mituri şi legende, cînd le raportăm la evenimentele „istorice", constituie **începuturile** prin excelenţă, **originea, actul de întemeiere** şi devin mai tîrziu punctul de plecare şi modelul exemplar în istoriografiile naţionale».

Bogdan Stihi : „De strajă la hotare"

Tapiserie de Georgia Lavric

În Maramureş, forţa acestui mit este copleşitoare, figura legendarului Dragoş punînd în umbră chiar personalitatea lui Bogdan Vodă, despre care se ştie precis unde-şi avea reşedinţa — la Cuhea — în ce împrejurări şi cînd a plecat în Moldova, ca întemeietor de ţară. Iată ce-mi relata arheologul Radu Popa, cel mai autorizat specialist în istoria Ţării Maramureşului, cu privire la prima sa călătorie în locurile de baştină ale voievodului, în vara anului 1959 (ulterior, comuna va fi numită „Bogdan Vodă") :

— Aici, la Cuhea, eram acasă la Bogdan, în locul din care el plecase exact cu şase veacuri înainte, peste munţi, prin Prislop, şi în noaptea aceea, am adormit sub cergă gîndindu-mă la căutările din ziua următoare. Am bătut a doua zi uliţele Cuhei şi împrejurimile satului, spre Ieud şi Dragomireşti, şi am stat de vorbă cu bătrînii ce mai purtau plete. Mi-a părut rău aflînd că oamenii vorbeau mai mult despre „Dragoş Vodă", vînătorul de zimbri şi „descălecătorul" tradiţiei cronicăreşti, venit în sat prin cărţile din ultima sută de ani şi veşnicit cu vreo trei decenii înainte printr-o troiţă pusă pe o sprînceană de deal. Şi tot atunci mi s-a arătat într-o grădină o movilă, străjuită de un nuc, despre care mi s-a spus că ar fi „grajdurile lui Dragoş Vodă"...

Da, înainte de a fi aşternut pe hîrtie, Maramureşul a fost scris în suflet sau, cum spunea Nicolae Bălcescu, „cei dintîi istorici au fost poeţii" şi „oamenii întîi cîntă şi pe urmă scriu". În Maramureşul de demult, oamenii îşi cîntau bucuriile şi necazurile şi-şi scriau cu sabia drepturile moştenite din moşi-strămoşi, avînd de partea lor întregul univers. Zice un cîntec din Săliştea de Sus :

De-ar fi cerul de hîrtie
Şi luna cănţălărie
Şi soarele domn să scrie
Şi tăt n-ar putea să ştie,
Care om îmi place mie.

Pe urmele lui Bogdan Vodă

Vom putea repeta versurile-emblemă cu care se fălesc nordicii :

Maramureş, ţară veche,
Cu oameni fără pereche.

Pînă la „descălecatul" lui Dragoş şi acţiunea lui Bogdan „întemeietorul", aici se închegase un puternic voievodat românesc, toponimicul Maramureş fiind tot mai des menţionat în actele cancelariei, în diferite forme (Maramorisius, Maramurus, Maramorosius, Maramoros, Maramorossio), pentru ca în 1299 să apară termenul **„terra Maramorus"**, adică „ţara Maramureş", folosit pentru prima oară. Culmea, documentele oficiale nu menţionează niciodată un „voievodat al Maramureşului", ci folosesc formulele „voievod de Maramureş" sau „voievod al românilor din Maramureş", ajungîndu-se şi la „voievod al nostru din Maramureş", vrînd să se înţeleagă prin aceasta că regiunea („ţara") aparţinea coroanei ! Realitatea este că în veacul XIV, aceeaşi cancelarie numeşte Ţara Românească „terra nostra transalpina" şi Moldova „terra nostra Moldavana" ! Atunci, să nu mai mire pe nimeni că, printr-o abilă aducere din condei, un act emis de regele Andrei al III-lea, în anul 1300, menţionează „terra nostra Maramurus". Între ce ar fi vrut regalitatea maghiară, în ceea ce priveşte ţările române, şi ce era de fapt, cancelaria nu făcea nici o deosebire... Unii cred că tot ce visează este şi realitate...

Să-i lăsăm să viseze pentru a ne continua călătoria în voievodatul maramureşan, care tocmai în secolul al XIV-lea intrase în faza de disoluţie, datorită din ce în ce mai puternicei imixtiuni străine, acceptată de voie, de nevoie, sau negată făţiş, cum a fost cazul lui Bogdan „răzvrătitul".

La fel ca în cazul atestării satelor, cînd înscrisul informează despre existenţa localităţii respective şi nu întemeierea ei (excepţie fac împămîntenirile de colonişti), apariţia în documentele vremii a cnezatelor maramureşene reflectă o realitate mult anterioară datei emiterii lor. Societatea feudală maramureşană se cristalizase în veacul XIII, cnezatele avînd o structură bine închegată, ca urmare a unei evoluţii îndelungate şi fireşti din vechile obştii săteşti. Se poate spune că legile nescrise ale pămîntului — „juxta modum olachorum" şi „antiqua lex olachalium", stabilite din perioada gentilică, „ab antiquo" — au fost împletite de bătrînii înţelepţi ai satelor cu noile însemne ale puterii cneziale, constituindu-se pe văile apelor primele formaţiuni prestatale. Încă de la sfîrşitul secolului XIII, remarca Radu Popa, „cnezii maramureşeni reprezentau o clasă de stăpîni ereditari ai satelor, întemeindu-şi drepturile pe o situaţie de fapt creată de evoluţia social-economică desfăşurată pînă la acea vreme. Stăpînirea lor se exercita în mod colectiv, în cadrul familiei cneziale". Şi cînd în documentele cancelariei apar „danii din domeniul regal", acestea nu sînt altceva decît „întăriri în stăpînire", deoarece regalitatea nu putea oferi ceea ce nu avea !

În fruntea obştilor săteşti s-au ridicat **cnezii de sat**, care constituiau principala categorie a feudalităţii maramureşene, **cnezatul de sat** fiind o instituţie generalizată în întreaga societate românească din Maramureş. Necesităţi de ordin economic, social, militar şi de cult au făcut ca în cuprinsul unor microzone, bine delimitate geografic de văile rîurilor, să se constituie **cnezatele de vale**, conduse de **cnezi de vale**, cu drept ereditar. Dintre aceştia se alegea „voievod de Maramureş", „voievodul nostru din Maramureş" sau „voievodul românilor din Maramureş" titlu consfinţind o realitate istorică de care trebuia să se ţină seama şi cu care se vor confrunta regii Ungariei Carol Robert de Anjou (1308—1342) şi urmaşul său, Ludovic I, zis cel Mare.

Au fost şapte cnezate de vale : 1) **Cnezatul Izei şi Vişaelor** (sau Cnezatul de Vale al Bogdăneştilor), cuprinzînd 22 sate, pînă în defileul dintre Bîrsana şi Strîmtura, avînd reşedinţa la Cuhea, unde trăiau fraţii Bogdan şi Iuga ; 2) **Cnezatul Marei,** cu 9 sate, în frunte cu cnezii giuleşteni Dragoş şi fiii săi Dragomir şi Giulea ; 3) **Cnezatul Cîmpulungului** (sau Cnezatul Sarasăului, sau Cnezatul de vale al Codrenilor), cu 16—18 sate, aşezate pe Tisa superioară şi Teceu, plus afluenţii lor, Ronişoara, Apşa, Sarasău, în stăpînirea familiei voievodului Codrea cu fiii săi Oprea şi Mariş şi a fratelui său Stan cu fiul Nicolae. Pe lîngă aceştia mai erau cnezii familiei drăgoşeştilor din Bedeu şi cei din Apşa, Virişmort, Crăciuneşti, Biserica Albă ; 4) **Cnezatul Cosăului** era format din 7 sate şi condus de familia cneazului Stan Albul, cu centrul la Berbeşti sau Fereşti ; 5) **Cnezatul Varaliei (Subcetate),** pe cursul inferior al Izei, cel puţin 4 sate (Bîrsana, Nă-

nești, Oncești și Valea Porcului) și probabil Vad și Tursad, fiind cunoscute două familii cneziale, în Oncești și Bîrsana ; 6) **Cnezatul Talaborului** format din 10—12 sate ; 7) **Cnezatul văii Birjava**, cu limita de sud în apropierea Tisei și cea de nord pe creasta munților, se pare că a fost un cnezat împărțit între două ramuri ale familiei bilcenilor (în 1338 „moșia Bilca“ aparținea lui Crăciun și fiilor săi).

Acesta-i voievodatul Maramureșului, al cărui conducător era ales de adunarea cnezilor țării, în veacul XIV voievozii provenind din familiile cneziale ale codrenilor, bogdăneștilor și drăgoșeștilor, în următoarea succesiune : **Codrea** (cca. 1320—1330), **Bogdan** (înainte de 1343), **Oprea**, fiul lui Codrea (1345), **Ioan**, fiul lui Iuga, fratele lui Bogdan (1349 și 1355), **Ștefan**, fiul lui Iuga (1360), **Balc**, fiul lui Sas (1365), **Drag**, fiul lui Sas (înainte de 1387).

Dar unde-i Dragoș ?

— Dragoș era încă un personaj neînsemnat, afirmă istoricul medievalist Ștefan S. Gorovei, absent de pe scena istoriei Maramureșului, în vremea cînd această „țară“ era condusă de voievodul Bogdan de Cuhea.

În desișul diplomelor, cronicilor, compilărilor, legendelor în proză sau versuri, unele contemporane evenimentelor, dar cele mai multe ulterioare și chiar foarte tîrzii, este greu, dar nu imposibil, să te descurci ! Față de mitul vînătorii și „descălecatul“ lui Dragoș, care se îmbină într-o legendă clară ca lacrima, existența reală a lui Dragoș Vodă a suscitat interesul tuturor marilor istorici români, dînd loc la cele mai contradictorii interpretări.

Schematic, faptele s-au petrecut așa ; pornind de la certitudinea existenței pericolului ce-l reprezentau tătarii Hoardei de Aur pentru centrul Europei, în lupta contra acestei colosale forțe fiind angajată și regalitatea angevină. În expedițiile militare inițiate de Carol Robert în primele decenii ale domniei, la răsărit de Carpați, s-au aflat mai mulți cnezi maramureșeni, printre care Dragoș din Bedeu. Acesta, în urma unei victorii strălucite asupra tătarilor (se pare că în zona Siretului), rămîne în Moldova ca reprezentant al coroanei maghiare (cam prin anii 1352—1353) „și au ocupat mai întîi locurile de sub munți“ (Miron Costin), trecînd rapid la organizarea noului teritoriu, ca „marcă militară“ sub sceptrul lui Ludovic I : este primul „descălecat“ al Moldovei ! În 1354, Dragoș „descălecătorul“ moare, fiind îngropat, se pare, în modesta bisericuță de lemn din Volovăț, sub piatra pe care scrie „Dragoș Vodă“ ; îl urmează, ca voievod al Moldovei, fiul său, **Sas**, care se stinge cîțiva ani mai tîrziu, lăsîndu-l la cîrmă pe **Balc**, fiul cel mare, în 1359.

În toată această din urmă perioadă, personalitatea cea mai marcantă din Maramureșul voievodal era **Bogdan de Cuhea**, ales în înalta demnitate de voievod cu mult înainte de anul 1343. Luăm în considerație această dată, fără a putea preciza de cînd era Bogdan voievodul Maramureșului, deoarece la 21 octombrie 1343 se emitea primul document, semnat de Ludovic I, în care se vorbea despre Bogdan „fost Voievod de Maramureș, infidel de-al nostru“ (Bogdan quondam Voyvoda de Maramarosio noster infidelis).

La 21 iulie 1342, cînd preia coroana Sfîntului Ștefan, Ludovic I avea doar 16 ani și, după cum se știe, tînărul rege era destul de măsurat în acțiuni și hotărîri. De aceea, se crede, că nu el, ci Carol Robert i-a retras titlul lui Bogdan, cu puțin timp înaintea morții sale. La întrebarea, ce putuse determina o asemenea măsură radicală, răspunsul ține tot de analiza fenomenului pătrunderii autorității maghiare în Maramureș și, implicit, a restrîngerii celei voievodale românești. Chiar dacă la începutul „carierei“ sale, Bogdan va fi fost credincios regelui, consolidîndu-și poziția dominantă în „țară“ și ridicînd la Cuhea o adevărată cetățuie-reședință, abuzurile și arbitrariul curții precum și presiunile tot mai mari ale oaspeților regali și ale feudalilor maghiari, încurajați de comitele de Ugocea și Maramureș, l-au făcut să ia poziție împotriva celor care vizau desființarea autonomiei românești. Nu se știu formele acestei „răzvrătiri“, dar cert este că, apărînd vechea rînduială a pămîntului, Bogdan și-a atras, pe de o parte, dizgrația regală, iar pe de alta, simpatia și sprijinul populației și al multor cnezi sătești și de vale. Aceștia aveau să-l aleagă pe **Ioan**, nepotul său de frate, ca voievod al Maramureșului, regele văzîndu-se nevoit să-l accepte. Bogdan continuă actele de împotrivire, îndreptîndu-și mînia împotriva fruntașilor trecuți de partea regelui. În 1349, la îndemnul său, **Ștefan**, fratele voievodului Ioan, intră pe moșiile din Giulești ale familiei cneziale a drăgoșeștilor, le incendiază casele și alungă pe proprietari ! În replică, este emisă o nouă diplomă în care Bogdan este calificat „infidel notoriu“...

Apele tulburate atîta amar de vreme se mai limpezesc în anii următori, putîndu-se vorbi chiar de o conciliere între Bogdan și Ludovic, acesta din urmă fiind angajat, după cum am văzut, în campania antitătărască din Moldova ; avînd nevoie de cît mai mulți ostași maramureșeni, regele caută o împăcare cu Bogdan, și-i de acord, din nou, să-i acorde titlul de voievod, care apare într-un document din 1353. Dar liniștea-i de scurtă durată : nemulțumirile lui Bogdan sînt din ce în ce mai mari, pe măsura pretențiilor lui Ludovic, care odată scăpat de grija Moldovei (!) se preocupa îndeaproape de soarta Maramureșului (!), ațîțînd disensiunile dintre apărătorii fideli ai lui Bogdan și cnezii aserviți coroanei.

Bogdan a cumpănit bine șansele unui conflict direct cu Ludovic, ajungînd la concluzia că nu se poate baza pe o armată destul de puternică, mai ales că mulți ostași maramureșeni erau dincolo de munți, iar aici nu se putea bizui decît pe o parte dintre cnezi. Se hotărăște la o acțiune rapidă, mai ales că avea știri despre nemulțumirile multor feudali moldoveni față de aservirea țării lor coroanei maghiare. Cu o mică oaste de viteji (100—200 familii, în special cneziale) trece în Moldova, prin pasul Prislop, și înfrînge rezistența oastei lui Balc, minată din interior atît de o parte din maramureșeni cît și de moldoveni. Era în anul 1359. Deoarece asupra anului celei de-a doua „descălecări“ sînt mai multe opinii, apelăm la concluzia lui Radu Popa :

„Din aceste motive considerăm, în continuare, data de 1359 ca an al «întemeierii» Moldovei, cu precizarea că acțiunile militare care au precedat-o, în Maramureș sau la răsărit de Carpați, acțiuni în care Bogdan a avut un rol principal, au putut începe cu mulți ani înainte. Informațiile de care dispunem ne dau dreptul să apreciem că **revolta lui Bogdan a fost inițial o acțiune de apărare a autonomiei locale maramureșene, care a devenit în scurtă vreme o dispută dintre voievodul Maramureșului și regele angevin pentru dominația politică in Moldova**“ (ș.a.).

Replica lui Ludovic a venit imediat. În toamna aceluiași an, trimite o oaste împotriva lui Bogdan, condusă de Dragoș de Giulești, opozantul principal al voievodului Maramureșului. De aici, provine confuzia făcută

Constantin Iordache : „Războinic“

Monumentul lui Ștefan cel Mare de la Suceava. Operă a sculptorului Eftimie Bîrleanu

de un copist din vremea lui Ștefan cel Mare, unificîndu-i pe cei doi Dragoși — de Bedeu și de Giulești — scriind că Dragoș voievod a descălecat Moldova în 1359. Acțiunea de „restaurare“ a suveranității coroanei maghiare asupra Moldovei a eșuat, ca și celelalte încercări din următorii ani, inițiate de Ludovic. În aceste lupte, purtate timp de 6 ani, Bogdan Vodă își dă măsura calităților de ostaș dar și de om politic activ, știind să se facă prețuit nu numai de maramureșenii rămași credincioși, ci și sau în primul rînd de către moldoveni, întemeind o țară și apărîndu-i independența. Văzînd că nu mai există nici o speranță pentru înfrîngerea „răzvrătitului“, la 2 februarie 1365, Ludovic I semnează documentul prin care-i numește pe Bogdan și fiii săi „infidelii noștri notorii“, confiscîndu-le moșiile din cnezatul Izei și Vișaelor, dăruindu-le nepoților lui Dragoș de Bedeu. De aici înainte, drăgoșeștii aveau să joace un rol de prim ordin în nordul Transilvaniei.

Bogdan Vodă moare la puțin timp, în a doua jumătate a anului 1365, lăsînd o Moldovă independentă și o dinastie — a Mușatinilor — din care s-a născut Ștefan cel Mare și Sfînt. Despre acest deschizător de drumuri, Nicolae Iorga scria : „Bogdan întemeietorul și-a găsit odihna veșnică în biserica de lemn, pe atunci, a Rădăuților. În timpuri neorînduite și sălbatice ca acelea, nici o lespede nu s-a așezat pe mormîntul celui care a dat românilor, ca o puternică cetate, Țara Moldovei“.

Peste mai bine de un secol, în biserica de piatră „Bogdana“, ridicată pe locul celei vechi, ca necropolă a primilor voievozi ai Moldovei, Ștefan cel Mare pune să se așeze lespezi funerare sculptate. Prima din ele glăsuiește :

Din mila lui Dumnezeu,
Io Ștefan Voievod,
Domn al Țării Moldovei,
Fiul lui Bogdan Voievod,
a înfrumusețat acest
mormînt al străbunicului său,
bătrînul Bogdan Voievod,
la anul 6988 (1480),
luna Ianuarie, 27.

În fața acestui monument istoric și de arhitectură, a fost ridicat un impresionant monument ecvestru „Bogdan Vodă“, opera sculptorului Marius Butunoiu.

Valentin Hossu-Longin

PE JOS, PRIN FRANȚA

Mihai Viteazul și fiica sa, domnița Florica, la curtea împăratului Rudolf. Detaliu din tabloul lui Franz Fracken cel Tînăr „Cresus arătindu-și comorile lui Sobu" aflat la Muzeul „Calvet" din Avignon.

File de cronică

Încă de la 1396 — atestă cronica — îndepărtații cavaleri burgunzi ai lui Jean de Nevers, fiul ducelui de Burgundia, au luptat alături de oștenii lui Mircea cel Bătrîn, frăția de arme lăsînd loc, după cîteva secole, călătorilor-scriitori Guillebert de Lannoy, Bongars, Fourquevaux, Lescalopier ș.a., apoi colaborării diplomatice, în cadrul căreia precursorii lui Nicolae Titulescu au găsit în Peysonnel (1762), Bourquenay (1855), Walewski (1856), sau ministrul de externe Barthou, oaspete al României în frămîntata vară a anului 1934 — interlocutori valabili întru servirea prin cuvînt și influență a idealurilor comune.

Diplomația și cunoașterea prin cultură au mers mai departe alături, „secolul luminilor" și ideile revoluției franceze găsind în condițiile social-politice ale României un ecou capabil să le transfigureze, poate mai mult ca în oricare altă țară din Europa, în idealuri care aveau să constituie multă vreme după aceea laitmotivul unei lupte comune pentru emancipare materială și spirituală, pentru libertate și dreptate. Există, astfel, o mare bogăție de mărturii din cele mai diverse.

„Legăturile care unesc cele două țări ale noastre (Franța și România — n.n.), **legături de origine comună, latină, legături de cultură, de idei, de patriotism, de atașament la aceleași aspirații de libertate, de justiție și de pace, sînt atît de puternice** încît nu se pot concepe o Franță și o Românie decît prietene și surori !".

Rostind aceste cuvinte în 1939, la București, diplomatul francez d'Ormesson sintetiza de fapt fundamentul istoric și spiritual pe care s-a clădit și s-a consolidat de-a lungul timpului edificiul colaborării dintre cele două țări, colaborare ale cărei perspective ar putea deveni și în prezent pe măsura numeroaselor mărturii ale trecutului.

Mărturii

Mă gîndesc, de pildă, la cele peste șapte mii de documente directe privind România, care se găsesc în bibliotecile franceze și din care o bună parte au fost deja răsfoite în ultimii ani, dar a căror transcriere în sinteze mai continuă să rămînă din păcate parțială.

Din aceste mii de manuscrise și altfel de multe mărturii sînt cîteva dovezi ale trecerii românilor prin vîrstele culturii franceze care pot înlocui cu ușurință orice fel de comentariu. Numele lui Dimitrie Cantemir, de pildă, este încrustat pe frontispiciul bibliotecii Sainte Geneviève din Cartierul Latin, spiritul enciclopedic al gînditorului român fiind astfel onorat alături de cele mai reprezentative personaliăți ale celui de-al optsprezecelea veac european. În Arhivele Naționale din capitala Franței se găsește, apoi, scrisoarea în limba latină din 1288 a arhiepiscopului Lodemer din Gran, din vremea lui Ladislau al IV-lea Cumanul, regele Ungariei, în care românii sînt amintiți ca popor egal în drepturi cu ungurii, sașii și secuii din Transilvania și tot aici sînt peste două mii o sută de documente din perioada 1603—1824, cuprinzînd corespondența diplomatică și rapoartele consulare franceze privitoare la istoria țărilor române. Lîngă Paris, la Fontenay-aux-Roses, există localul fostei Școli române de înalte studii din Franța, întemeiată de Nicolae Iorga în 1921 și care adăpostea la etajul al III-lea o bibliotecă formată încă la 1930 din peste 3 000 de volume, între care trei sute din fondul vechii biblioteci a studenților români din Paris, creată în 1846. La Bibliothèque des Augustins de l'Assomption, printre manuscrisele rare se găsește și „Pedagogia creștină" a lui Grigore de la Neamț, manuscris grecesc din secolul al XVIII-lea cuprinzînd opera unui cărturar român, probabil viitorul mitropolit Grigore al IV-lea al Ungro-Vlahiei (1823). La Bibliothèque de l'Institut de France (impresionanta reședință a „nemuritorilor" de pe Quai Conti, nr. 23) se găsește o colecție de documente cuprinzînd date despre eforturile lui Petru Cercel de a obține domnia Țării Românești cu ajutorul curții franceze, informații despre pretendentul Ioan Bogdan și o scrisoare din 2 mai 1626 în limba italiană prin care Ale-

Mențiuni despre țările române într-o lucrare franceză de geografie din sec. XVII (Biblioteca Municipală Carpentras)

Biblioteca Municipală Carpentras unde se păstrează numeroase manuscrise și tipărituri românești

xandru Coconul, domn al Țării Românești, își oferă prietenia lui de Cesy, ambasadorul Franței la Constantinopol ; la Biblioteca Națională se găsește hrisovul lui Alexandru cel Bun din 11.II.6908 (1401) prin care îl răsplătește pe vameșul Dan cu o moșie alcătuită din șase sate (Sutinești, Minjești, Toderești, Serbetești, Lățcani și Iacobești) pentru osteneala sa folositoare domniei, alături de un manuscris românesc in-quarto (secolul al XVIII-lea), pe hîrtie de 59 file, cuprinzînd viața Sfîntului Vasile cel Nou sau călătoriile Patriarhului Macarie în Valahia, Moldova, Țara Cazacilor și la Moscova, între anii 1652—1659, însemnări bogate în descrierea Moldovei și Țării Românești din timpul lui Matei Basarab și Vasile Lupu.

„Philatheon Parerga" este opera lui Nicolae Mavrocordat, trimisă în manuscris de către marchizul de Bonnac, ambasadorul Frației la Constantinopol, lui Bignon, bibliotecarul regelui Franței, care îi răspunde, la 10 mai 1720, ambasadorului de Bonnac mulțumindu-i pentru darul său și spunîndu-i că acest codice „ocupă un loc de frunte printre manuscrisele bibliotecii regale".

„Principatul Moldovei..."

La departamentul hărților din aceeași Bibliotecă Națională franceză se găsește și un exemplar din harta Moldovei realizată de Dimitrie Cantemir — „Principatus Moldaviae nova et accurata descriptio. Decineante principe Demetrio Cantemirio" — format 510×385 mm, publicată în Olanda la 1737 și aparținînd orientalistului Heinrich Julius Klaproth de la care a fost achiziționată în anul 1832.

În colecția franceză Paul Baudry, de pe 57, rue de Grenelle, în apropierea actualului sediu al Ambasadei române de la Paris, se găsesc, de asemenea, desenele și picturile cu imagini și tipuri din țările române, realizate de pictorul Paul Baudry, decoratorul Operei din Paris, care a călătorit prin anii 1856—1860 în această parte a lumii, în legătură cu Comisia Europeană a gurilor Dunării, care apelase la serviciile sale.

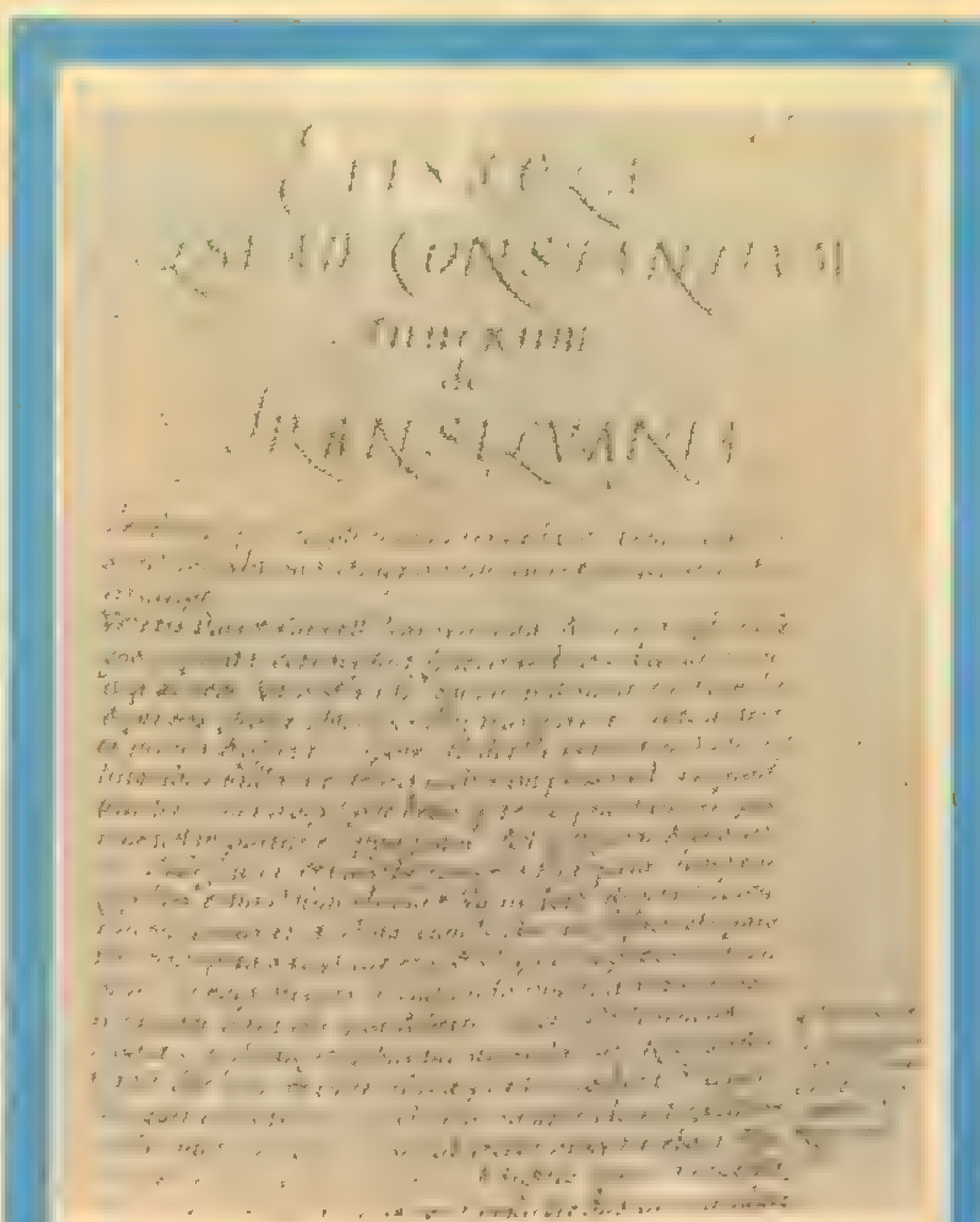
La cunoscutul Institut Pasteur de pe strada Dr. Roux a fost așezată o placă de marmură în memoria profesorului doctor Ion Cantacuzino (1863—1934), cunoscutul microbiolog de renume internațional, unul din cei mai apropiați colaboratori ai celebrului institut. Arhivele Oficiului Național al proprietății industriale din capitala Franței consemnează, la rîndul lor, actul brevetului de invenție din 25 mai 1827 emis de către guvernul francez inventatorului român Petrache Poenaru, autorul unui „condei portăreț, fără sfîrșit, alimentîndu-se el însuși cu cerneală" (stilou) ale cărui desene s-au pierdut, din păcate. Tot aici se găsesc și actele brevetului nr. 179.001 din 12 octombrie 1886 atribuind meritele de descoperitori ai unei butelii cu gaze comprimate, servind la propulsarea vehiculelor aeriene sau nautice prin forța reacției, lui Just Buisson și românului Al. Ciurcu (1854—1922).

Nicolae Titulescu

Mai sînt bibliotecile, scrierile și prietenii încă în viață ai lui Nicolae Iorga, rămas în amintirea vecinilor din Rue des Chataigniers ca o icoană peste care trecerea timpului n-a așternut nici o umbră ; apoi sînt prietenii și operele lui Nicolae Titulescu, amintirile evocate prin vîrsta nu știu cîtei tinereți din condeiul Genevièvei Tabouis, care, în cartea sa : „20 ans de suspens diplomatique", după evocarea Ligii Națiunilor și a personalității lui Titulescu, găsește în România socialistă contemporană convingeri pe care ne face plăcere să le considerăm întemeiate : „L'essor étonnant de la Roumanie, fondée avant tout sur l'étincelante intelligence de son peuple, constitue déjà et constituera toujours davantage, dans le coeur de l'Europe, un facteur important pour la réglementation de problèmes litigieux, réglementation qui mènera enfin à un «modus-vivendi» de l'entente Est-Ouest".

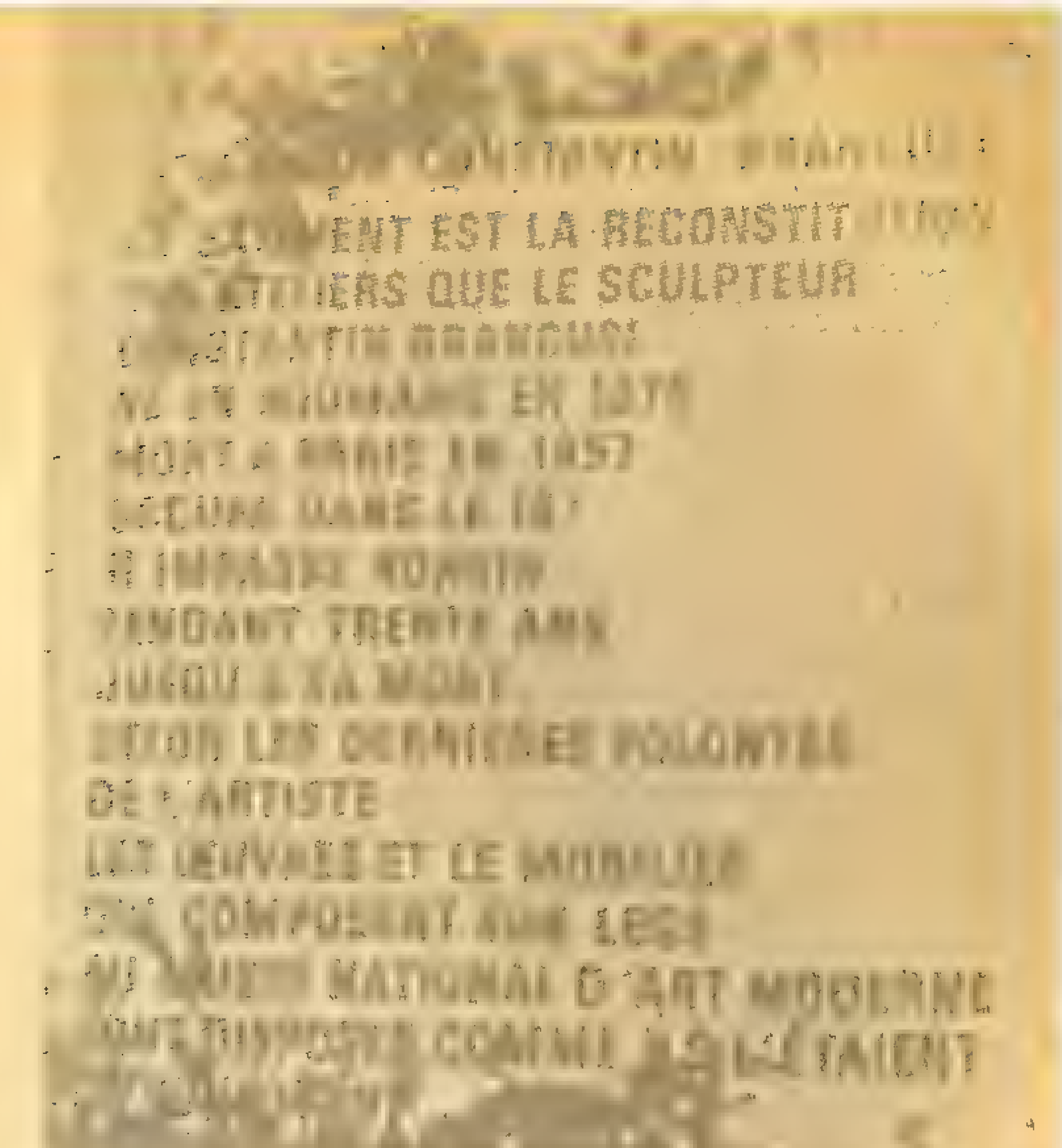
Placă in memoria Prof. Ion Cantacuzino (Institutul Pasteur)

Anexa despre Transilvania la epistola lui Celsus către Constantin (manuscris latin) Carpentras. Biblioteca Municipală

Nicolae Titulescu

Placă memorială la atelierul lui Constantin Brâncuși (Paris, Beaubourg, Centrul Pompidou)

Unul din cele mai luminate spirite ale veacului său : Dimitrie Cantemir

...Distinsul perpétuel al Academiei diplomatice internaționale, domnul Frangulis, păstrează la rîndul său portretul lui Nicolae Titulescu în salonul de onoare al impozantului edificiu de pe Avenue Hoche, împreună cu actele de constituire a acestei instituții, purtînd semnătura ministrului de externe român. De la tribuna sa prezidențială i s-a întîmplat să aducă nu o dată un omagiu atît de sincer rolului românesc în această organizație, încît toată lumea și-l amintește : „Românii, spunea octogenarul președinte, au onorat Națiunile Unite și onorează acum O.N.U. și UNESCO cu o atît de consistentă contribuție, încît atunci cînd la o sesiune jubiliară a O.N.U. de la New York cineva a adus vorba de UNESCO, un oaspete m-a întrebat foarte discret : «Cunoști cumva personal pe această frumoasă romancă ?»

Aluzia nu se referă doar la rezonanța foarte bucureșteană a numelui organizației (UNESCO, Ionesco, Popesco, etc.) dar, mai ales, la ceea ce domnul Frangulis s-a obișnuit să numească încă de pe vremea lui Titulescu „...o gîndire atît de europeană, încît paternitatea ei aparține intereselor lumii întregi".

Pentru că au fost evocate frumoasele românce, nu le putem uita pe Elena Văcărescu și pe contesa Anna de Noailles, sentimentala noastră brîncoveancă, al cărei mausoleu de lîngă Thonon-les-Bains, pe malul francez al lacului Leman, a devenit loc de intîlnire al unor pelerinaje literare care se țin în fiecare an, la începutul lui august.

Mihai Viteazul

Tot în sudul Franței, la Avignon, în saloanele muzeului Calvet, se găsește un portret al lui Mihai Viteazul. Hîrtiile domnești ale lui Ștefan Tomșa sînt conservate la arhivele municipale din Carpentras.

Dintre documentele mai recente, proiectul publicistului ardelean Nicolae Preda — înaintat la 23 ianuarie 1893 Camerei deputaților francezi, pentru constituirea unui modern institut financiar al Franței — este înregistrat la arhivele Camerei deputaților ; la Ministerul de Externe francez se păstrează memoriul lui Alexandru Ioan Cuza adresat lui Napoleon al III-lea la 10 octombrie 1865 ; dosarul prințului Cantacuzino „...venit cu doamna sa la Paris, unde a locuit un timp la peruchierul Royer" ; documente privitoare la pretendentul Radu Cantacuzino (bibliotecile Arsenalului și Bastiliei) împreu-

nă cu mai multe sute de scrisori ale marilor ardeleni către reprezentanții diplomației franceze și alte documente privind istoria țărilor române.

Acestor momente foarte precise ale evoluției gîndirii și acțiunii românești li se adaugă cîteva personalități bine cunoscute cercurilor științifice franceze: Victor Babeș, Gh. Marinescu, C.I. Parhon, Ștefan Nicolau. În lumea scrisului și a scenei, numele lui Tristan Tzara, de Max, Marioara Ventura, Alice Cocea sau Jean Yonnel vorbesc și ele de la sine intelectualului parizian. Mai există, apoi, realitatea de azi a marelui Paris, familiarizat atît de durabil cu afișele proaspete ale spectacolelor Eugen Ionescu sau Elvira Popescu, cu opera completă a lui Panait Istrati, ieșită nu demult de sub teascurile Editurii Gallimard, sau cu nobila abundență a vitrinelor Editurii Salabert, care oferă interesaților partiturile lui Enescu și ale noii școli de muzică românească, imprimate în tiraje impresionante. Atelierul lui Brâncuși, reconstituit cu migală în saloanele Centrului Beaubourg, constituie, la rîndul său, una din cele mai emoționante prezențe românești în inima Franței.

Mărturii contemporane

Numeroase titluri de poezie românească au fost tipărite în urmă cu ani la Editura Seghers, iar teatrele franceze au inclus în repertoriul lor piese de I.L. Caragiale. Actul de prezență al culturii române în Franța explică, astfel, afirmația cunoscutului critic francez Pierre de Boisdeffre, autor, printre altele, al unei Antologii a poeziei franceze, apărută și în țara noastră: „...Beaucoup de Français ont été, pendant très longtemps, très étonnés de constater que dans l'Extrême Orient européen les Daces aient réussi a maintenir leur culture et leur foi le long de nombreux siècles d'invasions.

Un nouveau sujet d'étonement et d'admiration: l'essor de l'art, de la culture et de la littérature roumaines qui, de nos jours, figurent aux toutes premières places de la culture européenne".

De exemplu, această rue du Magdebourg, scurtînd alunecarea dinspre Porte de la Défence și strada Victor Hugo spre piața Iena. Această stradă fără claxoane gălăgioase și fără pălăriile epocii în care o mînă de oameni începuseră să creadă ambițios în puterea nebănuită a ecranului, care adusese lumina pe peretele din fața începutului de secol, ca un cuvînt înainte la noua istorie a civilizației.

Comitetul Internațional pentru Difuzarea Artelor și Literaturii prin intermediul Cinematografului — C.I.D.A.L.C. a luat ființă la Paris în anul 1930, din inițiativa lui Nicolae Pillat, fratele poetului român Ion Pillat.

Încă de la început, alături de eminente personalități ale culturii franceze, printre membrii Comitetului internațional s-au numărat și personalități române de prestigiu ca Nicolae Titulescu, Nicolae Iorga, George Enescu, Elena Văcărescu, Henri Coandă și nu numai ei.

La București a fost constituit curînd după înființarea Comitetului Internațional de la Paris un Comitet Național C.I.D.A.L.C. al cărui președinte a fost Mihail Sadoveanu. Printre membrii Comitetului român se numărau scriitorii Liviu Rebreanu, Ion Pillat, Victor Eftimiu, Adrian Maniu și alții.

În luna decembrie 1969, Comitetul Internațional pentru Difuzarea Artelor și Literaturii prin intermediul Cinematografului a decernat organizatorilor români Medalia de aur și diploma de onoare pentru reușita organizare a Festivalului internațional de folclor: „România—1969".

Cu prilejul ceremoniei care a avut loc la Paris, academicianul Georges Auric, președintele C.I.D.A.L.C., a reînnoit înaltele aprecieri la adresa eforturilor pe care România le depune în toate domeniile de activitate pentru apropierea dintre popoare, precum și permanentizarea în actualitate a unor vechi și rodnice tradiții de colaborare între cele două țări „prietene și surori" — citîndu-l pe diplomatul francez d'Ormesson.

Și, desigur, nu numai pe el...

Teofil Bălaj

CASA LUI HOREA

Casa lui Horea a fost la Albac. Stăpînul ei n-a avut mormînt. Rupt cu roata, sfîrtecat apoi, trupul i-a fost împărțit în bucăți, la răscruci, spre înspăimîntarea gloatelor.

În Albac, pe valea Arieșului, casele, moștenite din tată-n fiu, sînt lucrate arătos, păstrînd nota locului —, lemnul cioplit, care spune prin înfățișarea lui voia meșterilor, glasul pădurilor.

Casa lui Horea nu mai este. La 54 de ani de viață, stăpînul ei, acel „țăran de cremene", cum îl numește Aron Cotruș într-o poezie, a lăsat-o. Se numea Vasile Nicola Ursu și era un meșter îndemînatec: își făcuse singur casa și porțile sculptate. Cioplea lemnul, ridica porți, case, biserici. Cioplea fluiere și cînta la ele duios de i se dusese vestea. Porecla, schimbată mai tîrziu în renume, de acolo i se trăgea: „horea" frumos, cum zic și azi moții din Munții Apuseni pentru **cînta**, și Horea i-a rămas numele — între ortaci, la dușmani, în istorie și mai presus de toate în mintea și inimile românilor. A tuturor generațiilor scurse de la el pînă azi.

Casa lui Horea e Istoria românilor.

Un întreg popor îl poartă în sufletul său așa cum a fost, neînfricat, demn, erou. Prin Munții Apuseni cîntecele îl mai pomenesc și azi, nenumărate, așa cum îi memorează chipul picturi, gravuri, stampe, medalii, desene răspîndite în toată Europa.

O cetate de piatră sînt Munții Apuseni. Mai scunzi decît ceilalți Carpați românești, dar cu peisaje de un pitoresc și o varietate, egalate numai de bogăția lor: minereuri de tot felul și păduri. Mai presus de toate, aurul. A fost aici un **El Dorado** al antichității, căci pentru acest aur al dacilor a pornit Imperiul roman războiul de cucerire a Daciei. Un munte ruinat, în măruntaiele căruia legiunile Romei au săpat de sus în jos, poartă și azi numele de Cetatea Romanilor.

Faima minelor se răspîndise pe continent, iar după ocuparea Transilvaniei de regii unguri și mai apoi de habsburgi, minele au fost izvoare de bogăție pentru visteriile lor. Moții — țărani din Munții Apuseni — care încă din antichitate erau băieși (mineri) nu s-au ales decît cu chinuitoarea muncă a scoaterii aurului la lumină. Locuiau în păduri, lucrau lemnul, iobăgeau la „domni" și la stat, alegîndu-se doar cu sărăcie, foame și deznădejde. Cu sancțiuni, pedepse corporale sau chiar spînzurări erau nevoiți să lucreze la drumuri, întreprinderi publice, la transporturi grele. Un regim feudal necruțător îi apăsa cumplit și sub raport social și sub raport național.

Izbucnită după secole de cruntă apăsare, răscoala din 1784 s-a întins ca un foc, ca un diluviu. Înăbușirea ei sîngeroasă n-a frînt decît eroii, căci după un an iobăgia a fost desființată în Transilvania. Lupta a continuat apoi, în 1848, cu Avram Iancu, atunci cînd moții și-au spus din nou cuvîntul, pînă la biruința cea mare din 1918. Mersul istoriei nu mai putea fi oprit...

Casa lui Horea din Albac ne poartă cu gîndul înapoi la acest Spartacus al românilor. „Cît a fost Horea-mpărat / Domnii nu s-au descălțat / Nici la masă n-au mîncat."

Horea a devenit simbol. Casa lui era un modest spațiu țărănesc, aspru ca și munții din preajmă, simplu ca natura de baștină.

...Arieșul (Aurarum, cum îl numeau romanii) își mînă undele cu nisip aurifer prin ținuturi de-o frumusețe răscolitoare. În mijlocul lor sînt răspîndite satele în care au ars în 1784 primele vîlvătăi: Mesteacăn, Curechiu, Cărpiniș, Criștior, Ribița, Lunca, Hălmagiu, Baia de Criș. Apoi Abrudul, Bradul, Zlatna (alt toponimic, de astă dată slav, atestînd existența aurului).

Purtător de comori, frumuseți și amintiri istorice, Arieșul își rostogolește în liniște apele

Șteampuri de măcinat minereu aurifer aproape de pe vremea lui Horea

Sînt sate pitorești, așezări risipite pe versante sau adunate în văi, mărginite de culturi cerealiere și pometuri, de păduri și tăpșane. Oamenii sînt tot mineri, agricultori, crescători de animale și pădurari. O lume perpetuată în sine, cu tradițiile ei, într-o epocă în care baza și sensul existenței sînt radical schimbate. „Strănepoții" lui Horea au intrat în „lumea mare" a țării — muncitori, tehnicieni, ingineri, cărturari (unii chiar de frunte). Cei mai mulți s-au întors pe plaiurile natale să slujească la propășirea lor.

...Risipit cine știe pe unde, trupul lui Horea s-a făcut de mult frunză, iarbă, apă de izvor, foșnet de pădure. Ca o ființă tutelară a locurilor pe care memoria urmașilor o cinstește.

Casa din Albac ne poartă cu gîndul înapoi în duhul vieții de altădată al moților. Aici a locuit cel despre care marele istoric de la 1848, Nicolae Bălcescu, zicea: „...Horea luă securea în mînă... și scrise cu dînsa drepturile nației române și programul politic și social al revoluțiilor viitoare".

Casa lui Horea a fost în Albac. Cineva o reconstruiește acum pentru pomenirea lui. El s-a strămutat însă de mult, prin fapta sa, în Istoria românilor.

Dancu Iarin

HIMALAIA

Muntele munţilor

Misterul unei tragedii de demult

Istoria ascensiunilor pe Everest este presărată cu nenumărate pagini tragice. Cucerirea lui Mount Everest, considerat cîndva ca fiind de necucerit, a costat vieţile multor alpinişti curajoşi. Între aceştia se află şi englezii Mallory şi Irvine, care au dispărut fără urme cu ocazia unei ascensiuni din anul 1924. Nici pînă acum nu s-a putut da un răspuns la întrebarea dacă ei au reuşit să atingă vîrful sau au pierit la cîteva sute de metri mai înainte de a ajunge pe el.

Şi astăzi se caută urme care să amintească de ei, Cunoscutul cercetător englez Ralph Barker a reuşit să găsească unele însemnări ale lui Noel Odell, unul dintre participanţii la expediţia lui Mallory.

Cînd Noel Odell, care se îngrijea de ascensiunea lui Mallory şi Irvine spre partea finală a Everestului, a atins tabăra a şasea, la înălţimea de 8 174 metri, a găsit acolo totul răvăşit, claie peste grămadă. Aceasta demonstra că alpiniştii plecaseră de acolo în mare grabă, siliţi de împrejurări. În cortul miniatural părăsit de cei doi, Odell a dat peste rezervoare de oxigen, tuburi de legătură şi o mulţime de alte ustensile. Dezordinea indica faptul că cei doi alpinişti şi-au pregătit în grabă şi au reglat aparatele pentru oxigen, aflîndu-se la marginea disperării.

Odell, un geolog în vîrstă de treizeci şi patru de ani şi cu o bogată experienţă în materie de ascensiuni, a pornit în căutarea celor doi alpinişti. A urcat repede o stîncă abruptă şi pentru că nu era ceaţă a reuşit să vadă întregul perete dinspre nord-est al Everestului. Undeva pe acest versant, în drum spre vîrf, ar fi trebuit să se afle Mallory şi Irvine.

PE URMELE DISPĂRUŢILOR

Odell simţi dintr-odată inima bătîndu-i să-i sară din piept : observă două puncte care se mişcau, dar nicidecum în zona vîrfului, cum era de aşteptat, ci undeva jos, lîngă una din stînci.

Mallory şi Irvine ?

În momentul acela între Odell şi punctele mişcătoare s-a interpus un nor astfel încît Odell nu a mai putut urmări dacă punctele acelea mişcătoare erau cu adevărat cei doi alpinişti. În comparaţie cu graficul urcării, cei doi aveau o întîrziere de aproape patru ore. Chiar dacă Odell a luat în considerare eforturile extraordinare pe care cei doi le-au făcut din cauza gerului, el nu şi-a putut explica această întîrziere. Ar fi existat totuşi două explicaţii : fie unul dintre ei nu se afla în formă, fie ascensiunea fusese mult mai anevoioasă decît se presupusese.

În timp ce Odell îşi bătea capul cu aceste probleme, a început dintr-odată să ningă. Vîntul, care întreaga dimineaţa abia adiase, s-a înteţit brusc. Odell se gîndea că Mallory, care în momentul acela se găsea undeva pe peretele dinspre nord-est, se afla în faţa luării hotărîrii dacă, în condiţiile date, trebuie să continue să urce sau să coboare la tabăra de bază.

Odell îşi zise că dacă va continua să ningă atît de dens, Mallory se va găsi în situaţia de a nu mai nimeri tabăra numărul şase. Asta cu atît mai mult cu cît aceasta fusese instalată sub o stîncă, care o acoperea. Cuprins însă de o grijă deosebită pentru soarta celor doi, Odell o porni pe urmele lor.

Vizibilitatea era foarte proastă, nu se putea vedea decît la cîţiva metri. Ajungînd cu 60 metri mai sus, pe o stîncă, Odell a început să strige şi să fluiere în speranţa că Mallory şi Irvine îl vor auzi în cazul că se aflau prin apropiere. Glasul şi fluierăturile lui au fost însă înghiţite de rafalele de vînt care băteau din ce în ce mai sălbatec.

Frigul care pusese stăpînire pe el îl obligă se revină la tabără.

FĂRĂ SPERANŢE DE SALVARE

Îndată ce Odell a ajuns la tabăra numărul şase, furtuna s-a liniştit ca prin farmec iar versantul dinspre nord al Everestului a fost inundat de razele soarelui. A cercetat încet cu privirea fiecare versant în speranţa că îi va repera pe cei doi. În cazul că ar fi stat pe undeva ascunşi, timpul frumos i-ar fi obligat acum să iasă pentru a-şi continua drumul sau pentru a coborî.

Odell se uită la ceas. Era trecut cu puţin de ora patru. Ar fi vrut să rămînă mai departe şi să-i aştepte pe Mallory şi Irvine

pentru a le da ajutor în cazul că ar fi fost nevoie. Potrivit ordinului lui Mallory, el ar fi trebuit să se afle deja la tabăra numărul patru unde să preagătească cele necesare pentru evacuare în cazul că s-ar fi declanşat musonul aşteptat. Pe lîngă astea, trebuia să se gîndească şi la condiţiile de la tabăra numărul şase. Ar fi fost posibil ca Mallory şi Irvine, obosiţi şi abia ţinîndu-se pe picioare, să apară acolo la lăsarea întunericului, situaţie în care nu ar fi putut rămîne toţi trei în tabără peste noapte, condiţiile de spaţiu nepermiţînd acest lucru.

Hotărî să coboare la tabăra numărul patru. A ieşit din cort, l-a închis cu grijă şi a început să coboare repede.

La 18,45 se afla deja la tabăra numărul patru unde îl întîlni pe John Hazard, cu care împărţea cortul. Pînă să se întunece complet, cei doi au scrutat în permanenţă stîncile în speranţa că îi vor vedea sau auzi pe cei doi.

La ivitul zorilor Odell a ieşit din nou din cort şi s-a uitat în jur dar n-a reuşit să repereze nimic. Nici o mişcare, nici un zgo-

mot. Era clar că ceva nu era în regulă cu Mallory și Irvine. La tabăra numărul patru, în jurul prînzului se aflau și trei șerpași. Nici unul dintre ei nu a avut însă curajul să atace vîrful muntelui. În cele din urmă Odell a reușit să-i convingă pe doi dintre ei, iar la 12,15 s-au pornit toți trei spre pisc. Ajungînd la tabăra numărul cinci, au constatat că era goală. Mallory și Irvine ar fi trebuit să se găsească aici...

Toate speranțele lui Odell erau legate acum de tabăra numărul șase. Șerpașii erau însă atît de epuizați încît nu au mai putut continua drumul pînă la această tabără.

Odell a reluat urcușul de unul singur. Înainte de a pleca, el a fixat bine două corturi mici de teamă ca nu cumva vîntul întețindu-se să le zboare. După aceea a început să urce în ciuda vîntului care sufla tot mai tare.

Aparatul de supraviețuire îl ajuta foarte mult, dar cu toate acestea urca destul de încet. Bolta cerului se acoperise din nou de nori, vîntul sufla tot mai puternic. A fost nevoie să se adăpostească de cîteva ori după stînci pentru a-și dezgheța degetele de la mîini și de la picioare. Gîndul la soarta celor doi îl chinuia cumplit, de aceea nu lua în seamă durerile fizice. Busola lui Mallory era tot pe locul pe care o lăsase, semn că cei doi nu se abătuseră pe acolo.

Moartea ! Aceasta a fost singura explicație pe care Odell o găsi pentru deznodămîntul celor doi. Acum era sigur de aceasta. În cort, Odell găsi cîteva rachete luminoase. Mai mult ca sigur că alpiniștii n-au putut lansa un semnal SOS pentru că nu aveau cum s-o facă fără pistol și fără rachete.

Concluzia era una singură : cei doi au degerat !

Odell începu să urce din nou pe urmele lui Mallory și Irvine, trecînd timp de două ore obstacole incredibile, ajungînd el însuși la capătul puterilor. A început să coboare. Ajuns la tabăra numărul șase se prăbuși ca secerat...

După ce furtuna s-a mai potolit, Odell și-a adunat toate forțele care-i mai rămăseseră, a luat din cort doi saci de dormit, după care a căutat o porțiune de stîncă ce putea fi văzută de jos. A așezat cei doi saci în formă de cruce : situație extraordinară !

Au ajuns Mallory și Irvine în vîrf înainte de a fi pierit ? Odell era convins că ei au reușit să cucerească Everestul ! !

Odell a luat aparatul de oxigen, busola lui Mallory și a încuiat cortul. O clipă s-a gîndit să înnopteze la tabăra numărul șase, urmînd ca în zori să reînceapă operațiunile de căutare a dispăruților. Dar cum cei de jos erau îngrijorați de situația lui, Odell a hotărît să coboare, operațiunile de căutare trebuiau organizate jos.

Ajuns la tabără găsi un ordin foarte clar : întrucît ninsoarea putea începe dintr-o clipă într-alta, versanții Everestului trebuie părăsiți de urgență !

Noel Odell, care pe parcursul a trei zile și trei nopți a urcat de cîteva ori la peste 8 200 metri, a demonstrat cu prisosință că ziua în care omul va cuceri cu acte în regulă Mount Everest nu putea fi departe.

CARE A FOST CAUZA TRAGEDIEI ?

După pieirea lui Mallory și a lui Irvine, în 1924, primii oameni care au urcat din nou pe Everest au fost englezii Wynn Harris și Lawrence Wayger, care în anul 1933 au încercat să elucideze misterul morții lui Mallory și Irvine. În zorii zilei de 30 mai 1933 cei doi au ieșit din tabăra numărul șase pe care o fixaseră la 8 305 metri și au început să urce pe versantul nordic. Wynn Harris, care era cap-coardă, zări la un moment dat un piolet. Era ca nou. În oțelul lui era gravat numele firmei elvețiene care executase toate ustensilele necesare expediției lui Mallory. În această situație, pioletul nu putea fi decît al lui Mallory și Irvine.

Cum se explică faptul că pioletul a fost găsit tocmai în acel loc și că a rămas pe acel loc timp de nouă ani ? Wynn Harris și Wayger au ajuns la concluzia că locul în care au găsit pioletul a fost locul tragediei.

Toate împrejurările demonstrează că alpiniștii, urcînd o suprafață linsă a stîncii, erau legați cu frînghia. Mai mult ca sigur că unul dintre ei a făcut un pas greșit. Celălalt a dat drumul pioletului pentru a avea amîndouă mîinile libere pentru a putea ține frînghia. Întrucît el nu a putut frîna căderea colegului său, a fost antrenat de el în prăbușire. Cu aceasta se pare că enigma morții celor doi a fost elucidată. Neelucidată a rămas însă problema dacă ei au cucerit Everestul.

Ipoteza coborîrii celor doi pe întuneric este mai mult decît plauzibilă. Coborînd, Mallory și Irvine au pierdut orientarea și de teama de a nu-i prinde noaptea, au început să se grăbească. Mîinile și picioarele înghețate nu i-au mai ascultat, ei izbindu-se de stînci.

Dar au atins ei vîrful ?

În anul 1953 cînd Edmund Hillary și șerpașul Tenzing (care a încetat din viață la începutul anului 1986) au reușit să cucerească (primii ?) Everestul, ei nu au găsit nici o urmă care să ateste că Mallory și Irvine ar fi ajuns pe vîrf.

Să acceptăm că Hillary și Tenzing au fost sinceri.

Dar dacă nu sîntem dispuși să o facem ? În acest caz primatul în cucerirea Everestului rămîne în continuare o mare taină...

SINGUR PE EVEREST

În anul 1978 răspunzînd unei întrebări „dacă omul ar putea urca de unul singur pe Everest ?", cunoscutul alpinist Reinhold Messner a răspuns : „Asta ar fi o adevărată nebunie !"

Doi ani mai tîrziu, în 1980, realiza de unul singur această „nebunie" ajungînd în vîrful Ciomolungma din Everest. Revenit cu bine, și încununat de succes pe... Terra, celebrul alpinist a relatat cititorilor revistei vestgermane „Stern" sentimentele și întîmplările trăite pe ultimii două mii de metri ai vîrfului Ciomolungma. Redăm cîteva fragmente din relatările lui Reinhold Messner.

1. PRIZONIER ÎN ÎNCHISOAREA DE GHEAȚĂ

„Am simțit deodată zăpadă prăbușindu-se pe lîngă mine. Lampa pe care o aveam fixată în frunte s-a stins iar eu m-am simțit purtat spre necunoscut. Pieptul și spatele mi-au fost pe rînd lovite de stîncile de gheață. Am pierdut noțiunea timpului. La un moment dat am simțit pămînt sub picioare și mi-am dat seama că mă aflam într-un loc de unde nu voi mai putea ieși niciodată.

Nu-mi rămăsese altceva de făcut decît să pun mîna pe aparatul de emisie pentru a o chema pe Nena, prietena mea canadiană, care rămăsese cu 500 metri mai jos, la ultima noastră tabără, situată la altitudinea de 6 500 metri. De Nena m-am despărțit la ora 5 dimineața și am pornit-o de unul singur spre vîrful Ciomolungma. Ea este o alpinistă foarte experimentată, ar putea veni pînă la locul în care mă aflu, pentru a da drumul unei frînghii și a mă scoate din închisoarea de gheață. Aparatul cîntărește cam tot atît cît trei bombițe cu oxigen, de aceea am considerat mai indicat să iau cu mine combustibil pentru fierbător.

Am pipăit după lampă, aceasta s-a aprins singură, ca prin minune. Mi-am dat seama că mă aflu într-o groapă de gheață adîncă de vreo opt metri, cu un diametru de vreo doi metri. Blocul de gheață care mi-a oprit căderea era de vreun metru pătrat. Am început să tremur din tot corpul. Mi s-a făcut frică și nu am mai îndrăznit să mă mai mișc de teama de a nu cădea mai adînc. În cele din urmă am reușit să ies singur la suprafață uitîndu-mă cu groază la groapa de gheață care ar fi putut să-mi fie mormîntul.

Începe să se lumineze iar din întuneric se distinge partea dinspre Nord a Ciomolungmei. Va fi în curînd ora șapte. Căderea în groapa de gheață m-a trezit cu totul. Mi-am dat seama că mă aflam exact pe locul de unde aș fi putut escalada peretele de gheață înalt de 300 metri dinspre

nord. Îmi era însă imposibil să o fac pentru că nu aveam cu mine frînghia și alte ustensile cu care expedițiile alcătuite din mai mulți membri pot depăși asemenea obstacole. Toată „aparatura" mea se compunea din două bețe de ski și un piton dintr-un metal dur. M-am aplecat cu grijă și am împins cu toată puterea în peretele de gheață...

S-a luminat de ziuă. Am făcut bine în luna iulie cînd am întrerupt ascensiunea. Atunci bătea un muson cald care ar fi putut pune în mișcare mase mari de zăpadă înmuiată. Știam că pe versantul dinspre nord și-au pierdut viața cîțiva alpiniști de marcă. Azi — 18 august — zăpada este înghețată și rezistentă.

Lumina dimineții pune stăpînire pe vîrful Ciomolungma și prin aerul transparent văd fiecare piatră. În anul 1924 aici au fost văzuți pentru ultima dată George Mallory și Andrew Irwine în încercarea lor de a ajunge în vîrf. Nici pînă astăzi nu se știe dacă au pierit în timp ce urcau sau în timp ce coborau. Dacă ei au ajuns cu adevărat în vîrf, atunci acești doi englezi au fost primii din lume care au cucerit cel mai înalt munte de pe Pămînt, pe care tibetanii îl numesc Ciomolungma — Marea zeiță a Pămîntului. Cu o aparatură cu care nu m-aș încumeta să atac nici Matterhorn-ul, Mallory și prietenul său au trecut pentru prima dată în istoria alpinismului de granița celor opt mii de metri.

Încercări de a escalada Muntele Everest au mai fost, dar muntele a rezistat pînă în anul 1953 cînd a fost cucerit de membrii expediției britanice compusă din neozeelandezul Edmond Hillary și șerpașul nepalez Tenzing (acesta din urmă a încetat din viață la începutul anului 1986 — nota noastră). Ei au ales pentru ascensiune partea sudică, cea dinspre Nepal. După ei au urmat japonezii care au atacat muntele pe versantul nordic.

Altimetrul indică 7 360 metri.

Este ora nouă. Am urcat două ore, acum merg încet, pe unele porțiuni înaintez pe coate prin zăpadă, fiecare metru cere eforturi deosebite. Mîine și poimîine va fi și mai rău. În dreapta mea se află versantul nordic, o suprafață imensă de stînci întunecate. Se zăresc foarte bine urmele lăsate de avalanșă. Nu se vede însă nici o urmă lăsată de mine anterior, totul a fost acoperit de zăpada groasă. La un moment dat, la 7 560 metri, zăresc o frînghie roșie legată de stîncă. Mai mult ca sigur că ea a fost lăsată de japonezi, care și-au construit un adevărat complex de tabere și care în porțiunile cele mai dificile au fixat frînghii cu ajutorul cărora, în caz de înrăutățire bruscă a vremii, să poată reveni repede la una din tabere.

O tactică asemănătoare am adoptat și eu în anul 1978 cînd am ajuns în vîrful Ciomolungma urcînd pe versantul sudic. Atunci eram optsprezece alpiniști și ne însoțeau zece șerpași specialiști în urcușul la mari altitudini. Ultimii 800 metri i-am parcurs împreună cu Peter Habeler, fără aparate de oxigen. Acum sînt singur. În rucsacul din spate am un cort, pe care trebuie să-l strîng după fiecare noapte și să-l port mai departe. Nu am aparat de oxigen, dar și fără el port o încărcătură de 15 kilograme, care devine tot mai grea pe măsură ce înălțimea crește. Mă opresc la fiecare cincisprezece metri și-mi reglez respirația. Mă odihnesc din ce în ce mai des și mă ridic cu tot mai multă greutate pentru a continua drumul.

2. ATACUL FINAL

Prima oprire nu-mi place prea mult, dar a trebuit să o fac pentru că mă aflam la capătul puterilor. Nu sînt în stare să-mi ridic cortul, de aceea m-am așezat pe zăpadă. Mă uit în jos spre ultima tabără în care rămăsese Nena. O crevasă îmi slujește drept sac de dormit. Ziua aici este o caniculă insuportabilă iar noaptea mercurul termometrului coboară pînă la —21°. Soarele mă usucă pur și simplu. Îmi torn pe limbă două picături de ulei japonez din plante și încep imediat să respir mult mai ușor.

Mai mult ca sigur că Nena mă urmărește cu binoclul. Presupun că e calmă. Înainte de a începe urcușul am asigurat-o că totul se va desfășura normal, fără probleme, dacă în prima zi voi reuși să urc mai sus de 7 200 metri...

Minicortul meu nu cîntărește nici măcar 2 kilograme, cu toate acestea rezistă la un vînt de peste 100 kilometri la oră. Este atît de mic încît pot dormi în el numai cu genunchii strînși. Am fixat cortul cu ajutorul bețelor de ski și al pioletului. Trebuie să-mi fierb ceva pentru că nu am înghițit nimic cald de dimineață, dar fixarea cortului m-a epuizat într-atîta încît nu reușesc să stau altfel decît întins. Reușesc numai cu mare greutate, cu mari eforturi să pun ceva la fiert. Omul nu-și poate imagina de cîtă zăpadă este nevoie pentru a obține un kilogram de apă! Mai întîi am fiert o ciorbă de roșii, apoi un ceai tibetan sărat. Trebuie să beau zilnic cel puțin patru litri de lichide pentru că, în caz contrar, sîngele mi s-ar diminua incredibil de mult.

Fiertul a durat cîteva ore. Am mîncat puțină carne uscată și brînză și piure tare de secară. Am dormit în sac îmbrăcat cum mă aflam. Deschizînd ochii nu mi-am putut da seama dacă se crăpase sau nu de ziuă, iar la ceas nu aveam chef să mă uit.

Îndată ce primele raze de soare cad pe cortul meu încep să-mi strîng încet lucrurile. Am la mine două sticluțe cu ulei, o bombiță cu oxigen și jumătate din rezerva de ciorbă și ceai. Timpul este bun iar mîine dimineață trebuie să ajung în vîrf.

Primii 50 de metri i-am făcut încet, după care am intrat în tempoul meu din ce în ce mai rapid. Mă aflam cumva lateral dreapta de versantul nordic. Am urcat uniform, cu multe opriri, și atît de concentrat încît nici n-am băgat de seamă că vremea se înrăutățise. Peste tot în jurul meu se prăvălea o ceață deasă. La orele trei după amiază, la mai puțin de 200 metri de Prăpastia lui Norton m-am uitat la altimetru. Arăta 8 220 metri. Eram foarte decepționat întrucît trebuia să fi ajuns mai sus.

Mi-am întins din nou cortul. N-am mai avut putere nici măcar să fac o fotografie pentru că ridicarea cortului și pregătirea aparatului m-au epuizat. Mi-am făcut ceva de băut. La noapte voi dormi în ghetele mele duble...

Ce voi face dacă ceața deasă nu se va risipi? Voi aștepta? Asta n-ar avea sens. Mîine sau poimîine voi fi atît de slăbit încît n-aș mai putea ajunge în vîrf. Mîine va trebui fie să urc, fie să cobor. Ceva trebuie făcut!

În timpul nopții mi-am luat de două ori pulsul — 100 bătăi pe minut. Noaptea este nesfîrșită. În dimineața zilei de 28 august am lăsat totul la ultimul popas, luînd cu mine numai pitonul. Drumul spre „Prăpastia lui Norton" nu este din cale-afară de greu..

Zăpada devine din ce în ce mai moale și trebuie să încetinesc ritmul. M-am cățărat pe o stîncă perpendiculară. Ceața este atît de deasă încît pur și simplu mi-am pierdut simțul de orientare. În următoarele trei ceasuri timpul a încetat să mai existe pentru mine. De fiecare dată cînd ridicam capul mă așteptam să zăresc vîrful. În cele din urmă l-am zărit! Eram la 8 882 metri, singur pe cel mai înalt munte din lume! Trebuie să fac neapărat o fotografie, dar totul este asediat de ceață.

Nu adie nici un vînt, peste tot nori și iar nori. Nu știu cum am reușit să ajung aici, știu însă că nu-mi mai trebuie nimic. Decît să mă ridic și să încep coborîrea..."

Prezentare și adaptare
Nicolae Nicoară

În masivul Munţilor Himalaya, în Nepal, trăieşte, la înălţimi variind între 2 500 şi 4 500 m, populaţia sherpa, care numără circa 18 000 de suflete. Din rîndul acestora provin renumiţii alpinişti care-i însoţesc pe acei ce se încumetă să escaladeze cele mai înalte piscuri muntoase de pe glob. Unul din aceşti sherpa, pe nume **KARMA SHERPA**, este student la Facultatea de ziaristică de pe lîngă Academia „Ştefan Gheorghiu". El este autorul acestui articol scris pentru almanahul nostru.

SHERPAŞII
DIN MUNŢII HIMALAYA

„Acolo, la înălţimi ameţitoare, unde nu există decît munte, zăpadă şi cer, principalul este să fii şi să poţi să rămîni în viaţă". Sînt cuvinte ce aparţin cunoscutului alpinist Reinhold Messner, care încerca în acest fel să explice marea aventură pe care o trăiesc toţi cei, puţini la număr, care încearcă să ia pieptiş culmile semeţe ale Munţilor Himalaya. Dar în zilele noastre, asemenea aventuri nu mai sînt acte izolate ; tot mai mulţi oameni vizitează aceste locuri de o frumuseţe sălbatică, brutală, încumetîndu-se să-şi încerce forţele în confruntarea cu muntele, fie din dorinţa firească de a spune că au urcat pe Himalaya, fie de a avea posibilitatea doar să-şi arunce o privire, din avion, peste această adevărată minune a planetei.

Ce este, totuşi, Himalaya ?

În lume sînt multe lanţuri muntoase, dar nici unul nu se poate compara cu Himalaya. Situaţi în Asia Centrală, Munţii Himalaya acoperă o suprafaţă cu o lungime de 2 400 km şi o lăţime de 180—350 km, între fluviile Indus, la vest, şi Brahmaputra, la est. Masivul se întinde pe teritoriul a cinci ţări : R.P. Chineză, Nepal, India, Bhutan şi Pakistan.

Numele acestor munţi vine din sanskrită — „him" însemnind „zăpadă", iar „aalaya" — „casă", „locuinţă" ceea ce s-ar putea traduce „locuinţa (domeniul) zăpezilor".

Pentru a înţelege mai bine măreţia Munţilor Himalaya este suficient, cred, să arăt că baza lor porneşte de acolo de unde se termină Munţii Alpi. În întregul masiv muntos al Himalayei există 14 vîrfuri înalte de peste 8 000 m (9 aflîndu-se pe teritoriul Nepalului). Dintre acestea, cel mai înalt este vîrful Everest, situat la frontiera dintre Nepal şi R.P. Chineză. În majoritatea ţărilor i se spune Everest. În limba nepaleză acest vîrf este cunoscut ca „Sagarmatha", ceea ce înseamnă „vîrful cerurilor". Populaţia sherpa îi spune însă „Chomulungma", adică „Zeiţa-mamă a lumii". Indiferent, însă, sub ce nume este cunoscut, acest cel mai înalt punct de pe glob stîrneşte imaginaţia oricărui alpinist — începător sau nu — dedicat acestui sport care cere atît de multe aptitudini — pe primul plan aflîndu-se curajul, rezistenţa fizică, priceperea. Şi mai cere un echipament adecvat, multifuncţional.

Despre această „creaţie unică a naturii" s-a vorbit şi s-a scris mult. S-a menţionat că ar exista şi anumite „taine", că ar avea nişte „secrete". Hinduşii şi budiştii au considerat masivul Himalaya ca fiind cel mai bun loc de meditaţie. Personal nu cred în asemenea supoziţii sau în cine ştie ce „virtuţi" speciale ale Himalayei, deşi chiar şi în zilele noastre mulţi locuitori din vecinătate efectuează îndelungate şi obositoare călătorii pe munte crezînd că atunci cînd se întorc acasă au mintea mai clară. Din propria-mi experienţă pot afirmă că orice călătorie pe munte, pe oricare munte, îţi provoacă aceeaşi stare, îţi alimentează aceleaşi simţăminte.

Pe latura sudică a vîrfului Everest trăieşte o populaţie de origine tibetană numită „sherpa". Despre aceşti oameni, uitaţi de lume atîta amar de vreme, a început să se vorbească nu de mult. Cel mai cunoscut dintre fiii sherpa-şilor a fost Tenzing Norgay Sherpa, cel care, împreună cu neozeelandezul Edmund Hillary, la 29 mai 1953, au izbutit să cucerească vîrful Everest. Erau primii oameni care atingeau înălţimea ameţitoare de 8 848 m. De atunci mai mulţi sherpa au reuşit să ajungă pe Everest. Unul din ei, Sundare Sherpa, în vîrstă de 28 de ani, originar din Pangboche, localitate de lîngă Namche Bazaar, situată la 4 000 m înălţime, deţine recordul : a urcat pînă acum de patru ori pe Everest.

De obicei, în presa internaţională se arată că sherpa-şii sînt nişte oameni care poartă în rucsacul de pe spatele lor cele necesare alpiniştilor străini pentru escaladarea vîrfurilor masivului Himalaya. Această imagine nu corespunde, însă, realităţii. Sherpa-şii nu sînt „hamali de povară". Adaptaţi natural la înălţimi (ei îşi trăiesc viaţa acolo unde alpiniştii amatori au nevoie să poarte masca de oxigen), sherpa-şii sînt ghizi şi ajutoare indispensabile ale alpiniştilor şi turiştilor care se încumetă să efectueze expediţii în Himalaya. Industria turismului a adus multor sherpa o creştere a standardului de viaţă. Dar majoritatea locuitorilor acelor meleaguri se ocupă cu agricultura şi creşterea animalelor. Alţi sherpa au devenit profesori, doctori, funcţionari. Cîţiva sînt membri ai parlamentului nepalez.

Adevărul este că serviciile turistice nepaleze recrutează ghizi şi alpinişti nu numai din rîndul populaţiei sherpa. Deosebit de capabili s-au dovedit şi cei din populaţia Tamang şi Gurung, de asemenea, locuitori ai zonelor din masivul Himalaya.

La 8 mai 1986, la Darjiling, a încetat din viaţă Tenzing Norgay Sherpa, în vîrstă de 72 de ani. Împreună cu neozeelandezul Edmund Hillary, el a ajuns pe Everest în 1952. Pentru această ispravă lui Hillary i s-a acordat titlul de „sir". Tenzing a rămas toată viaţa un om modest. Niciodată n-a vorbit despre el, despre marea lor reuşită, la care şi-a adus o contribuţie preţioasă, fiind cel care cunoştea mai bine decît oricare membru al expediţiei potecile de munte. Tocmai de aceea Edmund Hillary avea să afirme despre sherpa Tenzing că a fost „cel mai mare alpinist al perioadei postbelice".

Traducere de
Iulia Cojocariu-Plopeanu

Pe urmele lui YETI

Singurul lucru care se cunoaşte este că se ascunde în văile înalte, înzăpezite din munţii Himalaya. Nepalezii îl numesc „Yeti" sau „înspăimîntătorul om al zăpezilor". Cei care l-au zărit spun că măsoară 3 m, că este acoperit cu păr negru sau brun, are capul conic şi este dotat cu o asemenea forţă încît poate ca dintr-o lovitură să omoare un bou. Un miliardar american, Tom Slick, în urma unui pariu cu un prieten neîncrezător, a organizat o expediţie pentru a captura monstrul. După unii savanţi, Yeti ar fi veriga care lipseşte între maimuţă şi om. Exploratorii s-au angajat să-l aducă viu, după imobilizarea lui cu ajutorul unei săgeţi cu curara trasă dintr-o arabelă specială. Au ajuns la valea pierdută la 5 00 metri altitudine, unde animalul a fost văzut ultima oară de către doi copii. Aşteptînd în cort, americanii nu au ieşit suficient de repede şi nu au mai găsit decît urmele unui picior uriaş. Yeti nepalez corespunde în zoologia mitică monstrului din Loch Ness.

După săptămîni de pîndă, exploratorii americani descoperă într-o dimineaţă urmele pasului gigantic al lui Yeti, la cîţiva metri de cortul lor. El măsoară 30 cm lungime şi se distinge urma degetului mare. Omul zăpezilor a dispărut în noapte, înainte de a fi observat de către membrii expediţiei, însă aceştia au auzit foarte aproape un suflu aspru şi şuierător şi apoi, în depărtare, un strigăt sfîşietor.

Record mondial al ascensiunilor pe frînghie, pe muntele Thor, în ținuturile arctice.

O femeie și zece bărbați înalță pe creastă cei 1 850 metri de frînghie.

1000 M LA CAPĂTUL UNUI FIR

După ce s-au scos cei trei saci de dormit, se scoate frînghia care era pliată într-o ladă uriașă, și se desfășoară înainte de a fi lansată în gol.

Jim Youmans își prinde centura înainte de coborîre.

Cinci ore de ascensiune cu forța brațelor, realizată de Jim și Cathy.

Acesta este urcușul. Cathy Perrodin și Dan Twilley, ale căror echipamente împiedică urcarea, bat, centimetru cu centimetru, imposibilul lor record.

Este cel mai înalt perete stîncos din lume. Muntele Thor din insula Baffin, în extremitatea nordică a Canadei, prezintă un versant vertical neted, de 900 metri, șlefuit de un ghețar. Cu mulți ani în urmă, Steve Holmes, din Atlanta (Giorgia), a jurat să-l escaladeze pe o frînghie. Pentru aceasta a avut nevoie de cel mai lung cablu din lume. Întreprinderea Pigeon Mountains din Lafayette i-a fabricat un cablu unic, de 1850 metri lungime, cîntărind 175 kg. La 17 iulie 1983 ora 3 dimineața, într-o interminabilă zi polară, imensul fir a fost desfășurat de-a lungul peretelui. Capătul firului se balansa vertiginos.

Pentru a-și pregăti atingerea acestui record, a fost necesar ca în prealabil să se ridice pe creasta muntelui imensul rulou de frînghie. Sosită în zona respectivă la 2 iulie, prima echipă a fost blocată timp de zece zile datorită ceții. În sfîrșit, la 13 iulie, dimineața, 11 persoane au început ascensiunea pe versantul estic, cel mai accesibil. Din cauza zăpezii înghețate în care se afundau, alpiniștii aveau picioarele amorțite, pe punctul de a-și pierde complet sensibilitatea. Ploaia acționase asupra stabilității terenului.

Bucăți de rocă se desprindeau sub ochii lor la cea mai mică apăsare și erau amenințați de riscul unei avalanșe. Ascunse sub zăpadă, îi amenințau o mulțime de prăpăstii. Escaladarea a durat patru zile. În sfîrșit, la 17 iulie, ora 3 dimineața, sub un cer perfect limpede, frînghia agățată de un piton a putut fi lansată în gol, de-a lungul peretelui, avînd fixate la capăt blocuri de rocă, pentru a-i împiedica balansul provocat de vînt. Privită de sus, tabăra apărea ca un punct de culoare contrastantă cu tonalitatea bleu-verde a fiordului Pangnirturg, unde se aduseseră materialele cu ajutorul caiacelor. Acolo a început, odată cu primul plonjon al lui Dan Twilley, cucerirea unui record paradoxal, care constă întîi în coborîrea de pe o culme și apoi în urcarea în același fel, față în față cu inexpugnabila stîncă de granit.

Coborîrea în abis n-a durat decît 25 de minute. Pentru a evita încălzirea frînghiei, alpiniștii au pus piedici mecanice care să frîneze coborîrea. De-a lungul peretelui stîncos al muntelui Thor, oamenii suspendați în aer nu păreau mai mari decît o muscă pe fațada unui imobil. Imediat după sosirea la baza stîncii, prima echipă, formată din doi oameni, a început călătoria în sens invers. Grație unor antrenamente de luni de zile, efectuate pe un turn înalt de 120 m în Atlanta, și cu ajutorul unor dispozitive care se blocau pe coardă pe măsură ce avansau, Cathy Perrodin și Jim Youmans au atins piscul după cinci ore de strădanii. În orele care au urmat, sub un cer rămas senin ca prin minune, membrii echipei au strîns pe o rolă firul interminabil. După acest record, n-au putut rezista plăcerii de a împărți în unsprezece părți cea mai lungă frînghie din lume.

Traducere și adaptare
Maria Clujeanu

Schiorul elvețian Sylvain Saudan, 44 ani, cuceritor al munților Himalaya.

Ultima aventură a lui SYLVAIN SAUDAN, schiorul imposibilului

3 000 de viraje pe o pantă de 50 grade a Hidden Peak-ului. Această fotografie, realizată de Felix Oppenheim, fotograful suedez al expediției, la cca. 7 000 metri altitudine, înfățișează panta vertiginoasă a Hidden Peak-ului. Pentru a coborî pe schiuri, Sylvain Saudan este nevoit să frineze, executînd peste trei mii de viraje. Orice greșeală înseamnă moartea.

Prin Sylvain Saudan, Himalaya cunoaște un nou record : prima coborîre pe schi de la 8 000 de metri ! O expediție care a fost pregătită mai bine de trei ani. În mai 1979, Sylvain atacase la Daulaghiri, un alt lanț muntos din Himalaya, în Nepal, care culminează tot cu o altitudine de 8 000 metri. Au fost surprinși de o avalanșă la 400 de metri de vîrf. Era miezul nopții. S-au repezit la adăpostul precar pe care îl oferea o stîncă. Dar trei oameni lipseau de la apel : Jean-Louis Sabarly în vîrstă de 30 de ani, Eric Poumailloux, 27 ani și Pemba, un sherpaș de altitudine, care au fost surprinși de rafale agățați de o coardă fixă. Supraviețuitorii au petrecut două nopți și două zile luptînd cu frigul (minus 30°), Sylvain avea miinile degerate ; lui Marie-Josée Valençot, partenera sa, i s-a amputat un deget de la piciorul drept ; lui Jean-Pierre Ollagnier, ghid la Chamonix, trei degete de la mîna dreaptă.

Trei ani mai tîrziu, la 27 iulie 1982, urmau să cucerească împreună Hidden Peak (8 068 m), un alt vîrf din Himalaya, în Pakistan, după o ascensiune de 35 de zile. Și Sylvain a reușit să coboare pe pe pisc cei 3 000 metri pînă la tabăra de bază, în nouă ore.

Saudan, un elvețian în vîrstă de 44 ani, a intrat în „cartea recordurilor" cînd a sfidat Mackinley, cel mai înalt vîrf din America de Nord, în Alaska, coborînd pe un versant denivelat, pe o distanță de 4 000 metri. Marie-Josée era acolo. Ea a fost alături de Sylvain și în 1977 în Cașmir, pe vîrful Nunkun (7 000 m), situat tot în Himalaya la circa 50 km de Hidden Peak. Marie-Josée a debutat la 23 de ani pe pantele din Aconcagua. Astăzi este, la cei 8 068 metri, „franțuzoaica cea mai înaltă din lume". Împreună cu Mohamed Ali, primul sherpaș de altitudine care a atins o asemenea culme, au rămas timp de o oră, în timp ce vîntul înghețat le biciuia fața, fascinați de grandioasa priveliște pe care le-o ofereau munții Himalaya. Terra era sub privirile lor. Puteau, în sfîrșit, să-și savureze revanșa pentru Daulaghiri. Sylvain, care își dorise acest succes simbolic, a ales un alt versant, deoarece, spunea el, „nu trebuie să te încăpățînezi, nu te războni pe munte. Muntele sfîrșește întotdeauna prin a cîștiga". Și-a dat drumul. Singur. O mie de metri mai jos, a scăpat ca prin minune de o moarte sigură ; într-un moment de sprijin, s-au desprins două bucăți de zăpadă de sub schiuri. A fost un miracol că a scăpat. Vă prezentăm în culori această coborîre a schiorului imposibilului. Este mai mult decît o aventură. Este un act de curaj.

240 DE SHERPAȘI – 35 DE ZILE PENTRU A AJUNGE PE PISC

Aceste fotografii arată figuranții fără care Sylvain Saudan nu și-ar fi putut duce la bun sfîrșit capodopera. Expediția, plecată de la Dasso, la 200 km de frontiera chineză, a pornit asaltul asupra Hidden Peak, la 23 iunie. Este o caravană multicoloră formată din 240 de hamali (cărăuși). Fiecare din ei poartă o încărcătură regulamentară de 25 kg, cu excepția a 15 sherpași de altitudine care nu-și cară decît echipamentul personal. Un ofițer din armata pakistaneză supraveghează marșul echipei. Aceasta este comandată de un

„sindar", un fel de agent de legătură. Pentru a ajunge la instalarea taberei de bază (la 5 200 metri) le trebuie zece zile. Şi încă douăzeci şi cinci de zile pentru a ajunge pe culme (8 068 metri). Fiecare duce o raţie zilnică de 250 g orez, 250 g zahăr, ceai, linte şi 1 kg de făină ; pentru aceastea primeşte o indemnizaţie zilnică de 60 rupii (40 franci francezi) şi cîte zece ţigări.

SINGUR, ÎNTR-O ULUITOARE COBORÎRE DE 9 ORE

La 27 iulie, orele 17, Sylvain Saudan se lansează, singur, în coborîrea de pe culme. Cu 3 000 de metri mai jos, pe gheţarul Baltoro, se află instalată tabăra de bază. În prima zi coboară 700 m. Se face tîrziu. Peste două ore este nevoit să doarmă în bivuac. Niciodată pînă atunci, în toată cariera sa, nu a mai întîlnit o asemenea zăpadă : gheaţă pe vîrf şi drumul presărat cu plăci de gheaţă avînd înfăţişarea şi consistenţa unor cioburi de sticlă.

Condiţiile climaterice nefavorabile din această zonă a munţilor Himalaya nu au permis soarelui să transforme gheaţa în zăpadă. Riscul declanşării unei avalanşe constituie o permanentă ameninţare. Fiecare gest reclamă o vigilenţă deosebită, cu atît mai mult cu cît gerul diminuează reflexele. După o noapte în care a dormit prost, datorită aerului rarefiat, temperaturii scăzute (minus 30°), pericolelor permanente şi tensiunii nervoase, Sylvain Saudan se avîntă din nou pe panta abruptă. Îi vor trebui şapte ore ca să ajungă la obiectiv. În total nouă ore. O „premieră absolută" pe schi la 8 000 m altitudine.

Pe drumul spre tabără, cu coloana de sherpa, pe cel mai lung gheţar din lume: Baltoro (80 km).

★

La orizont munţii Karakorum, din Himalaya. Mai jos, la stînga, Sylvain Saudan pregătit de start.

Ceaiul între legendă şi adevăr

Ceaiul, care îşi are obîrşia în China şi Japonia, a cucerit în secolul trecut întreaga Europă din Rusia pînă în Marea Britanie. Nouă, europenilor, cînd sorbim o ceaşcă de ceai bun pentru a ne întrema, rareori ne trece prin cap că ţinem în mînă o băutură misterioasă avînd o istorie multiseculară. Nu se ştie cu precizie de cînd există obiceiul de a bea ceai. Legenda povesteşte că în India a trăit cîndva un prinţ pe nume Darma care, devenind ascet, a plecat în pelerinaj pentru a răspîndi budismul pe drumurile care duceau spre China. El a jurat că nu va mai dormi niciodată. Dar într-o bună zi, în timp ce medita, a adormit. Cînd s-a trezit fu cuprins de ruşine şi hotărî ca pentru a evita pe viitor o astfel de întîmplare să-şi taie pleoapele şi să le îngroape.

A trecut multă vreme pînă cînd Darma trecînd din nou prin apropierea locului unde se automutilase a observat un arbust necunoscut. A rupt cîteva frunzuliţe, le-a mestecat şi a observat că somnul îi dispare şi mintea i-a devenit mai clară. A luat apoi seminţele miraculosului arbust şi astfel a început cariera ceaiului.

Există o multitudine de arome de ceai din care se pot prepara diverse esenţe. La început, ceaiul a fost considerat doctorie, dar el a devenit cu repeziciune un obicei cotidian al locuitorilor Orientului. În secolul al VIII î.e.n. ceaiul apare în China. Acolo acesta devine simbolul rigorii, al forţei şi al voinţei — trei caracteristici ale naturii chinezilor. Despre „elixirul nemuririi" se vorbeşte în scrierile chineze din sec. I î.e.n. Primul tratat despre ceai este opera unui poet din epoca Tang, Lu Yu, care după moarte a fost denumit „bardul ceaiului".

Japonezii au creat cu cinci secole în urmă un adevărat cult al ceaiului, care urmărea să ferească această băutură de banalitatea folosirii cotidiene. Ceremonia băutului ceaiului constituie un ritual complicat şi rafinat şi este una din căile de atingere a zen-ului. Nu este deci vorba despre întîlniri de societate ca în Europa.

În China ceremonialul ceaiului este o parte componentă a filozofiei taoiste în conformitate cu care fiecare mişcare trebuie să exprime elogiul vieţii şi să fie o capodoperă a formei ca şi cum ar fi primul dar, în acelaşi timp, şi ultimul gest. Pentru îndeplinirea ritualului se cere ca obiectele folosite să fie cît mai frumoase, ca gesturile să păstreze o formă corespunzătoare, iar participanţii să aibă o stare de armonie internă.

Poetul Lu Yu considera că ceaiul are calitatea de a ne reda forţa vitală primară. El nu este, deci, numai un leac împotriva somnului dar, în egală măsură, un mijloc care-l ajută pe om să-şi recapete vitalitatea. Ceainăriile înfiinţate în secolul XIII sînt şi astăzi importante locuri de întîlnire a oamenilor, mai ales în Şanhai.

Prin Persia şi Rusia cultura ceaiului a ajuns în Europa. Ceaiul a devenit o băutură populară mai ales în Rusia şi Anglia, iar originea lui nobilă nu a fost uitată, ca de altfel şi ritualul estetic şi filozofia de care este legat. Acest fenomen care este în egală măsură cultural cît şi o componentă a vieţii cotidiene şi-a găsit un larg ecou în literatură. Ritualul ceaiului ajuns în Europa a luat diferite forme în diferite ţări — de la englezescul five o'clock tea pînă la cunoscutul samovar rusesc.

Poetul chinez Lo Tung a scris: „Prima ceaşcă de ceai îmi stropeşte gura şi gîtul. A doua îmi îndepărtează somnolenţa. A treia pătrunde în măruntaie şi naşte sute de gînduri. A patra îndepărtează din mine toate relele. La a cincea ceaşcă mă simt purificat. A şasea mă duce în regatul nemuritorilor. A şaptea, oh, a şaptea ! Aceasta n-o mai pot bea".

Vasile Matei

AGENȚIA B.T.T. ALBA VĂ PROPUNE...

ALBA IULIA — POARTA CETĂȚII

Aflat în centrul României, județul Alba se impune în peisajul turistic prin locuri unice în cadrul patrimoniului natural, istoric și de artă. Mai deține și particularitatea de a fi fost, din timpurile cele mai vechi, focar al vieții social-politice a țării, de a fi găzduit de-a lungul secolelor evenimente capitale din tumultuoasa epopee a românilor animați de visul unirii și al libertății.

Acest ținut situat în inima Daciei (care din 106 e.n. a intrat în stăpînirea romană) a rămas dintotdeauna al românilor, trup din trupul țării unite pentru prima dată de Mihai Viteazul în 1600, pămînt stropit cu sînge de iobag în vremea lui Gheorghe Doja, cutreierat de duhul lui Horea și bătut pas cu pas de Craiul munților, Avram Iancu.

Meleagurile Albei intră sub semnul unei noi istorii în ultimile decenii. Printre întreprinderile industriale amintim pe cele de industrializarea lemnului din Cîmpeni, Blaj, Întreprinderea de prefabricate din beton de la Aiud, întreprinderea „Porțelanul" din Alba Iulia, Combinatul de produse sodice de la Ocna Mureș etc. Un loc important în agricultura județului îl ocupă viticultura, vinurile din podgoriile Alba Iulia, Blaj, Jidvei, Valea Lungă sînt foarte cunoscute.

După o foarte pe scurt prezentare a județului, Agenția BTT Alba vă propune următorul traseu : Alba Iulia—Zlatna—Abrud—Cîmpeni—Avram Iancu.

Alba Iulia este așezată în culoarul larg al Mureșului, la confluența cu Ampoiul și la contactul dintre podișul Transilvaniei și Munții Apuseni, la poalele munților Metaliferi, la o altitudine de 230 m.

Dintre obiectivele turistice se desprind **Cetatea Alba Carolina** construită între anii 1714—1738. Ea a fost concepută în sistem Vauban și se întinde pe o suprafață de 70 ha. Este cea mai mare și ultima fortificație de acest fel din Transilvania. Din cele patru porți inițiale, azi se mai păstrează trei.

În incinta cetății se află principalele monumente ale orașului : **Muzeul Unirii** (întemeiat în anul 1877, fiind unul din cele mai vechi și mai bogate muzee din Transilvania. Clădirea care adăpostește muzeul are un aspect de cetate și este decorată cu elemente arhitectonice în stiluri baroc și Renaștere) ;

Sala Unirii (clădirea unde se află această sală a fost ridicată în anul 1898. Aici s-au adunat la 1 Decembrie 1918 cei 1228 deputați reprezentînd toate clasele, profesiunile din Transilvania, și au semnat actul Unirii Transilvaniei cu România. Picturile din interiorul sălii reprezintă o seamă de figuri istorice : Traian, Iancu de Hunedoara, Matei Corvin, Andrei Șaguna etc.) ; Biblioteca documentară Batthyaneum, unde se află circa 60 000 de volume. Cea mai importantă colecție o reprezintă cele 1 230 manuscrise, codexuri, printre care și „Codex burgund" ; **Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul,** care a fost dezvelită în anul 1968, cu ocazia aniversării semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România, ca un simbol al unității neamului nostru. Ea reprezintă pe marele voievod intrînd triumfal în Alba Iulia.

Părăsind, prin nord-vestul orașului, Alba Iulia, turistul va trece prin comuna **Șard,** amintită în documente din anul 1283 și care în secolul al XVII-lea, era denumită „oraș cîmpenesc", întrucît devenise reședința de vară a principilor Transilvaniei. Ea este cunoscută pentru calitatea vinurilor sale, amintite și în „Geografia marelui Principat al Ardealului" scrisă de Karl Gottlieb de Winisch în anul 1790.

CHEILE RÎMEȚI

Trecînd prin comunele **Meteș** (pe teritoriul ei aflîndu-se o rezervație de calcare fosilifere) și **Feneș,** se ajunge în orașul **Zlatna,** situat în Munții Apuseni, pe Valea Ampoiului. Este o străveche așezare, cu un trecut istoric bogat. În timpul romanilor Zlatna se numea Ampelum. La gimnaziul din localitate a studiat Avram Iancu. Aici în anul 1838 s-a folosit prima mașină cu aburi din Transilvania. Azi sînt dezvoltate exploatările auroargentifere și industria chimico-metalurgică.

Continuînd drumul ajungem în orașul **Abrud,** situat în Munții Apuseni, cunoscut încă de pe timpul romanilor pentru bogatele zăcăminte aurifere. Aici s-au găsit multe vestigii romane, printre care și table cerate. Orașul a fost unul din centrele răscoalei din 1784 condusă de Horia, Cloșca și Crișan și ale mișcării revoluționare din 1848.

În sfîrșit în centrul Țării Moților, se află orașul **Cîmpeni,** situat pe malul stîng al Arieșului și menționat documentar în 1565. În mai 1782 aici s-a produs o revoltă a țăranilor iar în timpul răscoalei de la 1784 orașul a fost ocupat de cetele lui Horea și a constituit ultimul punct de rezistență al răsculaților. Tot la Cîmpeni, în 1848, Avram Iancu și-a stabilit cartierul general.

Dintre obiectivele turistice se remarcă beciul de unde au fost scoase în stradă și zdrobite butoaiele cu mied și vinars, la 14 august 1780 ; statuia ecvestră a lui Avram Iancu ; clădiri moțești vechi de cca 200 de ani.

În împrejurimi pot fi vizitate satul **Ponorel,** unde se află Dealul melcilor, rezervație fosiliferă ; comunele **Roșia Montană** (pe teritoriul căreia se află Detunatele, monument al naturii) ; localitatea **Avram Iancu** (muzeul memorial „Avram Iancu" organizat în casa natală) ; platoul „Găina" unde se organizează anual „Tîrgul de fete" ș.a.

Emilia Floriș

Suspendat la capătul unei frînghii de 100 de metri, un om se balansează între două poduri cu o viteză de 140 km/h

UN TARZAN AL ALPILOR

A fost un vis, a devenit o obsesie, apoi o realitate. René Ghilini a dat friu liber fanteziei și a desenat in acr la capătul unei frınghii lungă de 100 de metri cea mai uluitoare traiectorie pe care a reușit să o facă vreun om pînă în prezent. Au rămas în urmă recordurile lui Tarzan cu lianele și baobabii lui. Încercarea, care nu a avut alt scop decît satisfacerea propriei sale plăceri, a avut loc la zecé kilometri de Annecy, mai jos de rıul La Caiilé. Două poduri, unul vechi și unul nou, la o distanță de 70 metri și o prăpastie de 167 metri i-au servit drept cadru de acțiune. Frînghia a fost fixată de cablurile de oțel ale vechiului viaduct și cealaltă extrem.tate a fost ridicată peste parapetul celui de-al doilea pod și legată de centura de alpinist a îndrăznețului René Ghilini, inainte de a se lansa în fabulosul său zbor. Jandarmii au sosit prea tîrziu pentru a-l putea opri pe vagabondul vidului.

Frînghia la inceput nu este întinsă. Primii douăzeci de metri sînt cădere liberă. Accelerația îi bicuiește obrajii și un nor negru îi întunecă privirea. Suspendat la capătul firului, trece pe sub arcada vechiului pod cu o viteză de 140 km/oră și se înalță pe partea cealaltă a podului la 45°. După trei balansări, acest du-te-vino se oprește. Nu-i mai rămîne decit să urce pe frînghia pe care o transformă în scară. Tarzanul din La Caillé trebuie să acționeze repede pentru a nu fi reperat de patronul Barului Celor Două Poduri, permanent vigilent datorită disperaților acestei regiuni care vin să se arunce de pe parapet. René Ghilini are timp să urce și să repete acțiunea de șase ori, înainte de a sosi jandarmii. Pentru plăcerea lui. La 28 de ani, Ghilini totalizează cinci expediții în Himalaya. În 1976 a zburat cu un deltaplan de pe vîrful Huascaran din Peru, la 6 768 m altitudine. Este autorul unei cărți în care își descrie vertiginoasele aventuri, cu titlul „Vagabondul vidului“. Fiul lui, Arthur, își dă drumul deja de pe acoperișul garajului, de la 3 metri înălțime. Nu are decit treisprezece ani.

Elin Iara

Visul — obsesia — realitatea

CUNOAŞTERE, CULTURĂ, CIVILIZAŢIE

Minunatele meleaguri ale patriei noastre, locurile şi monumentele istorice care evidenţiază existenţa milenară a fiinţei noastre, bogăţia şi frumuseţea tradiţiilor culturale şi marile edificări ale construcţiei socialiste constituie factorii determinanţi ai dezvoltării şi perfecţionării turismului civilizat în ţara noastră.

Drumeţind pe cărările scumpei noastre ţări orice călător se convinge de frumuseţea plaiului românesc, ajunge să cunoască pagini vii din marea epopee a istoriei românilor, care au luptat şi trăit, veacuri în urmă, pe teritoriul vechii Dacii şi care, prin hărnicia lor, au lăsat generaţiilor viitoare o inestimabilă moştenire, un bogat tezaur de cultură şi artă.

În cadrul turismului naţional, colţul de nord al ţării — Maramureşul, se înscrie cu o peisagistică deosebită, păstrindu-şi nealterate considerabile zone geografice şi, mai mult ca orice, gradul înalt de originalitate şi autenticitate a datinilor şi obiceiurilor locale.

Turiştii care vizitează Maramureşul sînt atraşi de frumuseţea staţiunilor de odihnă „Izvoarele", Borşa, de locurile de agrement „Stejarul", „Două veveriţe", atîtea altele. În Săpînţa, un punct de o deosebită atracţie îl reprezintă „Cimitirul vesel", o neîntrecută operă de artă populară. Pe văile Marei, Izei, Vişeului, Lăpuşului, în satele din Codru şi Chioar sînt păstrate şi materializate în tradiţii, datini şi obiceiuri, adevărate giuvaere ale cugetului, simţirii şi meşteşugului oamenilor de pe aceste frumoase meleaguri. La dăltuirea lemnului, în modelarea lutului, în ţesături, în potrivirea vorbelor şi înşăilarea melodioasă a sunetelor, maramureşeanul a pus din viaţă tot ce are mai frumos, mai demn, mai omenesc.

Cei care străbat ţinutul Maramureşului vor putea admira frumuseţi fără pereche, codri nesfîrşiţi şi ape repezi, lacuri glaciale şi piscuri vulcanice cu şesuri dulci, măiestrit lucrate de mîna harnicilor gospodari maramureşeni.

Drumeţul care-şi va purta paşii prin cele patru „ţări" ale judeţului (Chioar, Codru, Lăpuş, Maramureş) va întîlni satele maramureşene care încîntă prin neîntrecuta arhitectură populară, în cadrul căreia la loc de frunte se situează cioplitul bîrnelor din stejar pentru construcţia caselor, biserica cu turla ei ameţitoare şi monumentala poartă de lemn, încrustată de cei mai desăvîrşiţi artişti populari, toate acestea constituind un adevărat Pantheon al artei populare româneşti. La acestea se adaugă măreţia spectacolului oferit de portul popular maramureşean, care se impune printr-o specificitate deosebită, evidenţiată de ineditul coloristicii şi manierei de lucru.

Acestea sînt doar o mică parte din argumentele care ne-au îndreptat atenţia, de această dată, către Agenţia Maramureş a B.T.T. — o agenţie care-şi înscrie activitatea între vîrfuri de simţire şi faptă, într-un peisaj generos în care predomină munţii, cu frumoasa lor podoabă peisagistică...

AGENŢIA MARAMUREŞ

BAZA DE TURISM PENTRU TINERET ŞUIOR

Toate drumurile duc la... MUNTE!

Ceea ce reţine atenţia oricărui iubitor al turismului şi vizitator al judeţului este, în primul rînd, varietatea zonelor de relief, între care predomină lanţurile muntoase, splendide opere de artă ale naturii. Din discuţia pe care am purtat-o cu vicepreşedintele agenţiei, am revenit adesea asupra acestui subiect. Mai mult, din primele cuvinte am cerut interlocutorului nostru să ne facă o trecere în revistă a masivelor judeţului, ale căror creste tentează atît de mult pe iubitorii drumeţiilor, ai turismului, în general.

Şi iată ce am aflat : Munţii Gutîi reprezintă cel mai cunoscut şi vizitat masiv, favorizat de existenţa drumului naţional ce traversează muntele prin pasul cu acelaşi nume şi prin care se asigură acces pînă în inima lui. Ei fac parte din grupa nordică a munţilor vulcanici, care căptuşesc la vest Carpaţii Orientali. Se găsesc în întregime în judeţul Maramureş şi sînt străpunşi de o mulţime de filoane metalifere.

Rocile sînt reprezentate de diferite tipuri de andezit, deosebit de folositoare la construcţii. În urma acţiunii agenţilor externi, andezitul scos la suprafaţă se prezintă în forme interesante, ca nişte adevărate monumente ale naturii (Creasta Cocoşului, peretele de andezit din vestul Ignişului, Piatra Lucii pe Brezele, Piatra Bîlzului la Blidari, Piatra Şoimului sub vîrful Strimba, coloanele uriaşe din Cheile Tătarului).

Munţii Gutîiului sînt mărginiţi de depresiunile Maramureşului, Oaşului şi Băii Mari, brăzdaţi de afluenţii direcţi sau indirecţi ai Tisei şi Someşului (Săpînţa, Mara, Săsarul cu Firiza, Cavnicul). Deosebit de pitoreşti sînt lacurile artificiale : Firiza, Bodi — Baia Sprie, Bodi — Ferneziu, Albastru — Baia Sprie, Nistru şi Izvoarele.

Activitatea vulcanică se evidenţiază prin vîrfurile ce s-au ridicat la peste 1 200 m : Vîrful Gutîiului (1 447 m), Vîrful Igniş (1 307 m), Vîrful Pleşca (1 291 m), Vîrful Breza (1 258 m), Vîrful Mogoşa (1 243 m), Vîrful Ţiganul (1 224 m), Vîrful Pietroasa (1 201 m).

Spinările rotunjite ale acestor munţi par ca un şirag de clăi de fîn, care nu sînt altceva decît rămăşiţele fostelor conuri vulcanice, măcinate de agenţii atmosferici. În această zonă creşte o bogată vegetaţie (iarba grasă) prin care se asigură condiţii optime dezvoltării păstoritului.

Deosebit de valoroase sînt pădurile de răşinoase şi foioase în care întîlnim o bogată faună ; cerbi, căprioare, urşi, vulpi, lupi, iepuri, veveriţe, mistreţi, rîşi. Apele Gutîiului sînt bogate în peşte, mai ales în păstrăvi.

O menţiune specială merită făcută asupra rezervaţiilor importante din această zonă : Creasta Cocoşului, formată din turnuri verticale, Rezervaţia fosilieră din Groapa Ghiuzbăii, Mlaştina Vlăschinescu din zona Izvoarele, în care întîlnim specii rare de vegetaţie, Mlaştina Poiana Brazilor, unică în ţară prin existenţa jnepenilor la cea mai

PRIN AGENŢIILE JUDEŢENE DE TURISM PENTRU TINERET

joasă altitudine din Carpații românești (970 m); Tăul Brebilor sau Tăul Morărenilor, situat pe versantul nordic al Gutîiului, la care adăugăm cea mai nordică prezență din Europa a rezervației de castan comestibil de pe Dealul Florilor.

După o zi de intensă drumeție, turiștilor li se oferă posibilitatea unei depline reconfortări și recreeri la cabanele, complexele și punctele turistice, situate în locurile cele mai pitorești : Baza B.T.T. Șuior (620 m), Hanul lui Pintea Viteazul (989 m), Izvoarele (916 m), Pleșca (780 m), Usturoi (282 m).

Asaltul spre Mașivul Gutîi se poate face pornind din orașele : Baia Mare (prin Ferneziu și Valea Neagră), Baia Sprie (prin terasa Gutîi) și Sighetu Marmației (prin cartierul Iapa).

Această „deschidere" ne-a oferit unul dintre cele mai puternice argumente în sprijinul afirmației interlocutorului nostru, aceea că **„în Maramureș, toate drumurile duc la munte !"** De aici și direcția imprimată discuției în interviul pe care-l consemnăm în continuare, avînd ca obiect acțiunile întreprinse în cadrul agenției, rezultatele obținute în timp...

Tradiție, aspirație spre culmi

— Prin ce este aparte, tovarășe vicepreședinte, agenția Maramureș a B.T.T., între celelalte agenții din țară ?

— Aș spune că prin bogăția deosebită a piesajului care ne oferă reale posibilități, facilități de realizare a unor acțiuni turistice „consistente", inedite, de largă audiență. Relieful predominant muntos al județului, străbătut de culmile Munților Maramureșului, Rodnei și ale Munților Oaș—Gutîi—Țibleș ; în nord, depresiunea Maramureșului, adevărată cetate naturală și în sud depresiunile Baia Mare și Lăpuș constituie un cadru ideal, apreciat ca atare de către iubitorii turismului pentru drumeție, pentru excursii, în decorul mirific al acestui colț de țară. Să adăugăm că, spre exemplu, zona Mogoșa—Șuior, unde se află de altfel și baza turistică pentru tineret, este bine reprezentată din punct de vedere al posibilităților de practicare a sporturilor, îndeosebi a celor de iarnă. Să nu uităm că la Șuior avem o pîrtie de circa 3 km lungime, cu o înclinație ce ajunge pînă la 45 de grade, dotată cu un telescaun.

— La aceasta trebuie să adăugăm acel argument de inimă, de largă respirație, ce revine adesea în cuvintele maramureșenilor.

— Vă referiți, desigur, la tradițiile care brăzdează profund existența Maramureșului, la faptul că a vorbi despre Maramureș înseamnă să vorbești despre satele care-i dau dimensiunea, aceste adevărate muzee în aer liber unde pot fi admirate, de la porțile și stîlpii sculptați ai caselor și bisericilor (dintre care unele se numără printre cele mai înalte construcții de lemn din Europa), pînă la lingurile, furcile de tors și lăzile de zestre, care vorbesc de rezonanța lemnului în trăirile și patimile maramureșenilor. Evident, aici este și locul folclorului, o altă latură a existenței maramureșene, care se vădește în oricare acțiune turistică. Zona noastră este un loc generos în exprimare care păstrează viu, nealterat folclorul maramureșean, de la doinele tărăgănate, hăulite, orații de nuntă, bocete, „țipături", la „giocul" bărbătesc în care picioarele bat pămîntul apăsat, nenumăratele balade sau legende care glorifică eroii noștri populari, la datinile și obiceiurile legate de mituri străvechi...

— Care sînt acțiunile turistice cu cea mai mare audiență la tineretul maramureșean ?

— Excursiile și drumețiile organizate la sfîrșit de săptămînă pe diferite trasee din județ și în județele limitrofe, cu autocarele agenției. Se detașează drumețiile din masivele Gutîi și Rodna organizate pe timp de vară, excursiile ce privesc practicarea sporturilor în zona Mogoșa—Izvoare—Borșa. Dar aceasta nu înseamnă că de mai diminuat interes turistic se prezintă pentru tinerii din județul nostru drumețiile de pe valea Izei, pe traseul comuna Vadu Izei—Borșa pînă la pasul Prislop. Ei au posibilitatea, pe care experiența noastră o dovedește că o și folosesc din plin, de a cunoaște vechile construcții de lemn, case și porți, măiestrit sculptate, precum și portul popular specific zonei, în care culorile vii (predominînd mai ales portocaliul și roșul) sînt rezultatul neîntrecutei măiestrii a producției casnice maramureșene de coloranți vegetali.

Dar, poate pe primul loc se situează acțiunile organizate la baza turistică pentru tineret Suior, una din cele 10 baze ale B.T.T., aflată pe teritoriul județului nostru, la circa 18 km de capitala de județ, Baia Mare, unde se practică sporturi atît de vară cît și de iarnă, facilitate prin dotarea bazei cu o pîrtie de schi și telescaun, terenuri diverse — volei, handbal, tenis ; drumeții în zone pitorești, la Cabana Mogoșa, de pe malul lacului Bodi, rezervația geologică Creasta Cocoșului și pe multe, multe alte trasee de o inegalabilă frumusețe, ușor de abordat.

— Evident, însă, activitatea agenției Maramureș nu se oprește aici...

— Chiar și numai o succintă enumerare a unor mari obiective turistice poate da o dimensiune cît de cît apropiată de aceea care ne punctează activitatea : Valea Marei, Valea Izei, cu Moiseii și Borșa, „Țara Lăpușului" (cu Tîrgu Lăpuș din care se întreprind incursiuni în Munții Țibleșului), „Țara Chioarului" (cu comuna Șomcuța Mare de unde se ajunge în satul Berchezoaia unde se găsesc ruinele cetății Chioarului și Asuaju de Sus unde are loc sărbătoarea tradițională „Tîrgul cepelor") etc., etc.

— Și, alături de toate aceste informații pe care ni le furnizați ?...

— ...o invitație adresată tuturor tinerilor din țară să ne viziteze, să cunoască, prin intermediul agenției, neasemuita frumusețe a județului cu creațiile originale ale harnicilor săi locuitori, împlinirile prezentului cît și „semnele" de o nobilă strălucire ale legendei și ale istoriei...

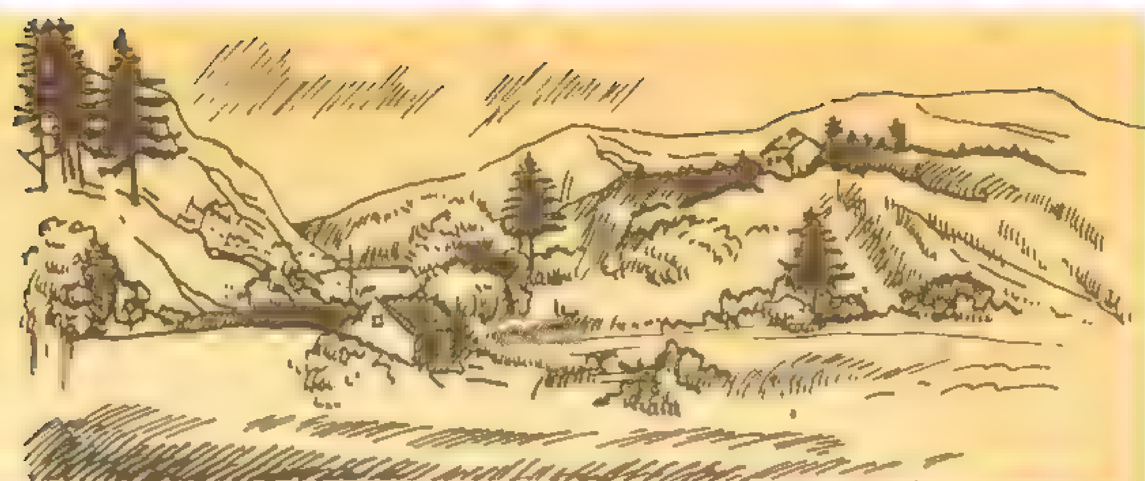
Ştiaţi că...?

Agenţia de turism pentru tineret MARAMUREŞ

- organizează, anual, excursii pe trasee turistice străbătînd întreg teritoriul ţării pentru un număr de peste 51 000 tineri din întreprinderi, instituţii, şcoli, facultăţi ?
- este gazdă primitoare pentru toţi tinerii iubitori ai turismului din alte judeţe care doresc să viziteze Maramureşul, numărul acestor tineri „găzduiţi", an de an, de agenţia Maramureş ridicîndu-se la 6 000 ?
- a acordat şi acordă sprijin în organizarea acţiunilor turistice tuturor cercurilor de turism din judeţ astfel că, numai în acest an, a facilitat organizarea de excursii prin intermediul cercurilor de turism pentru un număr de 60 000 tineri ?
- organizează în fiecare an, la sfîrşitul lunii februarie, Zilele turismului pentru tineret — în cadrul cărora au loc splendidele „Serbări ale zăpezii" în zona Mogoşa-Şuior cu 15 000 tineri ?
- oferă tuturor tinerilor posibilităţi de petrecere a concediilor ori a vacanţelor în tabere organizate, şi la sfîrşit de săptămînă, pentru un număr de 9 000 tineri în baza Suior, în fiecare an ?
- oferă, anual, pentru fruntaşii tinerei generaţii circa 1 000 de locuri în Staţiunea tineretului Costineşti ?
- dispune de 5 autocare şi microbuze cu care poate asigura cele mai temerare şi mai inedite excursii în judeţ cît şi în judeţele limitrofe ?

Vă prezentăm baza turistică pentru tineret

ŞUIOR

Baza turistică pentru tineret Şuior, aparţinînd agenţiei judeţene B.T.T. Maramureş, este amplasată la 18 km de municipiul Baia Mare, pe drumul naţional nr. 18 către Sighetu Marmaţiei, sub vîrful Mogoşa din Munţii Gutii, la altitudinea de 620 m.

Baza dispune de un club, sală pentru vizionare TV, terenuri de sport : volei, handbal, tenis.

În imediata apropiere a bazei se află o pîrtie de schi dotată cu telescaun, precum şi lacul Mogoşa pe care se pot face plimbări de agrement cu bărcile sau se poate practica înotul. Tinerii turişti aflaţi în baza de la Şuior participă la drumeţii sau excursii organizate la următoarele obiective : Cabana Mogoşa (731 m) pe malul lacului Bodi, Releul de televiziune Mogoşa, rezervaţia geologică Creasta Cocoşului, rezervaţia de castani comestibili de pe dealul Florilor, precum şi municipiul Baia Mare, oraşul Baia Sprie etc.

Cunoaşteţi Baia Mare...?

Monumente istorice, de arhitectură, artă, muzee, statui :

Piaţa Libertăţii — vechiul centru comercial şi administrativ al localităţii, cu majoritatea clădirilor construite în stil gotic şi baroc, declarate monumente de arhitectură.

Turnul Ştefan — Piaţa Libertăţii. Construcţie în stil gotic (sec. XV) cu o înălţime de 50 m; din foişor se dezvăluie privirilor o frumoasă panoramă a oraşului.

Bastionul monetăriei — Str. Bicazului nr. 1—3, tel. 1 15 01 — 1 42 42. Vestigiu al vechii cetăţi, clădirea va fi amenajată ca sediu al Muzeului judeţean şi al Secţiei de mineralogie a Muzeului judeţean, cu o colecţie de „flori de mină" celebră prin frumuseţea şi varietatea exponatelor.

Bastionul măcelarilor — Piaţa Izvoarele, clădire care făcea parte din sistemul de apărare al cetăţii băimărene (sec. XV).

Casa Iancu de Hunedoara — Piaţa Libertăţii nr. 18. Clădirea datînd din 1446, din timpul lui Iancu de Hunedoara, restaurată ulterior, adăposteşte diferite expoziţii.

Hanul vechi — Str. 1 Mai colţ cu str. Baia Sprie, clădire datînd din sec. XVIII—XIX.

Secţia de artă a Muzeului judeţean — str. 1 Mai nr. 8, tel. 1 39 64; 1 28 95. In secţia de artă se găsesc opere ale pictorilor clasici români, ale reprezentanţilor şcolii băimărene de pictură şi ale artiştilor contemporani.

(În anul 1896, Simion Hollosi-Corbul, maestru de pictură din şcoala de la München, înfiinţează la Baia Mare o colonie de pictură la care s-au format tineri artişti talentaţi. După plecarea lui în 1902, adepţii au întemeiat „Şcoala liberă de pictură" şi „Societatea pictorilor din Baia Mare". Tot un elev al lui Hollosi, Alexandru Ziffer grupează în 1932 în jurul său mai mulţi artişti tineri printre care Martin Katz, Vida Gheza, Paul Erdös, Vasile Kazar, Lidia Agricola etc. Continuînd o valoroasă tradiţie şi preocupaţi în creaţiile lor de oglindirea veridică a problemelor sociale contemporane, artiştii plastici băimăreni ca Alexandru Sainelic, Traian Hrişcă, Mihai Olos, Nicolae Apostol ş.a. îşi manifestă plenar activitatea, lucrările lor fiind expuse la Galeriile de artă ale Filialei băimărene a Uniunii Artiştilor Plastici, în diverse locuri din oraş ca opere statuare sau în alte localităţi din ţară).

Monumentul ostaşului român — parcul oraşului — operă realizată de sculptorul Andrei Ostap, dedicată eroilor români, căzuţi în războiul antihitlerist.

Sfatul bătrînilor — str. 17 Octombrie 40 — grup statuar, opera artistului băimărean Vida Gheza.

...şi nu prea departe

- **Baza turistică pentru tineret Şuior** (18 km, pe DN 18 către Sighetu-Marmaţiei), punct de referinţă în turismul pentru tineret maramureşean, centru de drumeţii în Munţii Gutii, loc ideal pentru practicarea atît a sporturilor de vară cît şi de iarnă.
- **Băile Apă Sărată** (8 km sud), staţiune balneară de importanţă locală, cu ape minerale cloruro-sodice, sulfuroase şi iodate... sezon de vară, cabană.
- **Băile Dăneşti** (15 km sud), staţiune balneară de importanţă locală, cu ape minerale sulfuroase, bicarbonate, clorurate, sulfatate, sodice, hipotone, sezon de vară, vile.

- **Barajul Firiza** (11 km nord), lac de acumulare unde se pot face plimbări cu vaporaşul şi cu barca, canotaj.
- **Mogoşa** (20 km sud), staţiune situată la 730 m alt., pîrtie de schi, telescaun, restaurant. În apropiere, lacul Bodi cu ştrand, bază de ambarcaţiuni şi agrement.
- **Izvoare** (32 km nord-est), staţiune climaterică deschisă tot timpul anului, vile, restaurant, pîrtii de schi. Datorită aşezării sale, staţiunea oferă multiple posibilităţi de excursii în munţii Gutîi, în satele de pe Valea Marei, la Sighetu Marmaţiei etc.

Invitație în...

inedit și pitoresc

Atît în municipiu, cît și în alte localități din județ au loc importante manifestări cultural-artistice, renumite prin inedit și pitoresc, veritabile „perle" între „obiectivele" turistice, demne de a fi văzute și revăzute cu fiece nou prilej :

— **„Toamna băimăreană"** — Baia Mare — prestigioasă manifestare cultural-artistică (prima decadă a lunii octombrie).

— **„Festivalul datinilor și obiceiurilor laice de iarnă"** — Sighetu Marmației — amplă manifestare folclorică (ultima săptămînă a anului).

— **„Tînjaua"** — comuna Hoteni — serbare folclorică desemnînd pe primul țăran care a început munca cîmpului (sfîrșitul lunii aprilie).

— **„Hora la Prislop"** — pasul Prislop — manifestare folclorică unde se întîlnesc formații artistice din județele Maramureș, Suceava, Bistrița-Năsăud (a doua duminică a lunii august).

— **„Festivalul tineretului maramureșan"** — Izvoarele — manifestare artistică și sportivă (prima duminică a lunii iulie).

— **„Festivalul cîntecului, dansului și portului lăpușan"** — comuna Stoiceni — pitorească manifestare folclorică (luna iulie).

— **„Tîrgul cepelor"** — comuna Asuajul de Sus — serbare tradițională (mijlocul lunii septembrie).

— **„Sîmbra oilor"** — Huta — Certeze, județul Satu Mare — renumită serbare folclorică marcînd plecarea ciobanilor cu turmele la munte (prima duminică a lunii mai).

POARTĂ ȘI PORT POPULAR DIN MARAMUREȘ

DRUMEȚIE ÎN MASIVELE MARAMUREȘENE

Moto : „Oprește-te acolo sus și fii fericit o clipă"

M. SADOVEANU

Vă prezentăm 17 trasee pentru drumeție realizate cu concursul purtătorilor cravatelor roșii cu tricolor din Maramureș :

TRASEUL 1 : **Baia Mare — Vf. Pleștioara :**

— **marcaj : bandă roșie ; timp de mers : 2 1/2 — 3 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Baia Mare (Cîmpul Tineretului, 228 m), str. Petőfi, Valea Usturoiului, hotel Usturoi (în locul băilor Usturoi), Vf. Pleștioara (806 m);**

— **perioada recomandabilă : tot anul.**

TRASEUL 2 : **Baia Mare — Pleștioara :**

— **marcaj : bandă galbenă ;**

— **timp de mers : 2 1/2 — 3 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Baia Mare (Cîmpul Tineretului), dealul Florilor (370 m). Vf. Pleștioara (806 m) ;**

TRASEUL 3 : **Baia Mare — Vf. Strîmba :**

— **marcaj : banda albastră ;**

— **timp de mers:2 1/2 — 3 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Baia Mare (Cîmpul Tineretului), Dealul Florilor (370 m), Piatra Șoimului, Vf. Strîmba (838 m) ;**

— **perioada recomandabilă : tot anul.**

TRASEUL 4 : **Vf. Strîmba :**

— **marcaj : triunghi albastru ;**

— **timp de mers : 3—3 1/2 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Baia Mare (Podul Săsarului din str. 23 August (228 m), str. Minerilor, str. Griviței, Valea Plisei, Lacul Bodi — Ferneziu (430 m), Vf. Strîmba (838 m) ;**

— **perioada recomandabilă : tot anul.**

TRASEUL 5 : **Borcutul Ferneziului — Vf. Pleștioara ;**

— **marcaj : triunghi roșu ;**

— **timp de mers : 1 1/2—2 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Borcutul Ferneziului (pe malul vestic al lacului de acumulare, stația autobuzului nr. 18 (380 m), Valea Romanei, Vf. Pleștioara (806 m);**

— **perioada recomandabilă : tot anul.**

TRASEUL 6 : **Ferneziu — Complexul Turistic Izvoarele — Stîncile Brezei :**

— **marcaj:triunghi roșu ;**

— **timp de mers : 7—8 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Ferneziu (cariera de piatră Limpedea, 280 m), Valea Limpedea, Valea Jidovaia, Groapa Ghiuzbăii (550 m) — depuneri de fosile, Creasta Ignișului (1 250 m), Complexul Turistic Izvoarele (916 m), Stîncile Brezei (1 150 m);**

— **perioada recomandabilă : tot anul.**

TRASEUL 6A : **Groapa Ghiuzbăii — Vf. Igniș :**

— **marcaj : punct albastru ;**

— **timp de mers : 2 1/2—3 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Groapa Ghiuzbăii (562 m); (pe traseul nr. 6), Borcutul Ghiuzbăii, coloanele de andezit Izvorul de sub Creastă, Vf. Igniș (1 707 m) ;**

— **perioada recomandabilă : vara.**

TRASEUL 7 : **Complexul Turistic Izvoarele —Cheile Tătarului :**

— **marcaj : punct roșu ;**

— **timp de mers : 2 1/2 — ore ;**

— **principalele puncte de reper : Complexul Turistic Izvoarele (916 m), Valea Runcului, Cheile Tătarului (770 m) ;**

— **perioada recomandabilă : vara.**

TRASEUL 8 : **Valea Neagră — Complexul Turistic Izvoarele :**

— **marcaj : punct albastru ;**

— **timp de mers : 2 1/2 — 3 1/2 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Valea Neagră (414 m), (Capătul liniei autobuzului nr. 18 care circulă între Baia Mare — Firiza), Cabana forestieră Trestia (649 m), Complexul Turistic Izvoarele (916 m).**

— **perioada recomandabilă : tot anul.**

TRASEUL 9 : **Vf. Igniș — Vf. Iezuri — Creasta Cocoșului :**

— **marcaj : bandă roșie ;**

— **timp de mers : 6—7 ore ;**

— **principalele puncte de reper : Vf. Igniș (1 307 m), capătul drumului forestier Izvoarele — Creasta Ignișului, Vf. Pietricea (1 176 m).**

Un grup de turiști din Baia Mare într-o excursie prin B.T.T. la Praga, Karlovy-Vary și Marianske Lazne (iulie, 1984). În fotografie — în fața căminului studențesc din Praga (foto: Victor Marin Udriște).

Vf. Iezuri (1 069 m), Apșia Mică (1 065 m), Izvorul lui Pintea, Hanul lui Pintea (pe punctul culminant al șoselei naționale nr. 18 (989 m), Ritul Boilor (1 057 m), Săritura lui Pintea, Creasta Cocoșului de pe Creasta Gutiiului (1 398 m);

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 9A : Complexul Turistic Izvoarele — Vf. Iezuri :

— marcaj : triunghi albastru ;

— timp de mers : 1 1/2—2 ore ;

— principalele puncte de reper : Complexul Turistic Izvoarele (916 m), drumul forestier Izvoarele — șoseaua națională nr. 18, Saua sub Iezuri (1 020) ;

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 10 : Baia Sprie — Groapa Ghiuzbăii :

— marcaj : punct galben ;

— timp de mers : 3 1/2—4 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Sprie, Piața Libertății (362 m), Borcutul Baia Sprie, Saua Pocii (710 m), Satul Ghiuzbaia (501 m), Cabana forestieră din Groapa Ghiuzbăii legătura cu traseul nr. 6 (570 m) ;

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 11 : Baia Sprie — Lacul Bodi — Baia Sprie :

— marcaj : bandă roșie ;

— timp de mers : 2—21/2 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Sprie — capătul liniei de autobuz nr. 8 Baia Mare — Baia Sprie (380 m), șoseaua națională nr. 18 — pînă la podeț, lacul Bodi — Baia Sprie (731 m);

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 12 : Baia Sprie — Creasta Cocoșului :

— marcaj : bandă albastră ;

— timp de mers : 4—5 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Sprie — capătul liniei de autobuz nr. 8 Baia Sprie (380 m), șoseaua națională nr. 18 tăind serpentinele de la păstrăvărie (Poiana Suior"); Drumul Măriuții pînă la Ritul Boilor (1 057 m), unde se intîlnește cu traseul nr. 9;

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 13 : Cantonul nr. 1 — Lacul Bodi — Baia Sprie.

— marcaj : triunghi galben ;

— timp de mers : 3/4—1 oră ;

— principalele puncte de reper : Canton nr. 1, pe șoseaua națională nr. 18 (618 m), Valea Suiorului, Lacul Bodi — Baia Sprie (731 m);

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 14 : Lacul Bodi — Baia Sprie — Vf. Mogoșa :

— marcaj : triunghi albastru ;

— timp de mers : 2—3 ore ;

— principalele puncte de reper : Lacul Bodi — Baia Sprie (731 m), Saua Mogoșei, Vf. Mogoșa (1 243 m);

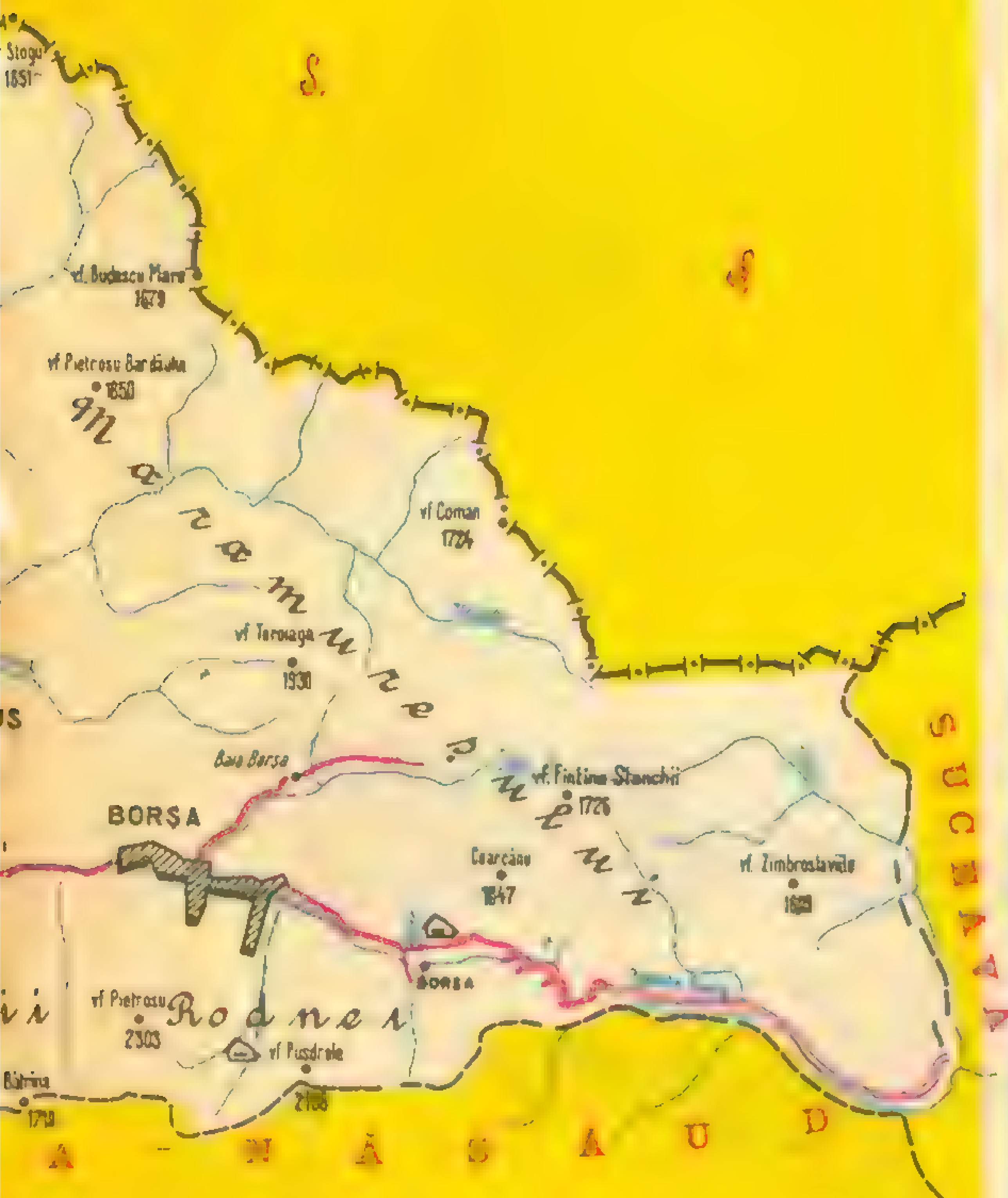
— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 15 : Lacul Bodi — Baia Sprie — Drumul Măriuții :

— marcaj : triunghi roșu ;

— timp de mers : 2—21/2 ore ;

— principalele puncte de reper : lacul Bodi, Baia Sprie — valea Suiorului, drumul Măriu-

ţii — legătura cu traseul nr. 12;
— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 16 : Sighetu Marmaţiei — Solovan — Agriş :
— marcaj : cruce roşie ;
— timp de mers : 21/2—3 ore ;
— principalele puncte de reper : Sighetu Marmaţiei — Grădina Morii, Solovan, Agriş;
— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 17 : Sighetu Marmaţiei — Valea Jepii — Agriş ;
— timp de mers : 2—21/2 ore ;
— principalele puncte de reper : Sighetu Marmaţiei — capătul liniei autobuzului nr. 3 Valea Jepii; Agriş ;
— perioada recomandabilă : vara.

SFATURI LA DRUM

Reuşita acţiunilor turistice este condiţionată de respectarea următoarelor cerinţe :

— Stabilirea din timp a itinerarului, a lungimii etapelor zilnice, a locurilor de popas şi a sarcinilor ce revin participanţilor ;

— Scopul acţiunii şi anotimpul de desfăşurare impun o bună selecţie a materialelor :

— Membrii echipajelor se vor conforma normelor şi principiilor turismului civilizat (respectarea timpului de odihnă, a liniştii, a curăţeniei şi igienei locurilor de popas, protejarea florei şi faunei zonelor parcurse) ;

— Respectarea ritmului stabilit pentru deplasarea grupului în funcţie de dificultăţile traseului şi a formaţiei adoptate ;

— Parcurgerea traseelor din zonele muntoase numai în timpul zilei cu respectarea strictă a marcajelor turistice pentru o deplină securitate a participanţilor ;

— La locurile de popas se va asigura momentul de igienă personală, a timpului de odihnă şi refacere a capacităţilor fizice, prin organizarea de activităţi sportive şi cultural-educative ;

— Aprindeţi focul numai în locuri indicate sau în cele în care este înlăturat orice pericol de incendiu, la plecare neutralizarea totală a focului este obligatorie ;

— În condiţiile atmosferice nefavorabile se va renunţa la continuarea traseului, iar în caz de surprindere pe itinerar se vor evita zonele periculoase (alunecări de teren, căderi de stînci, avalanşe etc.) cu adăpostirea grupului la cel mai apropiat punct ;

— Asigurarea unei truse medicale dotată cu : atele, feşi, vată, spirt sanitar, comprese sterile, foarfecă, leocoplast, tablete (piran — în caz de febră, algocalmin — în caz de dureri, cărbune medicinal — în caz de diaree).

NU UITAŢI!

Nu porniţi pe munte decît în stare perfectă de sănătate. Alimentaţi-vă des, dar raţional. Un echipament incomplet sau necorespunzător vă poate periclita viaţa. Să aveţi întotdeauna haine de schimb (mănuşi, pulover, ciorapi). Nu umblaţi de unul singur pe cărările munţilor. Nu vă angajaţi în rezolvarea problemelor care vă depăşesc posibilităţile fizice sau psihice. Nu există munte sau itinerar montan fără posibilităţi de accidente mai ales iarna după ninsori abundente. Tineri, fiţi curajoşi, dar nu imprudenţi, veseli, dar nu gălăgioşi, iar pe munte şi în cabane să aveţi un comportament demn. Respectaţi-vă tovarăşii de drum, iar cînd sînt în pericol nu-i părăsiţi.

S.O.S.

În caz de pericol codul de semnalizare folosit în munţi constă din 6 semnale acustice sau luminoase pe minut, adică la fiecare 10 secunde cîte un semnal, după care urmează un minut de pauză. Semnalul de răspuns constă din 3 semnale acustice sau luminoase pe minut şi un minut pauză.

— Să ne comportăm cu accidentaţii blînd, zîmbitor, optimist, dar hotărît ;

— Primul ajutor se acordă pe loc. Accidentatul este culcat în poziţie comodă, i se desfac cingătorile şi hainele. Nu i se ridică capul ;

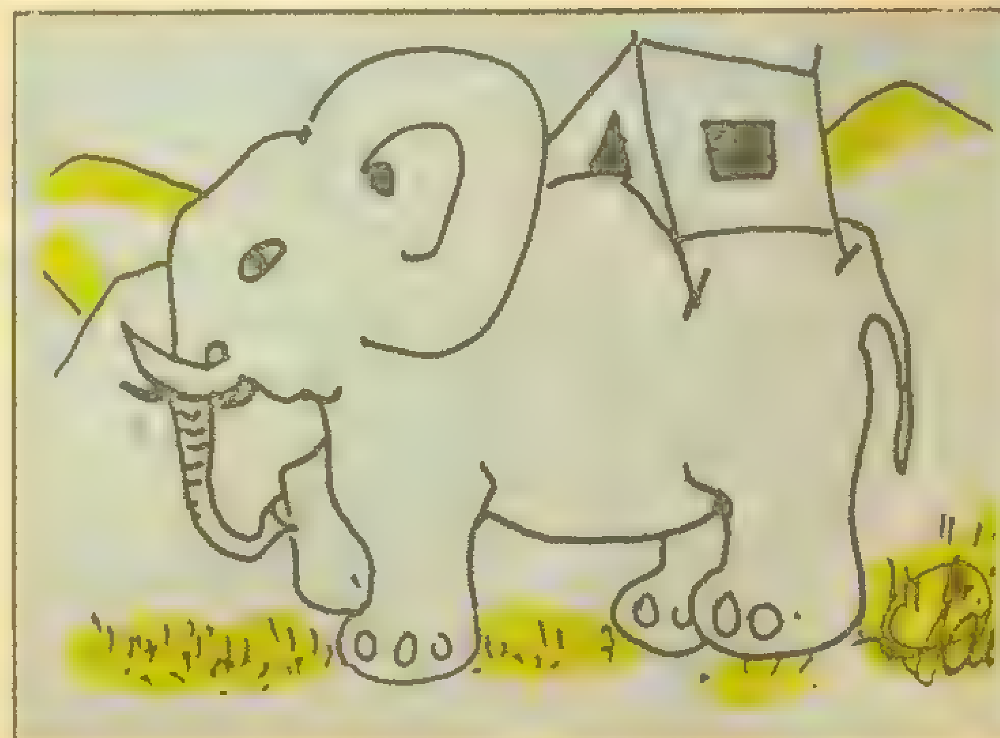
— Iarna accidentatul va fi protejat contra frigului, iar vara contra căldurii ;

— Pe răni nu se pun frunze, pămînt sau alte „leacuri" care pot provoca îmbolnăviri grave (infecţii, tetanos) şi nu aduc nici un folos momentan.

Avînd permanent în atenţie aceste indicaţii, pionierii şi şcolarii vor putea să-şi petreacă în mod plăcut şi util timpul liber în mijlocul naturii.

Desene de Dan Ioaniţescu

Ne îndreptăm către linia de start. Greu la deal !

SERBĂRILE ZĂPEZII ÎN MARAMUREȘ

Atenție ! Înainte de a porni în iureș, pe pîrtie, se creează un moment organizatoric în care se divulgă „secrete"...

La această probă te simți pe picioarele tale. Dar ce folos ?!

E joc, dar nu în joacă ! Este un moment de respiro, în care evoluează ansamblul U.T.C.

Orientarea în teren își spune cuvîntul. Sîntem din ce în ce mai puțini. În curînd se încheie concursul — ultimii (rămași) vor fi cei dintîi !

CERCURILE DE TURISM

CENTRE POLARIZATOARE ALE IUBITORILOR NATURII

Aici, în Maramureș, în acest ținut bogat în semnificații în care tradiția își află un binemeritat loc prin comoara de nestemate folclorice și de rod al meșterilor populari în sculptura lemnului, în care peisajul reprezintă o la fel de importantă comoară de zidiri ale naturii, e firesc să se iște și să se întrețină vie flacăra pasiunii pentru turism, pentru drumeție în cadrul mirific al masivelor muntoase care înfrumusețează nespus peisajul maramureșan. E, deci, firesc să afli tineri reuniți de o aceeași pasiune în cercuri de turism, între care și cele specializate, active și mereu iscoditoare, pornite să afle cele mai neștiute secrete ale naturii, să „cristalizeze" înțelesurile lumii vii a munților și văilor maramureșene. Statistica, în felul ei rigidă, ne indică pentru județul Maramureș existența, la nivelul acestui an, a 176 de cercuri de turism, din care 80 s-au format în întreprinderi, 16 ființează la instituții, 38 la școli și 42 la sate... Ceea ce nu poate arăta această enumerare este însă tocmai suflul tineresc care a născut aceste centre polarizatoare ale iubitorilor naturii. În speranța definirii măcar a uneia din dimensiunile de gînd și faptă ale acestor tineri, am apelat la exemplul oferit de cercul de turism „Creasta cocoșului", al agenției B.T.T. Maramureș :

● Un moment liric, la Șuior, în ascensiune spre (adevărata) Creastă a cocoșului.

„Creasta cocoșului"

Nimic mai frumos decît drumeția montană. Acesta este adevărul cu care membrii cercului de drumeție montană de pe lîngă Agenția Maramureș a B.T.T. au purces la drum, la asaltul culmilor din masivele muntoase ale județului. Stau de vorbă cu Traian Boncoș, lăcătuș mecanic la U.M.T.C.F. Baia Mare și președinte al cercului, și aflu istoria acestui grup de împătimiți ai drumeției montane :

«Totul a pornit de la cercul care ființa în întreprinderea noastră. „Bradul argintiu". Cîțiva „inimoși" ne-am reunit în intenția de

a întreprinde incursiuni la sfîrșit de săptămînă la Șuior, la Izvoarele. Apoi, „pretențiile" și ambițiile au crescut, oarecum și pregătirea. A urmat o întîlnire cu corpul de ghizi ai agenției B.T.T. Aceasta ne-a hotărît. Ceea ce ne lipsea, îndrumarea de specialitate, informațiile în detaliu, unele servicii, sprijinul în organizarea unor acțiuni de amploare, ne devenea accesibil, palpabil. Acum, cînd sîntem ai agenției, constituiți în acest cerc de drumeție montană, formăm un colectiv unit de circa 60 de persoane, cu un nucleu de 40 turiști activi, tineri de diverse categorii socio-profesionale, muncitori, ingineri, tehnicieni, specialiști, din marile și micile unități ale județului : I.M.M.U.M., Întreprinderea textilă, Întreprinderea de poștă și telecomunicații, I.C.R.A. etc.

Avem deja înscrise în palmares participări și premii importante în concursuri naționale și zonale. Chiar în acest an am obținut un merituos loc III la faza finală a concursului de drumeție și orientare tu-

ristică, organizat sub egida C.C. al U.T.C. Tot astfel, am înregistrat succese în „Ştafeta munţilor", la Cupa „SALT", la cupa „Pelendova". Evident, în timp ne-am îmbogăţit şi paleta de acţiuni. În prezent realizăm drumeţii la sfîrşit de săptămînă, amenajarea unor zone turistice, remarcarea unor trasee turistice, cum au fost şi cele de la Şuior la Mogoşa şi de la Şuior la Creasta cocoşului, marcarea în colaborare cu Salvamontul a unor trasee din Munţii Rodnei şi masivul Gutîiului, proiecţii de «diaporame» etc., etc. Cuvintele interlocutorului nostru erau mereu mai aprinse, vădind o reală şi emoţionantă dragoste pentru natură, pentru frumuseţile peisajului montan. Acestora le adaug şi intervenţiile altor doi tineri, inimi tinere în inima cercului, Ioan Alexa, de la I.T. Maramureş şi Gavril Iusco, de la I.M.M.U.M. care au reuşit, într-o admirabilă demonstraţie de frumos, să mă determine să înţeleg în profunzime adevărata şi tentanta afirmaţie: „nimic nu este mai frumos decît muntele, drumeţia montană"...

● Obiectivul a fost atins, Creasta cocoşului aparţine, timp de cîteva ore, numai şi numai temerarilor membri ai cercului de drumeţie montană al Agenţiei B.T.T. Maramureş. (sus). ● Au fost şi diplome, cîştigate cu „preţul" dragostei pentru drumeţie, pentru natură. În clişeu — laureaţi ai Serbărilor maramureşene. (stînga jos). ● Opririle scurte şi... dese (?) să fie cheia succesului? (dreapta jos).

Popasuri maramureşene în Valea Marei

Baia Sprie *(10 km), oraş, vechi centru de extracţie a minereurilor neferoase, cunoscut în sec. XIV sub denumirea Medium Mons. După secole de existenţă amară, populaţia de mineri din această aşezare cunoaşte în anii socialismului înnoiri substanţiale atît în domeniul economic cît şi în cel social-cultural. Pe culmea pasului Gutîi (1 109 m) la care se ajunge străbătînd spectaculoase serpentine, putem face un popas la „Hanul Pitea Viteazul" (restaurant, bar de zi, camere cu 2 paturi). În apropiere se află „Izvorul lui Pintea", loc legat de amintirea vestitului haiduc maramureşan Grigore Pintea (1670—1703) căzut eroic în timpul răscoalei antifeudale şi antihabsburgice din 1703—1711. De aici pe potecă, marcaj bandă roşie, se ajunge la stînca sugestiv denumită „Creasta Cocoşului" (1 438 m) şi la vîrful Gutîi 1 442 m).*

Mara, *sat, un adevărat muzeu de artă populară în aer liber, case, stîlpi şi porţi de lemn sculptate cu elemente tradiţonale pentru „ţara" Maramureşului — semnul soarelui simbolul vieţii. Dintre cele mai frumoase porţi de lemn semnalăm pe acea care se află la casa cu nr. 88.*

Sat-Şugatag, *atelierul de cojocărie al meşterului popular Nicoară Hotea (casa cu nr. 228). De aici pe un drum lateral (5 km) se ajunge la Ocna Şugatag, staţiune balneoclimaterică de importanţă locală, cu bază de tratament, bazine acoperite şi în aer liber.*

Hoteni, *sat, în fiecare an în prima duminică a lunii mai are loc serbarea „Tînjaua", manifestare menită să desemneze pe ţăranul care a început primul munca cîmpului.*

Berbeşti, *sat. Dintre casele de lemn de aici a fost adusă în Muzeul Satului şi de artă populară din Bucureşti o construcţie datînd din 1775, cu tot inventarul din interior şi uneltele de muncă.*

Vadu Izei, *comună, cu cele mai multe şi frumoase porţi de lemn sculptate; aici se află atelierul vestitului meşter cioplitor Gheorghe Borodi (casa de la nr. 84).*

Sighetu Marmaţiei, *municipiu (274 m alt.), aşezare atestată documentar în 1346, a doua localitate a judeţului atît ca mărime cît şi ca importanţă economică, azi însemnat centru de industrializare a lemnului, industria materialelor de construcţii, industrie uşoară etc. Este şi un important centru cultural cu vechi tradiţii. Municipiul Sighetu Marmaţiei are un aspect nou atît prin ansamblurile de locuinţe cît şi prin instituţiile cultural-sociale care s-au înălţat în ultimii ani.*

Obiective turistice: Muzeul municipal (str. Bogdan Vodă nr. 1) cu secţie de etnografie cuprinzînd valoroase colecţii de măşti populare, ceramică veche, covoare, cioplituri în lemn; Muzeul satului maramureşan, în aer liber; Parcul din centrul oraşului, unde se înalţă monumentul ostaşilor sovietici. În apropiere de piaţa oraşului se află un obelisc în amintirea unui grup de partizani executaţi de horthyşti; Parcul „Grădina Morii" de pe malul Izei; ştrandul. În ultima săptămînă a anului Sighetu Marmaţiei este gazda unei ample manifestări folclorice intitulată „Festivalul datinilor şi obiceiurilor laice de iarnă", o trecere în revistă a portului şi măştilor populare, a frumoaselor tradiţii păstrate pe aceste meleaguri.

Din Sighetu Marmaţiei spre vest, pe D.J. 183 se ajunge în comuna Săpînţa (km 18), aşezare de oieri, unde turiştii pot admira renumitele cergi maramureşene — pături de lînă miţoasă lucrate în culori şi motive originale de harnicele ţesătoare de aici cît şi un original cimitir cunoscut sub numele de „Cimitirul vesel" (pictor Ion Stan Pătraş). În continuare pe D.J. 183 spre Negreşti-Oaş la km 37,5 putem poposi la hanul „Sîmbra oilor" de pe Dealul Huta care constituie delimitarea între judeţele Maramureş şi Satu Mare, zonă de atractivitate turistică denumită „Ţara Oaşului".

Agenția Maramureș a B.T.T.

vă invită în excursii

...CU AUTOCARUL

1. Baia Mare — Baia Sprie — Baza Turistică pentru Tineret Șuior — Releul Mogoșa. (Durata 2 zile).
2. Baia Mare — Surdești — Sișești — Cavnic și retur. (Durata 1 zi).
3. Baia Mare — Baia Sprie — Gutii — Sighet — Săpința — Sîmbra Oilor — Negrești — Seini — Baia Mare (Durata 1 zi)
4. Baia Mare — Gutii — Valea Izei — Moisei — Complexul Borșa — Vișeu de sus, Sighet — Gutii — Baia Mare (Durata 2 zile).
5. Baia Mare — Tg. Lăpuș — Gilgău — Mesteacăn — Somcuta Mare — Baia Mare (Durata 1 zi).
6. Baia Mare — Tăuți Măgherăuși — Aeroport — Băița (Casa memorială „Ion Șugariu") și retur. (Durata 1 zi).
7. Baia Mare — Baraj — Firiza — Aeroport tur oraș Baia Mare. (Durata 6 ore)
8. Baia Mare — Fărcașa — Ulmeni — Poiana Codrului — Baia Mare. (Durata 1 zi)

...CU MICROBUZUL

1. Baia Mare — Seini — Negrești — Săpința — Sighet — Ocna Șugatag — Gutii — Baia Mare. (Durata 1 zi)
2. Baia Mare — Gutii — Sighet — Vișeu — Moisei — Complex Borșa — Valea Izei — Gutii — Baia Mare. (Durata 2 zile)
3. Baia Mare — Satu Mare — Carei — Oradea — Felix. Dr. Petru Groza — Peștera Urșilor — Oradea — Ciucea — Cluj-Napoca — Dej — Baia Mare. (Durata 3 zile).
4. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca — Dej — Baia Mare. (Durata 2 zile)
5. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca — Alba Iulia — Cluj-Napoca — Baia Mare. (Durata 2 zile).
6. Baia Mare — Dej — Bistrița — Vatra Dornei — Cîmpulung — Gura Humorului — Suceava — Tg. Neamț — Iași — Piatra Neamț — Bicaz — Cheile Bicazului — Gheorghieni — Izvorul Mureșului — Sovata — Reghin — Dej — Baia Mare.
7. Baia Mare — Dej — Reghin — Tg. Mureș — Sighișoara — Brașov — Poiana — Predeal — Bușteni — Sinaia — Ploiești — București — Pitești — Rm. Vîlcea — Sibiu — Alba Iulia — Cluj-Napoca — Baia Mare. (Durata 7 zile).
8. Baia Mare — Satu Mare — Oradea — Arad — Timișoara — Deva — Geoagiu Băi — Alba Iulia — Cluj-Napoca — Baia Mare. (Durata 4 zile).
9. Baia Mare — Satu Mare — Carei — Oradea — Felix — Oradea — Satu Mare — Mare (Durata 2 zile).
10. Baia Mare — Cluj-Napoca — Alba Iulia — Geoagiu Băi — Deva — Petroșani — Tg. Jiu — Turnu Severin — Herculane — Timișoara — Arad — Oradea — Satu Mare — Baia Mare (Durata 2 zile).

...CU TRENUL

1. Baia Mare — Satu Mare — Carei — Oradea — Felix și retur. (Durata 2 zile).
2. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca și retur. (Durata 2 zile).
3. Baia Mare — Dej — Cluj — Alba Iulia — Deva și retur (Durata 3 zile)
4. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca — Alba Iulia — Sibiu — și retur. (Durata 3 zile).
5. Baia Mare — Dej — Toplița — Miercurea Ciuc — Sf. Gheorghe — Brașov și retur (Durata 3 zile).
6. Baia Mare — Satu Mare — Oradea — Arad — Timișoara și retur. (Durata 3 zile).
7. Baia Mare — Dej — Vatra Dornei — Suceava și retur (Durata 3 zile).
8. Baia Mare — Brașov — București și retur. (Durata 3 zile).
9. Baia Mare — Brașov — București — Tulcea (Excursie de 3 zile în Delta Dunării). (Durata 5 zile).

Grupaj realizat de
Emeric Szekely

Desene de Daniela Băieșu

„CREASTA COCOȘULUI" DIN MASIVUL GUTII
Foto: A. Tomagian

PE O CARTE ILUSTRATĂ DIN MARAMUREȘ

Există în istoria milenară a uriașei cetăți naturale de hotar a țării, care-i Maramureșul, cîteva puncte de referință pentru îndîrjita continuitate și aspirațiile nedesmințite ale unui popor legat prin cele mai profunde fibre ale sale de aceste locuri : de aici au suit visurile de independență ale voievozilor Dragoș și Bogdan ; pe aceste plaiuri au haiducit Pintea Viteazul și alți eroi deveniți legendari ; din acest perimetru geografic provin cele mai vechi mărturii de scris românesc ; aici, în Maramureș, prin răzvrătirea lor din 1435 împotriva cămărașilor regali, truditorii din ocnele de sare au lăsat prima pagină din istoria organizării muncitorilor de pe teritoriul patriei noastre ; la Sighetul Marmației se înființează în 1861 „Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș" ; aici, la începutul secolului nostru setea de dreptate și împotrivirea țărănimii cunosc manifestări care atrag aprobarea — printre alții — și a marelui poet maghiar Ady Endre ; minerii Maramureșului dau glas după 1921 în așezările acestui vechi ținut românesc celor mai importante acțiuni inițiate și conduse de Partidul Comunist Român ; și, tot aici, în Maramureș, în înflăcăratul an 1944, trece în nemurirea pietrei cumplita jertfă a patrioților de la Moisei.

Dar oricît de grăitoare ar fi aceste emoționante repere istorice, cînd e vorba despre afirmarea năzuințelor celor mai vii ale maramureșenilor, despre locul județului lor în marea operă de înflorire socialistă a întregii patrii, mărturie a deplinei împliniri a idealului unirii cu țara îl constituie propășirea contemporană a ținuturilor Izei și Vișeului, hotărîtoarele transformări pe care le-au cunoscut în ultimele decenii toate laturile vieții materiale și spirituale a oamenilor din aceste locuri.

Și e de ajuns să ne referim la procesul revoluționar pe care l-a reprezentat și pentru Maramureș industrializarea socialistă. Privită prin prisma cantitativă producția industrială actuală a județului este de peste 16 ori mai mare decît cea din 1950 ; în circa două săptămîni se extrage o cantitate de minereuri egală cu cea a întregului an 1948, numărul minerilor crescînd de șase ori, și noi mine intrînd în funcțiune la Toroioaga, Ilba, Șuior, Gura Băii și-n alte locuri.

Cît despre progresele calitative, exprimate mai ales prin accentuarea diversificării producției și valorificarea superioară a resurselor existente și a forței de muncă, în Maramureș au apărut și s-au dezvoltat rapid ramuri noi ale industriei, cum ar fi : metalurgia neferoasă, construcția de mașini și utilaje miniere, prelucrarea superioară a lemnului, industria textilă și de confecții, a materialelor de construcții și a materialelor plastice.

MONUMENTUL DIN COMUNA MOISEI

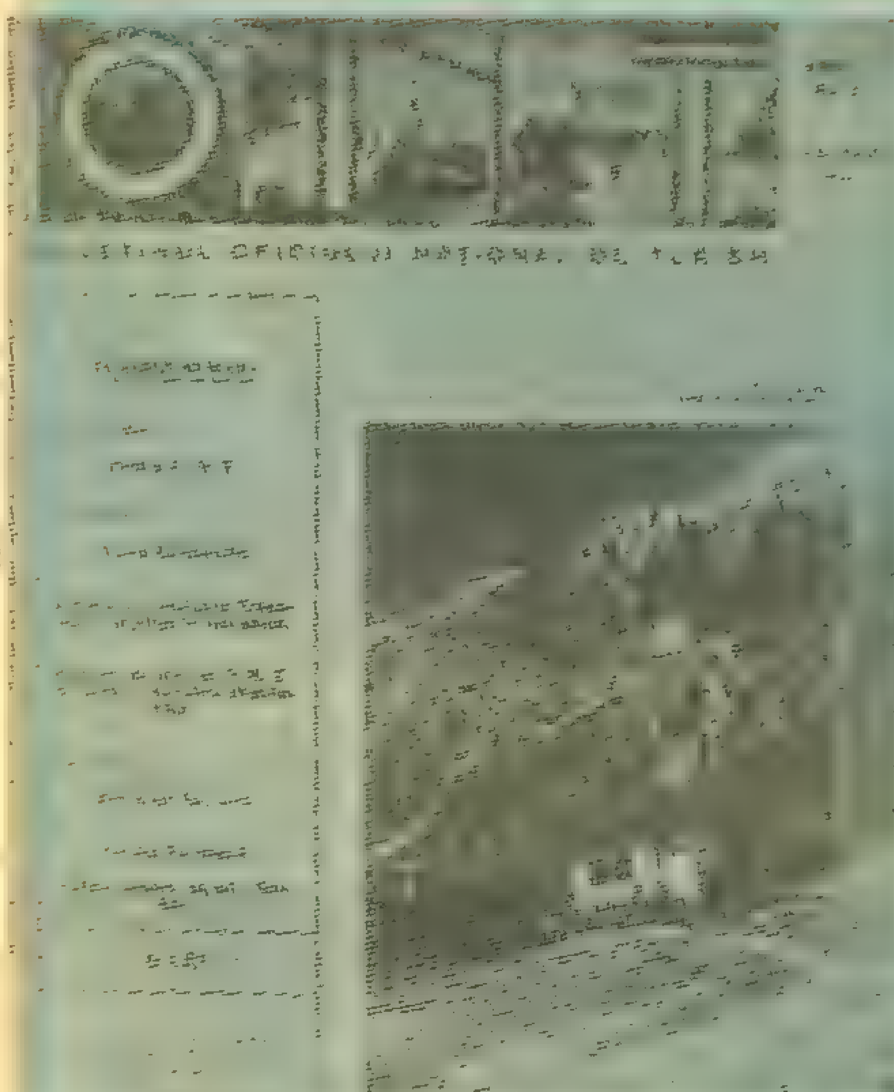
Cu aproape 30 de ani în urmă se semna actul de naștere a ramurii constructoare de mașini din Baia Mare ; azi, Întreprinderea mecanică de mașini și utilaj minier realizează peste două mii de produse complexe, larg solicitate în economie, utilajele de înaltă tehnicitate purtînd marca „Simared" bucurîndu-se de apreciere în țară și peste hotare.

Celălalt municipiu al județului, Sighetu Marmației, și-a durat prin munca înfrățită a fiilor săi o zestre de 20 unități economice dintre care 6 de importanță republicană, cum sînt Combinatul pentru prelucrarea lemnului, întreprinderile textile „Unitatea" și „Maramureșeana", Fabrica de șuruburi, Fabrica de mase plastice.

În același timp, expresie a politicii consecvente a Partidului de repartizare armonioasă, eficientă, a forțelor de producție pe teritoriul țării, unități industriale noi, moderne, au fost amplasate în acești ani și în alte așezări ale Maramureșului, în orașele Baia Sprie, Borșa, Vișeul de Sus, Tîrgu Lăpuș, Cavnic, ca și în unele comune ca Seini, Ulmeni, Somcuta Mare, care de altfel se află înscrise din plin pe calea devenirii urbane, polarizînd în jurul lor alte comune menite să se bucure de dotările edilitar-gospodărești ale unei vieți civilizate.

Baia Mare, fostul tîrg al minerilor aflat în actele de proprietate ale lui Iancu de Hunedoara, e cetatea de scaun a împlinirilor maramureșene de azi. Spectaculoasa sa dezvoltare arhitecturală de acum dar, mai ales, efortul productiv din noile și modernele sale uzine iradiază, cu forța exemplului incontestabil, în tot județul. Un județ ale cărui realizări de zi cu zi exprimă simplu și demn voința locuitorilor săi de toate naționalitățile, de a munci mereu mai spornic, uniți în cadrul marii familii a întregului popor, pentru înflorirea patriei comune, România socialistă.

Noe Smirnov

Un crîmpei din istoria turismului

României i s-a spus pe bună dreptate „țară a turismului" de cu ani și ani în urmă. Peisajul ei, de o frumusețe unică, cu oameni demni și ospitalieri a determinat firesc acest lucru. Dar de-abia în 1936 România și-a oficializat statutul de țară a turismului prin înființarea **Oficiului Național de Turism**, organism specializat anume pentru promovarea turismului, organism pentru care au militat cu ardoare numeroși intelectuali de seamă ai vremii : Nicolae Iorga, Emil Racoviță, Cezar Petrescu, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu ș.a. Dealtfel O.N.T.-ului i-au fost înaintașe o seamă de asociații turistice din care se cuvin amintite **Societatea alpină a Transilvaniei** (1873), **Cercul excursioniștilor** (1891), **Societatea carpatină „Sinaia"** (1895) și altele.

Încă înainte de a fi legiferat ca organism O.N.T.-ul avea o revistă, aceasta începînd să apară din octombrie 1935 sub numele de **Buletinul Oficiului Național de Turism** (în fotografie nr. 4 al acestuia și care conținea și un articol semnat de **Mihail Sadoveanu** în care se milita pentru legiferarea O.N.T.-ului).

Înființat în 1936 **Oficiul Național de Turism** a contribuit prin toate mijloacele la promovarea unui turism organizat, la dezvoltarea bazei materiale a acestuia. În primii ani de activitate O.N.T.-ul și-a îndreptat atenția spre litoralul Mării Negre din care voia să facă un veritabil „sanatoriu al Europei". Astfel au fost construite primele hoteluri la Eforie Nord și Mamaia, s-au pus primele temelii turistice Deltei, iar Carpații au venit în prim plan. Toate activitățile însă au fost stopate de război. De-abia după Eliberare turismul românesc intră din nou în atenția cuvenită, în ultimii ani dezvoltîndu-se prin rețeaua Ministerului Turismului necontenit și deosebit.

A trecut o jumătate de secol de la înființarea O.N.T. și România a devenit cu adevărat o Țară a Păcii și a Turismului, promovînd cu consecvență prietenia și colaborarea. Turismul slujind practic nobilele idealuri de Pace ale României socialiste.

Gh. Daragiu

CASTELUL DIN CĂRȚI DE JOC

DRAGOSTE LA PRIMA VEDERE

Spre deosebire de Claudiu, împăratul roman care a urmat la tron după dementul Caligula, gras peste măsură, semănînd mai curînd cu un butoi decît cu o ființă omenească, tînărul de 25 de ani, purtînd același nume, era înalt, suplu, cu o înfățișare plăcută, ochii verzi deschiși care te priveau direct, specifici oamenilor sinceri care n-au nimic de ascuns. Prin înfățișarea și comportarea lui, Claudiu cîștiga mult în viață. Imaginați-vă că îl aveți în fața ochilor aflîndu-se în „tratative" cu blonda trecută de 35 de ani, puțin cam plină pentru înălțimea sa de doar un metru și cincizeci, care s-a ridicat în picioare înroșindu-se, cînd proaspăta sa cunoștință masculină a intrat în birou. „Domnișoară Natalița, am venit cu formele de transport să mi le semnați. Sper că nu v-am deranjat !" „Nici vorbă, abia așteptam. De ce să mint, mi-ai plăcut, cum se zice, de la prima vedere. Ai o înfățișare care exprimă încredere. Prietena dumitale trebuie să fie mîndră de dumneata. Cîte fete nu și-ar dori un asemenea amic ?".

„Dar n-am nici o prietenă, frumoasă domnișoară blondă. Parcă am timp ? Plec odată cu cîntatul cocoșilor și mă întorc tîrziu, seara, frînt de oboseală, cînd, sincer să vă spun, nu-mi mai arde de nimic. Mă culc și apoi iarăși o iau de la început. Munca de șofer o grea, nu glumă". „Păcat că așa un băiat tînăr, frumos, să ducă o asemenea viață de ascet, să nu aibă un suflet lîngă el care să-i mai îndulcească viața". „Sper, dragă Natalița, nu te superi că-ți spun pe nume ?" „Vai, chiar îmi face plăcere !" „Sper să avem în viitorul apropiat o perioadă mai liniștită, cînd sarcinile de transport vor fi nu chiar așa de mari și cînd viața șoferilor de la autobaza noastră nu va fi atît de plină de tensiune". Fata se uita vrăjită la ochii de un verde clar ai tînărului, ca la o icoană, acum cînd soarele se reflecta în ei și trimitea înapoi mii de raze. „Spune-mi, frumosule vrăjitor de fete, cu ce pot să-ți fiu de folos ?" „Păi,... știți dv. cu ce", zice tînărul cu un zîmbet plin de subînțelesuri. „Ohoo, răspunde ea, aș vrea eu, dar dacă ești așa de ocupat !" „Să sperăm, scumpa mea Natalița, într-o prietenie durabilă. Acum însă să trecem la concretul trebii noastre prozaice. Adică, să-mi semnezi foile astea de parcurs".

Fata trece cu vederea în grabă rubricile documentului. Se vede de la o poștă că n-are intenția să se apuce de verificarea celor scrise de șofer în hîrtiile lui. „O singură întrebare, frumosule : cum ai reușit să faci cîte cinci curse pe zi ? Cinci înmulțit cu 30 fac 150 de kilometri. Drum greu, neasfaltat, vorba aia, de șantier, plus descărcatul, încărcatul. Cînd iți mai tragi, și tu, sufletul, cînd mai mănînci ? Asemnea performanțe n-a atins nimeni încă în șantierul nostru. Lucrezi de fapt cît trei șoferi ! Dacă e așa, bravo, de trei ori bravo, meriți evidențiat. Păcat că nu ți-am văzut fotografia la panou. Dar nu-i tîrziu. Am făcut remarca ca să nu-ți faci cumva impresia că sînt o fraieră". Și rîsul malițios al fetei parcă glăsuiește : „Te-am prins, te-am prins". „Vai, domnișoară Natalița, se poate să mă bănuiți de incorectitudine ! Nu vă spuneam mai înainte că muncesc ca un rob, din zori și pînă-n noapte ?" „Nu-ți fă probleme, Apollo, n-am cituși de puțin intenția să aprofundez problema curselor tale. S-o facă alții dacă țin neapărat. Ca să-ți spun sincer, eu îți semnez chiar dacă pe foaia ta e înscrisă lungimea ecuatorului. Doar nu dau de la mine. Da cu hîrtiile astea ce-i ? Blidaru Marin. Fasole Ghiță, Prundu Milică". „Păi, scumpă domnișoară Natalița, sînt colegii mei. De la șantier pînă aici is cinci kilometri. Băieții sînt serioși, îi cunoașteți doar ?" „Îi cunosc, cum să nu, dar știi instrucțiunile. Fiecare se prezintă personal pentru confirmarea curselor. Doar astea sînt acte financiare. Dacă mă prind șefii, mă dau afară fără nici un fel de menajamente. Și după aceea mă ajuți dumneata, frumosule ? Nu, îmi întorci spatele și te faci că plouă". „Domnișoară Natalița, sînt uluit, se poate să gîndiți așa despre mine ? V-am provocat eu cel mai mic rău de cînd ne cunoaștem ? Am zis să dau o mînă de ajutor colegilor mei, dar dacă nu se poate, nu insist și îmi cer chiar scuze. Poate o să ziceți că și ei au curse exagerat de multe dar dumneavoastră știți, ne vedeți toată ziua, noi formăm un fel de micro coloană, ne ajutăm în caz de pene unul pe altul, ne mai încurajăm la greu... În consecință, și rezultatele noastre în muncă sînt aproximativ la fel". Femeia îi aruncă o privire ironică, însoțită de un zîmbet cu aceeași semnificație, care vrea să însemne : „Orice mi-ai spune tot nu te cred". „Bine, tinere cu nume de împărat roman, dă hîrtiile încoace. Te rog să reții, fac toate astea pentru tine și numai pentru tine, nu pentru golanii tăi de așa zis colegi, pentru că îmi ești simpatic și sper că într-o bună zi vom fi realmente prieteni. De ce îi numesc golani ? Pentru că se leagă de fete, nu știu să se poarte, pentru că îi văd destul de des pe două cărări. Ca să-ți spun sincer, mă surprinde că dumneata, un tip, să zic așa, mai scuturat, mai elevat, ai asemenea «colegi», niște oameni de nimic". „Domnișoară, plec de la dv. dezolat. Nu din cauza dv., care sînteți o lady, o generoasă, ci din pricina prietenilor mei, ale căror comportări, vă mărturisesc sincer, nu le-am cunoscut. Dacă nu reușesc să-i fac oameni, mă debarasez de ei urgent, urgent". „Pe mine mă interesează persoana dv. și numai a dv. Astfel de oameni ca Blidaru și ceilalți sînt un veritabil gunoi. Nu mă privește cituși de puțin persoana lor. La revedere și nu uita că te aștept oricînd. Îmi placi, de ce să nu-ți spun sincer". „Vă mulțumesc din suflet, domnișoară Natalița. Sînteți o ființă superioară. Voi căuta să mă ridic la nivelul dv. Vă promit !".

NOI METODE, NOI VERIGI

„Gisculița s-a prins că treaba nu e curată, dar s-a făcut că plouă. Și asta numai pentru mine, junele prim care i-am căzut cu tronc. Ea tot speră... iar eu o încurajez. Ați știut voi pe cine să trimiteți ca emisar. Cu mine nu veți avea probleme. Fata, doamna, duduia, mă rog, cum vreți să-i spuneți, confirmă orice. Dacă-i arăt că am făcut 5.000 de km într-o zi, ea semnează cu ochii închiși, deși nu-i chiar așa de proastă cum o credem noi. Își dă perfect seama că kilometrii sînt umflați, dar nu zice nimic. Cred că trebuie să-i facem un cadou". „Știm noi ce cadou ar vrea ea, remarcă Prundu, și numai tu poți să i-l oferi, dar mătăluță nu vrei să te sacrifici, deși dacă Florina ar ști că treaba asta ne aduce cîteva zeci de miare, ar fi de acord. E o fată prea practică Florina asta a ta". Ochii lui Claudiu începură să se întunece. Scînteile miniei se profilau tot mai pregnant pe figura lui, pînă atunci calmă, chiar binevoitoare. „Adică ce vrei să spui, că Florinei nu-i pasă dacă o înșel ?" Prundu își dă seama că a cam întins coarda. Încearcă să dreagă busuiocul. „N-am vrut să spun asta. Cum aș putea face o asemenea gafă cu șeful nostru spiritual, cu cel mai deștept dintre noi ? Vă respectăm prea mult, pe Florina și pe tine, pentru a putea măcar gîndi ceva rău despre voi ! Noi îți sîntem recunoscători. Confirmarea foilor ne-a adus o „economie" de cel puțin 500 de litri de motorină. Asta nu-i glumă ! Vorba-i, unde o depozităm ?" „Să fi tu sănătos, Prundule, de cînd e rezolvată problema depozitării, sări Fasole, Păi ce, eu dorm ? Toate patru mașini au rezervoare suplimentare. Ce, Fasole al vostru, în ciuda numelui lui ridicol, să n-aibă nici un rol în afacere ? Patru mașini ori trei sute înseamnă 1.200 de litri. Asta e capacitatea rezervoarelor negre. Înseamnă cîteva bune sute de kilometri, ca să nu mai vorbesc de canistrele cu această prețioasă hidrocarbură pe care le aduc clienții noștri, beneficiari ai riscantelor noastre curse. De fapt, noi n-ar trebui să lucrăm decît cu motorina lor. Cea «economisită» la șantier să reprezinte un fel de rezervă strategică pe care să o folosim doar în cazuri extreme". „Asta așa-i, confirmă Blidaru, motorina de la șantier trebuie utilizată numai la curse lungi și bine plătite. Riscul îi prea mare". „Călătoriile lungi, așa cum spuneți, interveni urmașul lui Caligula, devin din ce în ce mai riscante. Cred că trebuie adoptate

noi măsuri. Unu : sporirea tarifelor, căci și Miluță, șeful de coloană, a mărit taxa pentru acordarea curselor negre. Nu se mai mulțumește cu cinci sutare, vrea o bătrînă. Și doi : găsirea unor trasee mai sigure. Sînt de preferat drumurile de țară, mai lungi, ce-i drept, dar mai puțin circulate, unde mai puțin des își fac apariția, știți voi cine ! Trec ei mai rar pe asemenea șosele, dar... și cînd trec, fac prăpăd, nu alta !" „Dracul nu-i nici el chiar așa de negru, Fasole dragă !" Se aștern cîteva clipe de tăcere. Fiecare se gîndea de fapt la „treaba" în care se angajaseră de cîteva luni, pînă acum, ce-i drept, bănoasă, dar și plină de pericole, unele din ele încă necunoscute.

„Mîine, rupse tăcerea Claudiu, plec eu. Șeful știe că-s bolnav, iar paznicul nu-mi face greutăți la plecare. Cursă de patru mii. Încărcătura : ceramică pentru mare. S-a des-

chis sezonul. Cred că o să le cer o mie în plus. Așa, un fel de spor de pericol. Pînă seara înapoi. Florentina, alta care mi-a declarat că face orice pentru mine, în schimbul unui dram de „afecțiune", de curind divorțată, mi-a și făcut formele. Cică transport marfă pentru cooperație. Am ștampile, semnături, mă rog, totul e beton armat. „Mă fetiță, i-am zis, știi ce înseamnă ce ai făcut tu ?" „Cum să nu, fals, iar folosirea foilor de către tine se încadrează la uz de fals !" „Da de unde știi, tu, toate astea, Florentino mamă ?" „Trebuie să-ți mărturisesc că am scos de mult semnul de începătoare de pe parbriz. Nu mai am emoții ca prima oară. Am eu 30 de ani. dar am făcut deja «pensionul». Pot să vă povestesc și vouă cum o s-o duceți la «reciclare,» căci sînt convinsă că pînă la urmă tot acolo ajungeți". „Mușcă-ți limba, Florentino ! Am eu grijă de băieți, să-i păzesc. Și ce-ai vrea să-ți aduc de la mare ?" „O scoică de aia de se aude muzica în ea parcă de pe altă planetă și... puțină dragoste cu tine, care presupun că ești teribil". „Bine, s-a făcut, ești o veritabilă doamnă". „Pa și succes. La control păstrează-ți calmul, ăsta-i secretul. Cît despre acte, n-ai nici o grijă. Doar un ochi prea expert poate să le descifreze".

CÎT COSTĂ O RELAXARE

Împăratului i-a reușit planul. Au mai plecat în curse și el și ucenicii lui în diferite direcții. Mărfuri, din cele mai diverse. Curajul lor creștea văzind cu ochii, așa cum se întîmplă de obicei în asemenea situații, cînd nici un pericol pare să nu întunece seninul prezentului. Ajutorul fetelor era tot mai valoros. Natalița confirma, iar Florentina falsifica, falsifica. Florina se împăcase cu ideea că împăratul trebuie să-și împartă generozitatea și în alte direcții. „La nevoie, zicea ea, te faci prieten și cu dracu". Începutul a fost mai greu, plînsete, amenințări cu despărțirea, chiar blesteme, dar foițele foșnitoare au împăcat lucrurile. „Spune-mi măcar că nu le iubești, că o faci doar pentru reușita afacerii, așa-i ?" „Da, scumpa mea, e vorba despre niște interese meschine, dar fără aceste verigi, lanțul s-ar rupe. Adevărata mea dragoste ești tu, iubita mea". „Sărută-mă, precum făceau croii din filmul de aseară". Și împăratul se execută.

Între timp, au început să apară zvonuri despre afaceri cu carburanți eșuate, despre rezervoare suplimentare care n-au putut fi atît de bine camuflate, despre forme care s-au dovedit false. I-a adunat inginerul șef într-o dimineață și le-a spus : „Uite colo ce-au făcut unii, uite dincolo, pe o șosea din nord, ce-au dres alții care au crezut că pot vinde motorina statului, transformînd drumul într-o piață. Băgați-vă mințile în cap. Stimabilul șef de coloană, care vă înlesnea unora dintre voi „zile libere" și folosirea mașinilor, chipurile să vă vizitați familiile, e acum la zdup".

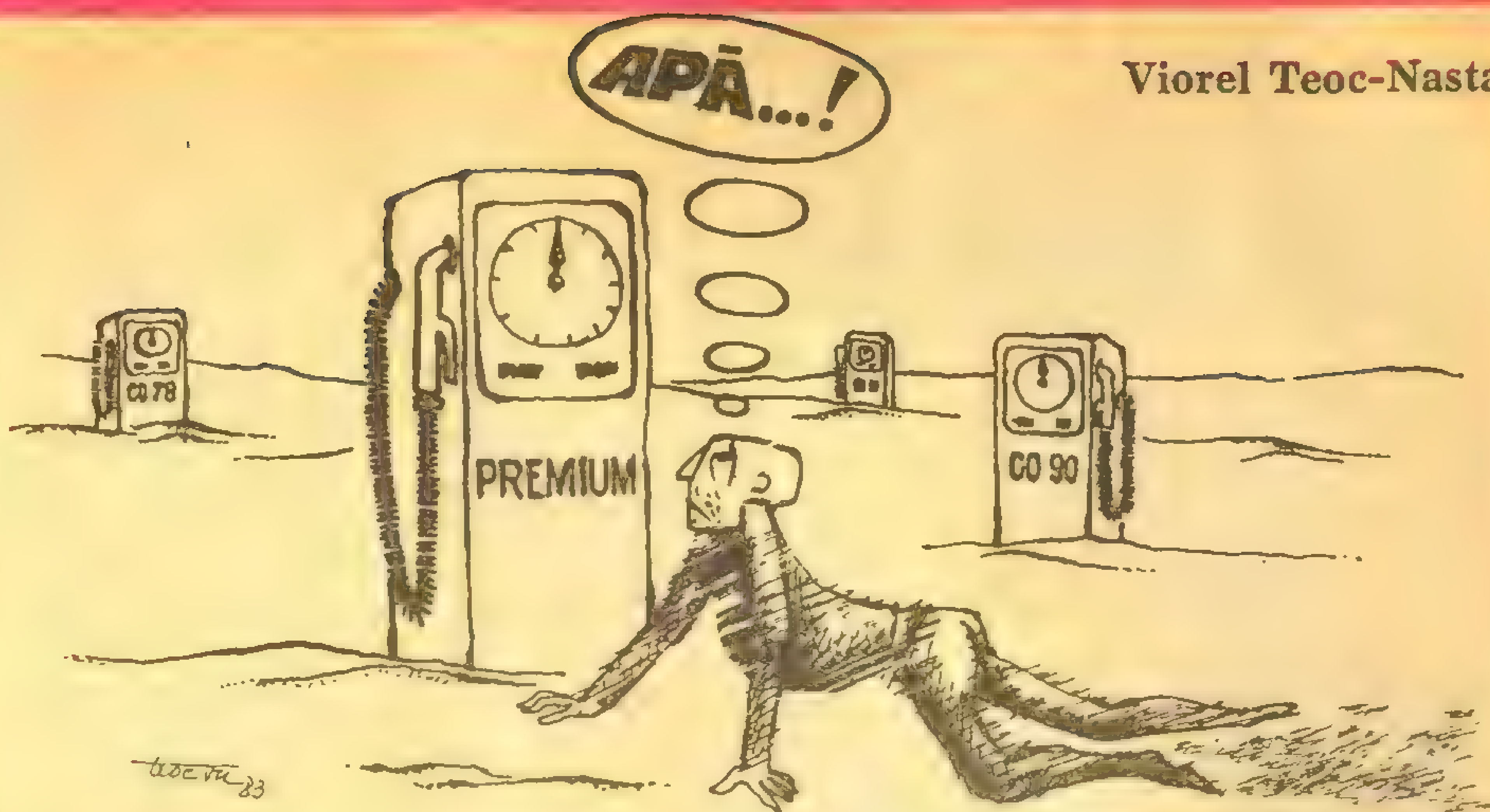
„Băieții" făceau fețe, fețe și își dădeau coate. „Sper să nu-l pună dracu să vorbească vrute și mai ales nevrute acolo unde e !", îi șopti Fasole împăratului. „Să sperăm, altceva ce putem face ?".

Într-o seară, cei patru hotărîră să se relaxeze puțin după cursele tot mai dese din ultima vreme. Au „împrumutat" o dubiță de la șantier, dar cînd să iasă pe poartă, paznicul s-a opus. Împăratul a scos atunci două sutare și i le-a băgat în buzunar. „Distrează-te și mata, nea Furcoi. Nu te-am cinstit niciodată". „Așa bacșiș gras n-am primit niciodată. Să aveți sănătate. Vă înțeleg, nu puteți pleca la plimbare cu mașinile voastre de 12 tone. Ce vă rog, însă, e să nu veniți cu dubița prea tîrziu, s-ar putea să am control". „Nici o grijă, nea Furcoi, doar nu sîntem puști". Și totuși, unul dintre ei s-a dovedit puști : Blidaru. La întoarcere, nu era tîrziu, pe la 10 seara, le apăru în fața mașinii cam la 1 km, un grup de trei fete. Veneau de la același bal. Se țineau de braț și cîntau, chiar frumos, o melodie îndrăgită pe plaiurile lor. „Și acum scumpii mei colegi, eu care am fost alergător la curse de viteză, vreau să vă demonstrez cum se face un slalom veritabil. Vă rog să mă urmăriți. Uitați-vă cum voi ocoli grămezile de pietriș de pe mijlocul șoselei". Într-adevăr, se recunoștea în Blidaru alergătorul de pe vremuri. Controla derapajul, stăpînea autoutilitara, deși o asemenea mașină nu-i Porsche. Ceilalți trei îl admirau. „Și acum, fetele vor încasa o sperietură pe cinste". Strigătul împăratului „Nu fă asta", fu înăbușit de zgomotul produs prin accelerarea la maximum a motorului mașinii. Manevra de ocolire a grupului era ca și terminată cînd una din fete făcu un pas spre dreapta. Rochița albă, largă, făcută sul, agățată de roata din spate a mașinii, avu pentru cîteva fracțiuni de secundă rolul unei funii care o tîrî cîțiva metri. În final, fata fu proiectată cu capul într-o bornă kilometrică. Cînd tinerii au sărit din mașină, apropiindu-se de locul cu pricina, învățătoarea abia mai răsufla. Respirația gură la gură, bandajul făcut în pripă la mîna care sîngera puternic, n-au mai avut nici un efect.

„Ai turbat de prea bine, Blidarule", rosti sentențios împăratul.

Au început întrebările ca niște focuri încrucișate. De la „luatul" autodubiței, s-a trecut la modul cum cei patru șoferi își „petreceau" zilele libere, apoi la rezervoarele suplimentare, la cursele cu ceramică spre litoral, la relațiile cu șeful de coloană, care povestise deja despre înlesnirile interesate acordate grupului, și, deodată, totul s-a prăbușit aidoma unui castel de cărți de joc. Cele două grații care suspinau în cor după Claudiu au ajuns și ele după gratii. Cea care mai fusese la „pensiou", mai puțin emoționată, exclamă cînd o văzu pe Natalița. „Iat-o deci și pe rivala mea. Nu credeam, dragă, că ne vom cunoaște în asemenea împrejurări, ce-i drept nu prea fericite". Cealaltă îi întoarse spatele. Numai de cunoștințe, și mai ales feminine, nu-i ardea Nataliței acum.

Victor Beda

Viorel Teoc-Nasta

Din lirica sovietică

SERGHEI ESENIN

MESTEACĂNUL

Albule mesteacăn
sub fereastră stînd
ți-a-nvelit omătul
trunchiul de argint.

Crengile pufoase
cu ninsoare grea
țin în loc de muguri
franjuri lungi de nea.

Ai rămas, mesteacăn,
liniști legănind,
fulgii de ninsoare
foc de aur sînt.

Leneș te-nconjoară
zorile sticlind
presărînd pe ramuri
proaspătul argint.

RUGĂCIUNEA MAMEI

O căsuță veche-n margine de sat,
mama la icoane iarăși s-a rugat.

De băiat bătrîna-și amintește iară,
pruncul ei, departe, luptă pentru țară.

Murmură bătrîna, lacrimi curg șuvoi,
ochii, osteniții, nasc iluzii noi.

Vede cîmpul luptei, sîngerosul front
și pe cîmp băiatul îi apare mort.

Sîngele se-nchează peste pieptu-i lat,
mîna lui mai strînge steagul capturat.

Și de fericire, tristă a-nghețat
capul peste brațe alb și l-a plecat.

Și încărunțește pînă la sprîncene ;
ochii au mărgele tremurînd în gene.

ARȚARUL

Arțarul meu la pîndă, arțarule-nghețat
Ce-mi stai în vijelia albă aplecat ?

Ai văzut tu ceva, poate-ai auzit ?
și din sat spre cîmpuri singur ai pornit.

Ca un paznic criță luneci peste drum
spintecînd nămeții, șchiopătînd acum.

Chiar și eu mă clatin siguranță n-am
nu ajung acasă de la cel chiolhan.

Iată-n drum o salcie, dincolo un pin,
ceva despre vară-am să le cînt puțin.

Eu, de fapt, pe mine, mă credeam arțar
dar nu frînt de mijloc ci-n vigoare iar.

Și fără rușine, crîncen fiind de beat,
un mesteacăn tînăr am îmbrățișat.

* * *

Dimineață sfîntă, matinal canon,
peste albi mesteceni clopote dau svon.

Se trezește satul după sărbători,
vîntul prevestește primăvara-n zori.

Mici obloane, ramuri și eșarfe string,
am să merg la slujbă peste flori să plîng.

Viețăți din crînguri mă vor ajuta
Să-ngropăm prin cîntec tinerețea mea.

Dimineață sfîntă, matinal canon
Peste albi mesteceni clopote dau zvon.

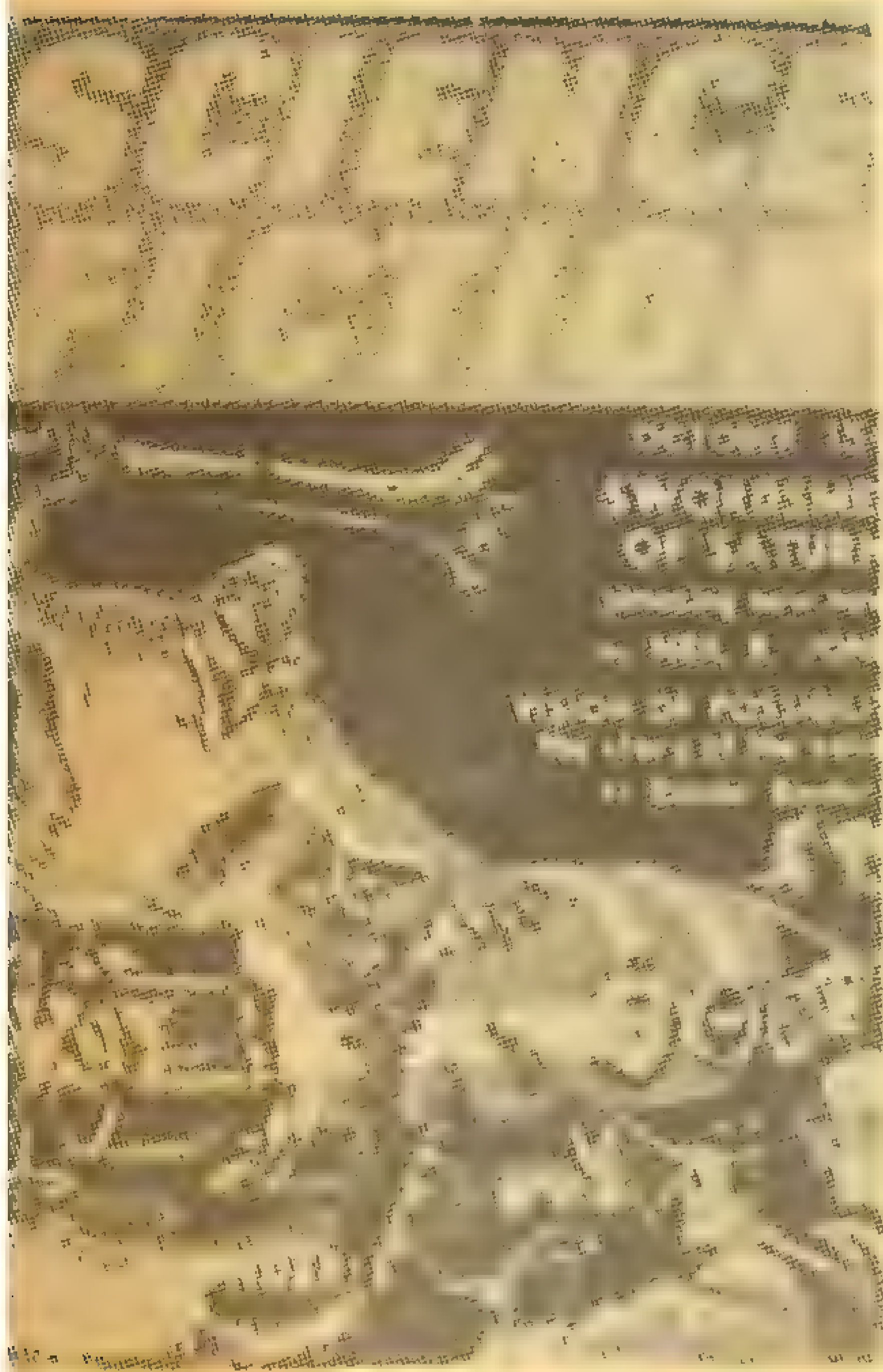
Traducere de
Mircea și Maria Micu

MOTTO:

**„Păstrează Itaca mereu în gînd,
S-ajungi acolo unde ți-e țelul
Dar nu te grăbi în această călătorie.
Mai bine să dureze mulți ani.**

**Și acum bătrîn, să acostezi pe insulă,
bogat doar prin ce ai cîștigat pe drum".
(KAVAFIS)**

peste 9 munți

„Călătoria" a fost de fapt motivul cu care a debutat S.F.-ul, sub forma „voiajului imaginar": descoperirea unor tărîmuri fantastice, populate cu monștri sau oaze paradisiace. Este o modalitate de schimbare a concepției călătorului, îmbogățit prin impresiile adunate, și în forma fantastică, o formă de exprimare a celor mai ascunse dorințe sau temeri.

Imboldul este întotdeauna dat de o tensiune, de o nevoie de cunoaștere, care explodează în actul voiajului, în basm, o formă de inițiere, căci peripețiile eroului sînt menite să-l îmbogățească cu o înțelegere superioară a lumii. Iar aventurile cu care este presărată călătoria sînt treptele condiției eroului spre starea finală a împlinirii sale umane. În studiul său despre „Literatura de frontieră", Silvian Iosifescu (1) nota: **„Călătoria a fost inseparabilă de aventură. Într-o lume cu frontiere puțin cunoscute, în care oamenii și natura ascund neprevăzutul, orice deplasare spre puncte mai îndepărtate implică peripeții și primejdii".** Aventurile sînt **„locuri de popas"**, de fapt ceea ce ne interesează, nu **„momentul mișcării"**. Încă și astăzi călătoria propriu zisă este tratată succint, insistîndu-se asupra popasurilor, la fel ca în basm, unde **„mișcarea nu este niciodată amănunțit descrisă"** (2).

„Călătoria ca mișcare este mai favorabilă asimilării de cunoștințe prin reconstituire" (3), este un procedeu utilizat în epoca modernă **„cînd se dorește realizarea unei opere de popularizare științifică într-un mod mai agreabil"** (3). Ideea intimă a călătoriei fantastice este confirmarea unei teorii, poate prima tentație de a confrunta o teorie dogmatică cu o realitate imaginară, potrivită sau nu cu teoria. Astfel, în basm, toate principiile gîndirii magice se confirmă în planul fantastic al aventurilor eroului, iar în SF-ul secolului XIX, aventurile profesorului X îi confirmau teoria spre disperarea confraților care pînă atunci rîdeau copios de el. Nivelul de credibilitate era însă total diferit și, de aceea, pînă la consolidarea genului, eroul în general pierdea pe drum dovada validării teoriei, spre marea dezamăgire a tinerilor cititori, care însă, reconstituind mental aventurile acestuia, asimilau o cantitate impresionantă de cunoștințe, pe nesimțite și într-un mod plăcut.

Intenția persistă în forma aceasta și în S.F. de astăzi. Drumul lui Dutch Learmonth, din **„Omul și năluca"** de Adrian Rogoz, este presărat cu date privind zborurile spațiale. Explorarea planetei Venus constituie realizarea fantastică a visului de a zbura pe alte planete cu racheta, nu în vis, de a întîlni „semeni întru rațiune". Maniacul Reinhard, un fel de Nemo-redivivus, comandantul navei „Cygnus" din **„The black hole"** (1979) de Alan Dean Foster, confirmă, pe ultimele pagini ale romanului, ideea că printr-o gaură neagră se poate trece.

Holland Dan, unul din personaje, remarcă „A visa e una, a-ți urmări gîndurile în mod periculos e alta...". Pericolul științei manipulată în mod aventuros ni se revelează prin remarca unui membru al echipajului navei „Palomino", prizonier pe „Cygnus", „Știința are nevoie de un sistem de încercări și echilibrări ca la o lege".

Eroii „crucișătorului stelar Galactica" (**„Battlestar Galactica** (1978) de Glen A. Larson și Robert Thurston) ne transmit la fiecare aventură un mesaj: „Dumnezeu este una din trivialitățile intelectuale ale rasei noastre"; „Viața este prețioasă. Nimeni nu are dreptul să se joace cu viața altuia fără să riște să și-o piardă pe a sa"; „Un paradis care sugerează expansiunea potențialului uman este o reducere generală la starea de inerție". Serialul după scenariul căruia s-a făcut romanul, deși înțesat cu lupte între oameni și Cyloni și inspirat din **„Star war"** propagă o serie de idei asemănătoare; unele emoționante („Nu cylon și om, ci prieteni!" concluzia unui Cylon împrietenit în condiții fortuite ca unul din eroi), altele științifice (hiperspațiu).

Protagoniștii basmului, ca și cei din proza anticipativă, pornesc în călătorie pentru a cunoaște posibilitățile oferite de universul fantastic în a cărui exploatare se angajează. Personajele mitului ajung de obicei **„într-o altă lume"**, asemeni eroilor lui Lucian din Samosata. Influențele religioase se fac simțite în lumea călătoriilor imaginare în viziunile ținuturilor celeste (Dante) care însă par doar

deformări ale lumii reale, procedeu aplicat și astăzi, după cum observa R. M. Albérès (4); **„în imagistica modernă lumile imaginare sau mistice, în loc să constituie un univers supranatural, exterior lumii unde se desfășoară existența banală, sînt reduse la o geometrie insolită a lumii reale".**

Adeseori, strădania celor care au construit miturile de-a evoca o lume ascunsă, exterioară universului nostru și incomprehensibilă, duce la imagini interpretabile astăzi după cele mai moderne canoane. Popoarele uralo-altaice își imaginau cerul compus din „pături cerești" suprapuse de 9, 12, 16 sau 17 straturi, iar Steaua polară era locul din cer **„prin care se poate trece dintr-o lume în alta. Toate lumile erau unite între ele prin deschideri practicate în apropierea Stelei Polare, utilizate de șamani în cursele dintr-o lume în alta, sau de către eroii unor legende"** (5). Concepția aceasta ar putea fi astăzi interpretată ca descrierea unor „universuri paralele", „hiperspațiu" cu un minim de precizări. De fapt, ascensiunea la cer a eroului este o călătorie pentru dobîndirea forței, căci **„simplul fapt de a se fi ridicat, de a se găsi sus, echivalează cu a fi puternic" (5).**

Călătoria celestă poate fi invocată și în legătură cu concepția despre figurile imaginare trasate de constelații pe cer. După vechii indieni, acestea constituiau dublul, cauza secundă, a animalelor și oamenilor figurați (5). Cunoașterea lor însemna cunoașterea acestora și, metaforic vorbind, drumul tehnologiei spre zborul spațial a înlesnit de fapt cunoașterea propriei planete, prin saltul tehnicii, catalizat de acest imbold milenar care este zborul la stele.

Sumerienii asociau și ei fiecărui obiect terestru, unul ceresc, matrice după care s-au format lucrurile pe pămînt. După Constantin Daniel (7) reprezentarea aceasta ar fi fost cauzată de o interpretare a mirajelor, fenomene curente în zonele deșertice dintre Tigru și Eufrat. Astfel s-ar fi născut ideea unui univers paralel cu al nostru, o lume a zeilor, care uneori se putea vedea.

O lume paralelă o constituie și visul. **„Pentru primitiv visul este o realitate"** (7). Ceea ce le apărea în vis era pentru ei o realitate obiectivă, o trăire efectivă într-un spațiu, pe care putîndu-l situa cu precizie undeva pe o hartă, l-au mutat în cer, sub pămînt, sau pur și simplu „dincolo".

În basm, ascensiunea eroului la cer are loc cel mai des profitînd de „arborele ceresc", fasole, mazăre, varză, stejar, care cresc pînă cînd ajung la cer. Eroul se urcă pe plantă și se întoarce cu daruri, talismane. În această variantă, ce a inspirat și cunoscuta poveste **„Jack și fasolea fermecată"**, motivul este răspîndit în toată Europa (6).

Eroii miturilor se folosesc de vehicole miraculoase pentru zbor, înlocuind prin imaginație lipsa aripilor. Abaris se slujea de o săgeată magică din aur, dăruită de zeul Apollo, cu care de altfel și pleacă de la greci înapoi spre hiperboreeni. Bușteanul ielelor din basmul **„Omul de piatră"** este un vehicol autopropulsat care se deplasează cu viteze paradoxale (8).

Tronul tras de vulturi poate lipsi, eroul încălecînd ca Etana, pasărea, în zborul nenorocos spre cer. „Calul năzdrăvan" este un Pegas „alimentat" cu jăratec, uneori este artificial, ca în „Istoria calului fermecat" din ciclul celor 1001 nopți.

Carul, cel de toate zilele, devine în mit „car de foc" cu care profetul Ilie s-a ridicat la cer (II. Regi

Şi nouă galaxii

II, 11) sau carul lui Indra, care apărea pe cer **„ca şi cum ar fi despicat norii, umplînd zările lumii de un zgomot aidoma tunetului unei uriaşe furtuni“**, cu **„guri scuipînd foc arzător“** tras de **„zece mii de cai vineţi, aidoma vîntului“, „pe un drum nezărit de muritori“**. (Mahabharata III, după 8).

Carul ceresc din miturile antice constituie o enigmă, căci toate referirile la el par denaturări ale unei unice descrieri, probabil ale unui obiect real **„Samargananasutradhara“** vorbeşte despre carele cereşti în termeni foarte tehnici :

„Despre chipul în care se pot făuri părţile alcătuitoare ale carului zburător nu vorbim nimic, nu pentru că nu am şti, ci spre a păstra lucrurile în taină. Nu se dau în vileag amănuntele făuririi deoarece, aflate de toţi, instalaţia ar putea fi întrebuinţată întru săvîrşirea răului (...). Corpul (său) trebuie să fie puternic şi trainic, fiind înjghebat din lucrări uşoare şi semănînd cu o mare pasăre în zbor. Înăuntru se cuvine să se pună o instalaţie cu mercur şi sub ea alta de fier, care s-o încălzească pe cea dintîi. Prin mijlocirea puterii ce se ascunde în mercur şi care pune în mişcare viforul purtător, omul aflat înăuntrul acestui car poate să străbată în zbor mari depărtări prin cer în chipul cel mai uimitor. Patru vase trainice pentru mercur se cuvine să fie aşezate înăuntru. Cînd ele vor fi încălzite de focul călăuzit din alcătuirile de fier, datorită mercurului, carul va dobîndi o putere de mişcare ca a trăznetului. Şi numaidecît carul se va preface într-un mărgăritar pe cer“... (După A. Gorbovski, citat în (7).

Se pare că nu este singurul text despre „caruri cereşti“ de factura aceasta. Brad Steiger (9), citează şi el din „sutrele“ amintite mai sus („sutra“ are aproximativ sensul de „vers“, „verset“,) vorbind şi despre **„Vymana Shastra“**, un adevărat tratat despre tehnicile de pilotaj ale carelor numite „vimane“. Astfel, tehnica **„maantrika“** permite să se dea forţă unei nave şi ca aceasta să fie indestructibilă se folosea **„taantrica“, „Goodha“** o făcea invizibilă, **„roopanara“** îi modifica mărimea, altele permiteau pilotului să vadă în interiorul unei nave inamice, să meargă în zig-zag, sau să se mascheze într-un nor. Asemănarea cu legendele OZN-uri este mai mult decît frapantă.

Charroux (10) pomeneşte la rîndul său un manuscris descoperit la Lhasa, în care sînt descrise nave spaţiale, a căror mişcare, bazată pe o forţă necunoscută astăzi, ar fi fost independentă de gravitaţie. Şi aici apar tehnici ciudate, ca **„antima“** care face nava nevăzută sau **„garima“** care îi dă greutate. Navele sînt denumite **„astras“** şi ar fi capabile de o călătorie interplanetară, se vorbeşte chiar de o călătorie în Lună, fără a fi clar, după autorul citat, dacă este un proiect sau o realizare...

Textele acestea, dacă nu sînt mistificări sau greşeli de interpretare, sînt printre cele mai mari enigme ale civilizaţiei noastre. Dacă nu sînt descrieri ale unor nave reale, nu ne mai rămîne decît să tragem concluzia că **sînt texte S.F. !** Iar în acest caz vechimea genului...

Simboluri ale unor vehicole mitice ar fi şi piramidele, servind călătoriei în împărăţia lui Ra pe **„o scară sau rază de lumină care coboară din înălţimi“** (11).

Pe aceeaşi filieră mitologică apare în S.F. ideea „teleportării“, transportul instantaneu dintr-un punct în altul al spaţiului. Edgar Page Mitchell în **„Straniul tablou al lui Corot“** şi Alfred Bester în **„The Stars My Destination“**, la cîteva decenii distanţă, reiau ideea într-o formă puţin prelucrată. Se poate recunoaşte uşor aici facultatea şamanului de a se deplasa instantaneu dintr-un punct al spaţiului în altul. Nu este vorba de o proiecţie (recepţie psihică aşa cum apare la Jack London în **„Rătăcitor printre stele“**, ci de transportul efectiv al persoanei ai cărei atomi, după cum arată Mihail Leaşenko în **„Omul rază“** sînt reconstituiţi la destinaţie.

Sub forma aceasta „scientizată“ ideea pare a avea, după Arthur C. Clarke (20), şanse importante de realizare într-un viitor, poate nu prea îndepărtat, într-un timp contemporan cu noi.

Dar călătoria poate avea şi sensul invers, în zonele subterane, de „descinderi infernale“ (6) în ţinuturi care după tradiţie aparţin morţilor, monştrilor şi spiritelor malefice. „Eroii civilizatori“ vor aduce de acolo, ca şi din cer, „obiecte fermecate“ ca **„ceaunul care nu se goleşte niciodată“** răpit de Pwyll şi Arthur“ **„sau cunoştinţe folositoare“** (12).

Feţii-frumoşi din basm coboară ca să scape **„fete de împărat răpite de zmei şi pentru aflarea furtului merelor de aur“** (6) ca Orfeu în căutarea Euridicei, ca Ulise şi Eneas, sau pentru a explica simbolic o viziune misterioasă de tipul deceurilor. („Deceul“ este „un basm menit a da soluţiunea unei probleme“) (6).

Îndrăzneţii din S.F. descoperă în descinderile lor subterane „lumi ascunse“, relicve ale unei vechi civilizaţii, uneori chiar Atlantida ca Jules Verne (**„O călătorie spre centrul Pămîntului“**) sau la Obrucev (**„Plutonia“**). Uneori nu descoperă nimic, se descoperă însă pe sine şi confirmă o teorie, cu sacrificii pe „altarul ştiinţei“ **ca prizonierii beznei de foc“** de Boris Fradkin

Ideea de „lume subpămînteană“ în S.F. pare a proveni via „teoria pămîntului găurit“, răspîndită în 1918 de americanul John Cleves Symmes, după care **„Pămîntul este gol şi locuit pe dinăuntru, conţinînd un număr de sfere solide, concentrice, închise una în alta şi deschise spre poli cu 12 sau 16 grade“** (13), deşi asemănările cu mitul (eroii descind printr-o peşteră, vulcan, falie în scoarţă) sînt destul de pregnante.

Călătoria în S.F. debutează, după cum am arătat, cu „Voyages extraordinnaires“, descoperă, asemeni lui Ulise, o serie de insule, pete albe de pe mapamond, pe care le populează cu relicve ale preistoriei, descoperite de eroii lui E.R. Bourroughs sau de profesorul Challenger, eroul lui Arthur Conan Doyle. „Insulele telepaţilor“ din povestirea lui Edward Bellamy **„Cei care vor găsi aceasta“** ar fi putut intra în traseul oricărui erou mitic, dar autorul a procedat în stilul înfiripat în secolul XIX ; telepatia este **argumentată**, dezvoltată prin evoluţia în urma distrugerii organului vorbirii. „Monştrii“ din **„Tărîmul uitat de timp“** a lui A.C. Doyle sînt fosile vii şi, de altfel, se mai vorbeşte şi astăzi despre posibilitatea de a descoperi un dinozaur... viu.

Insulele, din călătoriile navigatorului din basm şi mit „puncte de oprire“, sînt **„simboluri ale unui centru spiritual primordial“** (5) şi atunci şi acum, căutarea lor (astăzi căutăm planete) „evocă refugiul“, **„unde conştiinţa şi voinţa se unesc pentru a scăpa asalturilor inconştientului“** (5).

Zborul rămîne calea principală de realizare a călătoriei căci astfel se împletesc două năzuinţi. cea de a călători, şi cea de-a zbura. Din căile mitului, icaric, levitaţional, mecanic sau magic (coada măturii, covorul zburător) (8), raţiunea a păstrat zborul mecanic, pe care l-a concretizat într-un vehicol, denumit generic **„navă“**.

Jules Verne visa să zboare cu un proiectil de tun pe Lună şi ideea nu era decît o reluare a unui vechi motiv pe un plan tehnic, teoretic posibil. Goodwin, în 1638, îşi imagina un zbor în lună propulsat de 25 de păsări înhămate la vehicol. Zece ani mai tîrziu, Cyrano de Bergerac concepe şi el o serie de mijloace pentru a călători în lună şi în soare.

După romanul lui Verne, ideile tehnice abundă. Henri Stahl în **„Un român în Lună“** se foloseşte de un magnet care atrage nava continuu... cam la fel cum ne-am ridica trăgîndu-ne de păr. Ideea ghiulelei va continua să persiste, chiar după ce s-a realizat faptul că acceleraţia bruscă striveşte ocupanţii cabinei. Doi ingineri francezi, Mas şi Drouet, proiectează o roată de 100 m în diametru, accelerată treptat pînă la 40 de rot./sec. care lansează un obuz. Henri de Graffigny dorea să construiască un tunel circular cu diametru de 20 km, vidat în interior, în care proiectilul este accelerat treptat pînă la lansare. Soluţiile se dovedesc ineficiente şi specialiştii îşi dau seama curînd că viteza de 11 km/sec. nu se poate obţine în aer, ci trebuie crescută treptat, iar acestui scop nu-i corespunde decît un singur vehicol : racheta. (14).

Autorul articolului citat mai sus se întreaba retoric **„ce credeţi de o călătorie în Lună ?“** şi în 1936, acum cincizeci de ani, răspundea : **„Ideea este amuzantă, dar de roman... de pur roman“**. Goddart, Tiolkovski, Oberth visau în schimb, poate sub influenţa lui Jules Verne şi a lui W.G. Wells, la zborul rachetei, ajungînd la aceeaşi concluzie ca şi Konrad Haas din Sibiu : rachetă în trepte.

Cu toate acestea în America anilor '50 doar un mic grup de experţi şi fanii S.F. credeau în realitatea rachetei ca vehicol spaţial. Majoritatea pri-

veau racheta ca pe o „tîmpenie din comicsuri", „evazionism nevrotic" sau „simbolism falic" după cum arată Judith Merril (19). Nu este însă singurul caz. Anii '40 aduc în S.F. ideea bombei atomice și a consecințelor ei. În nr. 8 din 15 febr. 1944 al „Ziarului științelor și al călătoriilor" se afirma: **„Dacă asemenea superproiectile sînt de domeniul posibilităților, altele ca «bomba cu uraniu», sînt simple himere".** (pag. 144, „Himera" va exploda exact un an și jumătate mai tîrziu...)

În Orăștie, juristul Nicolae Văideanu concepea „Calcule de construcție a rachetelor fotonice", visa rachete termosolare, construia modele, pasionat pînă la moarte de visul omului de a ajunge pe stele (7). Au trecut cei cincizeci de ani acordați de autorul articolului pînă la zborul lunar, și aceasta a devenit deja istorie însemnat în praful lunar de urmele pașilor lui Neil Armstrong. Omenirea este în drept acum, cînd „epopeea spațială" nu mai este utopie ci istorie, să se întrebe ce sens a avut pentru ea acest zbor, exceptînd avansul tehnologic provocat de frenezia cuceririi spațiului.

Cooper, cosmonaut pe „Gemini 5", încearcă să răspundă tot printr-o întrebare: **„De ce oamenii trebuie să se bată între ei, în loc să se bucure de frumusețea și bogăția lumii? Este o întrebare la care nu știu să răspund".** (15). Dar „odiseea spațială" abia a început, planetele încă n-au fost vizitate, iar stelele rămîn un ideal de cucerit. Lino Curci găsește un sens în această căutare frenetică a minții în spațiile infinite: De aici rezultă, relativ la anii-lumină necesari pentru legătura cu lumile dintr-un alt sistem, **„contopirea ideii de ins în ideea de umanitate căci numai ca atare poate să treacă la realizarea unor astfel de acțiuni"** (15).

S.F.-ul concentrat pe explicitarea sistemului nostru solar și-a îndreptat tîrziu atenția asupra altor stele. Universul, inițial asimilat lumii vii, devine începînd din sec. 17 exterior, infinit, în mișcare. (18). Planetele soarelui sînt populate pentru a ilustra teoria heliocentrică, sînt concepute ca „Loc de popas" ca în basme și prilejuiesc expunerea teoriilor asupra universului.

Th. von Harbou în **„O femeie pe lună"** (1929 ed. franceză) populează Luna cu statui de aur, relicve ale unei civilizații pierdute, dar ceea ce cîștigă într-adevăr eroii lui este mesajul sacrificiului de sine al lui Helius. **„O planetă numită Shayol"** de Cordwainer Smith, nu este „loc de popas" ci „punct de plecare" pentru descrierea îndobitocirii unor oameni „crescuți" pentru piese de schimb, legați prin „unde de plăcere".

„Placed, planeta nebună" a lui Frederic Brown este o mașină de creat iluzii, se învîrte mai repede decît imaginea ei, are un miez superdens și păsări din același material, pentru care scoarța este atmosfera.

Un S.F. în formare va crește întotdeauna prin descoperirea lumii înconjurătoare, a planetelor vecine ca la Xino Jianheng în **„Misterul Venusianului".**

Debutînd prin studiile astronomilor asupra unor planete pe care le-au populat pentru a se da mai multă greutate teoriilor științifice, S.F.-ul rămîne legat de sistemul solar pînă la Edward „Doc" Smith, **„primul autor care a ieșit în «galaxie»**, prin anii '20 (16). La noi, Al. Herzog visa, în '36, să ajungă pe Sirius.

Edward E. Smith în **„Galactic Patrol"** (1937) oferă o amplă frescă a Galaxiei, divizată în două grupări antagonice, în luptă „pe viață și pe moarte". Motivul va reveni în anii '70 în ciclul „Războiul stelelor". Rudy Rucker, în **„Spacetime Donuts"** (1981), pornește la cucerirea microcosmosului, la fel cum eroii lui Ray Cummings vor cunoaște la începutul secolului „oamenii" care populează atomii. „Fata din atomul de aur", „Poporul...", „prințeasa..." din nuvelele lui Commigs erau rezultatele unei analogii, aceea dintre sistemul solar și modelul planetar al atomului, conceput de Rutheford.

Apoi urmează marile odisei, încununate de „2001 **Odiseea spațială"** a lui Arthur C. Clarke, în căutarea misterului „obeliscului negru". După confruntarea dintre Dave Bowman și computerul Hal, omul va cunoaște misterul cosmosului și-și va pierde individualitatea, pentru a se integra în univers, la fel ca eroii lui Alan Dean Foster din „The black hole"; **„Pe o plajă era un grăunte de nisip. Nisipul era o parte dintr-un continent, continentul aparținea unei lumi, iar lumea, un grăunte de substanță pe marea infinitului. Ei erau o parte a acelei lumi, trecînd prin gaura albă** (care expulzează materia absorbită de gaura neagră — n.n. —) **materia lor s-a dispersat. Un atom din Charley la un sistem cu nouă lumi, o moleculă din Kate la o aglomerare locală de stele, o bucată din Holland împrăștiată peste doisprezece galaxii".**

La capătul călătoriei, dincolo de Univers, omul se va întîlni cu sine.

Constantin Cozmiuc

NOTE:

1. Silvian Iosifescu: „Literatura de frontieră" Ed. ptr. literatură, București, 1969.

2. V.I. Propp: „Rădăcinile istorice ale basmului fantastic". Ed. Univers, București, 1973.

3. „Călătoriile epocii romantice", Ed. Univers, București, 1972.

4. R.M. Albérès: „Istoria romanului modern", E.S.P.L.A., București, 1968.

5. Jean Chevalier; Alain Charbrant: „Dictionnaire des symboles", Ed. Seghers et Jupiter. Paris, 1974, vol. II—IV.

6. Lazăr Șăineanu: „Basmele române", Ed. Univers, București, 1978.

7. Constantin Daniel: „Civilizația sumeriană", Ed. Sport Turism, București, 1983.

8. Victor Kernbach: „Dicționar de mitologie generală", Ed. Albatros, București, 1983.

9. Brad Steiger: „World before our own", Berkley Books, 1978.

10. Robert Charroux: „Archives des autres mondes". R. Laffont, Paris. 1977.

11. Al. Tănase: „O istorie a culturii în capodopere" vol. I.

12. Henri Hubert: „Celții și civilizația celtică", Ed. șt. și enciclopedică. București, 1983.

13. Ion Ilie Iosif: „Bizarerii astronomice" în: „Omicron satelit 3".

14. Ziarul științelor și al călătoriilor nr. 49, X, 1 dec. 1936.

15. Lino Curci: „Raport din Cosmos", Ed. Univers, București, 1972.

16. x x x Science Fiction Art.-The fantasies of S.F., „compiled and introduced by Brian Aldiss. New English, library. Trewin Goppleg-tone Publ. Ltd. 1975.

17. Almanah „Flacăra" 1985.

18. Acad. de șt. sociale și politice a R.S.R. „Istoria filozofiei moderne și contemporane" vol. I, ed. Acad. R.S.R., București, 1984.

19. x x x „S.F.: the other side of realism", Editor Th. D. Clareson Browling, Green Univ. Press Ohio, 1971.

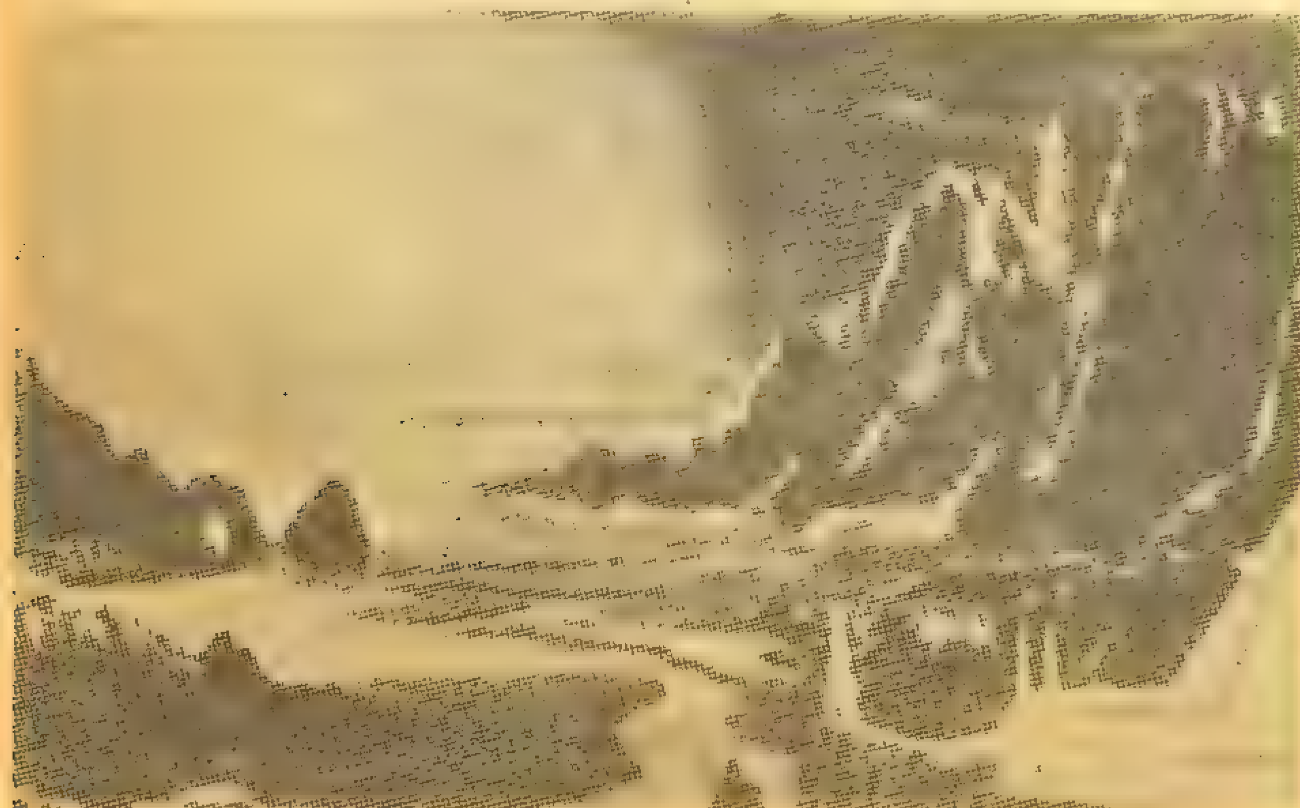
20. Arthur C. Clarke: „Profiles of the future", Herper & Row. New York 1973 (ediție revăzută).

ALFRED BESTER

TUNELUL TIMPULUI

Iată povestea unui om care a sabotat istoria, a spulberat imperii și a distrus dinastii. Din cauza lui Columbus (Ohio) va trebui schimbat în Capot (Ohio). Din cauza lui numele Mariei Curie ar fi trebuit să fie renegat în Franța și nimeni n-ar mai trebui să jure pe barba Profetului... Ca să spunem adevărul, aceste fapte reale n-au avut loc, căci omul era un savant nebun sau dacă vă place mai mult așa, nu a reușit decît să le facă ireale.

Cititorul nostru răbdător este familiarizat cu legendarul savant nebun, ce creează în laboratoare monștri care dintr-o dată se întorc împotriva creatorului lor și-i amenință adorabila fiică. Povestea de față nu are un asemenea erou. Ea îl descrie pe Henry Hassel și faptele sale, un veritabil profesor, puțin maniac, în genul ilustrului Ludwig Boltzman („legea gazului perfect"), Jacques Charles sau André-Marie Ampère (1775—1836).

Toată lumea știe că amperul electric a fost numit astfel în onoarea lui Ampère. Ludwig Boltzman a fost un fizician austriac „distins". renumit atît pentru lucrările sale asupra corpurilor intunecate, cît și acelea asupra gazelor perfecte. Puteți verifica în „Encyclopedia Britanică" vol. 3. BALT pînă la BRAI.[1]). Jacques Alexandre César Charles a fost primul matematician care s-a interesat de aerostate și a inventat un balon cu hidrogen. Erau oameni adevărați.

Erau, de asemeni adevărați excentrici. Iată un exemplu : Ampère călătorea la o importantă întîlnire de savanți la Paris. În taxi a avut o idee luminoasă (de natură electrică presupun) : scoase un creion și zgîrie ecuația pe fotoliul mașinii. În mare demonstrația ducea la : $dH = pdl/r^2$ (p fiind distanța perpendiculară de P la dreapta) unde $dH = \sin Q\, dl/R^2$. Este ceea ce se numește de asemeni legea lui Laplace, cu toate că acesta nu a participat la reuniune.

Oricum ar fi fost, taxiul ajuns la Academie. Ampère ieși, plăti șoferului și se grăbi la reuniune pentru a spune tuturor ideea sa luminoasă. Atunci și-a dat seama că n-are fițuica la el, își aminti unde a lăsat-o și a trebuit să urmărească taxiul prin tot Parisul pentru a-și recupera ecuația plimbătoare. Îmi place să cred că în același fel a pierdut Fermat renumita sa „Ultimă teoremă", cu toate că nici el nu figura printre persoanele prezente la sus numita reuniune, fiind mort cu două sute de ani mai devreme.

Sau să ne gindim la Boltzmann. Cînd vorbea de gaze perfecte complexe își umplea cursurile cu calcule complicate pe care le făcea rapid din cap. Studenții săi nu erau prea tari la mate, așa că l-au rugat pe Boltzmann să-și scrie ecuațiile pe tablă. Boltzmann și-a cerut scuze spunînd că va fi mai explicit pe viitor. La cursul următor începu : „Domnilor, combinînd legea lui Boyle cu legea lui Charles, ajungem la ecuația : pV = P0V0 (1 + at). Deci e evident dacă aSb + f(x)dn0 (a), vom avea pV = RT și vSf(x, y, z)dV = 0. Este la fel de simplu ca și doi și cu doi fac patru". În acest moment Boltzmann își aminti cele promise. Întorcîndu-se spre tablă, scrise conștiincios 2 + 2 = 4 și-și urmă cursul continuînd să facă socoteli complicate în memorie.

Cît despre Jacques Charles, strălucitul matematician care a descoperit legea lui Charles (numită uneori legea lui Gay Lussac) de care Boltzmann vorbea în cursurile sale, el dorea cu o pasiune maniacă să devină un paleograf reputat, adică un descoperitor de manuscrise vechi. Cred că faptul că a fost nevoit să împartă meritul cu Gay Lussac l-a deranjat puțin. A cumpărat cu 200 000 de franci de la un escroc pe nume Vrain-Lucas, scrisori olografe pretinse a fi scrise de Julius Cezar, Alexandru cel Mare și Pilat din Pont. Charles, omul care vedea prin orice gaz, perfect sau nu, crezu cu adevărat în autenticitatea acestor falsuri în ciuda faptului că blestematul de Vrain-Lucas le-a scris în franceza modernă, pe hîrtie modernă, conținind filigrame moderne. Charles încearcă chiar să le doneze la Louvre.

Și țineți cont că acești oameni nu erau imbecili. Erau oameni care plăteau un bir greu pentru geniul lor, căci restul intelectului lor era în afara acestei limbi. Un geniu este uneori cineva care a ajuns la adevăr pe căi neașteptate. Din nefericire căile neașteptate duc la dezastru în viața cotidiană. Și asta i s-a întîmplat lui Henry Hassel, profesor de documentare aplicată la Universitatea Necunoscută a anului de grație 2006 (in original 1980, n. tr.).

Nimeni nu știe unde este Universitatea Necunoscută, nici ce se predă acolo. Ea are un corp de profesori de circa două sute de excentrici, și un grup de studenți de două mii de neghiobi... de genul celor care rămîn anonimi pînă cînd iau premiul Nobel sau ajung primii pe Marte. Veți recunoaște ușor diplomele de la U.N. cerîndu-le celor care au studiat acolo. Dacă obțineți un răspuns evaziv de genul : „Oh, o școală oarecare de care n-ai auzit vorbindu-se" puteți paria că au absolvit sus numita universitate. Sper să vă pot spune mai multe într-o zi despre această universitate, un adevărat centru de cultură... în sensul în care înțelegeau cuvîntul membrii clubului Pickwick.

În orice caz, într-o după amiază, Henry Hassel părăsi mai devreme biroul său din Centrul Psychotic, trecînd prin arcada închinată Culturii Fizice pentru a se duce acasă. S-a spus că voia să vadă studentele goale care practicau Arcanele Eurytmice ; nu-i adevărat, Hassel prefera să admire trofeele dispuse sub arcadă, în memoria Marilor Echipe ale Universității care au cîștigat genul de campionate în mod obișnuit de echipele U.N. — în sporturi ca Strabismul, Ocluzia și Botulismul (Hassel a fost el însăși campion la simplu în Framcoeur, trei ani la rînd). Ajunse acasă vesel și intră bucuros și-și găsi nevasta în brațele unui bărbat.

Creatura minionă de treizeci și cinci de ani cu părul roșcat vaporos și ochi migdalați se lăsa îmbrățișată cordial de un tip cu buzunarele pline de prospecte, de aparate microchimice și un ciocan de încercat reflexul rotulei... un veritabil produs al U.N., după cum vă puteți da seama. Se sărutau atît de concentrați că nici una din părțile active nu remarca prezența lui Henry, furios, în antreu.

Amintiți-vă de Ampère, Charles și Boltzmann. Hassel cîntărea optzeci și cinci de kilograme. Era mușchiulos și fără complexe. Ar fi fost o joacă să-i facă surcele pe nevastă-sa și amantul ei. Dar el era din categoria geniilor ; creierul său nu funcționa altfel.

Hassel respiră profund, se întoarse și goni pînă în laboratorul său personal. Deschise un sertar marcat „duodenum" și scoase din el un revolver calibrul 45. Deschise alte sertare, cu etichete la fel de interesante și compuse un aparat din diferite piese. În exact șapte minute și jumătate (atît era de furios) fabrică o mașină de călătorit în timp (atît de mare îi era geniul).

Profesorul Hassel asamblă mașina în jurul său, reglă cadranul la 1923, strînse revolverul în mînă și apăsă butonul. Mașina emise un zgomot de canalizare defectă și Hassel dispăru. Reapăru în Philadelphia în 3 iunie 1923, merse direct pe strada Walnut la numărul 1 218 (o casă de cărămidă roșie cu fațadă de marmoră) și sună. Un personaj, pe care l-ar fi putut numi Smith de exemplu, deschise poarta și-l privi pe Henry Hassel.

[1]) In lipsă se poate utiliza cu succes „Dicționar cronologic al științei și tehnicii universale". Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc. 1979, pag. 688, col. a II-a, Boltzmann. — n. tr.

Pista de schi de la Berchtesgaden (R.F.G.) una dintre pîrtiile de acest gen din lume, a fost dotată cu „covoare" de zăpadă artificială care permit sportivilor de performanță să se pregătească pentru competiții chiar și în timpul verii.

— Domnul Jessup ? întrebă Henry cu o voce sufocată.

— Da.

— Sînteţi domnul Jessup ?

— În persoană.

— Aveţi un fiu, Edgar ? Edgar Allan Jessup... numit astfel din cauza regretabilei dumneavoastră admiraţii pentru Poet ;

Celălalt păru nedumerit.

„Din cîte ştiu nu, spuse el. Nu sînt însurat".

— Veţi fi, spuse Hassel minios. Şi eu am ghinionul de a mă fi însurat cu Greta, fiica fiului dumneavoastră. Scuzaţi-mă.

Ridică revolverul şi-l doborî pe cel dinaintea lui, bunicul soţiei sale.

„Gata, acum ea nu mai există, murmură Hassel suflînd fumul ce ieşea pe ţeava armei. Voi fi celibator. Sau poate... poate m-am însurat cu alta. La naiba ? Cu cine ?

Hassel aşteaptă nerăbdător ca intoarcerea automată a maşinii sale de explorat timpul să-l readucă la laboratorul său personal. Nevastă-sa cea roşcovană era tot acolo, tot în braţele tipului.

Hassel încremeni.

„Aşa va să zică, mormăi el. Fidelitatea e tradiţională în familia asta... Bine, mai vedem noi. Aranjăm noi asta !

Îşi permise un rîs crud, se intoarse în laborator şi se trimise în 1921, unde trase în Emma Hotchkiss, bunica nevestei sale. Reveni în casă. în epoca sa. Roşcovana tot acolo... în aceeaşi postură.

„Dar ştiu sigur, capra bătrînă era bunica ei, murmură Hassel. Asemănarea era izbitoare. Ce naiba s-a putut intîmpla ?".

Hassel era confuz, consternat ; nu însă fără resurse. Intră în biroul său, avu cîteva greutăţi să formeze numărul, în cele din urmă reuşi să obţină legătura cu laboratorul de Antipractică... degetul îi aluneca mereu pe butoane.

„Sam ?, făcu el. Aici Henry".

— Cine ?

— Henry.

— Vorbiţi mai tare.

— Henry Hassel !

— O ! Bună Henry .

— Vorbeşte-mi despre timp.

— Despre Timp ? Hm...

Sam, directorul Simplex şi Multiplex, aşteptă ca circuitele datelor să se alinieze, apoi începu : „Timpul : 1⁰ absolut ; 2⁰ relativ ; 3⁰ periodic, 1⁰ absolut : perioadă, durată, ziuă, eternitate...

—Îmi pare rău Sam. Întrebarea mea n-a fost pusă bine. Vreau : Timp, referinţe : succesiunea, călătorie in.

Sam schimbă circuitul şi începu din nou. Hassel asculta atent. Bombănea.

„Hm, hm. Bine. Văd. Asta mă gîndeam şi eu. Un continuu zici ? Actele comise în trecut trebuie să altereze viitorul. Bine. Atunci sînt pe calea cea bună. Dar actul să fie semnificativ. Cee ? Acţiunea să aibă efect asupra maselor. Nesemnificativul nu poate deturna curentul fenomenelor existente. Hummm. Dar pînă la ce punct o bunică este nesemnificativă ?

— Ce vrei să faci Henry ?

— S-o fac pe nevastă-mea să dispară — lătră Henry.

Închise. Se intoarse în birou. Reflectă, devorat de către demonul geloziei.

„Să faci ceva semnificativ, murmură el. S-o elimin pe Greta. Să elimin tot. Perfect, la naiba. Le arăt eu lor".

Hassel se duse în 1775, vizită o fermă din Virginia şi trase asupra unui colonel. Numele său era George Washington şi Hassel se asigură că murise. Reveni în casa lui, în propriul timp. Nevastă-sa era tot acolo, tot roşcată, tot în braţele altui bărbat.

„La dracu !" înjură Hassel.

Muniţiile îi erau pe terminate. Deschise o nouă cutie de cartuşe, se intoarse în timp şi-i masacră furios pe Cristofor Columb, Napoleon Bonaparte, Mohamed şi încă o jumătate de duzină de personaje istorice marcante.

„La naiba ! De data asta trebuie să reuşesc !" îşi spuse Hassel.

Se întoarse în timpul său şi-şi găsi nevasta in postura mai sus menţionată.

Genunchii i se muiară ; picioarele păreau că vor să se înfigă în sol. Ajunse in laborator traversînd un coşmar nămolos.

„Ce naiba poate fi semnificativ ? se întreba Hassel cu accente de durere. Cît trebuie făcut pentru a schimba viitorul ? De data asta, pe toţi zeii, am să-l schimb de tot. Bucăţi îl fac !"

Călători pînă la Paris, la începutul secolului XX şi se duse să o vadă pe Marie Curie într-un atelier de lîngă Sorbona.

„Doamnă, spuse intr-o franceză execrabilă, eu sînt un străin pentru dumneavoastră, dar totuşi sînt un om de ştiinţă. Vă cunosc experienţele asupra radiului... oh ? Încă n-aţi ajuns la radiu ? Nu-i nimic. Am venit ca să vă învăţ tot ceea ce priveşte fisiunea nucleară".

Ceea ce şi făcu. Avu satisfacţia să vadă ciuperca atomică răsărind deasupra Parisului, înainte ca returul automat să-l aducă acasă.

„Asta o să le înveţe minte pe femei să mai fie infidele, mormăi el... Guhhh ! (Aşa s-ar putea reda sunetul scos de buzele sale cînd o văzu pe roşcovana de nevastă-sa care era tot... inutil să insistăm asupra unor amănunte pe care le cunoaşteţi).

Hassel se întoarse în laborator clătinîndu-se şi se aşeză să reflecteze. Cît timp rămîne cu ocupaţia asta merită să vă previn că aceasta nu este o povestire convenţională despre timp. Dacă vă imaginaţi că bărbatul care-i răsfaţă nevasta este el însuşi vă înşelaţi. Vipera nu e Henry Hassel, nici fiul său, nici chiar Ludwig Boltzmann (1844—1906). Hassel nu parcurgea un circuit închis în timp, încheiat acolo unde începe povestirea, spre satisfacţia nimănui şi ciuda fiecăruia... pentru simplul motiv că Timpul nu e circular, nici liniar, sau biliniar, discoid zigurat, longitudinal sau cu ramificaţii. Timpul este o problemă personală, aşa cum descoperi şi Hassel.

„Trebuie că m-am înşelat undeva, murmură Hassel. E necesară o verificare, neapărat".

Luptă cu telefonul, ce părea că s-a făcut de cîteva tone, şi reuşi, în cele din urmă să obţină biblioteca.

„Alo, Biblioteca ? Henry la aparat.

— Cine ?

— Henry Hassel.

— Mai tare vă rog.

— HENRY HASSEL !

— O ! Bună Henry.

— Ce date ai despre George Washington ?"

Biblioteca zornăia în timp ce camerele video răsfoiau cataloagele.

„George Washington. Primul preşedinte al...

— Primul preşedinte ? N-a fost asasinat în 1775 ?

— Haide Henry. Întrebare absurdă. Toată lumea ştie că George Wash...

— Nimeni nu ştie că a fost ucis ?

— De către cine ?

— De mine.

— Şi cum ai făcut-o ?

— Am un pistol.

— Nu asta, vreau să spun cum ai putut să o faci acum peste două sute de ani ?

— Am o maşină de călătorit în timp.

— Ei bine. Aici nu scrie nimic, făcu Biblioteca. La mine figurează la locul potrivit. Poate l-ai confundat.

— N-am confundat nimic. Şi Cristofor Columb ? Ai ceva despre moartea lui în 1489 ?

— Dar... a descoperit Lumea Nouă în 1492.

— Nu... A fost ucis in 1489.

— Cum ?

— Un glonte de 45.

— Tot tu Henry ?

— Da.

— Nici o urmă aici, insistă Biblioteca. Tragi ca o cizmă.

Pe Valea Prahovei

ORIZONTAL : **1)** Cunoscută staţiune prahoveană indicată pentru afecţiuni ale aparatului respirator — **Piatra...**, cabană aflată la cca 4 ore de Buşteni şi ...precis la 1 950 m deasupra nivelului mării. **2)** Zonă cu animale şi plante declarate monumente ale naturii şi ocrotite de lege. aşa cum este o mare parte a masivului Bucegi. **3)** Lucrător la căile ferate — **Prahova, Timişul, Zamora** etc. — Întocmai. **4)** Zaharescu Emil — La poalele **Padeşului !** — Asociat. **5)** Eşuat într-un refugiu solitar. **6)** Şa străbătută pe traseul turistic dintre cabana **Pîrîul Rece** şi **Diham-Poiana Izvoarelor** — Insulă daneză. **7)** Afluent al Ialomiţei pe valea căruia se află cabana **Peştera** şi rezervaţia naturală **Poiana Crucii** — Abis ! **8)** Aşezare braşoveană cu o exploatare de calcare şi argile refractare — Parte ! **9)** Usturoi (reg.) — Posedă — Munte asiatic a cărui toponimie l-a „inspirat" pe spătarul Mihail Cantacuzino-ctitorul unei frumoase staţiuni prahovene. **10)** Pădure bătrînă, de mare întindere — Cel mai înalt vîrf din masivul Bucegi (2 505 m) şi important obiectiv turistic (var.). **11)** ...şi culme muntoasă din acelaşi masiv, care domină printr-un abrupt Valea Prahovei — Curea !

VERTICAL : **1)** Aşezare prahoveană cu un modern combinat petrochimic — Aproximativ (abr.). **2)** **Pîrîul...**, cunoscută bază turistică pentru tineret — apreciat loc de odihnă şi punct de plecare pentru numeroase excursii — Munte situat la stînga Văii Prahovei, în zona localităţii Azuga. **3)** Comună în Franţa — **Jepii...**, punct de reper pe traseul turistic **Buşteni-Caraiman** — Opere ! **4)** „Pozele" vedetelor — Aşezare cu rezonanţă istorică, între **Comarnic** şi **Sinaia**. **5)** Zer ! — În special cele de iarnă găsesc în staţiunile prahovene condiţii optime de practicare. **6)** Plasă de pescuit — Iută... amestecată ! — La capătul drumului ! **7)** Scăpătate — Primul la popas ! **8)** Nu-i scapă nimic — Ion cu sarcină negativă. **9)** Carie ! — Dar — Nume avocalic ! **10)** Parte dintr-o uzină (pl.) — Evoluează în arenă. **11)** Vîrf pe versantul prahovean al Bucegilor, cu înălţimea maximă de 2 495 m.

Dicţionar : SIO, EZA, AVA, UTAI.

ACOLO, SUS...

ORIZONTAL : **1)** Înălţimi. **2)** Cortegii... ajunse la înălţime — Omul înălţimilor. **3)** Înălţată din temelii — Ieri, la ridicatul stelelor (pop.). **4)** O pagină de istorie — Privitor la stele. **5)** Finalul unei ascensiuni ! — Zboară în urmărirea vînatului (pl.). **6)** Una dinaintea lunii ! — Un vîrf... răsucit ! **7)** Bătătură — Particularitate a unui anume arbore. **8)** Scena trapeziştilor şi a altor acrobaţi — Lipsit de companie. **9)** Drum parcurs la mare altitudine — Un nume adunat pe-o carte. **10)** Drumuri spre înălţimi.

VERTICAL : **1)** Maşini de zburat... la domiciliu. **2)** Însuşire — Supra... ponderal. **3)** Arborele secular al înălţimilor — Ţinut fără apă. **4)** Firul Bistriţei ! — O pînză... de ţară. **5)** Terasa de sus ! — Dudă. **6)** A salva de la înec (sic !) — Abis ! **7)** A se amuza — Pol antimagnetic ! **8)** Se prind în brîu — Înălţime. **9)** Coşul... pieptului — Cromatic. **10)** Te ridică undeva, sus... (adj. pl.)

— Nu-mi voi pierde sîngele rece, făcu Henry cu vocea tremurîndă.
— De ce nu, Henry ?
— Pentru că e un lucru împlinit, urlă el. Bine ! Şi Marie Curie ? A descoperit sau nu bomba atomică ce a distrus Parisul la începutul secolului ?
— Nu ea a descoperit. Enrico Fermi.
— Ba da !
— Nu.
— I-am arătat personal cum se face. Eu, Henry Hassel.
— Toată lumea e de acord că eşti un excelent teoretician dar în ceea ce priveşte explicaţiile, Henry, tu...
— Du-te naibii, măgarule. Am nevoie de o explicaţie !
— Pentru ce ?
— Am uitat. Aveam ceva în cap... dar nu-i nimic. Ce-mi propui ?
— Ai o maşină de călătorit în timp ?
— Da.
— Atunci întoarce-te şi verifică".
Hassel se întoarse în anul 1775, se duse la Mount Vernon şi întrerupse semănăturile de primăvară.
„Iertaţi-mă colonele" începu el.
Bărbatul înalt îl privi curios.
„Drăguţ accent ai. De unde vii ?
— Oh ! dintr-o şcoală oarecare de care oricum n-aţi auzit.
— Şi aspectul dumitale e ciudat. Posomorit. cum s-ar spune.
— Spuneţi-mi colonele, ce ştiţi despre Cristofor Columb ?
— Nu mare lucru, răspunse colonelul Washington. A murit acum vreo două-trei sute de ani.
— Cînd a murit ?
— Pe la 1500 şi ceva, din cîte-mi aduc aminte.
— Nu a murit în 1489 ?
— Te-ncurci la date bătrîne. Doar a descoperit America în 1492.
— Cabot a descoperit America. Sebastian Cabot.
— Nu, Cabot a ajuns un pic mai tîrziu.
— Am o probă infailibilă..." începu Hassel.
Dar se opri, văzînd că se apropie un bărbat solid, chiar... corpolent, cu faţa strîmbată comic de furie. Purta nişte pantaloni şifonaţi şi o vestă prea mică pentru el. Strîngea în mînă un Colt 45. Lui Henry i-a trebuit o clipă să-şi dea seama că se privea pe sine însuşi... şi apariţia asta nu-l încînta de loc.
„Ce chestie ! murmură Hassel. Iată-mă călătorind pentru prima dată în timp ca să trag în Washington. Dacă ajungeam cu o oră mai tîrziu îl găseam pe Washington mort. Hei ! strigă el. Nu acum ! Aşteaptă puţin ! Am ceva de verificat mai întîi".
Celălalt Hassel nu-i dădu nici cea mai mică atenţie ; nici măcar nu-i observase prezenţa. Merse drept spre colonelul Washington şi trase. Colonelul se prăbuşi, mort. Primul asasin îl privi, apoi, plecă, ignorînd eforturile lui Hassel de a angaja o conversaţie.
„Nu m-a auzit, se miră Hassel, nici măcar nu m-a simţit cînd l-am atins. Şi de ce nu-mi amintesc să fi încercat să mă opresc, eu pe mine, prima dată. Ce naiba se întîmplă ?"
Profund tulburat, Hassel porni spre Chicago şi ajunse pe terenurile de joc ale Universităţii oraşului în 1940. Aici într-o grămadă de cărămizi din grafit şi praf de grafit lucra un savant italian pe nume Fermi.
„Ei dottore, refaci cercetările Mariei Curie, după cîte văd ?" făcu Hassel.
Fermi privi în jur ca şi cum ar fi auzit un zgomot uşor.
„Refaci cercetările Mariei Curie dottore ?" urlă Hassel.
Fermi îl privi cu un aer straniu.
„De unde vii amico ?
— Dintr-o şcoală oarecare, de care n-ai auzit niciodată. Nu-i aşa dottore că Marie Curie a descoperit fisiunea nucleară în 1900 ?
— Nu ! Nu ! Nu ! strigă Fermi. Noi sîntem primii, şi încă n-am ajuns pînă acolo. Poliţia ! Poliţia ! Un spion !
De data asta intru în istorie" mormăi Hassel.
Îşi scoase fidelul 45 şi-l descărcă în doctorul Fermi, apoi aşteptă o arestare, şi un proces care l-ar fi făcut să intre în arhivele ziarelor, spre marea sa uimire. Doctorul Fermi nu se prăbuşi. Doctorul Fermi se pipăi doar la piept cu un gest neglijent şi le spuse oamenilor ce sosiseră la apelul său.
— Nu-i nimic. Am simţit adineaori o senzaţie de arsură ; poate o nevralgie a nervului cardiac, dar mai probabil o indigestie.
Hassel era prea agitat pentru a aştepta returul automat. În loc de aceasta se trezi dintr-o dată în faţa Universităţii Necunoscute... şi asta fără intervenţie exterioară, ceea ce ar fi trebuit să-i dea de gîndit dar era prea absorbit ca să mai observe şi asta. Atunci l-am văzut eu (1913, —)... o siluetă vagă rătăcind printre maşinile garate, cu faţa iluminată de o hotărîre demnă de un dement.
A apărut în Bibliotecă, gata de o discuţie epuizantă, dar nu se putu face auzit de către cataloage. Merse în Laboratorul de Anticipaţie, unde computerul Simplex şi Multiplex, Sam avea camere sensibile pînă la dimensiuni de 10 700

angstromi. Sam nu-l putu vedea pe Henry, dar reuşi să-l audă prin nu ştiu ce fel de fenomen de interferenţă hertziană.
„Sam, făcu Hassel am făcut o descoperire uluitoare.
— Faci mereu descoperiri, gemu Sam. Spaţiul care ţi-a fost acordat pentru descoperiri s-a epuizat. Trebuie să încep altă bandă pentru tine ?
— Am nevoie de un sfat. Care e cel mai bun specialist în Timp, referinţe: succesiunea, călătorie în ?
— Fără îndoială că Israël Lennox, profesor de mecanică spaţială la Universitatea Yale.
— Cum pot să mă întîlnesc cu el ?
— Nu poţi Henry. A murit. Acum cinci ani.
— Ce specialist în viaţă cunoşti în ceea ce priveşte Timpul, referinţe: succesiunea, călătorie în ?
— Wiley Murphy.
— Murphy ? De la noi ? Interesant. Unde-i acuma ?
— S-a dus la tine Henry, să-ţi ceară ceva."
Hassel se întoarse acasă — fără să meargă — căută în birou, în laborator, fără să găsească pe nimeni şi în cele din urmă intră plutind în camera de zi unde nevastă-sa, cea cu părul roşcat de care povesteam, era tot în braţele altuia (Aţi înţeles desigur că toate acestea s-au petrecut în timpul celor cîteva secunde ce au urmat construcţiei maşinii de explorat timpul... aceasta este natura stranie a Timpului şi a Călătoriei temporale). Hassel îşi drese vocea şi riscă să-şi bată pe umăr soţia. Degetele sale trecură prin ea.
— Scuză-mă scumpo, spuse el. N-a trecut pe aici Wiley Murphy ?
O privi mai atent şi observă că bărbatul care-i îmbrăţişa soţia era chiar Murphy.
— Murphy ! exclamă el, pe tine te căutam. Tocmai am făcut cea mai fantastică experienţă.
Murphy îl ignora pe Hassel, la fel cum a făcut şi doamna Hassel. Ecuaţiile le-am scris pe capota unui taxi care tocmai trecea.
„Ascultă-mă Murphy, spuse Hassel. Greta scumpo, ne laşi singuri o clipă ? Ei... la naiba, nu mai terminaţi o dată ? E o chestie serioasă".
Hassel încerca să-i despartă. N-a putut nici să-i atingă, nici să se facă auzit. Obrazul îi viră din nou spre roşu, deveni brusc turbat, începu să dea cu pumnii în doamna Hassel şi în Murphy. Era ca şi cum ar fi boxat cu un gaz perfect. Am crezut că e momentul să intervin.
— Hassel !
— Cine-i acolo ?
— Ieşi o clipă. Vreau să-ţi spun ceva.
A ieşit grăbit, trecînd prin perete.
— Unde eşti ?
— Aici.
— Eşti un pic... difuz.
— Ca şi tine.
— Cine eşti ?
— Numele meu este Lennox. Israël Lennox.
— Israël Lennox. Profesor de Medicină Spaţială la Yale ?
— Chiar el.
— Dar n-ai murit în 1996 ?
— Am dispărut în 1996 !
— Am inventat o maşină de călătorit în timp.
— Fantastic ! Şi eu, făcu Hassel. În după-amiaza asta. Ideea mi-a venit dintr-o dată.. nu mai ţin minte de ce... şi am făcut un experiment extraordinar Lennox. Timpul nu e un continuu...
— Nu ?
— Este o serie de particule infime... ca perlele într-un şirag.
— Da ?
— Fiecare perlă este un Acum. Fiecare Acum are un trecut şi un viitor. Dar nici unul nu are raport cu celelalte. Vezi ? Dacă $a = a^2 ji + \varnothing ax (b_i)$...
— Slăbeşte-mă cu calculele, Henry.
— Este o formă de transfer cantitativ de energie. Timpul este emis în corpuscule infime, sau cuante. Putem vizita separat fiecare cuantă şi să operăm orice modificare, dar o schimbare într-un corpuscul nu le afectează pe celelalte. Aşa este ?
— Fals, am spus eu trist.
— Cum aşa, fals ? spuse el gesticulînd febril printr-o studentă care tocmai îl traversa. Gîndeşte-te le ecuaţiile trohoidale şi...
— Fals i-am repetat eu ferm. Vrei să mă asculţi, Henry ?
— Bine, bine, dă-i drumul.
— Ai remarcat că ai devenit oarecum imaterial ? Vag ? Spectral ? Timpul şi spaţiul nu te mai afectează.
— Ah ?
— Henry, am avut nenorocul să construiesc o maşină de explorat timpul în 1996.
— Mi-ai mai spus-o. Şi forţa electrică ? Cred că e nevoie de aproape 7,3 kilovaţi pentru...
— Las-o baltă cu forţa electrică, Henry. La prima mea călătorie în timp am vizitat pleistocenul. Eram nerăbdător să fotografiez mastodonţi, leneşul gigant şi alte animale. Şi atunci pe cînd mă dădeam înapoi ca să prind integral în cadru un mastodont, în cîmpul unui f/6,3 la 100, în fine, pe scara IVS...
— Las-o baltă cu scara IVS...
— Din greşeală am călcat o mică insectă din pleistocen.
— Ha ! ha ! spuse Hassel.
— Am fost îngrozit de acest accident. Aveam viziunea unei lumi schimbate în întregime în urma acestei morţi accidentale. Imaginează-ţi surpriza mea, cînd am constatat că nimic nu s-a schimbat.
— Ho ! Ho ! făcu Hassel.
— Am devenit curios. M-am întors în pleistocen şi am ucis mastodontul. Nimic nu s-a schimbat în 1996. M-am întors în pleistocen şi am masacrat fauna... tot fără efect. M-am plimbat apoi prin timp, ucigînd şi distrugînd, încercînd să modific prezentul.
— Ai făcut exact ca mine, exclamă Hassel. E de mirare că nu ne-am întîlnit.
— Nu-i de mirare deloc.
— L-am ucis pe Cristofor Columb.
— Eu pe Marco Polo.
— Eu pe Napoleon.
— Eu l-am considerat pe Einstein mai important.
— Mohamed n-a schimbat nimic... mă aşteptam la mai mult din partea sa.
— Ştiu, şi eu tot pe el.
— Cum adică şi tu ?
— L-am ucis în 16 septembrie 599.
— Eu în ianuarie 598.
— Te cred.
— Dar cum ai putut să o faci după ce am făcut-o eu ?
— Am făcut-o amîndoi.
— Este imposibil.
— Băiete, i-am spus. Timpul este o problemă personală... o experienţă personală dacă vrei.
— Vrei să spui că este imposibil să călătorim în timp ? Dar am făcut-o !
— Desigur, la fel ca alţii din cîte ştiu. Dar fiecare dintre noi călătorim în propriul nostru trecut şi nu în cel al altei persoane. Nu există un continuu universal Henry. Există doar miliarde de indivizi, fiecare cu propriul său continuu, şi un continuu nu-l poate afecta pe altul. Sîntem la fel ca un milion de spaghete întinse pe aceeaşi farfurie. Nici un călător temporal nu va putea întîlni un alt călător temporal, în trecut sau în viitor. Fiecare trebuie să călătorească în lungul propriei sale spaghete.
— Şi totuşi în acest moment ne-am întîlnit.
— Nu mai sîntem călători temporali Henry. Am devenit sosul spaghetelor.
— Sosul spaghetelor ?
— Da. Noi doi putem vizita toate spaghetele pe care le vrem, căci ne-am distrus pe noi înşine.
— Nu înţeleg.
— Cînd un om modifică timpul, el n-o face decît pentru propriul său trecut... nu al altuia. Trecutul este ca o amintire. Cînd îi ştergi memoria unui om, îl elimini, dar nu-l elimini pe altul. Tu şi cu mine, ne-am şters propriul nostru trecut. Lumile individuale ale altora continuă, dar noi am încetat să existăm.
— Cum... nu mai existăm ?
— Ne-am dizolvat cîte puţin în fiecare distrugere. Acum am dispărut complet. Am comis un cronicid. Sîntem fantome. Sper ca doamna Hassel să fie fericită cu domnul Murphy... Acum hai pînă la Academie. Ampère va povesti ceva interesant despre Ludwig Boltzmann.

Traducere de
Constantin Cozmiuc

E.P. BOZMAN (S.U.A.)

POVESTE PENTRU OAMENII DE ȘTIINȚĂ

Margaret Jolliwell se opri o clipă gîfîind în vîrful dealului; apoi își aruncă pălăria — care căzu pe jos, sub acțiunea gravității — și se trînti pe iarbă cît era de lungă. Razele soarelui căzură prependicular asupra ei și ea se bucură de căldura lui, exultînd din pricina convertirii energiei radiațiilor sale în căldura cinetică obișnuită, în traversarea rochiței ei subțire de vară. Închise ochii pentru a intercepta razele luminoase pe unde scurte emise de soare și-și trecu degetele prin iarba friabilă **(Arrbenatherum avenaceum).**

Totul era atît de minunat și de tulburător. Mintea ei încă mai palpita la fel de repede ca și pulsul, căci nu trecuse decît o scurtă oră (ca să fim mai preciși 59 de minute) de cînd EL o ceruse în căsătorie — el, Julian Uxbridge, adoratul ei preceptor, șef de lucrări și asistent, cel mai pur om de știință pe care-l cunoscuse. Totul se petrecuse în laboratorul de cercetări unde ea prepara un extras de gastrocnemius dintr-o broască. De multe luni își făcuse el obiceiul să vină și să discute munca ei în laborator și ea nu mai trăia decît pentru aceste ceasuri neprețuite. Dar niciodată pînă astăzi nu se coborîse el de la general la particular. Glasul lui, vibrațiile căruia aveau întotdeauna să trimită unde și fiori de plăcere prin coloana ei vertebrală, îi mai răsuna încă în urechea medie. Se apropiase prin spate și spusese:

— Bună dimineața, domnișoară Jolliwell! Astăzi îmi dai voie să-ți spun Margaret?

Roșise ca o școlăriță — oare de ce nu izbutea să-și controleze nervii vasomotori? — și nu răspunse nimic.

El continuase:

— Margaret, te iubesc încă de cînd te-am văzut prima dată făcînd un test Brown Ring, acum aproape un an. Dragostea mea pentru tine este Normală, dar Pasionată; îmi găsesc în ea expresia fizică și împlinirea mintală. Unirea cu tine va fi **ex hypothesi** eugenică și copiii noștri (aici Margaret roși din nou) vor fi în mod inevitabil echilibrați sufletește și trupește. Margaret, vrei să consimți să-mi fii soție?

Creierul Margaretei mai refuza încă să transmită limbii stimulii aferenți corespunzători și în tăcerea ei uluită, Julian continuase:

— Dar, firește, Margaret, copila mea, tu nu ai de unde să știi nimic despre mine. Dă-mi voie să-ți spun. Tatăl meu a fost astronom, s-a apucat de lucruri în mare, iar mama histoloagă, s-a ocupat de lucruri în mic, pe lamela microscopului, ca să zic așa. Sînt produsul lor perfect echilibrat, **in mediis rebus,** fără cusur după cîte îmi dau seama, afară doar de un singur defect tragic. Sufăr de maladia congenitală Erythema Pernio, cunoscută sub numele popular de degerături, și toată viața am fost chinuit de întrebarea îngrozitoare dacă maladia e transmisibilă. Altfel ți-aș fi adresat cererea în căsătorie încă de multă vreme; luni și luni de cercetare m-au adus în sfîrșit la o concluzie precisă, și acum simt că am căpătat toate îndreptățirile, prin metoda inductivă și deductivă, să te cer de nevastă.

Pentru Margaret acesta era momentul suprem al vieții ei. Acum un an cînd îl văzuse prima dată pe Julian Uxbridge se simțise instinctiv la fel de atrasă de el ca și o bilă cu încărcătură pozitivă de un conducător cu încărcătură negativă. Numai distanța care-i separa o împiedica să se arunce în brațele lui și această distanță i se părea ei la fel de mare ca și cea dintre steaua Betelgeuse și pămînt — cel puțin cîteva sute de ani lumină. Iar acum el făcuse primul pas către ea și pe măsură ce se apropia atracția lui pentru ea varia invers proporțional cu pătratul distanței. Și totuși, consecventă comportamentului tipic al sexului ei, ea căuta să cîștige timp și răspunse:

— Trebuie să-mi dați timp de gîndire. Totul a venit așa pe neașteptate. Vă rog frumos să-mi lăsați puțin timp de gîndire.

Și fără să se poată stăpîni, alergase către colina ei însorită, la 59 de minute depărtare de oraș.

Acolo zăcea acum, absorbind raze ultraviolete, învîrtind în minte toată chestiunea, încercînd să prindă sensul acestui lucru uluitor care i se întîmplase. Bineînțeles că mai existaseră și alți bărbați în viața ei, cel mai de seamă fiind maiorul Trevor, care mergea la vînătoare împreună cu tatăl ei și o cunoștea încă din copilărie și deja îi făcuse unsprezece propuneri de căsătorie. Mintal și provizoriu se hotărîse să i-o accepte pe cea de cincisprezecea. Desigur că-i prețuia dragostea și se simțea fericită și superioară în prezența lui, pe cînd Julian Uxbridge o făcea să se simtă ca un atom de hidrogen într-o moleculă de acid gras.

În cele din urmă ea așeză totul sub forma următoarei ecuații:

Fie x = atracția mea pentru Harry Trevor.

Fie y = dragostea mea pentru părinți.

Rezultă y mai mare decît x.

Fie z = atracția mea pentru Julian Uxbridge

Rezultă z vizibil mai mare decît y.

...z mai mare decît x.

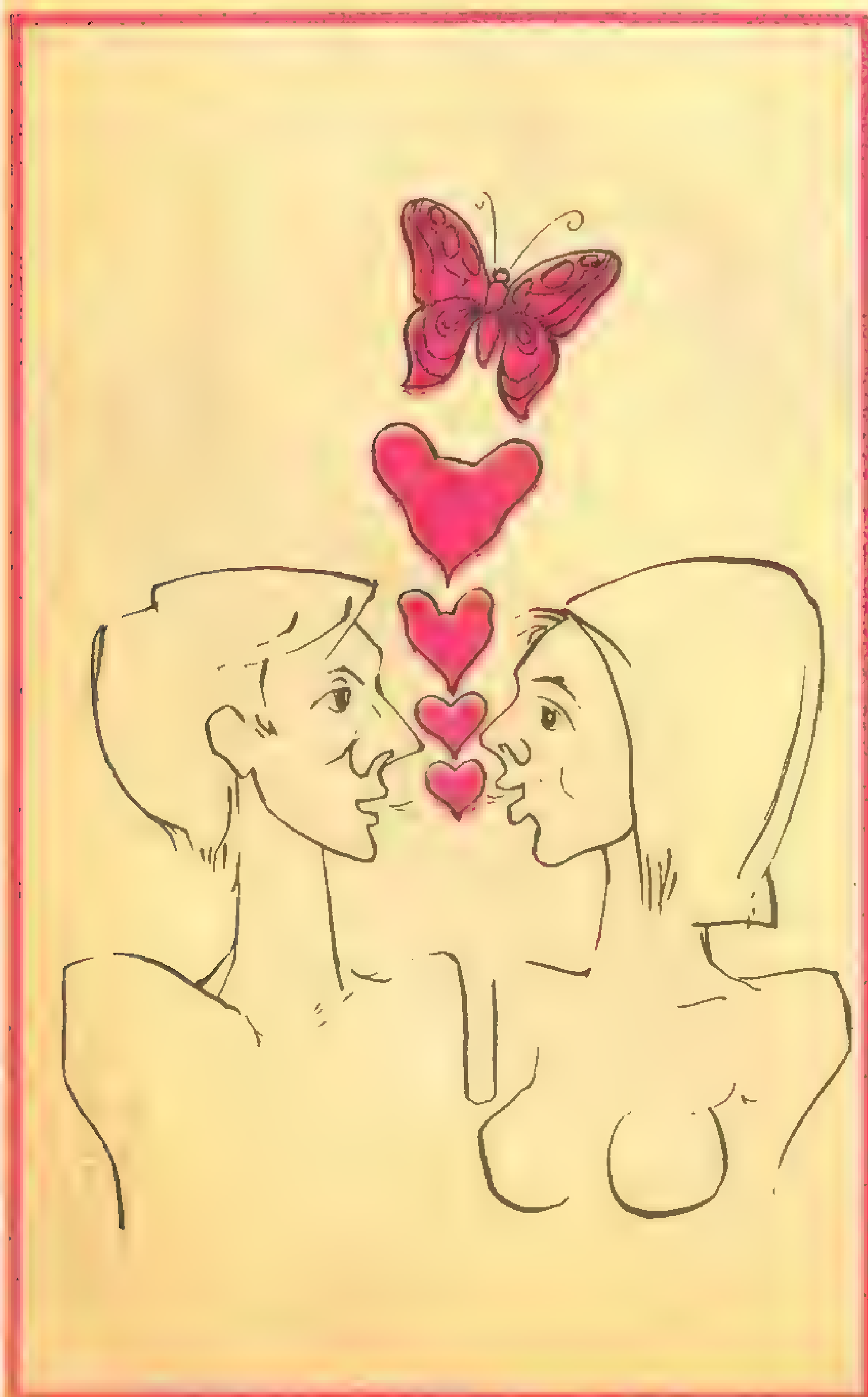
Cu alte cuvinte, „z" cîștigase. În mintea ei luase hotărîrea.

. . . .

Ajunse la laborator 59 de minute mai tîrziu și-l găsi pe Julian făcînd analiza Marsh pentru arsenic. Nu-i spuse altceva decît „Vai, Julian!" dar pe el îl cuprinse o emoție atît de violentă încît lăsă flacăra de hidrogen să-și inverseze circuitul și întreaga aparatură explodă, stropindu-i pe amîndoi cu acid sulfuric fierbinte.

Dar nici unuia din ei nu păru să-i pese.

Traducere de
Andrei Bantaș

O PARODIE

MIRCEA DINESCU:
„Vindecarea prin iarnă"
Rimbaud negustorul
(Ed. Cartea Românească, 1985)

Vindecarea prin Atlantidă

Colecționar de poduri, de pianuri fără coadă
de strechii nevropate și dragoste hoțească
îmi explodează-n creier frecvent cîte-o grenadă
și schijele se-adună la Cartea Românească!

Strănutul păpădiei îmi gîdilă timpanul
și-aud cum cîntă gara cu harfa ei de șine
eu intuiesc chiar dacă sughite pelicanul
ce să mai spun, de-o vreme, tușesc numai în rime.

Sînt ochiul ce privește prin unghiul drept al roții
cum cromozomii veseli sînt descărcați pe rampă,
cum de pe continente au dispărut toți hoții
și-n sere se cultivă fitilele de lampă

Iar din Utilitate l-am implorat pe Aton
ca Hercule sau Wotan — desigur contra cost —
sfidînd geografia și confirmînd pe Platon
să pună Atlantida exact unde a fost.

Florin Vasiliu

C. J. Charpentier este un reputat scriitor suedez, președinte al Uniunii Scriitorilor din sudul Suediei. În ianuarie 1984 ne-a vizitat țara, ocazie cu care a fost semnat un contract cu Editura Cartea Românească prin care se prevedea publicarea în colaborare cu o editură din Suedia a unei antologii de literatură română și a unei antologii de literatură suedeză, ambele antologii urmînd să apară în cursul anului 1985.

C. J. Charpentier a publicat printre altele și cărți de călătorie. Povestirea Adevărata poveste despre Mehmet Baspinar aparține unei culegeri de acest gen, povestire pe care o găzduim cu deosebită plăcere ca fiind unul dintre contactele posibile dintre literaturile celor două țări.

C.J. CHARPENTIER

Adevărata poveste despre Mehmet Baspinar

Era într-o seară tîrziu, în Konya, în inima Turciei, într-o primăvară friguroasă.

Era în primăvara aceea cînd mă obișnuisem să cinez către miezul nopții, pentru a evita să-mi petrec întreaga noapte la hotel. Camera mea era jilavă și tristă, iar după căderea serii se făcea îngrozitor de frig, așa încît preferam să mă duc la culcare abia în zori. În local era însă cald, ardea focul în cămin ; pulovărele groase emanau miasme înțepătoare în căldura și în izul de sudoare, ulei de măsline și condimente, iar eu rămîneam acolo cît puteam să rezist, pînă cînd ospătarii cu ochii înroșiți nu mai erau în stare să servească de oboseală. Din pricina climei mă deprinsesem să stau noaptea tîrziu și să beau mult alcool. Îmi închipuiam că alcoolul are darul de a menține căldura corpului, deși asta era bineînțeles o simplă iluzie. Dar mă ajuta să suport frigul din încăpere.

Într-o astfel de seară l-am întîlnit pe Mehmet Baspinar.

Am intrat în local ca de obicei, pe la ceasurile unsprezece, și mi-era foame ; rătăcisem toată ziua printre monumentele și portalurile sculptate ale îndepărtatelor vremuri cînd orașul nu era turcesc și cînd domnea seleucizii, iar Konya era supus sultanului din Rum. Înainte orașul fusese grecesc, apoi roman, iar în 1466 au venit turcii.

Avusesem o zi foarte bună și acum savuram specialitatea mea preferată, **levrek**, biban înăbușit cu legume și pîine. **Levrek** era specialitatea cea mai scumpă a localului — o porție costa cincizeci de lire, care pe-atunci erau echivalentul a șaptesprezece coroane. Astăzi, șaptesprezece coroane sînt cinci sute de lire. Inflația a făcut ravagii în Turcia.

Pe masă o sticlă de vin alb de Kavat, și peștele se etala fraged în furculiță. În timp ce mîncam, mă gîndeam nerăbdător la cafeaua tare și dulce, care mă aștepta, și la o mică prăjitură cu miere, caldă și lipicioasă. Încăperea aceea înghețată, care ar fi devenit insuportabilă după cîteva ore, nu mă mai preocupa.

În localul pe jumătate plin nu se aflau decît bărbați. Cei mai mulți erau de prin partea locului și multe chipuri îmi erau cunoscute ; vînzătorul de stofe din bazar, casierul de la biroul filialei băncii de stat, cîțiva funcționari de administrație, doctorul și cel care exporta papuci de piele și poșete. Cîțiva m-au salutat dînd din cap, în hainele lor negre, cu pulovărele lor mari, cu plămînii lor arși de tuse tabacică. Toți purtau mustață și fumau țigară de la țigară.

Or, în seara aceea, a apărut o figură nouă în local. Era un ins de vreo patruzeci de ani, care ședea singur cu cîteva mese mai încolo. Purta și el mustață, ca toți ceilalți și aceeași croială demodată. Dar era un chip nou. De-aceea l-am și remarcat. A sosit apoi cafeaua tare, într-o ceașcă aproape microscopică — și prăjitura cu miere era lipicioasă exact atît cît trebuia să fie, caldă și nefiresc de sățioasă. Mi-am aprins o țigară de foi și m-am lăsat în voia gîndurilor, care îmi zburară întîi la cei de acasă, apoi la generalii care preluaseră puterea, în cele din urmă la violența permanentă care cuprinsese o parte a țării, la ziariștii și conducătorii sindicali care fuseseră închiși, la Ecevit și la social-democrații lui care îndrăzniseră să se opună atît generalilor cît și neînduplecaților reacționari.

Dar șirul gîndurilor mi-a fost întrerupt de noul venit, pe care nu-l mai văzusem pînă atunci și care mi-a făcut semn cu mîna și, pînă să reacționez în vreun fel oarecare, mă și trezesc cu el la masă întrebîndu-mă dacă îi îngădui să ia loc.

— Mehmet Baspinar din Ankara, a spus el și mi-a întins mîna. Ce vă pot oferi de băut ?

Nu-mi stă în obicei să mă las invitat de necunoscuți, dar pentru că omul ar fi putut lua refuzul meu drept o impolitețe, am cerut un rachiu mic.

— Noroc, a spus Mehmet Baspinar cînd sosiră paharele cu rachiu.

Am băut fără chef și cu prudență ; învățasem că trebuie să mă feresc de iscoade politice și de fasciști — și-apoi nu voiam ca un om cu nevoile sale bănești să-și cheltuiască lirele cîștigate cu sudoarea frunții pe băuturile mele.

— De fapt, eu sînt albanez, a spus Mehmet Baspinar, după ce ne-am așezat la vorbă. Afurisiții ăia de comuniști ne-au luat tot ce aveam, și atunci am fugit în Turcia.

Am simțit cum mi se strînge stomacul și cum toate fibrele corpului mi se încordează. Să fi fost individul ăsta doar un palavragiu și un singuratic, să fi urmărit el cine știe ce alte scopuri ? Lunile pe care le petrecusem în haosul acela politic mă făcuseră să devin ușor paranoic ; se vorbea tot timpul de oameni uciși sau dispăruți.

— Mai doriți unul ? întrebă el.

N-am spus nici da nici nu, l-am întrebat doar cu ce se ocupă.

— Sînt în trecere, mă lămuri. Reprezint o mare firmă englezească de oțeluri. E atît de trist să n-ai cu cine schimba o vorbă seara.

— Încă unul, spusei eu fără șovăire, socotind în sinea mea că devreme ce individul reprezintă o întreprindere britanică de oțeluri, pot să mă las invitat cu conștiința împăcată.

Am băut vreo patru-cinci pahare de rachiu și Mehmet Baspinar achită generos nota de plată. Am avut o discuție lungă și plăcută, nu despre politică, ci despre dumnezeu și istorie, despre poezie și tradițiile căzute pradă uitării. Agentul întreprinderii de oțeluri Baspinar era un bun locuitor și în zori, cînd ne-am despărțit, deveniserăm ca și prieteni. M-am dus la hotel și m-am ghemuit în patul rece, cu stomacul încălzit și simțindu-mă înălțat așa cum te simți numai după o conversație plăcută la o masă bună și cu un pahar alături. Apoi zilele se scurseră mai departe în Konya, primăvara cea rece se făcu pe încetul caldă și n-am mai fost nevoit să rămîn treaz pînă noaptea tîrziu ca să scap de frig. Pe Mehmet Baspinar nu l-am mai întîlnit, dar am aflat, într-un tîrziu că, într-adevăr, omul reprezenta o întreprindere britanică de oțeluri. Mehmet Baspinar stătea în bazarul din Adana și vindea lame de ras englezești, în fața unui mic cărucior pe patru roți.

În românește de
Cornelia Ilie

SFÎRȘIT DE TOAMNĂ

Nouri vineți și ursuzi
Stau călări pe munții uzi.
Speriați copacii goi
Fug învălmășiți prin ploi.

Din păduri, poieni și crîng
Urmele de pași mă plîng.
Iar iernaticii fiori
Reci mă fulgeră cu ciori.

Constantin Atomii

COTROPITOR SENTIMENTUL

Cu limba-ncremenită
Într-un șuier de moarte,
Un șarpe metalic adastă
La-ncheietura miinii tale

Mîna ta unduind
Ca un șarpe
Mă înfășoară

Sub puterea ei
Ca sub țintuitoare
Priviri de reptilă
Se zbate trupul meu
Între fire și nefire,
Hrană
Puterii născătoare.

Corin Bianu

SINGURĂTATEA

ardea și ploaia pe noi
cînd primăvara agoniza
purtînd în zale albastre
îmbrățișările mute
acum ne sclipește în ochi
metalic singurătatea
urmele tale au rămas în aer
iubire
miroase peste tot
a părul tău lung
a părul tău lung.

Gheorghe Dragiu

PE URMELE CĂLĂTORULUI

frenetic

N-ați mai citit demult o pagină din Egon Erwin Kisch ? ! O, nu, să nu credeți c-am intrat în posesia vreunor însemnări inedite descoperite în cine știe ce colț de lume vizitat cîndva de el! Dar n-am constatat de-atîtea ori că opera acestui mare ziarist păstrează și peste decenii acel farmec inefabil al observației sclipitoare, al adevărului smuls din miezul lucrurilor, al cunoașterii pasionate a realității covîrșitor de diversă ? Rezultă aceasta fără îndoială și din faptul că Egon Erwin Kisch a fost primul scriitor de talie mondială care a dat reportajului densitatea romanului, profunzimea eseului social, dinamismul conflictelor dramatice, statuînd noblețea unei specii literare și creînd un model neîntrecut pentru memorialistica de călătorie. Dar ce omagiu mai vibrant i-am putea aduce reporterului militant care se năștea în Praga în anul 1885 decît retrăind prin paginile lui cîteva din acele împrejurări care i-au răscolit conștiința și l-au determinat să le aducă la cunoștința întregii omeniri ? !

Iată-l pe Egon Erwin Kisch în 1928 cutreierînd America de Nord în lung și-n lat, cu numele împrumutat Becker sub care putuse să obțină viza de intrare în S.U.A., și dezvelind de sub foița de staniol a reclamelor Lumii Noi rugina unor moravuri atît de semnificative ! :

„Harstdale : cel mai aristocratic cimitir de cîini din America. Într-adevăr, costul unui loc este mult prea piparat pentru muritorii de rînd; de aceea necropola aceasta nu-i prea aglomerată, deși a fost fondată încă din 1896 (de către Dr. Samuel Johns, distinsul prieten al animalelor). Trebuie să admitem că toți cei îngropați aici își dorm somnul întocmai precum au trăit : ca-n sînul lui Avram. Monumentele funerare sînt opera celor mai celebri sculptori din America. Un slujbaș al cimitirului îi arată doctorului Becker cîteva sculpturi pentru care s-au plătit peste optzeci de mii de dolari".

În altă parte Kisch scria : „Nimic nu e mai frapant ca adevărul, nimic nu e mai plin de exotism decît ceea ce ne înconjoară, nimic nu e mai fantastic decît lumea concretă. Și nimic pe lume nu e mai extraordinar decît timpurile pe care le trăim". Această sete de adevăr îl purta nu numai în junglele Africii sau în pustiurile Asiei, ci și pe continentul său, în Europa. În 1933, cu cîțiva ani înainte de a se afla în tranșeele războiului civil din Spania, neînfricatul reporter pătrundea în sinistrele catacombe ale minelor de mercur de la Almaden. Spectrul șomajului care amenința și pe nefericiții sclavi ai acestei mine îi inspira o comparație plină de incisiva ironie care-i caracterizează scrierile :

„Cine-ar fi putut să-și imagineze vreodată o asemenea viziune : o cameră a Inchiziției, unde nenorocoșii puși la cazne tremură de teama ca nu cumva să li se scoată șuruburile din degete, ori ca nu cumva să fie despărțiți de «fecioara de fier», sau goniți de pe scîndura pe care-s ținuți. O gloată imensă se îmbulzește la ferestre și-i privește cu invidie pe cei întinși pe roată, trași în țeapă sau ciuruiți de împunsături... și gloata imploră : «Luați-ne și pe noi la rînd !».

— He-he, da' ce-i aici, pomană ? zbiară călăii către amatorii de afară. Ia mai cărați-vă la dracu' ! La dracu' ? Fără-ndoială că de mult a fost luată jos de acolo vechea inscripție care te sfătuia să-ți lași toate speranțele la intrare.

Fără-ndoială că astăzi pe poarta iadului scrie numai atît : «Închis. Nu mai sînt locuri»".

Nu întîmplător, în Europa anului 1936, cînd fascismul își pregătea demențiala sa agresiune, Kisch scria un spectaculos reportaj din „orășelul cu 3 000 de nebuni", așezarea Gheel din Belgia care fusese transformată într-un original ospiciu, unde reporterul nota și astfel de situații pline de tîlc :

„Părăsind vila, ne întîlnim cu doctorul — un om care a călătorit mult și a trecut prin clinicile de psihiatrie din Olanda, Scandinavia și Germania. Am aflat de la el că de cele mai dese ori, dintre nebunii grandomani nu se pot menține la Gheel decît bogătașii. Bolnavii mai puțin avuți, ale căror fantasmagorii megalomanice nu pot fi totdeauna satisfăcute de către gazde, devin agitați și trebuie internați la balamuc, unde — se-nțelege — nălucirile lor se bucură de și mai puțină atenție. Prin casele de nebuni, cazurile de megalomanie sînt extrem de frecvente. Doctorul nostru a întocmit chiar o mică statistică, numărînd cîți dumnezei a avut el în tratament, cîte Sfinte Fecioare, cîți Napoleoni, cîți... L-am întrebat dacă printre bolnavii lui n-a întîlnit vreun Hitler.

— Încă nu. Dar un Göring am avut, un caz dificil.

— Era neamț ?

— Da, era chiar Göring..."

Dar să nu uităm că „reporterul frenetic", cum Kisch însuși s-a portretizat, a fost și protagonistul unei lungi și adeseori periculoase „aventuri pe cinci continente !" Poate că numai imperfecțiunea mijloacelor de explorare din timpul său l-a împiedicat să incrusteze un reportaj și pe platoșa de gheață a Antarctidei. Să-l urmărim însă pe meleagurile Australiei, descoperind în felul său caracteristic arma specifică aborigenilor :

„Ne găseam lîngă Sydney, pe niște dune din spatele suburbiei Lapérouse. Ne cuprindea încîntarea ori de cîte ori Hughie arunca bumerangul, fără să bănuim ce minuni de măiestrie, înfăptuite de această bucată de lemn curbat, ne erau hărăzite să admirăm mai tîrziu prin pădurile Queensland-ului ; după ce-și zvîrle bumerangul, locuitorul acelor păduri ia în mînă o lance și, cînd arma se întoarce înapoi, ea se așează în vîrful lăncii și se învîrte mai departe, precum farfuria pe bățul jonglerului.

În ce-l privește pe Hughie Nobel, acesta se trage din tribul Murumbidgi și poartă un tricou de fotbalist, cu dungi verzi și roșii spălăcite (în zilele-i bune fusese jucător în selecționata ligii pan-australiene de rugbi). A fost unul dintre puținii soldați australieni de culoare care au luat parte la războiul mondial și s-a întors la vatră cu cîteva decorații. De cînd Australia albă a năvălit peste australienii negri, aceștia au adus foloase însemnate, dar numai în domeniile în care li s-a îngăduit să pătrundă...

Pe vremea cînd civilizația australiană era încă în fașă, populația neagră număra peste 500 000 de capete. Azi, după un veac și jumătate de domnie a civilizației, n-au mai rămas decît 60 000, număr la care poți adăuga 20 000 de mulatri. Toate viețuitoarele importate în Australia — oameni albi sau oi, iepuri de casă ori cactuși — s-au înmulțit în milioane de exemplare ; poporul, însă, poporul plin de fecunditate, care a viețuit aici din moși-strămoși, pînă în veacul al 18-lea, a fost decimat către finele acestui veac. Și cînd spun «decimat» asta înseamnă micșorat nu cu o zecime, ci pînă la o zecime".

S. Mihail

Din culisele CONCERTELOR

Jim Mc Donald (21 ani) de la Stray Cats a făcut o cucerire extramuzicală: Britt Eklunf (40 ani) fosta prietenă a lui Rod Stewart. Se poate spune că avem de-a face cu o mare amatoare de muzică.

Little Richard (cînd nu este pe scenă poartă sutană) a oficiat căsătoria solistei Joni Mitchell (39 ani) cu basistul Larry Klein (și el puțin mai tînăr).

Jimmy Carter a dorit să cînte la chitară bas alături de steaua muzicii country, Willie Nelson într-un concert. Acesta i-a permis ex-președintelui să interpreteze alături de el o singură melodie, iar apoi i-a făcut cadou un tricou cu poza lui. Carter și familia sa îl consideră pe Nelson drept cel mai bun countrist din S.U.A.

Din lipsă de venituri suplimentare Mick Jagger a scos pe piață o colecție de haine pentru copii „Rolling Stones Clothes". Între timp înregistrează alături de colegii săi la Paris un nou L.P. Apropo de colegi, Ron Wood se certa cu vecinul său de apartament din cauza petrecerilor zgomotoase și a exersărilor nocturne. Fără avizul Asociației locatarilor.

Elton John a adormit la regina Angliei! Printre cei 500 de invitați la dineu erau prezenți și „bătrînii" F. Sinatra și Perry Como care au cîntat, probabil, cîntece de leagăn!!!

Robby Krieger (The Doors) nu s-a putut abține și s-a urcat pe scenă ca să-i arate lui Adam Ant cum se cîntă la chitară. Asta în timpul unui concert al acestuia. Ce să-i faci, urechea muzicală nu iartă...

Cîţiva paşi prin Europa

Freiburg in Breisgau

Pentru a treia oară am fost în tihnitul orăşel considerat în Germania Federală un refugiu al pensionarilor şi o cetate universitară. Clima blîndă, ca a Braşovului nostru, se explică prin aşezarea oraşului într-o depresiune înconjurată de munţi. Aflat la cîţiva kilometri de graniţa franco-elveţiană, Freiburgul este şi un oraş turistic. Obiectivele industriale nu interesează pe nici un vizitator. Elementele de atracţie sînt reprezentate de castelul Colombi, Muzeul de istorie naturală, grădina botanică, faimoasa catedrală, cruţată de aviatorii anglo-americani în cursul ultimului război mondial datorită turnului ei filigranat, şi Universitatea Albert Ludwig.

Dacă vrei să cumperi vreo piesă pentru un aparat, în nici un magazin nu eşti servit, în cazul că nu poţi indica nu numai marca aparatului, dar şi anul de fabricaţie şi numărul aparatului respectiv, pentru că o anumită probitate îl împiedică pe orice vînzător să-ţi ofere ceva care s-ar putea să nu-ţi fie de folos.

Sergentul Schmidt controlează neobosit parcările şi împarte amenzi celor care depăşesc timpul de parcare plătit, cu mai mult de 10 minute. Aceste amenzi sînt de 10—20 de mărci, deci sînt mici, dar marca este respectată fiind considerată preţul muncii.

Oriunde poţi zări inadaptabili, acum numiţi „punks", căci vin din Anglia. Pe româneşte li s-ar putea spune „creste de cocoşi", căci au tîmplele rase. Îmbrăcămintea le este de cerşetori romantici. Ceea ce m-a frapat la ei este lipsa de violenţă în privire şi, în general, în alură. Localnicii afirmă însă că ar exista şi exemplare violente. Un număr mare de „greieri": chitarişti, violonişti, flautişti, de sex incert, îşi agonisesc pîinea cea de toate zilele, cîntînd. Unii cu talent real, alţii — organizînd chiar pantomime. Totul lasă impresia că găsirea unui loc de muncă este o problemă dificilă. Se construieşte mai puţin decît se repară şi, de aceea, toate clădirile par foarte noi, chiar dacă au venerabila vîrstă de 200 de ani. În cafenele şi restaurante se bea bere. Aşa e vara, în Germania.

Strassbourg

Într-o duminică, petrec cîteva ore la Strassbourg. Urc în turnul catedralei de unde se poate admira panorama unui oraş de piatră, medieval. Accesul pe acoperişul catedralei este cam piperat. Totul este comercializat. Aerul Franţei, chiar aici, în Alsacia, are o savoare aparte pentru noi, românii, „verii" din răsărit. Piaţa Catedralei este plină de turişti, din toate ţările şi de localnici care vînd amintiri din Strasbourg. Printr-o ulicioară ajung în Piaţa Castelului. Aici este vechea Şcoală de război şi Facultatea de medicină. Pe ziduri, diferite plăci comemorative. Astfel, zidurile povestesc istoria, pentru toată lumea. Una dintre plăci evocă memoria lui Albaran, celebrul medic din secolul trecut. Indiferent de meseria pe care o ai, găseşti ceva de ţinut minte. În depărtare, într-o zonă verde — centrul Strassbourg-ului nu are deloc verdeaţă — între nişte arbori se zăreşte silueta elegantă, de transatlantic, a parlamentului vest-european. În acest oraş de graniţă, mărcile merg la fel de bine ca francii. Există o vagă oboseală a ţării în care se produce cultură, în care spiritul secretă idei, pentru restul planetei. Forţele producătorilor sînt întotdeauna proaspete. Şi totuşi Strassbourg-ul nu este Parisul. Este însă Franţa, de care este foarte greu să te saturi, chiar dacă nu poţi resimţi acel elan pe care ţi-l dă corectitudinea germană. Este însă prezentă senzaţia de siguranţă pe care o ai în familie. Sau, mai bine zis, ar trebui să fie, dacă n-ar exista tinerii turişti vagabonzi, care şi aici încearcă să se simtă ca acasă, deşi mulţi n-au, desigur, un domiciliu stabil. Dacă în Germania sînt exteriori şi pitoreşti, aici sînt exteriori şi, întru-un fel, populanţi, îţi vine să-i găseşti răspunzători de o transparenţă imaterială imperfecţiune a prezentului, ca peisaj spiritual.

Desen de Luminiţa Tudor

Cu autobuze, taxiuri sau trăsuri speciale se poate face turul oraşului. Dacă l-aş face, mi-ar fi teamă că n-am pentru ce să mai revin aici...

Salonic

După ce, în mai mult de o zi, străbat Iugoslavia, de la Maribor la Geogelija, înspăimîntat, din loc în loc, de epavele unor automobile ale turcilor, presărate pe marginea şoselelor prea înguste pentru traficul rutier intens, intru în Grecia, unde peisajul este cu totul altul. Iarba e pîrjolită de secetă. N-a plouat de trei luni şi ţăranii jinduiesc chiar şi după grindină. Seara sînt la Salonic. Munţii de pepeni roşii din pieţe sînt ceva mai mari. Deci mă aflu într-un oraş important.

Grecii pot fi zîmbitori, veseli, amabili. Obiceiul de a întrerupe munca la amiază şi a dormi, pentru că e prea cald pentru vreo altă îndeletnicire, mi se pare odios. Seara şi noaptea, la cafenea, grecii joacă table sau cărţi. Aperitivele stau pe o măsuţă mai mică, un accesoriu al mesei principale, de joc. Cînd stă singur la masă, grecul fumează. La cumpărături, în Grecia, lumea se tocmeşte, ceea ce denotă o anumită dezordine fiscală.

Dimineaţa, între 5 şi 8, mijloacele de transport în comun funcţionează gratis. Maşinilor parcate în locuri nepermise li se scot numerele de înmatriculare, care pot fi răscumpărate de la poliţie, după minimum 20 de zile. Numărul ciudăţeniilor este încă mai mare. Viaţa este mai ieftină decît în Occident, dar aproape nimeni nu e în situaţia de a nu avea numai un serviciu. Fiecare se mai ocupă de un mic negoţ al său, pentru a-şi rotunji veniturile.

Cel mai mult am apreciat, la Salonic, cultul mozaicului, vizibil în fiecare casă, unde terasele şi saloanele sînt pardosite cu măiestrite covoare realizate din mozaic de diferite culori şi ciment alb, roşu, verde, negru etc., impecabil finisate. Amestec de vestigii şi civilizaţie în construcţiile din piatră, ca şi în cele ale sufletului, Grecia rămîne un ţinut bizar, plin de contraste, a cărui cunoaştere este în măsură să desfete nelimitat spiritele extrem de mobile.

N.N. Basarab

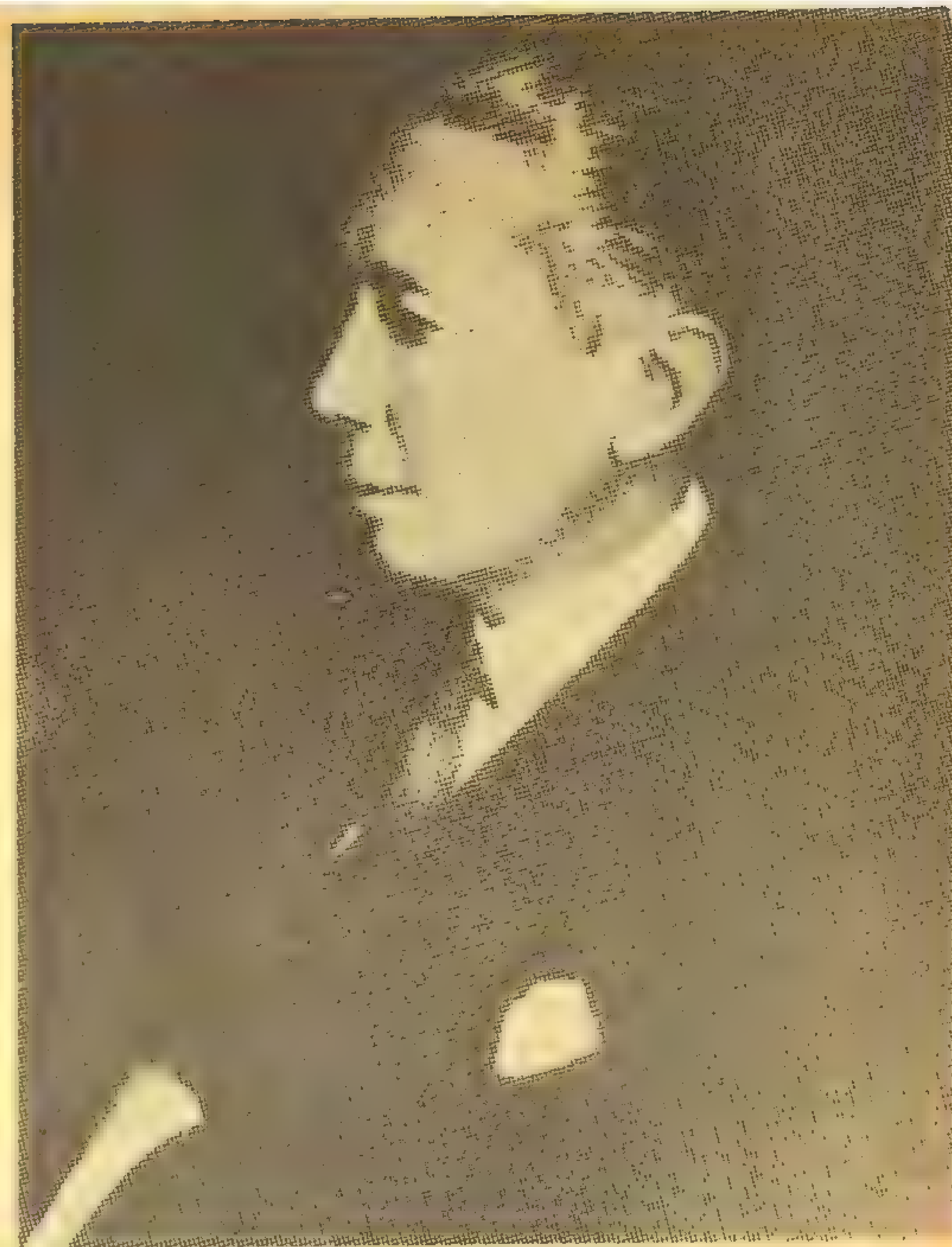
Peisaje

ORIZONTAL: 1 Vîrful Moldoveanu! 2) Geniul vînturilor şi furtunii în mitologia persană, care prezida a 22-a zi a lunei. 3) Localitate în care se află un impunător monument al ostaşului român. 4) Zonă din sudul ţării, un adevărat grînar al patriei. 5) Regiune din nord-vestul României, cu peisaje de un pitoresc aparte. 6) A aprecia valoarea... produselor unei podgorii. 7) Închide ochii. 8) Pe crestele cele mai înalte ale munţilor. 9) Abreviere pentru sud.

VERTICAL: La fel.

DIPLOMATUL NICOLAE TITULESCU

Investigații recente, efectuate în biblioteci și arhive din Polonia, au dus la depistarea a o serie de documente, între care și unul privitor la marele diplomat român, Nicolae Titulescu. (Documentul face parte din fondul Ministerului Afacerilor Externe, păstrat la Arhiva Actelor Noi din Varșovia — care conține un mare număr de documente, în special corespondență diplomatică, dintre care o parte referitoare la politica internă și externă a României, cît și la relațiile româno-polone).

Este vorba de un raport (din 16 martie 1933) al lui M. Arciszewski, ministrul Poloniei la București, adresat lui Jozef Beck, ministrul afacerilor externe al Poloniei, referitor la discuția avută cu Nicolae Titulescu privind politica României față de Germania, Italia și alte state, relațiile cu țările Micii Antante și cu Polonia. Din pasajele pe care vi le prezentăm în continuare, se poate vedea figura marelui nostru diplomat, lupta sa statornică pentru stăvilirea acțiunilor revizioniste ale unor țări care doreau destrămarea statu-quo-ului teritorial și politic stabilit în Europa după primul război mondial.

„Folosind prezența de cîteva săptămîni a d-lui Titulescu la București, m-am prezentat la dînsul în ziua de 14 martie a.c., dorind să am o explicație autorizată privind pactul Micii Antante. Așteptînd în salon, am auzit o discuție furtunoasă în cabinetul d-lui Titulescu la care, după cum mi-a spus secretarul, se afla în vizită ministrul italian Ugo Sola. La un moment dat, dl. Titulescu a intrat în salon foarte agitat, m-a luat de braț și m-a introdus în cabinetul său în care se găsea încă ministrul italian. Adresîndu-mi-se și ocolindu-l pe ministrul italian, dl. Titulescu a declarat că „acest om îmi propune combinații politice imposibile, care ar constitui o totală bulversare în Europa Centrală și care nici nu pot fi luate în considerare de România". Ca răspuns, ministrul italian, tulburat la început de apariția mea în cameră și de comportarea cu totul neașteptată pentru el a d-lui Titulescu, după ce și-a revenit un pic, a declarat, continuîndu-și bineînțeles declarațiile sale inițiale, că acea combinație a sa poate fi lărgită cu Polonia și, în cazul acesta, el poate propune d-lui Titulescu concepția : Italia, Ungaria, România, Bulgaria, Polonia. La care dl. Titulescu a adăugat : „C'est excellent, mais encore la Jougoslavie et la Tchécoslovaquie" (Este excelent, dar să intre și Iugoslavia și Cehoslovacia — orig. lb. franceză). Ministrul italian a ripostat : „Niciodată", la care dl. Titulescu, cu cuvintele : „Donc, c'est la guerre entre nous" (Deci, între noi e război — orig. lb. franceză), l-a concediat.

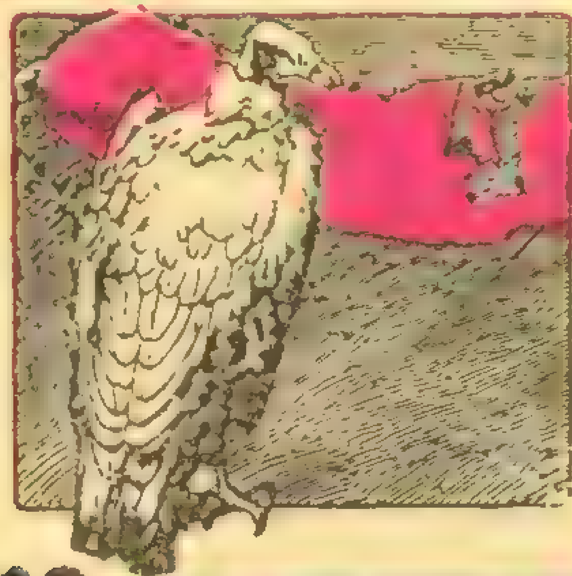
După plecarea ministrul Sola, dl. Titulescu, sub rezerva că cele spuse sînt cît se poate de confidențiale, mi-a declarat că ministrul italian venise să-i propună amînarea ratificării pactului Micii Antante și trecerea la discuții pe tema creării unei noi combinații politice care ar consta în aceea că Ungaria și Bulgaria ar renunța la toate pretențiile teritoriale față de România, în schimbul dezinteresului României față de revizuirea granițelor iugoslavo-ungare și iugoslavo-bulgare. Astfel, s-ar ajunge la crearea unui bloc dunărean, unit, cu o Iugoslavie micșorată, în care rolul dominant ar reveni Italiei și României. După cuvintele lui Titulescu, acesta este răspunsul Italiei la propunerea făcută ei de dl. Titulescu, ca mandatar al Micii Antante, de a încheia un pact de colaborare. Italia declarase clar că respinge orice colaborare cu Mica Antantă.

„Dl. Ugo Sola — a continuat Titulescu — îmi prezintă concepția italiană ca cea mai bună garanție de securitate pentru România. E un nonsens. Ar trebui să pierdem singurul prieten care are graniță pe Dunăre cu noi, Iugoslavia, iar în schimb să ajutăm la extinderea Ungariei și a Bulgariei. Aceasta este o politică sinucigașă. **Revizionismul trebuie combătut în fiecare punct, oriunde apare el, și fiecare din noi, apărîndu-și interesele, apără în același timp Transilvania, Dalmația, Pomerania și Alsacia.** Dl. Ugo Sola susține că, datorită pactului Micii Antante, România a renunțat la politica sa independentă. Poate are dreptate dacă este vorba de politica intrigilor, dar se înșeală dacă avem în vedere politica colectivă constructivă europeană. În prezent, în afara Micii Antante, am tratate politice cu Franța, Polonia și Italia. Mica Antantă nu mă împiedică în ceea ce privește o eventuală reglementare a relațiilor cu Sovietele, ci dimpotrivă îmi întărește poziția. În etapa de față, las aliaților noștri prioritatea relațiilor cu Germania. Cu Italia pot să reînnoiesc tratatul, întrucît articolul 6 al pactului, care cuprinde cuvîntul „dorenavant" (de acum înainte — orig. lb. franceză) nu constituie o piedică. De mai mult nu am nevoie. Dorința mea este de a atrage acum spre noi Ungaria. Bineînțeles că trebuie început de la problemele economice. Știu că Italia face în prezent eforturi mari la Budapesta pentru a împiedica apropierea noastră, terorizînd de-a dreptul Ungaria, care are mulți oameni cu simțul realității. Roma a fost foarte nemulțumită vizavi de faptul că opinia maghiară nu a reacționat destul de puternic — după părerea italiană — față de pactul Micii Antante. Disonanță pe acest fond există, fără îndoială, între Roma și Budapesta. Roma este neliniștită și începe să-și piardă capul. Pe Dunăre, timpul lucrează în defavoarea Romei. De aceea, într-adevăr mă tem un pic ca Italia să nu provoace un conflict la granița ungaro-iugoslavă care să ne atragă într-o acțiune militară. Consider că, pentru noi, războiul este o nenorocire. România nu are putere, nu este încă consolidată în interior și nu este pregătită. Dl. Ugo Sola a insinuat că avem cu Iugoslavia o convenție militară secretă împotriva Italiei. Am respins această insinuare. Obligațiile militare față de Est și Vest depășesc deja puterile noastre ; ar fi un nonsens să contractăm noi obligații".

Nicolae Titulescu, ministru al afacerilor străine al României (1927—1928 ; 1932—1936). ● Imagine de la Conferința de la Montreux (iulie 1936) pentru stabilirea regimului strîmtorilor Mării Negre la care România a fost prezentă cu o delegație condusă de Nicolae Titulescu

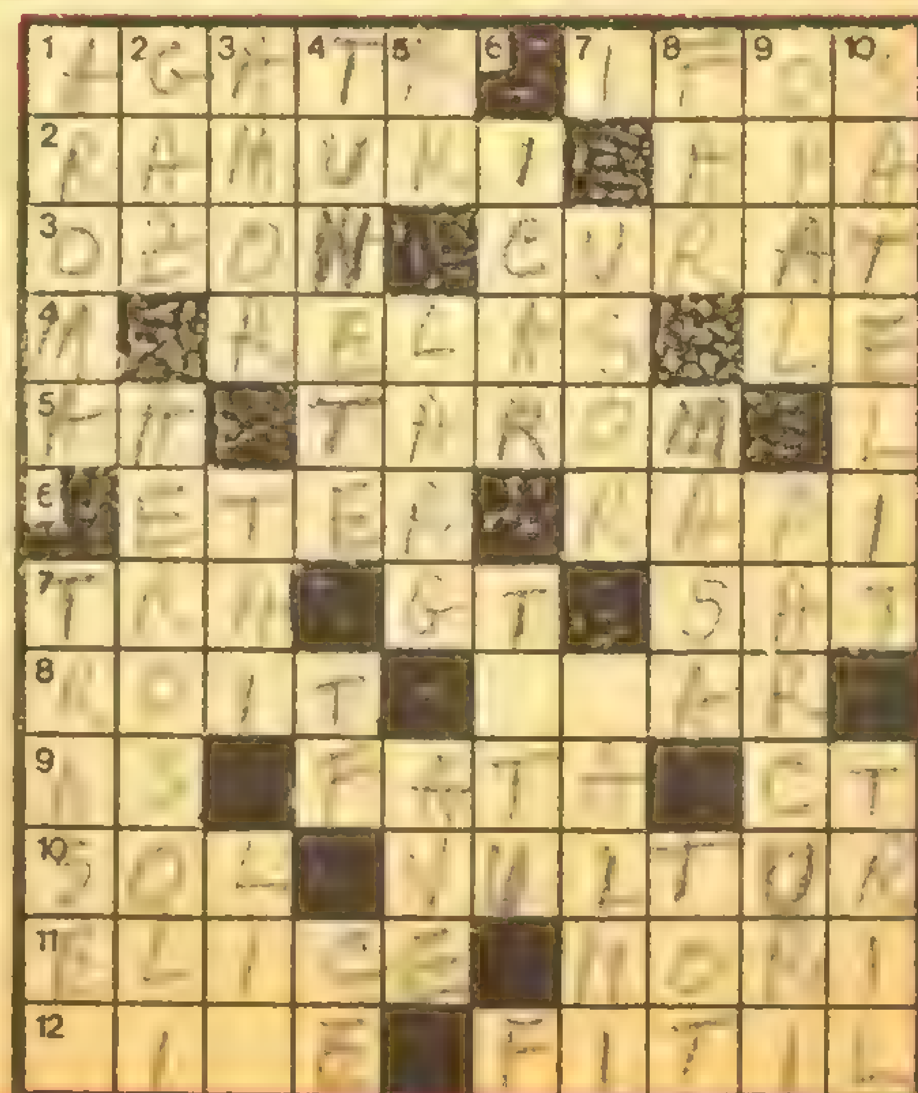
Vasile Matei

La înălțime

ORIZONTAL: 1) A prinde pe sus — Aer de mare. **2)** Estradă ad-hoc pentru un concert în aer liber (pl.) — Căzută din nori. **3)** Atmosferă sănătoasă — Lună! **4)** Odihnă... teatrală — Legat la cap! **5)** Atacă pe aripi — Te ridică-n slavă. **6)** E cam aerian! — A lua pe sus. **7)** Trăsnit la cap! — Gît gol! — Popas rustic. **8)** Cu aripi... de albină — Agent de circulație! **9)** Rezultatul acțiunii fulgerătoare a rachetei! — Înfrumusețată de lumina bucuriei — Comerț exterior! **10)** Unde ești, cînd ești în aer! — Atinge culmi nebănuite. **11)** Se-nșurubează în aer — Cu noaptea-n cap. **12)** Mistuite-n întuneric — „Antrenează"... săriturile în aer.

VERTICAL: 1) Face o bună „atmosferă" — La el se lucrează în salturi. **2)** Atenție! Explodează! — Sînt în aer. **3)** Zburător înarmat! — Tăiată pe din două! — Se dă la fund. **4)** Alarmă aeriană! — Telefon (abr.) — Luat la întrebări. **5)** Aer comprimat! — Mare în mare — Salut roman. **6)** Erou al aerului — Mamifer blindat. **7)** Aerian (fig.) — Ridicat în grad (pl.). **8)** Steaua polară-junior — Stachetă pentru capră — La fel cu... întregul! **9)** Rudă modestă a diamantului — Pui de pădure între păduri de blocuri. **10)** Călător în circuit pe drumul de vis al eterului — Limbă de pasăre!

Această sfîntă iubire de munte

Ce i-a unit pe aceşti oameni, peste o sută la număr, atît de puternic încît, acum, sînt ca o familie bine închegată pe care nimic n-o mai poate spulbera, pe ei oameni de vîrste şi profesii diferite şi care în urmă cu ceva vreme nici măcar nu se cunoşteau ?

Întrebarea o adresez lui Ferdinand Adler, economist de meserie, dar care în timpul său liber este conducătorul unui cerc de turism numit, cam ciudat la prima vedere, „Amicii Salvamont". Imi răspunde după multe clipe de gîndire. — Ce să zic ? Uite. Nimeni nu m-a întrebat aşa ceva. Dar să-ţi spun ce cred eu. Ne uneşte pe toţi o sfîntă iubire pentru munte. Dacă stau bine şi chibzuiesc nu este numai această dragoste pentru natură. Pentru că la început, într-adevăr, de aceea ne-am constituit într-un cerc de turism, pe lîngă Casa de cultură a oraşului Braşov, — să plecăm pe cărări de munte, să petrecem o zi-două la umbra pădurii, in aer curat. La început am fost cîţiva cei care am alcătuit mica noastră confrerie de iubitori ai naturii — Aneta Gabor, Nicolae Novak, Octavian Olaru, Petre Gabor, Cătălin Berbec, Szekely Emil, Horia Dolhan, Szatmari Andras, Paul Dumitru, Bara Iozsef. Oameni care iubeau cu ardoare munţii şi natura, crescuţi în această iubire de părinţii lor. Ne-am creionat şi un statut, iar comportarea fiecăruia era ireproşabilă. De cîte ori făceam cîte o excursie de sfîrşit de săptămînă nici nu se cunoştea pe unde ne făceam tabăra de corturi. Dar cu vremea am băgat de seamă că pe munte vin fel de fel de oameni care nu ştiu să respecte natura, frumuseţea şi liniştea ei; ii vedeam pe unii trăgînd chefuri pe la cabane ori distrugînd brăduţi abia sădiţi sau murdărind locurile pe unde treceau. Şi-atunci ne-am zis că ar trebui să adunăm pe lîngă noi cît mai mulţi dintre cei ce vor să meargă pe munte, să-i învăţăm cu tot ce ştim noi despre respectul pentru natură, să le arătăm cum se ocroteşte fiecare floare şi copac, să-i cultivăm, adică, în acel spirit în care ne-au crescut părinţii şi prietenii lor care ne luau de mici pe munte. Aşa ne-am descoperit o altă iubire — aceea pentru oameni. Am primit în mijlocul nostru foarte mulţi tineri — muncitori, elevi, studenţi. În scurtă vreme zeci de noi membri ai cercului nostru au devenit oameni ai muntelui desăvîrşiţi. Nu admiteam abateri de nici un fel, de la felul în care te echipezi sau vorbeşti, pînă la comportarea în societate, la şcoală sau la locul de muncă. Să ştiţi că mi-am dat seama că în cercul nostru oamenii sînt doritori de o comportare frumoasă, de relaţii civilizate între ei şi că teoriile acelea care susţin că tineretul asimilează cu precădere ce este rău n-au acoperire faptică. Cum trăieşte cercul nostru ? Ne întîlnim odată pe săptămînă, joia, la Casa de cultură şi punem la cale excursia pentru fiecare sfîrşit de săptămînă. Unii au început de mult să facă fotografii sau diapozitive, aşa că organizăm mereu expoziţii foto sau proiecţii cu imagini din munţii pe care-i batem cu pasul. Ne petrecem mai tot timpul liber in excursii. Am făcut drumeţii şi prin alte masive carpatine decît munţii înconjurători. Mai tîrziu am început să facem şi alpinism, mai toţi am învăţat să şi schiem. Cei mai buni au devenit monitori de alpinism şi de schi, atrăgînd noi prozeliţi la practicarea acestor minunate sporturi ale muntelui. Ne implicam tot mai mult în complexa viaţă a iubitorilor de munte. Atunci cînd cineva a propus la o întîlnire de-a noastră să refacem o serie de marcaje turistice de pe munţii apropiaţi ni s-a părut absolut normal să gospodărim cu toată grija spaţiul în care noi ne găseam linişte şi relaxare. Iată un scurt bilanţ al acestei griji : am refăcut marcaje de-a lungul a 250 km de poteci turistice, am deschis trasee noi pe alţi 29 km. Ştiţi cîtă muncă este necesară ca să plantezi peste 7 000 de semne de orientare, să revopseşti sute şi sute de stîlpi purtători de marcaje turistice, să plantezi alte cîteva sute de asemenea stîlpi — cărîndu-i în spinare ore întregi, laolaltă cu cimentul şi pietrişul necesare

pentru fixarea lor ? Dar toate aceste mii de tăbliţe pentru marcaje le-am confecţionat şi vopsit cu mîna noastră, adesea transformîndu-ne casele şi curţile în ateliere mecanice, spre disperarea mamelor şi soţiilor noastre. Dar omul cînd face ceva cu drag i se pare că niciodată nu face de-ajuns. Şi am început să ne îngrijim direct şi de întreţinerea potecilor, deşi asta este treaba consiliului popular — le curăţam de iarbă, de crengi, le reparam cînd rupeau puhoaiele, le amenajam podeţe, parapete de trecere şi locuri de popas cu mese, bănci şi umbrare. Am preluat mai apoi şi supravegherea pîrtiilor de schi — am abătut chiar traseul unor poteci care le intersectau pentru a se evita accidentele. Între timp mulţi din cercul nostru, în special cei tineri, au ajuns foarte buni alpinişti şi schiori, ba au ajuns şi arbitri oficiali. Răspunderea noastră pentru ocrotirea muntelui şi a celor care vin să-i cunoască frumuseţea a crescut mereu. Şi într-o altă adunare a cercului s-a hotărît să sprijinim direct şi activitatea Salvamontului. Cum ? Să patrulăm pe potecile turistice, să pilotăm grupurile de excursionişti, să supraveghem circulaţia pe pîrtiile de schi — să ajutăm la prevenirea accidentelor, adică aşa am ajuns la denumirea actuală a cercului nostru de turism montan, „Amicii Salvamontului". Vedeţi, de la un simplu cerc de iubitori ai muntelui am ajuns la o mică instituţie cu răspunderi sociale, lucrativă, care lăsăm ceva bun pe munte, făcut de mîna noastră. Noi, acum, cei de la „Amicii Salvamontului" am ajuns să ne considerăm direct răspunzători de starea potecilor, a marcajelor turistice, a refugiilor alpine ; cînd ceva e în neregulă punem mîna la treabă. Dacă se întîmplă vreun accident în munţii din jur sărim imediat în ajutorul salvamontiştilor, ne dăm obolul la căutarea victimelor, la transportarea lor. Vrem acum să reparăm toate refugiile din Piatra Craiului, să refacem o serie de trasee din acest superb masiv, să punem la punct marcajele. Nimeni nu ne plăteşte pentru ceea ce facem. Nici nu ne obligă cineva să muncim pe munte. O facem doar pentru munte, pentru cei ce-l iubesc. Da, cred că acesta-i răspunsul la întrebarea ce mi-aţi pus-o : facem toate acestea îndemnaţi de sfînta iubire pentru munte ce ne-au sădit-o în suflet înaintaşii noştri şi pe care va trebui să o transmitem generaţiilor ce vor veni ca pe o ştafetă a omeniei..."

P. Ion

Radu Ştefănescu

„Tradiţia vie nu are prejudecata imobilităţii proprii. Iar înnoirile cu adevărat vitale se fac întotdeauna în numele tradiţiei şi nu împotriva ei. Tradiţia e continuitatea în timp a unui lot de valori a căror vechime iese, aproape, din marginile temporalităţii. Tradiţia e, cu alte cuvinte, capacitatea valorilor de a se transmite de la o eră la alta".

Asemenea înţelesuri, formulate într-o serie de manifestări programatice ale generaţiei de mijloc, în ultimul deceniu de artă modernă românească, hrănesc de asemenea răbdătoarea şi fermecătoarea conturare plastică a tînărului Radu Ştefănescu. Optînd, deci, pentru situarea în curgerea fertilizantă a tradiţiei de pictură veche românească, şi, in-extenso, pentru înscrierea în aria de expresie est-europeană a picturii pe panou de lemn sau pe sticlă, Radu Ştefănescu îşi asumă o dificilă probă a personalităţii creatoare. Căci, faţă de tradiţie, a spus-o cîndva şi T.S. Eliot, nu „personalitate" trebuie să fii, ci „mediu". Mai nuanţat spus, tradiţia conferă un statut aparte mediatorului, adică celui investit cu facultatea de a mijloci accesul la modernitate al valorilor tradiţionale. Adevărul artistic al unui asemenea tip de creator se constituie dintr-un înnăscut simţ al tradiţiei şi, în acelaşi timp, un sigur instinct al adaptării, o echilibrată înţelegere a lumii şi a momentului în care vieţuieşte şi căruia vrea să-i încredinţeze, prin mesajul său plastic, tradiţia.

Răsfrîngerea unui astfel de program etic şi cultural în imaginea propriu-zisă o încarcă cu cîteva particularităţi de elecţie. O marcă de primă instanţă este tonicitatea şi optimismul de conţinut al imaginii, bucuria actelor umane colective, sărbătoreşti sau ritualice, ori implicarea în acţiune, cu respiraţie de basm sau legendă.

Compoziţional, tramele sînt dense, dinamice, tinzînd cel mai ades spre monumentalizarea scenei, căci lecţia de construire a imaginii este descifrată din eminenţa frescelor vechi româneşti. Exuberanţa cromatică, de mare efect empatic este atinsă migălos şi cu răbdător meşteşug tradiţional, cel al suprapunerilor, vecinătăţilor tonale şi al învăluirilor cu „lumini". Orice artist iubitor al tradiţiei are vocaţia evlaviei faţă de meşteşug, gîndul şi gestul fără urmă de nerăbdare. Creaţia lui Radu Ştefănescu, vitală şi legitimă faţă de izvoarele pe care le invocă, este o punte de care se slujeşte „spiritul locului" pentru a se perpetua în timp.

Aurelia Mocanu

PE MUNTE

— În mijlocul naturii bunul simț este de multe ori mai necesar ca în plin centrul urbei.

— A-ți însemna trecerea, sculptînd copacii, rupînd crengile, călcînd florile, nu denotă dragostea... pentru natură.

— Pe munte pornirile bachice nu sînt de loc binevenite. Ele au condus de multe ori la dezastre.

— Semnele și marcajele turistice au fost cu grijă și trudă executate, iar întreținerea lor se face cu mari eforturi. Glumele unora de-a scrijeli tablele indicatoare și de a le strîmba sau de a le schimba sensul denotă o gravă lipsă de respect pentru truda celor ce s-au ostenit să ofere turistului un reper orientativ. În plus pe timp nefavorabil, o săgeată indicatoare rotită cu numai cîteva grade induce în eroare pe cei aflați deja în dificultate.

— Poluarea fie și sonoră a muntelui nu este permisă. Animalele pădurii iubesc liniștea.

— Radioul sau casetofonul dat la maximum strică armonia muzicii naturii. Viețuitoarele pădurii au muzica lor neîntrecută, care i-au pus de multe ori pe gînduri chiar pe marii maeștri ai muzicii simfonice.

— Refugiile, locurile de adăpost, de pe anumite trasee dificile, au fost făcute nu numai cu o trudă a minții, dar și a spatelui, celor ce au cărat lemn cu lemn, obiect cu obiect, tot ce a fost necesar pentru ca drumețul obosit și de multe ori înfrigurat să găsească un „acoperiș", unde să se poată odihni și eventual înnopta. „Distracția" unora de a arunca din vîrful muntelui mobilierul refugiului reprezintă o atitudine care nu poate fi decît condamnată de orice om care muncește și respectă cuvîntul muncă.

— Dacă v-ați oprit într-o poiană să luați masa, nu uitați ca după ce plecați să nu lăsați urmele ospățului, încît să se poată reconstitui cu exactitate meniul, fără nici un fel de dificultate.

— Cît de bună e apa de izvor, captată de undeva dintr-o crăpătură a muntelui și care șiroiește printr-un mic jgheab ! Deși instalația de captare este rudimentară, își face pe deplin rolul. De aceea nu vă osteniți s-o modificați sau să o desființați pur și simplu, declarînd-o necorespunzătoare.

— Aruncarea, chiar în glumă, a unei pietre din creastă poate lua aspect de cataclism, prin antrenarea altor pietre și accidentarea turiștilor care urcă.

— Fumatul pe munte este un nonsens. Mergi la aer curat să-ți umpli plămînii cu fum. Dar, mă rog, asta este ! Omul nu se poate lăsa de fumat nici cînd respiră aerul cel mai pur. Atenție însă unde aruncăm mucurile și cum le stingem. Dintr-o țigară aprinsă poate lua foc o întreagă pădure. La fel, atenție mărită la focurile făcute în scopul pregătirii hranei. Evitați pădurea pentru asemenea îndeletniciri, retrăgeți-vă la o distanță suficientă pentru a evita pericolul unui incendiu.

— Dacă în drumul pe care-l străbateți întîlniți un cort ai cărui locatari sînt plecați, nu este cazul să faceți „spirite de glumă cu caracter hazliu", oferindu-le cele mai subtile surprize proprietarilor.

— Smulgerea raritaților florei cum ar fi floarea de colț, sîngele voinicului, garofița Pietrei Craiului și a altor minuni pe care le-a creat natura, este interzisă prin legea ocrotirii naturii. Chiar și în cazul florilor mai puțin rare, cum ar fi narcisele spre exemplu, smulgerea fără inimă a zeci de exemplare și aruncarea lor după cîtva timp este un gest reprobabil. Împodobirea rucsacului cu crengi de brad este la fel de inutilă. Gîndiți-vă ce s-ar întîmpla dacă toți turiștii ar proceda astfel.

— Cînd pătrundeți într-o peșteră nu fiți tentați să puneți ordine printre stalactitele și stalagmitele care stau nemișcate din timpuri străvechi. Într-o secundă distrugeți ceea ce natura a construit zeci de mii de ani.

— Pe munte cabana este casa drumețului. Deci respectați-o așa cum vă respectați propria casă.

— Iarna nu faceți imprudențe, de altfel ca și vara, de a vă aventura pe trasee ce depășesc cunoștințele tehnice și fizice pe care le posedați. Orice imprudență poate costa mult !

— Atunci cînd se ivesc probleme, cînd se caută un turist rătăcit, cînd este vorba de transportul unui accidentat nu vă grăbiți s-o „ștergeți", lăsîndu-l pe alții să se descurce cum știu. Pe munte este poate mai valabil ca oriunde vorba „unde-s mulți puterea crește", și poate niciunde nu se vede mai bine adevărata „față" a omului, ca pe munte.

Florin Colonaș

Un sfat cu adresă

Cum ne pregătim RUCSACUL

— Pe munte nu se merge cu sacoșa, valiza sau servieta.

— Rucsacul (sacul de spate) are avantajul prin aceea că se adaugă greutății corpului, distribuindu-și greutatea pe întregul trunchi, deci pe coloană și membrele inferioare.

Purtarea unei sacoșe (fie ea și foarte ușoară), în mînă sau la șold, solicită asimetric grupele musculare și provoacă o oboseală musculară rapidă și accentuată, dezechilibrînd totodată corpul.

— Trebuie să existe o potrivire între fizicul persoanei care-l poartă și dimensiunile sacului purtat în spinare.

— Rucsacul trebuie să fie, din punct de vedere al construcției, ușor, cît mai încăpător și cît mai impermeabil. Curelele sale trebuie să fie late pentru a nu răni claviculele și umărul și dublate cu pîslă.

— Partea de jos a sacului trebuie să fie depărtată de spate (zona lombară), printr-o chingă, întinsă. Spațiul care va rămîne liber este necesar pentru a permite circulația aerului și a evita în acest mod transpirația exagerată.

— Verificați trăinicia construcției rucsacului și a curelelor sale atunci cînd îl cumpărați. Este bine să vă sfătuiți cu un prieten mai experimentat într-ale turismului montan în legătură cu tipul de rucsac pe care doriți să-l achiziționați.

— Timpul pe munte se schimbă brusc așa că îmbrăcămintea trebuie să fie adecvată. De aceea nu uitați să puneți în interiorul rucsacului, un trening, un pulover și ciorapi de schimb în caz de ploaie și de trecere a umezelii prin încălțăminte. Pentru că nu trebuie să uităm că pe munte, buna dispoziție vine de la ... „picioare".

— Este bine ca rucsacul să aibă buzunare încăpătoare în care se pun o serie de lucruri mărunte, dar de mare importanță : lanterna, cheia de desfăcut conserve, cutia cu chibrituri, săpunul, mîncarea pentru următoarele ore, eventual o conservă de rezervă, hărți, briceagul, ochelarii de soare, pelerina de plastic, șapca, perechea de ciorapi de schimb, cîteva bucăți de zahăr puse într-o cutiuță metalică.

— În interiorul sacului trebuie să domnească ordinea. În plus, obiectele aflate în el nu trebuie să incomodeze la mers. Astfel obiectele tari se pun pe fundul sacului. Obiectele bombate (de exemplu o pîine rotundă) se pun în partea din față a sacului (dinspre buzunare), în contact cu spatele venind obiectele mici de îmbrăcăminte care trebuie să fie protejate pentru a rezista uscate și la cele

mai teribile ploi. Pungile de plastic le oferă cea mai bună protecție. De altfel aranjarea obiectelor în rucsac trebuie să țină seama și de faptul că pentru ușurința mișcărilor, centrul de greutate trebuie plasat cît mai jos.

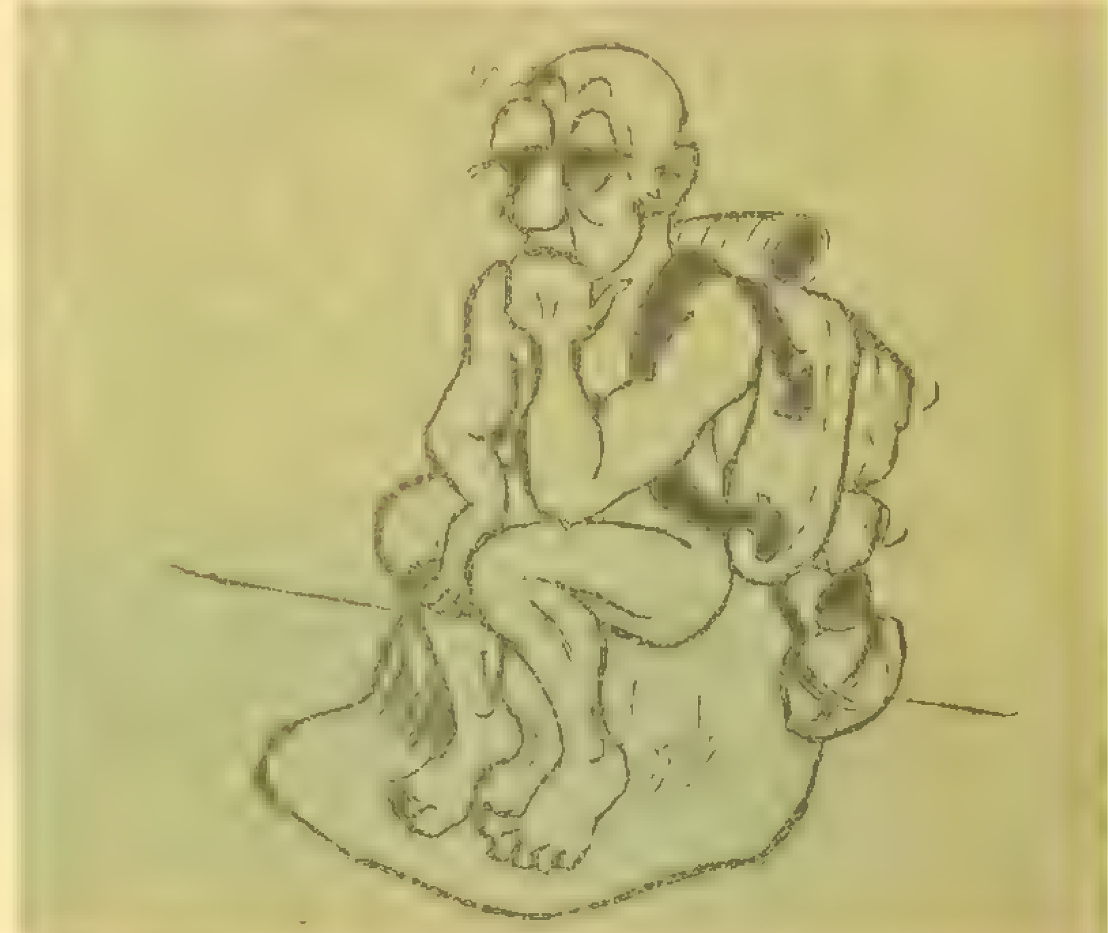
— Nu plecați la drum fără a vă umple bidonul cu apă. Cele mai eficiente sînt bidoanele de aluminiu cu dop metalic cu filet, corpul bidonului fiind acoperit cu postav. Bidonul se va plasa într-unul dintre buzunare, pentru a fi cu ușurință scos la nevoie. De regulă, el va fi pus în același buzunar cu mica cutioară în care se află zahărul, de preferință cubic.

— Rucsacul trebuie să permită și etajarea lui, prin suprapunerea cortului sau a sacilor de dormit.

— Nu uitați lanterna și pastilele de spirt solid (care nu se aprind niciodată în cort, deoarece emană gaze periculoase pentru ochi).

— Pentru prepararea hranei sînt indicate vasele din aluminiu, cît mai ușoare și cît mai rezistente la eventualele șocuri.

— Folosirea tubului de plastic pentru apă este strict individuală. Cu el se poate sorbi apa din crăpăturile cele mai fine. El poate fi ținut într-un buzunar al rucsacului, fie în cel al hanoracului.

— Ochelarii de soare pot să salveze de multe ori, mai ales iarna, datorită albului zăpezilor, ochii de la o conjunctivită extrem de dureroasă și periculoasă, prin aceea că turistul nemaivăzînd, orbit de luciul zăpezii, se dezorientează, se demoralizează, poate cădea în zăpadă și pot apare degerături. În cazul cînd nu există la îndemînă ochelari, o simplă bucată de tifon pusă pe ochi și pe față este eficientă în protejarea ochilor pînă la prima cabană.

— Nu uitați ceasul, important în drumurile pe munte, pentru a controla parcurgerea traseului.

— O mică trusă cu cîțiva nasturi, ac de cusut, ace de siguranță, o mică trusă de prim ajutor și farmacie și o bucată de sfoară, bună la te miri ce, este bine să figureze în inventarul rucsacului.

— Arta alcătuirii rucsacului și a încărcării sale face parte din arta pregătirii excursiei.

Nu uitați ! Cînd cari un rucsac, fiecare gram contează mai ales la urcuș. Febra musculară se instalează ușor și dispare greu, iar gustul excursiei începe să nu mai fie cel dorit.

privind

MERSUL PE MUNTE

● În succesul unei excursii pe munte planificarea rațională a etapelor ce urmează a fi parcurse este de o mare importanță. Organismul trebuie antrenat atît înainte de excursie, prin excursii mai ușoare, ca și în timpul excursiei respective prin planificarea unor etape mai lejere la începutul ei.

● Somnul are un mare rol în refacerea forțelor, a organismului turistului, de aceea excursiile grele care urmează unor „nopți albe", petrecute la cabană sau în alte locuri, se soldează de foarte multe ori cu un eșec.

● Ritmicitatea mersului este o condiție a succesului. Stabilirea unui pas comod, constant, foarte apropiat ca frecvență la urcat, pe drum drept, și la coborîre, asigură spor la mers.

● Repausul de 10 minute la un mers de 50 de minute este deosebit de necesar pentru odihna mușchilor.

● În timpul repausului, atunci cînd este o pantă se poate sta cu rucsacul în spate sprijinindu-l de o piatră, stînd cu spatele la pantă și fața spre vale.

— În timpul repausului se completează rezerva de apă. Atenție însă la consumul apei reci, cînd corpul este transpirat ! Cel mai indicat este ca, atunci cînd popasul este efectuat la o cabană, să se bea un ceai călduț. Se poate lua o măslină, care completează rezerva salină sau se pot lua dulciuri sau zahăr, care au un puternic rol caloric știindu-se că în timpul efortului muscular sistemul nervos consumă multe calorii.

— Respirația trebuie reglată în ritm cu mersul. Nu se vorbește în pantă, nu se cîntă, nu se fluieră. Este un efort suplimentar, inutil organismului. Nu se fumează, de asemenea, dereglîndu-se respirația și expunînd organismul la eforturi suplimentare, fără rost.

— Alcoolul ridică gradul de oboseală la efort prelungit, de aceea se vor evita chefurile, urmate de excursii lungi, care în condiții climatice deosebite devin periculoase. S-au întîlnit destule cazuri de „turiști băuți", căzuți în zăpadă și degerați.

— Igiena trebuie menținută cu mare grijă în tot timpul drumeției.

— Aerul rece care pătrunde în camera-dormitor a cabanei prin fereastra larg deschisă este de preferat aerului stătut, închis, încălzit.

— Nu consuma mai multe alimente decît simți că îți sînt necesare. Dimineața masa va fi consistentă, în timpul mersului se va mînca la două-trei ore, iar seara masa nu va fi alcătuită din alimente greu digerabile.

— Drumul nu se începe pe stomacul gol, dar nici cu „burta plină" așa cum se zice în mod obișnuit.

— O supă caldă, un ceai cald, un lapte cald ajută intestinul să lucreze mai bine și să evite constipația care aduce mari supărări turistului.

— Fructele și legumele nespălate, și pe munte, ca oriunde de altfel, expun organismul la îmbolnăviri dintre care ar fi suficient să amintim hepatita epidemică.

— Nu consuma conserve bombate sau care dau semne de alterare și au un miros și un gust care nu îți inspiră încredere. Deosebit de periculoase sînt conservele de pește și ouăle de rață care au salmonele ce dau grave toxiinfecții alimentare. Cînd conserva se deschide, la prima înțepătură, dacă proiectează în afară lichide sau gaze, este alterată. În mod normal, ea trebuie să aibă presiune negativă. Deci în aceste cazuri se renunță la ea. Mai bine se face puțină „foame", decît să se provoace o îmbolnăvire.

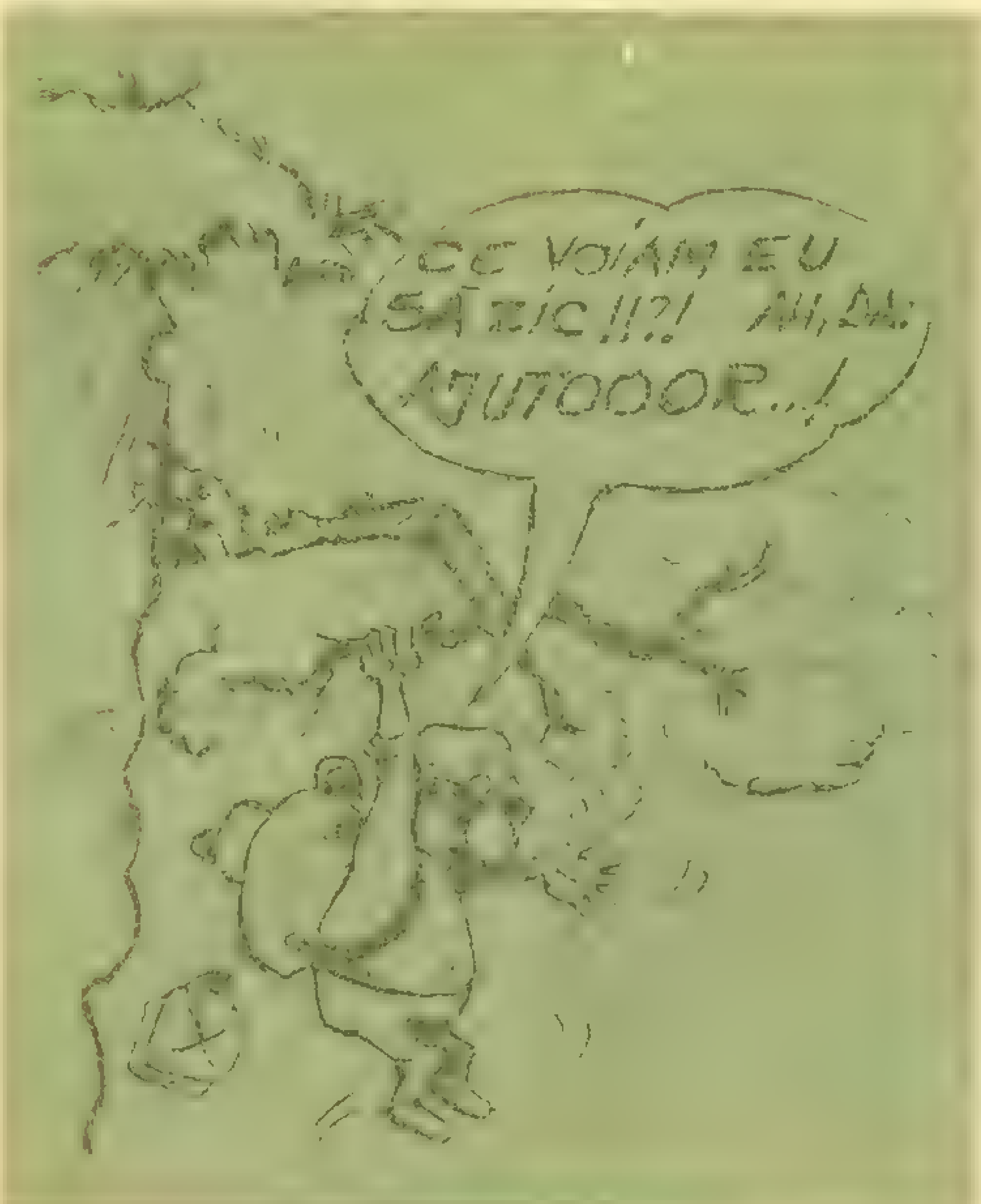
— Salamurile nu se transportă vara mai mult de 24—48 ore. Nu se pun în cutii ermetice sau în pungi de plastic, deoarece se alterează și mai rapid. Ele se învelesc în hîrtie și se plasează la gura sacului pentru a avea contact cu aerul.

— Brînzeturile uscate sau conservate trebuie aruncate cînd își schimbă culoarea sau devin sfărîmicioase sau au gust amar sau de mucegai.

— Laptele praf ținut în pungă sau cutie va fi bine închis, la fel procedîndu-se după ce se ia cantitatea dorită. Dacă își schimbă culoarea, mirosul, gustul, se va renunța la el.

— O lămîie este bine să se afle undeva în buzunarul rucsacului. Pe lîngă faptul că aduce o cantitate de vitamină C în organism, are și rolul de a tăia setea, și în cazul unei indispoziții digestive diminuează reflexul de vomă.

— Semnele unei toxiinfecții alimentare apar în general brusc la 3 pînă la 24 ore de la ingestia alimentului, greață, vărsături, crampe, diaree, dureri de cap, transpirație, febră, stare generală de rău, amețeli.

— Primul ajutor în acest caz : repaus la umbră, comprese umede pe frunte, lichide date tot timpul cu lingurița, ceai de mușețel sau de mentă, lămîie și puțin zahăr.

— Din trusa medicală nu trebuie să lipsească o fașă, 50 g de vată, o sticluță de 50 g alcool medicinal, cîteva pastile de antinevralgic, algocalmin, laxative, pastile de calciu, o cutiuță de pudră de talc necesară cînd apar „opăreli" și rosături. Talcul se aplică însă numai pe pielea curată și uscată.

— Pentru evitarea constipației care apare de regulă în primele zile de drum, datorită schimbării regimului alimentar, consumării apei de băut calcaroase, din cauza transpirației excesive în urma eforturilor, se vor consuma fructe cu coajă după o atentă spălare a cojii lor, consumarea de lichide calde pe drum sau la cabane și în ultimă instanță administrarea unui drajeu laxativ. Ea scade randamentul și mai ales buna dispoziție.

— Băile de soare trebuie făcute cu grijă. Razele ultraviolete și infraroșii sînt foarte puternice, pe munte, la înălțime, dimineața sau după ceață, uneori pe zăpadă, chiar în timpul ceții. Expunerea nerațională la soare dă arsuri și complicații mari : stare generală proastă, frison, temperatură, grețuri, vărsături, leșin, imposibilitate de deplasare și de purtare a rucsacului.

VALEA LOTRULUI LA BREZOI

— Primul ajutor acordat celui în suferință — transportarea la umbră, așezarea lui culcat cu capul și umerii mai sus decît corpul. Se va stropi ușor cu apă rece. Se pun comprese reci pe cap, dar nu cu gheață, fricțiuni răcoritoare la încheieturi cu alcool, oțet aromatic. Apoi este transportat la adăpost unde se fac fricțiuni, i se unge pielea înroșită (eritem) cu unguente.

— Băi în apa de rîu sau lac. Normal temperatura apei ar avea 17—18°C. Baia nu se face imediat după masă și nici după eforturi fizice deosebite. La fel după transpirații abundente. Pauza de 20—30 minute se impune. Poate apare frisonul. În plus, apa rece poate acționa asupra mușchilor de la gambe sau coapse supraîncălziți, ducînd la ruperea lor, la blocare musculară, ceea ce face imposibilă deplasarea.

— Pentru a preveni degerăturile este necesar ca părțile periferice să fie apărate de frig. Astfel degetele de la picior, mînă, urechile, nasul trebuie ferite de acțiunea frigului.

— Picioarele vor fi protejate prin ciorapi uscați, eventual învelirea în ziare și apoi introducerea în bocanc. În mîini mănuși cu cinci degete, introduse în mănuși cu un deget. Nasul va fi protejat cu un unguent, iar lobul urechilor cu o bandă de lînă sau o căciulă de lînă, peste care se trage gluga bluzei de vînt.

— Se recomandă o unsoare două părți camfor și o parte glicerină cu care se ung părțile expuse la degerături.

— Accidentele provocate de trăsnet, rare dar posibile. De aceea se vor preveni, neexpunîndu-ne sub copaci, abandonînd obiectele ce au fier mult, cum ar fi umbrele, stîlpii de metal ai cortului etc. în cazul unei furtuni cu descărcări electrice. Cel mai bun loc de refugiu, la adăpostul unei grote.

— Circeii — apar în timpul efortului muscular prelungit, în timpul repausului sau chiar al mersului. Survin la mușchii gambei sau ai podului piciorului. Se va masa lent regiunea chiar și după ce circelul a dispărut. Se va lua calciu prin alimente sau pastile. Alimentul bogat în calciu este laptele și derivatele sale.

— Ca medicamente, clorocalcin sau pastile de calciu. Evitarea eforturilor mari în zilele următoare.

— O noțiune de prim ajutor : Cum se confecționează o targă, necesară de multe ori la accidentați grav, pînă la venirea Salvamontului.

— din două bețe drepte care se bagă printre mînecile a două hanorace ;

— din două bețe și crengi împletite ;

— din două bețe pe care se trece în romb o pătură, colțurile rombului fiind prinse cu ace de siguranță, pe care orice turist trebuie să le aibă în buzunarul rucsacului său.

— Un ultim sfat — Igiena nu poate lipsi nici un moment din viața turistului care merge pe munte și oricum a preîntîmpina eventualele necazuri este cu mult mai ușor decît a le înlătura consecințele.

Florin Colonaș

Itinerarii spirituale

În luna mai, asupra Fălticenilor se abate ca o iluzorie furtună de zăpadă albul imaculat al merilor în floare. Orașul se află în centrul unor mari plantații pomicole și vîntul primăvăratic care suflă asupra dealurilor — grădini stîrnește vîrtejuri vegetale ce troienesc străzile orășelului. Nu pot să nu cred că sublimul peisaj nord-moldav — succesiuni de dealuri, copleșite de o vegetație luxuriantă, la orizontul cărora ghicești siluetele austere ale munților — nu a contribuit hotărîtor la modelarea unei gîndiri și simțiri proprii celor ce-au văzut lumina zilei în acest spațiu geografic. Fiindcă Fălticenii, așezare de vreo douăzeci și ceva de mii de suflete, prosperă, desigur (în ultimii ani au fost implantate aici întreprinderi de prelucrare a lemnului, inului, cînepii, care se adaugă la mai vechea existență a stațiunii pomicole), nu impresionează defel, prin ponderea sa economică. În schimb, din punct de vedere al „producției spirituale", ca să zicem așa, aproape n-are rival în țară! Au văzut lumina zilei la Fălticeni cărturari, artiști și oameni de știință cu care se mîndrește o națiune. Orașul a știut să le perpetueze memoria, iar la rîndu-le, cei ce sînt încă în viață, nu și-au uitat urbea natală, copleșind-o cu dovada dragostei și recunoștinței lor.

Profesorul Mihai Băcescu, directorul Muzeului de științe naturale „Grigore Antipa" din București, membru corespondent al Academiei, este un biolog de faimă mondială. De-a lungul anilor a participat la numeroase expediții oceanografice. În urma acestora, a alcătuit multe colecții, care au îmbogățit patrimoniul muzeului pe care-l conduce.

Aflînd că urma să-și deschidă porțile Muzeul de științe naturale din Fălticeni, a donat noului așezămînt din orașu-i natal o impresionantă colecție de corali, stele de mare, scoici, bureți, melci etc., rod al expedițiilor din Marea Neagră și Atlanticul de Sud. Ea îmbogățește zestrea muzeului care mai cuprinde o serie de diorame reprezentînd fauna și flora Moldovei de nord, a Mării Negre și Deltei, variate exponate provenind din colecțiile unui alt naturalist al locului, Vasile Ciurea. O sală este dedicată savanților-înaintași de faimă mondială, un Racoviță, Antipa, Borcea. Cele 2 000 de exponate, modul riguros, științific în care sînt prezentate, recomandă Muzeul de științe naturale din Fălticeni drept una dintre cele mai importante instituții de acest gen din Moldova... În itinerariul meu fălticenean m-am oprit și la colecția Ion Irimescu. O impunătoare clădire din centrul urbei o adăpostește. Maestrul Ion Irimescu, președintele Uniunii Artiștilor Plastici, unul din marii sculptori ai țării a donat orașului în care a văzut lumina zilei 240 sculpturi și 200 lucrări de grafică. Însuși autorul a vegheat dispunerea cît mai avantajoasă a exponatelor. Temele dominante ale creației sale sînt și aici prezente: maternitatea, muzica, simbolizată prin diafane întruchipări feminine. Ion Irimescu s-a remarcat și ca un portretist de excepție, martore fiind chipurile modelate în bronz sau piatră ale lui Iorga, Pârvan, Enescu, Lipatti, Brâncuși. Marmură, bronz, piatră șlefuită... Siluete eterice și grațioase metafore ale aspirației spre frumos și ideal. O artă a cărei noblețe sporește parcă, în acest sfîrșit de octombrie luminos.

O clădire cu aspect patriarhal. Adăpostește „Colecția oamenilor de seamă" din Fălticeni. A aparținut familiei Lovinescu. Nepotul marelui critic literar din perioada interbelică, regretatul dramaturg Horia Lovinescu, împreună cu un văr au donat-o orașului. Fotografii, obiecte de epocă, documente, cărți cu dedicații aparținînd atîtor nume ilustre. Eugen Lovinescu era fălticenean, la fel Anton Holban, prozatorul din perioada interbelică, mort, din nefericire, la o vîrstă tînără, nuvelistul Nicu Gane (1838—1916), unul din membrii marcanți ai cercului intelectual „Junimea" de la Iași, Artur Gorovei (1864—1951), cel ce a înființat prima revistă de folclor din țară, intitulată „Șezătoarea".

Sînt originari din Fălticeni marii actori Matei Millo (1814—1896), Grigore V. Birlic (1905—1975) și Jules Cazaban (1903—1963), regizorul de film Paul Călinescu, născut la 1902, precum și savantul ing. Dimitrie Leonida, cunoscut, printre altele, pentru studiile sale privind electrificarea țării.

La Fălticeni a locuit și creat mulți ani, în tinerețea sa, Mihail Sadoveanu. Nu departe, se află satul Mălini, locul natal al poetului Nicolae Labiș, unul din cei mai de seamă poeți ai perioadei postbelice, mort, din nefericire la 21 de ani, în 1956.

Spiritul moldav a găsit aici condiții unice de înflorire. Tradiții intelectuale, școli și dascăli renumiți (există familii care de mai multe generații dau orașului profesori-cărturari de mare prestigiu, cum ar fi familia Stino, de pildă). Tipografii (5 la număr). Ziare, reviste. O mică „Atenă" moldavă, întrecută doar de Iași, orașul cu tradiție culturală copleșitoare.

Mi se pare remarcabil că există și astăzi la Fălticeni o dorință și o voință de a ocroti și pune în valoare tradițiile culturale și științifice, martore fiind cele trei muzee sau colecții evocate mai sus. Sînt vizitate de mii de oameni, înnobilîndu-le spiritul. Acest fapt, cît și mîndria cu care localnicii îți vorbesc despre celebritățile de ieri și de azi ale urbei, considerația de care se bucură actul de cultură, creatorii acestuia, îmi dau certitudinea că și pe mai departe asupra Fălticenilor va adia spiritul...

Mihai Hetco

Recorduri geografice montane ale continentelor

AFRICA

● **KILIMANJARO,** masiv vulcanic situat în estul continentului (Tanzania), care cu înălțimea lui de 5 895 m (vîrful Kibo), **este cel mai înalt punct din Africa.** Masa enormă a vulcanului are un diametru de 100 km și o circumferință de 270 km. El domină savanele cele mai bogate de pe glob, iar pe versanții lui, altitudinal, sînt reproduse zonele climato-vegetale ale continentului: vegetația tropicală (pînă la 1 500 m), arborii și arbuștii subtropicali (pînă la 2 000 m), păduri temperate (pînă la 3 300 m), pajiști și pășuni alpine. A fost menționat pentru prima dată de geograful spaniol Encizo, care l-a numit „Olimpul Etiopiei" iar în 1848 a fost vizitat de misionarii germani Ludwig Krapf și Johannes Rabmann. La poalele vulcanului se află parcul național Seregeti (1 450 000 ha), care cuprinde zona cu cea mai bogată faună mare din lume, efectiv estimat la peste un milion de indivizi: lei, leoparzi, girafe, zebre, maimuțe etc.

● **PICO DE FOGO** (2 829 m), este situat în insula Fogo din arhipelagul Capului Verde, fiind **cel mai înalt vulcan activ al continentului african.** La scurtă vreme după vizita în arhipelag în 1832, seismologul francez Charles Saint Claire Deville a cercetat vulcanul din insula Fogo. Observațiile acestuia cu privire la erupțiile care au avut loc în anii 1769, 1785 și 1799, cînd vulcanul a azvîrlit prin craterul său nisip și lavă. Aceste erupții au servit vulcanologilor de mai tîrziu la studierea „brîului de foc" din Atlanticul de mijloc, care se prelungește pînă în Africa.

Arhipelagul Capul Verde, situat în Oceanul Atlantic, la 500 km de țărmul vestic al Africii, este format din 15 insule vulcanice, avînd o suprafață de 4 03[illegible] km².

AMERICA

● **VÎRFUL ACONCAGUA** (6 959 m), din Cordilera de Limite (Anzi), **este cel mai înalt punct de pe continent și cel mai înalt vulcan stins din lume.** Limita zăpezilor persistente coboară pe versantul sudic la 4 800 m și se menține la 6 000 m pe cel nordic, însă limbile de gheață se întîlnesc pînă la 3 500 m. La 14 ianuarie 1897, ghidul italian Matthias Zurbriggen, împreună cu alpinistul englez Stuart Vines au ajuns primii pe vîrful Aconcagua. În 1980 Jean Marc Boivin și Dominique Marchal au coborît de pe vîrf cu deltaplanul. Pentru realizarea acestui zbor, care a durat 30 de minute, ei au plecat de la 5 800 m (unde vîntul bătea cu o viteză de 150 km pe oră, iar temperatura era de minus 40°C), urcînd în trei ore cei 1 159 m ce-i despărțeau de vîrf. Jean Marc s-a lansat primul cu deltaplanul în greutate de 30 kg, apoi de pe alt deltaplan Dominique a filmat întreaga aventură.

● **CEL MAI ÎNALT VULCAN ACTIV** de pe continent este **ANTOFALLA** (6 370 m), care se află în Anzi (Argentina). **Este de fapt cel mai înalt vulcan activ din lume.** El se află în estul platoului Puna de Atacama.

ASIA

● **VÎRFUL CHOMOLUNGMA** (Everest), cu înălțimea sa de 8 848 m este **cel mai înalt de pe continent și în același timp din lume.** Se află în munții Himalaya, la granița dintre Nepal și China. A fost cucerit la 27 mai

Adevăratele orizonturi ale schiului

Un lucru este cert! Schiul cunoaşte an de an tot mai mulţi adepţi. El tinde să intre în cotidian, devenind o necesitate, căci a încetat demult să fie numai un apanaj al schiorilor prin vocaţie.

Cum se explică existenţa acestui magnet care polarizează în jurul său atîtea căutări, atîtea pasiuni, atîtea satisfacţii? Abia a nins şi pîrtiile sînt pline. Privesc uimit impresionantul spectacol uman desprins din măreţia peisajului Bucegilor, Poienii sau Clăbucetului. Cît colorit, cîtă lumină în zîmbetul care transfigurează feţele, cît optimism şi robusteţe în rîs şi chiot, amplificate de ecou, cîtă rîvnă şi ambiţie la cei care, cu migală de plugar, urnesc „plugurile" ce deştelenesc graţios zăpada imaculată; cît soare şi seninătate pe frunţile vîrstnicilor, cîtă mîndrie şi încredere în privirea celor care, aburind de efort, termină o întrecere...

O emoţionantă simbioză, o adevărată metamorfozare în banca de studii a schiului care şterge vîrstele. Un tumult clocotitor de veselie, energie şi optimism.

S-a spus că în schi omul îşi descoperă realităţi de pasăre ce planează peste văi, gustînd deopotrivă plăcerea de a pluti şi viteza care ameţeşte şi înalţă; că ambianţa cu totul aparte a schiului, creatoare de echilibru şi armonie, face posibilă întărirea celei mai nobile însuşiri. Este adevărat! Un sport pe cît de viguros în manifestarea lui complexă, pe atît de înălţător în plan spiritual, declanşator de energii şi elanuri nestăvilite.

Dar schiul înseamnă şi o educaţie a felului cum privim şi observăm lucrurile, a acuităţii percepţiilor noastre. El ne înlesneşte cunoaşterea muntelui, a legilor şi tainelor sale şi numai în asemenea împrejurări omul se descoperă pe sine. Blaga se exprima atît de plastic:

„Numai pe tine te am, trecătorul meu trup,

. . . .

Daţi-mi un trup
Voi munţilor,
Mărilor,
daţi-mi alt trup să-mi descarc
nebunia în plin".

Şi dacă omul are realităţi de pasăre şi luciri de aştri căzători, el îşi descoperă energia şi vigoarea în perpetua regăsire cu solul: intimitatea restabilită cu Materia, originea tuturor lucrurilor şi a Omului. Virajele, opririle sau accelerările, contravirajele, desprinderile sau jocul de muchii, această ţîşnire sau zvîcnire care mimează admirabil săritura mingii şi „nervul" cailor putere, această reluare a contactului cu solul în plină senzaţie de alunecare sau plutire, această realitate a solidului, prezenţa zăpezii în care înoţi, ce simbol minunat al forţei, al robusteţei, al certitudinii schiorului! Arbore mobil, cu rădăcini elastice!

Iată adevăratele sensuri ale schiului. Şi nu întîmplător se vorbeşte atît despre fascinaţia schiului.

Pentru ce vrem să scoatem în relief valoarea acestui sport?

Pentru ce vrem să enumerăm (ce puţin am reuşit!) avantajele practicării lui?

Pentru că mulţi, din păcate încă mulţi, văd în sport, în genere, o pierdere de timp (vai!), iar în schi îndeosebi o „sabie a lui Damocles".

Pentru că adeseori, preocupaţi ca în trei-patru zile, o săptămînă de concediu să învăţăm totul, să reproducem şerpuirea elegantă a acelor virtuozi ai zăpezii, schiorii de performanţă, nu ne îngăduim nici măcar o clipă de răgaz, acolo sus, la capătul telefericului, pentru a scruta zările.

Pentru că tot acest domeniu care scapă din păcate literaturii trebuie să-l explorăm şi să-l experimentăm noi înşine. Aşa cum spune Federico Garcia Lorca:

„Ce-ţi spun despre schi?
Ce-ţi spun despre acest nor,
acest cer, această zăpadă?
Să le vezi, să le vezi, să le vezi
şi nimic mai mult".

Prof. Ion Matei

1953 (orele 11 şi 30') de către neozeelandezul Edmund Hillary şi nepalezul Tensing Norke, care făceau parte din expediţia britanică condusă de J. Hunt. La 16 mai 1975 prima femeie din lume, alpinista japoneză Junko Tabei, pune piciorul pe Chomolungma.

● **Cel mai înalt vulcan activ al continentului KLJUCÎEV** (4 750 m) se află în Peninsula Kamceatka. Conul principal, care poate fi zărit din largul Oceanului Pacific, de la distanţa de peste 400 km, are peste 70 de conuri parazite. **Este primul vulcan din lume al cărui rezervor adînc (70 km) a putut fi identificat.** Prima erupţie consemnată a vulcanului datează din anul 1727. Erupţia din anul 1966 s-a desfăşurat pe o fisură radiară, în lungul căreia au apărut mai multe cratere.

EUROPA

● **Cel mai înalt punct al continentului este MONT BLANC** (4 807 m), masiv muntos din Alpii Orientali, la graniţa dintre Franţa, Italia şi Elveţia. Punctul culminant are o lungime de 150 m şi o lăţime numai de cîţiva metri. El apare mulat de stratul gros de zăpezi ca o largă cupolă. A fost cucerit la 8 august 1786 de francezii Jacques Balmat şi Michel Daccard. În iulie 1808 a fost escaladat de o femeie.

● **Cel mai mare vulcan al continentului este ETNA** (3 269 m) şi se află situat în nord-estul insulei italiene Sicilia. În afară de craterul principal, Etna mai are cca 200 de conuri secundare. Vulcanul are o suprafaţă de 1 300 km² şi o circumferinţă la bază de 150 km. S-a calculat că în decursul vremii vulcanul a răbufnit la fiecare 6 ani. Printre ultimele erupţii violente, se remarcă cea din luna martie 1984. Numai într-o zi vulcanul a eliminat 1 milion m³ de lavă. Geograful grec Strabo i-a făcut pentru prima dată o descriere amănunţită. Se povesteşte că Platon (427—347 î.e.n.) s-ar fi urcat pînă în vîrful Etnei, şi ar fi contemplat locul unde în anul 424 î.e.n. un alt filozof grec pe nume Empedocle, fascinat, s-ar fi aruncat în craterul plin de lavă.

OCEANIA

● **Cel mai înalt punct se află în VÎRFUL WILHELM** (4 694 m) din insula Noua Guinee, a doua ca mărime pe glob (800 000 km²). Muntele prezintă urme ale glaciaţiunii cuaternare. În pădurile de nepătruns, existente la poalele muntelui, umezeala este abundentă şi aerul înăbuşitor.

● **Cel mai mare vulcan activ MAUNA LOA** (4 170 m) este situat la vest de vulcanul Kilauea (Hawaii, arhipelag din Oceanul Pacific). Este aproape unic în istoria vulcanilor. Începînd din anul 1832, din cele 25 de erupţii (notate pînă în anul 1920), 17 s-au produs fără cutremure de pămînt. Erupţii mai importante ale vulcanului au fost: în 11 august 1855, cînd pe vulcan, la aproximativ 300 m sub vîrf, în direcţia nord-est s-a format o fisură din care lava a curs timp de 15 luni. Această scurgere a ajuns pînă la 42 km distanţă iar volumul a fost evaluat la 445 milioane m³; în anul 1877, o mare erupţie, care a durat 10 zile, a pornit dintr-o fisură situată în sud-vest iar lava s-a vărsat în ocean; fără a avertiza prealabil, la 7 aprilie 1940 lava s-a scurs în cantităţi apreciabile, printr-o fisură lungă de 7 km. Este cea mai lungă perioadă a activităţii de vîrf de la erupţia din anul 1877.

Cristian Mărculescu

Anul acesta la Costinești s-au purtat... blondele!

Capitala filmului românesc la sfîrșitul lui iulie și-nceputul lui august : Costinești 1986. Eu însumi fiind implicat m-am hotărît să nu scriu decît despre actori.

Dealtfel a fi regizor înseamnă în primul rînd a iubi actorii.

În lumea Galei filmului cu tematică de tineret sub soarele Costineștilor anul acesta a impresionat cel mai mult prezența copleșitoare a blondelor. Începînd cu Rodica Horobeț, elevă încă, protagonista de 17 ani a filmului „Al patrulea gard lingă debarcader" și continuînd strălucit cu Anda Onesa, o profesoară de filozofie din Țigănești, județul Teleorman, cu Tania Filip cu profil delicat de filigran, în fine un actor profesionist, cu Cici-Dumitrache Caraman, tot profesoară, dar de actorie, cu Ecaterina Nazarie, o Monica Vitti autohtonă, bronzată de soarele Ploieștilor unde e actriță, cu Anda Caropol, nevăzută din păcate în vreunul din filmele prezentate, în această lume a galei nu numai actrițele îmbogățind lacrimile de soare, cu lacrimi de păr și ochi albaștri strălucitori ci o lume întreagă în suflet și eleganță culminînd cu prezența de excepție a Ecaterinei Oproiu, o devotată a exigenței și eficienței critice.

Și-n această lume de blonde, ochii albaștri ca Mediterana ai doctoriței Adela Marinescu, soția regizorului Șerban Marinescu, membru al juriului; Lena Vieru, fiica distinsului compozitor, ea însăși o pianistă de excepție, Creola Condurache, soția Marelui Actor Dan, cu un zîmbet care trezește invidia multor actrițe, regizoarea Luiza Ciolac, o blondă cu părul aproape verde, ca dovlecelul, cu Octavia Treistar — răpitoarea de voci de la Radio București — ai cărei ochi fac și mai albastră Marea Neagră, cu Mașa Dinescu, — soția Poetului, adică a lui Mircea Dinescu, cu Ruxandra Berghianu — fiica Silviei Popovici, studentă la filologie, coborîtă parcă din filmul „Darclée", cu Dana Dumitrescu, fata cu privire tulburătoare dar cuminte a ziaristului Dan Dumitrescu de la „Scînteia Tineretului". În fine criticul Marina Juc, posesoarea unor ochi verzi și periculoși de pisică. O lume fantastică de blonde din care lipsea doar Ileana Harșa-Negru, protagonista filmului meu „Sper să ne mai vedem", pe care o hepatită de ultimă oră a oprit-o la scara avionului pe aeroportul din Cluj-Napoca.

Desigur nu numai blonde în prezența feminină de anul acesta. Margareta Pogonat întîmpinată cu explozii la rampă deși într-un rol foarte mic ; Dana Dogaru — altă stea a Teatrului Nottara, Minodora Condur cu o surprinzătoare și cu-atit mai puternică prezență în „Întunecare" și desigur și frumusețea de actriță pe care doar talentul ei grozav o mai poate concura, mă gîndeam deci la regizoarea Teresa Barta, care-a venit cu un film despre Festivalul George Enescu din care nu numai Iosif Sava, prezent în public sau Anatol Vieru, de la masa juriului, au simțit un fior puternic și adînc.

Nimic despre bărbați, deci nimic.

Început de maturizare a unei blonde de 17 ani : Rodica Horobeț
Ecaterina Nazarie și Anda Onesa (jos)

Foto : Victor Stroe

Aș vrea doar să aleg dintre blondele actrițe, cîteva, și-a încerca, dar oare se poate ? a le intra în suflet.

Întîi Rodica. Rodica Horobeț. O fată cu pistrui. Pe drumul de întors, în același compartiment cu Anda Onesa. Altă fată cu pistrui. Fascinată de Anda, care vorbește tot timpul, care-ntrebată de ziaristul-actor Costel Fugașin, ziaristul-actor ajunge să scrie un carnet întreg.

Cele două fete seamănă deci. Ar trebui scris atunci poate un film despre două surori, una jucată de Rodica, alta de Anda. Mi se pare normal ca obiectul discordiei lor să fie un Dan Condurache sau un Petre Nicolae. Un „dur" deci... Două blonde cu pistrui, două surori, vrăjmașe de moarte pentru un „dur". Ce scenariu minunat... nu ? O-ntreb pe Rodica cine-i actorul ei preferat. Îmi șoptește : Condurache... Și actrița ? „Desigur, Valeria Seciu...".

Anda Onesa ne uluiește vorbind de Frobenius. În nici un film n-a apucat însă, săraca, să joace o intelectuală și contra tuturor aparențelor și filmelor pe care le-a făcut, îndărătul zîmbetului ei simplu și copleșitor se ascunde o rafinată intelectuală. Dacă n-aș fi stat atîtea ore de vorbă cu ea pe drumul de-ntors n-aș fi crezut, nimeni n-ar fi crezut. Îmi spune că s-ar apuca să scrie povești pentru copii. Și-a descoperit talentul și ne-a fermecat și pe noi în compartiment, fantazînd o călătorie, o-ntîlnire neașteptată și uluitoare cu mine (da, chiar cu mine !) pe meridianele filmului internațional. Îmi venea să plîng de emoție și dacă vizavi de ea Rodica Horobeț n-o slăbea din ochi cum se soarbe paharul cu oranjada cea mai subtilă din lume, n-aș fi crezut și-ntr-adevăr, Anda atît de intelectuală și-atît de viitoare scriitoare cu ce poate semăna mai mult decît cu o divină oranjadă? Pare măruntă și neserioasă comparația, dar pentru un anti-alcoolic ce poate egala măcar privirea unui pahar plin cu oranjadă ? Ce oare ? Sînt poate simple, prea simplu, dar în fața Andei Onesa poți fi oare complicat ? Ea simplifică totul cu spontaneitate, e liniștită ca Cezar care vine, vede și învinge.

Minunea naturii, ce mai vrei, exact ca portocala, ca oranjada.

Apoi s-o fi văzut pe Rodica Horobeț după succesul din „Ultimul gard lîngă debarcader". Ne adunasem toți într-o rotondă din spate de la „Radiovacanța". Să ai 17 ani, să te sărute cu ochii în lacrimi Margareta Pogonat, nu e un lucru obișnuit. Caty Nazarie a venit la ea, a privit-o-n ochi, Rodica înseamnă Speranța, simțeam cu toții asta, stătea cuminte pe-un scaun, vorbeam cu toți, și sigur, cel mai fericit era Nicolae Cristache, scenaristul filmului și, recunosc, îl invidiam sincer.

Tot cu Cristache eram, în ultima zi, cu vreo oră înainte de plecare, beam un pepsi pe terasa hotelului „Forum" împreună cu Caty Nazarie. Eu incercam să cînt vechea melodie „Azi petrec la mare cea din urmă seară". Nu reușeam. N-am voce. A-ncercat și Caty, aceeași melodie. N-a reușit. M-am bucurat : „Uite că e cineva care cîntă mai prost ca mine". (Invers decît Alecsandri !) C-un zîmbet subtil, s-a apărat : „Nu știu melodia, asta-i tot !" A venit și soțul ei, s-o grăbească să-și facă bagajele. Ea a vrut să mai rămînă puțin. Și-apoi a-nceput să cînte, ceea ce știa.

În toată bășcălia am simțit dintr-o dată că a intrat ceva necunoscut, dar atît de puternic, de grav și de sălbatec aproape și ca-n acea poezie celebră a lui Bacovia despre o seară tristă noi într-o dimineață veselă, cu un soare nebun și-o mare albastră ca o lacrimă de stea albastră ne-am prăbușit cu fețele pe masă, mi-am acoperit ochii să nu mă fac de rîs, lîngă noi a venit de pe plajă Rodica Horobeț, pe care-o priveam printre lacrimi și prin degetele puse pavăză și Caty cînta, Cristache care era-n fața ei mi-a mărturisit mai tîrziu, că văzînd lacrima din ochiul lui, Caty a percutat imediat și-a apărut și-n ochii ei o lacrimă și cîntecul ei a devenit mai grav, mai sălbatec și-n fața noastră marea aceea ca lacrima de stea și Rodica ce-mi bara privirea spre mare și s-auzeau versurile melodiei compuse de-un profesor din Bîrlad încă nu prea cunoscut și eu, Cristache și Caty plîngeam fiecare separat și diferit, Rodica sta destul de rece în fața mării și

„Viața e țărmul ce-așteaptă demult
Marea s-alunge nisipul mărunt
Valul trece, valul petrece
Viața e-n omul ce trece".

auzeam noi și-apoi plecarea, compartimentul, căldura din tren, Caty trecînd pe coridor într-o rochie verde, Cristache fumînd la geam, Rodica sorbind-o din ochi pe Anda, ca o păpușă sculptată-ntr-o portocală și eu care mă tot gîndeam și mă tot gîndesc la un film din care să poată să iasă atîta suflet ca-n cîntecul lui Caty din fața acelui pahar cu pepsi de la „Forum", din recele de laser ochi al Rodicăi sau din căldura acelui normal de portocală al unei profesoare de filozofie din Teleorman.

Dumitru Dinulescu

Anda Onesa : o simplă sirenă

„OCEANIA"

lui Spiru Haret

Interesul românesc față de enigme are o lungă istorie și cine ar sta să facă o catagrafie a pelerinilor misterului ar ajunge, la însumarea finală, să contemple o înșiruire de o mărime considerabilă. Enigma nu pasionează numai pe aventurieri și nici cu preponderență pe savanții considerați „nebuni", ea atinge adeseori cu aripa ei magică și pe cercetătorii de fel pozitiv.

★

Un serios sociolog, cu doctoratul la Paris și instruit în matematici (pe care ar fi dorit să le introducă în studiile materiei sociale), era Spiru Haret, pasionat, cu toate acestea, de misterele... Insulei Paștelui. Această curiozitate nu apăruse la el într-un chip întîmplător și nu se manifestase într-o simplă însemnare gazetărească, el introducea examenul acelui fenomen în contribuția lui capitală, „La méchanique sociale", care e una dintre sintezele sociologice de tot inedite pe care epoca (sîntem înainte de 1900) le cunoscuse. Pe scurt, **fenomenul Insulei Paștilor** ar ilustra, zice Haret, o lege sociologică pe care omul încercase s-o verifice matematic, adică „principiul forțelor vii". Spre a aduce un caz care să confirme teoria, Spiru Haret evoca enigmele oceanice concentrate în acel îndepărtat punct din Pacific. O insulă cu suprafața de 118 kilometri, cu o populație de șase sute de locuitori și care e așezată la peste trei mii de kilometri de orice regiune locuită, putînd să adăpostească nu mai mult de trei mii de suflete, ar fi putut să edifice gigantice „stînci de bazalt, sculptate în formă de statui colosale, de 6—7 metri înălțime, de o execuție destul de primitivă dar care dovedesc o știință a observației incontestabilă dar în special mijloace de execuție cu mult superioare celor de care ar putea dispune o populație de cîteva sute de indivizi" ? Întrebarea nu rămînea, la Spiru Haret, în domeniul unei inclarități pure, el venea și cu o certitudine : „aceasta este dovada evidentă a existenței unei civilizații destul de avansate, astăzi dispărută". De aci începea o pasionantă operațiune detectivistică, inedită, și care merită evocată. Acea populație, zice Haret, ar fi un popor necunoscut incomparabil mai numeros decît cei de azi. Masivitatea sculpturilor „presupune existența unor unelte cu un anumit grad de forță și de perfecțiune" ; apoi, „timpul necesar pentru ca execuția statuilor Insulei Paștilor să fie posibilă a trebuit să fie cu mult mai lung decît cel necesar populațiilor numeroase ale Siriei, Egiptului și Europei, spre a ajunge la executarea unor lucrări similare". Cum s-ar putea dezlega acest mister ? „Sînt posibile, adaugă Spiru Haret, numai două ipoteze".

Întîia este aceea a unei colonizări, Insula Paștelui fiind „o colonie a unui popor civilizat venit să se instaleze în insulă". Însă o asemenea procedare nu i se pare savantului cu putință căci ar presupune o expediție pe Ocean în condițiuni cu totul extravagante (barcă cu rame, distanțe imense, foame și sete etc.). „Ipoteza, încheie el, este de necrezut, căci o expediție plecată din America ar fi trebuit să aibă un noroc extraordinar pentru a putea descoperi un simplu punct pierdut în mijlocul imensității Oceanului, vizibil de-abia pe o rază de 80 de km și a cărui existență nu putea fi presupună prin nimic". A doua ipoteză i se pare, de aceea, lui Spiru Haret singura plauzibilă : aceea după care Insula Paștelui „nu este decît ultima epavă a unui continent sau cel puțin a unui grup de insule destul de considerabil, locuit altădată de o populație numeroasă și civilizată pe care într-o epocă și din cauze necunoscute o teribilă catastrofă ar fi făcut-o să dispară. Geologiei, trage Spiru Haret încheierea, îi revine posibilitatea de a stabili valoarea acestei ipoteze".

Profunzimea unei asemenea supoziții, care se întîlnește și cu acelea care presupun că Insula Paștelui ar fi o relicvă a unui continent dispărut, numit cîteodată „Mu", este izbitoare și e de crezut că savantul ajunsese la ea pe o cale logică și dezvoltînd numai un raționament de natura sociologiei istorice și a virtualităților creativității. Precizia acestei demonstrații, care nu poate fi, în tot cazul, contrazisă, rămîne totuși o enigmă și, asemeni altor pasionați ai misterului și Spiru Haret ajungea la ideea esențială mergînd dintr-o dată la țintă, ca o revelație recepționată aproape... magic.

Artur Silvestri

Povestea de dragoste a Nerganei

De la miază-noapte, de sub Piatra Goznei, din inima munților Semenic, se naște un fir de apă cristalină. Neajutorat și șovăielnic la început de drum, adunîndu-și puterile bob cu bob, pîrîul Neargănul sau Nera, alintat de oamenii locului cu diminutivul Nergănița, se îndreaptă spre miază-zi, înscriindu-și în piatră povestea de mult uitată. Unduindu-se la început leneș și șerpuitor, mai apoi năpraznic și vijelios, trupul de apă al Neargănului străpunge cirșiile și cleanțurile muntelui săpînd în piatră un defileu unic prin sălbăticia lui, măreț și spectaculos prin dimensiuni — Cheile Nerei. Ascunsă la sînul muntelui, zăvorită în umbra pereților verticali, povestea de dragoste a Nergăniței răzbate la lumina cîmpiei rostogolindu-se odată cu undele sprintene spre pieptul primitor al mamei Dunăre.

Povestea de dragoste a Nerganei, povestea iubirii neîmplinite, legendă ce se pierde în negura vremurilor, străjuiește cotloanele muntelui, legîndu-se de numele locurilor, al apelor, al grotelor și stîncilor bănățene. De amintit și-o mai amintesc numai bătrînii bătrînilor acestor locuri, iar de povestit o fac rar și cu tîlc știut numai de ei. Așa mi-a fost dat s-o ascult din gura lui Moș Andrei Morariul, pe prispa casei bătrînești, la intrarea în chei, loc de inimă și suflet, ce mi-a fost de multe ori sălaș de noapte. În faptul serii, dezlegîndu-și baierele inimii și sufletului, acompaniat de susurul apei, cu vorba domoală, a început să depene ghemul poveștii...

„Se zice că de mult de tot, pe atunci cînd soarele se întîlnea în fiece zi cu luna, iar stelele obosite de veghe cădeau pe pămînt în ploi argintate, trăia prin pădurile de aici un mîndru fecior, falnic și puternic ca bradul. Vînător iscusit cum altul nu era, el săgeta uliul din zbor, în înaltul cerului, și ciuta din fugă ; într-o bună zi aflat la vînătoare se-ntîlni cu o mîndrețe de fată cum nu mai văzuse ; mult s-a mirat de îndrăzneala fetei de a bate codrul pe acolo pe unde numai fiarele sălbatice erau la ele acasă, dar mai mult s-a speriat cînd în zilele următoare, reîntîlnind-o,

își simți inima bătînd să-i spargă pieptul ; nu trecu multă vreme și pădurea, martora iubirii lor curate, îi găzdui, tăinuindu-le dragostea. Tatăl fetii, stăpînul acestor locuri, puse iscoade să-i urmărească drumurile prin pădure și aflînd de iubirea dintre voinic și fată, mîniat, trimise iscoade și potere să-l aducă pe flăcău în lanțuri. Vezi bine, singura-i copilă, pețită de boieri mari, cu rang înalt, sosiți cu alai să-i ceară mîna, îi refuzase, îndrăgind un flăcău fără de stare. Hain la suflet, stăpînul locurilor cetlui flăcăul după gratii crezînd că odată întemnițat, copila va uita iubirea-i curată și-și va alege un mire de neam boieresc. Nici rugămințile fierbinți, nici plînsul nu-l înduplecară ; ferecat în lanțuri flăcăul fu aruncat într-o grotă din inima munților, hrubă cu intrarea apoi zidită.

În seara nunții o pală de vînt aduse chemarea flăcăului ferecat în lanțuri ; cu lacrimi de jale copila se rugă la Zîna cea Bună s-o ajute. Văzîndu-i dragostea curată, Zîna cea Bună o transformă într-o șuviță de apă cristalină și puternică ce începu să se strecoare din piatră în piatră spre inima muntelui. Așa începu fata să-și caute voinicul ferecat și-n ajutor să-i vină, sfredelind temnița de piatră. Trecură ani după ani și Nergănița cu dragoste nestinsă, străpunse muntele pînă în cele mai tainice unghere căutîndu-și iubitul. Cînd în față i se deschise cîmpia largă a înțeles că drum de întoarcere nu-i ; cu durere în suflet lăsă să-i rătăcească unda prin cîmpie purtîndu-și povestea de dragoste. Mărturie peste vremuri au rămas cheile ce spintecă muntele, grotele ce împînzesc pereții, lacurile cristaline adunate din lacrimile vărsate. Aceasta este povestea adevărată a Nergăniței..."

Pentru prima dată cînd pășești în chei urmărind poteca ce se strecoară pe lîngă firul apei nu se poate să nu te ducă gîndul la legenda Nergăniței ; cînd ochii amețesc privind verticala pereților de piatră scobiți și sfredeliți de zeci de grote simți nevoia de a privi albastrul cerului încercînd să restabilești proporțiile firești în această lume de basm populată cu mistere ; ajuns în Cheile Nerei ai pășit în lumea legendei îmbrăcată în parfumul amețitor al liliacului sălbatic. Pas cu pas, alături de firul apei, străbați drumul Nergăniței, drum de piatră săpat în inima muntelui, drum de legendă inscrisă peste veacuri din iubire pentru iubire.

Dan Pasere

PĂDUREA

Din timpuri vechi, pădurile reprezintă una dintre sursele cele mai preţioase, nu numai pentru că ele furnizează materii prime de mare însemnătate, ci şi pentru că agriculturii îi este indispensabilă o bună repartizare a pădurii.

În echilibrul natural, pădurea ocupă un loc de prim ordin. Ea îşi exercită protecţia nu numai asupra întinderii pe care o ocupă, ci şi asupra terenurilor golaşe din jur. Ea îndeplineşte un rol de paravan şi împiedică vînturile puternice să măture şi să împrăştie solurile golaşe.

Pădurea are în viaţa omului un important rol estetic şi turistic, fiind un factor favorabil păstrării sănătăţii şi contribuind la varietatea de forme (şi de frumuseţe) a peisajului.

Astfel un kilometru pătrat de pădure poate elibera zilnic în atmosferă 11 tone de oxigen, faţă de numai 0,55 tone cît produce o suprafaţă egală de ocean. Un metru pătrat de muşchi care acoperă solul forestier reţine, după o ploaie puternică, un kilogram de apă. Astfel se poate calcula că o pădure de zece mii de hectare reţine 500 000 m^3 de apă.

Şi nu trebuie să uităm că, din toate timpurile, pădurea a furnizat literaturii şi artelor nenumărate motive de inspiraţie.

Pentru toţi marii poeţi, arborele şi pădurea au constituit sursă inepuizabilă de inspiraţie. Pentru inegalabilul nostru Mihai Eminescu, pădurea, armonie de forme şi de viaţă, a fost izvor de meditaţie, lirism şi poezie.

Încercăm mai jos a prezenta cîteva întinderi forestiere din ţară şi din alte zone de pe glob.

PĂDUREA MOCIAR, cea mai bătrînă din ţară, se află pe versantul stîng din bazinul inferior al văii Gurghiului, spre confluenţa acestuia cu rîul Mureş. Pădurea «a fost contemporană» cu Ioan Vodă cel Viteaz, cu învăţatul domn şi poet Petru Cercel şi cu memorabilele lupte şi izbînzi ale lui Mihai Viteazul. Pe suprafaţa totală de 2 318 ha, rezervaţia de stejar de 50 ha constituie un monument al naturii situat pe un platou la 490 m altitudine. Pădurea este alcătuită mai ales din arboret de stejar, în vîrstă medie de 400 de ani, cu înălţimi de peste 18 m şi un diametru mediu de 1,5 m.

Ca vîrstă, pe locul doi, poate fi considerat codrul secular **SLĂTIOARA** (judeţul Suceava), care din anul 1941 este declarat monument al naturii. Rezervaţia Slătioara, care ocupă o suprafaţă de 393 ha, este cea mai vîrstnică dintre pădurile de răşinoase din ţară ; este constituită din molid şi amestec de molid cu brad şi fag în vîrstă de 350—400 ani. Mai pot fi întîlnite aici exemplare de tisa, tulichina (o iederă rară care înfloreşte între 10—15 iunie, cu flori roşii), precum şi o curioasă plantă carnivoră numită „Foia Groasă".

În munţii californieni **SIERRA NEVADA** (S.U.A.), se află cea mai mare pădure de Sequoia din lume. Sequoia este un arbore uriaş ce poate atinge 100 m înălţime, 12 m în diametru şi au o mare durată a vieţii — 3000—5000 de ani. De remarcat că numai în Sierra Nevada creşte în stare naturală.

Această pădure face parte din **PARCUL NAŢIONAL SEQUOIA,** unul dintre cele mai vechi din lume. El a fost înfiinţat la 25 septembrie 1890. Parcul ocroteşte circa 157 000 ha din cele aproximativ 1 milion ha cît mai însumează pădurile Sequoia.

SELVA, cea mai compactă zonă forestieră din lume, se află în America de Sud şi ocupă o suprafaţă de 5 milioane km^2 (aproape în întregime Amazonia), aproximativ jumătate din suprafaţa Europei. Selva este o pădure ecuatorială veşnic verde, cu peste 4 000 de specii arborescente. Un botanist a numărat 117 specii de arbori pe o suprafaţă mai mică de 1 km^2. Ea se desfăşoară pe o lungime de aproape 3 000 km (pe direcţia vest-est) şi o lăţime variind între 300—400 km la ţărmul Oceanului Atlantic şi aproape 2 000 km la poalele Anzilor. În această imensă întindere singurele locuri neacoperite de vegetaţie sînt numai apele Amazonului.

Pădurile de pe malurile fluviului supuse inundaţiilor sînt cunoscute sub numele de **IGAPO.** Cele aflate în locurile zvîntate, **ETE,** sînt de o mai mare varietate şi au un farmec deosebit.

Igapo care formează un brîu uriaş, lat de 30—50 km, este alcătuită din arbori de esenţe mai neaspectoşi. Întunecoasă, umedă şi tristă, este lipsită de cîntecele păsărilor, fiind năpădită în schimb de puzderie de broaşte şi de şerpi, de roiuri de ţînţari, de şiruri nesfîrşite de furnici şi păianjeni ciudaţi ca înfăţişare şi mărime, ce-şi pot ucide victima dintr-o clipă, de arbori şi flori cu miresme tari şi ameţitoare.

Dincolo de liziera pădurii Igapo se înalţă etajele luminoase ale pădurii Ete, alcătuită pe solul umed, din ferigi arborescente, palmieri pitici şi arbuşti cu frunzişul des, deasupra cărora se înalţă arbori uriaşi (50—60 m) cu coroane desfăşurate ca nişte domuri, pe ale căror trunchiuri şi ramuri se încolăcesc liane asemenea unor „şerpi vegetali".

În **PĂDUREA AMAZONULUI** cresc şi unele plante deosebit de ciudate : „plantele care latră" pentru că atunci cînd sînt atinse de vreo umbră ele se strîng producînd un fel de lătrat răguşit ; din această cauză băştinaşii le cultivă împrejurul colibelor sub forma de „garduri" vii. „Florile de foc" sînt orhideele cunoscute şi pentru mijloacele lor ingenioase de a se susţine, unele fiind prinse de cîte o creangă printr-un fir foarte subţire. Dintre toate, însă „ciuperca umbrelă" este cea mai ciudată : înaltă cam de un metru, cu sclipiri vii, ea creşte văzînd cu ochii, sprijinită de un picior lung şi alb, deasupra căruia se ridică o căciuliţă portocalie ce ascunde un voal dantelat care coborînd în salturi pînă la pămînt răspîndeşte un miros respingător.

Prin frunzişul putred şi umed al pădurii foiesc tot felul de insecte de forme şi culori ciudate : furnici răpitoare, care, mergînd în coloane uriaşe, nimicesc orice vietate întîlnită în cale ; furnici soldaţi cu fălci puternice ; furnicile umbrelă care foarfecă frunzele în fîşii mari şi le poartă deasupra capului, ca o umbrelă.

Aici există o bogată faună, dintre care se remarcă : Capybara (cel mai mare rozător din lume — atinge peste 1 m lungime şi greutatea de 50 kg) ; papagalii Arara, care plutesc în înaltul cerului cu aripile ce trec de un metru şi jumătate ; pasărea umbrelă, care scoate urlete ca de taur ; pume, jaguari ; maimuţe ; pisici sălbatice ; şarpele anaconda care depăşeşte 7 m ; vampirii, o specie de lilieci care se hrănesc cu sîngele păsărilor şi al maimuţelor de Selvă.

TAIGAUA, cea mai întinsă zonă forestieră (9 milioane km^2), se desfăşoară pe teritoriul Uniunii Sovietice, de la Marea Baltică pînă la Oceanul Pacific. Punctul cel mai nordic al ei este atins la 72°30'.

În această pădure bradul, bradul alb, molidul, cedrul, mesteacănul, plopul tremurător şi arinul sînt esenţele de conifere şi de foioase mai răspîndite.

Pădurile de brazi şi de molizi, cunoscute şi sub numele de Urmane, au un aspect trist, posomorît. În cuprinsul lor, muşchii şi lichenii împletesc un fel de covor gros, aşezat peste solul îmbibat cu umezeală.

Populaţia taigalei este alcătuită din ostiaci şi voguli ; ei sînt adunaţi în sate mici ; sînt recunoscuţi ca meşteri iscusiţi în lucratul obiectelor de lemn şi din coajă de mesteacăn. Alte îndeletniciri ale lor sînt vînatul animalelor cu blană şi creşterea renilor.

Lucrările celei mai mari păduri plantate de om, cu o suprafaţă de 1 500 000 ha, au început la 14 august 1974. Este **UN PROIECT ALGERIAN,** avînd drept scop împiedicarea avansării deşertului Sahara spre nordul ţării.

Această perdea forestieră va avea în final (în 1994) o lungime de cca 1 500 km şi o lăţime ce variază între 5 şi 20 km. Împăduririle se fac cu esenţe forestiere, în special eucalipţi şi pini, specii cu o mare rezistenţă la condiţiile de ariditate.

Vor fi recuperaţi cca 12 milioane ha de terenuri cultivabile din zona de stepă, şi vor fi destinate fie plantării cu arbori fructiferi, fie culturilor furajere şi cerealiere.

Matei Vlad

Pe poteci de pădure

Ce mi-a fost mai drag pe lume :
Cărăruşa prin pădure...

Nu-i anotimp să nu rătăcesc şi eu pe cărăruşile pădurilor noastre ; urmînd, poate, îndemnul lui Hogaş : — **Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine. Şi aş adăuga, numai astfel ajunge călătoria, instruire şi apoi... amintire... Chiar dacă nu trec — codrii de aramă — spre Văratic, ori nu cobor pe Bistriţa aurie, la vale — tai culmea Stînişoarei pe sub Pipirig şi ies la Borca şi de acolo, pe drumul cel nou, ce cuprinde ca o salbă malurile lacului, şi el tot de o vîrstă, poposesc la Bicaz ; ori urc spre lumina cerului prin Ocolaşul cel Mic, sau prin Ocolaşul cel Mare, pînă la şa şi de acolo bat razele soarelui pe Toaca ; cred că povaţa acelor cărări m-a îndemnat să pritocesc şi zicala : «A şti să-ţi faci amintiri e un mod de a trăi»“...**

De data aceasta am înconjurat „Cetăţile Ceahlăului“ — cu toate punţile şi crenelurile albe — cu vaporul, căzîndu-i muntelui în spate... Mă grăbeam să ajung, prin satul Ceahlău, la casa lui moş Toader, pădurarul. Îmi promisese că mă ia la o partidă de vînătoare.

Trecînd prin faţa caselor, frumos rînduite, mi-a venit în minte un cîntec vechi, auzit cîndva, de la mama : **„Sub codrul cu fagi, / pe valea cu fagi, / la Rîul de rouă / Este o casă nouă / Nouă şindrilită / Frumos văruită / Cu fereastră-n cale / Cu uşiţa-n vale / În jur cu grădină : / Toate de flori plină...“.**

Amurgise şi eu trecusem de casele albe, albe ca şi stîncile în care se cuibăreau ultimele raze ale soarelui, cînd m-a cutremurat o voce : mata ?, era moş Toader !

— Te aşteptam, mă gîndeam să nu rătăceşti potecuţa pînă la mine sau să-ţi fie oarecum de jivine...

Şi eu învăţasem să-i înţeleg ascunzişurile din vorbe, dar şi el, pesemne, se deprinsese cu ascunzişurile mele, că altfel nu m-ar fi aşteptat... văzînd că înserează.

Îl cunoscusem cu ani în urmă pe o potecuţă ce urca spre sihăstrie, cum îi place să-i zică el casei ce poartă numele de „a pădurarului“... Era tot pe înserat. Eu urcam spre Dochia, el cobora. Nu avusesem ce face şi-l întrebasem, după ce mă lăsase singur şi o cotise spre sihăstria lui :

— Pe aici sînt jivine ?

— Nu-s, nu-s ! Mergi în voie ! Apoi întorcîndu-se : Un turbat de lup se tot învîrtea, da' mata mergi, că nu-s.

Se vede că moşul socoteşte animalul jivină de la urs în sus, gîndisem şi într-o clipă îl şi ajunsesem ; el mă pricepuse pe dată :

— Da' hai mata cu mine, că-i mai bine !

Îl urmasem, mai ales că înserarea începuse să se prelingă din vîrful copacilor, spre fundul văilor...

— Fii mata cu băgare de seamă, aici, la curmătură, mă atenţionase el, unde se îngustează potecuţa ; nu te uita în „gios“, că tot n-ai să vezi nimic. Nici ziua nu se vede nimic, e hău mare ! Licheşte-te de munte, asa, mai tare, să simţi muntele pe şira „schinării“, aşa, şi mergi uşurel...

Mă „lichisem“ eu de piatra muntelui, dar mi se „dezlichea“ inima din piept din cauza bătăilor... pe minut ! Mă luasem după moş Toader, că avea puşcă, dar nu auzisem de „curmătură“.

— Aici, dacă-ţi iese o jivină-n cale ! îl încercasem eu.

— Iaca, ai înţeles ! Am să-ţi spun o întîmplare, numai să trecem primejdia.

După ce trecuserăm primejdia, îmi povestise. Aşa am aflat eu — de la moş Toader — ce înseamnă umorul absurd. Şi eu, care crezusem că umorul absurd e o născocire a unor confraţi, mai isteţi...

— Într-o toamnă, aşa spre înserat, baba mea începe să se vaite, rău şi rău şi să mă duc în vale, să-i aduc rachiu, să-l dreagă cu fruct de chindiuc, că moare. Iau şipul şi pornesc, doar o babă am pe lume. Ajuns la crîşmă, iau rachiul, ascult nişte snoave, tot cu lupi şi urşi, ca pe la noi... Unul se lăuda că văzuse la curmătură, oleacă mai devreme, un urs cît o vacă... Beu un pahar, de curaj, şi o pornesc spre babă. Luna lumina, aşa, ca acum. La curmătură se vedea ca ziua, sticlea chiatra, aşa, ca acum. Ajung eu pe la mijloc şi simt, în faţă, o întunecime care mişcă ; să fie o umbră de nor ce trece prin dreptul lunii ? gîndesc. Mă apropii, matahala se ridică în două picioare ! Mi-am dat seama ce era...

Ursul carpatin

— Un urs ! îngăimasem eu.

— Taman ! Caut să mă trag înapoi, curmătura îngustă, mă „lichesc“ cît pot de peretele muntelui, doar oi găsi o fărîmă de văgună : sticlă !, şi „gios“ întunecimea cea mare. Simt cum se apropie dihania de mine, şi eu, singur — cu şipul în mînă !

— Şi ?

— Şi dihania se apropia, încerc să fac calea întoarsă, singura cale ce-mi rămăsese, dar ce să vezi mata !

— Ce ?

— Din partea cealaltă, altă dihanie, şi tot spre mine...

Şi apoi tăcuse.

— Şi ? îl îndemnasem eu curios.

— Şi se apropiau, şi eu „lichit“ de piatră... şi iar tăcuse.

— Şi pînă la urmă ?

— Şi pînă la urmă, s-au apropiat de mine, tare, tare, că nici nu mai puteam răsufla din pricina răsuflării lor, şi-au aţintit ochii în lumina ochilor mei... şi iar tăcuse.

— Şi ? răcnisem eu, ce-ai făcut ? !

— Ce să fac, îmi răspunse sec, moş Toader, ca într-un final de piesă modernă — am lăsat să mă mănînce. Nu vezi ?

Aşa ne cunoscusem, aşa ne învăţasem ascunzişurile. Acum urcam, eu tăcut, poteca de amîndoi ştiută...

— Da' văd că-n seara asta nu prea te îmbie vorba, rupse el tăcerea, nedîndu-mi prilej să-i răspund — te gîndeşti cum are să fie mîine pe poteca vînătorilor ? Mîine e zi însemnată pentru mata, trebuie să te pun mai întîi la încercare ; şi pînă să-l întreb, mi-a răspuns : „Ce încercare ? Ai să vezi mata !“...

Şi a doua zi dimineaţa, am văzut, ba am şi simţit în ce consta încercarea lui moş Toader. Mă trezise de cu noapte, şi-mi poruncise :

— Eu mă repede cu nopticica în cap pînă la telefoane, să dau situaţia, da' mata, bagă de seamă, vii singur pînă la sihăstrie cu puşca şi cu căţeluşa. Dolcuţa ştie drumu, pe potecuţa vînătorilor ! Dacă întîlneşti vreo jivină, nu trage, pădurea are şi ea, legile ei ! Fă ce face şi Dolcuţa !

— Adică să fac pe mortu, l-am completat eu...

— Chiar aşa, vezi că ştii.

Şi a plecat...

Eu cu Dolcuţa după mine cam tîrzior am ajuns pe poteca vînătorilor. Înserase. Mă uit în ochii Dolcuţei — senini ! Parcă îmi citeşte îngrijorarea şi o ia înainte. N-am trecut bine de locul unde, după spusele lui moş Toader, **se vaită izvoarele muntelui**, c-am auzit un scheunat, era Dolcuţa. O matahală înainta pe potecă... M-am dat după Dolcuţa, a apărare. Dolcuţa, prinzînd mişcarea, s-a dat după mine, pînă ce am simţit aproape de tot dihania ce înainta. Am urmat sfatul lui moş Toader, şi m-am aruncat la pămînt, făcînd pe mortul. Mă făceam eu, dar aproape eram... N-am ajuns bine la pămînt, că Dolcuţa se şi vîrîse sub mine... Am simţit, apoi, o boare caldă pe la urechi, şi o greutate moale deasupra. Numai puşca era rece sub noi. Am auzit paşi grei şi o voce cunoscută :

— Care-i acolo ? — era moş Toader.

— Eu, moş Toader ! Eu, Dolcuţa şi un urs !

— Care urs ?

De pe noi se ridica, cuminte, un falnic cîine ciobănesc.

— E lupuşoru nostru, Dolcuţa se cam fereşte de el, încerca moşu să mă linişească. Asta-i încercarea matale, dar n-ai prea trecut-o ; va trebui să mai înveţi rînduiala pădurii... Iaca, să ne adăpostim aici, la pîndă, şi ţi-oi citi cîte ceva din „cărţile mele“... Şi eu am trecut prin multe încercări pînă am ajuns vînător... încă de cînd eram băiet... Pîndeam cu taica la cocoşi şi adorm în pîndă... Simt o căldură pe obraz de parcă m-ar fi linis un cîne. Deschid ochii : un lup, cît un „giţăl“ ! Mă ţintuieşte, pe loc, vocea tatii : Nu te clinti Tudorel ! Eu, înţepenesc !... Mă uit cu coada ochiului spre tata, îl are pe lup în bătaia puştii, dar de ce nu trage ?... Cîţiva puişori de lup încep hoajna cu mine, ca nişte căţelandri... Cine crezi că m-a scăpat ? Lupoaica ! Căci lupoaică era ! I-o tras de lîngă mine, pe lupşori, pe unii chiar de pe mine, aşa cum îşi despart cîteodată mamele copchiii să nu se amestece... I-o strîns, dar n-o plecat ! Se uită ţintă spre taică-meu, văd, şi să nu cred, taică-meu lasă puşca şi se apropie de lupoaică... Ridică de „gios“ un puişor de lup ce scheuna ca un copchilaş, era rănit. Lupoaica se uita rugătoare, dă, mamă !... Taica îi legă lăbuţa, şi cu el în braţe porneşte pe potecă, eu mă iau după el, lupoaica cu lupşorii după noi... Lupoaica parcă ştia că ne ducem să-l tămăduim, ne lasă să ieşim din pădure... L-am hrănit cu lapte de văcuţă şi într-o zi, cînd o mai crescut, spre mirarea şi spaima oamenilor, ies pe uliţa satului, călare pe ursul meu...

— Parcă ai spus că era pui de lup ? am sărit eu.

— Hei, şi mata, lup, urs, tot jivină se cheamă că iera, mi-o întoarce el. Şi ca să nu rămînă prea mult dator : mata, cu ştiinţa matale despre pădure, ai face bine să mai rămîi oleacă la... undiţă...

Şi, am rămas la undiţă, coborînd de pe potecile Ceahlăului, pe potecile din pădurile ce înconjoară Capitala noastră. Sînt destule. Vă îndemn să le gustaţi liniştea, cu pasul, şerpuiesc la doi paşi de noi...

Eram eu doar pescar, dar gîndu-mi, ascuns, zbura tot spre vînătoare, socotind vînătoarea mai pasionantă, mai plină de emoţii... Şi apoi amintirile, amintirile, materie primă pentru palpitante povestiri vînătoreşti, cele pescăreşti fiind prea comune... La vînătoare n-ai nevoie nici de firul de nailon, care, aşa, din senin, se încurcă, se împleteşte ca o adevăra-

tă plasă de păianjen, de-ţi trebuie o întreagă zi pescărească să o descurci... Cam asemenea gînduri îmi treceau prin minte, într-o dimineaţă, coborînd prin pădure, spre malul unei ape... O raţă sălbatică trecu pe deasupra, semn că mă apropiam de apă... „Dacă aş fi avut, acum, în loc de undiţă, o puşcă !" gîndii...

Într-o poiană mijea lumina dimineţii în boabele de rouă : spectacol de lumini fără un pic de sunet !... Dar un grohăit mă făcu să tresar... La picioarele mele, printre ierburi, se mişca o pată gri-brună : un godăcel !

— Tu m-ai speriat aşa, frumosule ?

Dorinţa de a discuta cu cineva în asemenea împrejurări e evidentă. Alături, alt godăcel, şi altul...

— Eii ! da' mulţi frăţiori mai ai, frumosule, aţi ieşit la păscut aşa de dimineaţă ? Ori mergeţi la pescuit ? caut eu să intru în vorbă cu unul dintre ei, încercînd să-l mîngîi...

Dar îmi taie calea un porc mătăhălos, ţîşnit de undeva din tufiş, şi începe să-mi dea ocol... Eu încerc să mă mişc... cercul se strînge în jurul meu...

— Stai cuminte, cucoană, n-am vrut să le fac nici un rău puişorilor, încerc eu să glumesc.

Ea, nimic ! Spumegă ! Godăceii trec înainte... Cercul mă ţine pe loc. S-a apropiat atît de mine încît pot să o ating cu mîna, dar... nu vreau ! După ce trecu ultimul purcel, mă eliberă.

„A naibii poarcă !", gîndii, şi-mi urmai poteca prin pădure... De undeva răsări, transpirat, un pădurar.

— A dumitale era turma aceea de purcei ?

— Care turmă ?

Îi povestesc întîmplarea.

— A trecut turma ! Să-i aţinem calea pe dîmbul de la izvoare ! şi o luă la fugă.

Eu, cu undiţa, după el... Prin tufişuri, prin văgăuni, tăiem albia unui pîrîu şi urcăm un dîmb.

— Uite, pe valea asta se va întoarce turma spre vizuină, mă atenţionă el.

— Spre sat vrei să spui ?

— Care sat ?

— Păi, nu-s porcii matale ?

Pădurarul începu să rîdă în voie :

— Cum să fie ai mei, cînd îs porci mistreţi ?

— Mistreţi ? Ăştia erau porci mistreţi ? Caut un reazem, pe un trunchi de copac. Mistreţi, de acei ce-s pîndiţi de vînători ? ! nu termin eu cu văicăreala.

— Da ! Da ! De ce te miri aşa ?

— N-am avut eu puşca la mine ! caut să ies din încurcătură...

— Mai bine că n-ai avut-o ! Pădurea are şi ea legile ei, animalele au şi ele firea lor. Vînătorul trebuie să le priceapă, să ştie cum, şi mai ales cînd să tragă.. începu pădurarul o lecţie de mine de mult ştiută, dar niciodată pe deplin aplicată... Vorba-i fu întreruptă de un zgomot... Un ciot de lemn zboară din tufiş şi se opreşte pe cărare.

— Asta ce-o mai fi ?

Pădurarul îmi face semn să tac.

O vulpe, cît un dulău, sare, înhaţă ciotul, şi într-o clipă se pierde în tufiş... Vreau să deschid gura ; pădurarul mă simte şi mă opreşte... Vulpea repetă de cîteva ori „exerciţiul". În sfîrşit, pădurarul îmi şopteşte :

— Se antrenează.

Nu pricep mare lucru din ceea ce se întîmplă. Am să înţeleg după ce va trece turma... Acum poarca era în faţă... Se face o linişte cum numai în asemenea momente poţi întîlni... Aştept, încordat, ca pădurarul să pună puşca la ochi, dar n-o pune... Liniştea începe să mă strîngă de gît. Pădurarul urmăreşte, calm, cum trec purceii, unul cîte unul, şi cînd ajunge să treacă ultimul, într-un salt ca de şarpe, vulpea e în gîtul lui... şi dispare cu el în tufiş...

— Acum hai repede să plecăm şi noi, că nu e bine...

Fug după el şi ne oprim pe malul apei...

— De ce n-ai tras ? îl întreb, mai mult necăjit decît supărat. A rămas vulpea cu purcelul !

— N-ai înţeles bine lecţia... O fi rămas ea cu purcelul, dar noi am rămas cu amintirea !... Şi pădurarul luă puşca profesional şi se pierdu pe potecile pădurii...

Eu, rămas mai departe să pîndesc peştii, gîndesc la alte şi alte poteci...

Arcadie Donos

Nici măcar o greşeală

Punct terminus al crestei Făgăraşului — Vîrful Suru. Un ultim popas înainte de coborîre

De mic copil visam să ajung pilot. Aşa că pe vremea cînd am devenit flăcău am făcut primul pas spre înălţimi — am învăţat să sar cu paraşuta. Mi-aduc aminte, ca acum, de prima ieşire pe aerodrom : era o zi de august, senină, cu cerul înalt. Noi, „bobocii", priveam, înfriguraţi, de jos, o lansare a unui mare grup ce sărea de la 2 000 m în cădere liberă şi ateriza la punct fix. Instructorul nostru ne explica toate fazele saltului. După vreo două ore de lecţie „teoretică", dintr-odată, instructorul ne-a comandat „drepţi !". Şi ne-a rostit cel mai lung discurs pe care i l-am auzit, căci în acest sport al curajului se vorbeşte, totdeauna, foarte puţin :

— Ţineţi minte toată viaţa ce vă spun acum ! În paraşutism cine face o greşeală nu mai apucă s-o facă pe a doua ! În acest sport nu se admite nici măcar o greşeală ! Cine nu porneşte de la bun început cu această regulă, întipărită pentru totdeauna în memorie, e mai bine să renunţe. Ca să fii paraşutist nu-ţi trebuie doar curaj ; ci şi muncă enormă la antrenamente, însuşirea perfectă a tehnicii saltului, calm, inteligenţă, respectarea cu sfinţenie a tuturor regulilor de fier ale acestui sport. Deci, ţineţi minte : nici o greşeală !"

Mi-amintesc cum după aceste spuse o răceală de gheaţă mi-a cuprins şira spinării. Şi a doua zi, cînd grupa mea s-a adunat iarăşi pe aerodrom, eram mai puţin de jumătate. Restul renunţaseră...

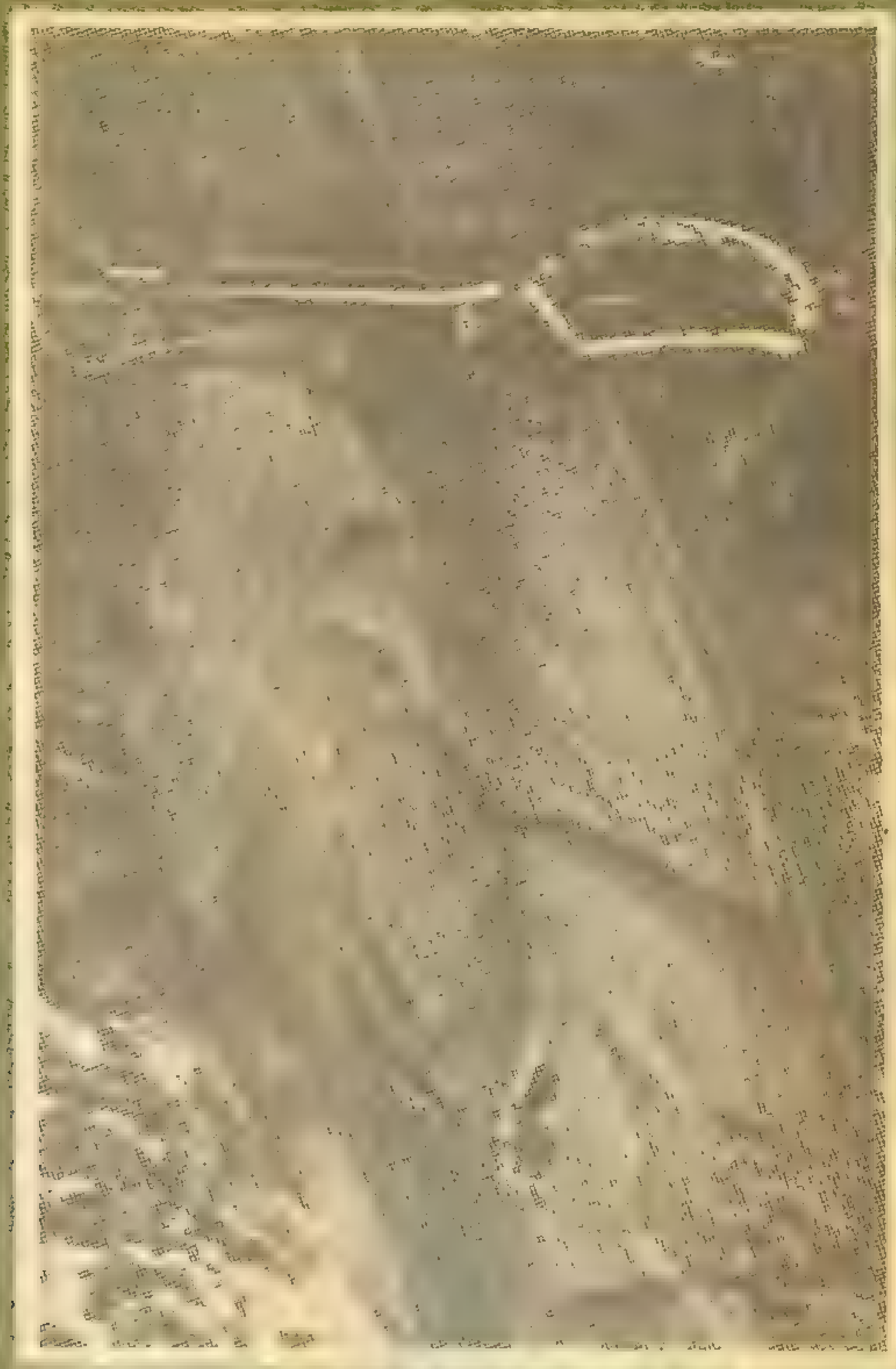
Anii au trecut şi mereu mi-am amintit, în situaţiile critice din viaţa mea, de îndemnul fostului meu instructor de paraşutism : nici măcar o greşeală !. De cîte ori acest sfat, ce mi-a intrat în sînge, precum particulele de oxigen, nu m-a ajutat să trec prin marile încercări ale trăirii ! Şi din nou mi-am reamintit de acel sfat într-o împrejurare dramatică, recent întîmplată cînd o familie, o şcoală, un oraş întreg au fost zguduite de tragica moarte a unui tînăr. Elevul Ion Milea de la Liceul industrial ARO din Cîmpulung-Muscel şi-a pierdut viaţa într-o escaladă alpină. În afară de paraşutism, şi în alpinism, un alt sport de extremă temeritate, povaţa instructorului meu are valoare de viaţă sau de moarte ; căci nici în alpinism cel ce face o greşeală nu mai apucă să o facă pe a doua. Dacă paraşutistul face un salt dinspre cer spre pămînt, alpinistul face unul, tot pe verticală, în sens invers — dinspre Terra spre vîrful munţilor. Şi tot la fiecare fracţiune de secundă viaţa-i atîrnă de tăria lui de a nu greşi.

Ion Milea avea doar 17 ani cînd s-a apucat de alpinism. Mult a mai admirat în Piatra Craiului pe „căţărătorii pe verticală" ; a încercat şi el cîteva escalade şi după ce le-a reuşit satisfacţia i-a fost imensă. De aici pînă la pasiune n-a fost decît un pas. Mereu, mereu se avînta pe pereţii de stîncă. De unul singur ! Nimeni nu l-a şcolit în greul sport al căţărării, care se învaţă de la cel foarte priceput şi care nu se practică niciodată solitar, fără echipament corespunzător. Nimeni din familie, nici un prieten, nici un profesor — cîţi nu ştiau de pasiunea lui Ion Milea ! — nu i-a spus niciodată că alpinismul nu este doar sportul curajului şi al riscului, ci, în primul rînd, al unei perfecte pregătiri tehnice şi al respectării regulilor sale de fier. Nimeni nu i-a spus vreodată că şi în alpinism cine face o greşeală n-o mai face şi pe a doua ? Se pare că da, căci de fiecare dată tînărul Milea se căţăra de unul singur, fapt inadmisibil în alpinism. Aşa şi-a frînt viaţa...

Un alt tînăr din Braşov, Dan Marius Ciupitu, era un alpinist consacrat. Practica escalada pe pereţii de munte de cîţiva ani în cadrul asociaţiei sportive braşovene „Creaţia", de la Institutul judeţean de proiectări. Fusese şi la multe concursuri de performanţă. Învăţase temeinic alpinismul. Şi îl făcea cu ardoare. Însă avea o meteahnă : bătea munţii de unul singur. Ori toate sporturile montane sînt prin excelenţă colective — şi schiul şi alpinismul, mai ales, şi orientarea turistică, şi zborul cu deltaplanul, şi speologia. Pleca solitar, făcea un traseu fără secund la coardă. Iarna trecută a anunţat acasă că pleacă din nou în Bucegi. Şi-a luat schiurile. Doar unui prieten i-a spus că după o escaladă de iarnă are ambiţia să coboare pe schiuri toată Valea Coştilei. Tot de unul singur. Trei luni a fost, apoi, căutat sub zăpezi. În zadar. De-abia cînd neaua s-a topit a fost aflat. După urme s-a dedus cauza morţii sale : cum a intrat pe vale a şi stîrnit o avalanşă uriaşă care i-a îngropat în mormînt alb viaţa-i tînără.

Mulţi juni de la noi au îndrăgit alpinismul. E în firea românului, curajul. Sînt însă şi din cei care îl practică solitar. „Moda" alpinismului de unul singur este un fel de sinucidere, e la fel cum te-ai arunca dintr-o aeronavă fără paraşută — tovarăşa de salt a paraşutistului, care nici el nu se lansează de unul singur —, sau ca un om care nu ştie să înoate dar sare într-un lac adînc. N-am auzit de solitari în alpinism care să înveţe singuri căţărarea, să se protejeze, să-şi asigure căderea în hău, care se poate produce în orice secundă. Ştiu, însă, solitari — şi nu puţini — care au plătit cu viaţa greşeala de a fi plecat de unul singur pe o pistă de alpinism. Oare nimeni nu le spune acestor oameni, deschis, cu brutalitate dacă vreţi, că nici în acest sport nu trebuie să comiţi niciodată, măcar, o greşeală ?

Ion Preda

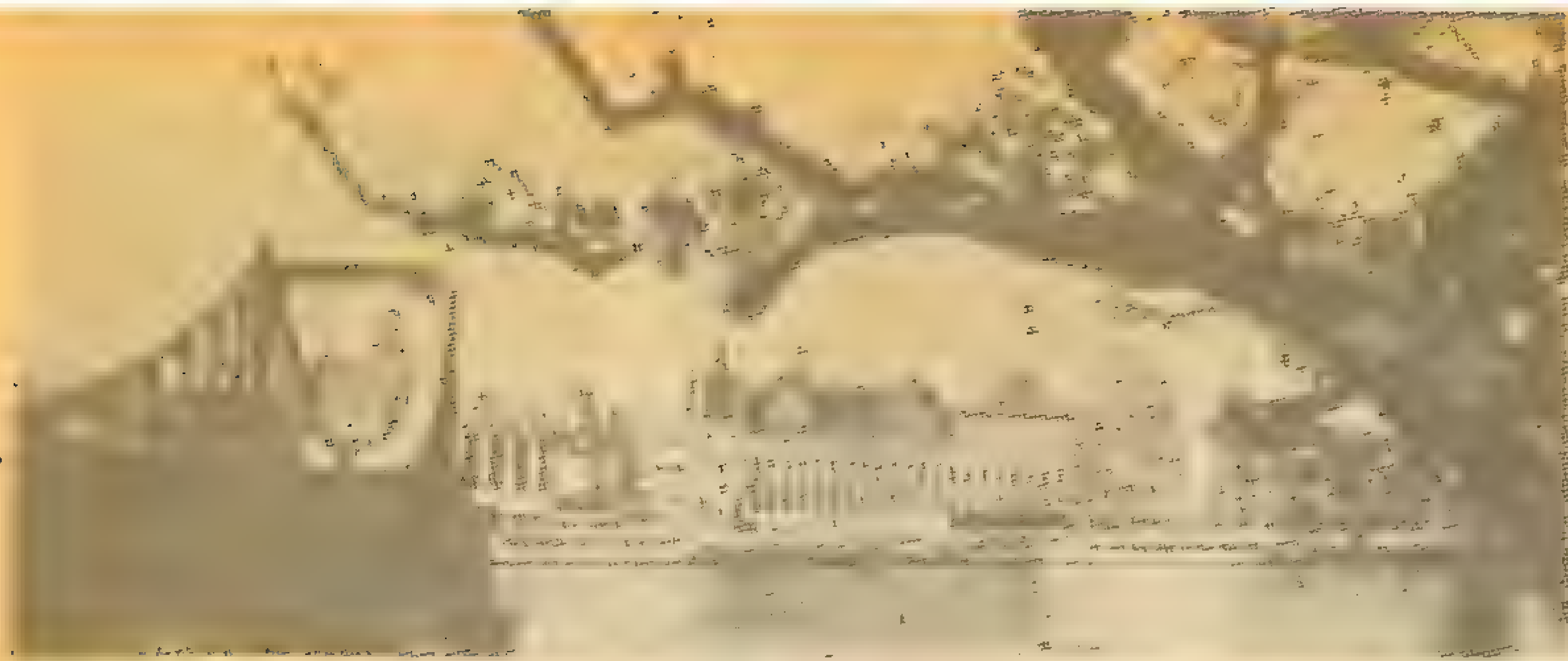

VARA UCIGAȘĂ

În anul 1983 — 40 de victime în timpul vacanței în Alpii de Nord

A fost o vară prea frumoasă la munte. Niciodată n-a fost atît de atrăgătoare, nici atît de crudă. 40 de morți, 3 dispăruți, 121 răniți, 20 suferinzi evacuați numai din masivul Mont Blanc. Pe culmile muntelui Chamonix salvatorii au intervenit la întîi iunie de 170 de ori. Au făcut miracole, adeseori însă moartea sosise înaintea lor. Vineri 12 august, un funcționar de la telefericul de la Aguille du Midi aude niște apeluri de pe versantul estic al vîrfului Blaitière. Elicopterul descoperă trei alpiniști spanioli care făceau semne disperate. Unul din camarazii lor era îngropat în zăpadă cu 20 de metri mai jos. În zadar echipa de salvare dislocă blocuri de zăpadă. Aproape de marginea prăpastiei întunecoase elicopterul depune un cîine salvator. Coborît în fundul prăpastiei, Timo se agită. Și sapă. Apare o mînă. Puțin mai tîrziu, se constată că era mîna unui mort.

Duminică, 14 august, sub radiațiile intense ale soarelui, doi oameni legați cu o frînghie escaladează Le Trident de Tacul pe traseul Lépiney. Ghidul italian, Giuseppe Petitgax l-a fixat pe clientul său Alexandre Simone de o stîncă și și-a continuat escaladarea. Aude un zgomot, se întoarce, și îl vede pe Simone alunecînd de-a lungul peretelui stîncos. Se îndepărtase de locul în care era în siguranță pentru a face o fotografie. Coarda care îi lega pe cei doi se întinde tot mai mult și ghidul, care era în plină ascensiune, nu mai avea mult ca să fie antrenat la rîndul lui în cădere. Din fericire corpul clientului este oprit, după 30 de metri de cădere, de un colț de stîncă. Un martor al accidentului avertizează echipele de salvatori. O jumătate de oră mai tîrziu, salvatorii erau aplecați deasupra accidentatului. L-au coborît 40 de metri, unde îl aștepta un medic adus cu elicopterul. Alexandre Simone suferă de o fractură deschisă la picior și de traumatism cranian. O salvare reușită, acolo unde ar fi putut fi doi morți !

Pe valea Rinului de la Mainz la Köln

Izvorît în sudul Elveției, din confluența a două rîuri alpine, Rinul superior și Rinul inferior, fluviul, cu o lungime totală de 1 320 km, străbate în drumul său spre revărsarea în Marea Nordului patru țări : Elveția, Franța, R. F. Germania și Olanda. Fără îndoială însă, că trecerea sa prin masivul șistos renan este parcursul său cel mai măreț, cel mai pitoresc, presărat cu cele mai multe legende, este partea cunoscută sub denumirea de „Rinul eroic". Pe parcursul a 190 km, șoseaua urmărește pe ambele maluri aproape fidel meandrele apei, oferind neobositului călător incîntarea descoperirii la tot pasul a unor cetăți, castele, orășele, stînci, vestigii încărcate de străveche istorie și minunate legende.

Să încercăm descoperirea acestora odată cu revărsarea rîului Main în Rin, respectiv de pe malul stîng al fluviului, unde se află orașul Mainz, fostă capitală a provinciei romane Germania Superior, ce și-a dobîndit adevărata strălucire în evul mediu, păstrîndu-i-se pînă azi denumirea de „oraș de aur". Aici, spune legenda, s-ar fi întrunit împăratul Heinrich Păsărarul și curtea sa pentru a face dreptate Elsei de Brabant acuzată pe nedrept de pretendentul la tron — Friedrich von Telramund. Prințesei îi vine în ajutor Cavalerul enigmatic a cărui barcă este trasă de o minunată lebădă : este Lohengrin, fiul lui Parsival. Fără îndoială că Richard Wagner cunoscuse această legendă, ca de altfel și celelalte legende ale Rinului, cîntîndu-le ca nimeni altul în operele sale. La Mainz, a inventat Guttenberg între 1448—1450 tiparul, în muzeul de talie mondială ce-i poartă numele, putîndu-se vedea, la subsol, presa manuală cu care acesta a dat omenirii prețioase comori ale culturii universale. Fără voie mi-am amintit de tiparnița brașoveană a diaconului Coresi, tot o presă de mînă, tot unică în țară, cu care s-au tipărit primele cărți în limba română, punîndu-se bazele limbii noastre literare, la fel, de altfel, cum s-a

întîmplat și cu scrierile lui Guttenberg, care au pus bazele limbii literare germane. La fel cum locuitorii Mainzului se mîndresc a vorbi cea mai corectă limbă germană, tot așa și brașovenii consideră că vorba lor este cea mai lipsită de influențe dialectale. Iată o apropiere peste timp și spațiu, pe care am considerat-o de bun augur în călătoria noastră renană.

Pentru discipolii lui Bacchus, Mainzul este bine cunoscut, fiind cel mai puternic centru viticol al țării, aici fabricîndu-se și comercializîndu-se celebrele sorturi de vin și șampanie renană, provenite din terasele viticole, așezate, pe sorturi, în special pe malul drept al Rinului, la nord de oraș. Din mijlocul podgoriilor se desprinde localitatea Rüdesheim, cunoscut popas turistic, unde vizitatorii de pretutindeni pot vedea distileriile de vinuri și participa la o degustare într-una din pivnițele pitorescului lăcaș bahic.

Continuîndu-ne drumul spre nord, la vărsarea rîului Nahe în Rin, întîlnim o localitate cu vestigii din timpul romanilor : podul lui Drusus peste rîul Nahe. Este localitatea Bingen, de unde Rinul cotește la aproape 180 de grade spre nord-est, tăindu-și anevoie drumul prin masivul stîncos. Azi, navigatorii îi cunosc capcanele și evită cu dibăcie „Bingen Loch" (groapa Bingen) care și-a pîndit timp de milenii și și-a cerut anual jertfele.

Un turn singular așezat pe o mică insulă dinspre malul stîng al fluviului atrage atenția. De el este legată legenda zgîrcitului episcop de Mainz, Hatto al II-lea, care a închis într-un șopron țăranii înfometați și bolnavii de pe moșia sa, cu promisiunea de a le da hrană, dar preferind să-i ardă de vii, decît să le deschidă hambarele sale ticsite. În acea noapte șoarecii i-au invadat locuința, chinuindu-l pe omul fără suflet, ziua și noaptea. Disperat, și-a clădit în mijlocul Rinului un turn, pentru a se adăposti de furia mereu crescîndă a rozătoarelor. Dar odată instalat aici, șobolanii au trecut înot apa pînă la turn, l-au invadat într-o clipă și l-au devorat pe nesățiosul Hatto. De fapt, numele de „Mäuseturm" (Turnul șoarecilor) nu provine inițial de la această legendă, ci de la vechiul cuvînt german pentru „vamă" : Maute, deci turnul era un punct vamal fluvial. Astăzi turnul, restaurat, servește pentru controlul și ghidarea navigației fluviale.

Pe stîncile abrupte ce continuă malul stîng, se pot admira cîteva pitorești cetăți și castele ce străjuiesc majestuoase valea : Rheinstein, unul din cele mai frumoase castele de pe acest tronson, milenara cetate Reichenstein, ruina unui vechi punct vamal : Fürstenberg, în sfîrșit, milenara și pitoreasca localitate Bacharach. De aici deslușim pe malul opus conturul munților Rheingau, presărați la înălțime cu mici castele și sate de munte, iar în vale, de-a lungul fluviului, cu mici localități viticole, între care Lorch — bine cunoscut iubitorilor de alese vinuri, sau Kaub — orășelul marinarilor de pe Rin.

Fluviul se îngustează acum la 90 de metri, malul stîng, în care șoseaua a mușcat adînc, se înalță golaș, atmosfera este sobră, misterioasă, pregătind apariția pe malul opus a unei stînci cu un perete abrupt ce coboară pieziș în Rin. Este „Loreley", stînca de 194 metri înălțime, ce străjuiește acest cot al Rinului și a cărei legendă despre frumoasa „sirenă" cu păr bălai ce atrăgea marinarii cu cîntecul ei fermecat pînă aproape de stîncă pentru a-i da pierzării, este cîntată în poemul cu același titlu de Heinrich Heine. Plină de melancolia locului, urechea ne percepe parcă melodia lui Silcher, scrisă pe versurile marelui poet : „Ich weiss nicht..."

Zgomotul apelor învolburate te trezește din visare, amintindu-ți de Rinul „eroic". Într-adevăr, încă de la sud de localitatea Bacharach pînă la Boppard (20 km nord de Loreley), șerpuiește pe culmea dealurilor ce mărginesc malul stîng al Rinului, o cărăruie pitorească, pe alocuri abruptă, ce oferă o panoramă impresionantă asupra întregii văi a Rinului : este drumul „aurului Rinului" (Rheingoldstrasse) care se continuă de la Boppard — pitorescul orășel de origină celtică, pînă la Koblenz, pe șoseaua turistică. Rememorăm în gînd legenda distrugătorului aur al Rinului ce a dezbinat Nibelungii,

ducînd la „Amurgul Zeilor", legendă ce și-a găsit expresia dramatică în monumentalul „Inel al Nibelungilor", inegalabila tetralogie wagneriană, iar muzica aceasta ne conduce pașii pînă la o străveche localitate, cu ziduri, turnuri și porți de cetate bine păstrate : Rhens. Deasupra, se află așa-numitul „jilț regal" (Königstuhl zu Rhens), locul în care — conform unei atestări din 1308, se adunau principii germani pentru a-și alege împăratul.

La întîlnirea celor trei ape : Rin, Mosel și Lahn, s-a dezvoltat încă din anul 9 î.e.n., o cetate romană cu rol strategic, ce s-a lărgit cu timpul dînd naștere orașului „Confluentes", Koblenz-ul de azi. Localitatea și-a păstrat importanța în evul mediu, fiind, temporar, reședința episcopului de Trier, iar în secolul al XIX-lea, cînd a aparținut Prusiei, aici s-a instalat o puternică garnizoană, reactualizîndu-i importanța sa strategică deosebită.

Distrus aproape trei sferturi în 1944, oraşul s-a refăcut rapid, devenind reşedinţă de judeţ şi numărînd azi peste 125 000 locuitori. Cunoscut centru turistic, Koblenz oferă vizitatorilor, alături de vestigiile istorice, alese vinuri de Rin şi Mosel precum şi un anual festival de vară al Rinului, cu concerte şi spectacole în aer liber, mult gustate de localnici şi turişti.

Şerpuind paralel cu calea ferată, şoseaua trece prin Andernach – una din cele mai vechi localităţi de pe valea Rinului, păstrătoare de ziduri străvechi şi case medievale – apoi prin Sinzig, locul de confluenţă al rîului Ahr cu Rinul, pînă la Remagen, tot o aşezare veche, datînd de pe timpul romanilor, devenită azi un important centru fluvial. De la Remagen, se poate vedea conturarea treptată, pe malul drept, a masivului „celor şapte munţi" (Siebengebirge), o formaţiune vulcanică, întinsă pe o suprafaţă de 42 km patraţi, aidoma unui parc natural, ce pare din depărtare un balaur cu şapte capete, avînd pe fiecare culme cîte un castel în chip de coroană.

Pe cel mai înalt din vîrfuri se poate vedea ruina „Drachenfels" (stînca dragonului), de care legenda leagă numele eroului wagnerian atît de îndrăgit : Siegfried. Ieşind victorios în lupta cu balaurul ce stăpînea stînca şi păzea aurului Nibelungilor, Siegfried se îmbăiază în sîngele său, devenind invulnerabil. „Văr" cu Achile, pe care mama sa, Thetis, îl îmbăiază în apele Stixului pentru a fi neînvins în lupte, Siegfried aş spune mai degrabă că este frate bun cu „voinicul", „fiul de împărat", sau Făt-Frumosul din basmele româneşti, care, ucigînd cu sabia numită „bălmut" (vezi „Balmung" – numele sabiei lui Siegfried) acelaşi balaur cu şapte capete, îşi dobîndeşte puterea şi invulnerabilitatea făcînd baie în sîngele fiarei.

De la înălţimea acestei stînci, Rinul poate fi văzut pînă în depărtări. Pe malul stîng : oraşul Bad-Godesberg – suburbia rezidenţială a Bonn-ului, unde se găsesc sediile unor ambasade, se ţin congrese şi consfătuiri naţionale şi internaţionale – şi Bonn, oraşul în care s-a născut şi şi-a petrecut primii ani titanul muzicii germane, Ludwig van Beethoven, oraş devenit din 1949, capitala Republicii Federale Germania. În zilele senine, se pot vedea la o distanţă de 30 de km turlele domului din Köln şi clădirile vechii metropole renane, – oraşul atestat documentar încă de acum două milenii, fiind leagănul unui străvechi popor germanic. Devenit capitală a provinciei romane „Germania inferior", „Colonia Agrippinensis" cum se numea în acele vremi, se va dezvolta în evul mediu ca un puternic centru religios, alături de Mainz, iar apoi, ca oraş hanseatic, liber, s-a dezvoltat ca un important nod comercial şi fluvial al nord-vestului Germaniei. Azi Köln-ul este deopotrivă oraş cultural, artistic, comercial şi industrial, centru expoziţional şi mult frecventat punct turistic.

Astfel însoţiţi de apele, cînd line, cînd involburate ale Rinului, de legendele sale încărcate de tristeţe, încheiem drumul nostru pe malurile fluviului renan, în acordurile muzicii wagneriene şi beethoveniene, cu speranţa în primăvara luminoasă, în pacea ce va învinge, triumfînd asupra întunericului, a răului şi a războiului, spre fericirea întregii omeniri, aşa cum înalţă clarvăzător Beethoven un imn bucuriei, în finalul celei de-a IX-a simfonii.

Mioriţa Câmpean

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PESTA 25 [illegible] 9 martiu — ...fiecare luna de trei ori adeca in 5. 15. ...25. dupa c. v. contienendu done cole. **Pretiulu pentru Austria** pe Jan.—Jun. ... 4 fl. — pe Sept.—Jun. ... 6 fl. — cr. **Pentru Romania** — Nr. 6. — Cancelari'a redactiunei Strat'a lui Leopoldu Nr 13 ... de prenumeratiune. Epistolele nefrancate nu se primesc ... — 14 cursu anualu

CĂLĂTORIILE UNUI CĂRTURAR

„De-aş avea şi eu o floare
Mîndră, dulce, răpitoare
Ca şi florile de măr..."

La ceasul cînd aceste candide versuri de început ale imprevizibilului adolescent de pe plaiurile româneşti de la miazănoapte apăreau în publicaţia „Familia" din Pesta, inspiratul lor editor, Iosif Vulcan, nu număra nici el mai mult de 25 de ani. Figura însă pe frontispiciul acestei „foi enciclopedice şi beletristice cu ilustraţiuni" drept director, redactor şi proprietar. Şi sorţii au vrut ca însăşi cea mai fertilă perioadă din viaţa marelui animator al literelor şi culturii româneşti din Transilvania să se identifice cu viaţa revistei amintite care, apărînd timp de patru decenii în cea mai mare parte la Oradea, a devenit un far spiritual al unităţii naţionale.

Şi nu numai Eminescu, dar şi Coşbuc, şi Goga, ca şi multe alte condeie strălucite, au găsit în paginile acestei reviste primul adăpost, primul prilej de afirmare pe lungul drum al consacrării, al îmbogăţirii literaturii unei naţiuni însufleţite de idealurile unirii.

În acelaşi timp, însuşi Iosif Vulcan s-a dovedit un neobosit confident al muzelor, publicînd nenumărate poezii, povestiri, nuvele, romane, piese de teatru, multe dintre acestea din urmă intrînd în repertoriul permanent al formaţiilor teatrale de amatori care propăşeau cuvîntul românesc pe toate meleagurile transilvănene. Peste ani însă, publicistica desfăşurată de Iosif Vulcan ne apare drept cea mai viabilă parte a operei sale, prin verva, oportunitatea, militantismul ei politic, iar în rîndurile acesteia situăm şi notele de călătorie, frecvent tipărite în „Familia" după desele peregrinări pe care cunoscutul şi îndrăgitul mentor spiritual le făcea în cele mai diverse medii de pe teritoriul românesc de peste munţi în ultimul pătrar al veacului trecut.

Însemnările de drum oglindesc starea de spirit a populaţiei româneşti din epoca aceea, de adînci nedreptăţi sociale şi naţionale, şi identificăm cu emoţie această comuniune de conştiinţă mai ales în gîndurile pe care le stîrnesc călătorului Iosif Vulcan toate întîlnirile cu locuri încărcate de rezonanţe istorice. Aşa cum, pornind de la Oradea, pe valea Crişului, nota la un moment dat :

„Aproape de Vad zăresc nişte ruine de castel. Oh ! de ar şti vorbi ruinele acelea cîte istorii frumoase de gloria română ar putea să ne povestească ele din timpurile trecute, cînd prin saloanele acelui castel răsuna limba noastră sonoră, şi de pe piscul său fîlfîia stindardul românesc ! Tradiţiunea istorică spune că acesta a fost castelul lui Menu-Morut, ducele românilor din Crişana. Aici îşi petrecea el zilele cele mai frumoase, în cercul familiei sale, lăsînd grijile adînci şi consumatoare în cetatea sa de pe cîmpie, ale cărei ruine asemenea se văd pînă în ziua de azi lîngă orăşelul Biharia, la depărtare de o oră şi jumătate de Oradea-Mare".

Pretutindeni în popasurile sale, în oraşe ca şi în cele mai îndepărtate sate, Vulcan era întîmpinat de gîndul frăţesc îmbrăcat în straiele tradiţionale ale limbii române, acest monument viu al continuităţii nestrămutate la picioarele căruia cărturarul bihorean se apleca plin de veneraţie, cu lucid discernămînt istoric. După cum, noi şi noi popasuri şi mărturii îi trezeau asociaţii istorice copleşitoare :

„În apropierea Turzii la un sat se văd şi astăzi urmele drumului roman, precum şi ruinele unei cetăţi romane. Se crede că această cetate a fost o „viglia" clădită pentru asigurarea drumului.

Dar acestea-s suveniruri vechi... Iată, acolo în întunericul nopţii se iveşte o lucire orbitoare ! E roşie ca purpura !... Zărirea ei în mijlocul tăcerii nopţii întunecate stîrneşte în noi un cutremur... E sîngele lui Mihai Viteazul, care străluce spre noi din Cîmpia Turzii !

Am umblat pe acea cîmpie în 1870 şi atunci ca şi acum un fior sfînt mă cuprinse... Acolo a murit el, cel mai mare erou român, trădat, ucis, mişeleşte de sbirii lui Basta... A murit, dar sîngele lui a ingrăşat planta unei mari idei naţionale, a făcut-o roditoare şi azi planta a devenit un mare pom, un pom ale cărui rădăcini se află ascunse în inima fiecărui român..."

Tot întîlniri cu istoria, cu istoria muncii crîncene pentru pîine a maselor din Transilvania, în care cazna muncitorului român se înfrăţea cu truda muncitorului maghiar sub gîrbaciul aceluiaşi stăpînitor trufaş. Ne apar şi întîlnirile scriitorului peregrin din Oradea cu băieşii din minele de la Abrud şi Zlatna şi cu obiceiurile lor :

„Poporaţiunea din Abrud şi jur stă mai toată din băieşi ; acolo economia de cîmp aşa zicînd nu este de fel, pentru că natura a refuzat pămîntul arător şi productiv. Poporul dară lucră toată săptămîna prin băi, înfruntînd de multe ori pericolele cele mai mari, sugînd aerul otrăvitor şi nevăzînd nici lumina zilei.

Viaţa băieşului e grea. De cîte ori se scoboară în adîncul băilor, niciodată nu poate fi sigur de se întoarce viu. Un incident neaşteptat, o funie ce se rupe sub el, sau o bucată de piatră căzută asupră-i, îi pot stinge la moment firul vieţii. E grea viaţa băieşului. Şi tocmai de aceea, cînd dînsul iese din baie, acel moment viu, inima-i palpită de bucurie, pieptul i se înalţă de plăcere, că iarăşi vede soarele, iarăşi e liber, trăieşte şi revede pe ai săi.

Atunci apoi e vesel şi cînd îşi capătă plata pe o săptămînă, sau cînd şi-au putut aduna vreo cantitate oarecare de aur, aleargă lunea la Abrud, să-şi facă voia bună, căci acolo lunea e tîrg, unde s-adună „multă lume-mpărăţie"... Atuncea bucuria e generală, muzica nu încetă şi doinele se schimbă în hore vesele. Atunci îşi petrece băieşul după pofta inimii sale !"

Aceste tablouri de mult încremenite în pagini memorialistice ne evocă şi pelerinajul pe care Iosif Vulcan îl făcea cu pietate de cîte ori drumurile numeroase, la chemarea prietenilor şi tovarăşilor de idei, îl duceau în Ţara Zarandului, în preajma unor sacre mărturii, la fel de răscolitoare şi azi pentru drumeţul avid de apa fără de moarte a vechilor fîntîni. În ţintirimul de la Ţebea două umbre mari se aplecau din negura veacurilor asupra cărturarului :

„Gorunul lui Horea şi mormîntul lui Iancu ! Ce puncte memorabile ! Două epoci în istoria română. Cît de aproape stau aici unul de altul ; dar cîte suspine s-au năbuşit, cîte lacrimi s-au vărsat, ce suferinţe cumplite s-au îndurat şi cît sînge a curs de la unul pînă la celălalt !"

Noe Smirnov

ENIGMA

JOHN KEEFAUVER

REDUCE TODAY

Din antologia Hitchcock

Casa lui Yates a început să se micşoreze la puţină vreme după ce i-a sosit pachetul de la „Reduce Today !". Mai întîi mi-am zis că de vină e imaginaţia mea. Sau ochii. Mai tîrziu, cînd mi-a fost din ce în ce mai greu să bag în cutia de scrisori facturile venite de la aceeaşi companie, pentru că aceasta se micşorase, am înţeles că nu se întîmplase nimic cu imaginaţia şi ochii mei. Casa lui, cutia poştală din faţă, magazia de alături, maşina lui, parcată lîngă magazie, copacii din curte, gardul din jur, toate au început să se micşoreze după ce i-am adus pachetul acela de la „Reduce Today !".

Sînt sigur de numele companiei pentru că a fost singura corespondenţă pe care o primea. Cel puţin singura pe care i-am adus-o eu, de cînd am început să lucrez în zona aceasta. Primul lucru venit pe adresa lui a fost un pachet. Asta se-ntîmpla în prima mea săptămînă de lucru. Nu era prea mare. A intrat lejer în cutie. N-aş fi sesizat, dar, pe lîngă faptul că era primul lucru pe care i-l aduceam, am remarcat că nu avea adresa expeditorului. Doar „Reduce Today !", scris cu litere mari şi o ştampilă din Chicago. Apoi, cam după o săptămînă, a venit şi altceva pentru el — un soi de factură de la aceeaşi companie. Atunci mi s-a părut că parcă se cam micşorase cutia de scrisori. Fiindcă era izolată, deci nu în rînd cu celelalte, la început mi-a fost greu să-mi dau seama. Nici casa nu prea puteai s-o compari cu celelalte. Era şi ea izolată şi ascunsă de privirile vecinilor datorită pîlcurilor de copaci. Din drum însă puteai s-o vezi. Un mic bungalow din scînduri, nu prea mare, ca să zic aşa.

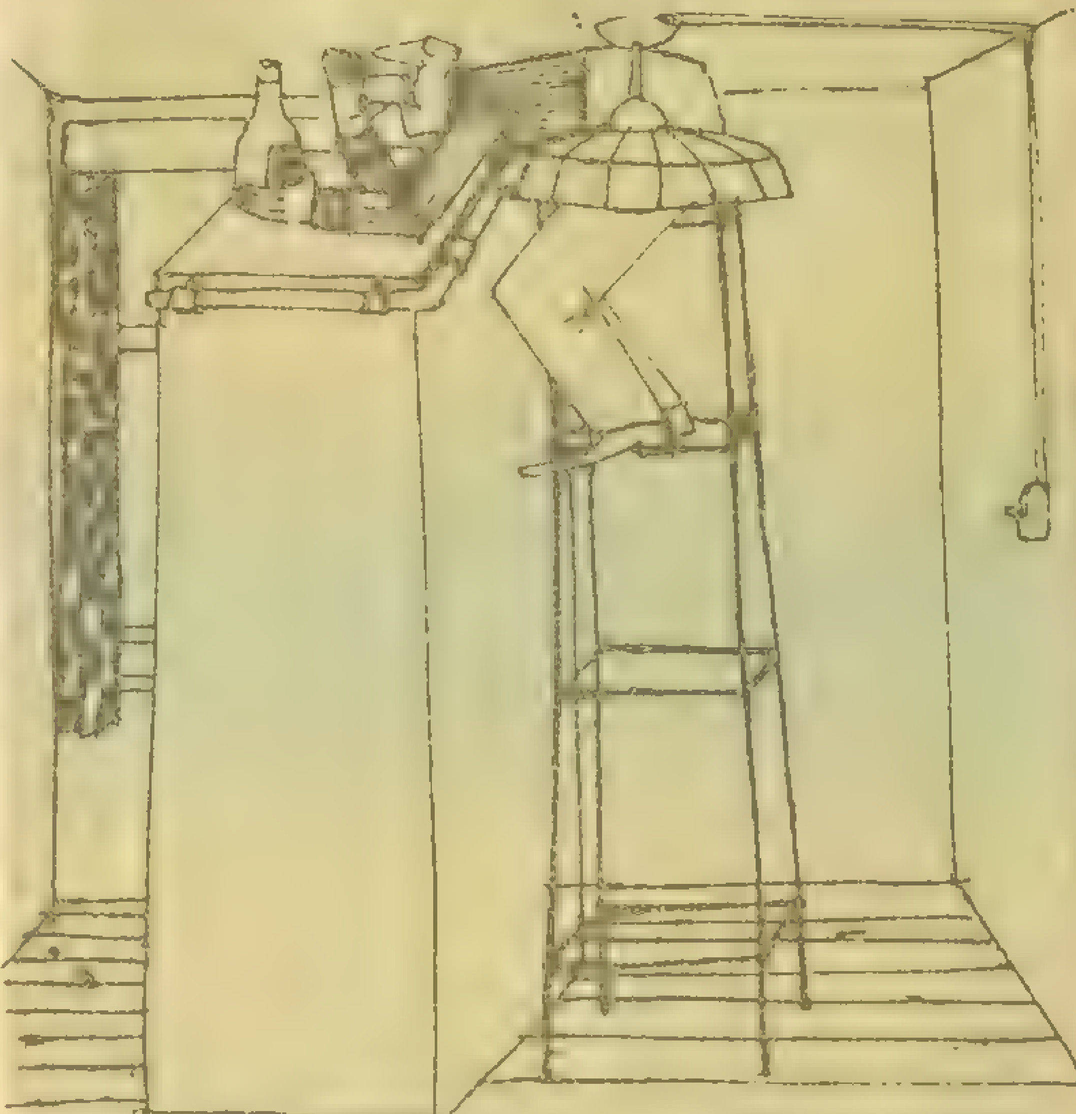
Cînd a venit a doua factură, după vreo zece zile, am fost sigur că nu mă-nşel : cutia de scrisori se micşorase. D-abia am putut să bag mîna în ea, şi parcă era mai jos decît geamul maşinii. M-am gîndit atunci că şi-o fi pus o cutie mai mică — tot nouă, ca şi „cealaltă". Mi-a trecut prin gînd chiar să mă duc la uşa lui să-l avertizez că nu poate avea o cutie mai mică decît cele obişnuite, fiindcă asta-mi dă de lucru. Pe cînd stăteam acolo, nehotărît, uitîndu-mă la casă şi aproape aşteptîndu-mă să-l văd ieşind, casa părea că se micşorează văzînd cu ochii. Şi nu numai casa ci şi magazia, maşina ori stejarii din curte. Mi s-a părut chiar că aud ceva ca un zgomot de spărturi, de dărîmături. M-a cuprins teama şi-am plecat.

Un timp Yates n-a mai primit nimic şi pentru că locuia la capătul unui drum înfundat, cîteva zile nu i-am mai văzut casa. De altfel nici n-aveam chef. De îndată ce terminam casele de pe strada lui întorceam maşina şi-o luam înapoi rapid. A lui era după o cotitură, dincolo de cel mai apropiat vecin şi el era singurul care avea motive să meargă pînă la capătul drumului, departe de lume cum era. Ai fi zis că e un drum particular.

După cîteva zile a mai venit o factură de la „Reduce Today !" Ca de obicei, tot fără adresa expeditorului. Cînd am dus-o a trebuit să mă aplec pe fereastra maşinii să ajung la cutie iar plicul de-abia a intrat. Mi-am spus însă că, probabil, Yates o fi vreun farsor care în fiecare săptămînă îşi schimbă cutia de scrisori cu una mai mică. M-am uitat apoi la casă. Deşi îmi pusesem în gînd să n-o fac. Erau, casă, maşină, copacii din curte şi gardul din jur, cu certitudine mai mici. De asta eram sigur. Nu mă-nşelau ochii.

M-am speriat şi-am şters-o rapid. Nici măcar un farsor nu s-ar apuca să-şi dărîme casa în fiecare săptămînă şi să îşi facă alta, mai mică. Şi chiar de-ar face-o, cum ar putea să-i iasă exact, exact ca cealaltă, doar ceva mai mică ? Şi o maşină mai mică, şi pomi mai mici ? Nu, cum ar putea ?

Din motive foarte clare, n-am spus nimănui ce se întîmplă. Nu voiam să mă creadă lumea tîmpit. Mai ales că eram angajat de curînd. În plus eram în situaţia celui proaspăt venit într-un oraş în care oamenii nu te cunosc destul încît să poată crede o asemenea poveste. N-aveam nici nevastă căreia să-i spun. Şi-apoi mai era ceva ciudat... oare de ce plecase cel care avusese zona asta înaintea mea ? De ce-o ştersese atît de repede încît nici măcar n-a aşteptat să apar eu şi să-mi zică ce am de făcut. Treaba asta a rămas să o facă supraveghetorul poştei. Apoi de ce nimeni din oficiul poştal ori din oraş nu vorbea despre el, şi de ce nu mi-au spus măcar numele lui ? Îl apărau, presupun... Pe el sau pe mine ! ? În cele din urmă am reuşit totuşi să aflu ceva. Nimeni din poştă sau din oraş n-a vrut postul ăsta. E drept că n-am descoperit şi motivul. E clar însă că eu, un străin, am fost angajat pentru că nimeni altcineva nu voia postul.

*

Cînd a apărut o nouă factură de la „Reduce Today !" pentru Yates primul impuls a fost s-o arunc. Deşi n-a fost uşor, am dus-o şi pe asta. A trebuit să cobor din maşină, să mă aplec şi să o pun în cutie. Şi-a mai trebuit să îndoi şi plicul, fiindcă astfel nu intra. Casa — şi magazia, şi maşina, şi copacii şi gardul — era acum pe jumătate cît fusese la început. Ciudat era şi faptul că, la fel ca-n celelalte rînduri, n-am observat nici un semn de viaţă prin preajmă. Ai fi putut crede că nu locuieşte nimeni acolo. Şi totuşi facturile dispăreau mereu din cutie. Presupun că Yates le lua. De altfel, fără excepţie, toate îi erau adresate — „Dl" H.L. Yates. Nimic nu venea la adresa asta pentru vreo „doamnă" sau „domnişoară" Yates. Am tot întrebat cu de el, pe la poştă, prin oraş — ca din întîmplare, sub pretextul că n-am văzut pe nimeni acasă şi mă miram că trăieşte aşa izolat, — dar toţi ridicau din umeri. Nu ştiau nimic. Nu prea erau buni la minciuni şi asta-ţi sărea în ochi.

Însă ştiam sigur că de unul singur nu m-aş fi dus să fac cercetări.

După vreo zece zile veni altă factură pentru Yates. De la aceeaşi companie. Cutia de scrisori era acum cam la 35 de centimetri de pămînt şi a trebuit să răsucesc zdravăn plicul ca să-l pot băga. Casa şi celelalte lucruri din curte nu erau nici ele mult mai mari. Desigur proporţia se păstra. Mă tot uitam la ele şi mă minunam. Era ca şi cum aş fi privit casa şi grădina unei păpuşi.

Continuîndu-mi drumul mă tot gîndeam cum s-o şterg din serviciul ăsta fără să dau explicaţii... Şi iată că vine şi următoarea factură de la „Reduce Today !". Înainte de adresa lui Yates m-am oprit şi am tras o duşcă zdravănă. Chestia asta m-a ajutat. Mai ales că, socotind eu că era timpul să apară factura pentru Yates, fusesem cam prea nervos ca să mai pot lua şi micul dejun. Ajuns la casa lui Yates sau mai bine zis la ceea ce mai rămăsese din casa şi curtea lui, mă rugam în gînd ca ultima factură să fie încă în cutie ; ar fi părut oarecum mai normal. Cutia însă era, ca de obicei, goală. Mare cît o cutie de chibrituri, coborîse aproape la nivelul pămîntului. Din cauza agitaţiei n-am fost în stare să mai îndoi plicul şi l-am înghesuit în cutie cu vîrful degetului. După asta am vrut s-o şterg dracului cît mai repede de acolo, fără să mă uit în urmă. N-am rezistat şi-am privit, totuşi, casa. Avea vreo 70 de centimetri. Poate mai puţin...

Din săptămîna următoare nu-mi amintesc mai nimic. Am început să beau zdravăn şi cum n-am fost niciodată un băutor adevărat, de-abia mai puteam să mă urnesc la treabă. Probabilitatea că va apare din nou o factură „Reduce Today !" m-a făcut atît de nervos şi m-a înspăimîntat aşa de tare încît e de mirare că mai puteam sorta şi livra corespondenţa. Noaptea mergeam acasă şi mă urcam direct în pat. Desigur cu-o sticlă. Mîncam pe sponci şi slăbisem cumplit.

Venirea unei alte facturi pentru Yates m-a făcut aproape să leşin. Înainte de-a începe alergătura am mai cumpărat o sticlă ; cea din maşină era aproape goală. Cînd am ajuns la el eram destul de bine ameţit. Atît de bine încît un timp am crezut că de fapt nici n-am ajuns. Nu mai era nici o sticlă. Nici cutia de scrisori. Nici maşina parcată în curte, nici gard, nici magazie, nici pomi, pur şi simplu un loc gol. Unde fusese casa lui. Şi unde fusese el, după cum puteam să presupun.

M-am întors la poştă direct, fără să mai duc vreo scrisoare. I-am dat dirigintelui ultima factură „Reduce Today !" şi i-am spus toată povestea asta afurisită, destul de încîlcit, cred, după cîtă băutură era în mine şi cît de ciudată era întreaga istorie. Evident că n-a crezut nici o iotă... Eram beat. Şi nu numai că eram beat în timpul serviciului, dar eram şi... tîmpit, ţăcănit, nebun...

Îmi amintesc însă foarte clar un lucru. Crezîndu-mă prea ameţit să mai realizez ceva, bănuiesc, s-a întors spre adjunct şi i-a zis : „Povestea asta ne-a spus-o şi Yates".

„Yates !" am urlat eu. „Cine dracu este Yates ?"

„E tipul care-a avut zona asta înainte să te angajăm pe tine".

„H.L. Yates ?"

Şeful dădu din cap. „A trebuit să-l dăm afară după ce ne-a spus că o casă din zona lui s-a micşorat, s-a tot micşorat, pînă a dispărut."

„Chiar casa lui ?"

„Nu. Alta. El s-a mutat acolo, în zona aia a lui — a ta, acum — numai după ce l-am dat afară. Spunea că vrea să iasă din oraş".

Asta explica, cel puţin, de ce cutia de scrisori era nouă. Şeful tuşi. „Îmi pare rău, Bill, dar mă tem că va trebui să pleci şi tu..."

L-aş fi sărutat.

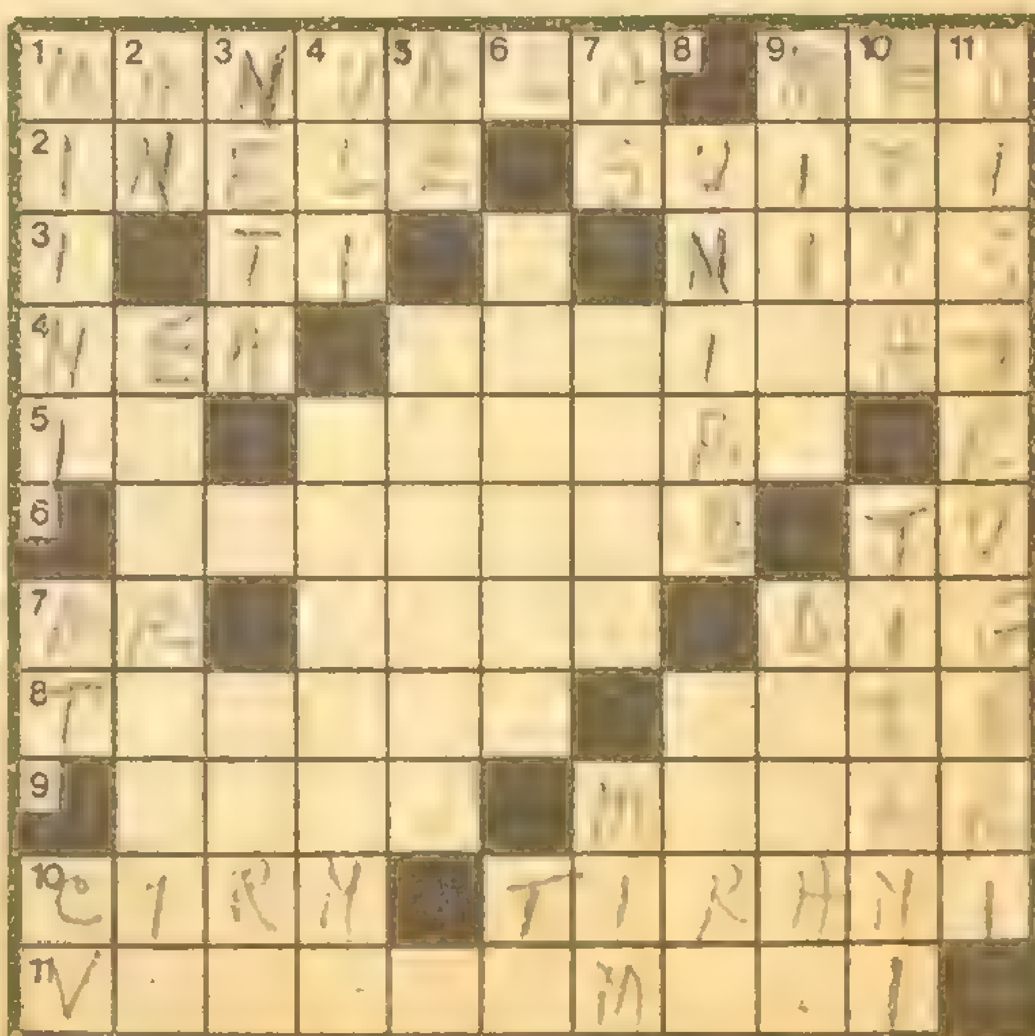
Cam după o săptămînă, pe cînd începeam să mă întreb de ce nu primesc nici o scrisoare, a venit un alt pachet de la „Reduce Today !". Era pentru mine.

Traducere şi adaptare de Laura Kivu

Una la mînă !

ORIZONTAL : 1) De mînă (fem.) — Introducere în medicină ! 2) Numărate pe degete — Cocoţaţi. 3) Minaţi din urmă ! — Atribut al crestelor cărunte (masc. sing.). 4) Pulbere de stele — Minat din interior. 5) Nouă (la fix !) — Vine de la mînă. 6) Mine — Timbru sec ! 7) Suprafaţă de minare ! — Nu se lasă mult aşteptate — Minimal ! ! 8) Îi minează... pe cei fricoşi — Mine. 9) A părăsi pămîntul — Barem. 10) Cu nasul pe sus — Mînă forte (fig. pl.). 11) Mînă forte (pl.).

VERTICAL : 1) Braţ (pl.)... — ...la braţ ! — Cvasi-incipient ! 2) Mini... eră ! — Mine. 3) Se opune brutei — Joc dublu. 4) Răpitorii de puicuţe — La fel ca noi (fem.). 5) Alee lăturalnică ! — În mînă. 6) Mînă în mînă (pl.) — Tone scurte ! 7) De mîna-ntîi — Profil de... arbore (pl.) — Are o mînă expresivă. 8) Darea mîinilor — Minus. 9) Mine — Şef de promoţie. 10) „Lulea" siciliană — Din lumea giganţilor. 11) Minări.

Două la mînă !

Tehnica PICTURII PE STICLĂ

Materialul solid, transparent, dur și casant — numit sticlă se obține în ateliere ori fabrici, prin topirea în cuptoare special amenajate a unui amestec de nisip, piatră de var, carbonat de sodiu și alte adaosuri care-i pot conferi proprietăți speciale. Sticla este cunoscută din antichitate, folosită fără întrerupere, prelucrată în diferite feluri pînă în zilele noastre.

Arta picturii pe sticlă s-a născut, probabil, în același timp cu apariția materialului. O primă formă de prelucrare artistică a sticlei este vitraliul. Dar sînt, desigur, multe forme de valorificare artistică a sticlei.

Pictura pe sticlă se realizează în diferite tehnici atît pe cale manuală cît și industrială. Sticla poate fi colorată cu o gamă largă de pigmenți.

Arta picturii pe sticlă ne-a reținut atenția de multă vreme. Am verificat mai multe procedee tehnice de pictură pe sticlă. Dintre ele am ales, atît pentru accesibilitate cît și pentru libertatea pe care o oferă ele modalitatea pe care o folosim cu prioritate și pe care ne îngăduim să o expunem acum celor interesați de această veche manieră artistică.

MATERIALUL

Sticla groasă de 2 mm. ori de 3 mm. are două fețe diferite. Ele se pot distinge una de cealaltă dacă expunem sticla, curată, bine ștearsă, oblic față de razele de lumină. Una dintre fețe va străluci perfect, iar cealaltă va avea o strălucire mai scăzută. Această din urmă față a sticlei are o granulație mai puțin lucioasă și acest lucru trebuie valorificat atunci cînd vom încerca să fixăm culorile.

PREPARAREA SUPRAFEȚEI DE STICLĂ

Într-un pahar de 200 de grame alegem un albuș de ou (îndepărtind gălbenușul), la care adăugăm o linguriță rasă de soluție de gumă arabică (concentrată). În lipsa acesteia folosim aceeași cantitate de miere de albine. Omogenizăm compoziția fără să fie nevoie să obținem spumă de albuș de ou. Adăugăm apoi 150 grame de apă de la robinet și amestecăm ușor emulsia cu o pensulă lată și moale de acuarelă. Aplicăm cu această pensulă un strat uniform pe suprafața mai puțin lucioasă a sticlei. Așezăm geamul într-un loc curat să se usuce. Sticla va atrage — prin cîmp electric — scame și praf. Emulsia se usucă în aer liber, ori în cameră, în 24 de ore. La nevoie se poate micșora timpul de uscare folosind un uscător pentru păr. Suprafața preparată va fi uscată în reprize alternative de aer cald și rece timp de 7—8 minute.

Sticla pregătită cu emulsie de ou se consideră uscată doar atunci cînd o atingem cu degetul curat și nu rămîne nici o urmă pe suprafață. Prin preparare obținem un suport cu calități superioare hîrtiei, pe care putem executa un desen în peniță folosind tușul negru.

Suprafața de sticlă preparată cu emulsie din albuș de ou suportă, după cum urmează, un desen cu tuș negru (tuș chinezesc, Rotring, Talens și altele de aceeași calitate) executat cu: penița topografică, penița obișnuită elastică, pană de gîscă, băț ascuțit, pensulă etc.

Nu este indicat să folosim un rapidograf, ori un alt instrument de acest fel, căci acestea emit linii egale, plictisitoare, iar pentru un desen frumos realizat sînt necesare linii vibrate, cu volute largi și expresive.

DESENUL

Trebuie să avem în vedere că un desen realizat pe suprafața mai puțin lucioasă a sticlei (suprafață preparată cu emulsie de ou) se vede din partea cealaltă a geamului, invers. Desenul executat în ordine de la stînga la dreapta va fi decodificat în ordine inversă. Trebuie să avem în vedere că eventualele imperfecțiuni vor fi etalate destul de neplăcut. Pentru a evita această situație este bine să executăm desenul pe hîrtie de calc, să-l corectăm și să-l așezăm, de la bun început, sub geam în poziția în care dorim să fie privit, ori pur și simplu, în poziția cea mai potrivită. Hîrtia de calc are suficientă transluciditate pentru a păstra imaginea desenului pe oricare dintre părțile sale și ne oferă, în același timp, posibilitatea de a folosi desenul după preferință, de mai multe ori. Meșterii populari numeau aceste desene isvoade.

Încercarea de realizare a unor șabloane, ori simpla copiere, la întîmplare, a unor desene nu au darul să ofere nici frumusețea și nici puritate picturii pe sticlă. Isvodul, modelul, este o imagine aproximativă care permite inovații, care oferă un cîmp liber pensulei precum și schimbarea elementelor compoziției, chiar în timpul lucrului. Desenul executat cu tuș, pe dosul sticlei este atît de important încît dacă l-am acoperi cu un fond de culoare albă ar trebui să obținem de fapt o lucrare terminată. Există în acest sens lucrări desenate și valorate cu baiț, care apoi au fost acoperite cu foiță de aur.

Desenul pe dosul sticlei mai poate fi executat cu negru de fum, ori cu negru de ivoriu (culori de ulei) ajutîndu-ne de o pensulă cu vîrf moale, cu care diluăm culoarea în ulei de in fiert (diluat la rîndul său cu esență de terebentină, în proporție de 50% pentru a se usca mai repede). Acest amestec se usucă la căldură (în 24 de ore) destul de bine ca să putem suprapune peste el armoniile cromatice. De asemenea, desenul pe dosul sticlei se poate realiza cu negru de fum, ori negru de ivoriu (culori tempera) ajutîndu-ne de o pensulă moale cu vîrf ascuțit pentru a dilua culorile cu apă.

Acoperind dosul sticlei în întregime cu pastă de tempera neagră obținem, după uscare, o suprafață pe care putem schița cu creionul un desen. După ce schița a fost definitivată, îndepărtăm urma creionului cu un vîrf de metal bine ascuțit. Cînd gravarea suprafeței negre s-a terminat, aceasta va fi acoperită cu foiță de aur.

Liniile gravate se vor transforma în linii de aur.

Desenele executate cu baiț, cît și desenele cu linii de aur gravate pe fond negru (ori după preferință pe fonduri de alte culori) vor atrage suficientă lumină pentru a oferi spectacolul imaginii realizate din aur și umbră.

TEHNICA AȘEZĂRII FOIȚEI DE AUR

Atunci cînd desenul executat cu baiț, ori cel gravat pe suprafață neagră a dosului sticlei s-a uscat bine îndepărtăm praful cu o cîrpă moale. Apoi întindem pe întreaga suprafață un strat subțire, uniform de mixtion care se usucă în aproximativ 12 ore. Controlăm gradul de uscare al mixtionului cu vîrful degetului pînă observăm că acesta se lipește de deget, fără să-l murdărească, fără să poată fi ridicat de pe suprafața sticlei. Peste acest strat se așează cu grijă foița de aur. Aceasta se comercializează în cutii de carton, fiind tăiată în pătrate de diferite mărimi. Pentru a nu fi irosită se recomandă așezarea ei cu ajutorul unei palete din carton, de mărimea foiței, care este îmbrăcată în catifea. Cu ajutorul paletei foița de aur este transportată în condiții optime din cutie la locul în care dorim s-o așezăm pe suprafața dosului sticlei. În final foița de aur va fi pre-

sată cu grijă pe sticlă şi va fi acoperită, cu o pensulă lată şi moale, cu un strat de ceară de albine, dizolvată în terebentină, pentru a fi protejată.

DESENUL

Suprafaţa preparată este un spaţiu geometric preferat şi comandat de creator. Spaţiul se constituie, fie în patrate, fie în dreptunghiuri alcătuite în dimensiuni diferite. Pentru arta picturii pe sticlă desenul este o reprezentare, o sumă de forme realizate pe planul dosului sticlei. Aceste forme pot reprezenta dirijarea spaţiilor spre infinit, spaţii imaginare — mitice, cu semnificaţii simbolice. Mai pot reprezenta spaţii ale naturii, ori producţii supranaturale ale imaginaţiei, şi chiar spaţii multiple suprapuse ce pot reprezenta două ori trei dimensiuni pe aceeaşi suprafaţă.

Perspectiva poate fi folosită cu succes alături de alte metode de compunere a spaţiului. Desenul trebuie să cuprindă în mod selectiv expresie şi formă. Desenul mai cuprinde aprofundarea formelor desfăşurate în planuri şi modelarea lor, cu cît mai puţine mijloace posibile. Fixarea conturului în jurul obiectelor şi fiinţelor cu ajutorul unei grafii reprezentative poate constitui un stil.

Desenul compus din trame (aglomerări de linii în formă de evantai) şi chiar desenul rezultat din gestul figurativ — gestul acela de a desena în aer, imaginînd spaţii apropiate şi îndepărtate, ne pot conduce spre alte stiluri. Spaţiile mai pot fi acoperite cu elemente decorative, constituindu-se într-un joc fără sfîrşit.

CULOAREA

Este suficient să analizăm cîteva dintre cele mai reuşite picturi pe sticlă şi aflăm că această artă foloseşte multe cunoştinţe din aria de preocupări a picturii de şevalet.

Au apărut în zilele noastre şcoli de pictură pe sticlă care folosesc culorile de ulei, din tuburi, ca material de bază pentru colorat. Culorile de ulei aşezate pe dosul sticlei au o viaţă mai lungă decît cele aşezate pe pînză, fiind, practic, lipsite de acţiunea agenţilor externi.

Calitatea de bază a pigmenţilor frecaţi cu ulei de in este transparenţa, care revendică în urma ei imaterialitatea. Dacă dorim ca pictura să fie grea şi materială sîntem solicitaţi la eforturi şi cunoştinţe deosebite. Colorarea picturilor pe sticlă este o activitate care se confundă cu „arta de a vedea".

Expresivitatea picturii poate cîştiga în procesul de lucru specific, care se desfăşoară în ordine inversă celei normale, pe suprafaţa dosului sticlei desenate.

Începem lucrul cu alb, cu griuri albe şi cu amestecuri de nuanţe deschise. Amestecul culorilor se face prin adiţionare şi prin substracţie, obţinînd relaţii de culori perechi.

Nuanţele sînt alăturate în aşa fel, încît o nuanţă alăturată alteia să-i confere mai multă ori mai puţină strălucire. Folosind tonurile de culoare vom avea în vedere că tonurile calde vor crea impresia că sînt situate în planul din faţă al tabloului, în timp ce tonurile reci se vor afla în alte planuri, reprezentînd spaţiul, la fel cum raportul dintre mai multe tonuri poate sublinia acelaşi lucru. Aurul preparat din pulberea aurie introduce involuntar o sursă de strălucire în spaţiul compoziţional.

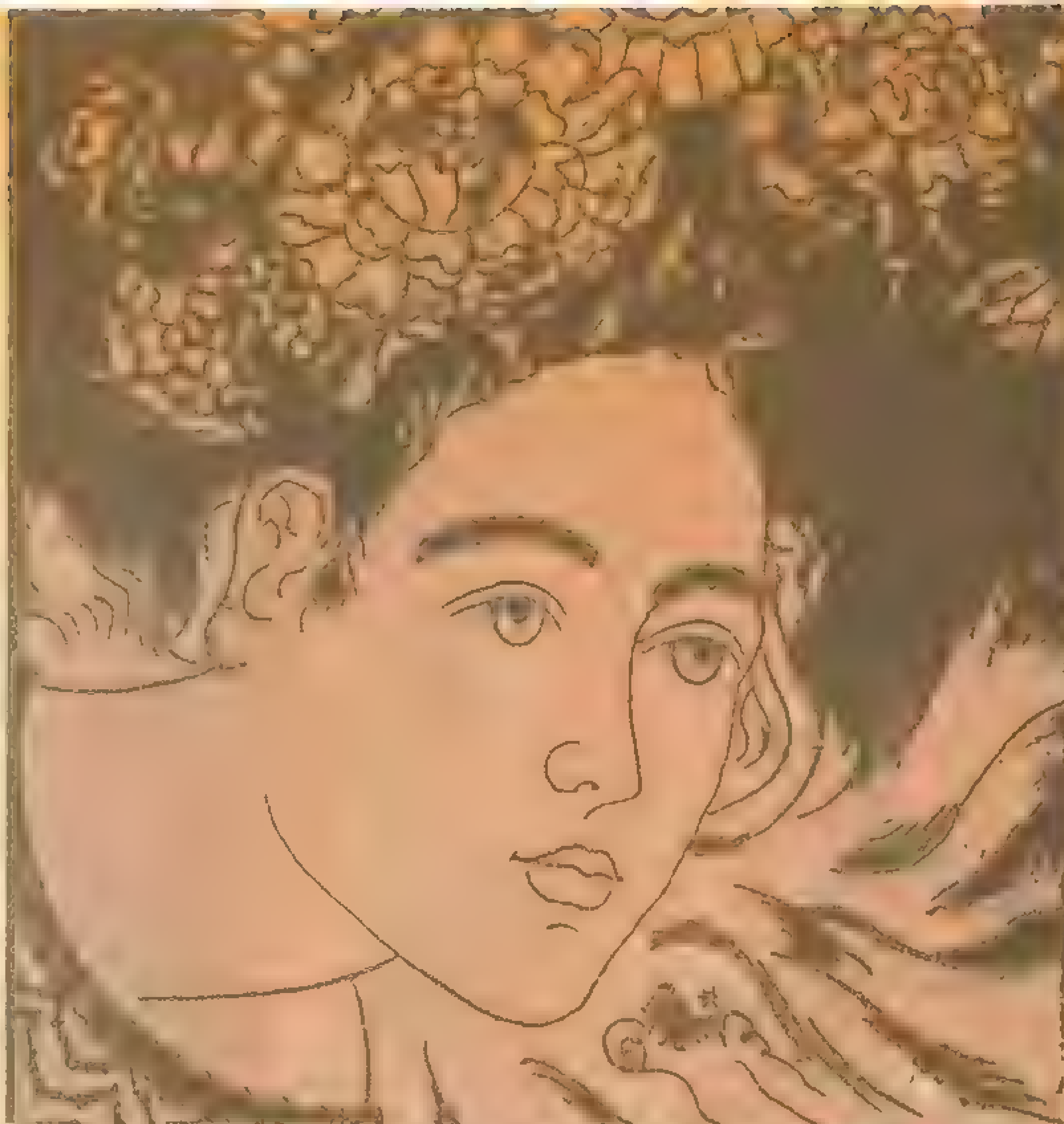
Ţinuta unei picturi pe sticlă depinde de armonia valorilor create. În timpul lucrului culorile sînt amestecate cu ulei de in fiert, diluat cu esenţă de terebentină.

Se folosesc pensule moi cu scopul ca tuşele realizate cu ajutorul acestora să fie suficient de bine diluate, să fie uniforme şi să acopere suprafaţa dosului sticlei.

Sînt utile, ca şi în pictură, orice fel de tuşe; tuşa modelatoare, trasă, pusă, punctată, tuşa în formă de virgulă, cea frîntă, estompată etc. Sînt situaţii cînd petele de culoare trebuiesc alăturate pe suprafeţe mari, decorative.

Pentru arta picturii pe sticlă se mai folosesc şi alte grupe de culori : culori special preparate pentru pictura pe sticlă (se folosesc după instrucţiuni tehnice), culori acrilice, seriile de culori special preparate pentru frescă, seriile de culori special preparate pentru textile (sînt foarte transparente), guaşele şi culorile tempera.

Cînd culorile cu care lucrăm sînt solvabile în apă se iveşte o dificultate importantă. Desenul executat cu tuş pe suprafaţa dosului sticlei se dizolvă şi se murdăreşte sub acţiunea apei. Pentru înlăturarea acestui neajuns este necesar ca desenul cu tuş şi emulsie de ou de pe dosul sticlei să fie fixat cu un strat protector. O soluţie ar fi folosirea fixativului cu care sînt fixate desenele în cărbune. Un alt fixativ poate fi introdus în tuşul negru, sub forma soluţiei concentrate de piatră acră, care se mai numeşte alaun. În tuşul negru se mai poate introduce o soluţie concentrată de zahăr candel. Picturile pe sticlă executate cu aceste materiale trebuiesc colorate cu mare atenţie pentru a nu solicita prea mult desenul şi emulsia de ou. Pictura pe sticlă realizată cu tempera este de mare spectaculozitate datorită strălucirii speciale, în lumină, a pigmenţilor. Albastrul ultramarin, albastrul de mangan, roşul veneţian şi

umbra arsă au o profunzime superioară culorilor similare, din seria culorilor de ulei.

După ce pictura pe sticlă a fost terminată, indiferent de tehnica în care a fost lucrată, după ce s-a uscat, suficient de bine, dosul sticlei trebuie acoperit cu un strat de ceară de albine. Cînd tehnica nu va mai constitui un secret, creatorii pasionaţi vor reuşi, bineînţeles, să descopere singuri secretele artei scrierii şi a colorării pe sticlă, vor experimenta formule personale de lucru, căutînd să ridice, cît mai sus posibil, valoarea acestei seculare îndeletniciri artistice.

Sabin Ştefănuţă

Mircea Micu

Poeme dintr-un sertar uitat

FANTEZIE PE ŢĂRM

Nu-ţi voi mai spune versuri. Du-te tu,
în leagănul mareelor lunare.
Această noapte scurtă se trecu
ca umbra pescăruşilor în mare.
Acum, pe ţărmul gol încărunţesc
de dorul tău, de dorul cărnii tale.
Acesta e destinul meu lumesc
pîndit de plictiseli duminicale.
Aş vrea să dorm aici cu întristarea
la piept. Culcat pe ţărm ca un artist,
dar din adînc mi te aruncă marea
ca spre-un pescar îmbătrînit şi trist.

iunie 1972

PRESIMŢIRE

Împărate-jumătate,
ruginit ca frunza-n vii,
nu mai bate, nu răzbate
către oasele-mi pustii.
Cui să spun că nu mă doare
ochiul hoţului de hoţ
ţintuind în ziua mare
trupul meu de om şi moţ ?
Împărate-jumătate
trage dintre dame asul
cînd în grea singurătate
bate ceasul, ceasul bate.
Bate ceasul, ceasul bate,
cui îi bate să-l audă !
Împărate-jumătate
cu ochi orbi şi mîna udă.
Că nu-mi pasă, zău nu-mi pasă.
Cînd o fi, o fi, ştiu bine.
Într-o sîmbătă ploioasă
cînd vor înflori glicine.

februarie 1970

NOSTALGICĂ

Fetiţa mea e porţelan de China,
o scoică de sidef vuind lunar
în care fierbe gîngurind lumina
şi cîntă lutul blîndului olar.
Dacă-mi aplec urechea ostenită
de sunete nocturne lîngă ea
aud cum se frămîntă şi palpită
întinerindu-mi sîngele — o stea.
De unde a venit, ce taină ţine
în ochii ei curaţi străluminînd
încolăcită mică lîngă mine
ca iedera pe stîlpul ros de vînt ?
O simt vibrînd ca pe-un pian minune
reîntorcîndu-mi timpul meu sonor.
Copilăria mi s-a-ntors din lume
şi m-a găsit încărunţit de dor.

ianuarie 1969

FANTEZIE CU NUD

Tu dormi cu mîinile de-alungul
unduitorului tău trup
în care sîngele pulsează
precum albinele în stup.
Pe rozul alb cu puf de piersici
al pîntecului înstelat
sclipesc cristale de lumină
ca nişte steme de păcat.
Deasupra, subţiori cu umbră,
adună-n cuiburile lor
dantelării de rouă fină
şi busuioc mirositor.
Eşti albă ca un rîu de lapte
pe care spuma creşte lin,
statuie antică, ivită
în calea mea ca un destin.
Şi te privesc şi-mi pari un şarpe
destins în leneviri, frumos,
mişcîndu-te încet spre mine
insinuant, neveninos...

mai 1969

MOȘTENIREA

Scenariu literar de TITUS POPOVICI

În Ardeal

Cetatea Făgărașului, 1396—97.
De pe crenelurile celui mai înalt turn, Mircea privește colinele peste care viscolul alungă lungi trîmbe de zăpadă, ca niște ființe, albe, de pe altă lume.
E în capul gol, copleșit de gînduri ; la timple i-au apărut multe fire cărunte...
...Soarele puternic, năbădăios al primăverii, pe crengile în floare, pe vîrfurile încă înzăpezite ale Carpaților...
...Castelul Făgărașului, profilat pe cerul fără nor al verii, unde se rotește un corb, pe pale de vînt...
...Undeva, în desișul înverzit al codrilor, Mircea își instruiește o mică oștire. Îi învață pe oameni meșteșugul săbiei, arătîndu-le cum se despică un trunchi — dintr-o lovitură piezișă...
Corbul se leagănă în tării, plutind pe undele vîntului...
Un copilandru își azvîrle de pămînt căciula mițoasă, apoi încordă un arc scurt, tătărăsc. Săgeata pleacă șuierind. Străpuns, corbul cade la picioarele lui Mircea.
— Cum te cheamă, flăcău ?
— Iancu, Măria Ta, spune tinerelul, punînd un genunchi la pămînt.
— Și de unde ești tu ?
— Din Hunedoara, Doamne !

Altă iarnă.
Pădure troienită de zăpadă așternută grea.
Se aud lătrăturile ațîțate ale copoilor, apoi în nor de pulbere albă spulberată se ivește mistrețul, namilă, cu coama înfoiată, cu botul în spume și cu colții tăioși...
Stă o clipă nemișcat, apoi, cu un grohăit mînios, se repede...
...în lancea de vînătoare a lui Mircea care — călare — nu se clintește sub izbitură...
Zbaterea animalului străpuns de moarte.
...La un foc năprasnic, mistrețul întreg, tras pe o frigare uriașă este învîrtit cu pricepere de Mezea, care-l stropește mereu dintr-o cană cu vin roșu.
Mircea petrece în mijlocul oștenilor : cei mai mulți sînt tineri, nestăpiniți ; se uită la el ca la dumnezeu.
Înotînd prin zăpada înaltă care-i înroșește picioarele goale, numai în sandale de lemn, un călugăr dominican se ivește — pasăre neagră și albă — în dordora focului.
— A sosit oastea lui Sigismund, părinte Franciscus ? sare Mircea în picioare.
— A sosit însăși Majestatea Sa, spune — de sub glugă — dominicanul.
— Calul ! poruncește Mircea.
În aceeași clipă, Mezea i-l înfățișează, înșeuat. Mircea străbate în goană codrul troienit, sub razele reci ale lunii.

Toate ferestrele castelului — ce se profilează negru pe cerul înstelat — licăresc sărbătorește.
Mircea străbate coridoarele întunecate. Arcași din suita regelui Sigismund, ca niște stane de piatră, stau de strajă. Pe măsură ce înaintează, Mircea se întunecă la față : pare că oaspeții i-au ocupat casa.
În fața unei uși grele de stejar, deasupra căreia e stema Țării Românești, doi oșteni — cît doi urși — încrucișează lăncile, închizîndu-i drumul.
— În casa mea ? răsună, amplificată de zidurile groase, vocea mînioasă a lui Mircea. Cu o singură mișcare a ambelor brațe îi face să zboare în lături din fața lui.
Deschide ușa cu zgomot : odaia e plină de aburi albicioși. Sigismund se îmbăiază. Barba lungă, udă, îi atîrnă ca o frînghie despletită.
— Dragul meu Prinț ! ridică el brațele lungi, subțiri, albe. Frigul și osteneala drumului mi-au rebegit măduva oaselor ! Vino ! Vino ! Sînt nerăbdător să...
— Voi aștepta ca Majestatea Ta să-și recapete puterile ! spune Mircea. Se întoarce scurt și iese.

Slujit de călugărul dominican — a cărui față nu se vede pe de-a-ntregul din pricina glugii, Sigismund se restaurează copios. Poartă un caftan de mătase verde, căptușit cu jder ; e volubil, vorbește sprinten, dar cu o voioșie silnică, pe care se silește s-o ascundă cît mai bine. În fața lui, Mircea, în straiele cu care a fost la vînătoare, nu se atinge nici de mîncare, nici de băutură.
— Ca să adun o oaste... O oaste capabilă cel puțin să-l înfrunte pe infidel... dacă nu să-l și învingă... he... eheu... trebuie să strunesc mai întîi credincioasa nobilime maghiară... A cărei fire nesupusă și rebelă, moștenire a lungii peregrinări prin deșerturile Asiei... mă silește ca... în loc să vin aici, în Făgărașul tău, cu ajutorul promis... să-ți cer eu adăpost... pentru un timp... Sub privirea grea a lui Mircea se tulbură, dar își revine îndată.
— ...pînă cînd trimișii mei vor izbuti să-l convingă pe Vladislav că niciodată n-am nutrit gînduri dușmănoase, ori pofte față de Polonia... Cu ajutorul lui voi potoli răscoala nobililor mei... și apoi... Ridică, cu un gest grațios, cupa împodobită cu pietre scumpe.
— Apoi vai de pielea murdară a infidelului ! Pînă atunci... Să bem !
— Și să ne recomandăm Providenței Divine... murmură călugărul dominican.
— În orice altceva, chiar cu toată vistieria mea, dealtfel cam secătuită, îți sînt la dispoziție, scumpul meu Prinț...
— Aș avea nevoie de acest călugăr, a cărui sfîntă viclenie...
— Ad majorem dei gloriam, șoptește călugărul, cu obrazul umbrit de glugă.
— ...o prețuiesc foarte...
— Ți-l dăruiesc ! — face un gest larg Sigismund.

Zi însorită de iarnă.
Îmbrăcat într-o armură argintie, purtînd pe tunică herbul Țării, Neagotă călărește alături de pater Franciscus, acesta din urmă pe spinarea neînșeuată a unui biet asin.
În spate urmează o mică suită, în care se distinge, prin gălăgie și exuberanța gesturilor, Ene Udobă. Acesta, ca orice parvenit, se împăunează într-o armură cu intarsii de aur.
— Sfinte Părinte, zice Neagotă, căutînd să fie subtil, nu ne lua curiozitatea în nume de rău... Cam la cît se ridică oastea pe care Majestatea Sa regele Sigismund ne-o va încredința întru zdrobirea Semilunei ?
— Cincizeci de mii de oameni așteaptă, în arme, dincolo de acei munți... întinde mîna călugărul spre crestele apropiate ale Carpaților.
— Solia sfinției tale ne-a făcut multă plăcere... Vei spune Majestății Sale că ne-am grăbit să-i depunem omagiul și să-i jurăm credință, îl concediază Neagotă, întinzîndu-i mănușa de oțel, asupra căreia călugărul, cu fața mereu umbrită de streașina glugii, se pleacă smerit. Apoi rămîne în urmă, făcînd loc lui Udobă, pe care cu un gest scurt, poruncitor, Neagotă l-a chemat lîngă sine...
Proaspătul boier e însă îngrijorat.
— Măria Ta... Măria Ta... dacă află păgînul... ne șterge de pe fața pămîntului !
— He, he... rîde superior Neagotă, mă Udobă, mă ! tu crezi că eu sînt prost ca tine ? De ce crezi că am stăruit ca închinarea către Sigismund să aibă loc nu în castelul meu din Făgăraș... ci aici, în păduri, unde numai tufele și dumnezeu ne văd ?

Grafică de Bogdan Stihi

Prima și a doua parte a scenariului literar MOȘTENIREA au apărut în lucrările B.T.T. „Călătorie în timp" și „Vacanța '86"

— Să nu afle Sultanul...

— Ba dimpotrivă ! Voi avea eu grijă să afle! Că Sigismund al Ungariei mă momește cu oaste... cu bani... dar eu rămîn credincios.

— Pricepi ?

— Ba !

— Cască ochii și urechile ! Iar Sigismund ni-l va aduce plocon pe sărmanul nostru văr Mircea... așa că și din partea asta vom avea liniște și pace... Mă, trebuie să știi să te pui bine și cu unii și cu alții... Numai așa vom avea liniște și pace...

— D'apoi că de asta avem nevoie Măria Ta... Cînd să ne bucurăm de viață, că una avem ?

Grupul de călăreți înaintează pe zăpada-fecioară.

Și deodată, din adîncul codrilor troieniți răsună zvon de bucium. Îi răspunde altul, altul... Pădurea pare că se trezește — și că ceata lui Neagotă e înconjurată din toate părțile. Caii sforăie neliniștiți...

În cealaltă margine a largii poiene în care am intrat, un cavaler în armură neagră.

— Înaintați... spune călugărul lui Neagotă.

Acesta își îndeamnă calul, care pășește în pas săltat pe zăpada neînceputä.

Cavalerul negru vine spre el.

— Ilustră Majestate... începe Neagotă, dar cuvintele i se îneacă în gîtlej. De sub viziera ridicată a coifului cu pană neagră îl privesc ochii triști și neîndurători ai lui Mircea.

— De ce te-ai oprit, vere ?

Deznădăjduit, Neagotă se întoarce ; dar suita a rămas la marginea pădurii și pe zăpadă se văd numai urmele calului său. Urme fără întoarcere.

Din pădure ies arcașii ardeleni. Poartă straie verzi și căciuli albe de oaie ; abia se deslușesc de brazi... O săgeată din arcul tînărului Iancu retează pana albă a coifului lui Neagotă.

— Tragi spada, ori poruncesc oamenilor să te omoare ca pe un cîine, cu pietre ?

Încet, împotriva voinței, Neagotă își scoate spada.

În clipa următoare o grindină de lovituri se abate asupra scutului său, care zboară în lături, dizlocindu-i brațul, asupra umerilor, coifului pe care nu izbutește să și-l apere cu spada.

În tăcerea pădurii, zăngănitul fierului, încrucișind fierul, răsună strident...

Cu o lovitură năprasnică, Mircea îl face să zboare din șea...

Neagotă cade, bufnind surd, în zăpadă.

Mezea a apărut lîngă el. În dreapta îi lucește stins lama lată a mizericordiei.

— Ia-l de aici ! Du-te, nemernicule, să-ți ascunzi rușinea, încotro vei vedea cu ochii !

Mezea îl apucă de un picior și-l tîrăște prin zăpadă.

Încet, Mircea se îndreaptă spre ceata de însoțitori ai lui Neagotă. Ține moale spada, care-i atîrnă pe lîngă picior.

— În veci să trăiască Măria Sa, domnul și stăpînul nostru Mircea Voievod ! răcnește Ene Udobă din răsputeri și vine repede sub scara lui Mircea, lipindu-și buzele de piciorul lui, încălțat în oțel : Cît te-am așteptat. Măria Ta, cît te-am așteptat...

Mezea leapădă pe Neagotă la marginea pădurii de brad.

Același castel al Făgărașului, 1417.

O masă foarte lungă. La un capăt Mircea, la celălalt Vlad, cu bărbia în palme.

— Eu nu l-aș fi iertat, spune copilul serios.

Mircea, gînditor :

— Cel mai greu lucru, cînd domnești, este să știi cînd trebuie să ierți și cînd nu...

— Și acuma... unde e acuma Neagotă ?

Cu același ton egal, Mircea spune :

— La moșia paharnicului nostru Udobă. A venit în țară pe ascuns... să fie la îndemîna Turcului... Împarte dregătorii boierilor. Mai mănoase decît cele cu care i-am miluit eu...

Înainte ca Vlad să poată zice ceva, sunete înalte și ascuțite de trompete răsună, părînd că vor dărîma pereții castelului.

Pîrcălabul cetății — albit de ani — se ivește speriat în ușă :

— Măria Ta... trimișii regelui Sigismund !

În aceleași armuri, cu capetele închise în aceleași coifuri cu penaj, făcînd să duduie podelele sub greutatea fierăriei ce-o poartă în spinare, zăngănindu-și cu trufie pintenii uriași, vociferînd plini de entuziasm și cutezanță, se ivesc cavalerii apuseni, cruciați fără cruciadă... Vlad e foarte impresionat ; în schimb, Mircea, ascunzînd sub mustața albă un surîs îngăduitor, se îndreaptă spre ei, cu brațele ridicate într-un gest larg de bun venit...

Unul dintre ei înaintează, își scoate coiful a cărui pană, neobișnuit de lungă, se tîrăște pe jos : il înmînează unui paj care — respectuos — îl primește îngenuncheat ; e negricios, chior de un ochi, cu o grozavă mustață sură. Cu o voce care răsună ca un clopot dogit :

— Sînt Gonfalonierul Giovanni-Gianbattista Bellagamba da Rimini, Majestatea Sa Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei și al Bohemiei...

Mircea îi ia repede vorba din gură :

...este foarte ocupat cu dezbaterile Conciliului de la Constanza, menit să pună capăt schismei dintre sfintele Biserici ale Romei și Constantinopolului, ca în sfîrșit, cu puteri unite, și într-un singur spirit, să ne putem apuca să începem a cugeta ce-ar fi de făcut ca să găsim o cale ca să nu stricăm înțelegerea...

Gonfalonierul italian a rămas cu gura căscată...

Mircea îl privește cu bunătate, ca pe un copil mare.

— Ca semn de prețuire, se înfoaie iarăși cavalerul, Majestatea Sa vă trimite acest portret...

Doi paji înaintează cu pas elastic. Așează și dezvelesc un mare tablou care-l înfățișează pe Sigismund împodobit — cu toate semnele exterioare ale puterii și măreției — și chipul foarte tînăr. Mircea cercetează darul, cu atenție.

— Cu prietenul nostru Sigismund s-a petrecut — pare-se — o minune... Timpul n-a trecut peste el. Arată și acum, ca la douăzeci de ani.

Un cavaler pufnește în rîs...

Gonfalonierul începe din nou, cu emfază :

— Vă trimite acest portret...

— ...Și pe noi ! zbiară bătrînul mareșal de Marigny, înaintînd semeț. Ajunși la capătul vieții pămîntești, am venit să murim pentru Sfînta inimă a Fecioarei și Rănile Mîntuitorului...

— ...să ne punem spadele și viețile... continuă, cu capul scuturat de un tremur, Guy de la Tremouille.

— ...în slujba Majestății Tale, Mircea, apărătorul Creștinătății ! — strigă cavalerul von Reichtingen.

Toți îngenunchează în același timp.

Mircea e înduioșat :

— Viteji cavaleri, floare a Apusului... cumnecum... în toate bătăliile noastre... voi cel puțin ne-ați fost alături... Să ne veselim, așadar, înainte de cea din urmă luptă cu femeia cu coasă ce nu ne va ierta, pe nici unul...

Vivat ! Crescat ! Floreat !

Spadele lungi sînt smulse din teacă. Strălucesc în lumina luminărilor. Fețele bătrîne, purtînd cicatricile anilor și ale războaielor, strălucesc și ele.

Masă întinsă.

Trubadurii se întrec în cîntarea virtuților și a faptelor de arme. Masa se încovoaie sub bunătățile robuste, pe măsura poftei acestor luptători — care s-au și luat la harță — nici unul nevoind să pară mai prejos decît celălalt.

Vlad îi soarbe din ochi, pierdut de admirație, cînd bunicul său îi șoptește, făcîndu-i cu ochiul : — Hai, e vremea...

Și, nebăgați în seamă, se ridică de la masă și se strecoară afară.

Străbat lungile și întunecatele coridoare. În curtea interioară, îi așteaptă Mezea și Simion, cu caii.

— Bunule, noi unde, păcatele mele, ne mai ducem ?

— Să petrecem în altă parte !

Pedeapsa

La una din moșiile lui Ene Udobă, nunta fiicei lui Iercău — Roxana — cu feciorul lui Ene, cavalerul Aliman, cel umblat pe la curți apusene să învețe bunele purtări — cele de cuviință.

Mireasa, negricioasă ca tatăl ei, care o soarbe din ochi, e topită după mirele vădit plictisit.

Boieroaice bine împlinite presară boabe de grîu peste creștetele mirilor, cîntînd din răsputeri...

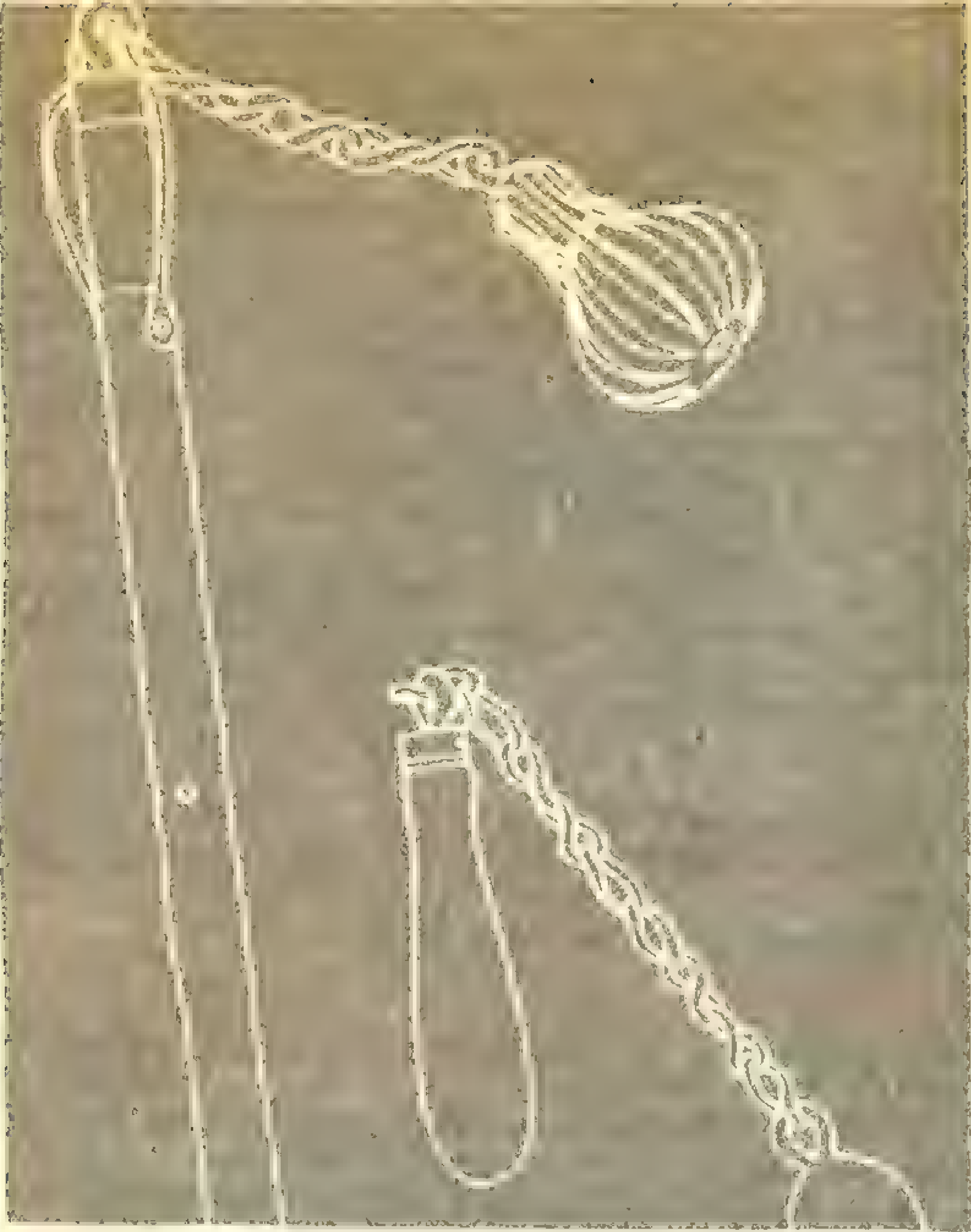
Oaspeții înfulecă de zor. Un lăutar proslăvește fapte de arme.

Iar atunci sluger Iercău
cu-a lui sabie în mînă,
ajutat de dumnezeu
bătu ordia păgînă !
Alelei și foaie verdeeeee !

— Da' unde, doamne iartă-mă, se'ntîmplă una ca asta ? sare Ene Udobă, beat cît cuprinde, că domnia-ta, slugere, și dragă cuscru mare, erai cu proviantul oștirii, cu zahereaua... Ehei ! zbiară el pe neașteptate — și vocea i se frînge, pițigăindu-se — ; își dezvelește pieptul : ...eu să vă arăt rănile ce-am dobîndit ! Eeeh ! scrîșnește el din dinți — și lăutarul acompaniază — vultur am fost și vultur am zămislit ! Să-l iubești și să-l cinstești, noră !

Nora își culcă, sfioasă, tîmpla pe umărul lui Aliman, care surîde cu toată potcoava dinților.

— Să lăsăm tinerii cu ale lor... răsună glasul cam hodorogit al lui Neagotă. A îmbătrînit urît. E gros. Peste pleșuvie și-a adus cu migală șuvițe albe și poartă — ca s-o ascundă și mai bine — o coroniță de aur, ca Iulius Caesar. Gușa-i atîrnă... Numai îmbrăcămintea e strălucitoare : purpură, țesături în fir de argint, lanț gros cu cruce bătută în nestemate, cizme de

marochin cu vulturi la genunchi... Tinerii cu ale lor, iar noi cu ale noastre !

— Cum poruncești Măria-Ta, cum binevoiești a porunci ! zice Iercău, cu ochi lunecoși.

— Doamne ! Să ne vedem odată scăpați de nebunul bătrîn și cu Măria Ta pe tron... să putem răsufla și noi ușurați... Că, de ce am luptat dacă nu să ne bucurăm în tihnă de rodul trudei noastre ? se jeluie Udobă — și văzindu-l pe Iercău cu cită pioșenie îl privește pe pretendent, își compune o înfățișare și mai plină de adorație.

Neagotă tușește, dregindu-și glasul. La un semn răstit al lui Ene Udobă, cintecele și vorbele încetează.

— Mă întorc de la Constantinopol. Orașul atirnă de un fir de păr !... Cind vrea măritul sultan, atunci îl ia !

— Precum prea bine ziceți ! — strigă Iercău, sculîndu-se în picioare.

— Regele ungurilor e în hartă mare cu regele polonilor... au ei grijile lor. Ce le pasă de noi ?

— Cind vă aude omul, i se ia ceața de pe ochi ! zice Udobă.

— Și atunci, noi, viermii pămîntului, ...noi să ne dăm mari ? Să ne luăm de piept cu puteri nebiruite ?

— Așa-i ! Așa-i ! De ani de zile numai la asta gîndim și noi... Da' n-am avut cui spune...

— Țara are nevoie de liniște... și de un domn care să nu le facă pe toate după capul lui... ci după sfatul boierilor săi, căci ei, și nimeni altul sînt temelia țării !

— Cuvinte de aur ! se precipită Iercău să-i sărute mîna.

— Măria Ta ești acela ! Veșnic am spus-o ! îi sărută cealaltă mînă Ene Udobă ; apoi, cu toată greutatea trupului rotofei, sare ca o minge, îi ia în brațe pe cei doi miri, îi sărută lipicios :

— Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul !

— Ho, paharnice ! Nu huli ! zice un preot, slab ca o scîndură. Astea le-a spus Dumnezeu, lu' Adam și Evei !

— Da' ce ? Pe moșia mea nu-s eu dumnezeu?

Zbîrnîind ca un bondar, o săgeată îi zboară cupa din mînă.

Uluiți, Udobă și mesenii săi văd cum în fiecare fereastră s-a ivit un cap de oștean, cu priviri rele.

Neagotă, livid, face încercări deznădăjduite să se ridice din jilț.

— M-ați atras în cursă, nemernicilor !, bîiguie el.

Se aud pinteni, zăngănind rar, tot mai aproape.

Mircea se ivește în pragul ușii — bătrîn, drept ca un stejar, cu ochii scăpărînd. E atita măreție în înfățișarea lui, încît — pe rînd — toți cad în genunchi, pe locul unde se află fiecare.

— Vere Neagotă, ...o dată te-am iertat... Poate de atunci ai deprins... pe unde vei fi umblat... meșteșugul armelor...

Și își scoate spada din teacă.

Cu o sforțare supraomenească, Neagotă încearcă să se scoale din jilț. Un geamăt îi scapă printre dinții încleștați de groază. Cade pe masă. Capul îi sună ca o bilă de lemn.

Simion Ciungul îl scutură de umărul gras, inert.

Îi vîră mîna sub tunică, la piept.

— O crăpat inima-n el... spune, firesc.

— N-avea ce să-i crape ! spune Mircea scurt.

Se întoarce spre Iercău și Udobă, care au căzut în genunchi. Udobă plînge cu sughițuri.

— Iertare, stăpîne milostiv... Mi s-au tulburat mințile... N-am știut ce fac...

Iercău se zbuciumă să-și găsească graiul :

— Măria Ta ! Eu l-am atras la nunta fetei mele, ca să ți-l dau în mînă...

O clipă pare că Mircea îl va tăia pe loc.

Se stăpînește cu greu.

Rotește priviri cumplite.

Și deodată, privirea i se luminează : l-a văzut pe Vlad.

— Judecă-i tu !

Un murmur de uimire, repede stăvilit de privirea înghețată a lui Mircea.

O uluitoare schimbare se petrece în ființa copilului.

Își îndreaptă umerii.

Pare a crește.

Pășește în față ; face un semn spre mesele încărcate cu resturile festinului.

— Faceți curățenie !

Oștenii răstoarnă mesele, cu tot ce e pe ele : le aruncă pe ferestre afară, în curte, unde se sfarmă.

În curte, slugile se năpustesc asupra resturilor. Cu o lovitură grea, Mezea zboară o halcă de carne din mîna unui hămesit :

— Ce ? Ești ciine să mănînci rămășițe ?

Încăperea, goală, acum, pare mai mare.

Un jilț, la perete, în care stă Mircea, cu bărbia în pumn.

Alt jilț — în mijloc — în care trupul lui Vlad pare că se pierde.

În fața lui, cu miinile legate, cei doi trădători.

Vlad trage cu ochiul spre bunicul său, apoi... își proptește și el bărbia în pumn.

— Dezlegați-i !

— De ce ? se miră Mircea.

— N-am hotărît încă dacă-s vinovați ori ba !

Și, pe neașteptate, copilul se înfurie : — Și dacă te amesteci, mă scol de-aici ! M-ai pus să judec, lasă-mă să judec !

Mircea își ascunde zîmbetul, dar ochii i s-au umezit :

— Fii bun și iartă, Măria-Ta, spune, cu gravitate.

Între timp, miinile celor doi au fost dezlegate.

Vlad îi privește lung și ei nu pot suporta privirea curată și străpungătoare a copilului.

— Cum vă cheamă ?

— Ene Udobă...

— Ion Iercău...

— Ce rang aveți ?

— Paharnic...

— Sluger, zice Iercău și — întorcîndu-se spre Mircea : Măria Ta, eu l-am atras la nuntă, să ți-l pot da legat în mînă...

Dar fața lui Mircea e ca o mască de piatră. Face doar un semn cu mîna că i-a lepădat de la el.

— Ce avere aveți ? continuă, necruțător.

— Moșii...

— Cîte ?

— Unsprezece, zice Udobă.

— Opt, șoptește Iercău.

— Și rangurile... moșiile... de la cine le aveți ?

După o pauză — căci, cu groază, amîndoi simt încotro îi trage logica necruțătoare a acestui copil — ei șoptesc :

— De la Măria Sa... Mircea Voievod...

— Nu se aude. Mai tare !

— De la Mircea Voievod !, zice răgușit Iercău.

— Mai tare !

— De la Mircea Voievod ! izbucnește în plîns Ene Udobă.

Vlad se întoarce spre Mircea :

— E bine ?

— Ai poruncit să nu mă amestec.

Vlad se întoarce din nou către cei doi :

— Și drept răsplată ați uneltit împotriva Măriei Sale, împreună cu Neagotă Trădătorul ?

— Măria Ta... — se reped amîndoi — ...nu te grăbi.. stai să vezi... ascultă-ne și pe noi...

— Vă ascult : ați uneltit au ba ?

— Măria Ta... se smiorcăie Udobă.

— Nu ! Nu ! Nu ! se bate Iercău cu pumnul în piept.

— Atunci ce căuta aici ?

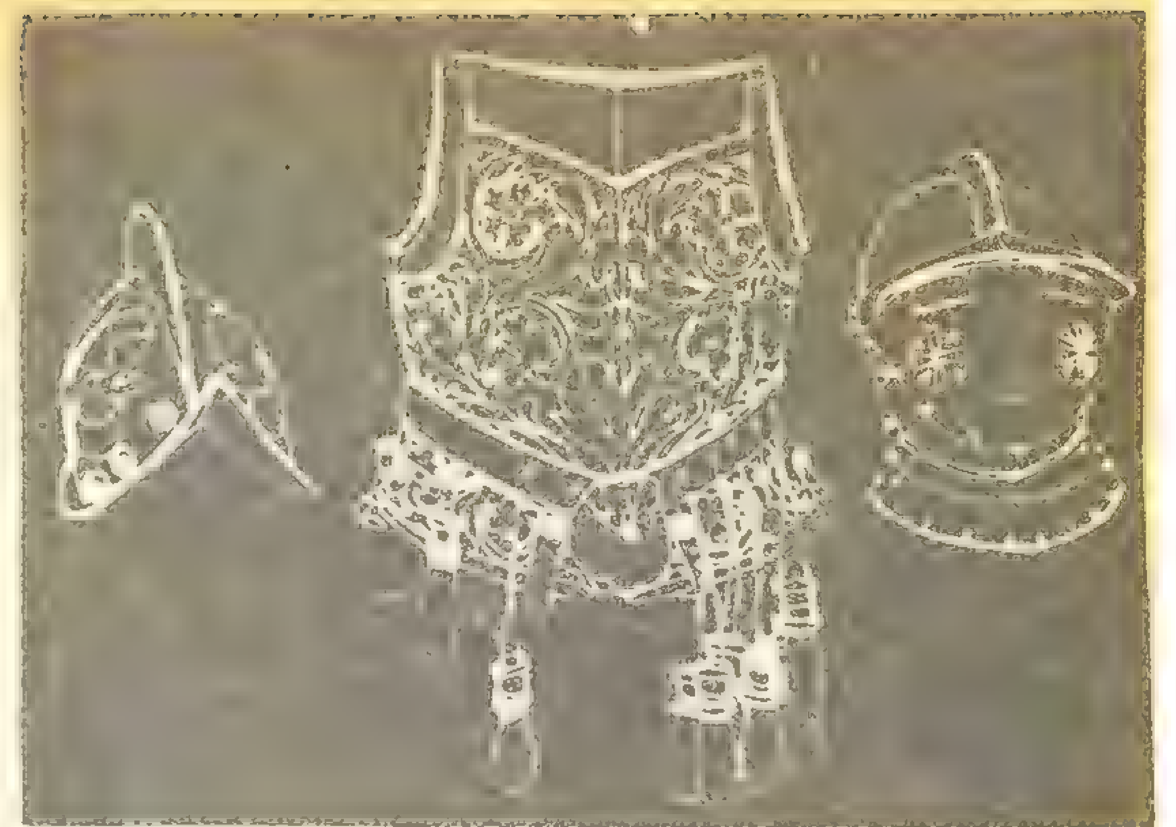
— Ne era oaspete...

— Și acela ce bea și mănîncă la o masă... cu unul... cunoscut de toată lumea ca vînzător de țară... el, ce este ?

Cei doi tac.

Vlad se ridică. Cei doi îngenunchează... Cu mîna stîngă, Simion își șterge o lacrimă : a venit clipa dreptății.

Ochii negri ai copilului au, brusc, o sclipire cumplită, ca și cum s-ar umple de sînge :

— Să fie trași în țeapă !

În încăpere au rămas numai bunicul și nepotul.

De afară, se aud urletele cumplite ale celor doi suplíciați.

Vlad — pe care Mircea îl privește cu o atenție încordată — tremură tot.

Se întoarce cu spatele spre fereastră... Nu mai poate răbda răcnetele sfîșietoare ale celor doi... Își astupă urechile.

Mircea vine lîngă el și — cu blîndețe dar ferm — îi ia palmele de pe urechi :

— Nu poți lua hotărîri, fătul meu, mai ales privind viața oamenilor, ...și apoi să-ți astupi urechile... ori să fugi de răspunderea pe care ți-ai luat-o...

Cu lacrimile curgîndu-i pe obraji, Vlad strigă:

— Erau vinovați ! Își merită soarta !

Mircea îl ia de umăr și-l duce la fereastră :

— Atunci n-ai de ce să te temi că vei visa urît !

Stau așa — un timp — unul lîngă altul.

Și, deodată, se aude vocea — iarăși vioaie, ca un clopoțel de argint — a copilului :

— Bunule ! Să-ți spun taina pe care ți-am ghicit-o... Vrei să faci pace dreaptă cu turcul... că ceilalți îți sînt de ajutor numai cu vorba... și ai hotărît să mă trimiți pe mine ostatec... că ți-s drag și ai încredere în mine... să-i pipăi unde-s slabi... Și cînd va veni ceasul, să știu cum să-i lovesc !... Așa ?

Fața lui Mircea a devenit albă ca varul. Ochii i se umezesc. Încet, solemn, ia mînuța lui Vlad, o sărută. Șoptește :

— Acum slobozește, Doamne, pre robul tău...

Înțelegerea

Curtea de Argeș, 1418.

Într-o odaie de taină, cufundată parcă în pămînt, ca un fund de fîntînă, mărginită — sus — de o subțire balustradă de piatră, de unde vine o lumină împuținată, Mihail Voievod, a cărui întreagă înfățișare arată oboseala, nehotărîrea, Sevastocratul Kondilas și Izeddin-Bey.

Vorbește, cu emfază și inflexiuni abile, Kondilas :

— Așadar, iată : acestea sînt condițiile pe care Măritul Sultan Mehmed... uitînd cu mărinimie că voievodul Mircea a sprijinit, împotrivă-i, pe fratele său Musa...

Tot timpul, Izeddin întărește, dînd din cap, cele spuse de Sevastocrat.

— Însuși stăpînul meu... de Cristos iubitul și de Cristos iubitorul Autocrat Manuel, vă sfătuiește — prin gura mea nevrednică — să nu îngreuiați eforturile sale pentru statornicirea unei păci durabile... printr-o încăpățînare care vă va costa scump. Împăratul, văzînd că-i nesocotiți părerile, nu vă va sări în ajutor, punînd în cumpănă soarta țării sale...

Izeddin dă mereu din cap.

— Neînchinîndu-vă, veți arăta lumii că voi sînteți pricina de război, de necreștinească gîlceavă...

Mihail e întruchiparea nehotărîrii chinuitoare. Își șterge mereu palmele asudate, își ferește privirile. Vocea îi e ușor tremurată, ca și cum ar ascunde sau ar stăpîni un plîns mocnit.

— Eu... chiar dacă aș da dreptate și ascultare acestor cuvinte înțelepte... nu pot hotărî... Împart domnia cu tatăl meu, dar de fapt...

— De fapt — spune cu asprime Kondilas — singura piedică în calea păcii e voievodul Mircea !

Mihail nu răspunde. Coboară doar pleoapele în semn de încuviințare tacită.

— Care e mîncarea favorită a bătrînului voievod ?

În clipa aceea, ca un răspuns, de sus, spada grea a lui Mircea cade pe masă.

Cei trei tresar. Își ridică privirile.

Încadrat de Mezea și de Simion, care poartă făclii Mircea îi privește de la înălțime.

Cu un surîs uleios, Sevastocratul face o complicată reverență.

Mihail stă cu ochii plecați ; pare că se roagă.

Izeddin, cu o umbră de surîs, se ridică şi se înclină.
— De ce rîzi, Izeddin Bey ?
— Pentru că soarta mea e să-ţi cad mereu în mînă. O să-mi dai drumul şi de data asta ?
Rîsul lui Mircea trezeşte ecouri lungi... Se opreşte, deodată :
— Du-te şi spune stăpînului tău că asemenea lucruri cum e pacea ori războiul nu se hotărăsc prin interpuşi... Spune-i că sînt gata să-l întîlnesc... aşa cum se cuvine între doi oameni care au fost binecuvîntaţi... sau blestemaţi de soartă... cu puterea de-a hotărî soarta altora...

Mircea stă singur în sala tronului, potopită de umbrele serii. Numai o singură făclie îşi joacă lumina părelnică pe pereţii groşi.
Se aud paşi. Cu privirea în pămînt, cu pleoapele plecate Mihail se apropie.
Se opreşte în faţa tatălui său. Parc că va cădea în genunchi.
— Ridică-ţi privirea, Mihaile, spune Mircea.
Şi... în clipa cînd îşi înalţă faţa, Mihail e altul ! Toată moliciunea, nehotărîrea au dispărut. Mişcările îi sînt vii, ochii strălucitori, buzele i se încreţesc într-un zîmbet, care se preface într-un hohot de rîs ce trezeşte ecouri prelungi sub boltele afumate. Mircea rîde şi el. Bate din palme. Spune unui slujitor tăcut care s-a ivit : Adu-ne cupe cu vin... A fost cam greu, fiule ?
— Uh ! face Mihail şi se şterge pe frunte, ca şi cînd ar fi tăiat lemne.
— Cînd domneşti trebuie să ştii şi să te prefaci, zice Mircea...
— Am învăţat aşa de bine, că pînă şi nevastă-mea... crede că am uneltit împotriva tatălui meu...
— Înseamnă că nici ceilalţi n-au bănuit nimic... E bine că i-ai putut pipăi... Îţi mulţumesc, fiul meu, pentru slujbă bine dusă la capăt... De ce oftezi ?
— Feciorul-meu... s-a înmuiat de cît a învăţat să se ploconească...
— Să-l dai pe mîna lui Mezea, să-l dezveţe.
Beau un timp în tăcere.
— Ce-ai hotărît Măria Ta ?
— Tu ce ai hotărî în locul meu ?
Se privesc în ochi. Într-un tîrziu, Mircea spune :
— Aşa e... Ai dreptate...

Toamna a aruncat mii de culori peste luncile Dunării.
Un caiac de paradă, de pe bordurile căruia covoare scumpe îşi înmoaie franjurile în apă, înaintează fără zgomot pe apa ce curge domol. Sub un baldachin roşu, Sultanul Mehmed. În afară de tăietura bărbii şi a mustăţilor, e leit tatăl său Baiezid — dar fără eleganţa şi nervozitatea de cal de rasă a acestuia ; totul e moale — trăsăturile, mişcările ; privirea alunecă ; umerii sînt căzuţi, ca şi cum povara ce-o poartă ar fi prea mare. Şi îmbrăcămintea, cu toată platoşa de argint cu intarsiuri complicate de aur, e prea efeminată : prea multe falduri de mătase grea... Izeddin, plin de satisfacţie, se sileşte să n-o arate. Ar fi primejdios pentru viaţa lui.
Caiacul acostează pe malul unui ostrov împădurit.
Sultanul e coborît pe braţe.
O cărăruie, proaspăt bătătorită printre tufele sălbatice, duce la un luminiş, unde Mircea, aşezat pe o buturugă, aşteaptă. E îmbrăcat la fel ca acum douăzeci de ani, cînd a venit în cortul lui Baiezid. Se sprijină în marea spadă de luptă.
La ivirea Sultanului se ridică. Faţa lui e de nepătruns.
Se înclină. Sultanul îl salută cu mîna la frunte, buze, inimă. Apoi, zîmbind, începe :
— Îmi amintesc de chipul Măriei Tale, deşi eram copil, cînd l-am văzut la Rovine...
— E bine că-ţi aduci aminte, Măria Ta... Ne vom înţelege mai uşor.
Sultanul simte lovitura. Zîmbetul începe să i se şteargă de pe buze :
— Ce-ai venit să-mi ceri?
— Eu ? Nimic — spune Mircea.

Sultanul îşi dă seama că nu se poate măsura cu el pe acest teren.
Se apropie, îi pune mîna pe umărul îmbrăcat în zale şi începe pătimaş :
— Voievodule Mircea, e vremea să ne înţelegem... Ce rost are să vărsăm sînge ?
— Uneori are... spune încet Mircea.
— Ştii că eşti singur... În faţă, dincolo, e toată oştirea mea. Nu ştiu care va fi sfîrşitul bătăliei... S-ar putea să învingi iarăşi. Şi ?... Vom veni mai mulţi... căci destinul Islamului e să meargă tot înainte... tot înainte... În clipa cînd se va opri, fie numai să-şi tragă suflarea... e pierdut... Eşti un zid care ne împiedică. Vreau să-l ocolesc...
— Şi care-i preţul ?
— Tractatul pe care-l cunoşti... Ţara se va cîrmui şi mai departe după legile ei... domnitorul va avea dreptul să facă război şi pace... acela de viaţă şi de moarte asupra supuşilor săi...
— De judecată !...
— Niciodată, nici o moschee nu se va ridica pe pămîntul Ţării Româneşti...
Se opreşte — ca lovit de un gînd ciudat.
— ...nici dacă ai fi învingător, n-ai putea subscrie tratat mai priincios...
— Care-i preţul ?
— Un semn al supunerii...
Sprînceana lui Mircea se încruntă ; Sultanul spune repede : Al înţelegerii... Domnitorul va avea grijă să trimită Porţii, în fiecare an, trei mii de piaştri roşii ai ţării, 40 de şoimi şi 40 de iepe... Iar ca dovadă de încredere, un vlăstar din Casa Domnească va primi învăţătură la curtea noastră.
Priveşte pieziş, tresare uşor : mîna înmănuşată în oţel a lui Mircea s-a întins spre el. O strînge, grăbit :
— Vă veţi ţine de aceste înţelegeri ? întreabă Mircea.
— Eu, da...
— Urmaşii ?
— Nu pot răspunde pentru ei... Tu poţi pentru ai tăi ? (Mircea tace).
— Îţi voi trimite acest nepot, drag inimii mele. E mic, neştiutor întru ale vieţii. Va fi mai primitor la ceea ce îi veţi arăta...
— Voi porunci să fie instruit laolaltă cu fiii mei...
Se înclină unul celuilalt ; îşi întorc spatele.

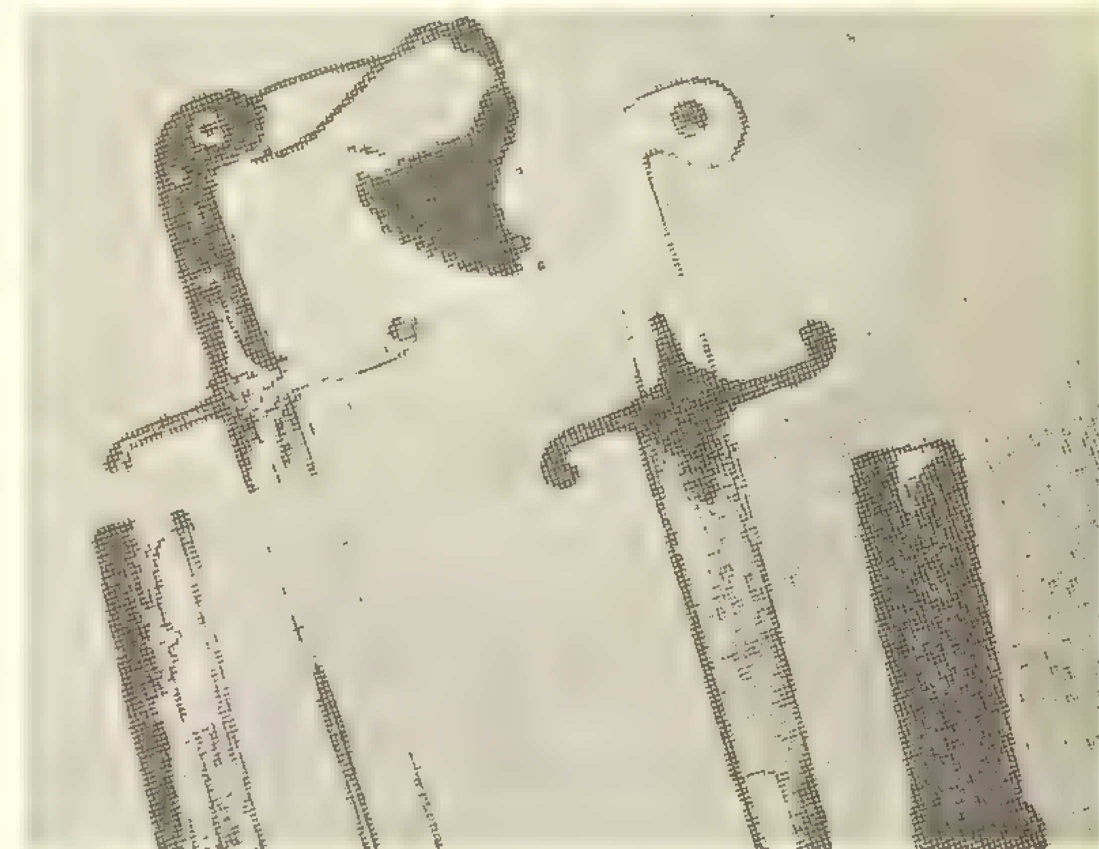
Barca Sultanului se apropie de mal. Izeddin îndrăzneşte :
— Fie-mi îngăduit să firitisesc pe Luminăţia Ta, pentru supunerea, fără război, a lui Emirdji...
Sultanul coboară. Se întoarce spre Izeddin :
— Supunere ?... strigă el. Apoi, pe neaşteptate cu un glas şoptit, făcînd un semn spre Izeddin : Tăiaţi-i capul...

O plută, pe care însuşi Vlad Dracul, fiul Domnului, bărbos, ciufulit, neîngrijit de atîta

stat în tabără, dar cu colanul Dragonului pe piept, o împinge cu o prăjină lungă pe apele domoale, verzui, ale Dunării.
— Ei, cum e Măria Ta ? Ne măsurăm cu păgînul ?
— Deocamdată nu, Vlade... Cît vom fi tari şi nedezbinaţi, n-o să îndrăznească... Nu poţi face nimic împotriva unor oameni... care sînt gata să moară, pînă la unul, decît să trăiască robi... Asta i-am învăţat la Rovine...
— Or să uite, tată şi Doamne...
— Se poate. Însemnat e să nu uităm noi. Noi şi urmaşii noştri...
Brusc se întoarce. Priveşte cu drag chipul asudat bărbătesc al feciorului său mijlociu. Îi pune mîna pe umăr :
— Feciorul tău...
Ca atins de o presimţire rea, Vlad Dracul se întunecă.
— Ce e cu el ?
Mircea îl priveşte lung ; îi pune mîna pe umăr :
— Mi-e drag de el. Tare drag.

Pe malul mării care-şi întinde pînza albastră pînă în zarea părelnică.
Mircea cel Mare, în armură argintie, dar fără coif, cu părul alb revărsîndu-i-se pe umeri...
La o oarecare depărtare — în spatele lor — Curtea... Mihail poartă şi el armură. Elisaveta nu înţelege nimic ; îl priveşte cu spaimă pe fiul ei Dan şi el schimbat, într-o ţinută de oştean tînăr, lipindu-se de umărul tatălui său, şi căutîndu-i privirile, ca şi cum acum l-ar descoperi.
Vlad Dracul, bărbos şi el în armură apuseană, strînge cu degetele înmănuşate în oţel braţul frumoasei sale soţii care luptă cu plînsul.
— Copilul meu... copilul meu, şoptesc buzele ei roşii.
— Slujba ţării, Doamnă, spune încet, dar ferm Vlad.
Boieri, cler.

În faţa lui Mircea, Kondilas, plin de sine, fericit că şi-a dus cu bine la capăt misiunea şi poate a mai cîştigat Constantinopolului cîţiva ani de supravieţuire.
...între el, şi Mircea, Vlad cel mic, viitorul Ţepeş — în armură şi el.
Bunicul şi nepotul se privesc lung.
— Bunule, spune în şoaptă Vlad, n-am uitat nimic din ce m-ai învăţat cu vorba şi cu fapta...
— Să nici nu uiţi. Ţi-am dat în păstrare moştenire scumpă. Cea mai scumpă.
— Ştiu, Bunule.
— Spune-o.
Cu glasul lui cristalin, dar ferm, Vlad rosteşte :
— Voievod şi Domn, singur stăpînitor a toată ţara Ungrovlahiei şi a părţilor de peste munţi, încă şi spre părţile tătărăşti şi herţeg al Almaşului şi Făgăraşului şi Domn al Banatului Severinului şi de amîndouă părţile peste Podunavia, încă pînă la Marea cea Mare ! Am zis bine ?
— Bine, nepoate...
De undeva, dinspre Mare, răsună trîmbiţe. Sevastocratul se înclină graţios :
— Se ridică vîntul, stăpîne... Pînzele corăbiei s-au umflat...
Nici Mircea, nici Vlad nu-i dau nici o atenţie... N-au ochi decît unul pentru altul.
— Bunule...
— Zi.
— Mie-mi cam vine să plîng...
— Şi mie, spune Mircea încet.
— Atunci, să ne luăm rămas bun, să nu ne facem de rîs, bărbaţi în toată firea... Rămîi cu bine, Bunule...
— Umblă sănătos... Măria Ta...
Vlad surîde.
Curtea se înclină.
Vlad se întoarce. Porneşte spre malul mării, precedat de Kondilas care face temenele graţioase.
Clerul intonează cîntece de slavă.
Faţa împietrită a lui Mircea priveşte întinderea albastră a mării.
E seară... Cerul s-a acoperit de nori negri şi valurile se zbuciumă, înspumate.
Mircea cel Mare e tot acolo, cu părul lui alb fîlfîind în vîntul dezlănţuit.

Sfîrşit

ELVEȚIA TOAMNA

Clișeele de informație, locurile comune ale publicității, aluviunile lecturii au o putere tiranică : primul gînd care mi-a venit în minte intrînd în Elveția a fost că, din clipă în clipă, o să aud ticăind mii de ceasuri. Pînă și trenul cu care veneam din gălăgioasa Franță mi s-a părut c-a împrumutat după punctul de frontieră ceva din „mersul" unui „Schaffhausen" extraplat, iar pe fiecare culme muntoasă ce apărea în dreptul ferestrei compartimentului mă așteptam să văd sanatoriul din **Muntele vrăjit.** Și chiar s-au ivit cîteva, albe, cu siluete maiestuoase, de transatlantic, însă nici unul din ele nu era **acela,** thomasmannian... ● Printre atîtea organizații, comitete și comiții ce-și au sediul aici, Geneva găzduiește, cu ospitalitatea-i sobră binecunoscută, și C.R.C.S.U.E.-ul **(Centre des Recherches Culturelles Sud—Est—Européennes),** al cărui invitat sînt, împreună cu o duzină de colegi din Bulgaria, Iugoslavia, U.R.S.S., Grecia și Turcia. Nu voi insista asupra colocviului propriu-zis (excelent organizat, cu dezbateri mai mult decît interesante, foarte vii, pledînd firesc pentru aprofundarea cunoașterii culturale reciproce și conduse cu tact și competență de domnul Jacques Dupont, directorul Centrului, un mai vechi prieten al țării noastre), ci mă mărginesc a da curs unor impresii de călător prin toamna elvețiană, așa cum s-au sedimentat ele atunci, în timpul substanțialului periplu oferit cu generozitate de gazde prin cele douăzeci și șase de cantoane, cîte numără micul stat. Și trebuie să recunosc c-am avut norocul să prind o toamnă superbă, de pliant publicitar. ● Vîrful Tendre (1 679 m) aflat în masivul Jura, la vreo 50 km nord de Geneva, seamănă oarecum cu Ceahlăul, dar, deși mai aspru, mai colțuros decît Sadoveanul munților noștri (ca să inversez celebra metaforă), n-are sălbăticia emoționantă a acestuia din urmă. Totul aici e marcat, vopsit, revopsit, iar inidicatoarele au instalații luminoase. La răscrucea potecilor nu lipsesc decît semafoarele. Nici urmă de păstori sau turme, în schimb sînt foarte mulți americani. Îi recunoști după „tunurile" lor fotografice cu care mitraliază în continuu peisajul, după hainele în carouri și după faptul că sînt bătrîni. Elveția, ca de altfel încet-încet întreg bătrînul continent, a devenit pentru ei un fel de muzeu : „European Gallery, Open from 1918". ● Grija elvețienilor pentru curățenie, ca și pentru neutralitate, este proverbială. M-am convins de asta la Berna cînd plimbîndu-mă prin zona veche a orașului, o adevărată fortăreață înconjurată din trei părți de apele rîului Aare, am încercat să descopăr aruncat undeva pe trotuar ori pe carosabil vreun muc de țigară. Am încercat degeaba. Nici măcar frunzele, care au totuși farmecul lor acoperind o stradă liniștită, cum sînt cele de-aici, nu sînt lăsate mai mult de două-trei ore să foșnească sub pașii îndrăgostiților. Gospodine rumene, pensionari vînjoși sau pur și simplu mașinile viu colorate ale salubrității le string și curăță asfaltul cu detergenți. ● Tot umblînd încoace și-ncolo prin vechea Bernă cu Rosița Kirilova, colega din Bulgaria, dau cu ochii de o placă de marmură roz ce străjuiește intrarea într-o berărie. Pe placă scrie : „Fondată în 1191 de ducele Berthold al V-lea de Zähringen ca post militar, Berna s-a alipit Confederației Elvețiene în 1353, iar în 1848 a devenit capitală în locul Zürich-ului. La numai doi ani după asta, în 1850, s-a deschis această berărie". Ingeniozitatea instructiv-educativă a reclamei ne cucerește și intrăm. ● O observație personală : în orașele din sud-vest (Geneva, Lausanne, Vevey, Montreux, Martigny), localnicii, majoritatea de limbă franceză, preferă vinul. Înaintînd spre nord-est (Gstaad, Thun, Berna, Lucerna, Zürich), înmulțirea accentelor guturale din zona lingvistică ocupată de germani coincide cu înmulțirea berăriilor. Însă între spațiul vinului și cel al berii nu există nici o linie Maginot. ● Locul unde am avut senzația că s-a retras Umorul : domeniul Chaplin de la Vevey, într-adevăr impresionant : o casă imensă, cu coloane („Casa cu coloane" a lui Faulkner !), un parc ce se prelungește pînă pe malul lacului Léman și multă, multă liniște. Deocamdată posteritatea nesfîrșită, glorioasă a lui Charlot e personificată de nenumărații săi nepoți ce se joacă pe pajiștea din fața casei, pe aleile parcului. Mă gîndesc că Chaplin a fost silit să plece din S.U.A. de rigorile stupide ale mccarthysmului la fel cum au fost obligați să părăsească Germania nazistă un Herman Hesse, un Thomas Mann, atîția și atîția intelectuali străluciți. Mulți dintre ei au ales drept loc de exil Elveția — acest azil de lux în mijlocul unei lumi nebune, nebune, nebune... ● La Maloja, un orășel pe malul lacului Silvaplana, pe gheața înzepezită a căruia are loc iarna un uriaș maraton de ski cu 12 000 de participanți, sîntem invitați la tradiționalul party de octombrie al C.R.C.S.U.E.-ului. Obiceiul cere ca fiecare oaspete să pregătească o mîncare sau o băutură specifică spațiului său natal, pentru asta punîndu-i-se la dispoziție tot ceea ce îi este necesar. Ajutat de doamna Anita Inauen, o amabilă mignonă de 35 de ani, proprietăreasa micului restaurant unde are loc party-ul, am reușit în mai puțin de trei ore să fac o oală de sarmale în foi de viță, „ca la mama acasă". Mi s-a confirmat încă o dată faptul că aici, ca de altfel pretutindeni, sarmalele noastre fac ravagii. ● Deși are din belșug și munți și dealuri și văi (ca să nu mai vorbesc de lacuri), niciodată Elveția nu m-a făcut să mă gîndesc la spațiul mioritic. Trecerea de la o formă de relief la alta este mai abruptă, peisajul are în el ceva sacadat, de decor de mucava, îi lipsește dulceața, lentoarea reliefului nostru. Numai iodlerul se putea naște aici ; doina, niciodată. ● St. Moritz, noaptea, este o minunăție. Văzut de sus, de pe munte, din hotelul „Silva", pare un rîu șerpuitor de lumină printre malurile întunecate ale pădurilor de brazi. ● Elvețienii sînt amabili, respectuoși, buni familiști, harnici, sobri ; majoritatea fumează pipă. Mai presus de toate, au însă un pronunțat orgoliu național, neuitînd să-ți reamintească că țara lor a reușit să treacă nevătămată prin două războaie mondiale. Au un mod aparte de a da cu tifla războiului ; în casele lor am văzut scrumiere în formă de tancuri, vaze în formă de rachete, castroane de supă în formă de mine etc. ● Părăsesc această țară a concediilor și-a bunului gust prin sud, pe la Chiasso, la frontiera italiană. Voi reveni ori de cîte ori voi avea ocazia, cu credința că voi găsi nealterată, mereu vie, frumusețea locurilor și-a oamenilor.

Ioan Groșan

Ilustrate din Lucerna

[illegible]

TEROARE ÎN TELEFERIC

Spre sfîrşitul după-amiezii de 29 ianuarie 1983, deasupra întregului Singapore, cerul se acoperise de nori groşi, ameninţători. În insula Sentosa sutele de vizitatori ce sperau să se poată întoarce înainte de a începe ploaia se grăbeau spre staţia terminus a telefericului. 1 600 de metri îi despărţeau de oraş... La ora 17,50 o familie indiană urca într-o cabină vopsită în roşu aprins. Erau trei femei : Mommahan Kaur, soacra ei Pritam şi cumnata sa Harbhejan, un bărbat, cumnatul lui Mommahan, Mahinder Shing, trei copii : Balvindher (4 ani), Tasvindher (2 ani şi 4 luni), cei doi fii ai lui Mommahan, şi Jagjit (8 ani), fiul lui Harbhejan. Mommahan îl ţinea pe nepot, în timp ce cei doi fii ai săi admirau remorcherele. Deodată, cabina lor se smuci brusc şi Mommahan putu să vadă cum cabina aflată în faţa lor (vopsită în albastru intens) se smulse şi căzu în marea agitată. Ceva mai înainte, dintr-o altă cabină, desprinsă şi ea violent, pasagerii fură aruncaţi prin uşa deschisă.

În noaptea neagră ce urma

Cabina în care urcase familia de indieni făcu un tur complet în jurul cablului şi apoi lăsă să se deschidă uşa. Cu o viteză fulgerătoare, Mahinder îl înlătură pe micuţul Tasvindher din faţa deschizăturii înfricoşătoare ; dar pierzîndu-şi echilibrul, pică el în gol. Pritam, care se aruncase şi a nebuneşte să-şi salveze copilul, lunecă şi dispăru cu el în noapte. De spaimă, Mommahan leşină. În cîteva secunde trei cabine şi opt fiinţe se prăvăliseră în mare (şapte dintre ele murind pe loc, doar micuţul Tasvindher supravieţuind ca prin miracol). Treisprezece alte cabine rămăseseră suspendate în aer. În patru dintre acestea, treisprezece persoane erau pur şi simplu paralizate de frică. De la postul său aflat la etajul XIV al unui turn de observaţie din apropierea portului, colonelul Lee Hsien Loong, responsabil cu salvarea accidentaţilor pe traseul telefericului, întocmea raportul cu ceea ce-i furnizau funcţionarii din port despre accident.

În momentul părăsirii portului, o navă de foraj petrolier se desprinsese de remorcherele sale, navigînd în derivă preţ de cîteva momente, suficiente pentru a lovi cu unul din pontoane, înalt de 68 de metri, cablul de teleferic (cablu de oţel cu un diametru de 42 de milimetri). În acest fel, smulsese trei cabine, dintre care doar cea care-i purta pe indieni rămăsese în aer, spînzurată de un singur fir conducător. Cum şi acest fir nu avea decît o grosime de 29 milimetri, nu se putea garanta securitatea cabinelor multă vreme. Mai ales în condiţiile în care ploaia avea să continue în rafale, aşa cum începuse.

„Orice am încerca este periculos acum", remarcă unul dintre ajutoarele colonelului Lee, care trimisese deja o ambarcaţiune dotată cu o plasă în capătul unui catarg, pentru a-i salva pe nefericiţii pasageri. Cum însă catargul nu era destul de înalt, aceasta se-ntorsese fără vreun rezultat. Colonelul comandă atunci două elicoptere.

Fulgere brăzdau cerul. Un vînt rece pătrundea prin uşa deschisă şi prin geamurile sparte ale cabinei în care se aflau o americancă, Dorothy Jean Gilliland, şi o familie de canadieni, John Huisman şi soţia sa, Catherine. El zăcea pe podeaua metalică a cabinei, cu clavicula fracturată, ea cu faţa plină de sînge curs în urma tăieturilor cu bucăţi de geam plîngea în convulsii. Dorothy, încercînd să nu se gîndească la rana gravă pe care o avea la braţ, îi liniştea pe tovarăşii ei de drum.

Alte două cabine rămăseseră suspendate deasupra solului în chiar punctele de început şi sfîrşit ale traseului : una, ocupată de doi neo-zeelandezi, Allan Brown şi Stephen Wells, se afla la numai 150 de metri deasupra staţiei din Singapore, cealaltă, în care se urcaseră patru tineri mulatri, abia părăsise staţia din Sentosa şi se oprise deasupra unei păduri.

Cei mai ameninţaţi

În cabina indienilor, cele două cumnate plîngeau ; Mommahan privea în gol, Harbhejan, cu mai multe fracturi la o mînă, încerca să-şi înfrîngă durerile. Numai Balvindher stătea relativ liniştit.

La miezul nopţii încă mai ploua, mai puţin violent, ce-i drept, dar vîntul se înteţise.

La postul comandamentului de salvare din turnul de observaţie, toţi îşi spuneau că acest vînt, combinat cu mişcarea pasagerilor, nu va face decît să smulgă şi cabinele rămase în aer şi să le arunce în mare.

Nava de foraj rămăsese încă prinsă în cablul telefericului cu catargul, deşi platoul fusese desprins şi adus în port. Primul elicopter, „Rescue One Zero", pilotat de locotenentul Kao Yit Chee, încercă să se apropie de o cabină goală şi, cum cablul nu păru să sufere din această cauză, porni în salvarea neo-zeelandezilor. Caporalul Phua Kim Hai, coborît din elicopter pînă la 15 metri deasupra cabinei, pendulă în aer ; dacă s-ar fi agăţat de cablul telefericului şi-ar fi decis moartea, pentru că în acest caz pilotul ar fi fost nevoit să renunţe la troliu pentru a salva echipajul rămas în elicopter. Au fost necesare peste 15 minute de manevre pentru a-l aduce pe Phua în dreptul uşii cabinei. Treizeci de secunde mai tîrziu, Allan Brown, plin de sînge, era recuperat. Tovarăşul său de drum a fost şi el scos peste alte cîteva secunde şi transportat împreună cu Allan la spital. Apoi elicopterul se-ndreptă spre cabina rămasă deasupra Sentosei. Echipajul reluă delicatul demers al pătrunderii în cabină şi cei patru tineri fură şi ei salvaţi. Locotenentul Kao şi echipajul său reuşiseră în prima parte din acţiunea de salvare. În cea mai simplă parte. Căci rămînea de salvat cele şapte persoane din cele două cabine aflate pe traseu. Această sarcină îi reveni locotenentului Geoff Ledger, ofiţer-instructor, detaşat al marinei regale australiene. El decolă la bordul elicopterului „Rescue One One" în direcţia cabinei ocupată de cei trei turişti nord-americani. Luîndu-şi ca reper cablul şi pilonul de beton care-l susţinea, acesta viră pentru a-i permite omului de pe troliu, caporalul Selvathan, să pătrundă în cabină printr-o parte laterală. Datorită trepidaţiilor, la un moment dat el pierdu aceste repere astfel încît nu mai putu să conducă decît după indicaţiile sergentului major Ho Tsu Keng, singurul din echipaj care putea urmări şi cabina şi omul de pe troliu. „La stînga... aşa... încă... trei metri, doi, unu... Gata !"

Un sfert de oră cît un veac

În pofida vastei sale experienţe — 11 ani de pilotaj — Ledger nu reuşea de această dată să facă elicopterul să planeze. Vîntul sufla duşmănos. După o rafală parcă şi mai violentă decît celelalte, aparatul se-ndepărtă de obiectiv : „Înapoi !" urlă Selvathan. Cu o ochire pilotul zări jerba strălucitoare aprinsă deasupra lui. Capătul troliului atingea cablul. Ledger se uită la ceas. Conducea de numai un sfert de oră şi cu toate astea avea senzaţia că se scursese un secol. Îl dureau palmele şi încheieturile. Răsuci elicopterul spre cabină şi auzi vocea sergentului : „Încă puţin la dreapta ! E bine ! Stop ! Asta e !" John şi Catherine Huisman şi Dorothy Gilliland au fost cu bine aduşi la sol. Rămîneau cei patru ocupanţi ai ultimei cabine. Va ţine oare cablul ? De această dată, singurul reper al pilotului rămînea tot cablul de sub el.

În cabină, cele două femei luptau împotriva panicii, Mommahan înghesuită pe o banchetă cu fiul său strîns ţinut la piept era pe punctul de a ceda nervos. Cumnata sa gemea pe podea, pe jumătate leşinată. La apropierea elicopterului cabina vibră. Mommahan ridică capul : un om, spînzurat de un fir, apăruse la fereastra cabinei : „Vă cam caut", spuse Selvathan, luîndu-l mai întîi pe micuţul Balvindher ce părea totuşi cel mai liniştit.

— Să nu mă scapi ! Fii atent ! spuse copilul.

— Nici-o grijă. Facem numai un tur cu elicopterul.

La al doilea transport fu rîndul lui Jagjit. Cu el însă lucrurile n-au mai stat la fel de simplu. Copilul se ascunsese tremurînd într-un colţ al cabinei...

— Te aşteaptă vărul tău, îi spuse blînd Selvathan ! Vino, totul va fi bine, ai să vezi ! Îl lămuri cu greu să se lase prins în coşul troliului. Numai cu capul ascuns sub umărul lui Selvathan şi cu picioarele aduse la piept copilul acceptă să fie transportat prin noapte, în aer. Mommahan îl urmă. Rămăsese Harbhejan, alt caz dificil, deoarece orice încercetare de-a o urca în troliu o făcea să urle de durere. Ştiind că elicopterul nu poate rămîne mult timp în aer, Selvathan acţiona cu energia disperării. Înfrîngîndu-şi deopotrivă mila şi emoţia, reuşi să trimită şi ultimul pasager.

Căzut de la 56 de metri înălţime în apele portului, micul Tasvindher fu îndată pescuit de Abdul Latip, ce sărise în ajutorul lui de pe bacul pe care călătorea. La Spitalul General din Singapore, unde a fost dus de urgenţă, i se diagnostică o stare de şoc, o fractură slabă a craniului şi un hemotorax. Dar, după zece zile, copilul era înapoiat, însănătoşit, familiei.

Traducere de
Daniela Cristescu

SĂGEATA BRADULUI ROMÂN

Sub nins cleştar
a bradului săgeată
se frînge-n vînt
de-acoperişul nalt ;
cum unde-i iz presimte, —
— în purul salt,
din rădăcini captive rugi eclată.

Prin românesc neţărmur
umbra-i cere
de bine semn ce-a fost
şi rătăcit.
Luminii dă,
jertfindu-se în mit,
o ultimă,
ce nu e,
mîngîiere...

Petru Solonaru

Bucureşti, 13 iunie 1986,
dedicată simbolului forţei
poporului român, bradul,
cel mai frumos arbore de
pe aceste meleaguri.

VICTORIE ASUPRA COLȚULUI MORȚII

Locuitorii din Peru îl denumesc „Colțul Morții" și afirmă că escaladarea acestuia este imposibilă. Cu toate acestea, René Desmaison împreună cu trei alpiniști francezi, Jaques Fouque, Michel Arizzi și Xavier Chappaz au reușit să escaladeze cei 1 000 de metri de perete de gheață, ajungînd pe creasta vestică a unuia dintre cei mai vestiți masivi din Cordilieri, Chacraraju. Acest perete vertical este recunoscut de alpiniștii din întreaga lume ca fiind, pe departe, cel mai dificil din Anzi. Cei patru au urcat pe versantul sudic în cinci zile, cărînd cu frînghia o greutate de aproape 180 kg. Doi localnici i-au însoțit pînă la baza stîncii, la 5100 m altitudine. Acolo, vînturile din Amazon suflă cu o viteză de 200 km/h.

Este rîndul lui Michel Arizzi și Xavier Chappaz să urce pe imensul perete de zăpadă. În această zonă, stratul de zăpadă nu este prea gros.

Vedere a versantului nord-estic al vîrfului Chacraraju, escaladat pentru prima oară de Lionel Terray în 1956.

Căzuți de pe acest perete de gheață, doi japonezi nu au mai fost găsiți de mai bine de zece ani

Istoria cuceririi vîrfului Chacraraju începe în urmă cu 30 de ani. În iulie 1956 Lionel Terray împreună cu șase talentați alpiniști au escaladat versantul nord-estic, care este cu mult mai puțin abrupt și dificil. Pe atunci fațada sudică era considerată inaccesibilă. În ultimii 15 ani șase echipe au încercat totuși escaladarea acesteia. „Aici, spune René Desmaison, moartea este imprevizibilă. Ea poate apare din neant și lovește atunci cînd te aștepți mai puțin." La Chacraraju au murit zece persoane. Acum zece ani, doi japonezi au căzut de pe creasta din apropierea piscului. Și azi, trupurile lor sînt îngropate undeva în ghețuri. După șase expediții în „Cordillera blanca", apoi pe versantul sudic al lui Nevado Huandoy, creasta estică a vîrfului Chopicalqui, René Desmaison a decis să atace acest colț al morții, care este fața sudică a lui Chacraraju. Cei patru membri ai echipei, care se așteptau la orice fel de dificultăți, sînt surprinși totuși de extraordinara rigiditate a gheții. Urcă fiecare solitar, legați de frînghia fragilă. „Fiecare pentru sine, explică Desmaison, și toți pentru unul, pînă nu e prea tîrziu..."

Deschizînd calea pe versantul sudic, René Desmaison și echipa sa au cucerit vîrful Chacraraju la 25 iunie 1983 ora 11 dimineața. Pe culme era atît de frig, încît abia au reușit să fumeze o țigară, savurîndu-și victoria. Dar aventura nu s-a terminat. Coboară în rapel timp de aproape două zile. Desmaison este ultimul. Suportul înzăpezit de care depinde viața lui se clatină periculos. Deodată, la 200 m deasupra lui, se desprind cîteva pietre, dintre care una, de vreo 50 kg, ia o traiectorie rectilinie și se îndreaptă spre capul său. René nu se poate îndepărta, fiind îngreunat și de rucsac. Încearcă să devieze piatra cu brațul drept. Șocul este teribil. Reușește ca prin minune, astfel că numai pumnul îi sîngerează și seara coapsa își dublează volumul. Muntele înfrînt s-a răzbunat!

Traducere și adaptare
Mioara Chirilă

Cei patru alpiniști au ajuns la ultima porțiune a peretelui stîncos. Este un traseu extrem de dificil, pe un perete de gheață foarte fragil, pe care cu greu își pot menține echilibrul.

Ascensiunea pe nervurile de gheață care se formează pe stîncă.

[illegible] lui René Desmaison [illegible] pe [illegible] a muntelui [illegible]

AL TREILEA GONG

Interviu cu Elena Sereda

înd i-am dat telefon pentru a-i solicita un interviu, Elena Sereda s-a arătat contrariată. Sînt pensionară de peste doi ani, deci nu mai apar pe scenă. Pînă acum, cînd poate activitatea mea ar fi interesat pe cineva, nu prea am fost abordată. Acum cînd uitarea începe să se așeze peste numele și activitatea mea, oare mai interesează cine am fost ? Și dă să închidă telefonul. Chiar l-a închis. Sun din nou...

— Mărturisesc, stimată Elena Sereda, că nu cunoșteam acest amănunt din activitatea dumneavoastră, dar cum ați avut o viață artistică cel puțin bizară, vă rog să-mi acordați o întrevedere. Poate iese ceva.

— Insistență gazetărească. Fie. Vă aștept la mine, dar să știți că prima întrebare o voi pune eu. Altfel, nu...

„De ce socotiți bizară munca mea ?“ sînt primele cuvinte cu care sînt întîmpinat.

— Deci n-ați uitat. Chiar atît de mult v-a frapat expresia „activitate bizară“ ?

— Da.

— Doream să încep cu totul altfel, dar dacă aceasta vă este dorința mă supun. Ați intrat vijelios pe scena Teatrului Național, v-ați creat un nume, care aproape 40 de ani a fost prezent pe buzele iubitorilor de teatru, cu toate că ați jucat cam puțin. Aș putea să enumăr mulți colegi de-ai dumneavoastră care, în ciuda faptului că sînt la Național de foarte mulți ani, lumea i-a cam uitat. Cu Elena Sereda, spre bucuria ei, lucrurile stau altfel.

— Cred că lămurirea acestui punct de vedere va reieși din discuția pe care, acum, o accept. Deci, prima întrebare ?

— Stați în Piața Amzei, chiar vis-a-vis de Teatrul Ion Creangă. Odată acolo era sala Studio a Naționalului, pe a cărui scenă, dacă nu mă înșel, ați debutat. Dacă dăm curs fanteziei, doar sîntem pentru cîteva ore în lumea minunată a teatrului, în orice clipă cu o săgeată imaginară trasă de dumneavoastră am putea străbate inima unuia din personajele aflate pe scenă. Așezarea Elenei Sereda, aici, a fost fortuită ?

— Nu ! Teatrul face parte din ființa mea și chiar dacă atunci cînd m-am mutat în Piața Amzei, jucam pe altă scenă, am simțit nevoia să fiu aproape de această clădire de care mă leagă atîta și atîtea amintiri minunate.

— Amintiri neplăcute nu aveți ?

— Lucrurile urîte vreau să le uit. Deci, acum cînd mai trăiesc nostalgia scenei, privesc pe geam, văd cum intră copiii, știu de regulă ce se joacă și dau friu liber gîndurilor. Mă văd aevea în cabina emoțiilor, pregătindu-mă pentru a intra în scenă, alături de marii actori, care au călcat și ei pe scena Naționalului. O, tempora. La ora actuală este singura mea legătură cu teatrul, legătură ce-mi face și bine și rău.

— De ce ?

— Pentru că de această scenă mă leagă multe amintiri frumoase și unele urîte, pe care deși spuneam că doresc să le uit, îmi revin obsedant în memorie.

— Pentru un actor pensionarea este grea ?

— Depinde. Pentru mine a fost foarte grea, cu toate că nu prea am fost răsfățată cu roluri mari. Dar cînd vine uitarea, ea te învăluie din toate părțile. Te uită scena, te uită televiziunea, te uită cinematografia, te uită lumea. Și nu știu de ce, căci fiecare rol are vîrsta lui. Loc ar fi pentru toți.

— Afirmațiile dumneavoastră îi vizează direct pe regizori. Ce putem face ? La urma urmei sînt și ei oameni. Probabil că mai tîrziu, cînd se vor apropia de vîrsta senectuții își vor aminti de păcatele tinereții. Haideți să dăm roata timpului înapoi pentru a-mi spune cîte ceva despre copilăria și visurile Elenei Sereda.

— Sînt născută în Aiudul de Sus aflat în județul Alba. Tata a fost meseriaș, iar mama casnică. Bătrînul era mare iubitor de poezie, știa mii de versuri, pasiune pe care mi-a transmis-o. De mică mă punea să recit. Avea un sistem propriu de a-mi dirija intonația, sistem care s-a dovedit foarte bun, căci mulți ani după aceea, cînd recitam, îl vedeam aevea pe bunul meu tată, făcîndu-mi cu mîna. La șapte ani am venit la București și am copilărit în cartierul Grant. Spuneam poezii la mai toate manifestațiile școlare. Recitind foarte mult, am deprins știința de a capta atenția publicului. În anul 1941 m-am înscris la Conservatorul „Astra“, pe care l-am urmat doi ani, concomitent lucrînd la o legătorie de cărți.

— Apoi ?

— Am dat admiterea la Conservatorul de muzică și artă dramatică. Comisie grea : Ion Manolescu, Soreanu, Marioara Voiculescu, V. I. Popa, Alice Voinescu.

— Pe cine ați avut profesor ?

— Nu vă grăbiți, deoarece Conservatorul avea o particularitate demnă de reținut : la jumătatea anului, a primului an, profesorul chema pe acei care nu se dovedeau prea talentați și-i sfătuia, cu sinceritate, să-și caute altceva de făcut, căci Thalia nu este pentru ei. Profesorul meu a fost Ion Manolescu, care era foarte sever și foarte drept.

— Puteți fi mîndră că ați trecut proba focului cu un asemenea pedagog.

— A fost un mare dascăl meșterul Manolescu. Dar marele meu exemplu s-a numit Alice Voinescu. I-am plăcut de cum m-a văzut. Mi-a deschis gustul pentru citit, mi-a spus ce și cum să citesc, mi-a înțeles tinerețea, care n-a fost nici frumoasă, nici ușoară, nici romantică. După ce am terminat Conservatorul am concurat pentru un post la Național, dar am fost nedreptățită. Această caznă a lămurit-o Tudor Vianu, care a creat un loc în plus. Așa am intrat la Național. Acolo mi-am dat toată viața.

— Cum s-ar zice, nu ați călcat cu dreptul.

— Dacă stau și mă gîndesc bine cam tot timpul activității mele la Național piciorul sting mi-a călăuzit pașii. În două rînduri rîsul mi-a adus necazuri.

— Chiar că nu-mi vine a crede. Vă rog să relatați împrejurările căci numai exuberantă nu v-am văzut. Cu toate că stăm de vorbă pentru prima oară v-am urmărit de foarte multe ori pe stradă. Printre pietoni mai mult vă strecurați de teamă parcă să nu deranjați pe cineva. Aveți mersul rar, privirea în jos, mereu îngîndurată, sînteți sobru îmbrăcată, ceea ce mă făcea să vă asemăn cu o tragediană special născută pentru marele repertoriu clasic. Credeam că nu știți să zîmbiți darmite să rîdeți.

— Vedeți cum înșală aparențele ? Aflați că am avut un rîs molipsitor. În Conservator era o vorbă : cinci minute pauză, rîde Sereda. Nimeni nu-mi rezista. După mine, toată clasa. Pe scenă, însă, am încurcat-o de două ori. Și grav.

— Cu ce prilejuri ?

— Jucam în „Tînăra Gardă“ și, la un moment dat trebuia să intre în scenă Ana Barcan. Eu am văzut că masa este înclinată și am vrut să-i atrag atenția Anei să fie prudentă. Nu mi-a înțeles semnele, masa s-a răsturnat, iar eu în loc să improvizez am început să rîd. Și cum rîsul este molipsitor, pe loc, partenerii și sala s-au contaminat. Prompt, Zaharia Stancu m-a retrogradat pe șase luni. A doua oară a fost mai grav căci îl aveam drept partener pe marele Timică. Jucam în spectacolul „O zi de odihnă“. Eram portăreasă și-l așteptam pe Timică să intre în scenă. Decorul era proaspăt vopsit și cum era iarnă, nu se uscase bine. Am sesizat situația de cum am intrat în scenă și-l așteptam pe maestru pentru a-i face un semn, știind prea bine că nu-i plăceau incidentele neprevăzute. Timică purta galoși, nu a sesizat semnele mele, iar galoșii se lipeau de dușumea, ceea ce l-a enervat la culme. Eu am început să rîd în stilul meu, maestrul mă străpungea cu privirile, iar sancțiunea am mers singură s-o iau căci în sală se afla, și de această dată, Zaharia Stancu. Cînd e să-ți meargă prost, merge totul din plin...

— Și, mai departe ?

— Apoi, m-am lecuit. Am învățat să mă stăpînesc pe scenă. Cît privește viața, ea a avut grijă să nu prea îmi scoată în cale multe momente euforice.

— Iată, vă apropiați de Elena Sereda pe care am descris-o ceva mai sus.

● Împreună cu Grigore Vasiliu-Birlic în „Valea Cucului“ de Mihai Beniuc

● Cu Emanoil Petruț în „Nuntă însîngerată“ de Garcia Lorca

În „Liceenii“ de Treniov

În „Învierea“ de Tolstoi

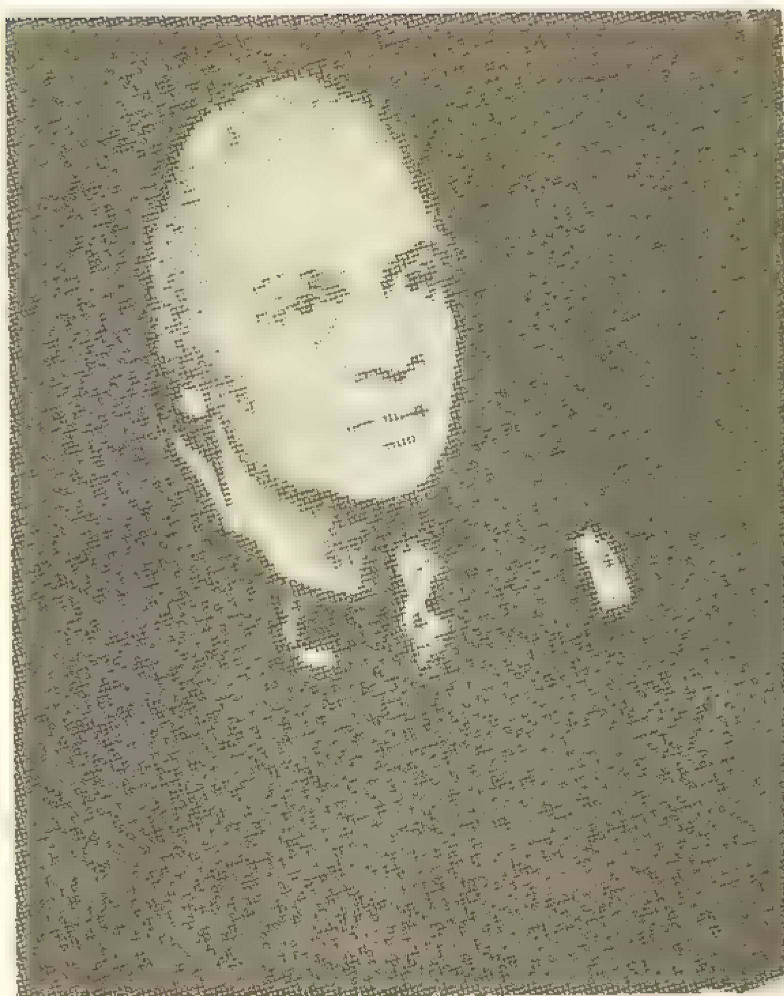

În „Gimnastică sentimentală“ de Vasile Voiculescu

— Următorii cinci, şase ani am fost victima unei inspiraţii nefericite a unui regizor, care m-a văzut babă. Am făcut rolul atît de bine, încît babă am fost şi în următorii ani. Eram tînără, ştiam că pot mai mult, dar tot în babe eram distribuită. Atunci mi-am dat seama cît de grea şi păcătoasă este meseria noastră, care, pe lingă talent şi dăruire scenică mai cere ceva. Dar ce să fac, datele mele erau cele pe care le ştiam şi teatru în teatru este foarte greu să joci. Nu-mi rămînea decît să aştept.

— Şi aţi aşteptat toată viaţa ?

— Nu fiţi malițios. Aveam şi eu zeii mei. Am fost distribuită în „Liceenii“. Rol greu căci eroina, într-o criză de disperare, se sinucide. Piesa mi-a fost de bun

În „Troienele“ pe scena Teatrului Naţional din Craiova

augur. Am depăşit condiţia de babă. Întinerisem. Îmi jucam vîrsta. Cu acest rol am luat premiul I de interpretare la primul Concurs al tinerilor actori.

— Astăzi cînd rolul unei femei mature nu v-ar cere nici un efort nu vă solicită nimeni.

— Aştept un rol de domnişoară. Poate mă aude cineva, doar se poartă compoziţia. Revin. Deci, se spărsese gheaţa. Am jucat în „Citadela“ lui Lovinescu alături de Lucia Sturdza Bulandra, Finteşteanu, Botta, Marcela Rusu, Matei Gheorghiu şi în „Arborele genealogic“ alături de fantastica Aura Buzescu.

— Staţi. Simt nevoia unei pauze interogative dacă mă pot exprima aşa. S-a întîmplat un lucru interesant. Cînd aţi vorbit de piesa lui Lovinescu aţi enumerat mai mulţi artişti, printre ei nume de mare rezonanţă. Cînd aţi vorbit de cea de-a doua piesă aţi spus un singur nume : Aura Buzescu. De ce după Aura Buzescu aţi pus punct ?

— Vedeţi, eu am avut norocul să joc alături sau să-i urmăresc din culise pe marii noştri actori de altădată. Despre fiecare a-şi putea vorbi ore în şir. Dar Aura Buzescu este o excepţie.

— Împărtăşesc punctul dumneavoastră de vedere. Am încercat de cîteva ori să-i solicit un interviu, dar am fost refuzat. În ce a constat marea ei forţă ?

— Avea o personalitate copleşitoare, fascinantă, cerebrală. Te îngheţa cu privirea de cum apărea pe scenă. Juca modern, făcea, deci, economie de gesturi, dar avea o putere de concentrare aproape hipnotizantă. Din aceste motive rolul l-am făcut cu multă trudă. În culise eram colege, dar pe scenă...

Apoi a venit o perioadă grea. Nu eram distribuită. Am solicitat dublură pentru rolul Maslovei din „Învierea“. Opt luni am repetat acasă rolul în speranţa că-l voi căpăta. L-am primit pînă la urmă, dar cu ce efort.

— Aşa cum mi-aţi mărturisit aţi jucat cu, sau văzut, mai toţi marii noştri actori ai generaţiei de aur. Despre toţi nu putem vorbi acum. Vă rog, totuşi, să vă opriţi la doi dintre ei, care vă sînt mai aproape de suflet.

— Pe Sonia Cluceru am iubit-o tare mult. Am jucat împreună în „Gaiţele“. Eram Zamfira. Nu accepta improvizaţiile. Cerea respectarea cu sfinţenie a textului. Era caldă, umană, dar foarte retrasă. Chiar închisă. Nu părăsea scena. Stătea în culise. Broda sau cosea. Nu-i scăpa nimic. Nu se putea desprinde de scenă oricît de lung era spectacolul.

● Scenă din drama istorică „Apus de soare“ a lui Barbu Şt. Delavrancea, cu George Calboreanu, Elvira Godeanu şi, în rolul Oanei, Elena Sereda

Meşterul Calboreanu era pîinea lui Dumnezeu. Am jucat alături de el în „Apus de soare“. Eram Oana. Venea cu două ore înainte de spectacol. Niciodată nu a ieşit la aplauze fără a mă lua de mînă. Cele două monologuri din capodopera lui Delavrancea îmi răsună şi acum în urechi. Cred că nimeni nu-l va putea egala. Îl ascultam de fiecare dată cînd le spunea cu sufletul la gură şi cu lacrimile în ochi, căci, în ciuda faptului că respecta textul, de fiecare dată era altul. Fantastic om, fantastic actor.

— Să revenim la Elena Sereda.

— Revenim. Jucam în schimb foarte mult la radio. Din păcate televiziunea mă solicita mai mult ca recitatoare. Dar asta nu mă prea mulţumea, cu toate că poezia este marea mea pasiune. Din păcate, acum, nici pentru versuri nu sînt solicitată.

— Ani de zile aţi făcut parte din numeroase jurii. Aproape că nu exista festival al teatrului de amatori fără Elena Sereda în juriu. Această activitate nu vă satisfăcea ?

— Foarte mult. Chiar îmi şi plăcea. Mişcarea de amatori este fantastică. Dar eu doream scena, scîndura aceea inertă, care se însufleţeşte imediat ce păşeşti pe ea. Scena mă refuza. Stăteam acasă, mă uitam la ceas, ştiam că la Naţional bate al treilea gong şi eu vegetez. Erau momente groaznice. Mai tîrziu am fost aleasă preşedinta sindicatului pe Naţional. Dacă aş fi avut altă fire puteam transforma poziţia într-o stare avantajoasă, dar cînd vedeam cîţi colegi nu joacă, mă cuprindea un sentiment de jenă cu toate că eram conştientă de valoarea talentului meu. Dar n-am făcut-o.

— Cum vă explicaţi că cinematografia aproape nu v-a solicitat ?

— Eu am zis că-mi explic ? Dar ce să fac : să pun mîna pe telefon şi să urlu : fraţilor regizori de ce nu mă chemaţi ? Vreau să joc, ştiu să joc, am talent. Prefer poezia. Nu o trădez, nu mă trădează.

— Poeţi preferaţi ?

— Eminescu, Arghezi, Blaga, Labiş.

— Cînd stăm de vorbă examenele de admitere sînt în toi. Tineri şi tinere, cu talent sau fără, asaltează porţile Institutului. Toţi se cred mari talente, cu toate că lumea teatrului este dură şi grea. Toţi aceşti tineri se vor : Romeo, Hamlet, Ofelia, Doamna Warren sau Ştefan cel Mare. Sigur că exagerez realitatea, căci amîndoi ştim foarte bine că în teatru mai este nevoie şi de valeţi. Dar candidaţii refuză realitatea. Toţi se vor mari.

— Tineretului îi stă bine cînd visează. Viaţa, timpul îi vor trezi la realitate. Ce-i prost este că mai scapă, nu ştiu cum, şi cîte un nechemat. Pentru el tragedia începe din anul întîi şi continuă toată viaţa.

— Dacă n-aţi fi intrat la teatru, ce v-ar fi pasionat ?

— Arheologia. Dar nu regret teatrul.

— Învăţaţi rolurile, greu, uşor ?

— Nici greu, nici uşor. Dar de învăţat le învăţam acasă. Aveam însă un obicei : citeam totul despre piesa pe care o jucam.

— Aţi lucrat cu mulţi regizori. Ce impresie v-au lăsat ?

— Ion Sava avea o fantezie buimăcitoare. Era un novator, din care motiv am fost tare afectată ; din cauza eşecului său cu Macbeth ; Mony Ghelerter, as în alcătuirea distribuţiei, nu făcea altceva decît să sugereze. Dar sugera de asemenea manieră că te copleşea ; Cojar face şcoală. Este un artizan al lucrului „mărunt“. Nu-i scapă nimic, nu oboseşte niciodată ; Berechet este clar, precis, explicit.

— Ne apropiem de finalul discuţiei. Puţin tristă dar reconfortantă. Mă uit la peretele plin cu cărţi şi-mi dau seama că în ceasurile de singurătate aveţi un partener de nădejde : cartea şi mai ales poezia. Poate nu peste multă vreme cineva îşi va fi adus aminte de o actriţă cu numele de Sereda, care şi acum la doi ani de la pensionare îşi potriveşte ceasul în funcţie de cel de-al treilea gong al Naţionalului, pe care chiar dacă nu-l aude îl intuieşte cu exactitate, seară de seară, chiar şi atunci cînd scena se odihneşte. Elena Sereda nu are relache. „Joacă“ în fiecare seară.

Dan Bîrlădeanu

Jacques Couëlle în Sardigne, în fața uneia dintre casele sale

Omul care construiește case invizibile

Agățate pe coamele dealurilor sau pierdute printre arbori, locuințele semnate Jacques Couëlle se confundă cu natura și sfidează regulile arhitecturii convenționale. Pionier al ecologiei, erudit și inventator de geniu, celebrul arhitect, admirat în lumea întreagă, a efectuat lucrări în Grecia, Senegal, Algeria, Maroc etc. În mai mult de o jumătate de secol el a construit mii de case și cîteva duzini de hoteluri în numeroase țări. Jacques Couëlle, recunoscut ca un arhitect desăvîrșit, nu avea inițial nici o diplomă. Ceea ce nu a constituit un handicap pentru a fi ales în unanimitate membru al Academiei de Arte Frumoase din Franța. Ulterior, i-a fost decernat prin decret special titlul de arhitect D.P.L.G. (Diplômé par le gouvernement), rezolvîndu-se astfel o situație paradoxală.

Articolul, apărut în revista **„Sélection du Reader's Digest"** sub semnătura lui **Jean-Marie Javron**, încearcă să familiarizeze publicul cu unele dintre realizările arhitectului francez Jacques Couëlle, creator al unor noi forme spațiale ținînd de ceea ce inspirat a numit **Jean Monda: „Arhitectura actuală — artă necunoscută".**

CETATEA TROGLODIȚILOR

E suficient să vizitezi satul Castellaras construit între Cannes și Grasse, pentru a realiza pînă la ce punct Couëlle a revoluționat concepțiile arhitecturii tradiționale. Agățate de coaste în mijlocul stîncilor, pinilor și a arbuștilor de mimoze, casele lui te fac mai degrabă să te gîndești la sculpturi abstracte, decît la locuințe. Acoperișurile de forme neregulate sînt, de fapt, prelungiri naturale ale formelor de relief ale terenului. Patio-urile și terasele par mai degrabă eroziuni ale mării; se caută în zadar un unghi drept, camere, ferestre, balcoane — totul e curb. Materialul de bază — betonul brut cu tonuri de ocru și piele oxidată — se confundă atît de bine [illegible] peisajul încît un vizitator neavertizat ar [illegible] foarte bine să creadă că vede acolo o [illegible] troglodită multimilenară.

Couëlle ține să introducă peisajul în casă: **„Mediul înconjurător, natura începe la fereastra noastră. Dormitoarele mele au toate mai mulți kilometri lungime, pentru că nimic nu împiedică vederea".** El nu ezită să distrugă o movilă care jenează privirea sau să construiască o colină pentru a ascunde o construcție dizgrațioasă, fie ea cît de îndepărtată

Copil fiind, el își petrecea vacanța în Provence, cu părinții. La vîrsta de 10 ani, Couëlle știa că un iepure nu-și construiește culcușul la întîmplare, ci ține cont de vînturile dominante, de cursul apelor, de expunere, de amenințarea eventualilor trecători. Este fundamentul a ceea ce el numește **„arhitectură instinctivă": „Ca și animalul în vizuina lui**, explică el, **noi avem nevoie să ne simțim în siguranță și în același timp în armonie cu natura".** Atunci cînd pune la punct macheta unei case, Couëlle plimbă o lampă electrică în cele mai îndepărtate colțuri pentru a studia insorirea, înainte de a fixa forma definitivă a volumelor.

O NOAPTE CUMPLITĂ

La 11 ani, J. Couëlle a construit prima sa casă. Pe cînd se afla în vacanță, în Normandia, a participat la un concurs de castele de nisip unde macheta lui a cîștigat premiul I. Anul următor el și-a reeditat performanța. În cel de-al treilea an a fost clasat în afara concursului. **„Nu putem premia mereu același copil"**, i-a răspuns președintele juriului. **„Am căpătat o asemenea aversiune împotriva examinatorilor**, povestește Couëlle, **încît am hotărît să nu mai merg niciodată la școală și să nu mai trec nici un singur examen!"** Acest lucru nu l-a împiedicat să se cultive și încă cu pasiune. La 15 ani și-a petrecut mai multe săptămîni cu ciobanii din Provence Nord care l-au învățat să recunoască păsările, insectele, plantele. La Bologna a urmat studii de anatomie comparată. La Bourges s-a lăsat închis într-o scară a catedralei pentru a admira mai bine vitraliile în lumina apusului de soare, ceea ce l-a făcut să petreacă o noapte cumplită în mijlocul liliecilor.

La 21 de ani, J. Couëlle învățase atît de mult încît a creat în Aix-en-Provence Centrul de documentare pentru arhitecți „Decorația arhitecturală", iar la 24 guvernul spaniol i-a încredințat restaurarea unui important monument istoric din Castilia. De asemenea, aceasta a fost epoca în care a răsărit ca din pămînt prima casă couëlliană. Un agent de schimb new-yorkez, Barney Schley, îi ceruse lui Couëlle să-i decoreze una din camerele vilei pe care tocmai și-o construise în apropiere de Grasse : o casă fabuloasă în stilul arhitecturii romane evaluată la un preț exorbitant. Couëlle își începe munca, rupînd monotonia unghiurilor drepte, creînd colțuri secrete, nișe, încrustînd solul cu dale în genul pardoselii specifice Evului Mediu. De-abia a terminat cînd Schley l-a convocat. Agentul de schimb a cerut să se demoleze somptuoasa vilă, nelăsînd în picioare decît camera decorată de Couëlle : **„Acum**, i-a spus el, **aveți mînă liberă să reconstruiți totul după ideea dv.".**

Macheta „Acropolei Negritudinii" în insula Gorée

FUTURIST ȘI MILENAR

În secolul calculatorului Couëlle își concepe casele ca un adevărat arhitect. De fapt, el reproduce pe o machetă în gips cele mai mici accidente de teren, arborii, stîncile. Chiar pe această machetă el își modelează construcția, dispunînd camerele în jurul patio-ului. În stadiul realizării propriu-zise pune adesea el însuși mîna pe modele, modificînd un oarecare detaliu, prea mic pentru a fi definit pe machetă. Tehnicile lui profund novatoare fac din construcție aproape un joc de copil. Astfel, el a pus la punct un procedeu care înlocuiește armătura metalică a betonului printr-o rețea de fire de oțel, similare cuiburilor de viespi. Pe această rețea se fixează diversele conducte de canalizări. Apoi, o pompă similară unui pistol folosit la zugrăveli permite ca totul să fie cufundat în ciment sau polistiren. Soliditatea ansamblului este excepțională. În Scandinavia, o casă construită de numai doi muncitori după acest procedeu suportă o greutate de 43 t de pămînt și de plante.

Această casă, în același timp futuristă și milenară, nu este decît o parcelă dintr-un fabulos ansamblu de vacanță construit pe 52 km². Aceste mici grupe de locuințe au ca particularitate faptul că nu schimbă fizionomia locului. Nu departe de aceste case el a construit de asemenea complexul hotelier de la Cala di Volpe, care a contribuit la întărirea reputației sale de „arhitect al miliardarilor".

„Această reputație, spune el, **mi-a făcut mult rău prin faptul că ea a acreditat ideea că locuințele mele îngemănate cu peisajul ar fi elucubrații luxoase, în condițiile în care nu se mai construiește nimic prea modest. S-a uitat astfel că eu am construit sute de așezări sociale".**

TIBIA CA MODEL

Poate la Fédale, în Maroc, într-un centru de locuințe unde Couëlle a construit 620 de case originale strălucește cel mai mult extraordinara sa forță inventivă. Construite pe bază de elemente prefabricate, botezate „fuzee de ceramică", casele au fost ridicate în cîteva săptămîni prin manevre simple. O dată în plus arhitectul îi este dator naturii

Orașul marin din Port-la-Galère, la Théoule, în Alpii Maritimi

pentru inventarea acestui mod revoluționar de a construi locuințe. Modelul acestor construcții este în același timp **tibia umană** și **tija de bambus**. **„Într-adevăr,** explică Couëlle, **și una și cealaltă au particularitatea de a fi ca niște scorburi, un soi de locuințe extrem de mici, comparativ cu greutățile pe care sînt capabile să le susțină“.**

Lungi de 30 cm, largi de 8 cm și cîntărind 1 kg, „fuzeele de ceramică“ reproduc foarte fin această structură naturală într-un material asemănător țiglei. Prevăzute cu un „gît de sticlă“ la una din extremități, fuzeele se îmbină unele în altele pentru a ridica un perete sau o boltă înainte de a fi înglobate în ciment. Rezistența lor este de aproximativ trei ori mai mare decît a betonului.

În afara „fuzeelor de ceramică“ revoluționare, J. Couëlle e celebru și datorită celor cîteva sute de grădini pe care le-a proiectat în lumea întreagă. **„Plantele,** apreciază el, **trebuie să facă parte integrantă din cultura noastră. Adam și Eva nu au fost urcați pe un vîrf de munte, ci într-o grădină“.** Toate cercetările sale n-au decît unul și același scop: **„a regăsi modul cel mai corect de întrebuințare a lumii care ne înconjoară. La Versailles,** continuă el, **se admiră ordinea, dar este vorba de o ruptură monstruoasă cu mediul înconjurător. O asemenea ruptură, încît pentru a da ansamblului puțină coerență a trebuit să fie reamenajate peste tot «colțuri de natură», adaptate clădirii. De aici și grădinițele în stil franțuzesc. Priviți dimpotrivă o fortăreață din Evul Mediu prinsă pe o stîncă sau plasată la cotitura unui fluviu : este locul pe care un animal l-ar fi ales pentru vizuina sa“.**

HOTELUL ZEILOR

Aceste reflexii l-au făcut să-și pună întrebări despre fenomene tulburătoare pe care cea mai mare parte dintre confrații săi le-au pus pe seama superstiției. Astfel, el a constatat că scările sînt mai puțin obositoare la urcat atunci cînd spirala lor se întoarce de la dreapta la stînga, similar majorității scoicilor. **„Eu țin cont de astfel de fenomene atunci cînd construiesc“,** a declarat J. Couëlle, a cărui vitalitate și putere de muncă îi permit să conducă în același timp zece proiecte în diverse părți ale lumii.

Printre acestea, primul „hotel orizontal“, construit în Algeria. El are 1 000 de camere, este total încorporat dunelor de coastă, camerele regrupîndu-se în mici insulițe legate prin drumuri care traversează dunele.

Un alt hotel, construit de Couëlle în Iran și care acoperă 8 000 m^2 este și el practic invizibil. Construit pe coasta unei coline și în parte tăiat chiar în stîncă, hotelul are drept acoperiș vaste peluze plantate cu arbuști. **„Dacă un aviator ar încerca să-l găsească din înaltul cerului,** spune Couëlle, **el va vedea mai degrabă oi și arbuști“.**

La Delphi, pe muntele Parnasse, Couëlle a construit la cererea guvernului grec **Hotelul Zeilor,** de asemenea complet invizibil, nu departe de templul lui Apollo. Dar operei sale capitale i-a fost destinată insula Gorée din Senegal. Botezată „Acropola Negritudinii“, construcția — un vast complex de 300 de camere, săli de muncă, un muzeu și un amfiteatru, totul încoronat de o piscină situată la 34 m deasupra mării — a fost gîndită ca un loc de întîlnire a Occidentului cu lumea neagră.

„În timp ce la alții, cariera constă în exploatarea diplomelor, încheind perioada de studiu, la dumneavoastră această carieră are o continuitate, pentru că ea este în evoluție permanentă“. Acest elogiu adresat arhitectului care construiește case invizibile a fost rostit de președintele Academiei de Arte Frumoase atunci cînd Jacques Couëlle a fost primit ca membru al acestei prestigioase instituții.

Ceea ce arhitectul i-a răspuns cu această ocazie merită să fie subiect de meditație la ora la care poluarea, noxele de toate felurile și chiar saturația locurilor noastre de petrecere a timpului liber pun în pericol echilibrul nostru:

„Omul poate să dispună de timpul său pentru că el însuși și-l trăiește, dar nu poate să dispună de spațiu, pentru că spațiul este durabil și rămîne chiar după ce omul trece“.

Traducere și adaptare de
Florian Popa Micșan

Li Zongyuan (773 — 819)

INSCRIPȚIE PE O PIATRĂ

După ce am colindat timp de opt zile munții de la soare-apune, am luat-o înspre nord-vest și, la vreo două sute de pași, am dat de iezerul Gumu.

La douăzeci și cinci de pași de acest iezer, mergînd spre apus, se afla un zăgaz unde apa spumega la mare adîncime, iar ceva mai departe se zărea un colnic cu bambuși și feluriți copaci. Din pămînt ieșeau furioase o mulțime de pietre, cu forme dintre cele mai ciudate. Unele se înșirau una după alta în jos, făcîndu-te să te gîndești la niște cai sau bivoli mergînd să se adape la rîu. Altele se înverșunau spre urcuș, semănînd cu niște urși porniți spre înălțimi. Acest colnic, nu mai mare decît a cincisprezecea parte dintr-un hectar, cuprindea toate priveliștile lumii.

Întrebînd pe un localnic cui aparține acest teren, mi s-a spus că este părăsit de un oarecare domn Tang și că este de vînzare. Prețul era patru sute de taeli. N-am stat pe gînduri, m-am oferit drept cumpărător. Li Shenyuan și Yuan Keji, prietenii mei de hoinăreală, m-au aprobat bucuroși.

Am angajat imediat cîțiva oameni care au smuls buruienile, și au tăiat arbuștii, dîndu-le foc. S-au arătat astfel, în toată splendoarea, bambușii, copacii și pietrele cu formele lor ciudate. De pe colnic, puteai acum să admiri nestingherit vîrful munților, trecerea norilor, curgerea izvoarelor, jocul păsărilor sau al animalelor sălbatice. Totul părea să se întreacă în a plăti tribut de frumusețe acestui colnic. Cînd te întindeai pe o rogojină, prospețimea peisajului îți înveselea ochii, ciripitul păsărilor îți mîngîia auzul, limpezimea domoală îți tulbura cugetul, iar liniștea adîncă îți împăca inima. Eram fericit. Știam că în alte împrejurări n-aș fi reușit să devin stăpînul unui astfel de loc.

Într-adevăr, dacă acest loc atît de frumos s-ar fi aflat în apropierea parcului imperial, nobilii s-ar fi bătut pe el la licitație și prețul lui ar fi urcat la o mie de taeli numai într-o singură zi. Dar el era necunoscut, părăsit aici, într-un ținut unde țăranii și pescarii îl vedeau zi de zi și nu-l luau în seamă. Iată de ce Shenyuan, Keji și eu ne fericeam că am pus stăpînire pe el. Ce și-ar fi putut dori mai mult acest colnic ?

Soarta colnicului am gravat-o aici, pe această piatră.

Traducere de
Alexandrina Monteoru

UN RAPSOD DIN NORD

Ținuturile din nord-vestul României, Maramureșul și Sătmarul i-au fascinat dintotdeauna pe artiștii plastici, și nu numai pe ei. Adie un aer de legendă peste pădurile și munții lor sălbatici, ceva din măreția și asprimea peisajului a trecut în firea și înfățișarea localnicilor, oameni mîndri, neînduplecați, apărători statornici ai gliei strămoșești, în atîtea rînduri de-a lungul veacurilor amenințată... În tăcerea de catedrală a codrilor Maramureșului mai dăinuie parcă ecourile cavalcadei care avea să-l poarte pe Dragoș și ai lui în Moldova unde urma să întemeieze un principat... Paul Erdös, născut într-o comună din Sătmar, a respirat încă din pruncie, odată cu miresmele tari ale cîmpurilor și pădurilor acea „adiere a spiritului care învăluie anumite ținuturi“, după fericita, clasica expresie a lui Maurice Barres, emanație a unei istorii de un prestigiu incomensurabil.

Nu-i de mirare deci că, deși puternica vocație plastică l-a purtat prin înalte școli din România, Ungaria, Italia și Franța, unde și-a desăvîrșit meșteșugul, a revenit cu gîndul, mai apoi, el însuși, la oamenii din ținutu-i natal. Pentru a-i zugrăvi, pentru a le transpune pe coala de hîrtie gîndurile, bucuriile, tristețile. Marile teme ale graficianului Paul Erdös, Oașul, figuri feminine din Oaș și Maramureș, scene de muncă și viață din Sătmarul de acum 4—5 decenii, i-au adus o largă popularitate și un prestigiu binemeritat în lumea artelor plastice. De-a lungul anilor, numeroase expoziții în țară și străinătate (la Moscova, Budapesta, Riga, Lugano, Praga, Londra, Atena etc.) au sporit faima acestui veritabil rapsod al Maramureșului și Sătmarului. Nici astăzi, Paul Erdös, artist român de origine maghiară, vicepreședinte al Uniunii Artiștilor Plastici, nu și-a modificat opțiunile. E adevărat, arta sa este mai meditativă, a cîștigat în profunzime, desenul s-a esențializat. Dar maestrul abordează cu predilecție aceleași teme care-l obsedează de o viață. Adîncindu-le, descoperindu-le sensurile noi, uneori grave. Ca și cum peste pădurile și munții din nord s-ar face simțită apropierea toamnei...

Mihai Hetco

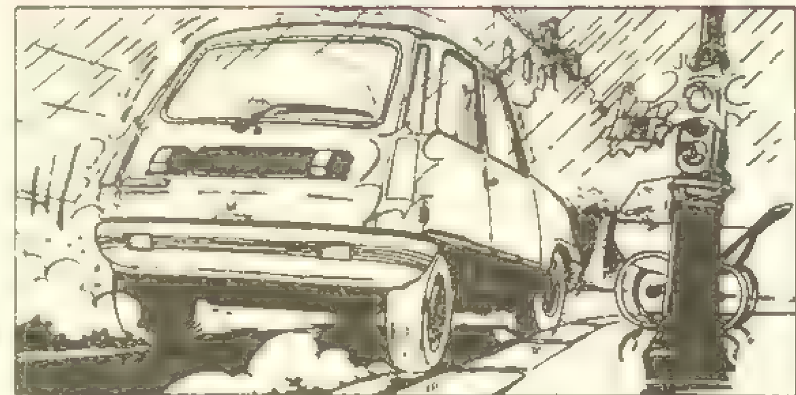
Cutie poştală pe patru roţi

De două săptămîni relaţiile între Relu şi soţia sa se răciseră considerabil. Povestirile despre întîmplările de la serviciu, sarea zilei, care ocupau un loc important în viaţa lor, depănate savuros mai ales după prînz, dispăruseră din programul zilei. Fiecare din ei le simţea lipsa. Amîndoi, observatori şi psihologi fini, ştiau să istorisească cu talent, să dea umor şi celor mai banale fapte. Acum înlocuiseră acest program creator de bună dispoziţie cu lectura. Masa o serveau în tăcere, fără comentarii. Doar strictul necesar de cuvinte pentru bunul mers al treburilor gospodăreşti „Fii amabilă, spală-mi cămaşa albă", „mîine, te rog să cumperi o pîine". Nu-şi reproşau şi nu-şi imputau nimic. Pe feţele lor aparent nu puteai citi supărare, mîhnire, părere de rău. Nimic, nimic. Doar indiferenţă, ce-i drept, parcă o indiferenţă puţin forţată. Voiau pare-se cînd unul, cînd altul, să rupă tăcerea, să risipească neîncrederea care se instalase între ei, dar n-aveau curajul, nici forţa pentru aceasta. De 10 ani de cînd erau împreună, el inginer, ea medic, nimic n-a tulburat tihna căminului lor. Gelozia, acest sentiment care după cum spune Rochefoucauld „se naşte odată cu dragostea, dar nu moare totdeauna cu ea", n-a reprezentat pentru ei niciodată o problemă. Ba, dimpotrivă, devenea un subiect de haz. „Ai văzut cum te privea tipul ce semăna cu Rudolf Valentino?". „Sau, mai realist, cu frizerul din «D-ale Carnavalului»", îl corectează Gina pe Relu. „Nu fi nici tu aşa de dură cu admiratorii tăi. Nici măcar nu i-ai adresat un zîmbet de complezenţă". Ea înalţă din umeri, semn al lipsei totale de importanţă a faptului respectiv, şi-şi continuă uscatul părului. Altă dată, la întîlnirea de cinci ani de la terminarea facultăţii, el fusese luat literalmente cu asalt de o fostă colegă, acum divorţată, care fără jenă îl lua din braţele partenerelor, pentru a nu-l lăsa să-i scape vreun dans cu adoratul ei. În altă familie, o asemenea situaţie ar fi fost poate un prilej de discuţii, dacă nu chiar de ceartă. Ajunşi acasă, pentru cei doi soţi întîmplarea a fost un prilej de haz nemaipomenit. „Mică şi plinuţă, reamintea ea scena («chiar rotunjoară bine», completă Relu) se tot vîra în tine, înălţînd ochişorii ei de... cel mai potrivit termen ar fi de viteluşă, probabil pentru a te da gata. Şi tu, nepoliticos, o tot ţineai la distanţă, iar spre sfîrşit chiar ai refuzat-o la un rock pe motiv că... te dor picioarele! Asta-i motivare pentru un bărbat de 30 de ani, falnic ca un brad?". „Ce să-i faci, e greu să-i spui unei femei, mai cu seamă, foste colege, în ce situaţie ridicolă, penibilă, se pune prin atitudinea ce o adoptă". „Ce-ar fi fost, îi spuse în replică Gina surîzînd, s-o rog să-mi rezerve în carneţelul ei şi mie unul din dansuri, în calitatea mea de soţie?" „Tu, draga mea eşti o veritabilă doamnă chiar cînd dormi, darmite în asemenea situaţie".

Ca să ştii să te împaci, să stăpîneşti cum s-ar zice tehnica împăcării, a reconcilierii, trebuie să ştii şi să te cerţi. Cei care se ciondănesc zi de zi cunosc mai bine subtilităţile împăcării că doar e imposibil să fii mereu în stare de ceartă. Aşa şi Relu cu Gina. Dacă în zece ani n-au avut decît schimburi nevinovate de înţepături, n-aveau siguranţa necesară în dregerea lucrurilor. Din filme şi din cărţi asemenea lucruri se învaţă mai greu. Copiii însă reprezintă un liant teribil, un mijloc extrem de eficient de împăcare între soţi. O glumă făcută de cei mici, o vorbă de duh, o privire mustrătoare, nişte lacrimi sînt în stare să lichideze pe loc un conflict ivit în cuplul respectiv. Gina şi Relu erau handicapaţi însă de lipsa moştenitorilor. Îi doreau amîndoi, dar copiii se lăsau aşteptaţi.

O întîmplare fără haz

Într-o zi inginerul şi-a luat inima în dinţi sperînd ca prin întîmplarea hazlie ce intenţiona s-o istorisească Ginei, va mai risipi norii adunaţi din nu se ştie ce direcţie deasupra micii lor familii. „Ştii ce s-a întîmplat azi la noi, Gina?" Mirată că în sfîrşit Relu a abandonat stereotipia întrebărilor şi răspunsurilor legate strict de lucruri domestice, Gina s-a uitat la el, de parcă în bucătăria unde serveau zilnic masa ar fi apărut un extraterestru. „De unde să ştiu...?". „Imaginează-ţi că Stelian l-a rugat pe şoferul care conduce maşina unităţii să-i facă plinul autoturismului

său. I-a dat banii, cheile, Nea Fane s-a urcat la volan şi a plecat. După cîtva timp se aud pe coridor discuţii aprinse. «De ce nu mi-aţi spus, tovarăşe inginer, că aţi scos rezervorul lateral?». «Păi ce are una cu alta, nea Fane? întreabă Stelian. Doar ştii ce probleme mi-au dat robinetele prost plasate şi în plus neetanşe? Se produceau întotdeauna scurgeri de benzină. Puteam lua foc oricînd». «Ştiu, tovarăşe inginer, cum să nu ştiu, dar să vedeţi ce s-a întîmplat»... Inginerul a intuit imediat toată tărăşenia. «Doar nu cumva ţi-a dat prin minte să descui buşonul de la rezervorul lateral?». «Exact don inginer, aşa s-a şi întîmplat». «Şi...?». «Şi... fata de la staţie a fixat bine mersi furtunul în orificiul respectiv, dînd drumul la benzină. S-a oprit abia cînd cetăţenii văzînd că benzina se scurge pe trotuar şi chiar pe pantofii ei şi ai mei, au început să strige. Fata m-a făcut pe drept, cu ou şi cu oţet. «Ce dumneata nu-ţi cunoşti maşina?» deşi eu n-aveam nici o vină şi pînă la urmă i-am plătit. Pentru cei douăzeci de litri risipiţi şi pentru cei 20 introduşi ulterior în rezervorul de jos. Dacă nu m-aţi avertizat! Necazul e însă altul, tovarăşe inginer. Tot porbagajul, fotoliile, în sfîrşit tot, e îmbibat cu benzină. Trebuie să scoatem canapelele, covoarele şi chiar o parte din tapiţerie, să curăţim, să uscăm şi mai ales să ferim maşina de vreo scînteie». Stelian a rămas ca la dentist! «Şi acum, zice el, luni de-a rîndul, în maşină va mirosi numai a benzină, cu toate măsurile înşirate de tine». «Asta aşa-i, don inginer. Nu vă supăraţi eu n-am nici o vină, am vrut să vă servesc ca întotdeauna». «Nu mă supăr nea Fane. Eu am fost căscat»".

— Seamănă leit cu taică-său: cum are puţin timp liber, repară cîte ceva la cărucior!

Gina a ascultat cu atenţie povestirea, a schiţat la un moment dat un zîmbet vag, dar s-a mulţumit doar cu remarca: „Păcat de benzină". Apoi şi-a văzut mai departe de treburile ei la bucătărie. Relu s-a întunecat la faţă. Spera într-un început de reconciliere. Ce putea s-o supere într-atît pe Gina încît să se transforme total faţă de trecut? De vreun bărbat care să intervină în viaţa ei nu putea fi vorba, o cunoştea prea bine. Atunci?

Biletul cu bucluc

Unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Relu, inginer şi el, îl abordează într-o dimineaţă, în timp ce urcau împreună treptele intrării Institutului de Proiectări unde lucrau. „Relule, o ştii pe Giorgiana?". „Cum să nu, e prietena ta, arhitect şi încă talentată. Urma să vă căsătoriţi în curînd. M-am şi mirat că nu mi-aţi mai spus nimic despre intenţiile voastre. Aţi amînat cumva proiectul?". „Aş, mai rău, cred că a căzut totul". „Şi de ce mă rog, doar şi tu şi ea sînteţi oameni de caracter şi vă cunoaşteţi nu de două săptămîni, ci de doi ani. Şi mă rog de la ce v-aţi luat". „De la un fleac. Acum vreo două săptămîni mi-ai împrumutat maşina. Îţi aminteşti, nu?". „Bineînţeles, a ta era la reparat, iar eu în ziua aceea n-am avut nevoie de ea şi nici Gina". „Georgiana pretinde că mi-a lăsat un bilet în care... deşi e o chestie intimă, ţie ţi-o spun că-mi eşti cel mai bun şi drag prieten. Îmi scria, pretinde ea"... „De ce tot spui pretinde ea? N-ai recepţionat mesajul?". „Bineînţeles că nu! Mă rog, s-o fi pierdut. Important e ce scrie. Pe scurt cam aşa: că mă iubeşte nespus, că nu mai poate de dorul meu şi că mă aşteaptă la ea, în seara respectivă". „Şi de ce nu ţi-a mărturisit dorul acesta la telefon?". „Pentru simplul motiv că nu m-a găsit. Asta n-ar fi nimic dar partea gravă a problemei e că m-a căutat toată noaptea acasă la telefon şi nu m-a găsit. Ştii doar că noi am lucrat pînă dimineaţa la proiectul de reparare a avariei care era mai mult decît urgent. Dar ea rămîne surdă la toate motivările mele". „Şi unde ţi-a lăsat mă rog faimosul bilet, care mă duce cu mintea la celebra scrisoare pierdută a lui Caragiale?". „Unde? În autoturismul tău. Ştia că mi-ai împrumutat maşina, că în mod sigur o voi folosi în drumul spre casă şi l-a strecurat prin geamul întredeschis al autoturismului. Hîrtiuţa în loc să cadă pe canapea, o fi picat jos. A doua zi dimineaţă, după noaptea albă petrecută de amîndoi cu întocmirea proiectului, m-ai lăsat pe mine acasă, apoi te-ai dus cu autoturismul mai departe spre locuinţa ta. Erai ca şi mine la fel de extenuat. În starea ce ne aflam, era firesc să nu observăm o hîrtie rătăcită pe podeaua maşinii. Dar ce ai Relule? ţi-e rău? spune ceva, parcă ai încasat un ciomag în cap şi abia te ţii pe picioare". Inginerul, palid la faţă, cu fruntea încruntată, cu ochii privind în gol, nu spune nimic. Doar într-un trîziu, rosteşte. „Am trecut printr-o uşoară stare de rău dar mi-a trecut". Gîndul îi zboară la Gina. „De asta era ea supărată pe mine. A găsit probabil întîmplător în maşină faimoasa depeşă. Apoi, după o scurtă pauză se adresează prietenului. „Hai cu mine acasă şi explică-i Ginei cum a fost cu nenorocitul vostru de bilet. De două săptămîni asta-i motivul pentru care Gina «n-are texte» cu mine".

Happy End

„Bată-vă să vă bată, priviţi blestematul de bilet! În fiecare zi intenţionam să i-l arăt lui Relu şi tot mă răzgîndeam". „Cînd l-am găsit în maşină mi-a venit întîi să rîd. Cînd mai are soţul meu timp şi de amante, că doar de la serviciu vine zilnic direct acasă. Dar, mai ştii? Apoi am intrat la idei". Şi Gina, aruncă pe masă o hîrtie mototolită. „Trebuie acum să-i explicăm Giorgianei tale încurcătura şi să încercăm să fixăm data nunţii. Vă cununăm noi. De-acord Relule?". „Mai încape vorbă? Cum s-ar zice, drept recompensă pentru firele albe pe care ni le-a scos mie şi Ginei în aceste două săptămîni biletul vostru faimos" remarcă el maliţios.

Victor Beda

Adevărul despre MOCIAR

- Zona de protecție a stejarilor seculari.
- Cîți ani va fi avînd acest stejar lovit de trăznet ?

Despre Mociar, pădure cu stejari seculari aflată între valea Gurghiului și cea a Beicii, în apropierea orașului Reghin din județul Mureș, scriam cîndva : **„Mociarul, cum îl știu eu de cînd îi lumea, este un cîmp întins și larg pe care mergeam pînă mi se ura, cînd eram copil. Nu e loc neted decît o parte din el, cea dinspre pădurea de la 37. Restul e teren costiș, cu înclinație moale însă. Dinspre apus și dinspre nord-est îl împrejmuie fagii și brazii mai frumoși decît cariatidele“** (Valentin Borda, **Crochiuri,** Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1983).

Așa știam eu Mociarul. Cei care au vorbit despre el s-au referit, de obicei, numai la rezervația de stejari seculari. Numai în lucrările de specialitate s-a spus adevărul. Dar marea masă de cititori, turiștii pasionați de frumusețile naturii patriei, de unicatele ei nu au acces întotdeauna la aceste lucrări. De aceea, în cele ce urmează, voi spune cîteva cuvinte adevărate despre Mociar. O voi face cu ajutorul inginerului silvic **Mihai Gherghel,** directorul Liceului silvic din comuna Gurghiu. Cu domnia sa am avut recent o convorbire consacrată tocmai acestui subiect...

Zona pe care se desfășoară pădurea astăzi nu era, probabil, acoperită cu vegetație în timpurile de demult, imemoriale. Aici era, probabil, o mlaștină. Suprafața pe care o denumim acum cu acest termen propriu, **Mociar,** se întinde pe 2 000 de hectare și cuprinde trei trupuri de pădure : **Mociarul de sus, Mociarul mijlociu** și **Mociarul de jos.** Aparține U.P. Mociar din cadrul Ocolului silvic Valea Gurghiului, Inspectoratul silvic județean Mureș.

Așadar, dintr-o dată, după primele explicații ale profesorului Mihai Gherghel, imaginea mea despre Mociar s-a schimbat. Eu înțelegeam prin Mociar, ca atîția alții, numai terenul deschis dinspre comuna Beica, unde se găsesc exemplarele de stejari seculari cele mai reprezentative. Or, el, practic, se constituie dintr-o pădure falnică întinsă pe mai bine de zece kilometri. Am cutreierat-o toată, de mai multe ori, în copilărie. Am ocolit-o prin capătul dinspre răsărit, pe drumeagul ce duce în satele Chinceș (Comori) și Sînmihai, pentru a se întîlni, la Căcuci, cu valea Beicii. Am trecut prin inima ei, pînă „la Tău“, unde își are gospodăria vărul meu de-al doilea, Andrei Liț, brigadierul silvic. Am „tăiat-o“ drept spre Jabenița și Solovăstru și am înconjurat-o pe drumul ce duce de la Reghin la Sovata. De cîte ori ? De sute, poate de mii de ori... Dar eu credeam pe atunci că Mociarul este numai partea unde pășteau vacile satului meu. Abia tîrziu am aflat că lucrurile stau altfel. Și abia acum, în 1985, am aflat adevărul...

Mociarul de sus cuprinde terenuri în pantă, la o altitudine mai mare. Stejarul a cedat locul gorunului și fagului, gorunetelor. Alte specii întîlnite aici : tei, carpen, jugastru ; arbuști ca : păducelul, alunul, pațachina sau crușinul. Arboretele de terasă predomină în Mociarul de mijloc și de jos, unde există un sistem de terase, poate formate de rîul Gurghiu. Au fost sesizate cinci terase foarte bine conservate. Terasa a V-a (pășunea Beicii) prezintă cei mai reprezentativi stejari, despre care un ghid în limba maghiară afirmă că ar avea o vechime de 700 de ani, nu 500, cum știam și eu...

Stejarii seculari se pot vedea pe o suprafață de circa 50 de hectare. Sînt stingheri acum, mulți dintre ei au trupurile lovite de trăsnete și arse, dar sînt încă atîția dintre ei și falnici. Nu ca altă dată, cînd mă adăposteam pe ploaie sub coroana lor sau cînd mă urcam în ei să scutur ghindă. Toți constituie însă o raritate, un „obiectiv“ turistic demn de văzut. Așa cum mergem să vedem vulcanii noroioși de la **Berca,** tot așa trebuie văzuți și stejarii de la **Beica...**

Dintre ei, cei de demult, pe care eu nu i-am întîlnit recent, cînd m-am dus, cu Petruț, fiul meu, să-i fotografiez, se păstrează cîteva sute. Pentru a fi conservați s-au făcut, în preajma lor, împăduriri cu fel de fel de specii : stejar, gorun, plop, pin silvestru, molid, pin negru, încît, poate, prin grija silvicultorilor, nu vor dispărea, cum a început să dispară (oare de ce ?) pădurea frumoasă de la 37, pădure veche de circa 90 de ani.

— Ca element floristic rar în Mociar, îmi spune Mihai Gherghel, **se găsește laleaua pestriță (fritilaria meleagris), plantă ocrotită de lege.**

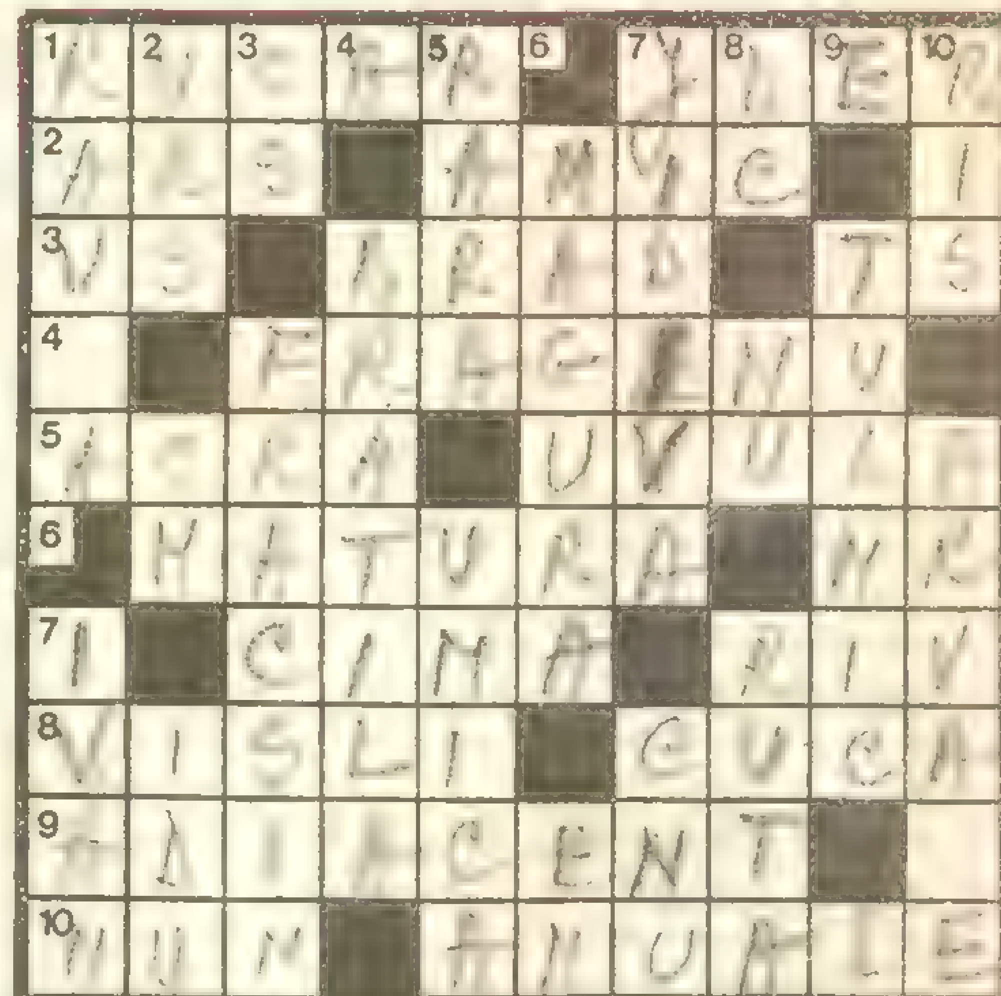
Așa că cei care vor porni în drumeție prin locurile despre care am vorbit mai sus vor putea vedea nu numai rarisimele exemplare de stejari, ci și frumoasa lalea pestriță...

Valentin Borda

Munții Iezer

ORIZONTAL : 1) Pitorească așezare argeșeană (680 m alt.) situată la confluența **Dîmboviței** cu **Rîușorul — ** Component cu blană prețioasă a faunei mărunte **(Martes martes)** întîlnit foarte frecvent în cuprinsul masivului. **2) Piscul...,** vîrf proeminent (1 840 m) îmbrăcat în pășuni alpine, de pe teritoriul **Muntelui Mera Mare —** Prieten. **3)** Căuș ! — Arbore **(Abies alba)** cu pondere în vegetația **Munților Iezer,** în special în etajul cuprins între 1 250—1 450 m — Tuns ! **4)** Vîrf de 1 309 m, la stînga **Rîușorului. 5)** Acidă — Numele științific al omușorului. **6)** Ocrotită de lege în zona **Munților Iezer** în perimetrul comunei **Albeștii de Muscel,** unde întîlnim **calcare numulitice eocene, granitele de Albești** precum și fosile de numuliți și animale marine — Număr scurt. **7)** Masa de seară — Într-o privire ! **8)** A trage la rame — Căciulă înaltă și țuguiată purtată odinioară de voievozii noștri, a cărei formă o are piscul principal al **Păpușii** (în apropierea cabanei omonime). **9)** Cu același vîrf și o latură comună (sing.). **10)** Naș — Se întîmplă o dată la 12 luni (pl.).

VERTICAL : 1) Muchia lui..., versant despădurit (1 232 m) ce constituie ultimul obstacol pe traseul turistic dintre cabana **Voina** și **Cojocaru (Valea Dîmboviței) — Valea lui...,** afluent al Dîmboviței pe cursul căruia se află casa de vînătoare **Piatra Craiului** (1 090 m). **2)** Carpatin sau brun — masiv exemplar al faunei de pădure întîlnit în cuprinsul **Munților Iezer —** Clin lateral ! — Scriere coreeană. **3)** Un curs secat ! — Vîrf (2 102 m) și pisc (1 859 m) vizibile pe traseul turistic dintre cabana **Voina** și **Răchita. 4)** Curmătură din nordul masivului cu altitudine maximă 2 125 m, cu un lac de coamă semipermanent. **5)** Atribut al unor plante din **Munții Iezer** declarate monumente ale naturii și ocrotite de lege, cum ar fi **zimbrul (Pinus cembra)** (sing.) — Singulară. **6) Pojorita-...,** culme muntoasă ce se desfășoară dinspre **Iezerul Mic** și **Portăreasa** pînă la contactul cu **Depresiunea Cîmpulung —** Pene ! **7)** Castru roman (secolele 2—3 e.n.), ale cărui vestigii sînt vizibile la periferia sudică a orașului **Cîmpulung —** Siglă pentru Clubul Nautic Universitar. **8)** Dinu Constantinescu — Negație — Itinerar. **9)** Variantă a buciumului, din Munții Apuseni. **10) Lynx lynx,** alt exemplar faunistic ocrotit de lege din **Munții Iezer —** Peșteră din cuprinsul **Cheilor Mici** ale **Dîmboviței,** cu caracter de monument al naturii.

Dicționar : ~~UVULA, RIV, IDU, CNU.~~

A cucerit cei mai abrupţi pereţi stîncoşi ai Statelor Unite. Iată extraordinarul festival al căţărătorului francez Patrick Edlinger. În vîrstă de 25 ani, dansator al vidului, care sfidează înălţimile cu forţa degetelor sale impregnate cu praf de magneziu, a plecat în Statele Unite pentru a face o demonstraţie de virtuozitate în faţa celor mai dificili spectatori din lume. Cu toţii au fost cuceriţi de talentul său. Performanţa lui Edlinger nu constă neapărat în atingerea unei culmi la capătul unei escaladări în care se succed obstacole de diferite grade de periculozitate. La fel ca un alergător pe pistă, el înfruntă numai pereţii stîncoşi extrem de dificili, care reclamă un nivel de tehnicitate aproape de limita posibilului. A parcurs 25.000 km în trei luni pentru a ajunge la toate masivele, pe toate stîncile, unde primejdia era la înălţimea artei sale. Cînd nu se căţăra „solo integral", adică fără protecţia frînghiei, escalada „en tête" suspendat de coardă. Regula jocului cerea să-şi ia el însuşi măsurile de siguranţă, de cîte ori cădea suspendat la capătul frînghiei. În decurs de trei luni a triumfat asupra a tot ceea ce americanilor le-au trebuit zece ani pentru a cuceri.

MAGICIANUL VIDULUI

[illegible]

[illegible]

Pentru a putea realiza toate explorările americane pe care şi le-a propus, Patrick Edlinger şi-a format o musculatură specifică, prin exerciţii fizice timp de şase luni. Agăţat cu două degete de o grindă de 10 mm lăţime, a susţinut greutăţi de fontă de 65 kg. În Statele Unite, între două escaladări, îşi continua antrenamentele pe zidurile de piatră ale Universităţii Boudler. De altfel, Sphinx Crack din Colorado este, împreună cu „Grande illusion", pe care de asemenea a cucerit-o, calea sisifică a escaladării cu frînghia.

O explozie recentă a provocat o fisură oblică, presărată cu roci cristalizate, tăioase. Pe acest perete stîncos, Patrick a „zburat" de şase ori. Drept urmare, pentru a se asigura a trebuit ca într-una din incredibilele sale posturi de echilibrist să-şi şlefuiască singur colţişoarele care să-i permită o fixare precară a corzii de siguranţă. Această practică i-a dat forţa morală de a continua, fiind conştient că de la o anumită înălţime în sus, un nou „zbor" i-ar fi fost fatal.

În timpul escaladărilor, s-a agăţat adesea de o asperitate de cîţiva milimetri, uneori cu un singur deget. Pe anumite tipuri de roci s-a servit pînă şi de unghii, cu care a cioplit stînca. Uneori era obligat să aştepte cîte trei zile pentru repaos, înainte de a începe un nou asalt. În timpul repetiţiilor succesive, înlănţuirea fiecărui gest era programată cu o precizie absolută, ceea ce i-a permis să evite orice ezitare cînd se afla deasupra vidului. Realizările lui Edlinger, care a editat un manual despre escaladarea modernă, „Grimper", au depăşit cadrul sportiv, pentru a deveni un spectacol în sine, fiind subiectul unui viitor film realizat de José Giovanni. Armonia şi echilibrul, realizate în fiecare secundă, compun un balet magic în faţa camerelor de luat vederi. Dacă un singur gest nu ar avea întreaga frumuseţe a perfecţiunii, alpinistul s-ar prăbuşi imediat.

La Joshua, Tree pozează, suspendat într-o mînă, în locul în care un celebru alpinist, Becker, a uimit America. Întrerupe pentru o clipă escaladarea pentru a bea bere dintr-o cutie.

Cu picioarele şi mîinile îndepărtate lateral, dansează pe traseul care urcă pe Turnul Diavolului.

Omul muscă şi omul păianjen. Lipit de bolta Psycho Roof urmăreşte cu mîna un nou punct de sprijin, susţinîndu-se într-o singură mînă.

Pe drumul de întors de pe Devil's Tower, avansează cu mîinile şi picioarele întinse lateral. Pentru el este „un exerciţiu simplu, care nu necesită decît picioare cu muşchi de oţel".

A vrut să atingă cele mai înalte culmi ale dificultăţii şi frumuseţii. Înainte de a adera ca o muscă de bolta Psycho Roof, Patrick Edlinger observă de jos toate asperităţile de care se vor sprijini falangele sale. Ca un pianist care îşi repetă partitura înainte de concert, reconstituie mental traseul care îl aşteaptă şi prevede de pe sol toate porţiunile de stîncă pe care le va apuca cu degetele. Este încins cu o centură abdominală care îi permite să-şi menţină corpul apropiat de plafon, susţinut numai de forţa braţelor. În timpul călătoriei sale n-a rezistat tentaţiei de a se avînta pe extraordinarul Turn al Diavolului (Devil's Tower), care pare să fi fost cioplit de un sculptor titan. După acest festival american, Patrick Edlinger este considerat cel mai bun alpinist. Campionii Statelor Unite i-au declarat stupefiaţi : „A fost o cinste pentru noi să-ţi urmărim escaladările".

Traducere şi adaptare
Liana Constantinescu

Suspendat într-o singură mînă, îşi bea berea deasupra abisului

După Patrick Edlinger, o tînără uimește universul sportului. Catherine Destivelle, în vîrstă de 25 de ani, celebră datorită „Carnetelor de aventuri“ în urma extraordinarei ascensiuni a trecătorii Verdon, s-a afirmat ca una din cele mai bune alpiniste. A escaladat, protejată de o frînghie și cu ajutorul pitoanelor. Astăzi, pentru Paris Match, dezvăluie un aspect secret al talentului său : cucerește în „solo integral“ (fără frînghie) vîrful El Puro în Munții Aragon, în nordul Spaniei. Catherine este unica femeie din lume care practică această modalitate de ascensiune ce i-a adus celebritatea lui Patrick Edlinger. Se cațără fără să se asigure ; o singură mișcare greșită poate provoca prăbușirea mortală.

DUPĂ PATRICK EDLINGER, REVOLUȚIONAR AL ESCALADĂRII „SOLO“ (FĂRĂ FRÎNGHIE), O TÎNĂRĂ FRANȚUZOAICĂ CAMPIOANĂ A IMPOSIBILULUI

CUCERITOAREA

Rămînînd cu toate acestea foarte feminină, Catherine este dotată, ca urmare a unui antrenament intensiv și grație practicării meseriei sale — kineziterapeut — cu o impresionantă musculatură. Aici, a făcut uz în primul rînd de forța brațelor. Victimă a unei fracturi de bazin, din anul precedent, se resimte, și nu a vrut să riște o slăbiciune care i-ar fi putut fi fatală. Această sechelă ușoară n-a împiedicat-o să străbată cu ușurință obstacolele întîlnite pe parcursul ascensiunii. Pornită la ora 9,00 pe o vreme rece și închisă, o oră mai tîrziu a întîlnit un obstacol redutabil. Era atît de epuizată după ce l-a învins, încît s-a îndoit pentru cîteva minute că va avea puterea să ajungă pe culme. Dar nu i-a fost nici un moment teamă că se va prăbuși. „Nu mă joc cu viața. «Solo integral» înseamnă bucuria de a te cățăra în libertate, și nu un joc de noroc. Dacă aș fi fost inconștientă, aș fi murit pînă acum“.

Catherine a cucerit, cu mîinile goale, cei trei sute de metri ai teribilului „El Puro“ spaniol. În două ore Catherine escaladează cu mîinile goale El Puro.

Lipită de perete, amenințată de vulturi, avansează numai cu ajutorul forței încheieturilor Pentru a putea prinde cu degetele cu mai multă siguranță și pentru a combate transpirația, și-a agățat de centură un sac cu praf de magneziu în care își introduce din cînd în cînd degetele. După terminarea ascensiunii tălpile de cauciuc ale încălțămintei sînt sfîrtecate de rocile din silex ale peretelui stîncos.

FEMEIA CARE TRIUMFĂ LA NUMAI TREI LUNI DUPĂ CE ȘI-A FRACTURAT BAZINUL ȘI COLOANA VERTEBRALĂ

Sus, pe vîrful masivului stîncos, silueta minusculă se îndreaptă, cu brațele înălțate spre cer, în semn de victorie. Ar sări în sus de bucurie, dacă El Puro, acest vîrf din munții Aragon, nu i-ar interzice un asemenea mod de manifestare. Pentru că ea, Catherine, este fericită. A urcat în „solo integral“ (fără frînghie) un vîrf de 300 m. O acțiune la care puțini bărbați se pot aventura și pe care n-a realizat-o nici o femeie pînă acum. A fost mai greu decît și-a închipuit. Peretele foarte friabil, format din roci de silex înfipte precar în pămînt și amenințînd să se desprindă la fiecare mișcare, a obligat-o să-și dubleze măsurile de precauție și să-și asigure fiecare nou pas. S-a întîmplat chiar ca în mijlocul unei ascensiuni să fie rănită la gură de o piatră în cădere. Sub efectul șocului, era cît pe ce să-și piardă controlul și să se prăbușească de la o înălțime de 200 m. Acum toate aceste dificultăți sînt uitate. Amenințarea vulturilor care planau la cîțiva metri de perete, frigul tăios al sfîrșitului de octombrie, durerile musculare, degetele agățate de silex, toate aceste nu mai sînt decît niște amintiri neplăcute.

Acum, cînd ele au fost uitate, visează la alte ascensiuni, la alte dificultăți care trebuie învinse. De ce nu traseele cele mai dificile ale Verdonului, pe care puțini alpiniști ar fi capabili să le străbată ?

În această privință Catherine nu mai are complexe. Ceea ce poate să facă un bărbat, trebuie să fie capabilă să facă și ea. La șaisprezece ani străbătea „en tête“, asigurată cu o frînghie de un partener aflat mai jos, trasee pe care nici o fată nu mai pusese piciorul pînă atunci.

A fost epoca eroică în care escalada cu o cască de protecție și un rucsac în spate, purtînd cu ea o lanternă și îmbrăcăminte călduroasă pentru situațiile în care ar fi fost nevoită să înnopteze pe peretele stîncos. Aceste prime descoperiri ale lumii verticale au constituit pentru ea o mare revelație. A pus capăt concertelor de Haydn și Bach pe care le interpreta la flaut în cadrul orchestrei conservatorului Savigny-sur-Orge. Va fi alpinistă. Alpinistă și kineziterapeută, pentru a-și asigura existența. Pentru că stîncile nu-și hrănesc niciodată adepții. Astfel, între două escaladări, Catherine își scoate la iveală diplomele și începe să repare glezne luxate, umeri dizlocați, spinări rupte. Nu este ușor să-și continue antrenamentele între doi clienți. Cu atît mai mult cu cît Catherine este o alpinistă din instinct. Ceea ce o pasionează în mod deosebit este să escaladeze stîncile „la prima vedere“, fără să cunoască dinainte dificultățile care se ivesc pe parcurs. Să simtă traseul, să intuiască dintr-o privire mișcarea următoare, sînt marile ei satisfacții. Și pentru aceasta are nevoie de condiție fizică, de o musculatură și suplețe ieșite din comun.

Norocul i-a surîs în persoana producătorului emisiunii de televiziune „Enigme de la capătul pămîntului", care căuta o tînără drăguţă, curajoasă, capabilă să escaladeze o stîncă de 60 de metri în zece minute, răspunzînd în acelaşi timp în direct la întrebările puse de reporter. Catherine s-a descurcat atît de bine încît a devenit consilier tehnic al emisiunii. Pentru televiziune s-a deplasat la Bali, Java, Singapore, a coborît pereţii imobilului de Credit Lyonnais, a devenit cascadoare pentru a dubla pe eroina foiletonului „Dorothée, dansatoarea pe frînghie". Poate, în sfîrşit, să trăiască din arta ei. Robert Nicod, un mare prieten al lui Patrick Edlinger, îi propune să fie protagonista filmului „E periculoso sporgersi", pe care urma să-l realizeze pe piscurile Verdonului. Timp de două luni se antrenează pe itinerariile cele mai prestigioase, realizînd datorită celor cinci ore de escaladări pe zi, coregrafia verticală a acestui superb scurt metraj.

La 25 de ani se prezintă, în sfîrşit, ca o alpinistă profesionistă. Nu cîştigă o avere, dar are suficient pentru a se hrăni şi pentru a-şi umple rezervorul de benzină. Nici nu are nevoie de mai mult pentru a se putea ocupa de pasiunea sa — escaladările. La 14 iulie 1985 Catherine se afla împreună cu prietenul ei Lother Mauch în faţa unui traseu de pe versantul Aiguilles, mai jos de Chamonix. Au întins frînghiile, au pregătit pitoanele. S-a pregătit să atace stînca, dar s-a apropiat prea mult de perete. Puntea de zăpadă de sub picioare se dărîmă şi Catherine aterizează de la o înălţime de 35 metri la baza crevasei. Este scoasă cu targa şi dusă cu elicopterul la spital, unde se constată că suferă de o dublă fractură a bazinului, fractură şi strivire a două vertebre lombare, fractură a unei coaste şi entorsă la gleznă. Ca să nu mai vorbim de punctele de sudură la craniu... Dar ar fi fost nevoie de mult mai mult pentru a o determina să renunţe la ascensiuni. După ce a zăcut în pat numai două săptămîni, a reuşit să se susţină sprijinită în două cîrje. Suficient pentru a-şi relua antrenamentele, la baza stîncilor de pe valea Chamonix, avînd multă grijă să nu se sprijine pe piciorul drept. Singura consecinţă a accidentului : ştie că nu mai are voie să greşească. La un simplu „zbor", chiar dacă este asigurată cu o frînghie de alpinist, riscă să-şi fractureze din nou bazinul. Aşa că, atîta timp cît frînghia nu-i serveşte la nimic, de ce nu ar escalada „solo" fără nici un fel de măsuri de protecţie ? A mai încercat această formă de ascensiune extrem de periculoasă şi ştie că îi aduce cele mai mari satisfacţii. Deplin liberă, răspunzătoare de ea însăşi, îşi găseşte fericirea supremă în comunicarea cu peretele stîncos. Şi atunci, pentru ce nu ar putea întreprinde această expediţie spaniolă : să escaladeze vîrfurile din Riglos, pe care le-a tatonat pe vremea cînd se folosea de frînghii şi pitoane ?

Pentru a asigura succesul acestei acţiuni, Cathrine a urmat timp de trei luni un antrenament draconic : trei sute de tracţiuni pe zi a unei greutăţi de 30 de kilograme, şi cîte două ore de exerciţii de dezvoltare a musculaturii degetelor, la o grindă instalată în apartamentul ei din Paris, care reproducea toate modalităţile de apucare cu degetele, fără a mai vorbi de exerciţiile destinate restabilirii supleţii pierdute în urma accidentului. Şi-a impus, de asemenea, un regim dietetic sever, pe bază de cereale, legume, peşte şi carne albă, excluzînd grăsimile şi dulciurile. Acesta este preţul reuşitei în specialitatea sa.

Astăzi, Catherine îşi savurează victoria. Dar este hotărîtă să nu se oprească aici. Ştie că pentru a putea trăi din pasiunea ei, trebuie să se situeze printre cei mai buni din lume, indiferent de sex. Mărturiseşte că mai trebuie să progreseze pentru a-i putea depăşi pe cei vreo zece băieţi pe care îi consideră încă mai buni decît ea. Şi de ce nu, ca o culminare a artei sale, să-l ajungă din urmă pe însuşi Patrick Edlinger ! „Dar acesta, spune ea, este un alt vis. Edlinger este atît de puternic şi atît de dotat..."

Sub acoperişul gigantului Aragon, baletul fantastic al femeii-paianjen.

În cele mai acrobatice poziţii, Catherine ştie să-şi păstreze luciditatea. Trebuie ca dintr-o privire să aprecieze mişcarea următoare pentru a se putea agăţa fără să ezite şi să progreseze rapid. Catherine, fiind kineziterapeută, are o forţă excepţională în degete.

De pe terasa hanului, Catherine Destivelle contemplă El Puro şi turnurile Riglos-ului pe care tocmai le-a cucerit.

Momentul triumfului. La trei sute de metri deasupra solului, Catherine, radioasă, înalţă braţele spre cer în semn de victorie.

IZVORU MUREȘULUI

MONOM

FĂRĂ VĂLUL MISTERULUI

Îmi povestea amicul meu **Ion Bratu**, șeful formației Salvamont Bușteni — care de fapt este prietenul bun al tuturor celor ce vin pe munte (ah, într-o zi o să fac o socoteală ca să aflu cîți oameni a salvat de la moarte acest bărbat, în cei douăzeci de ani de cînd s-a dedicat grelei trude de salvator montan) :

— Adeseori, văd în Bucegi un grup mic de tineri pentru care, dacă aș putea, aș scrie un poem. Îl observ de mult. Aș face din fiecare un profesor de turism montan. Acești băieți și fete sînt corect echipați, modești, cînd poposesc într-o cabană își impun comportamentul civilizat ; adeseori îi pun la punct pe huligani, ajută pe cei rătăciți sau înfierează ad-hoc pe pîngăritorii naturii. Cine sînt cei din grupul căruia i se zice Monom nu prea știu. Dar sînt adevărați montaniarzi !...

Ion Luca este cabanier la Gura Diham ; un gospodar excelent, ne-am dori să tot avem cabane ca aceea de care el îngrijește. Povestea :

— Cînd i-am cunoscut pe cei din grupul Monom nu-mi venea să cred ce văd : toți îmbrăcați la fel, elegant, cu ecusonul lor, cu echipament de munte ireproșabil. Au mîncat în sala de mese — nici nu s-a cunoscut că au trecut pe acolo. Cînd niște cheflii au intrat lălăind, cu țigările aprinse în sufragerie, unde nu se fumează, doi dintre „monomiști" i-au pus, inteligent, la punct. Camerele în care au dormit o noapte erau perfect curate, de parcă nimeni n-a fost pe acolo. Tot așa tineri mi-aș dori la cabană !

Colegul meu de redacție, **Pavel Tânjală**, fotoreporter, îmi relata: „La «Serbările zăpezii» de la Izvoru Mureșului a apărut, deodată, un grup de băieți și fete cu ghitare, cu cîntec și veselie. O seară întreagă ne-au vrăjit pe toți, vreo trei sute de oaspeți. Dintr-o dată au dispărut. Am auzit că plecaseră în munții Harghitei ca să facă o tură de iarnă ; am rămas cu regretul că n-am apucat să le fac fotografii. Multă vreme i-am căutat pe munți și nu i-am aflat — treceau ca fulgerul peste întinderile carpatine."

Iată și cîteva fragmente dintr-o scrisoare trimisă de cercul de drumeție și turism montan „Albamont" din Alba Iulia, adresată Agenției B.T.T. București : „La reușita unei acțiuni cultural-turistice inițiată de noi în Bucegi, grupul «Monom» și-a adus un aport deosebit... membrii săi ne-au îndrumat pașii pe cele mai frumoase poteci din Bucegi... Prezentarea traseelor turistice a fost urmată de un reușit program de muzică și poezie susținut de Monom... Mihai Alungulesei, conducătorul «monomiștilor», ne-a oferit o interesantă lecție de alpinism... membrii grupului s-au comportat la cea mai înaltă ținută de turiști montani, oferindu-ne un exemplu de neuitat...".

Discuția cu inițiatorul și conducătorul grupului Monom decurge vioaie, revelatoare.

— Cine sînteți și cum s-a ajuns la înființarea unui cerc de turism montan ?

— Mă numesc Mihai Alungulesei, am 33 de ani, sînt inginer electronist, cercetător la Institutul politehnic din București. Grupul nostru de montaniarzi este o ființă deosebită, zicem noi, alcătuită din cîțiva oameni care iubim muntele cu ardoare. Ne-am constituit într-un cerc de turism pentru că sporturile care se practică pe munte — drumeția, schiul, alpinismul, orientarea — sînt prin excelență colective. Dar ne-am constituit în această confrerie și pentru a purta pe munte făclia unui turism adevărat, curat, civilizat. Pentru că trebuie să spunem un adevăr : în ultimii ani munții au fost invadați — pe lîngă adevărații săi iubitori — și de valuri de indivizi care-și zic, în mod abuziv, turiști. Acești pseudoturiști au procupări străine de ale unui adevărat montaniard : hălăduiesc în grămezi dezordonate, precum oile la păscut (de aceea li se mai spune și „pășuniști"), poartă cel mai bizar, neadecvat și sumar echipament de munte (cauză pentru care mai sînt porecliți și șoșonari, pantofari, paltonari sau cravatiști), se străduiesc fără istov să transforme cabana, din postura de sfînt lăcaș de adăpost și liniște, într-un hibrid de cîrciumă — discotecă — tripou, chefuiesc pînă în zori cu băutură și chiote subumane ; cei mai periculoși „pășuniști" sînt cei care distrug natura, deteriorează semnele de marcaj, ceea ce a dus adeseori la adevărate tragedii pe munte, pîngăresc muntele, stîncile, peșterile cu inscripții săpate sau scrise ori lasă în urma lor refugii distruse, cutii goale de conserve, hîrtii, pungi de plastic. Muntele nu trebuie lăsat pe mîna acestor oameni-lighioane. În Carpații noștri trebuie să se prolifereze **Turisticus sapiens** ; el trebuie să fie un om cult, bine pregătit fizic, lucid și perfect conștient pentru rolul său de ocrotitor al naturii, a tot ceea ce are mai frumos muntele. Un astfel de turist trebuie să primească o pregătire multilaterală — fizică, tehnică, intelectuală. Aceasta, considerăm noi, se poate realiza, cel mai bine, prin cercul de turism, celula de bază a practicării sporturilor montane.

— De unde denumirea de Monom ?

— Oricine știe că mersul pe munte se face ordonat, în șir indian, în **monom**, și nu de-a valma cum merg „pășuniștii".

— De fapt cine sînt membrii grupului Monom ?

— Sîntem cu toții ghizi montani la Biroul de Turism pentru Tineret; conducem mereu grupuri de tineri și îi învățăm minunata religie a iubirii de munte și de natură. Dar ne-am constituit într-un cerc și ca să ne desăvîrșim pregătirea de montaniarzi. Așa am devenit prieteni pe viață, ba s-au închegat din grupul nostru și familii.

Sîntem 15 în cercul nostru — admiterea unui membru se face în urma unui îndelungat stagiu și cu o foarte mare exigență — muncitori, funcționari, ingineri, proiectanți, elevi. Avem o uniformă a noastră, un ecuson, o insignă, un bogat inventar de echipament, procurat de-a lungul anilor.

— Există o anumită ordine și organizare, deci, în viața Monomului ?

— Oh, desigur. Un adevărat turism de munte nu se poate concepe fără ordine și o perfectă organizare. Iar noi, ca ghizi de munte, sîntem superexigenți cu noi înșine, tocmai pentru a oferi un exemplu bun altora. Monom trăiește după un statut propriu la care au aderat membrii săi. El cuprinde reguli privind morala, etica, pregătirea și perfecționarea în drumeția montană, schi, alpinism, orientare turistică și acestea se fac conform unor norme vecine cu performanța în astfel de sporturi. Un membru al Monom-ului, spune statutul, n-are drepturi. Ciudat ? Noi credem că nu. Pentru că un adevărat montaniard are doar obligații : să fie un bun camarad, să ocrotească natura, să fie demn, cinstit, să sară oricînd în ajutorul semenilor.

— Dar pregătirea multilaterală a „monomiștilor" cum se face ?

— În fiecare an ne întocmim un calendar de acțiuni sportive și de participare la acțiuni turistico-educative, ale noastre sau ale altor cercuri ori cluburi de turism din țară. Vă citez, bunăoară, din programul acestui an : o tabără de schi în care „monomiștii" își trec normele anuale ; o altă tabără de turism în Hornurile Mălăieștilor ; participarea la cîteva concursuri dotate cu cupe ale unor cercuri de turism din țară ; marcarea unor trasee turistice montane în cadrul marii acțiuni de refacere a marcajelor lansate de F.R.T.A. ; organizarea unui concurs al Monomului, dotat cu o cupă, de educație turistică.

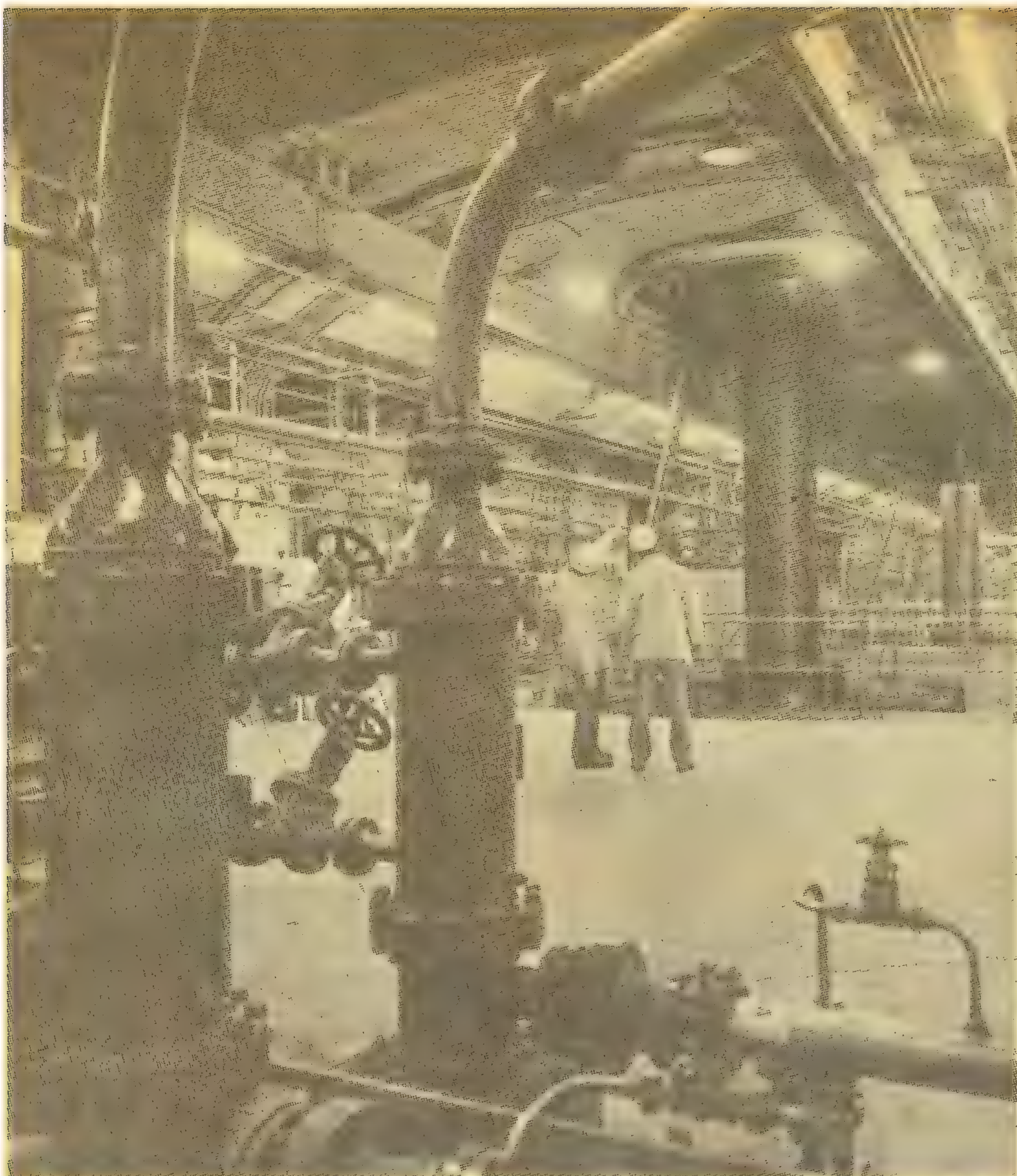
— Ce și-ar mai dori membrii acestui clan de montaniarzi ?

— Visul nostru cel mare este, acum, să ne amenajăm o cabană a noastră, pe care s-o gospodărim la modul exemplar și unde să demonstrăm celor mai tineri adevărata vocație și viață de montaniard. Oare cine ne-ar putea sprijini să ne înfăptuim acest vis ?

Ion Preda

„Monom"-ul cîștigător al ediției jubiliare a „Stafetei Munților" — Ceahlău, 1983

„URIAŞUL FĂURITOR DE LUMINĂ" DIN INIMA MUNTELUI ELIDIR FAWR

Miezul muntelui Elidir Fawr din Marea Britanie adăposteşte în prezent o veritabilă cetate a luminii. Aceasta este Hidrocentrala cu acumulare pompată Dinorwic, cea mai mare hidrocentrală de acest gen din lume şi, totodată, cea mai mare centrală electrică subterană din Europa. Din 1975 cînd au început lucrările au fost excavate peste trei milioane tone de gresie în vederea realizării de tunele însumînd 11,4 kilometri lungime şi atingînd un diametru de pînă la 10,5 m şi creării a două uriaşe săli ale maşinilor, de două ori mai lungi decît un teren de fotbal şi înalte cît o clădire cu 16 etaje. În timpul înfăptuirii acestei construcţii, una din cele mai mari din Marea Britanie, au fost învinse numeroase greutăţi. Astfel, la puţin timp după începerea primelor excavări pe şantier, o secţiune enormă a portalului primului tunel de explorare şi acces s-a prăbuşit, relatează revista britanică „The Sunday Times Magazine". Nimeni nu a fost rănit dar un anumit timp însăşi continuarea proiectului a fost pusă în cumpănă. Gresia din care este alcătuit muntele amintit este o rocă metamorfică. Ea a suferit modificări datorate unor presiuni şi călduri intense. O degajare bruscă în timpul lucrărilor de excavare a acestor presiuni zăvorite în ea ar fi putut determina o prăbuşire generală. Tunelul afectat fusese început într-un teren extrem de slăbit din cauza existenţei unei vechi cariere din care s-a extras gresie timp de 160 de ani. Pe măsură ce excavaţiile s-au extins adînc în interiorul muntelui, lucrarea a cîştigat în siguranţă. Sute de tone de beton au fost însă pompate pentru a se repara spărtura cauzată de prăbuşirea menţionată. De atunci s-a avut grijă să se menţină întotdeauna o presiune de rocă din cel puţin două direcţii în timpul operaţiunilor de împuşcare şi excavare. S-a luat, de asemenea, decizia de a se străpunge tuneluri speciale deasupra tavanelor viitoarelor săli ale maşinilor şi transformatoarelor, tuneluri care să conţină instrumente ce urmau să semnalizeze orice mişcare a muntelui. (La încheierea lucrărilor, tunelurile amintite au fost încorporate în sistemul de ventilaţie). Pe măsură ce construcţia înainta, vehiculele străbăteau cu mare zgomot tunelurile întunecoase de acces din ce în ce mai lungi. Pretutindeni răsunau zgomotele contopite ale pompelor, ventilatoarelor, sirenelor ascensoarelor, ciocanelor pneumatice. Veritabilul furnicar al lucrătorilor, al vehiculelor, al utilajelor a încetat în preajma inaugurării acestui proiect, ce a avut loc la începutul lunii mai 1984.

Centrala electrică Dinorwic pune la dispoziţie o sursă rapidă de energie de rezervă pentru clipele grele cînd alte centrale electrice ies din funcţiune. Într-un răstimp de 10 secunde de la solicitare, centrala va putea furniza reţelei naţionale 1 320 Megawaţi. Proiectul Dinorwic se bazează pe existenţa a două lacuri apropiate situate la altitudini diferite : Marchlyn Mawr, în vîrful muntelui şi Llyn Peris, la poalele muntelui. Pentru a produce energie electrică, apa este evacuată prin fundul lacului superior şi lăsată să curgă prin tuneluri săpate prin centrul muntelui pentru a pune în mişcare turbinele amplasate în interiorul muntelui Elidir Fawr. Dar, în loc să fie lăsată să se scurgă, ca în sistemele obişnuite de hidrocentrale, apa va fi colectată în lacul situat la 500 de metri mai jos. Turbinele sînt apoi inversate, acţionînd ca pompe, pentru a returna apa în lacul colector superior, gata pentru a fi folosită în ciclul următor.

Într-o perioadă completă de generare de cinci ore, 6 642 de milioane de litri de apă coboară din lacul superior, prin munte, în lacul inferior. În fiecare secundă 400 de tone de apă se scurg prin interiorul muntelui, întîi printr-un tunel de joasă presiune lung de 1 659 metri, apoi printr-o conductă verticală de înaltă presiune de 439 metri cu diametrul de 10 metri. În continuare apa intră într-un tunel de înaltă presiune de 700 metri. Unele porţiuni ale acestuia sînt căptuşite cu beton şi oţel. Tunelul de înaltă presiune se împarte, la rîndul său, în şase tuneluri mai mici, cîte unul pentru fiecare turbină. Viitura de apă este reglată de supape de admisie din oţel turnat care se deschid şi se închid cu o mişcare de rotaţie. Ele sînt comandate de motoare şi contra-greutăţi şi sînt necesare doar cinci secunde pentru a le deschide sau închide. Apa acţionează turbinele şi acestea fac ca axele generatoarelor să se rotească. Pe măsură ce nivelul apei din lacul Marchlyn Mawr scade, pînă la o diferenţă de nivel de 33 metri, paletele directoare din interiorul turbinelor sînt reglate automat pentru compensare. Generatoarele produc energia electrică care este condusă în sala transformatoarelor în vederea ridicării tensiunii. Energia electrică este apoi transmisă, pe o distanţă de circa 10 km, printr-un cablu subteran la substaţia de la Pentir, de unde este livrată în reţeaua naţională. În acest timp apa îşi continuă drumul curgînd prin şase tuneluri care converg în trei şi apoi prin tunelurile galeriei de fugă ajung în Welington Pool şi apoi în lacul Llyn Peris. Principalele funcţiuni ale acestei centrale sînt : să acţioneze ca un grup auxiliar rapid de intervenţie. În cazul unor pene de curent sau a unei creşteri subite, neaşteptate, a cererii şi de a ajuta satisfacerea cererii de curent electric în momentele consumului de vîrf din cursul zilei. De remarcat că pomparea apei din lacul inferior în cel superior se produce mai ales noaptea, cînd cererea generală de curent electric este scăzută.

Cînd s-a trecut la realizarea acestui gigantic proiect energetic, s-a avut în vedere să nu se altereze echilibrul ecologic din zona în care se află muntele Elidir Fawr. Astfel, a fost asigurată protejarea unei varietăţi rare de somon, char-ul, supravieţuitor al erei glaciare, ce se află în apele lacului Llyn Peris. Înainte de secarea lacului amintit, necesară în timpul construirii centralei electrice Dinorwic, icrele acestor peşti au fost transferate într-un lac din apropiere — Llugwy, unde s-a constatat că această varietate de somon s-a adaptat foarte bine. Pe de altă parte, constructorii au avut grijă să nu afecteze frumuseţea peisajului din această parte a Marii Britanii. Din acest motiv, numărul construcţiilor de suprafaţă aparţinînd hidrocentralei Dinorwic este foarte mic, fiind încadrate perfect în mediul înconjurător. Nimic nu lasă să se întrevadă existenţa „uriaşului făuritor de lumină" din inima muntelui Elidir Fawr.

Tudor Prelipceanu

DAR „COLIERUL REGINEI"?

Fapt notoriu: Alexandre Dumas este autorul unui număr impresionant de romane, marea lor majoritate istorice sau de aventuri. Mai puţini sînt însă cei care cunosc faptul că destinele multora dintre romanticii săi eroi, pline de întorsături neaşteptate, sînt cu mult mai palide decît întîmplările adevărate care au stat la baza acestor romane.

Acesta este şi cazul romanului „Colierul reginei" a cărui acţiune se petrece în secolul al XVIII-lea şi care are ca eroină pe contesa Jeanne de La Motte, o aventurieră de calibru mare.

Dar...

1 Enigma bluzei din piele de elan

Alexandre Dumas credea, ca de altfel marea majoritate a istoricilor contemporani cu el, că eroina romanului său trecuse în neființă în anul 1791, la Londra, punîndu-şi singură capăt zilelor, sărind pe fereastră. Dar cît era de departe de adevăr...

În realitate, Jeanne de La Motte s-a stins din viaţă 35 de ani mai tîrziu, şi nu la Londra ci în... Crimeea!

În anul 1824, la moşia din Crimeea a prinţesei A.S. Galiţina şi-a făcut apariţia o emigrantă franceză care se dădea drept contesa Hachette. Şi-a cumpărat o căsuţă pe unul din povîrnişurile din apropiere, apoi s-a mutat în Starîi Krîm, care pe vremea aceea era un sătuleţ sărac. Modul de viaţă, comportarea acestei doamne Hachette a trezit luarea aminte şi curiozitatea mai ales a localnicelor. De pildă, una dintre ciudăţeniile ei o constituia faptul că ea nu-şi dezbrăca niciodată bluza din piele fină de elan foarte bine mulată pe corp. În acelaşi timp, cameristei nu-i era permis să stea niciodată la dezbrăcat, ca să nu mai vorbim că la baie nu era ajutată sau asistată de nimeni.

În anul 1826, înainte de a se stinge din viaţă, ea a triat şi a ars o noapte întreagă teancuri întregi de scrisori, după spusele cameristei ei de origine armeană. A lăsat cu limbă de moarte ca după ce va fi încetat din viaţă să nu fie scăldată şi să fie îngropată în hainele în care o va găsi doamna cu coasa.

Vecinele ei au fost însă de altă părere: au hotărît s-o îmbăieze. Dezbrăcind-o, ele au observat pe umărul ei două semne făcute cu fierul înroşit...

2 Cutia misterioasă

Vestea despre moartea contesei Hachette a ajuns şi la Petrograd. De aici a fost trimis neîntîrziat un curier cu o scrisoare a Şefului Statului major al armatei ţariste Dibici, adresată guvernatorului Narîşkin. În ea era cuprins ordinul ca printre lucrurile rămase de la doamna Hachette să fie căutată şi reţinută o cutie de culoare albastru închis, precum şi scrisorile, şi să fie trimise de urgenţă la Petrograd.

S-a dovedit îndată că cutia cu pricina nu figura printre lucrurile rămase de la răposata contesă Hachette, iar o parte din scrisori fuseseră furate.

Curînd a venit de la Petrograd un nou ordin: „Să fie folosite toate mijloacele care ar putea duce la clarificarea împrejurărilor în care au fost furate sau tăinuite scrisorile care lipsesc şi pentru ca aceste scrisori să fie găsite cu orice chip..."

A fost deschisă şi o anchetă care a demonstrat că existase şi un al doilea teanc de scrisori, din care însă un mare număr de epistole dispăruseră fără ca cineva să poată spune unde şi cînd...

Dar să ne întoarcem acum la evenimentele pe care Alexandre Dumas le zugrăveşte în romanul său.

Cam prin anii 1775—1776 bijutierii parizieni Boehmer şi Bossange începură să confecţioneze pentru madame Dobarry, favorita regelui Ludovic al XV-lea, un colier din briliante cum nu se mai afla în întreaga Europă. Dar abia începură cei doi bijutieri migăloasa lor activitate că Ludovic al XV-lea a încetat din viaţă, iar madame Dobarry îşi pierduse orice influenţă la curte.

În noua situaţie, bijutierii au oferit colierul noului rege, Ludovic al XVI-lea, contra sumei de 1 600 000 franci, dar cum visteria Franţei era secătuită, afacerea nu s-a putut încheia. Disperaţi, cei doi bijutieri au început să bată pe la porţile tuturor curţilor europene, fără însă a găsi vreun cumpărător.

Întîmplarea a făcut ca în vremea respectivă să vină la Paris un ofiţer din provincie, contele de La Motte a cărui soţie — Jeanne — născută Valois de Saint-Remy — era ultima descendentă a familiei Valois. Folosindu-se de această situaţie, ea ajunsă în scurt timp în relaţii surprinzător de apropiate cu Marie Antoinette.

3 Cardinalul şi regina

Şi cam tot în timpul acela se întorsese la Paris, venind de la Viena, unde fusese trimis diplomatic al Franţei, marchizul de Rohan. Acesta era îndrăgostit pînă peste cap de regină, din partea căreia nu se putea aştepta însă la nici un semn dătător de speranţă. Avînd însă cunoştinţă de influenţa pe care contesa de La Motte o avea pe lîngă regină, marchizul îi ceru să-i intermedieze o întîlnire cu suverana. În acelaşi timp, el îi oferi contesei o recompensă... regească în cazul în care va reuşi s-o convingă pe regină să cumpere colierul. Madame de La Motte, pentru care banii erau mai presus de orice, a acceptat.

În aprilie 1784 Jeanne, cu ajutorul iubitului ei Réteau de Villette, specialist în întocmirea de acte false, a preluat rolul de intermediar şi a „organizat" o corespondenţă între marchiz şi Marie Antoinette. Numai că de Rohan nu se mulţumea numai cu scrisori, el dorea să se întîlnească cu regina.

Jeanne de La Motte a găsit repede soluţia. A căutat-o pe Nicole Legay, o însă din lumea interlopă a Parisului, care semăna leit cu Marie Antoinette. O atrase pe aceasta în mrejele ei şi îi spuse că regina doreşte să-i facă o farsă marchizului, iar marchizului fiindu-i înmînată scrisoarea din partea... reginei prin care aceasta îşi exprima dorinţa de a face o plimbare împreună. Pe întuneric marchizul se întîlni cu femeia îmbrăcată identic ca regina. Aceasta i-a spus foarte concis: „Tot ce a fost între noi rămîne de domeniul trecutului şi al amintirilor".

După care se auzi strigătul doamnei de La Motte „Vine!", la care pretinsa regină, care obţinuse 15 000 franci pentru „rol", se făcu repede nevăzută.

La palatul lui Rohan trăia aproape uitat contele Cagliostro Acesta nu luase parte direct la acţiunea doamnei de La Motte, dar o ajuta pe aceasta participînd la şedinţele ei de spiritism, la care invoca spiritul înaintaşilor lui Rohan. Acest aventurier italian îi prorocise marchizului dragostea reginei — pînă la urmă! — şi o carieră strălucită. Iar marchizul, care se şi vedea prim ministru al Franţei, credea orice...

La un moment dat, de La Motte îi spuse că regina şi-ar dori tare mult colierul, dar nu l-ar putea plăti decît în rate. Sarcina intermediarului şi garantului revenindu-i lui Rohan. Acesta îi chemă pe cei doi bijutieri şi le spuse că regina doreşte să cumpere, în rate, colierul. Rangul marchizului era o bună garanţie în acest sens. Au semnat deci un acord pe care contesa de La Motte a avut apoi grijă să-l semneze însăşi... regina. Semnătura „reginei" nu trezi bănuiala nici a marchizului, nici a bijutierilor.

Colierul a fost adus la castelul lui Rohan şi aici înmînat trimisului „reginei", un ins pe care marchizul parcă îl zărise pe la curte. Să fi fost Réteau de Villette?

4 Dispariţia colierului

Din clipa aceea colierul a dispărut fără urmă. Demontat, el a fost transportat în Anglia, unde soţul Jeannei de La Motte l-a vîndut pentru 400 000 de lire.

Se apropia însă data scadenţei primei rate. Marchizul de Rohan primise din partea „reginei" o scrisoare prin care suverana îl ruga să o păsuiască pînă în octombrie 1785, adică să întîrzie cu o lună plata primei rate. Şi pentru ca totul să fie cît se poate de limpede, contesa de La Motte i-a dat marchizului 35 000 franci pe care, zicea, ea, îi trimisese regina în contul primei rate, explicîndu-i şi raţiunile pentru care suverana a fost nevoită să scrie cu alte caractere.

Şi iată-l pe Rohan reîmbrobodit.

Bănuieli că ceva nu era în regulă aveau şi cei doi bijutieri. Jeanne, care era o aventurieră de marcă, se hotărî să fugă, nu însă mai înainte de a da totul în vileag, mai ales faptul că semnătura reginei era falsă. Cei doi au fost primiţi de regină la Versailles, unde auziră din guriţa adevăratei regine cum că ea n-a cumpărat nici un colier şi că nu are idee de toată povestea ţesută în jurul acestuia.

A urmat un scandal monstru, regele cerînd ca toţi cei amestecaţi în această afacere să fie pedepsiţi exemplar.

Este cît se poate de ciudat faptul că nici la începutul întregului scandal, nici pe parcursul lui, de La Motte n-a schiţat nici cel mai vag semn că ar avea de gînd să se ascundă sau să fugă. Mai mult ca sigur că se baza pe protecţia reginei. Să fie asta o dovadă că Marie Antoinette cunoştea întreaga mistificare pe care contesa o pusese la cale? Da, susţin unii istorici, şi asta pentru ca tînăra regină să-şi poată rezolva conturile cu marchizul de Rohan.

Care n-ar fi chiar lucrul cel mai puţin demn de crezare...

Tribunalul parizian a avut timp de nouă luni pe tapet această afacere, mai precis pînă la 31 mai 1786. Printre altele s-a reuşit să se demonstreze că Rohan distrusese toate documentele referitoare la colier, inclusiv acordul semnat de... regină! Doamna de La Motte aruncă toată vina pe umerii marchizului şi ai lui Cagliostro, dar depoziţiile martorilor în proces au reuşit pînă la urmă să facă lumină în acest caz.

Marchizul și Cagliostro au fost eliberați; marchizul însă a fost obligat să plătească contravaloarea colierului dispărut. A plătit el, dar au plătit și urmașii săi, ultima rată fiind achitată de unul dintre urmași în anul... 1863!

Dintre ceilalți împricinați, Nicole Legay a fost întemnițată — existau și pe la case mai mari acari Păun — iar Réteau de Villette a fost exilat pe viață din Franța.

Figura centrală a procesului a fost însă contesa Jeanne de la Motte. Ea a fost condamnată pe viață, după ce în prealabil i se va arde pe unul din umeri un semn anume.

În ziua de 21 iunie 1786, de La Motte intra pe poarta închisorii unde trebuia să-și ispășească pedeapsa. Aici, călăul trebuia să-i imprime în piele, cu fierul înroșit, litera V, prima literă dă cuvîntul valeuse, care în franceză înseamnă hoață.

Și întrucît contesa n-a stat cuminte prima dată, călăul și adjunctul său s-au văzut siliți să-i repete plăcutul procedeu...

5 Pretinsa moarte

În anul 1787 Jeanne de La Motte a reușit să fugă din închisoare ajutată, după părerea unanimă, de însăși Marie Antoinette. Contesa s-a stabilit în Londra unde nu a avut ceva mai bun de făcut decît să înceapă să-și publice memoriile. Care memorii o compromiteau grav pe suverana Franței. Soluția a fost găsită repede: la Londra și-au făcut apariția cîțiva agenți francezi care au distrus întregul tiraj și care o urmăreau pas cu pas pe contesă, în speranța că vor da cumva de colier.

În anul 1791, în scriptele bisericii Lambert din Londra se putea citi știrea despre încetarea din viață a contesei de La Motte, care, sărind pe fereastră, a murit instantaneu...

Pentru Jeanne de la Motte a fost desigur floare la ureche să regizeze moartea contesei Jeanne de La Motte și „nașterea" doamnei Hachette...

La începutul secolului trecut Petrogradul era plin de emigranți francezi, care fugiseră din calea revoluției. Printre ei se afla și contesa Hachette. Avea pe atunci cincizeci de ani, dar era încă tînără și foarte frumoasă. Întreținea oarecari relații cu emigranții dar nu vorbea niciodată despre trecutul ei. Dar, cu toate acestea se află că făcuse parte din anturajul intim al suveranei Franței.

Odată, cineva îi pronunță numele în prezența țarului Alexandru I.

— Cum, doamna Hachette se află aici? Dacă aș fi fost întrebat, aș fi susținut că ea nu se află în Rusia. Aș vrea s-o văd chiar mîine.

Ceea ce s-a și întîmplat. Conținutul discuției lor a rămas secret, dar la cîteva zile după aceea, contesa Hachette s-a mutat de la Petrograd în Crimeea.

Rămășițele pămîntești ale Jeannei de La Motte, aventurieră de calibru mare, devenită eroina romanului lui Alexandre Dumas „Colierul reginei", au fost înhumate în cimitirul din Starii Krîm.

BINEFĂCĂTOR

de FREDERIC BROWN

„Am auzit" — spuse Sangstrom — „că dumneata ai avea..." și se opri și se uită în jurul său, să fie sigur că el și cu farmacistul erau singuri în prăvălioară. Acesta din urmă era asemeni unui spiriduș, mic și diform, de o vîrstă foarte greu de apreciat. Putea avea oricîți ani de la cincizeci pînă la o sută. Și, deși erau singuri, totuși Sangstrom vorbi foarte încet: „...că dumneata ai avea o otravă care nu lasă urme".

Farmacistul îl aprobă înclinînd ușor capul. Apoi veni de după tejghea, încuie ușa prăvăliei și se îndreptă către ieșirea din spatele tejghelei. Ajuns acolo spuse calm: „Tocmai voiam să fac o pauză și să beau o cafea. Hai să bei și dumneata o ceașcă".

Sangstrom îl urmă după tejghea și intră în camera din spate care avea toți pereții cu rafturi pline cu sticle și sticluțe. Farmacistul puse fierbătorul în priză și apoi așeză două cești pe o masă care avea scaune de o parte și de alta. Printr-un gest îl invită pe Sangstrom să ia loc, apoi se așeză și el. „Ei, hai, acum spune: PE CINE și DE CE VREI SĂ UCIZI?" „Are asta vreo importanță?" întrebă Sangstrom. „Nu e de ajuns dacă plătesc pentru..."

Farmacistul îl întrerupse cu o mînă ridicată: „Da, are. Trebuie să mă convingi că meriți să-ți dau. Altfel..." Și ridică din umeri cu indiferență.

„Bine atunci" zise Sangstrom. „PE CINE e soția mea. Și DE CE, pentru că"... Și începu să-i spună o poveste lungă. Înainte de a-și termina istoria, cafeaua fu gata; farmacistul o turnă în cești, fapt care-l întrerupse pentru o clipă pe Sangstrom din povestire. Apoi continuă și, în

curînd, termină. Farmacistul înclină din nou capul și spuse: „Da, e drept, uneori «prescriu» o astfel de otravă. O fac pe gratis, nu iau bani în cazul în care consider eu că merită. Am ajutat mulți ucigași."

„Atunci, e bine" zise Sangstrom cu vioiciune, „să-mi dai și mie, te rog."

Farmacistul se uită la el și zîmbi. „Păi asta am și făcut. Tocmai cînd să-ți torn cafeaua mi-am dat seama că meriți așa ceva. Și după cum ți-am spus, e gratis. În schimb antidotul costă."

Ascultîndu-l, Sangstrom păli. Dar se gîndise el că ceva s-ar putea să nu meargă bine — deși nu prevăzuse tocmai o asemenea întorsătură a lucrurilor —, vreo șarlatanie sau un șantaj, da, așa ceva prevăzuse. Și repede scoase un pistol din buzunar.

Farmacistul începu să chicotească. „N-ai tu îndrăzneala să-l folosești. După aceea cum ai să găsești antidotul printre toate sticlele astea?" și arătă cu mîna spre rafturile pline cu sute de recipiente. „Sau te pomenești că ai să dai peste vreo otravă mai tare și mai rapidă. Oricum, dacă crezi că te mint și că nu ți-am pus otravă în cafea, n-ai decît să mă împuști. Ai să te convingi de spusele mele peste vreo trei ore cînd o să-și facă licoarea efectul."

„Cît ceri pe antidot?" scrîșni Sangstrom. „Sînt destul de rezonabil, numai o mie de dolari. Pentru că, oricum, trebuie să scot și eu un ban, chiar dacă sînt un binefăcător și scap lumea de la moarte; nu văd de ce n-aș cîștiga și eu ceva, ce zici?"

Sangstrom puse jos pistolul, dar nu prea departe, și încă scrîșnind din dinți, scoase portofelul. Se gîndea că după ce va lua antidotul s-ar putea să se folosească totuși de pistol. Numără o mie de dolari în hîrtii de cîte o sută și le puse pe masă.

Dar farmacistul nu se repezi să le ia. După un timp adăugă „Și încă ceva: pentru siguranța soției dumitale și a mea personală, trebuie să scrii într-o scrisoare cam ce aveai de gînd să faci — știi, cu otrava —, adică să ucizi. Apoi trebuie să aștepți pînă ce mă duc să expediez scrisoarea către un prieten de-al meu, care lucrează la criminalistică. O s-o păstreze el pentru eventualitatea că vreodată te decizi din nou să-ți omori nevasta. Sau pe mine, mă rog! Oricum, după aceea sînt în siguranță, — mă întorc și-ți dau antidotul! Dar să-ți aduc hîrtie; stilou. Ah! încă ceva, deși nu te oblig la asta. Ar fi bine să spui în stînga și-n dreapta despre binefacerile mele, despre otrava asta pe care o am și care nu lasă urme. Pentru că, cine știe, domnule Sangstrom, s-ar putea ca viața pe care o salvezi — în cazul cînd ai dușmani — să fie tocmai a dumitale."

Traducere de
Michaela Mușu

TĂURILE CARPAȚILOR

Geografii denumesc Carpații românești nu numai „cetate de piatră“, dar și „castel de apă“, pentru că aici își au sorgintea majoritatea rîurilor ce coboară grăbite spre Dunăre, Tisa, Siret și Prut, ajungînd astfel în „marea cea mare“.

Dar Carpații ascund în împărăția lor de piatră nu numai izvoare limpezi ca lacrima, vegheate la naștere de umbră și cîntec de cetini, ci și nenumărate lacuri (tăuri), în cea mai mare parte rămășițe ale glaciațiunii din cuaternar. Am preferat denumirea de tăuri pentru că ea ne duce cu gîndul la vechea toponimie românească, păstrată și transmisă nouă de ciobanii care-și mînă de veacuri turmele de oi nu numai pe plaiuri întinse, ci și pe povîrnișuri abia escaladate de drumeții montani de astăzi.

Firește, în însemnările de față nu ne-am propus să prezentăm, să descriem toate, sau măcar majoritatea lacurilor carpatice. Vrem doar să le amintim cititorilor pe cele mai importante, știind că orice drumeț obosit de aburcările spre înălțimi va poposi cu bucurie pe malurile lor, nu numai ca să-și „tragă sufletul“, dar să-și clătească ochii în undele în care se oglindesc cerul și soarele din zori și pînă-n noapte.

Într-o călătorie pe care s-ar încumeta s-o facă un iubitor al muntelui de-a lungul lanțului carpatic, din Munții Rodnei pînă în cei ai Semenicului din Banat, ar avea bucuria de a întîlni pe tot parcursul drumului aceste „ochiuri de mare“, cum le mai spun ciobanii, tot atîtea prilejuri de popas și odihnă, de reverie într-o lume ce n-are hotar decît cerul sfîrtecat de vîrfuri semețe.

S-o pornim, așadar, din nordul Carpaților, din ținuturile binecuvîntate ale Maramureșului și Bucovinei, spre a „inventaria“ tăurile ce aduc în peisajul muntelui o undă de răcoare la vremea miezului de vară și un spor de frumusețe steiului, stîncilor acoperite doar de jnepeni și uneori, acolo unde mîna drumețului lacom nu ajunge, de incomparabila floare de colț.

Cel mai mare și mai frumos lac al Munților Rodnei este Lala Mare, situat la izvoarele pîrîului Lala, adăpostit într-o căldare glaciară din apropierea vîrfului Ineu, la o altitudine de 1 815 m. Se poate ajunge la acest lac fie urcînd pe pîrîul Lala, pe o potecă turistică marcată (4 ore), fie din stațiunea climaterică Valea Vinului pe poteca ce urmărește culmea Beneșului pînă în șaua Ineului (7 ore). Pentru cei care se încumetă să suie pînă aici dinspre Rodna, pe drumul Rotundei sau pe pîraiele Preluca ori Nichitașu, pot înnopta la cabana de vînătoare Prelucile Gagii, ce se află la o oră de mers din pasul Rotunda. Străjuit de vîrful semeț al Ineului, lacul Lala Mare dezvăluie ochiului drumețului un adevărat spectacol al naturii, pe lîngă bucuria de a putea pescui un păstrăv (cu autorizație de la ocolul silvic Cîrlibaba).

În apropierea celui mai înalt vîrf al Munților Rodnei, în căldarea glaciară a Iezerului, între culmea Pietrosului și cea a Hotarului, la o altitudine de 1 825 m, își adăpostește apele cristaline Iezerul Pietrosu. Are o suprafață ce nu depășește o jumătate de hectar și o adîncime maximă de 2,5 m, fiind populat încă din vara anului 1964 cu păstrăv curcubeu (Salmo gairdneri Richardson) și păstrăv indigen (Salmo trutta fario), oferind astfel pescarilor sportivi un prilej de a-și pune în evidență măiestria (autorizație de la ocolul silvic Vișeu). Accesibilitatea la lac se poate face din Borșa, pe valea Pietroasei, prin pădurea de foioase, pînă în curmătura Turnu Roșu din apropierea iezerului (cca. 3 ore). Pentru iubitorii de înălțimi, recomandăm drumul forestier de la Izvorul Dragoș, de unde ne continuăm urcușul spre vîrful Pietrosu. Ajunși aici, efortul ne va fi răsplătit de vasta și spectaculoasa panoramă a întregului masiv al Rodnei și mai departe a masivului Țibleș (4 ore).

Lacul de acumulare Secu de pe Bîrzava, în apropiere de Reșița

Nu departe de acest lac, Iezerul Pietrosului, pe culmile care despart apele Vișeului de cele ale Someșului, sub izvoarele Izei, se află Tăul Muced, ascuns între brazi și jnepeni, la o altitudine de 1 370 m. Nu este un lac glaciar, ci unul născut din alunecări de teren, avînd o suprafață de mai bine de jumătate hectar. Pescarii amatori nu vor avea bucuria de a prinde aici vreun păstrăv, întrucît lacul nu a putut fi populat cu puieți datorită chimismului apei, nefavorabil salmonidelor și altor specii ce se dezvoltă în lacurile montane. O vizită pe malurile acestui lac va satisface însă exigențele celor mai pretențioși drumeți. Izvoare de o limpezime fără egal își aruncă apele pe bolovani șlefuiți de vreme, împrospătînd cu horbota lor aerul și așa „tare“ al înălțimilor, o floră și o faună interesantă, împrejurimi în care pitorescul peisajului ne amintește de Tăul dintre Brazi al Retezatului. În unele veri ajunge pînă aici o pereche de rațe cîrîitoare (Anas querquedula), care scoate pui în ascunzișurile de jnepeni.

Tăurile prezentate pînă acum, împreună cu Iezerele Buhăiescu (lacuri de mai mică întindere și interes piscicol) fac parte din cunoscuta rezervație naturală complexă (geologică, floristică și faunistică) a Pietrosului Rodnei. Cei care vor urca la Pietrosul Rodnei nu vor scăpa prilejul să admire, vara, rarități floristice precum: gingașa floare de colț (Leontopodium alpinum), covorul de un roșu aprins al smirdarului (Rhododendron kotschyi), garofița (Dianthus glacialis) ș. a., ca și exemplare de zimbru (Pinus cembra) și de tisă (Taxus baccata). Ajutați, de noroc, s-ar putea să admire (de la distanță!) siluete grațioase de capre negre (Rupicapra rupicapra).

Dintre lacurile Călimanilor, amintim pe cel al Zînelor, situat nu departe de vîrful Țiganca, între pîraiele Pănuleț și Tirimia. Accesul se realizează din stațiunea Colibița, pe un drum forestier, pînă la gura pîrîului Tirimia. Lacul este înconjurat de pădure de brad, din care răsare o poiană unde se răsfață în soare o mică cabană de vînătoare, gazdă bună în eventualitatea că vrem să rămînem o noapte aici. Un alt ochi de apă limpede, ascuns privirii pînă ce te apropii de el, este Iezerul Răciciș, de asemenea înconjurat de pădurea de conifere. Situat la altitudinea de 1 730 m, în oglinda lui își spală chipul vîrful cu același nume, de fapt „autorul“ lacului format prin prăbușirea unui versant al său. Frumoasele lui împrejurimi, ca și posibilitatea de a pescui ne îmbie să urcăm aici pe un drum forestier (din Drumul național 15) pînă la micuța cabană forestieră Deluț, de unde ne mai rămîn de mers cca. 2 ore.

Coborînd spre sud, în masivul Ceahlău, ne vom opri privirile asupra imensei pînze de apă de la Bicaz, lacul Izvorul Muntelui (Bicaz), făurit, după cum cunoaștem cu toții, de mîna iscusită a omului epocii noastre. „Marea“ de la Bicaz furnizează „materie primă“ hidrocentralei de aici, constituind în același timp un lac de agrement de mare atracție, un miraj pentru pescari. Iar în oglinda lui își pritocește făptura Ceahlăul, muntele plin de toane, de farmece și de povești... De la coada lacului, nu strică o plimbare pînă în stațiunea Durău (ceva mai mult de o oră mers pe jos), cu hotelurile sale noi și cu vilele cochete, pitite printre brazi, iar de aici un urcuș zdravăn, pe la cascada „Duruitoarea“, ne mînă sus, pe platourile Ceahlăului.

De la Bicaz, pe șoseaua care șerpuiește prin monumentalele Chei ale Bicazului, ajungem la Lacu Roșu, renumită stațiune climaterică, dar și lac format prin prăbușirea unui versant împădurit al Ucigașului. Stîncile roșii ale Suhardului Mic (culoarea roșie este dată de oxizii de fier din componența lor), reflectîndu-se aproape cît e ziua de mare în apele lacului, par în adîncuri un foc potolit gata să izbucnească în vîlvătăi. La Lacu Roșu putem petrece o vacanță întreagă, fără să ne săturăm de soare, de aer cu parfum de rășină și de apă limpede. Plecăm doar dacă ne mînă vreun dor de ducă spre alte orizonturi...

Spre cumpăna de ape a Oltului și Trotușului, în Munții Ciucului, ne atrage cu oglinda lui străvezie și cu azurul furat din înaltul cerului frumosul lac Sf. Ana, format pe

fundul craterului unui vulcan din vremuri imemoriale. Situat la *altitudinea de 950 m, lacul are o suprafață de aproape 20 hectare, fiind adînc de 7 m și înconjurat de arborete de fag și rășinoase. Din mai pînă în septembrie, se poate pescui, iar pentru cei dornici să mai rămînă în împărăția de munți și ape, un motel, așezat pe malul lacului, oferă condiții de cazare și masă. Accesul la lacul Sf. Ana este relativ ușor : din stațiunea Tușnad, o potecă șerpuitoare, plină de farmec, ne călăuzește în cca. 3 ore pînă la lac (din Bixad, doar două ore).*

În Munții Vrancei și în cei ai Buzăului vom întîlni mai puține lacuri. Cel mai important este Lacul Verde, *format și el prin alunecare, unic lac natural. Prin amenajări, lacul și-a mărit suprafața, ajungînd la 0,5 hectare, fiind nu de mult populat cu păstrăvi. Situat la o altitudine de 1 040 m,* Lacul Verde *(îi spune* verde *probabil datorită păturii groase de mușchi verde ce-i acoperă malurile) este accesibil din stațiunea Soveja, pe un drum forestier acoperind distanța de 5 km, iar mai departe pe o potecă ce ne îndeamnă la drum pentru încă o oră pînă la lac.*

Lacul Vulturilor, *din apropierea masivului Siriu, născut din precipitații (lac de nivație) are o suprafață de aproape un hectar și o adîncime maximă de 2,5 m, fiind des vizitat de pescarii amatori (autorizația se eliberează pe loc) datorită amenajărilor turistice de pe malurile lui : o cabană cu două camere (priciuri), bărci din plastic etc. Deși situat la 1 450 m altitudine, accesul este ușor datorită numeroaselor încrucișări de drumuri forestiere ce duc pînă în apropierea lui. Cel mai lesnicios este traseul ce pornește din DN 10, din localitatea Crasna, pe pîrîul cu același nume, apoi pe afluentul acestuia, Urlătoarea ce se continuă cu o potecă strecurată prin „Poarta Vînturilor" (2 ore). La gura rîului Siriu, unde acesta își amestecă apele cu cele ale Buzăului, se naște — prin munca fără preget a oamenilor — marele lac de acumulare* Siriu, *care va da nu numai lumină ci și o notă de pitoresc munților. Pentru pescarii care vor să-și încerce norocul prin aceste locuri, amintim de existența lacurilor :* Negru, *pe pîrîul Brebu,* Mociaru, *în masivul Ivănețu, în apropierea comunei Plaiul Nucului,* Hînsaru, *la obîrșia pîrîului Bîsca — toate la altitudini cuprinse între 750 și 1 100 m. Iar pentru iubitorii muntelui și ai comorilor sale îi așteaptă — nu departe de aceste lacuri — neobișnuitele fenomene naturale ale „Focurilor vii" și „Sării lui Buzău", cu prisosință demne a fi vizitate.*

Masivul Bucegi e mai sărac în tăuri, dar și cele cîteva existente măresc faima, și așa neștirbită a acestor munți atît de umblați. Sînt lacuri de acumulare făurite de om și printre ele se distinge Scropoasa, *la* Bolboci, *unde Ialomița își croiește drum prin îngustimea Cheilor Zănoagei, la o altitudine de 1 197 m. Coborînd spre Tîrgoviște, dinspre Sinaia, mai sus de orașul-stațiune Pucioasa, la o altitudine de 400 m, se află* Lacul Pucioasa, *construit atît pentru regularizarea debitelor, cît și pentru aprovizionarea cu apă și cu energie electrică a localității.*

Lacul de acumulare de la Malaia

La o altitudine mai mare (2 130 m), în Munții Iezer-Păpușa, vegheat de vîrfurile Iezerul Mare și Iezerul Mic, se află Lacul Iezer, *pierdut într-o căldare glaciară. În monotonia steiurilor golașe, mai sus de malurile-i stîncoase, florile roșii de smirdar aduc o undă de veselie.*

În Munții Făgăraș din vecinătate sînt cantonate cele mai multe lacuri glaciare din Carpați. Dacă ar fi să amintim pe cele mai cunoscute, nu putem omite din listă Lacul Bîlea *(2 040 m alt.), atît de mult căutat de drumeții montani și datorită amenajărilor turistice de aici ;* Iezerul Capra *și* Hîrtop I *se află situate la o altitudine de 2 230 m, cea mai mare din toți Carpații ; lacurile* Zîrna, Jgheburoasa, Gălășescu, Galbena *din bazinul Rîului Doamnei,* Buda, Călțun *și* Vidraru *(acesta din urmă format prin intervenția omului) din bazinul Argeșului,* Urlea, Podragu Mare, Podragu Mic *și* Podrăgel, *de pe versantul nordic al masivului — iată doar cîteva dintre cele peste 25 de tăuri care împodobesc ca niște nestemate cununa de piatră a Făgărașului. Accesibilitatea la aceste lacuri, aproape toate oferind condiții de pescuit sportiv, este înlesnită de panglica de asfalt și piatră a Transfăgărășanului, iar cazarea, în nenumăratele cabane ce se răsfiră ca într-o adevărată rețea.*

În Munții Cindrel și Sebeș se pot face interesante excursii la Iezerul Mare *și* Iezerul Mic *ale Cindrelului, ambele situate la o altitudine de aproape 2 000 m, adăpostite în căldări glaciare bîntuite adesea de potopul de cețuri reci ale înălțimilor la vreme rea. Dar cînd soarele generos își dăruiește razele-i de foc albastrului apelor lacurilor, iezerele par nestemate de peruzea pierdute de un uriaș în trecere pe aici. Cioporul de capre negre (cca 30 exemplare) ce-și duce traiul în preajma acestor „căldări ale diavolului" pe timp de furtună, ca și prundărașul montan* (Charadrius morinellus), *pasăre rară (întîlnită doar la iezerele din Retezat) sporesc farmecul locurilor și ne recheamă mereu, în ciuda unor ploi repezi cu bubuituri de tunet și fulgere ce ar putea să ne prindă aici.*

Excursiile în Parîng și în Munții Lotru ne prilejuiesc cunoașterea unor lacuri de rar pitoresc : Cîlcescu, *la izvoarele Lotrului, vizitat mult de către pescarii amatori (din păcate și de braconieri !), la altitudinea de 1930 m,* Zănoaga Mare, Vidra *și* Balindru, *ambele pe Lotru, amenajate în vederea producerii de energie electrică, apoi cele de pe pîrîul Muntinu, denumite* Lacurile Muntinu, *la altitudinea de 1980 m,* Lacul Galbenu *de pe Latorița și mai ales* Malaia, *toate construite în același scop. Cel mai adînc lac al Parîngului este* Tăul fără Fund *(17,5 m) situat în căldarea Roșiile, iar în apropiere* Lacul Mîndra *(Oglinda Mîndrii), la o altitudine de 2 150 m, dezvăluind un tablou halucinant de stîncărie haotică împrăștiată pe malurile sale.*

Din întreg lanțul carpatic, Retezatul deține cea mai mare zestre de lacuri naturale. În cuprinsul său scînteiază în soare oglinzile a peste 80 de tăuri mai mari sau mai mici, adevărată salbă de nestemate ce încoronează farmecul acestui munte atît de iubit de drumeți. Bucura *este, desigur, cel mai cunoscut și mai căutat de turiștii montani, fiind „un giuvaer de preț", cum îl numea scriitoarea și neobosita drumeață Bucura Dumbravă în* Cartea Munților, *un adevărat „rai al pescarilor" doritori de păstrăvi. La cei 2 040 m altitudine, exact ca Bîlea din Făgăraș, Bucura atrage la fel de mult pe iubitorii de drumeție prin accesul relativ ușor pînă la apele lui Al doilea lac, ca mărime, din Retezat și totodată ca atracție pentru turiști, este* Zănoaga, *situat în căldarea Judele, inundat aproape toată ziua de soare. Mai există apoi o mulțime de lacuri cu nume pitorești, curioase :* Tăul Ascuns, Tăul Agățat, Tăul Negru, Tăul Urît *etc. De asemenea, tăuri cu frumoase nume de fete :* Ana, Florica, Viorica *ș. a. ce ispitesc pe vizitatori prin ineditul frumuseților naturii.*

În Munții Țarcu-Godeanu, se răsfață luciul lacurilor Borăscu, Scărișoara, Gugu, Netiș *etc., iar în cei ai Semenicului,* Mărghitaș, Gozna, Văliug, Trei Ape, Secu *etc. — toate podoabe făurite de om spre folosința lui.*

În sfîrșit, în Munții Apuseni, dăruiți de natură cu atîtea frumuseți, lacurile naturale sînt mai puține. Dar intervenția chibzuită a omului a dus la crearea de acumulări de apă pentru nevoi industriale, mai cu seamă, dar și pentru aprovizionarea localităților.

În masivul Trascău, la o altitudine de 920 m, înconjurat de pădure de fag, se află Iezerul Ighiel, *născut și el printr-o alunecare de teren. Avînd o suprafață de peste 3 hectare și o adîncime maximă de 10 m, lacul oferă pescarilor amatori prilejul unui adevărat „recital" în ale pescuitului, păstrăvii atingînd aici greutăți apreciabile de 1,5 — 2,7 kg !*

Din rîndul lacurilor create de om, amintim Lacul Țarinii *din Munții Metaliferi (construit încă prin anul 1900),* Lacul Mare *din același masiv,* Lacul Anghel, Lacul Făerag *(ale cărui ape sînt folosite de minele de la Certej), apoi* Lacul Toplița-Dobrești *din* Munții Bihor, Lacul Gilău *din munții cu același nume,* Lacul Beliș *(Fîntînele) de pe* Someșul Cald, *terminat în 1976, Lacul* Someșul Rece *de pe rîul cu același nume etc.*

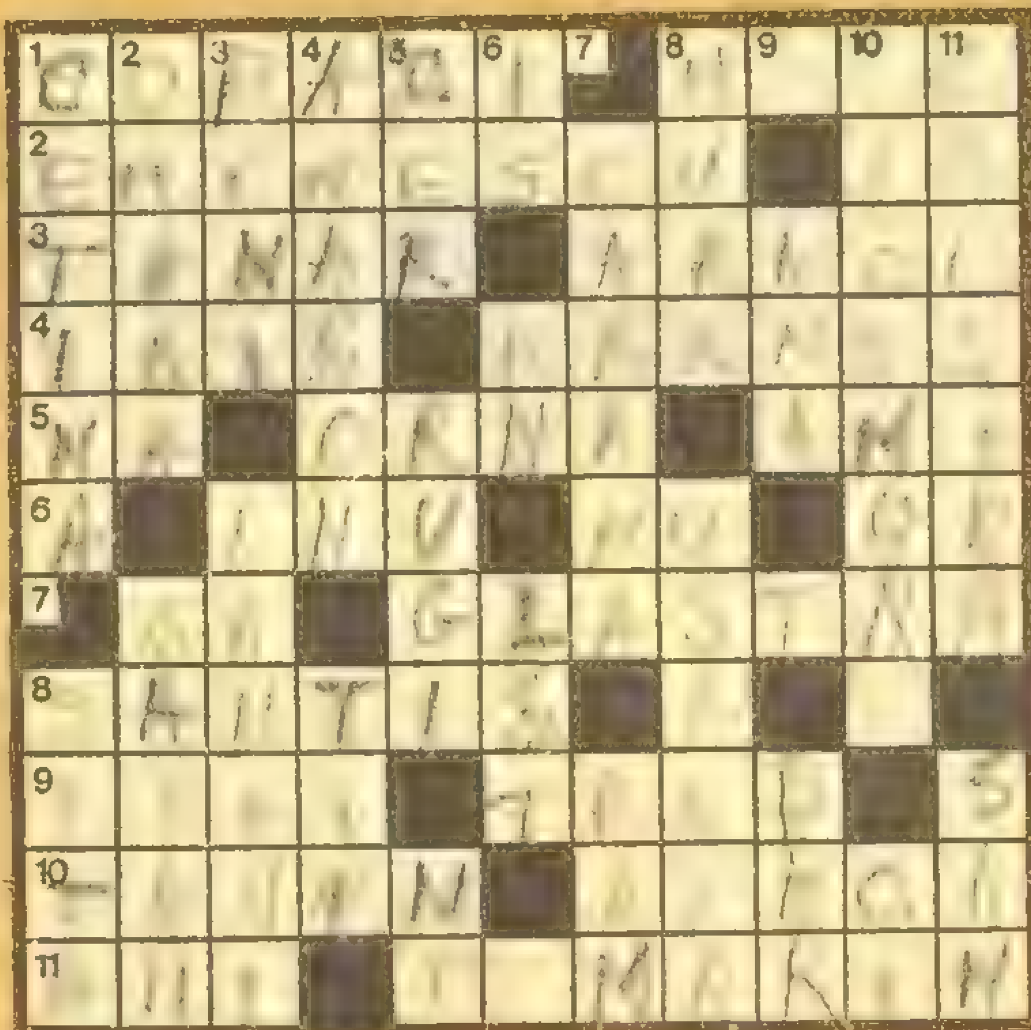
Fără pretenția de a fi epuizat lista tăurilor și lacurilor carpatine, am încercat totuși să schițăm un itinerar pe malurile lor, în ideea de a folosi drumeților însetați de frumos și pescarilor sportivi.

D. Martiniuc

ÎN PĂDURE

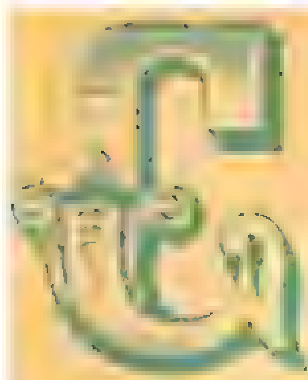
ORIZONTAL : 1) Crescuți în pădure — Mamifer rumegător. 2) Autorul poeziei „Fiind băiet păduri cutreieram" — Pomadă. 3) Mlădiță (fig.) — Susțin vița de vie. 4) Limbă germanică — Căutat pentru lemnul lui negru, greu și durabil. 5) În poiană ! — A împodobi... un brad — Comitat danez. 6) Pseudonim al lui Iacob Mureșianu — În nuc ! — Osie ! 7) Barbu Aricescu — Plină de flori. 8) Regizor italian, realizatorul filmului „Nu-i pace sub măslini" (1950). 9) Localitate în Brazilia — Alergătură a calului. 10) Substanță vegetală — A lua prin surprindere. 11) Inelele arborilor — Arbore exotic din ale cărui fructe se prepară o băutură răcoritoare.

VERTICAL : 1) Creangă de brad — Ciur. 2) Dăunătoarea pomilor — Scriitor român contemporan (n. 1931), autorul volumului „O raită prin pădurea de întîmplări" (1966). 3) Conifere care cresc la munte — Plantă tropicală cu fructe comestibile (pl.). 4) Plantă erbacee aromatică — Ia te uită ! 5) Arbore mare înrudit cu stejarul — Tulpina tîrîtoare a unor plante (pl.) — Cant ! 6) Sînt — Asin ! — Navă de debarcare pentru tancuri. 7) Casa pădurarului — Creangă de pom. 8) Fruct de pădure. — O creangă de foc. 9) Lac în Carpați — Lemn lung și subțire. 10) Copac exotic gigant cu lemnul tare (pl.) — Coca Ionescu. 11) Scriitoare română contemporană (n. 1937), autoarea volumului „Castanii roșii, parfumați și naivi" (1970) — Picior.. de lemn.

Dicționar : AMT, BNU, IRAI, LST.

Liviu Pintilie

unoașterea Belgiei este departe de a fi completă dacă nu-ți rezervi timpul necesar pentru vizitarea orașului Bruges (sau Brugge, ceea ce în flamandă înseamnă „punte"), oraș situat în inima țării lui Till Ulenspiegel, la aproape o sută de kilometri de Bruxelles și la 25 de kilometri de Zeebrugge — portul de la Marea Nordului, de care Bruges este legat printr-un canal lung de zece kilometri.

O VENEȚIE A NORDULUI

Cîndva cu ieșire directă la mare, orașul de formă ovală mai amintește de vechile tradiții portuare, fiind „delimitat" printr-o centură exterioară formată din largi canale și spații verzi, iar în interior, prin canale mai mici, dispuse aproape concentric în jurul pieței centrale. Orașul vechi poate fi parcurs cu barca pe aceste canale pitorești, înguste, cu malurile umbrite de pomi și tufe ce se întind protectoare peste apă, cu poduri din piatră sau lemn, ușor boltite, cît să permită trecerea bărcilor cu încărcătura lor.

Un sentiment profund romantic te cuprinde încetul cu încetul în intimitatea pe care ți-o oferă plimbarea pe canalele acestei mini-Veneții, situată la o distanță de peste 1 340 de kilometri nord de originalul italian.

Veneția se laudă cu clădiri somptuoase, aliniate una lîngă alta de-a lungul malurilor largi sau mai înguste, dar precis delimitate ale canalelor, iar circulația „rutieră" se face aproape exclusiv pe apă. Sobrietatea creată de acest sistem de comunicare, zidurile coșcovite ale caselor clădite unele într-altele, cu ferestre înalte și înguste, prin care soarele nu se știe dacă pătrunde cu dărnicia specifică sudului, cum ne-am aștepta, verdele apei stătute ce se zbate de sute de ani între zidurile caselor de pe un mal și celălalt, marcînd cu dungi mai pronunțate sau mai pale nivelul apelor și al igrasiei din diferite perioade ale anului, creează vizitatorului un sentiment de tristețe și claustrare, pe care în zadar încearcă să-l schimbe „canțonetiștii" pitoresc îmbrăcați și gondolele lor artistic împodobite de pe Canal Grande. Venețienii se simt și se lasă striviți de împovărătorul destin al acestui oraș.

„S-a stins viața falnicei Veneții
N-auzi cîntări, nu vezi lumini de baluri :
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind pereții".

Da, cît de actuale sînt versurile eminesciene !

Păcat că luceafărul poeziei românești nu a poposit și la Bruges. Cu siguranță că acest oraș l-ar fi încîntat, iar descrierea sa ar fi fost impregnată de optimismul specific locuitorilor săi.

Ghidurile turistice recomandă la unison vizitarea Bruges-ului pe jos. Ar fi și imposibil să-l cunoști altfel, căci nu te-ai descurca printre străzi înguste, majoritatea cu sens unic sau practicabile numai de către pietoni printre canale și poduri care nu știi dacă te conduc spre străzi, înfundături sau căi de acces ale locuințelor particulare.

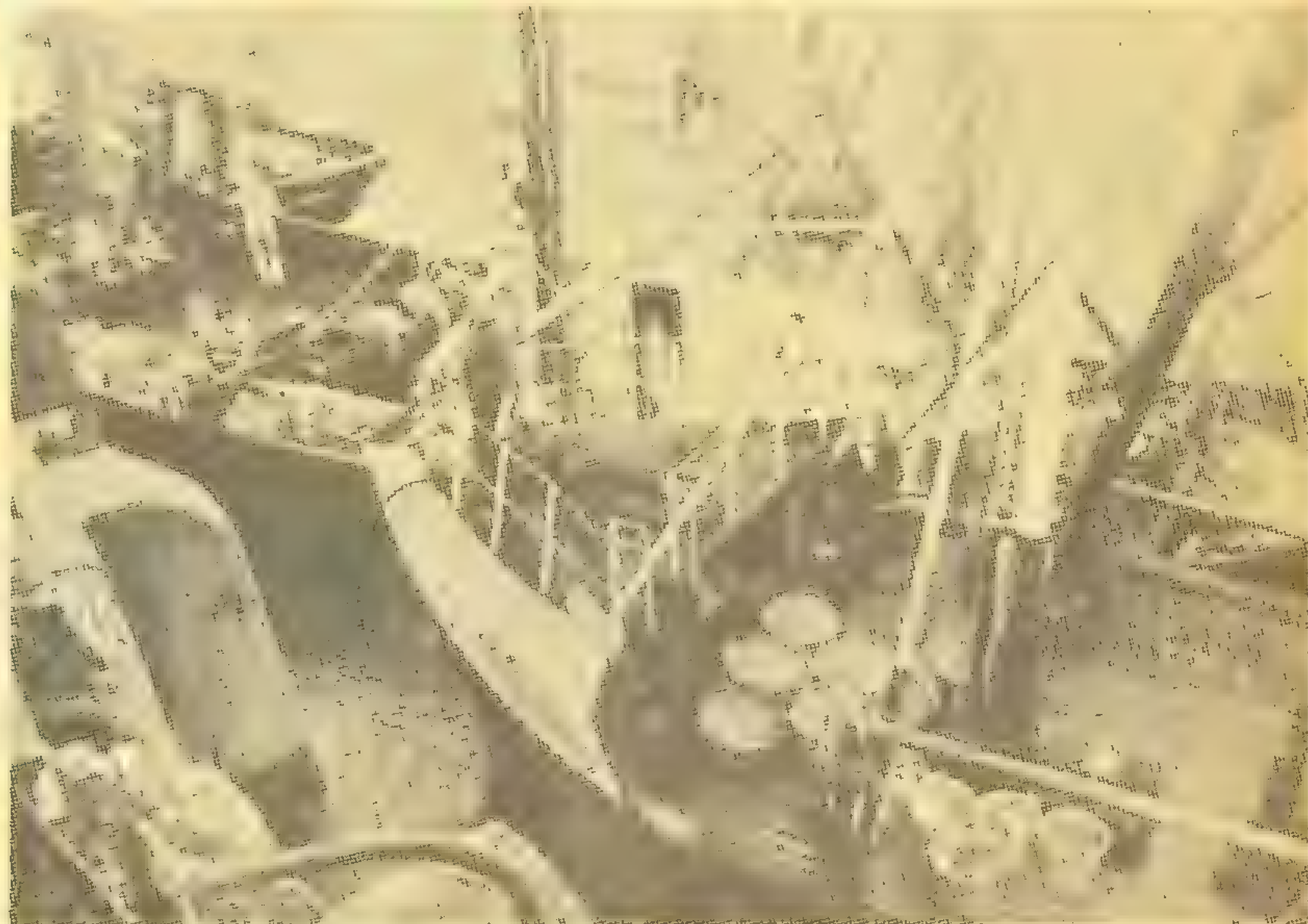
Un prim popas se cuvine făcut în „piața cetății", în care sînt dispuse în formă de carou cîteva obiective turistice de frunte ale orașului.

Spre Sud, primăria ridicată între 1376—1420, cea mai veche clădire monumentală de acest gen din Belgia, cu o fațadă bogat ornamentată cu statui și basoreliefuri, înfățișînd diverse scene biblice, iar în interior, cu o impresionantă sală gotică. Lîngă ea, o interesantă biserică supraetajată ; la subsol, o construcție romanică de la începutul secolului al XII-lea, cunoscută sub numele de capela Sf. Basil, iar în partea superioară, tot o fostă biserică romanică, modificată în secolul al XVI-lea în stil gotic.

Unul din conții Flandrei, Thierry d'Alsace, care fusese în timpul cruciadelor la Ierusalim a primit în dar un prețios relicvariu cu biblica comoară ce a dat și numele bisericii „Sfîntul Sînge", ce este adăpostit aici încă din 1149 și poate fi văzut și astăzi. Prezentarea „în public" a acestui relicvar prilejuiește anual o interesantă procesiune și festivități deosebite în care, costume tradiționale de epocă, zgomotul și veselia orașului îi cuprind și pe vizitatorii ce vin special pentru a participa la manifestări.

În sfîrșit, Curtea de justiție — clădire datînd din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, situată în partea sud-estică a pieței, pe locul în care se ridica odinioară palatul „cetățenilor liberi", respectiv al cetățenilor din afara orașului.

În piața centrală, remarcăm vechiul centru comercial al orașului, o hală datînd din secolul al XIII-lea, străjuită în centru

de un turn octogonal de 83 de metri înălțime, denumit „Belfried", devenit simbolul orașului Bruges. După ce ai urcat printre barele de lemn încîlcit dispuse, cele 366 de trepte, poți savura de la înălțime minunata panoramă ce se oferă cu dărnicie privirii. Turnul mai păstrează o „orgă de clopote" formată din 47 de clopote în greutate totală de 27 de tone, armonizate între ele, astfel încît pot oferi zilnic la o anume oră, minunate concerte, renumite în întreaga lume.

Din vechiul centru, străzi cu case din cărămidă roșie te conduc spre partea sudică a Bruges-ului, la un muzeu aparte, amenajat în clădirea fostului spital medieval Sf. Jan. Printr-o ușă modestă de lemn se pătrunde într-o sală mare, destul de slab luminată, întreruptă din loc în loc de stîlpi, coloane și ogive. Este fostul salon al bolnavilor din vechiul spital, de amenajarea originală a căruia amintește un tablou din 1778 al lui Jan Beerblock, expus pe unul din zidurile austere. De aici se pătrunde spre „muzeul Memling" — de fapt camerele adiacente ale fostului spital, în care sînt grupate cele mai remarcabile lucrări ale pictorului flamand ce a trăit între 1433—1494 și și-a desfășurat cariera artistică exclusiv la Bruges. Celebrele sale tablouri „Maria cu mărul", „Logodna Sf. Ecaterina" și în special măiestrit lucrata casetă în formă de biserică, înfățișînd scene din viața Sf. Ursula, pentru a aminti numai cîteva din exponatele muzeului, degajă un aer calm și profund familiar, în ciuda temelor „sacre".

De altfel, în biserica „Notre Dame" din Bruges — una din cele mai mari catedrale ale Belgiei, construită și refăcută timp de două secole — din secolul al XIII-lea pînă în secolul al XV-lea — care prezintă cu meritată mîndrie picturile flamanzilor Adriaen Insenbrandt, Van Eyck, Gerard David, ca și un grup sculptural din marmură — Madona cu pruncul — aparținînd lui Michelangelo, discret luminat, al cărui alb imaculat domină altarul lateral din dreapta bisericii, se află mormîntul aceleia care se pare că l-a inspirat și i-a servit drept model lui Memling pentru madona sa — aceeași în toate picturile sale — regina Maria a Burgundiei.

Ca o chintesență a valorilor picturale flamande din oraș, s-ar dori muzeul Groeninge, care prezintă într-un local nu prea mare, discret așezat între străzile și canalele vechiului centru urban, tablouri de van Eyck, Hugo van der Goes, Gerard David, Hans Memling, Rogier van der Weyden, Bosch, alături de o bogată colecție de pictori expresioniști și contemporani flamanzi.

Din moși-strămoși, frumusețile care l-au atras pe om și l-au fermecat nu s-au putut șterge cu una cu două din mintea și inima sa. Mereu fantezia și gîndul au plăsmuit noi imagini, amplificînd detaliile cunoscute și adăugîndu-le altele noi întru încîntarea și entuziasmul semenilor. Așa este și cu Veneția nordului, Brugge-ul flamand: ori de cîte ori îl vei vizita, vei găsi mereu noi și noi fațete și frumuseți care să-ți umple inima de o romantică bucurie, care să te îndemne să revii pentru a găsi armonia și liniștea, echilibrul și vraja unor lumi de mult uitate.

Miorița Câmpean

ITINERARIUL UNEI VIEȚI: BENVENUTO CELLINI

Personalitate complexă și contradictorie, supusă volitiv unei mari interdicții de sine, dar și liberă și libertină pînă la sfidarea legilor sociale ale epocii în care a trăit, Benvenuto Cellini a stîrnit în timpul vieții, ca și după moarte, opinii dintre cele mai extreme, de la generoase superlative la aspre calomnii. Reconstituirea traseelor sale biografice converg — într-un alert ritm de viață — spre recunoașterea și atestarea talentului său plural.

Itinerarul vieții lui Benvenuto Cellini este un itinerar al spiritului uman, în spațiul maestuos al măreției și celebrității dar și în priveliștea coborîrilor morale.

Portretul său poate fi reconstituit cu minuție din nu mai puțin celebra sa lucrare autobiografică „Memorii", lucrare în care își recompune, pe baza unor însemnări, uneori zilnice, aproape întreaga viață, a cărei densitate și fluență ni se înfățișează ca un adevărat roman de atracție. Deși se pare că în afară de Biblie și de Dante, Cellini nu a mai citit nici o altă carte, prin stilul lor avertizat comunicativ, bogat în impulsuri interioare și uneori în reflecții, „Memoriile" se constituie ca o producție literară interesantă și plăcută.

Născut la Florența în anul 1500 și mort tot aici în 1571 sau 1572 acest mare artist și-a încrustat în eternitate tulburătoarea sa personalitate.

Florentinul Filippo Baldinucci (1624—1696) savantul literat, protejatul cardinalului Leopold de Medici, după laborioase studii, publică „Istoria artiștilor" și „Istoria gravurii", fiind primul critic care poposește interesat profund asupra clipelor de răgaz și de prolific travaliu ale lui Benvenuto Cellini. În cuvinte exacte, alese cu grijă pentru proprietatea lor, descrierea lui Baldinucci te îndeamnă să privești spre această marcantă figură ca spre o piramidă cu mai multe vîrfuri, așezată pe colinele timpului, cu rară admirație dar și cu precauția de a nu-i atinge piscurile: „...Benvenuto Cellini, celebrul cîntăreț din instrumente de suflat, aurar și argintar de cel mai înalt merit, excelent gravor de medalii, sculptor puțin obișnuit, arhitect și topitor de metale, elev al lui Michelangelo, îndemînatec, brav, robust, îndrăzneț, elocvent, la nevoie dispus oricînd la atac și ripostă..."

O atare descriere, străbătută de numeroase direcții de coincidențe și de contradicții, poate fi întîlnită în mai toate marile opere ce au fost închinate artistului florentin: drama în 5 acte „Benvenuto Cellini", scrisă de Paul Maurice și reprezentată la 1 aprilie 1852, la teatrul din Porte-Saint-Martin, „Cellini la Paris", opera italianului Lauro Rossi, „Benvenuto Cellini", opera în 2 acte a lui Hector Berlioz, după libretul lui Léon de Wailly și Auguste Barbier și chiar acuarela lui George Cattermole etc., surprind aceleași polare trăsături ale firii reputatului florentin.

Preocupat la început de arta muzicală, Cellini nu rezistă mult chemărilor sale lăuntrice și se dedică meseriilor de gravor și sculptor. Prima lucrare este o cataramă pentru o centură, executată din argint, „după gustul antic", cum afirmă el însuși, ornată cu ghirlande și frunze, de mare autenticitate.

Benvenuto Cellini: „Perseu"

În urma unui duel scandalos aurarul este nevoit să părăsească Florența și să se stabilească la Roma, unde într-un interval scurt își impune reputația prin grațioasele bijuterii vîndute femeilor din marea aristocrație a Romei. În numai doi ani, la Roma, Cellini obține protecția papei Clement al VII-lea, căruia îi cizelează un nasture, pentru mantia papală, „mare cît palma" și pe care gravează un grup divin alcătuit din Tatăl ceresc, înconjurat de îngeri, într-o atitudine de binecuvîntare.

Din „Memorii" provine versiunea că la asediul asupra Romei de către conetabilul de Bourbon, Benvenuto a participat la apărarea orașului asediat și că el însuși, cu un proiectil de archebuz, l-ar fi ucis pe conetabil.

Însărcinat de papa Clement VII să topească toate piesele de aur din camera apostolică pentru a le apăra de asediatori, Cellini și-a însușit cîteva lingouri — gest umilitor datorită căruia este obligat să fugă din Roma la Florența. Nu se poate stabili aici datorită unei epidemii și se retrage la Mantova.

Revine la Roma sub auspiciile fericite de a lucra, un timp, în atelierul și sub ochii lui Michelangelo.

În 1540 apare la Paris — orașul vibrantelor disponibilități de afirmare dincolo de hotarele țării sale și unde dominantele lui afective și volitive capătă echivalența genialității.

Parisul prin Francisc I îl copleșește cu onoruri. Îi sînt înmînate pe rînd scrisoarea de naturalizare, și titlul de senior du Petit-Nesle. Acestor generoase atenții Benvenuto Cellini le răspunde cu lucrări celebre: basoreliefful porții de aur a palatului de la Fontainebleu, statuia de argint „Iupiter tunătorul", bijuterii, medalii, ceramică în care spiritul său destinat risipirii în frumos și truda migăloasă îl încuviințează eternității.

Reîntors în orașul său natal, Florența, și-o înzestrează cu faimoasa statuie a lui Perseu pe care autoritățile o implantează în piața Lanzi în anul 1554, în prezența unei imense mulțimi. Printre alte lucrări ce au înscris numele lui Benvenuto Cellini în panteonul nemuritorilor trebuie menționate solnița oferită lui François I, montura unei cupe din lapis-lazuli etc. Descrierea solniței făcută de el însuși furnizează certitudini noi asupra imaginației și măiestriei sale: „am compus un oval înalt de 15 degete, pe care l-am ornat cu două figuri ce se împletesc aidoma pămîntului cu marea. O figură îl reprezintă pe Neptun cu tridentul în mînă, tras de patru cai de mare și deasupra un vas pentru sare, iar cealaltă figură reprezintă Tera, imaginată printr-o femeie frumoasă, sprijinită cu un braț de un templu în care se află piperul."

Monumentalitatea, pitorescul îngemănat cu imaginația, stilul, perfecțiunea tehnicii, detaliul, autenticul, finețea, fac din povara zbuciumului său, din fatalitatea adevărului săpat în aur și argint imense luminișuri în afunzimile timpului în care stăruie pentru veacurile veninde chipul trudnic al lui Benvenuto Cellini.

Dionisie Dărău

Benvenuto Cellini: „Solniță"

IZBUCURILE
din Munții Apuseni

După cum se știe, izbucurile reprezintă locul de ieșire la lumină a unui pîrîu sau rîu subteran. Dar nu orice fel de ieșire în lume, ci o țîșnire a apei, uneori cu foarte mare forță.

În țara noastră principala concentrare de astfel de spectaculoase fenomene ale naturii se află în munții Bihor-Vlădeasa, respectiv cele de la peștera Meziad și din valea Alunului, apoi Ponor, al Galbenei, al Ursului, din Călineasa, al Dobreștilor, Răchițele, din valea Buizului, de la Filești și altele.

Cele mai spectaculoase sînt izbucurile intermitente, funcționînd pe cunoscutul principiu al sifonului. Respectiv acelea care își aruncă apele în mod sacadat, cu o regularitate aproximativ matematică. Între acestea ocupă un loc aparte Izbucul de la Călugări, din munții Codru-Moma, așadar tot în Munții Apuseni ca și cele amintite mai înainte. Acesta era, și în bună măsură mai este, neobișnuit pentru că include în aparatul său subteran nu o singură cavitate, ca marea majoritate a izbucurilor, ci două, fapt care complică și, totodată, face mai interesant acest fenomen. Și mai spectaculos, apa izbucnind afară, în vremurile sale bune, dacă ne putem exprima astfel, la două intervale exacte de timp : la două ore și după alte numai 20 de minute, apoi din nou peste două ore. Astfel se petreceau lucrurile pînă în urmă cu cîțiva ani, cînd faima de a prezenta un ritm dublu, determinat de golirea succesivă a celor două bazine de capacități diferite : primul fiind de două ori mai mare decît al doilea, care, la rîndul lui, se află altitudinal mai jos decît celălalt și comunică cu exteriorul printr-un canal avînd diametrul mult mai mare decît cel care leagă cele două cavități între ele. Acest dublu ritm s-a pierdut de la o vreme, probabil ca urmare a deschiderii unei fisuri carstice. Înainte mecanismul de funcționare era următorul. După ce cavitatea cea mare se umplea cu apă, primul sifon sorbea apa, aceasta scurgîndu-se în cavitatea cea mică. Timpul de umplere al acesteia era de exact două ore, vreme în care Izbucul de la Călugări se afla în repausul lung. Odată umplut, acest al doilea bazin mai mic, intra în funcțiune și cel de-al doilea sifon, care asigură legătura cu exteriorul, descărcînd apa afară timp de două minute. Aceasta constituia prima izbucnire a apei. Cea de-a doua cavitate fiind de două ori mai mică decît prima, pentru umplerea ei se consuma numai jumătate din apa conținută în primul bazin natural. Urma a doua umplere a cavității mici, care dura 20 de minute — timp ce se constituia în repausul scurt al izbucului. După ce se umplea din nou cavitatea cea mică, sifonul ce comunica cu exteriorul sorbea încă o dată apa și avea loc a doua izbucnire a apei, care dura tot numai două minute ca și prima dată. În acel moment ambele cavități erau golite. Pentru ca fenomenul să se repete, cele două cavități trebuiau să se reumple cu apă, pentru aceasta fiind necesare alte două ore. Așadar mecanismul de funcționare al unui izbuc intermitent în general și al celui în cauză în particular amintește de procedeul de golire a unui vas plin cu un lichid cu ajutorul unui furtun, respectiv binecunoscutul principiu al sifonului.

În prezent, acest mecanism nu mai funcționează ca atare, datorită probabil unei fisuri subterane în calcar, manifestîndu-se aproape ca un izbuc intermitent obișnuit : aruncă apa, tot cu un gîlgîit puternic, la un prim interval de 15-20 minute, și un al doilea deseori ceva mai scurt. Acest fapt nu-i scade însă prea mult din farmec, meritînd să fie vizitat și admirat. Cu atît mai mult cu cît este ușor accesibil, față de alte frumuseți naturale din Apuseni. Din șoseaua care leagă Deva cu Oradea, așadar drumul național 76 care traversează Munții Apuseni, înainte de a intra în orașul Vașcău, mai exact din satul Cărpinet se desprinde spre stînga un drum care se oprește după cîțiva km în satul Ponoarele. De aici, un drum neamenajat și, în continuare, o potecă te conduc la acest izvor intermitent. Poartă numele de Izbucul de la Călugări pentru că în apropiere se află o mănăstire. De altfel și satul din preajmă, Ponoarele, a purtat cîndva acest nume.

Datorită frumuseții lui aparte, precum și interesului științific deosebit — fiind un fenomen destul de rar nu numai la noi ci și în lumea largă — acest izbuc din extremitatea sud-estică a munților Codru-Moma a fost declarat monument al naturii.

Podul natural de piatră de la Ponoare

Podurile naturale

Reprezintă, de fapt, cele mai vechi poduri din lume, ele fiind acelea care i-au permis omului, din cele mai îndepărtate timpuri, să depășească un obstacol natural, cel mai adesea o vale cu un curs de apă. Printre cele mai renumite sînt Pont d'Arc, arcuit peste rîul francez Ardèche, un afluent al Rhônelui din SE Franței, în Munții Cevennes. Apoi Natural Bridge, în traducere însemnînd tocmai „Podul Natural", care se află pe rîul Cedar Creek din statul Virginia, în estul Statelor Unite. Și, de ce nu, podul nostru natural de la Ponoare, „Podul Uriașilor" cum mai este numit. Folosit și astăzi ca atare, respectiv ca loc de trecere, peste el alunecînd drumul național 67 D. Se află în Podișul Mehedinți, la circa 7 km de orașul Baia de Aramă și la numai 2 km de satul Ponoarele, al cărui nume l-a împrumutat („podul de la Ponoare"). Reprezintă, de fapt, un rest al plafonului unei mari peșteri, Peștera Ponoarele, prăbușită în trecutul îndepărtat, și se prezintă sub forma unei bolte naturale cu o deschidere de 27 m, lungimea aproape 60 m, lățimea 9,70 m și înălțimea maximă de 13,70 m. Alte poduri naturale, cele mai multe de altfel, sînt rodul eroziunii diferențiale, în strate cu durități diferite, rocile mai dure menținîndu-se, în timp ce acelea mai friabile au fost îndepărtate de agenții externi : vînt, ploaie, îngheț-dezgheț etc.

Uneori apar sub forma unor poduri suspendate, fiind prinse numai la unul din capete, celălalt fiind desprins de suport. Cum este cel din munții Lushan, în NE Chinei. Practic o stîncă, de forma unei bîrne, avînd 50 m lungime și în jur de 2 m grosime, care stă suspendată, la orizontală, la peste 20 m de sol. Uneori se află suspendate la înălțimi de-a dreptul formidabile. De pildă un asemenea pod, din provincia chineză Sinkiang, se arcuiește la nu mai puțin de 312 m deasupra nivelului de bază, iar lățimea sa atinge 45 m.

În unele zone există adevărate concentrări de asemenea fenomene naturale. De pildă, în zona Arches din podișul nord-american Colorado există nu mai puțin de 124 poduri naturale pe o întindere de numai 34 km^2. De altfel tocmai de la ele, de la deschiderea lor în formă de arc, și-a luat numele întreaga zonă care, în vederea ocrotirii acestor bijuterii ale naturii, a și fost declarată la începutul acestui secol parc național. Toate sînt un rezultat al eroziunii diferențiale în stratele de Entrada, în gresii jurasice. Unul dintre acestea deține recordul de lungime în domeniu din lume : are 88 m. Este vorba de Landscape Arch, aflat pe dreapta fluviului Colorado, în zona numită Devils Garden (Grădina Diavolilor în traducere), denumire dată tocmai datorită diferitelor forme ciudate pe care le îmbracă relieful, ca urmare a acțiunii agenților externi. Acest pod natural are înălțimea maximă de 32 m, iar lățimea minimă de numai 1,82 m. În urmă cu 30 de ani, s-a interzis accesul pe el, tocmai în scopul de a-l feri de degradare.

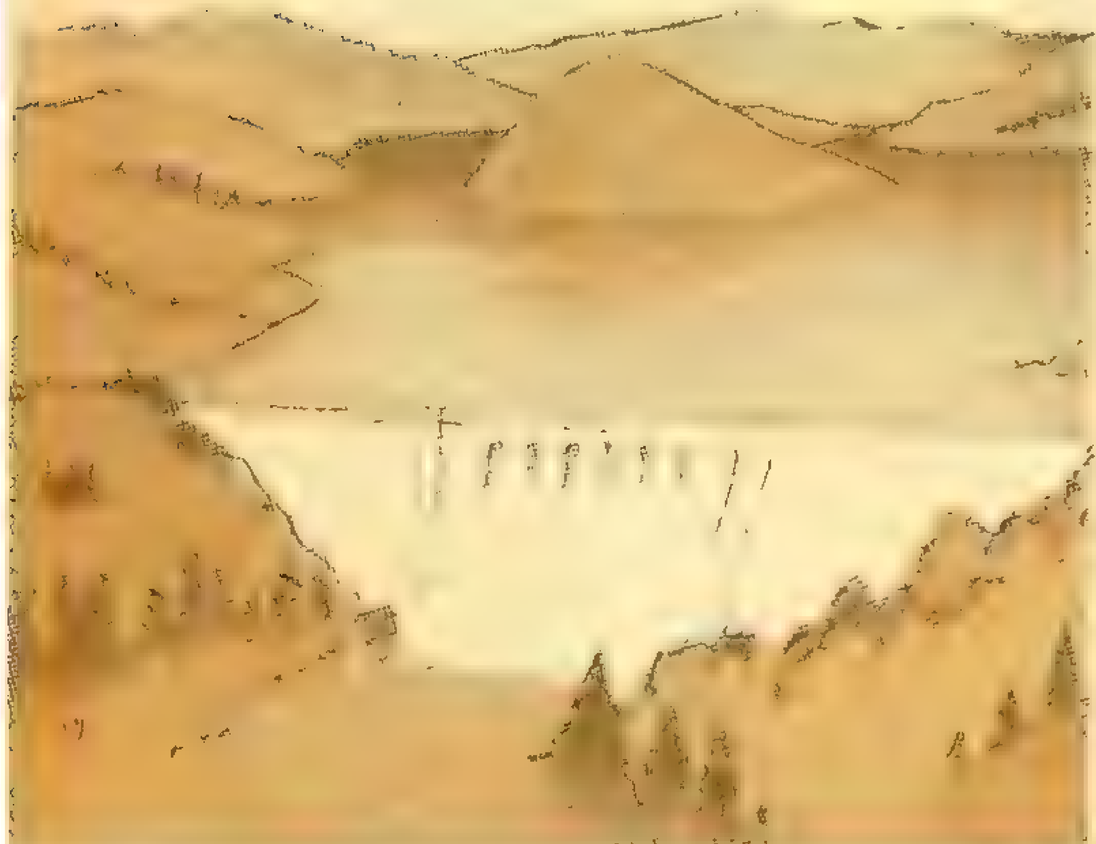
Putem afirma, fără teama de a greși, că podurile naturale, dintre care am amintit numai cîteva, sau și ele i-au sugerat omului ideea de a învinge el însuși, prin creații personale, alte obstacole naturale sau și în alte locuri decît cele în care natura își adusese din plin contribuția.

Sculptură cu ajutorul buldozerelor și macaralelor

Oricît ar părea de ciudat, o asemenea lucrare se află în curs de desfășurare. Este vorba de memorialul închinat marelui șef amerindian Sioux, Crazy Horse, în fapt o statuie ecvestră uriașă (înaltă de 190 m și lungă de 210 m), săpată în granitul unui vîrf din culmea muntoasă Black Hills, Colinele Negre în traducere — sau Colinele sacre ale amerindienilor Sioux cum mai sînt cunoscute —, înălțimi aflate în partea de sud-vest a statului american Dakota de Sud. Această statuie, gigantică, intrată în lucru la mijlocul deceniului trecut, urmează să fie gata în pragul anului 2000. Autorul modelului viitoarei sculpturi gigantice și, totodată, conducătorul lucrărilor în prezent, este sculptorul Korczak Ziolkowski, în vîrstă de aproape 80 ani. Acesta și-a propus ca, personal, să sculpteze numai capul calului, restul lucrării urmînd să fie realizat de alți sculptori.

Această operă de artă îl va reprezenta pe Crazy Horse — „Cal Nebun" în traducere liberă — omagiat de amerindienii Sioux drept cel mai mare şef al lor. Crazy Horse a fost conducătorul acestora în rezistenţa faţă de armatele federale, care voiau să-i bage în rezervaţii, şi a obţinut victorii strălucite împotriva generalilor George Crook, în lupta de la Rosebud River (din 17 iunie 1876) şi, mai ales, a lui George Armstrong Custer, cunoscut comandant militar (a fost, printre altele, cel mai tînăr general din istoria S.U.A., la numai 24 ani) — acesta fiind învins de Crazy Horse la Little Bighorn, în 25 iunie 1876. Custer a şi murit, de altfel, pe acest cîmp de luptă. Şansă ce nu i-a surîs, dacă ne putem exprima astfel, şi marelui şef Sioux, care, încercuit, şi prins în cele din urmă, în 1877, este omorît cu baioneta în celula din închisoare.

Dar Colinele Negre (Black Hills) din Dakota de Sud găzduiesc deja un complex sculptural gigantic renumit : este vorba de Mount Rushmore National Memorial, care cuprinde figurile a patru preşedinţi americani : George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt şi Abraham Lincoln, pe care i-am menţionat în ordinea locului ocupat în cadrul memorialului, de la stînga la dreapta. Figurile au înălţimea de 18 m, fiind aşadar proporţionate pentru un om cu înălţimea de... 140 m. Se pot vedea de la o distanţă de peste 100 km şi se apreciază că vor rezista intemperiilor nu mai puţin de... 100 000 ani. Complexul sculptural de pe muntele Rushmore, aflat la 1900 m altitudine, a fost conceput şi realizat, în cea mai mare parte, în perioada 1927—1941, de către sculptorul Gutzon Borglum, iar după moartea acestuia a fost desăvîrşit de către fiul său, Lincoln Borglum. Constituie unul din principalele puncte de atracţie de pe continentul nord-american, fiind vizitat anual de circa două milioane de turişti.

Operele sculpturale de acest gen — in situ — nu reprezintă însă o tehnică nouă. Au rezistat pînă astăzi sculpturi gigantice realizate cu trei milenii în urmă. Amintim, printre altele, cele patru statui uriaşe, înalte de 20 m, reprezentîndu-l pe faraonul egiptean Ramses II, realizate în jurul anului 1250 î.e.n. şi aflate pe faţada principalului templu de la Abu Simbel ; pentru a nu fi inundate au fost mutate în 1968, în perioada lucrărilor barajului de la Aswan, cu 60 m mai sus. Şi, mai ales, trebuie amintite cele două statui rupestre ale lui Budha, dintre care una de peste 50 m înălţime, sculptate în stîncă, pe valea Bamyan, în apropiere de ruinele oraşului omonim din partea centrală a Afganistanului, în munţii Hindukush. Asemenea sculpturi există şi în alte colţuri ale lumii. Aproape în toate cazurile, alegerea locului pentru realizarea sculpturilor monumentale in situ a fost influenţată şi de cadrul natural, nu numai în sensul rezistenţei rocii (de cele mai multe ori granitul), ci şi al peisajului în general : frumuseţea locului, „deschiderea" zonei în faţa ochilor privitorului, accentuarea măreţiei respective prin plasarea ei într-o zonă care să-l domine pe privitor etc.

Silviu Neguţ

POEME
de A. I. Zăinescu

UNEORI EŞTI ATÎT DE DEPARTE

Uneori eşti atît de departe, departe, iubito,
Încît într-un nor mă visez — şi sînt nor.
Dureros cresc în jos, poate altfel de zbor,
Rădăcinos şi cu toate aripile-năuntru.

Nimic nu mă mai aminteşte, nici dor
Şi nici fulger adînc ce se tulbură,
Mă uit în sus, dîră-aproape de purpură,
Şi e seară, o pasăre-a ars incolor.

Inflexibil mi-e sîngele, cleşte,
Şi în strînsoarea lui aştri ţipă, de fier,
Dureros cresc în jos şi-aud lume pe cer,
Mă uit în sus şi-aud iarba cum creşte.

Locuit sînt de-o aripă pînă la pierdere,
Pînă la pierdere umbre şi văi înconjor :
Uneori eşti atît de departe, departe, iubito,
Încît într-un nor mă visez şi sînt nor.

MUNŢII RÎD ACUM CU FLORI ALBASTRE

Munţii rîd acum cu flori albastre,
Munţii rîd cu flori de piatră, lin,
Ce ne-om face noi cu inimile noastre,
Căror văi le-om trece şi prin ce grădini ?

Se vor zbate, iată, martor mi-e un vultur, —
Şi-a pierdut prin aer sîngele, nebun,
Mai aştept şi sper încă, mai scutur
Vorbele de însuşi chinul care-l spun.

Şi e seară, iată ; de prin stînci coboară
Ca o lacrimă lumina cu doi stupi,
Prin noi doi e cald şi e şi frig de-aseară
Şi e greu cînd ochii doar cu nori i-astupi.

O oglindă-aproape ireală,
Prin sălbăticia munţilor, sub stei,
Unde-i urma parcă dinlăuntru goală
Şi tăcem cu-auzul spînzurat de ei.

Nu-i nimic : mai blînzi şi munţii
Se vor răsuci, odată, cît de crunţi ! —
Tu mă ierţi tîrziu că-n dreptul frunţii
Ţi-am îngenuncheat şi-a fost mai
mult ca să renunţi.

MAMĂ

Uneori pun nişte pomi în vis şi mă trezesc
Cu amîndouă mîinile-ngheţate, goale,
Şi dacă mă uit mai mult văd chiar pămînt
Şi rădăcini şi pietre, mamă, -n ochii
dumitale.

Pun nişte pomi de aur ce tot cresc
Şi scot şi luminoase răni pe-afară, grele,
Şi dacă mă uit chiar gura ta se vede-ntr-un
cuvînt,
Stă şi pleoapa ta-ntr-o frunză, pe sub stele.

Pun nişte pomi de foc cum nu s-au
mai văzut
Şi toţi parcă s-ar prinde-aşa ca de
un sîmbur,
Din care valuri mişcă cerul ce-ai trecut
Şi-ai sărutat o clipă luna, sora de pe
cîmpuri.

PEISAJ

Zăpezile ca un elogiu alb pentru amintiri
Şi hornuri care fumegă-n neştire,
O toleranţă-n care codri mai subţiri
Şi mai subţiri copaci vorbesc despre iubire.

Cu nouri ce se-amestecă-n asfalt
Şi cîini de rasă tulbure sub ceaţă,
Cînd de pe frînghii rufelor li-e cald
Şi pleacă mai spre nord de dimineaţă ;

Mici paraşute-n aer şi pe jos,
Lanuri de maci albaştri lîngă tîmple
Şi-un fruct al zilei, iar, neviermănos,
Şi-un cerc al nopţii, iar, ce-o să se-ntîmple.

Un plug cu grape-acuma şi cu colţi,
Urieşesc sub munţii fragezi de pe lună,
Ca un elogiu pur zăpezile sub bolţi
De fluturi care cad şi se-mpreună.

AH, PRIMĂVARA !...

Ah, primăvara, iubita !...
Cum eşti de aer, iubire,
şi eşti sub rod,
Mă gîndesc că e a cerului dulce
şi iarăşi clepsidra
Ne-a făcut pe-amîndoi cap de pod.

Şi uite : aşa venim noi unul
spre celălalt,
Uite, aşa ne-auzim noi iar,
ca suflaţi cu argint,
De parcă-ar vorbi un vultur
prin văi, mai înalt,
Şi ar vorbi şi o vulturiţă,
dar cu ochii ce se-aprind.

Sîntem ai razei acesteia,
robi ca ursita,
Şi punem cămăşi de lumină
pe ape şi-n pomi,
Ah, primăvara, iubita !...
De nu te-ai mai sfîrşi floare
cu miros şi zbucium de om.

CODRU ÎNALT

În ianuarie, despre zăpezi povestind,
Nu pot să spun că într-un codru de nori,
Nu se aşază şi-un rîu sau nu se face
de-argint,
Cum şi umerii parcă se fac mai sonori,

Sau că în visarea aceasta şi dulce şi trează,
În care felii tai lumina şi o cuprinzi,
Nu se desferecă bine şi nu se colorează
Arborii ca şi cum s-ar lovi de oglinzi,

Ori că pe rîul acesta şi-n sus, şi la vale,
Nu se coboară cu tunete sau nu mai ţin sfat,
Nişte munţi care au aripi la tălpi şi cu zale,
Cap de bour c-un vultur pe ochi înstelat,

Sau că din aerul acesta şi blînd, şi de-acasă,
Nu ne mai facem zidire sau nu mai sîntem
întregi,
Despre zăpezi şi zăpezi ca un lan
care-apasă,
În ianuarie cînd poţi să şi seceri şi să
culegi,

În ianuarie, ianuarie-un foşnet în alb
prin poiene,
În ianuarie, ianuarie-un fagure-adînc,
cel mai cald,
Cînd cu miere vin albe albine şi-n gene
E-un codru şi mai înalt.

Cu Florian PITTIȘ

ÎNTRE TEATRU ȘI MUZICĂ

Dimineața, ora opt și zece, la Radio. În studio Ștefan Iordache și Mircea Albulescu au început deja imprimarea cu regizorul Cristian Munteanu. Pe hol, la locul pentru fumat, actorii, cu textele in miini, stau ciorchine lîngă scrumiera cu picior, devenită deja incapabilă de a mai înghiți sumedenia de mucuri cu care este bombardată. Din cînd în cînd, cîte un hohot de rîs vestește că o nouă anecdotă și-a pornit drumul prin teatrele bucureștene. Ne desprindem de grup și ne retragem într-un capăt al culoarului ca să stăm de vorbă.

— Moțule, cum scriu numele tău de familie, cu unul sau, cu doi „t“ ?

— Cu doi, am mai spus-o. A greșit un conțopist la scrierea actului de naștere.

— Dacă ai fi pus în situația de a alege intre cele două mari iubiri ale tale, ce ai prefera : TEATRUL sau MUZICA ?

— Teatrul muzical ! Pe alte baze decît cele cunoscute azi în lume. Aș crea un nou concept de teatru — TEATRUL ROCK.

— Americanii au încercat deja...

— Alea sînt OPERE ROCK puse în scenă ! Dar nu vreau să vorbesc mai mult pe tema asta, pentru că ea va constitui subiectul examenului meu de diplomă la regie post-universitară, unde sînt student. Examenul practic îl voi da cu spectacolul „Slugă la doi stăpîni“ pe care încerc să-l pun la „Bulandra“.

— Tu ești în același timp și student și profesor la I.A.T.C. !

— Titulatura exactă este : profesor universitar asociat la clasa prof. Olga Tudorache, anul I A. Îmi încerc și eu puterile...

— Le predai studenților și „poezia muzicii tinere“ ?

— Eu arunc sămînța pasiunii. Unde prinde e bine. Și mai încerc să-i oblig să gîndească singuri. Atunci cînd vor termina Institutul să fie oameni întregi, pe picioarele lor. Să nu mai aibă nevoie nici de Olga Tudorache, nici de mine. Să fie bine antrenați, să facă față programului unui actor : 8—10 Radio, 10—14 repetiție la teatru, 14—18 filmare, 19—22 spectacol.

— Asta presupune continuarea antrenamentului actorului „de bună voie și nesilit de nimeni“ toată viața, pentru a putea răspunde oricînd la un asemenea program.

— Antrenamentul continuu este obligatoriu !

— Și în ce ar consta el, după tine ?

—Nu există sistem aplicabil la toți. E ca la doctor, unde nu sînt doi pacienți identici. De altfel antrenamentul diferă nu numai de la actor la actor, ci și de la rol la rol. Într-un fel mă antrenez înainte de „Furtuna“, în altfel înainte de „Cabala bigoților“. Nici Institutul nu te poate învăța tot. Te învață cum să inveți toată viața. Dacă actorii sînt oglinda vieții și viața este într-o fantastic de rapidă schimbare, noi trebuie să fim foarte atenți pentru a o putea oglindi.

— Actoria nu-i o meserie pentru comozi...

— În nici-un caz ! Pentru un actor fiecare an este compus din 365 de zile fără duminici, fără sărbători și fără zile libere.

Dinspre scrumiera cu picior se aude un nou hohot de rîs, semn că lui Cristian Motriuc i-a mai reușit imitarea unui profesor de la I.A.T.C.

Moțu mă întreabă dacă am văzut nu știu ce concert al unui vestit cîntăreț de rock (al cărui nume, recunosc, nu l-am reținut !). Răspund că nu, drept care urmează un adevărat recital dat acolo, pe coridor de Florian Pittiș care este pe rînd chitarist, baterist, „vocalist“ etc. De altfel, astfel de momente se vor mai repeta de multe ori în cursul discuțiilor noastre și cei care il cunosc pe Moțu, știu că el dă deseori asemenea recitaluri, reproducînd cu o extraordinară precizie zeci, poate chiar sute de piese muzicale, știind perfect nu numai cuvintele cîntecelor ci și intrările fiecărui instrument !

Cînd termină, își aprinde o țigară și revine la discuția despre studenții săi :

— Ei vin la mine cînd sînt în dificultate. Vin să vadă filme, să asculte muzică... să învețe. La studenți totul este direct... Casa mea le este deschisă tot timpul, i-am învățat să umble la video, la mag și ei le folosesc singuri.

— Îi știi de la admitere ?

— I-am moștenit. Unii din ei, poate cu alți profesori ar fi evoluat mai repede. Așa cum eu, lucrînd cu alți studenți... Eu am venit la I.A.T.C. cu toată pasiunea și cinstea de care sînt în stare. Și cum să nu-i iubesc ? Să-i fi văzut la verificare, parcă mîncaseră jăratec ! Au început să uite toată pregătirea pentru admitere și să o ia de la zero. Au început să fie ei. M-am amestecat cam 10% la pregătire. Îi provoc la jocuri de improvizație pînă descoperă singuri gesturile și nuanțele cele mai adevărate. Ei au ales textele, ei au făcut decorul. Nu le-am dat o mișcare, îi supraveghez doar, le păstrez echilibrul. Îi învăț să gîndească singuri. Examenul de vinerea viitoare nu-l dau eu, îl dau ei ! Am instituit și legi :

„În această clasă șueta este interzisă !“

„Interzis jucatul cu mîinile, cu borseta. La noi în clasă se joacă cu sufletul !“

„Interzis cuvîntul «Auzi ?» (cuvînt care dă firesc tuturor actorilor tineri).

Vine spre noi regizorul Leonard Popovici :

— Moțu, vii să joci la mine în „Vedere de pe pod“ ?

— Care pod, ca să mă antrenez ?

— Moțu, în studio ! se aude strigătul Rodicăi Leu, regizoarea de studio.

Sare de pe bancă și pleacă valvîrtej. Cînd revine, își aprinde din mers încă o tigară.

— Unde rămăseserăm ?

— Tocmai voiam să trecem la teatru...

— Din Institut, firește că trebuie să ajungem la teatru. Dar, te rog să intrăm pe ușa din față !

— Tu cum ai intrat ?

— Ca electrician, am mai declarat, se știe. Prefer să discutăm despre fața nevăzută a Lunii ! Îmi amintesc un spectacol extraordinar : Într-o seară aveam „Răceala“ și s-a produs o pană de curent. Am ieșit la public cu un sfeșnic în mînă și am anunțat că vor asista la un spectacol pe care îl vor ține minte toată viața. Și am jucat la lumina luminărilor ! A fost într-adevăr extraordinar !

— Ești membru de partid ?

— De 21 de ani. Sînt președinte de sindicat la „Bulandra“.

— Cum a început drumul tău în teatru ?

— Am debutat la patru ani în „Congresul puștilor“. Mama a considerat, mai mult ca mine, că sînt predestinat actoriei. Cred că pe lîngă exhibiționism, am făcut actorie pentru că era cel mai ușor lucru pe care l-aș fi putut face. Așa credeam atunci. După aceea am înțeles că era o muncă la fel de grea ca a minerilor. Și remunerația la fel. Drumul meu a fost cît se poate de lin pînă am picat la I.A.T.C. și am aflat că nu tot ce zboară se mănîncă !

— Moțu, nu mai scapi! îl somează o redactoră tocmai din celălalt capăt al coridorului. Hai să imprimăm interviul pe care mi l-ai promis pentru medalionul Clody Berthola.

— Cu o condiție : înregistrăm direct, nu-mi spui întrebările dinainte.

Îl aștept un sfert de oră. Apare coborînd scările în fugă, sărind din două în două trepte și fără să se oprească îmi strigă :

— Hai repede la Institut să prindem examenul anului trei.

Ce era să fac ? O iau și eu la fugă după el să prindem examenul anului trei. Alerg prin zăpadă pe urmele lui și-mi aduc aminte că acum doisprezece, treisprezece ani, student fiind și mîndru că spun trei replici pe scena de la Grădina Icoanei într-un spectacol — „Valentin și Valentina“ — foarte iubit de tineri pentru farmecul Marianei Mihuț și al lui Florian Pittiș, tot așa mă lua după el, încercînd să mă îmbolnăvească și pe mine de teatru și muzică. De teatru a reușit... Cred că astea sînt cuvintele care exprimă această ardere fantastică a lui: Florian Pittiș este bolnav de teatru și muzică. Teatrul și muzica fiind două organe ale ființei sale, care de multe, de foarte multe ori il dor cumplit !

Costumul de blugi este parcă același, tașca din pînză de cort îi saltă și acum pe șold, coama de armăsar care nu se lasă strunit îi flutură și acum în vînt. Oare numai pentru mine să fi trecut atîția ani ? Chiar, cîți ani o avea ?

Peste două săptămîni bat la ușa lui. Îmi deschide Mihaela și mă conduce într-o cameră plină cu tot felul de aparate electronice, legate între ele cu zeci de cabluri încurcate, înnodate. Deasupra tuturor tronează un televizor color. Pe covor, în mijlocul încăperii, cu niște căști imense pe urechi, Moțu meșterește ceva la niște mufe. Mă observă după cîteva minute și îmi face semn să mă așez pe canapea. Apoi, probabil ca să acopere muzica pe care o auzea numai el, îmi strigă :

— Stai să-ți pun un film cu Al. Pacino și pe urmă stăm de vorbă.

După film mă duce în camera lui de lucru, ticsită cu cărți, ziare, reviste. Îmi mărturisește strîngînd cîteva coli împrăștiate pe birou :

— Scriu la o carte : „Ce am mai visat azi-noapte“.

— Și ce vrei tu cu cartea asta ?

— „Eu nu voi nimic, nimica, decît pace, pace, pace !“ — vorba lui Eminescu.

— Am întrerupt convorbirea noastră de la Radio cînd tocmai intrasem în teatru. Pe ușa din față.

— Intrarea mea obișnuită. Stai să aduc două pahare.

Pleacă, revine.

— Dacă vrei, notează : absolvent clasa profesor Radu Beligan, asistenți Nicolae Pomoje și Eugen Racoți. Dar adevăratul meu profesor este viața. Am fost repartizat, ca șef al promoției 1966, redactor la T.V., emisiunile pentru tineret. A urmat armata. La revenire am găsit postul ocupat. Mi s-a oferit postul de regizor de platou. (Cu alte cuvinte să am grijă de creioanele din cadru, adică recuzita necesară colegilor mei, actorii veniți să filmeze la T.V.). Nu am fost de acord și am ajuns ce am ajuns. Dar te rog nu fă povestea vieții mele, panegiricul, pentru că nu am de gînd să mor cu una, cu două ! Nu știu dacă știi tu exact, dar mîine este prima zi din restul vieții mele.

— Cum ai ajuns, totuși, la „Bulandra“ ?

— Datorită lui Liviu Ciulei care mă cunoștea de cînd fusesem electrician voluntar acolo. Și-a dat seama că am fost atins de curentul artei teatrale și m-a luat cu arcanul la oaste. (Că tot mă provoci tu să-ți spun „Amintiri din copilărie“). Mihaela, cînd începe Agatha Christie, să ne chemi !

— Ai dat concurs ?

— Da.

— Îți mai amintești cine a căzut atunci ?

— Asta nu-i treaba mea, e a lor. Bucuria mea a fost atît de mare, că nu mai știu. În orice caz, în ziua aceea, eu am văzut Napoli !

— Cu ce rol ai debutat ?

— Prima apariție pe scena de la „Bulandra“ a fost în decembrie 1961 în piesa „Un strugure în soare“. Primele vorbe rostite pe această scenă, la 23 februarie 1962 în „Cum vă place“ pus în scenă de Liviu Ciulei. O replică ce începea cu cuvintele : „Vă rog să-mi dați o clipă ascultare !“ Îmi place să cred că apelul meu a avut urmări. După angajare am jucat Lucius, (servitorul lui Brutus) în „Iulius Cezar.“

— Care consideri că este rolul cel mai important pe care l-ai jucat?

— Rolul de om, am mai spus-o.

— Ce înseamnă Teatrul „Bulandra" pentru tine?

— Cea mai mare parte a vieţii. De cînd am terminat liceul mai mult am stat în teatru decît acasă.

— Ce te-a legat de teatru? Are el ceva în plus faţă de altele?

— Da. O platformă estetică. Din păcate subînţeleasă, nu explicită. Nefiind un mecanism blocat, nici „Bulandra" nu mai este cea de acum douăzeci de ani.

— Crezi că teatrul, asaltat de pretutindeni în epoca noastră, este în pericol să moară?

— Niciodată! Teatrul este arta care de două mii de ani moare. Moare în fiecare seară, dar a doua zi, la primul gong, reînvie. Oricît s-ar dezvolta cinematograful, televiziunea, video-ul, nimic nu poate înlocui relaţia directă dintre creatorii şi receptorii de artă. Eu nu joc pentru spectatorul ideal, ci pentru cel care a venit în seara respectivă la spectacol. Nu pot vorbi într-o limbă necunoscută. Convenţia, ghidul de conversaţie se naşte seară de seară.

— Ai avut vreun model cînd ai pornit pe acest drum?

— Nu. Singura idee după care m-am ghidat era să nu-ţi faci idoli. Orice actor pe care l-am văzut şi care mi-a plăcut m-a călcat pe nervi, pur şi simplu! El nu este la fel ca mine? Un creier, o minte şi un suflet? Şi la urma urmei, de ce să joc eu mai repede spectacolul ca să-l văd pe nu ştiu cine într-un film? De ce să nu lase el filmarea şi să vină să mă vadă pe mine jucînd?

— Pe care din colegii tăi îi admiri cel mai mult?

— Victor Rebengiuc.

— De ce?

— Are spiritul Teatrului „Bulandra"

— Tu nu-l ai?

— L-am dobîndit de la el şi de la alţii: Clody Berthola, Ileana Predescu, Petrică Gheorghiu, Mariana Mihuţ şi atît. Pentru că mi-e frică să nu uit pe cineva. Şi nu e vorba numai de actori, e vorba şi de tehnicieni: Alexandru Schulder, Ioan Lazăr, Tache de la recuzită... şi n-ai tu destul spaţiu să ţi-i înşir pe toţi, chiar şi pe Ciolacu de la poartă...

— Cui transmiţi tu acest spirit al Teatrului „Bulandra"?

— Măriei Sale Publicul.

— Colegilor mai tineri nu?

— Întreabă-i pe ei. Sper că vrei să afli realitatea, nu ce-mi închipui eu.

— Poftiţi la film! ne invită Mihaela de dincolo. După ce criminalul odios este descoperit (în persoana cea mai puţin bănuită, bineînţeles) şi prins în finalul filmului, ne reluăm discuţia.

— Îţi pare rău de vreun rol nejucat la timp?

— Nu.

— Acum îţi doreşti un anume rol?

— Nu. Doar rolul de OM — şi pe ăsta nu mă poate opri nimeni vreodată să-l joc. Să-l trăiesc. Dacă ai şti prin cîte tragedii şi comedii a trecut rolul ăsta al meu. Şi — mi-e ruşine să spun — dar şi melodrame.

— Se zice despre mulţi actori, înaintaşi de-ai noştri, că ar fi fost dotaţi cu o intuiţie scenică ieşită din comun. Crezi că la actorii de astăzi această intuiţie trebuie neapărat dublată de o inteligenţă şi o cultură deosebită?

— Bineînţeles. În orice caz, astăzi nu se poate altfel! Cum crezi că aş putea pronunţa într-un rol numele lui Socrate fără să ştiu despre cine-i vorba? Atîta vreme cît controlorii ITB trebuie să aibă bacalaureatul, cred că pentru un actor trebuie ceva mai mult.

— În cariera ta plină de succese, ai avut vreun eşec?

— Da! Chiar şi în spectacolele mele de succes, de-ai şti cîte spectacole nu mi-au ieşit cum trebuie! Uite, de exemplu momentul din „Elisabeta", spectacol jucat de 330 de ori. Eu consider că mi-a ieşit bine doar de trei ori.

— De ce ţine reuşita sau nereuşita aceluiaşi rol, de la o seară la alta?

EX LIBRIS
Hellmuth Rauner

— Sînt atît de mulţi factori, încît pe tema asta aş putea scrie un studiu în cîteva volume!

— Ai relua vreunul din roluri, pentru a-l face altfel, mai bine?

— Tu tot nu înţelegi că rolul meu preferat este cel de OM pe care îl reiau în fiecare dimineaţă cu convingerea că-l voi putea duce la perfecţiune! Pentru mine actoria este o zonă a artei, dar arta este un domeniu al cunoaşterii şi autocunoaşterii. Nu-i un domeniu în care să evadez din viaţa mea într-o altă viaţă ci pentru a mă exprima şi a mă cunoaşte aşa cum sînt. Nu cum îmi închipui că aş putea fi.

— Cum crezi că eşti?

— Rău. Bun. Sublim. Ridicol. Sensibil. Cinic. Ironic. Mazetă. Nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin.

— Cum ai vrea să fii?

— Doar Bun. Deştept. Iubit. Campion mondial. Nerăstignit.

— Ce înseamnă o zi fără spectacol pentru tine?

— O plictiseală imensă.

— Repeţi ceva?

— „Hamlet" de Shakespeare şi „Asta-i ciudat" de Miron Radu Paraschivescu. Deocamdată pregătiri. Ore de scrimă, dans, muzică. Şi în curînd „Istoria teatrului universal".

— Crezi că practici o meserie utilă oamenilor? Necesară chiar?

— Nu este o meserie. Este o cale a cunoaşterii. Eu nu cos nasturi. Eu stabilesc linia modei.

— Crezi că fără actori nu se poate?

— Nu. Nu se poate. În orice grup există un om care „întreţine atmosfera". Ăsta este actorul. Nu uita ce-a spus Shakespeare: „Lumea-ntreagă e o scenă şi toţi oamenii-s actori" Este valabilă şi reciproca: „Întreaga scenă e o lume şi în ea actorii doar sînt oameni".

— Ţii mult la Shakespeare, îl citezi mereu.

— Da. El este începutul şi sfîrşitul. Restul e tăcere! Dacă nu vă place, duceţi-vă la mînăstire!

— Îmi spui ceva despre personajul tău din „Hamlet", Laertes?

— Nu. Tot ce aş spune astăzi aş contrazice mîine. Copilul încă nu s-a născut şi încă nu ştiu dacă va fi băiat sau fată.

— Cîţi ani ai?

— Ce importanţă are? Un om pe care mă bucur să-l consider prieten, Dorin Dron, a spus despre mine că sînt un copil minune, la şapte ani aveam mintea de acum! În orice caz mi-ar place să se spună că am şapte ani de acasă!

— Crezi că ai reuşit cît ţi-ai propus să realizeze pînă acum?

— Dacă as sta să analizez ce am făcut pînă acum, aş avea două posibilităţi: sau să mă sinucid sau să mi-o iau în cap. Prefer să mă gîndesc doar la ce mai am de făcut. Ţi-am mai spus, mîine este prima zi din restul vieţii mele.

— Ce mai ai de făcut?

— Să mă scol, să mă spăl pe dinţi, să mănînc... Reducînd totul la banalitate — să trăiesc!

— Atît?

— Şi să-mi plătesc impozitele. Hai să-ţi mai pun un film. Uite la ei cum joacă. Îi recunoşti imediat că sînt americani. Aşa cum cei din filmul de la TV jucau englezeşte ăştia joacă americăneşte! Eu aş vrea şi Peter O'Toole şi Al Pacino, căutînd în acelaşi timp şi specificul naţiunii mele.

— De ce ai făcut film aşa puţin?

— Am mai spus-o de multe ori. Nu-mi place din punct de vedere actoricesc munca la film. Nu-i firea mea să cad astăzi în genunchi şi mîine să spun „te iubesc". Nu-mi place ca, de exemplu, din pauza mea de trei secunde bine simţită la filmare, cineva, oricine ar fi el, să-mi taie o secundă la montaj. Nu mai este creaţia mea, este a lui. Şi altceva (asta am spus-o odată la Iaşi). N-am ce face, eu iubesc o artă cu muză!

— Dacă ai avea posibilitatea ca un dramaturg să scrie un rol special pentru tine, cum ai vrea să fie acel rol?

— Un rol care pune întrebări.

— Şi nu dă nici-un răspuns?

— Ştiu că-i uşor la întrebări şi mai greu la răspunsuri. Dar întrebarea este veşnică, răspunsul este conjunctural. Sau, mai mult decît atît: „Răspunsul, prieteni, e vînare de vînt", cum spunea Dylan.

— Să trecem acum la TV. Tu ai divorţat de ea?

— Da.

— Cum s-a născut grupul Alexandru Bocăneţ, Anda Călugăreanu, Dan Tufaru şi cu tine?

— La o bere. Eram prieteni de multă vreme, ne distram atît de bine împreună, încît nu mai ştiu care dintre noi a spus: „Hai să facem o emisiune din asta!". Pe principiul: bucuria ta să o transmiţi şi altora. Sincer! Totul s-a stricat după ce am văzut concertul de la Woodstock.

— Uite caseta, i-o întinde Mihaela.

— Dă-mi-o să o mai sărut o dată!

(Şi Florian Pittiş chiar sărută caseta pe care este imprimat celebrul concert).

— Am dobîndit caseta la 11 februarie, ziua aniversării Republicii de la Ploieşti. Rezon!

— Caragiale ai jucat vreodată?

— Figuraţie.

— În America, în turneu?

— Şi în Bucureşti. Şi Catindatul, nouă spectacole!

— Te-am ascultat de foarte multe ori spunînd versuri. Eşti unul dintre acei — doar cîţiva — aleşi, actori care fac ca poezia să-şi dezvelească, strat după strat, subtexte care cititorilor cunoscători ai respectivei poezii scăpaseră poate. Fiecare cuvînt rostit de tine capătă materialitate, căzînd greu şi lăsînd urme în sufletul spectatorului, care se îndrăgosteşte definitiv de poezie a cărei frumuseţe tu l-ai făcut să o înţeleagă.

— Nu ştiu dacă recit bine sau nu. Ce pot să spun este că recitarea începe de la selecţia poeziei. Ori de cîte ori găsesc într-o poezie gîndurile mele (indiscutabil mai bine şi mai îngrijit expuse) aleg poezia ca un vehicul pentru a transmite celorlalţi gîndurile mele.

— Care este versul cel mai frumos pe care l-ai citit vreodată?

— Sînt multe. Ce-mi vine acum în minte... Din Saşa Pană: „La poartă s-a oprit trăsura / Şi-n ea a urcat depărtarea". „Şi-ai să auzi iarba cum creşte" (cu tot ce-i înainte în „Foaie verde de albastru") Şi mai sînt multe:

„Clipa asta parcă este fundul
unei ceşti,
Care va să zică nu mă mai
iubeşti"
(M. Beniuc)

„Pentru că nu pot fi pensionate / Limba şi literatura română" — Niculae Alexandru Vest, — „Băiat din poveşti" — poezie dată la Poşta redacţiei de Geo Dumitrescu. Sau „Femeie, femeie, femeie".

— Te anunţ că eşti exilat pe o insulă împreună cu video-ul tău. Ce filme ai vrea să iei cu tine?

— „Andrei Rubliov", „Woodstock" şi „Reconstituirea". A, şi „Rolling Stones". Dar asta, după unii ar intra în alt bagaj. După mine, nu. În orice caz, aş pleca pe insulă cîntînd: „Give peace a chance!" În original sau în traducere, mă rog, cum doriţi. Ideea contează.

— Ai avut vreodată sentimentul inutilităţii tale ca actor?

— Da. Considerînd existenţa pe scenă continuarea firească a existenţei din viaţă şi nu o ruperc din ea. Am avut multe seri în care simţeam că aş fi putut să joc mult mai bine „Lungul drum al zilei către noapte", de exemplu, decît „Rezervaţia de pelicani"... Aveam starea de O'Neill, nu de Dumitru Radu Popescu. Bineînţeles că eu eram de vină şi viaţa trăită în ziua respectivă. Ar fi ideal — o, ce vis frumos! — ca lumea să vină la teatru şi atunci, acolo, seara să stabilesc eu singur spectacolul în care consider că aş da cel mai mare randament. Dar să lăsăm utopiile că nu interesează pe nimeni. Nici măcar pe mine!

— Moţu, pentru că s-a făcut ora unu noaptea şi pentru tine şi pentru Mihaela şi pentru mine, vreau să-ţi mulţumesc şi...

— Şi... Stai să-ţi pun concertul Rolling Stones. Uite-l pe Mike Jagger, este extraordinar! Şi după trei ore de spectacol rock în care nu a stat o secundă, merge la discotecă să danseze şi el puţin! Ei îşi dau viaţa pe scenă pentru că ştiu că altfel, a doua zi nu mai vine niciunul din cei 120 000 de spectatori care acum cîntă o dată cu ei. Asta este condiţia esenţială a artei: să provoace stare de bine. Să-i provoci pe cei din sală să dea chiar ei spectacol (nu numai să participe).

— Mergi la concerte rock?

— Da.

— Ce formaţii româneşti îţi plac?

— Îmi plac formaţiile cinstite: Semnal M. Iris. Celelalte cuvinte, Accent. Nu în ordinea asta, ci toate la un loc.

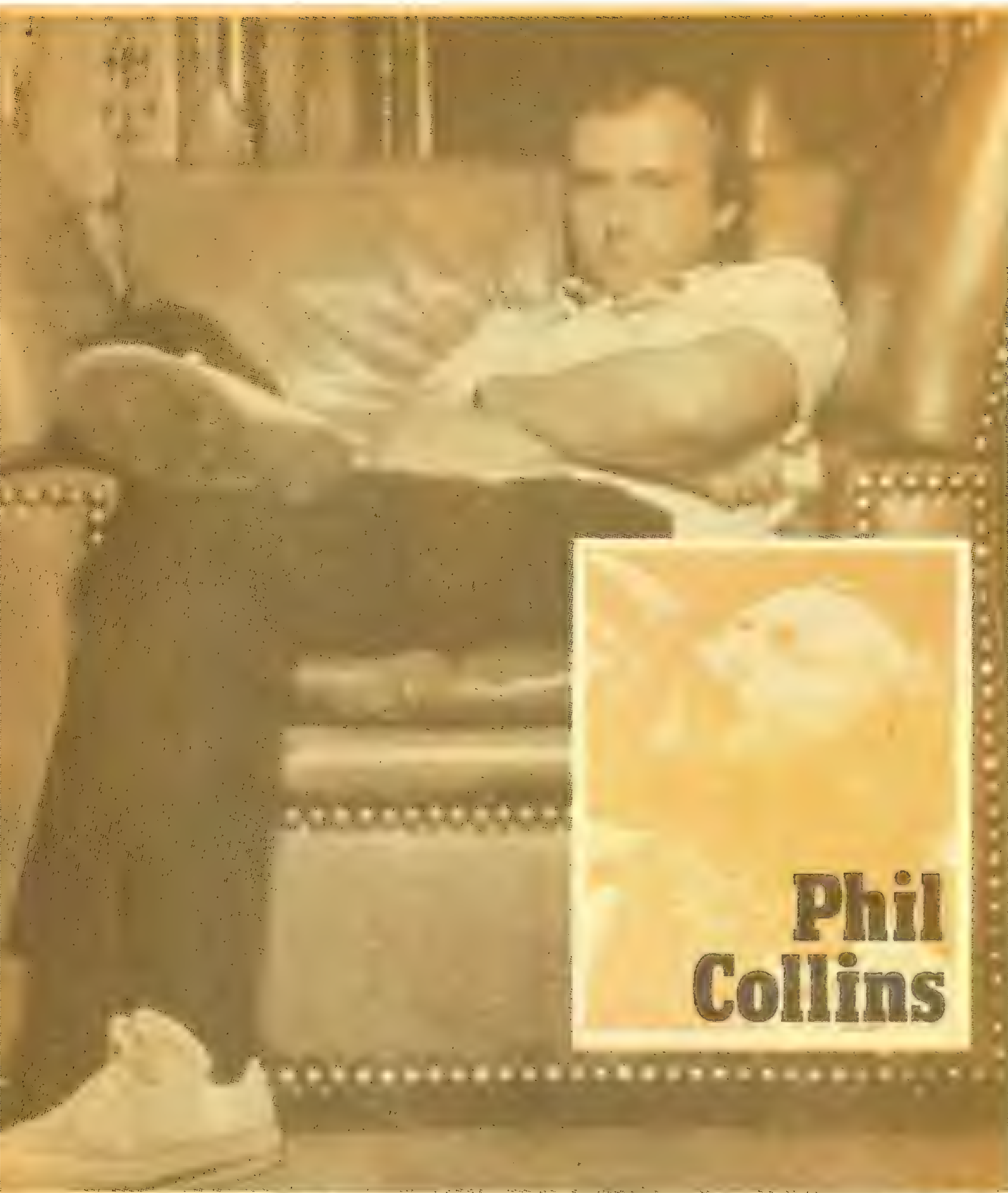
— Ştii să cînţi la chitară?

— Da, teoretic.

Deşi Mick Jagger nu şi-a terminat cele trei ore de concert extraordinar ca să poată merge la discotecă, eu trebuie totuşi să plec. În timp ce mă conduce, Moţu îmi spune:

— Nu-mi place individul care stă cu braţele încrucişate, priveşte la Himalaia şi zice: „A, ăsta nu poate fi urcat"! Îmi place celălalt, care la întrebarea: „De ce v-aţi urcat pe Himalaia?" a răspuns: „Pentru că există!

Constantin Fugaşin

Phil Collins

Despre PHIL COLLINS, laureatul Premiului „Grammy", critica vorbeşte într-un evident consens de opinii că este artistul numărul 1 al anului. Cu firea sa de om modest, lipsit de infatuarea caracteristică majorităţii starurilor pop, Phil Collins pare mai curînd un conştiincios funcţionar de bancă căruia îi lipsesc doar mînecuţele şi accesoriile de pe un birou pe care ni-l imaginăm strălucind de curăţenie. Artist de marcă, a cărui popularitate atinge azi cote maxime, acest „Story Teller" îşi aminteşte cum odată, vrînd să intre într-un local din Anglia, ţara sa de baştină — e născut la Hounslow acum 35 de ani — un portar înzorzonat cu fireturi şi purtînd un chipiu de mareşal, deşi l-a recunoscut, nu i-a permis să intre în local deoarece nu era îmbrăcat în costum, ci cu o jachetă de piele care, între noi fie vorba, făcea cît 10 costume. Întîmplarea, de un snobism pur britanic, i-a inspirat artistului titlul unui album pe care l-a intitulat „No Jackett Required" (Nu se cere jachetă). Desigur, în balanţa popularităţii sale, dincolo de arta de a şti să se facă ascultat de un public larg reprezentînd toate generaţiile, de un anume farmec personal irezistibil, se află un imens talent artistic concretizat într-o strălucită carieră muzicală.

Collins debutează ca baterist în formaţia „Brand X" care, dacă n-a fost total dată uitării după cele şapte albume înregistrate, este tocmai datorită faptului că unul din membrii săi se numea Phil Collins. În cei 14 ani cît a activat la „Genesis" ca baterist, experienţa sa muzicală s-a îmbogăţit căci, lucru cunoscut, grupul a însemnat şi înseamnă o veritabilă „bornă de sunet" pe autostrada rockului progresiv. Trecem peste o perioadă în care înregistrează un album cu formaţia „Flaming Youth", peste alte colaborări ocazionale — avînd şi ele un rol în formarea artistică a lui Collins, dar nu esenţial — spre a aminti că el, în neobosita sa activitate, a realizat cinci LP-uri ca producător al unor cunoscute staruri: John Martyn; Adam Ant; Frida (ex-ABBA); Phil Bailey; Eric Clapton. Pînă anul trecut Collins a imprimat ca instrumentist alături de cunoscuţi solişti şi formaţii 12 albume: Brian Eno (3); Thin Lizzy (1); Cafe Jack (1); John Cale (1); Eliot Murphy (1); Rod Argent (1); Robert Plant (2); Robert Fripp (1); Peter Gabriel (1). Să mai punem la socoteală şi prolifica activitate muzicală solo din ultimii patru ani (cele cîteva LP-uri ale sale reprezintă fiecare în parte un univers!) şi vom avea un tablou cît de cît cuprinzător al acestui artist. Aşadar, după 42 de albume la activ, azi despre Phil Collins se vorbeşte cu un cuvenit respect, fapt ce derivă firesc din caratele talentului şi hărniciei sale. Anul trecut a fost aplaudat alături de alţi artişti de elită pe scenele „Live Aid Concert"-elor de la Londra şi Philadelphia, răspunzînd invitaţiei lui Bob Geldof de a participa la această acţiune umanitară de proporţii nemaiîntîlnite.

Nici după atîtea „probe de foc" specialiştii nu pot da explicaţia clară a „fenomenului Collins", a cauzelor ce determină succesul său muzical, împlinirile sale artistice. S-a scris cîte ceva despre o oarecare similitudine a compoziţiilor sale cu cele ale lui Peter Gabriel, explicabile dacă ţinem seama de faptul că ambii s-au „rodat" la pretenţioasa şcoală a grupului „Genesis". „Oricum mă sucesc şi mă învîrtesc primesc cîte o lovitură" — declară Collins, iar noi am fi mai degrabă tentaţi să credem că „loviturile" le aplică chiar el cu fiecare piesă compusă şi interpretată, dacă n-am şti că într-un trecut nu prea îndepărtat a primit şi „bobîrnace" din partea unor critici care nu-l înţelegeau. Aşa s-a întîmplat cu „Can't Hurry Love", acea explozie de exuberanţă şi ritm, de fapt un declarat tribut adus casei de discuri Tamla Motown pe care unii „purişti" o găseau prea impregnată cu ingredientele muzicii negre promovată de amintita casă americană de discuri. Aşa cum se întîmplă în viaţa fiecăruia, nici Collins n-a păşit numai din succes în succes, cel puţin în planul vieţii particulare. Experienţa unei căsnicii ratate l-a marcat profund şi ea e o oglindă în cel de-al doilea LP solo al artistului apărut acum patru ani, „Hello, I Must Be Going", pe mapa căruia şi-a permis să publice fotografia fiului său. În lumea Show-business-ului în care se petrec atîtea, faptul — de ce oare? — i-a deranjat pe unii critici. Dar dincolo de aceste mărunte şi în fond neînsemnate evenimente rămîne ARTISTUL care este socotit drept unul dintre cei mai virtuozi şi mai populari baterişti ai scenei rock-ului progresiv şi în egală măsură un talentat interpret şi compozitor, inegalabil maestru al procedeului „Off Beat" specific muzicii rock de substanţă. Este în fond vorba despre o tehnică necesară în obţinerea unor efecte particulare, a unor „tensiuni" pe parcursul discursului muzical general, ea constînd, am putea zice, în reprize de ezitări conştiente, controlate, nepotriviri de ritm aparente între ductul piesei şi ritmul său firesc, cu rezultate dintre cele mai spectaculoase ce înnobilează piesa. Această tehnică presupune un deosebit simţ muzical şi oricît am căuta n-o găsim aplicată în aria rock-ului de duzină. Collins, într-o măsură mai mare decît să zicem Ginger Baker sau regretaţii Keith Moon şi John Bonham, reuşeşte să facă din baterie un instrument care să cînte cu adevărat. Procedeul „Off Beat" presupune aşadar însuşiri superioare, o îndelungată experienţă, un fel de disciplină a ritmului sesizabilă de pildă în piesele cuprinse şi pe LP-ul „Abacab" înregistrat de grupul „Genesis" în 1981. Găsim aici subtile elemente de percuţie ce trădează o ştiinţă a dozării nemaiîntîlnite chiar în producţiile anterioare ale formaţiei. „Abacab" marchează o nouă concepţie a grupului vizînd structura ritmică şi melodică a pieselor, fiind un album de referinţă, poate cel mai elaborat, din întreaga discografie „Genesis". Făcînd această afirmaţie subiectivă poate, nu uităm LP-ul „Genesis" realizat în 1983, la fel de valoros, şi în care contribuţia lui Collins este covîrşitoare. Artistul conferă un rol instrumentelor de percuţie care încetează de a mai fi doar un simplu generator de „pulsaţii". Prin rafinate procedee acustice ce ţin de tehnica electronicii dar şi de mîinile sale, Collins se impune ca un inovator. Rafalele de ritm, intervenţiile-şoc ale bateriei sesizabile în cunoscutul hit „In The Air Tonight" de pe albumul „Face Value" din 1981 constituie tocmai elementul ce va atrage atenţia unor critici ignoranţi asupra fenomenului Collins. Artistul ştie cînd ritmul piesei trebuie să se elibereze de artificii de virtuozitate, cu alte cuvinte să devină sesizabil, precis, nesofisticat aşa cum îl găsim în piesele dansante „Don't Lose My Number" şi „Sussudio". Ritmul potrivit la locul potrivit. Pentru întregirea acestei schiţe de portret, vom mai arăta că Phil Collins dovedeşte înclinaţii spre un melodism ce descinde din măreţia baladelor şi cîntecelor populare ale Albionului impregnate de armonii pure.

Una dintre piesele sale preferate este — o declară chiar Collins — compoziţia sa „Long, Long Way To Go". Ascultînd-o, ai sentimentul că priveşti sufletul artistului şi e limpede că autenticitatea, simţirea şi forţa de convingere a exprimării sale derivă din melosul arhaic. „Nu-mi vine să cred că pot umple «Madison Square Garden!» Există atîţi artişti de valoare... Pentru mine nu e nimic mai măgulitor decît faptul că am fost acceptat în exigenta familie a interpreţilor de Rhythm & Blues. În acest compartiment se practică o muzică adevărată. Am un deosebit respect pentru artiştii de culoare, ei nu acceptă impostura. Sînt mîndru că mi-a apărut numele în referendumurile de R & B". Phil Collins este un artist de marcă. Prin el muzica rock, acest hibrid ce îngemănează fericit cultura muzicală a albilor cu cea a negrilor, cîştigă noi rezonanţe, puternice, armonioase şi strălucitoare.

Petru Umanschi

CONCURSUL DE MUZICĂ UŞOARĂ

MELODII

TRIUMFUL TALENTULUI ŞI TINEREŢII

Concursul de muzică uşoară românească „Melodii" este, cu certitudine, cea mai amplă confruntare a forţelor artistice din perimetrul genului, la noi. Ultima ediţie, a 7-a, a fost vizionată, în cele 4 seri, de circa 25 000 de spectatori, la Palatul Sporturilor şi Culturii din Capitală. Au fost reţinute pentru finala concursului nu mai puţin de 66 de cîntece (42 la secţiunea „şlagăre '85", restul la secţiunea „melodii de dans în primă audiţie"), au fost susţinute recitaluri în afara concursului, iar ultimele două seri au beneficiat din plin de prezenţa explozivă a cuplului bulgar alcătuit din fraţii gemeni Arghirov. Se impune „punctarea" cîtorva amănunte, pentru că într-adevăr a fost o manifestare demnă de orice festival cu pretenţii din orice colţ al globului.

Preşedinte al celor două jurii (cu deosebiri mici între ele) a fost prof. univ. Nicolae Călinoiu, preşedinte al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor, rectorul Conservatorului „C. Porumbescu" din Bucureşti. Interesant este faptul că, deşi în componenţa lor intrau mulţi dintre „juraţii" de la Mamaia, s-a dovedit încă o dată că ascultînd mai bine o piesă îţi dai seama de valoarea ei reală ; două melodii nepremiate la Mamaia, cam de acelaşi, au fost introduse în palmares, aici : „Serenada mea" de Ionel Tudor şi „Adio, dar rămîn mereu cu tine" de Cornel Fugaru. Într-un fel, satisfacţie şi pentru semnatarii acestui articol, care au crezut în aceste două creaţii, regretînd ignorarea lor în vara trecută. Dintre piesele, totuşi, nepremiate (dar 1985 a fost un an extrem de fructuos, cu zeci de piese inspirate, de mare melodicitate, orchestrate modern ; cum să fie premiate toate ?) ne-au mai plăcut : „O floare de astă-vară" de Şerban Georgescu, „A ierta" de Dan Creimerman, „E prima oară" de Marcel Dragomir, „Nu îţi spun că te iubesc" de Ionel Tudor, „Te rog, ajută-mă să nu mă-ndrăgostesc de tine" de Cornel Fugaru (deci s-a operat o „rocadă" între 2 piese ale sale, ceea ce nu prea este corect...). Deşi cu numai două ediţii în '85, „Şlagăre în devenire" al Televiziunii a furnizat cîteva cîntece remarcabile (ar mai fi concurat la premii „Să nu spui nimănui" de Dan Dimitriu, „Cine ride-n soare" de Gheorghe E. Marian şi mai ales tulburătorul „Şi voi uita" al lui Vasile V. Vasilache, tălmăcit de Mirabela Dauer cu unic fior).

Angela Similea

Mihaela Romceanu

← Cornelia Vorvoreanu

Marina Florea

Două opinii „calde" la 5 minute după Gală

Prof. Valerian Mareş, reprezentant în jurii al C.C. al U.T.C. : „A fost o ediţie extrem de puternică, echilibrată — de aici rezultînd dificultatea pentru jurii de a decide premiile. Plăcută dificultate ! În felul acesta se explică, desigur, şi numărul mai mare de distincţii. În ce mă priveşte, atenţia mi s-a îndreptat prioritar către cei tineri — ei făcînd în final obiectul unor premii acordate de C.C. al U.T.C., precum şi de Ansamblul său artistic (evident, mă refer la cei mai merituoşi). Numărul mare al tinerilor creatori talentaţi, calitatea lucrărilor lor, ca şi a interpretărilor altor tineri ne-au bucurat nespus, prin prisma Concursului Cîntecului Politic pentru Tineret. Am acordat o serie de distincţii şi la ediţia trecută, anul acesta numărul şi importanţa lor a sporit pentru că acest lucru se impunea. Îi vom urmări în continuare pe laureaţi, invitîndu-i în toate spectacolele noastre, îndrumîndu-i, încurajîndu-le ascensiunea".

Atena Damian, operator chimist : „Am venit cu inima strînsă la „Melodii '85" ; pregătisem, împreună cu prietena mea Silvia Petroşel, evoluţia alături de grupul Holograf, atît în concurs, cît şi în recital, dar aveam emoţii mari. Am absolvit secţia de coregrafie a Liceului de artă „G. Enescu", am dansat pe scena Operei, dar aici a fost cu totul altceva : muzică ultra-modernă, intervenţii vocale etc. Pînă la urmă totul a fost perfect, recitalul a fost excelent primit, iar piesa din concurs a luat un premiu. Am asistat la toate concertele şi am fost cucerită de atmosfera destinsă, neconvenţională, dar în acelaşi timp de mare seriozitate şi profesionalism. Datorită succesului de aici mă gîndesc să continui colaborarea scenică cu formaţia Holograf".

Eva Kiss

Marina Scupra
Alexandru Oros

Poate că, datorită includerii lor automate pe discurile Electrecord ale festivalului (apărute în chiar timpul concursului !), piesele secțiunii de muzică de dans în primă audiție s-au vrut ceva mai dinamice, mai convingătoare ca în alte ocazii, deși loc pentru mai bine este, din belșug. Este, astfel, de neconceput ca din 24 de melodii de dans, deci destinate în principal celor tineri, nici una (ați citit bine) să nu fie interpretată de o formație vocal-instrumentală ! Tinerele grupuri nu trebuie atrase numai ca factor interpretativ, dar autorii din cadrul lor să fie stimulați să se înscrie cu creații moderne, pe gustul lor și al publicului. Mergind în stațiunile de odihnă ale tineretului, la munte sau la mare, vom vedea clar ce fel de muzică de dans vor cei tineri. Poate că o implicare a factorilor de resort de la B.T.T. i-ar ajuta pe organizatori — Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, Radioteleviziunea Română — să rezolve favorabil acest deziderat. În cele din urmă, Premiul I la această secțiune a revenit unui compozitor ce activează actualmente în cadrul Orchestrei de muzică ușoară a RTV, la chitară-bas, Dan Dimitriu, ale cărui antecendente rock, însă (în formația „Olympic '64"), sînt binecunoscute. Piesele laureate (căci au fost două) : „Va exista" și „Sînt două stele-albastre ochii tăi". Mai notăm Premiile speciale acordate de C.C. al U.T.C. („Un portret de fată" de Dani Constantin) și de Ansamblul său artistic („Dansul dragostei" de Mircea Drăgan).

Secțiunea pieselor consacrate, binecunoscute marelui public, a fost dominată, paradoxal, de personalitatea interpreților, ale marilor noastre vedete, mai mult decît a compozitorilor ! Vrem-nu vrem, spectatorul aderă la vocea, farmecul, căldura Angelei Similea, Corinei Chiriac, Mirabelei Dauer, ale lui Dan Spătaru sau Cornel Constantiniu. Marele Premiu al concursului a fost împărțit frățește de Marius Țeicu și Horia Moculescu (acesta din urmă exact cu cele 2 piese de la Mamaia), fiecare cu cîte două lucrări. C.C. al U.T.C. (ce l-a avut în juriu pe Valerian Mareș) a acordat premiile sale speciale unor creații într-adevăr tinerești, devenite între timp mari șlagăre („Vreau să dansez" de Dumitru Lupu și „Același vis" de Șerban Georgescu), iar Ansamblul artistic al U.T.C. a acordat distincția sa singurei melodii interpretate de o formație rock (Holograf, în speță) : „Viața va învinge" de Romeo Vanica, pe versurile poetului Dan Verona. După cum se vede, nu insistăm asupra tuturor premiilor (dată fiind amploarea festivalului, au fost numeroase), nici asupra tuturor interpreților (unii dintre ei prezenți cu imagini foto). Important este că tinerețea a triumfat la actuala ediție, și la nivelul creației și al interpretării. Organizatorii au făcut, astfel, un gest splendid, oferind unor foarte tineri soliști șansa de a susține micro-recitaluri alături de marile vedete, deși n-au avut piese în concurs. Este vorba de trei laureați de la Mamaia '85 : Simona Florescu, Gabriel Alexandrescu (Trofeu Mamaia '85), Gabriel Manea (Pr. I). Dar organizatorii nu le pot și compune melodii ! Din fericire, fiecare dintre ei a avut șansa colaborării cu cîte un compozitor consacrat : lui Alexandrescu i-a oferit 3 piese Aurel Giroveanu ; Simonei i-a compus Ion Cristinoiu ; lui Manea — Temistocle Popa (sigur, ar mai fi Marius Țeicu, dar n-am apreciat deloc faptul că el, a imprimat o versiune proprie a piesei „E șah și mat", răpindu-i tînărului de 16 ani șansa exclusivității...). Ca să nu mai vorbim de Emilia Dițu (tot premiul I), ea fiind o creație sută la sută a lui Marcel Dragomir. Dar ce fac tinerii compozitori, pe care abia i-am lăudat ? Ei nu se regăsesc în interpreții apropiați de vîrsta lor ? Dincolo de toate, însă, permeabilitatea față de creația tinerilor a fost evidentă, fiind un mare cîștig al ultimelor ediții. Stimulați, tinerii nu mai ocolesc aceste concursuri, inclusiv cei din perimetrul rock, ceea ce este foarte bine. Îi felicităm din toată inima pe Moculescu și Țeicu pentru Marele Premiu obținut, dar parcă tot mai firesc ar fi ca acest Mare Premiu să fie unic, acordat deci unui singur cîntec (cum au stat lucrurile anul trecut, cu melodia „Trăiesc", a aceluiași Țeicu). Desigur, e mai tranșant, presupune mai mult curaj, dar vom putea spune : aceasta este melodia anului ! Oricum, doi ani la rînd cuplul Țeicu — Similea se află pe cea mai înaltă treaptă, ceea ce dovedește convingător cît de importantă este comuniunea compozitor—interpret.

Se înțelege, au existat și unele neîmpliniri. Astfel, în condițiile în care au existat soliști care au interpretat 4,5 sau chiar 6 piese, am regretat absența de la această manifestare majoră a unor Aurelian Andreescu (astăzi, doar o dureroasă amintire...), Mihai Constantinescu, Marina Voica, Laurențiu Cazan (ultimii trei și compun, primul dintre ei fiind un idol al celor mici ; și ce bine ar mai fi stat în festival unor cîntece cu și pentru copii !), Păunița Ionescu, Marina Florea, Gina Pătrașcu... Am citat cîteva nume din primul eșalon valoric ; au mai absentat și alții. Dată fiind experiența și pregătirea unora dintre ei, în cazul că n-au melodii selecționate pot fi invitați pentru recitaluri sau, de ce nu ?, în jurii. Un alt aspect este legat de diversificarea „nomenclatorului" de formații rock invitate, anul acesta repetindu-se exact cele de anul trecut ; or, mai pot intra în discuție și Semnal M., Sfinx, Compact ș.a.

Vasile Filipescu

Surpriza cea mare a manifestării a fost un emoționant cîntec, „Amintire din România", expediat tocmai din însorita Spanie de compozitorul Ramón Gil Rodriguez : un dar muzical pentru frumoasa noastră țară, pentru minunatul nostru popor, un prinos de recunoștință pentru ospitalitatea tradițională românească, în urma unei călătorii efectuate pe aceste meleaguri. Melodia (versiunea românească a versurilor : Aurel Storin ; orchestrația : Dan Ardelean) a fost interpretată în prima seară, în duet, de Mirabela Dauer și Dan Spătaru, iar la Gala Laureaților (datorită îmbolnăvirii celei dintîi) doar de Spătaru.

...Frumoasele coșuri cu garoafe roșii oferite în finalul spectacolului de gală de către C.C.E.S., Uniunea Compozitorilor, Radioteleviziunea Română au simbolizat și ele această înfrățire prin cîntec : cîntecul frumos, generos de muzică ușoară înnobilează, ne face mai buni, răspunde aspirațiilor noastre firești.

Octavian și
Florin-Silviu Ursulescu

VEDETE DE AZI

C. C. Catch

După Nena şi Jennifer Rush, încă o interpretă din R.F. Germania cunoaşte succesul european : o tînără blondă, atractivă, ce se ascunde sub un pseudonim destinat mai curînd unei... formaţii — **C.C. Catch.** De fapt se numeşte **Caroline Müller,** „Caro" pentru prieteni, şi s-a născut în orăşelul olandez Oss pe 31 iulie 1964. Avea doar 14 ani cînd familia se mută în R.F. Germania : nu vorbea o boabă nemţeşte, singurele materii la care se descurca la şcoală fiind muzica şi limba engleză. După terminarea liceului se ocupă cu croitoria, iar în weekend-uri se prezintă la zeci de concursuri pentru artişti amatori. Tatăl, văzînd-o ambiţioasă, demisionează, investeşte 20 000 de mărci în aparatură şi devine inginerul de sunet şi managerul ei.

Firesc, Caro devine profesionistă : se alătură grupului feminin **Optimal,** cîntă zi de zi, iar unul din concerte în sală apare, întîmplător, Dieter Bohlen, „creierul muzical" al

formaţiei Modern Talking. Impresionat, acesta îi propune un cîntec — **„I Can Loose My Heart Tonight",** şi un... pseudonim — C.C. Catch. Succesul este fulgerător, şansa îi surîde şi cu **„Cause You Are Young",** apoi cu **„Strangers By Night".** Pasul următor — albumul „Catch The Catch" — cu aceleaşi „onduleuri" sonore dulci, un euro-disco uşor, aerat, electronizat rezonabil, purtînd marca „Modern Talking". Deocamdată Caro este acompaniată pe scenă de benzi imprimate („negative"), şi uneori de un duo berlinez — Koola News, dar asimilează conştiincioasă „arta scenei" visînd un show „adevărat", cu o formaţie proprie, şi cîntece mai profunde, mai dificile.

Prince

Personaj muzical controversat, căruia nu lipsa talentului i se impută ci excesele „textuale" şi scenice ; indiferent de această dispută mereu aprinsă, Prince este considerat un star de mari proporţii al muzicii negre.

Rogers Prince Nelson s-a născut la 7 iunie 1960 la Minneapolis, unde tatăl său era un preţuit muzician de culoare, iar solista albă a formaţiei — mama sa. Precoce, de-

prinde singur tainele pianului, bateriei şi chitarei încă de la 7—9 ani, iar la 12 ani făcea deja parte din formaţia Grand Central. Şase ani mai tîrziu, una din benzile sale „de probă" ajunge la Warner Brothers, casă care îi semnează imediat contractul. Aşadar, în 1978, primul album — „For You" — cu puternice influenţe „rhythm-and-blues", stil întotdeauna dominat de teme erotice. Şi

următoarele trei LP-uri — **Prince, Dirty Mind, Controversy** — obţin „Discul de aur", transformîndu-l pe Prince, la numai 20 de ani, într-un super-star. Concertele sale devin un permanent punct de atracţie : formaţie mixtă — cu instrumentiste fie la percuţie, fie la chitară, fie la claviatură, costumaţii care dau tonul modei în sezoanele respective, mişcare continuă, ritmuri infernale.

Un muzician atît de „vizual" nu putea să nu fie atras de marele ecran : pelicula **„Purple Rain"** (oarecum autobiografică), mare lovitură la Box-office, „prinde" veridic atmosfera din sînul formaţiei, reliefînd înzestrările multiple ale protagonistului : solist vocal expresiv, chitarist virtuoz, orchestrator inventiv, „bulgăre" de energie pe scenă. Compozitor, instrumentist, textier, producător, Prince lansează şi un alt grup — **Time,** precum şi un trio vocal feminin — **Vanity 6,** oferindu-le piese proprii. Muzica sa capătă o certă notă personală, cu irizaţii rock într-un ocean funk, „clapele" subliniind meandrele stilului care va fi botezat **„Minneapolis Sound".**

Albumul de studio **„Around The World In a Day"** este urmat din nou de muzică de film : **„Parade"** — banda sonoră a lungmetrajului **„Under the Cherry Moon",** de-

VEDETE DE MÎINE

sigur cu Prince în rolul titular. Creaţiile sale par mai rafinate, mai mature, fără a-şi pierde filonul ritmic dansant, atît de atractiv. La 26 de ani, prolificul şi neobositul Prince abia se află la începutul unei traiectorii ascendente : ne va oferi probabil încă multe surprize.

Mircea Florian

Nicicînd tradiţionala întrebare reporterică „Cine eşti dumneata domnule X ?" nu-şi găseşte mai deplin justificarea ca în cazul acestui surprinzător şi cameleonic artist. Născut la Satu Mare pe 5 decembrie 1949, descifrează secretele pianului, saxofonului, naiului, drîmbei, mandolinei, optînd pînă la urmă pentru chitară, cobză, muzicuţă şi fluier. Şi totuşi, nu urmează conservatorul, ci... cibernetica ! Venind în Bucureşti, realizează primele înregistrări radio prin 1968, contribuie la muzica unor filme şi piese TV — „Piticul din grădina de vară", „Castele pe nisip", devine laureat la festivalurile pop „Club A" şi al Referendumurilor „Săptămîna". Considerat deschizător de drumuri şi leader al stilului „folk" autohton, lansează piese memorabile precum „Podul de piatră" şi „Împreună" (disc single), „Pădure liniştitoare", „La făgădăul de piatră", „Cu pleoapa de argint" (disc E.P.), „Uite, cam aşa se întîmplă, cîteodat'" (De cerul gurii se lipesc / Frînturi de stăruinţe), „Veveriţa subacvatică" (Păsările cîntă liber, cîntece de piatră / Aripile lor plăpînde se lipesc de apă). Pasul următor, de la maniera solistică — spre efortul de grup : alături de o „ceată de dubaşi, ceteraşi şi fluieraşi" de largă cuprindere instrumentală creează o muzică aparte, în care folclorul maramureşean se învecinează cu sitarul indian şi ritmurile rockului modern. În paralel, lucrează la experimente — cîteva finisate — legate de aportul calculatorului electronic în arta sunetelor.

Toate aceste influenţe, drumuri, căutări se contopesc treptat pentru a face loc etapei următoare, de mai adînc profesionalism : muzica de film şi cea pentru scenă. Mircea Florian îşi „face un nume" şi în aceste atît de pretenţioase domenii, fiind solicitat de teatre din întreaga ţară şi regizori de marcă,

remarcabile rămînînd colaborările sale cu Teatrul de Comedie — „Strigoii din Kitahama" şi mai ales Teatrul Mic, la piese puse în scenă de Cătălina Buzoianu. Inevitabil, partiturile sînt încredinţate benzilor de magnetofon, iar acestea sînt realizate în micro-studioul pe care autorul îl înjghebase cu eforturi dar cu pricepere, acasă. Aceste amenajări sînt legate de pasiunea pentru muzica electronică contemporană, atît pe latura sa „comercială" cît şi pe cea a compozitorilor de avangardă: de altfel Mircea Florian a fost solicitat să urmărească (în urma unor invitaţii nominale ale organizatorilor) cursurile unor seminare de specialitate peste hotare. Dar odiseea sa stilistică nu se termină aici: formîndu-şi un grup rock de mare forţă, cu titulatura „Florian din Transilvania", începe să concerteze asiduu, obţinînd premii la concursurile de gen (nu amintim decît „Marele Premiu" la amplul festival „Constelaţii rock vîlcene"), impresionînd nu numai prin sonorităţile originale, extrem de moderne — în care stilul „new wave" este permanent prezent, ci şi prin apariţia scenică cu spectaculoase elemente teatrale şi coregrafice.

Spirit novator, de largă deschidere, mereu în căutarea noului, Mircea Florian investighează echivalenţe şi punţi între arte, fiind autorul unor lucrări mecanico-acustice aparţinînd — în mare — ramurii artelor plastice, precum şi co-organizatorul (şi expozantul) primei expoziţii de „Mail Art" (Artă poştală) de la noi.

Din păcate, în doar cîteva rînduri nu pot fi nici măcar enumerate ramificaţiile preocupărilor şi împlinirilor sale: deocamdată, să aşteptăm cu nerăbdare primul său album discografic — **„Tainicul vîrtej"**.

Bonnie Tyler

Avea doar 23 de ani cînd, în octombrie 1976, discul său **„Lost in France"** vede lumina topurilor. O fată din Wales, timidă, provincială, cu o voce deosebită dar fără un stil format, personal. După un an, alt hit — **„It's A Heartache"**, apoi... începe coborîrea pantei. Albumele se succedau — The World Starts Tonight, Natural Force, Diamond Cut, Goodbye To The Island — dar succesele sînt tot mai rare şi de mai mică amplitudine.

Căsătorită, cu o viaţă de familie liniştită, departe de agitaţia metropolei, Bonnie se resemnase deja, cînd producătorul-compozitor american **Jim Steinman** (cel care-l lansase pe Meatloaf) îi promite o re-lansare spectaculoasă. Şi iată că în 1983 apare rodul noii conlucrări — LP-ul „Faster Than The Speed Of Night" — al cărui cîntec-fanion — „Total Eclipse Of The Heart", impune o voce sigură, o interpretă matură, sensibilă. Viaţa de vedetă reîncepe — inteviuri, apariţii TV, turnee, i se solicită colaborarea (alături de Shakin' Stevens imprimă „A Rockin' Good Way" — reuşită versiune a unui vechi rock) — şi în tot acest timp lucrează intens în studiouri, acompaniată de muzicieni de marcă aleşi de acelaşi Steinman.

Discul pe 33 de turaţii „Secret Dreams and Forbidden Fire", cu un conţinut variat, de la rockuri la reluări de tip „soul", cu aceeaşi dominantă sonoră amplă, maiestuoasă, îi valorifică fericit vocea gravă, uşor voalată, capabilă de fine nuanţări. Iar două cîntece extrase pe single — „Lovin'You Is a Dirty Job", „If You Were a Woman (and I Was A Man)" — sînt entuziast primite de public, confirmîndu-i statutul de vedetă autentică.

Depeche Mode

Trei elevi din orăşelul Basildon (Essex) se hotărăsc să-şi încerce şansa în muzică, reunindu-şi resursele artistice în cadrul unei formaţii; titulatura o găsesc răsfoind o revistă franceză de modă — **Depeche Mode**. După lungi dezbateri, se hotărăsc să abandoneze chitarele, toţi trei — **Andy Fletcher, Martin Gore, Vince Clarke** — preferînd sintetizatoarele. Cooptînd şi un solist vocal — David Gahan — purced la imprimarea primului disc — „Dreaming of Me", în 1981. Şi următoarele singles — New Life, Just Can't Get Enough, ca şi primul album — Speak and Spell, au succes, aşa că cei patru se trezesc, la nici 21 de ani, vedete ale „noului val", corifei ai curentului „electro-pop". Lungile turnee îl obosesc pe Clarke, care îi părăseşte (pentru a înfiinţa un duo — Yazoo) fiind înlocuit de **Alan Wilder** în 1982. Alte trei singles — See You, The Meaning of Love, Leave in Silence, precum şi al doilea album — A Broken Frame — se bucură de aprecieri calde, consolidîndu-le statutul de vedete. Inventivi, curajoşi, părăsesc căile bătătorite pentru a adopta sonorităţile „zgomotelor metalice" (Master and Servant, People Are People), iar apoi renunţă — parţial — la ritmica forte pentru o postură nostalgică, meditativă (ultimul album — „Black Celebration"). De fiecare dată însă, simţul melodic, echilibrul armonic nu-i părăsesc, dînd cîntecelor o alură atractivă, proaspătă, simplă şi eficace. Încă foarte tinerii şi eleganţii muzicieni de la „Depeche Mode" promit un lung şir de succese în anii următori.

Fetiţele care cîntă ROCK

În vara lui 1985 Franţa părea să descopere cu adevărat şlagărele anului. Topurile etalează în partea lor de sus noi staruri care încearcă să se menţină la cote fierbinţi. Două luni numărul unu nu este altcineva decît starul de buzunar Pia Zadora. Cine vine ameninţător din urmă? Cyndi Lauper şi Madona, două fiice ale New York-ului extrem de diferite una de cealaltă. Nici gazdele nu se lasă mai prejos. Dă buzna Rita Mitsouko.

„Fetele, încă o dată fetele, întotdeauna fetele" — cînta Elvis Presley. Singura deosebire între anii '50 şi anii '80 este că în vremurile de glorie ale rock-ului erau cîntate fetele. Astăzi aceste fete cîntă rock. Unele cîntă de mult, ca Tina Turner, altele de foarte curînd, ca Sade, dar asta nu schimbă cu nimic datele problemei. Totul e să fii actual. Şi ele se pare că sînt: feminine sau pozînd în vampe, bunici sau provocatoare, modele dezordonate, îngheţate, roşcovane ori construite prinţese. Ele apar şi apar şi apar...

E dificil să realizezi cu adevărat cît de dură în sine este meseria de cîntăreţ de rock. Cîtă transpiraţie trebuie să te scalde acolo sus pe spinarea unei armate decimată din concert în concert. Societatea de consum a trecut de mult la festivaluri devoratoare. Fugind de alcool, de drog, de violenţă starurile încearcă să dea iluzia de viaţă autentică. Uneori reuşesc. Dar este un fel de echilibru pe tăiş de sabie, pentru că astfel se fabrică un alt drog. Noile stele ale rock-ului revendică feminitatea lor.

Unde este Janis Joplin? Vă mai amintiţi oare de Patti Smith sau de Blondie? Dar de Pat Benatar care, de groaza de a nu arăta altfel decît în visele fanilor, se strîngea în combinezoane cu riscul de a-şi pierde cunoştinţa în plin concert? Ei bine, în 1985 ea a sfîrşit prin a se căsători cu chitaristul său aducînd liniştită pe lume un micuţ Gerald. Acum fanii ei nu se vor mai formaliza. Ca şi Cyndi Lauper ei ştiu că fetele sînt pe pămînt pentru a fi fete. Cyndi, copila explozivă, care a devenit nu mai puţin decît o instituţie americană a muzicii. Micuţă, nu prea avantajată de natură, acoperită de pistrui, ea a descoperit reţeta în apariţiile insolite. Încearcă să se pună în valoare prin peruci multicolore, fuste ţigăneşti ample, jupoane excentrice fără să mai vorbim de arsenalul cărat pe mîini şi la gît: brăţări, coliere, toate zornăind infernal. Cu vocea ei nazală, Cyndi mai împrumută din cînd în cînd şi cîte un butoi de tablă cu gunoi cu tot pe care-l bombardează cu spiţul şi în care aterizează în final ca o aluzie la soarta de mîine a starului de peste ocean. Deja poartă tenişi.

În schimb Madona preferă să joace pe cartea clasică a seducţiei. Cu o frumuseţe care a făcut ravagii, această prinţesă a discului a reuşit să-şi păstreze cota speculîndu-şi şarmul pînă la ultima expresie. Cum altfel să devii numărul unu şi pe deasupra să te mai şi menţii cînd te naşti la Detroit într-o familie italiană cu 6 copii? Şi totuşi ascensiunea Madonei a fost fulminantă, ea seducînd unul după altul managerii lui Michael Jackson (angrenaţi în plasa unor enorme interese financiare), producătorii cei mai severi. Însă, odată investiţiile efectuate, discurile trebuie vîndute cu orice preţ. Şi casetele video. Nu aduce nimic nou muzica, vom trage discuri scandaloase, aparent tonifiante ca „Like a virgin". O vom transforma pe Madona în fiica negativă a Americii, cu toată onoarea sa. S-o prezentăm drept femeia fatală a publicului care o cere astfel. Se crede că a ajuns deja la sfîrşitul carierei sale? Ce face maşina de zvonuri? Pentru ce e plătită atît de scump? Un jurnal american a început să relateze despre un film mai mult decît scandalos în care Madona urmează să apară. Cum, nu ştiţi ce intenţionează Madona ulterior? A descoperit că viaţa colcăie prin porturile New York-ului şi are de gînd să le ia la rînd. A, acum se vînd discurile? O.K.

Să existe oare un mare mister al anilor '85 în muzică? Se poate. Născută în Nigeria în urmă cu 25 de ani Helen Folsade Adu a avut o carieră lipsită de şocuri şi piedici în drumul spre vîrful topului. Apărînd cu un grup de tendinţă gentile jazzy, Sade va combina imaginile unei femei fatale cu aceea de gangster îndrăgostit, cel mai adesea într-un decor de cabaret tropical. Şi iată că publicul este captivat de această cîntăreaţă, în afara tuturor categoriilor de pînă acum, ce nu face altceva decît să se rezume la sine.

Acelaşi lucru se petrece şi cu fenomenul Rita. Această micuţă franţuzoaică strînge roadele interesului ei pentru muzică născut încă în copilărie. Ea îl iubeşte fără să-i fie ruşine pe Chopin, în aceeaşi măsură în care-l iubeşte şi pe Ronnie Bird. Împreună cu soţul său, Fred — lucrînd cu Xenokis — ea lansează un grup şi apare direct în ambalajul de plastic al unui magazin. Aşa se fabrică faptul divers din ce în ce mai trăznit. Şi francezii se prăpădesc după informaţii aiurite legate de viaţa vedetelor. Şi nu numai francezii.

Cum s-a construit succesul Piei Zadora? A surprins lumea această starletă în miniatură care-şi vinde discurile în milioane de exemplare. S-a lipit, ar zice un disc-jokey, de fraţii Michael şi Jermaine Jackson.

Un ziarist mai puţin inspirat — care totuşi a realizat că revirimentul rock l-a declanşat Tina Turner — a avut proasta inspiraţie s-o întrebe chiar pe cea în cauză: „Pentru ce

ați ales anul 1984 ? Pentru ce ați revenit ?" Și Tina Turner i-a pufnit in nas : „Pentru că la 46 de ani nu-mi mai rămine prea mult timp !" Fetele care au urmat-o pe Tina Turner se pare că au cite ceva din acest idol al lor. Fiecare cite ceva. Pentru că Tina Turner îmbină și rezumă perfect toate tendințele ideilor fetelor rock de azi. Extravagantă ca Cyndi, sexi ca Madona, cintind răscolitor ca Sade, dansind — cit de cit — ca Pia Zadora și Pat Benatar. Se deosebește, deocamdată, de toate numai prin faptul că este bunică. Istoria Tinei Turner este asemenea celei mai prodigioase revanșe contra unui destin nu prea roz. Viața ei privată a lovit-o mereu, cind se aștepta mai puțin. Într-o meserie in care mafia comerțului cu șlagăre este prea puternică, Tina Turner a reușit totuși să atingă culmile topului. După anul Michael Jackson și anul Prince, 1985 a fost anul Tina. Parteneră a lui Mel Gibson în „Mad Max III" publicul de film (de o anume categorie) a luat cu asalt sălile cinematografelor. Putem oare să concluzionăm că viitorul rock-ului este exclusiv rezervat interpretării feminine ?

Traducere de
C. Ștefănescu

Fetițele

S-ar părea că anul 1985 a fost anul exploziei rock-ului interpretat de dive. Ele au invadat posturile de radio, emisiunile TV și casetele video. Noile staruri ale rock-ului sint femei. Comentatorii consideră că șlagărele genului nu au atins niciodată culmile de acum. Vinzările de discuri bat recorduri după recorduri : in numai 14 săptămini un disc cu Madona s-a vindut în nu mai puțin de trei milioane și jumătate de exemplare. Multe din succesele acestor vedete sint construite de ele însele. Pentru că nu se mai mulțumesc să cinte doar, ele își scriu propriile cintece și, de cele mai multe ori, apelează la un instrument. Pentru miile de „show-business" unde mecanismele triumfă fără prea multe scrupule, această intrare în forță zdruncină afacerile. Lumea întreagă este frapată de noua concurență. Și de-ar fi numai atit. Dar boala se ia. După starurile americane, Europa și Japonia vor de asemenea să impună rock-urile originale. Dar mai ales independente de imaginea Tinei Turner care, la 46 de ani, a efectuat o surprinzătoare întoarcere înapoi. Fapt care a dus la obținerea Oscarurilor cintecului american cit ai zice pește, fără să mai vorbim că interpreta s-a apucat să joace și în filme (vezi „Mad Max III"). Nu e curios că după 20 de ani toate premierele sale au un succes ieșit din comun ? Tina Turner a efectuat un turneu de 13 luni în Europa cîștigind alte milioane de admiratori. A reinviat mitul feminin al interpretei totale ?

• Starul — un obiect la discreția unui miliardar îndrăgostit •

• Cea mai dezlănțuită dintre nebunii Americii •

• Marea preoteasă a jazz-ului pur •

• Madona ca nume propriu •

• Decadență, ca stil, vrăjitorie sau ce? •

Tina Turner,
o pionieră,
după 20 de ani redevine idol

patru milioane în vestul european. Jermaine Jackson a acceptat pînă la urmă să înregistreze împreună cu Pia Zadora. S-a lăsat greu convins, dar a acceptat.

Pia Zadora, care are acum 27 de ani, a întîlnit într-un cabaret din Las Vegas, în care cînta, pe omul vieţii sale foarte concret vorbind — miliardarul Meshulem Riklis. Pe vremea aceea el avea 50 de ani, ea doar 16 ani. După zece ani de căsnicie Pia Zadora i-a dăruit îndrăgostitului un fiu, Kadi. Asfixiat de fericire mărinimosul tată i-a făcut cadou mămichii chiar un Boeing 727 complet echipat, avînd pe fuselaj dictate discurile de aur şi de platină ale starului de buzunar (dăruite anterior), alături de fraza „Pia soseşte, ea a venit".

PIA ZADORA

STARUL – UN OBIECT LA DISCREŢIA UNUI MILIARDAR ÎNDRĂGOSTIT

Pia Zadora-varietăţi funk „When the rain begins to fall" nu a depăşit aşteptările în S.U.A. şi cu toate acestea a reuşit să acapareze piaţa europeană. 1 100 000 de exemplare pentru francezi şi alte

SADE

CYNDI LAUPER

CEA MAI DEZLĂNŢUITĂ DINTRE NEBUNII AMERICII

„Cînd cînt, eu mă simt complet liberă", declară Cyndi Lauper, fata care la 32 de ani este considerată ca fiind cea mai talentată dar şi cea mai nebună dintre interpreţii de rock americani.

Ea îşi schimbă culoarea părului în fiecare săptămînă şi interpretează tot ce cîntă în bătaie de joc. Doctă de muzică, probabil că s-a săturat şi a început să dea pe dinafară. A început de mult, pe la vreo 12 ani şi se hotărîse să continue cu grupurile vîrstei sale. Dar mama sa, de origine italiană, a dorit ca fiica să urmeze cursurile serioase ale unor colegii de artă, poezie şi chiar politică.

Cu toate acestea Cyndi Lauper a înregistrat primul său disc încă în 1974 şi a dobîndit destul de repede notorietate mondială datorită celor trei cîntece: „Girls just want to have fun", „Time after time" şi „She bop". Tentată de afirmaţii radicale ea revendică pentru femei plăcerea de a rîde şi de a striga „Trebuie să fiu eu însămi". „She's so unusual" este revelaţia anului 1984. Cyndi Lauper cîntă cîteodată cu Billy Idol, fiind partenera de viaţă a lui David Wolff, în acelaşi timp manager al ei.

MAREA PREOTEASĂ A JAZZULUI PUR

Este cunoscută sub numele Sade. Simplu. Şi a devenit „diamantul negru" cu „Smooth operator", primul său album. Cînd Sade, pe care o mai cheamă şi Adu, a apărut în urmă cu doi ani în lumea posacilor rochezi englezi dezlănţuiţi, criticii au spus că este prea frumoasă pentru a avea şi talent. S-ar putea ca în mintea lor geniul de interpret al lui Anthony Quinn lansînd şlagăre să fie garantat de virilitate!

Anul trecut Sade, în pofida pronosticurilor estete, s-a vîndut în 800 000 de exemplare în Anglia şi 350 000 exemplare în Franţa.

Dar cine este Sade? Născută în Nigeria dintr-un tată nigerian şi o mamă englezoaică ea a sosit la Londra la vîrsta de 4 ani, bineînţeles cu familia. Mai apoi începe ca desenatoare de modă, dar foarte repede părăseşte atelierele de creaţie pentru a prezenta modele. Astfel ea devine un manechin celebru. Încurajată de prietenul ei Robert Elms ea se retrage într-un studio cu trei muzicieni şi caută să descopere un nou gen de muzică, personală. Şi iată cum, la 24 de ani, Sade se lansează ca reprezentantă fermecătoare a unui stil care atrage din ce în ce mai mulţi fani, blues-ul sonorităţilor plutitoare, „jazzy soul".

MADONA CA NUME PROPRIU

Madona — 26 de ani, născută la Detroit, începe prin a dansa într-o trupă a lui Alvin Ailey. În 1979, la New York îl întîlnește pe cîntărețul francez Patrick Hernandez care caută o dansatoare pentru o emisiune TV. Va rămîne la Paris și, bineînțeles, pentru ca afacerea să prospere, producătorii îi propun să imprime discuri. Dar Franța e pe cale s-o neglijeze, în schimb o readoptă New York-ul.

Și Madona în afară că dansează și cîntă începe să se joace cu chitara, se înfurie asupra bateriei și pocnește clapele, adaptîndu-se și ea ritmurilor blues-ului. Timidă în 1982, marele succes avea să-l dobîndească în 1984 cu primul său album „Like a virgin". A rămas în urmă „Haliday", din 1982. Acum urmează debutul său în filmul „Desperately seeking Susan". I se reproșează predilecția cinematografică spre erotic și replica ei nu se lasă așteptată : eroticul poate pătrunde în artă cu condiția evitării vulgarității. Niciodată ei nu i-a trecut prin cap să se lase fotografiată pentru un calendar stil Marylin Monroe.

DECADENȚA CA STIL, VRĂJITORIE SAU CE ?

N-ați auzit de Rita Mitsouko ? N-ați văzut-o ? Normal, trebuie să ai ochiul bine format. Pentru că ea are părul negru și scurt, dar totodată lung și roșu. Cert este că atunci cînd apare cîntă. Între timp compune. Mai investește parale și ca producător. E femeie. Dar poate apare și ca bărbat. E o persoană, dar este și un grup ! Fred Chichin ciupește chitara iar Catherine Ringer evoluează vocal și la clape. Fred și Catherine s-au întîlnit în 1979 după ce fiecare a avut drumul său. Ambii erau pasionați de muzică. Fred bătea toba de pe la 6 ani iar Catherine, pe la 5 ani, cînta la flaut. Și au ajuns să se producă împreună. Altfel decît Cyndi Lauper, promovează cam aceeași bătaie de joc. Iau peste picior ritmurile și armoniile, amestecă rock-ul, clasicul, blues-ul, acordurile latine, sonoritățile electronice.

Pe scenă, nu se lasă mai prejos. Fred se îmbracă într-un sac de plastic luat direct din magazin, în chip de cămașă, în vreme ce Catherine poartă un turban, o fustă de fermieră și ciorapi de lînă. Și totuși cîntecele „Rămîi cu mine" și „Marcia Baila" au făcut ocolul lumii impunînd un nou stil, oarecum apropiat de Nina Hagen.

Duval : „Muzeul de Istorie a Municipiului București"

UN CEAS CARE MERGE INVERS ȘI TOTUȘI...

Cine trece pragul Muzeului de Istorie a Municipiului București, prestigioasă instituție de cultură cu rezonanțe internaționale — muzeul deține o mare cantitate de valori materiale arheologice și de alt nivel, unele rarități cu care orice muzeu din lume s-ar mîndri — este întîmpinat în holul somptuos, stil neogotic, de un ceas neobișnuit. Cîntărind în jur de 25 kg, ceasul, așezat cu spatele la intrare și cu fața spre marea oglindă de Murano din fața scărilor, indică ora orașului, deși mecanismul lui funcționează invers — indicatoarele se învîrtesc de la dreapta la stînga !

Prin bunăvoința celor care cu înaltă competență conduc muzeul am aflat istoria acestui ceas rar care sporește farmecul interiorului și procură bucurie estetică celor ce vizitează clădirea.

Cînd în 1834 arhitecții Iohan Veif și Conrad Schwint au terminat lucrările, proprietarul se declară nemulțumit de palat, și adresează o reclamație Vorniciei. Aceasta însărcinează pe alți doi arhitecți, Ioja și Hartl, și pe starostele dulgherilor Paraschiva să verifice construcția.

Proprietarul Costache Șuțu acceptă modificările propuse și încet, dar cu gust adaugă la cele realizate noi îmbunătățiri, achiziționează candelabre și lămpi și cu deosebire marea oglindă adusă din Murano, noutate plasată într-un ancadrament inedit de recunoscutul arhitect și artist decorator Karl Storck în anul 1862. Tot atunci s-a așezat „în drepturile lui" și ceasul, construit la Paris de un cunoscut ceasornicar și giuvaergiu — Collin.

De mai bine de un secol ceasul își mișcă indicatoarele invers. El a indicat ora atîtor evenimente care s-au petrecut în palat. Trebuia să aibă mai multe găzduiri — printre care și lăcașul primăriei Bucureștilor. Deși clădirea a suferit mult din cauza celor care au adăugat sau au eliminat spații în funcție de necesități dar și din nepricepere. Cu toate acestea începînd din 1957/58 edificiul, restaurat cu multă competență, oferă un spațiu cu adevărat propice unui muzeu. Ceasul a rămas în fața intrării indicînd ora cînd, cu ocazia împlinirii unui veac de la Unirea Principatelor, muzeul a fost redeschis pentru public.

Populația Capitalei a primit cu interes și satisfacție redeschiderea muzeului, dovadă fiind și numărul vizitatorilor — cca 15 000 — care au trecut pragul în primele 20 de zile.

Dacă cei care se ocupă cu răspundere de muzeu s-au îngrijit să restaureze clădirea cu toată priceperea, iată că și ceasul se găsește acum într-o etapă de primenire, după mai bine de un veac de serviciu public așa încît, curînd, așezat la locul lui, va indica ora urbei încă un veac sau mai multe, armonizîndu-se în continuare cu valorile culturale cărora le dă binețe fără odihnă, așa cum un contemporan fabricării sale, poetul Walt Whitman spunea : „Ceasornicul măsoară secunda, cine măsoară eternitatea ? !"

Moni Țeșcuț

complexul turistic pentru tineret

bușteni

biroul de turism pentru tineret

COMPLEXUL TURISTIC PENTRU TINERET BUȘTENI

Situat în centrul stațiunii balneoclimaterice Bușteni, Complexul turistic pentru tineret este un punct ideal de plecare pentru drumeții și excursii în masivul Bucegi, precum și în zona Țării Bîrsei.

ACCESUL SE FACE PE:

— D.N. 1(E 15)
— calea ferată la stația C.F.R. locală

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR:

— 49 camere — 96 paturi din care:
— 47 camere cu 2 paturi și grupuri sanitare proprii
— 2 camere cu un pat și grupuri sanitare proprii
— un restaurant cu 160 de locuri
— un café-bar cu 80 de locuri

COMPLEXUL DISPUNE DE:

— club
— discotecă
— centru de închiriere echipament și accesorii pentru practicarea diferitelor sporturi (schi, tenis de cîmp, tenis de masă, handbal etc.) și a drumețiilor montane
— terenuri de sport
— pîrtie de schi pentru începători la Zamora, iar pentru avansați pe platoul Bucegilor și pe Valea Cerbului.

DRUMEȚII:

Bușteni — zona Zamora; Cascada Urlătoarea; Azuga și Valea Azuga; Cabanele de pe platoul Bucegilor: Babele (2200 m), Piatra Arsă (1950 m), Caraiman (2025 m), Omu (2504 m), Peștera (1610 m), Padina (1525 m), Peștera Ialomiței; Cheile Urșilor; Pădurea Cocora; stîncile monumente ale naturii (Babele, Sfinx); cabanele Diham și Gura Diham, monumentul de pe Vîrful Caraiman ridicat în memoria ostașilor români căzuți în primul război mondial; vîrful Coștila.

EXCURSII:

— Sinaia, Cîmpina (Casele memoriale N. Grigorescu și B. P. Hașdeu); Doftana (muzeul), Ploiești (Muzeul Ceasurilor, Muzeul Republican al Petrolului), Brașov (Poarta Ecaterina, Muzeul Județean); Poiana Brașov.

stațiunea tineretului pîriul rece

Inconjurat de falnice păduri de foioase și conifere, in pitoreasca zonă a Bucegilor, la o altitudine de 960 m, la poalele virfului Piatra Arsă, Piriul Rece este cunoscut ca una dintre cele mai atractive și interesante stațiuni montane pentru tineret.

ACCESUL SE FACE PE :

– D.N. nr. 73 A.

– calea ferată la Stația Predeal de unde curse regulate de autobuze asigură transportul la Piriul Rece (9 km).

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR

– 7 vile cu 203 locuri in :
– 75 camere cu 2–5 paturi cu grupuri sanitare proprii sau comune.

— 2 cabane :
  — Belvedere, cu 28 locuri ;
  — Diham cu 78 de locuri.
— 2 restaurante cu 223 de locuri ;
— 2 café-baruri cu 150 de locuri

STAȚIUNEA DISPUNE DE :

— club ;
— sală de expoziții ;
— discotecă ;
— săli pentru activități culturale și educative ;
— sală pentru proiecție de filme și diapozitive ;
— bowling ;
— saună ;
— terenuri sportive ;
— pirtie de schi cu dificultate medie cu o lățime de 300 m și o lungime de 800 (din care 600 prevăzuți cu tele-schi, cu o capacitate de 1000 persoane pe oră) ;
— centru de inchiriere echipament și accesorii pentru practicarea diferitelor sporturi (schi, tenis de cimp, tenis de masă, fotbal etc.) și a drumețiilor montane școală pentru invățarea schiului.

DRUMEȚII :

— cabanele Cerbu (900 m), Diham (1320 m), Peștera Ialomiței, Cheile Urșilor, Pădurea Cocora.

EXCURSII :

Brașov (Muzeul Scheii Brașovului, Muzeul județean, Biserica Neagră, Poarta Ecaterina).

Bran (Castelul Bran și Muzeul Etnografic in aer liber) ; Cetatea Rișnov (sec. XIV—XVII) ; satul turistic Șirnea ; Poiana Brașov, Cimpina (casele memoriale N. Grigorescu și B. P. Hașdeu); Doftana (muzeul).

stațiunea tineretului izvoru mureșului

Situată la poalele muntelui Hășmașul Mare, la o altitudine de 890 m, intr-un cadru natural de o rară frumusețe, avind un climat caracterizat prin ierni lungi, bogate in zăpezi și un aer puternic ozonat, Stațiunea tineretului Izvoru Mureșului este un loc ideal pentru petrecerea vacanțelor.

ACCESUL SE FACE PE :

— D.N. nr. 21 — stațiunea aflindu-se la 43 km de Miercurea-Ciuc și 18 km de Gheorghieni.

— calea ferată la stația C.F.R. Izvoru Mureșului.

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR :

— 5 vile cu 122 de locuri :

— 25 camere cu 2 paturi și grupuri sanitare proprii ;

— 12 camere cu 2 paturi și grupuri sociale comune ;

— 12 camere cu 4 paturi și grupuri sociale comune.

— un restaurant cu autoservire cu 400 de locuri ;

— un cafe-bar cu 140 de locuri.

STAȚIUNEA DISPUNE DE :

— club ;

— librărie ;

— o sală pentru spectacole, intilniri, proiecții de filme și diapozitive, cu o capacitate de 200 locuri ;

— discotecă ;

— centru de inchiriere a materialelor sportive ;

— pirtie de schi, prevăzută cu mijloace de tracțiune pe cablu ;

— terenuri de fotbal, tenis de cimp, baschet, volei, handbal, etc. ;

— patinoar natural.

EXCURSII :

Virful Piatra Singuratică (cel mai cunoscut din masivul Hășmașul Mare) ; Peștera Sugău, Izvorul riului Mureș (1538 m); Miercurea-Ciuc (cetatea Miko — sediul muzeului cu secții de arheologie, istorie și etnografie) ; Tușnad ; Lacul Ciucaș și Lacul Sfinta Ana (unicul lac de origine vulcanică din România) ; Lacul Roșu (lac de baraj natural) ; Cheile Bicazului ; Barajul și lacul de acumulare de pe riul Bistrița (cel mai intins lac artificial din Europa) ; Brașov (Scheii Brașovului, poarta Ecaterina, Biserica Neagră, Muzeul județean), Poiana Brașov ; Piatra Neamț (rezervația Cozla, ruinele cetății dacice de la Bitca Doamnei, Muzeul Calistrat Hogaș, monumentele de artă Agapia și Văratec ; Borsec (peștera de gheață, izvoarele de ape minerale — peste 30) ; Stațiunea balneoclimaterică Sovata (lacul heliotermal Ursu, unic in Europa).

complexul turistic pentru tineret

cîmpulung moldovenesc

Complexul turistic pentru tineret Cîmpulung Moldovenesc, loc de plecare în excursii în legendara Țară a Bucovinei, este situat la poalele Rarăului, în marginea unei păduri de pini a pitorescului parc „Ștrand" de pe valea rîului Moldova, la 621 m altitudine, avînd un climat montan, cu veri răcoroase și ierni cu zăpezi abundente.

ACCESUL SE FACE PE :

– D.N. nr. 17 și D.N. nr. 18.
– calea ferată la stația C.F.R. Cîmpulung Moldovenesc.

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR :

– 57 camere – 146 paturi ;
– 25 camere cu 2 paturi, și grupuri sanitare proprii ;
– 32 camere cu 3 paturi și grupuri sanitare proprii ;
– un restaurant cu 100 de locuri ;
– un café-bar cu 50 de locuri.

COMPLEXUL DISPUNE DE :

– sală polivalentă (pentru proiecție de film și diapozitive, intîlniri, spectacole etc.) ;
– bibliotecă ;
– club ;
– discotecă ;
– terenuri de baschet, volei, handbal, tenis de cîmp ;
– centru de închirieri a materialelor sportive ;
– pîrtie de schi prevăzută cu mijloace de tracțiune pe cablu.

DRUMEȚII :

– la cabanele Deia (aflată sub vîrful Tomnatic (680 m) și Mestecăniș (1 099 m) ;
– în masivul Rarău (1 653 m) ;
– la rezervația geologică „Pietrele Doamnei" (1 647 m).

EXCURSII LA :

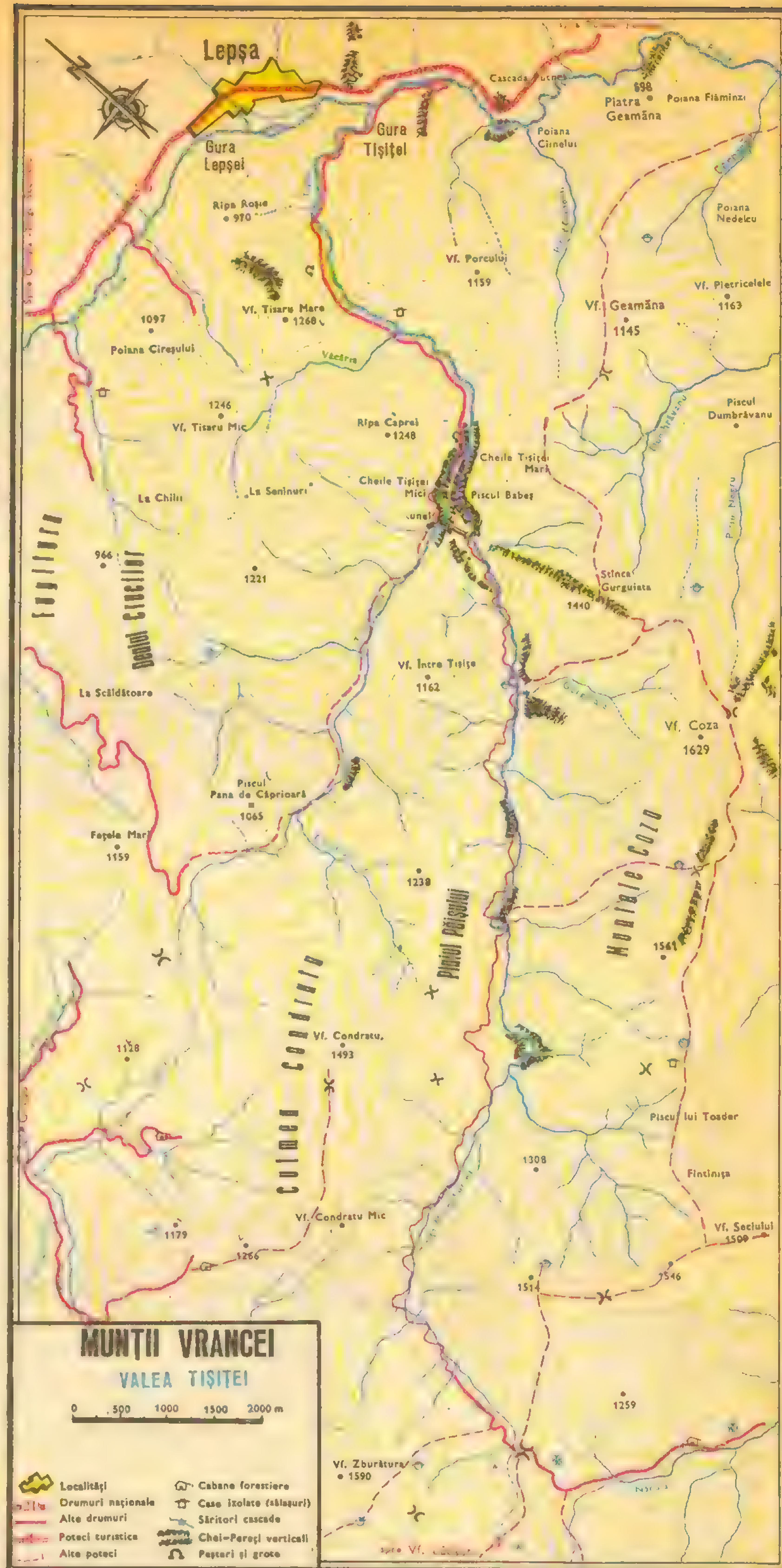
– CÎMPULUNG MOLDOVENESC : Muzeul Lemnului (4 000 exponate reprezentînd obiecte casnice, unelte, piese decorative), Colecția de linguri I. Țugui, colecția de obiecte din lemn M. Lăcătuș.
– SUCEAVA, vechea reședință voievodală a Moldovei ; Cetatea Sucevei, Muzeul de istorie ;
– CETATEA SCHEIA (sec. al XIV-lea) ;
– MONUMENTELE DE ARTĂ MEDIEVALĂ : VORONEȚ, HUMOR, SUCEVIȚA, MOLDOVIȚA, ARBORE, bijuteriile artei medievale românești aflate în evidența UNESCO și care pentru valoarea artistică au primit din partea Federației Internaționale a Jurnaliștilor și Scriitorilor de Turism, premiul special „Mărul de aur" ;
– PUTNA, ctitoria și mormîntul voievodului Ștefan cel Mare ;
– STAȚIUNEA BALNEOCLIMATERICĂ VATRA DORNEI ;
– MARGINEA, cunoscut centru de ceramică neagră ;
– SATUL CIOCĂNEȘTI, faimos prin casele decorate cu motive artistice populare ;
– RĂDĂUȚI (Muzeul Tehnicii Populare) ;
– CIPRIAN PORUMBESCU (complexul muzeistic ce adăpostește patrimoniul muzical lăsat de marele compozitor).

PE VALEA TIŞIŢEI AURII

Ferită de privirile indiscrete, ascunsă între culmile împădurite ale Condratului, Cozei şi Zburăturii, firul cristalin al Tişiţei Aurii coboară din piatră-n piatră deschizînd drum sălbatic, rar călcat de picior de om. Cascadele, cheile, repezişurile apei şi pereţii verticali se întind pe mai bine de 18 km, întreaga vale fiind închisă cu un brîu de piatră. Primăvara, odată cu primii ghiocei apele năvalnice coboară din inima muntelui acoperind şi bruma de potecă ce se strecoară cu greutate pe lîngă firul pîrîului. Ultimele petece de zăpadă dispar din poienele Cozei şi Gurguiatei, Tişiţa îmbrăcîndu-şi straiul de sărbătoare pentru ca miezul verii s-o găsească frumoasă şi misterioasă : spre toamnă, cu nou veşmînt de aramă, valea îşi primeşte cu mai multă uşurinţă vizitatorii, dăruind un plus de culoare. De fapt, pe valea Tişiţei Aurii, de la izvoare şi pînă la întîlnirea cu sora cea mică, nu există un drum sau o potecă clară, traseul fiind parcurs mai mult prin apă, peste cascade, sau căţărîndu-te pe versanţii prăpăstioşi şi revenind în firul văii după ce-ai trecut de greu... cu alte cuvinte fiecare îşi croieşte drumul lui ! Pentru a străbate valea de la izvoare la confluenţa cu Putna îţi trebuie două zile dacă nu chiar mai mult, fiind greu să te desparţi de locurile prin care treci. Pe Valea Nărujei, din cătunul Herăstrău — Podul Şchiopului, pînă în Fundul Nărujei vii pe drumul forestier cale de 16 km ca apoi să treci cumpăna de ape spre Tişiţa Aurie ; din creasta Vrancei, de la staţia meteorologică Lăcăuţi unde ai urcat fie pe Valea Bîsca Mare sau Mică, fie pe drumul de culme pe Gorul, cobori peste Muntele Arişoaia la vechea linie ferată forestieră, treci cumpăna de ape între Năruja şi Putna şi cobori la apa Tişiţei. Cînd am coborît din creastă spre apa „Auriei", cum o alintă cei ai locului, eram la începutul traversării Carpaţilor în ştafeta organizată pentru tineret ; parcursesem prima grupă montană, prima sută de km din cei 1 500, cît numără traversarea crestei geografice a Carpaţilor şi împreună cu echipele din Vrancea şi Covasna urma să alegem un drum de coborîre spre apa Putnei, punct terminus al etapei. Duceam „în spate" trei zile de ploaie venind din Ciucaş peste Siriu şi Penteleu ; intraţi în creasta Vrancei pe drumul Lăcăuţiului, vremea începuse să deschidă un ochi palid cu anemică apariţie a soarelui. La Lăcăuţi, după ce-am reuşit cu chiu cu vai să ne uscăm, cu harta în faţă, hotărîm să atacăm apa Tişiţei — loc plin de mister, întrucît nimeni dintre noi nu coborîsem valea. Şerban şi Alec, doi dintre cei ce cunoaşteau parţial zona, ne povesteşte cîte ceva, mai facem o scurtă „şedinţă" şi hotărîrea e gata luată ! Vom cobori prin canioanele Tişiţei Aurii, prin locuri pe care le vom pomeni de multe ori la superlativ, în decursul celor 60 de zile pe crestele Carpaţilor.

Tişiţa Mare în liniştea pădurilor care cresc pînă la cer.

Lăsăm în urmă staţia meteorologică şi prietenii, Bujor şi Călin, care nu s-au lăsat pînă nu ne-au burduşit rucsacii cu pîine proaspătă şi merinde pentru drum, că de... nu ştii unde ajungi ! Poteca de creastă pe Muntele Arişoaia ne duce pe cumpăna de ape dintre izvoarele Nărujei şi Zăbalei ; intrăm pe vechiul terasament al căii ferate, acum ghicit numai prin aleea ce croieşte drum prin adîncul pădurii şi urcăm pe Culmea Zburăturii. Pînă aici totul merge bine, traseul era cunoscut dintr-o prospecţie făcută de Alec la începutul primăverii. Pe neaşteptate ne apar în faţă o serie de marcaje — triunghi albastru alternînd cu banda roşie ! Surpriza este mare ; nici unul nu ştiam de marcaje în „terra incognita" cum numeam noi Vrancea. Drumul străbate o largă defrişare urcînd domol spre culme ; marcajele care ne bucuraseră şi ne miraseră în egală măsură... dispar aşa cum au apărut, fără explicaţie ! O largă potecă se aşterne în faţă, ocolind pe curba de nivel adînca depresiune Fundul Nărujii ; după cel mult o oră coborînd la liziera pădurii întîlnim drumul forestier de pe Valea Nărujii, drum ce trece culmea coborînd spre apa Tişiţei Aurii. Serpentine largi ne conduc spre firul văii, noi gîndindu-ne destul de amărîţi că harta

Creasta Vrancei — drumul spre Tişiţa.

noastră fiind mai veche ne-a jucat o festă !...și întreaga vale a Tișiței pe care o doream sălbatică este acum străbătută de drum. Surprizele se țin lanț ; larga șosea ce oferea cu dărnicie loc pentru 4—5 basculante, dispare din fața noastră ! Coborîm spre firul apei și începem o serie de combinații între traversarea apei pe pietre și construcții de poduri ! După 2—3 ore, timp în care pe rînd am făcut baie, renunțăm la construcțiile savante care ne încetineau ritmul și, direct prin apă, ne croim drum. Așa începe drumul pe Valea Tișiței, așa am recomandat și celorlalți ce au venit după noi — nu vă feriți de apă, nici-o șansă de a ajunge uscați la capăt nu există ! Întreaga vale închisă între pereți verticali se strînge pînă la un pas sau se lărgește, lăsînd loc unor poiene smălțuite cu flori multicolore, locuri pentru tabere de corturi. Pe vale o potecă propriu-zisă nu există, apa trebuind trecută de zeci de ori ; ici colo, urme ale vechiului terasament de cale ferată și poduri cu bîrne putrezite marchează vechiul drum de exploatare forestieră. Parcurgem cale de 5—6 ore prima parte a văii de la izvoare pînă la larga poiană a Gurguiatei și întindem tabără în apropierea stînei. În continuare poteca devine un drum larg urmînd firul văii prin luminișuri, se abate spre stînga și urcă abrupt spre a ocoli gîtuirea și cascada Gurguiatei. Din creastă, față-n față cu abruptul Gurguiatei, descoperim sinuosul drum al apei, pînă departe, aproape de izvoare, drum pe care l-am parcurs descoperind cea mai sălbatică vale a Vrancei. Coborîm din nou în firul văii și depășim un punct mai dificil — „cascada cu bîrnă" pe care o ocolim prin dreapta, prin apă. O manevră complicată într-un echilibru precar ne permite să traversăm rucsacii peste cascadă ferindu-i de udătură. Din nou prin apă, cînd pe dreapta, cînd pe stînga și iată-ne după aproximativ două ore la intrarea în „Marele defileu" — canion lung de 1 500 m ; în partea stîngă a văii, înainte de a intra în chei, zărim gura tunelului ce trece pe sub munte făcînd legătura cu Tișița Mică. Pentru a străbate canionul, unul din cele mai spectaculoase sectoare ale văii, ne lăsăm rucsacii la gura tunelului și intrăm numai cu aparatele de fotografiat în chei. Timp de o oră cît durează străbaterea defileului, pînă la confluența cu Tișița Mică, la podul dintre Tișițe, trecem printr-o zonă ce rivalizează și întrece în frumusețe Cheile Nerei sau ale Ghimbavului, chei considerate ca cele mai sălbatice. Cu dificultate trecem de cascada mare fie ocolind-o pe peretele din dreapta, printr-un scoc cu surplombă mereu umedă, fie direct prin apă înot. Șerban, care de acum din apropierea Tișiței Mici se considera acasă, încearcă unul dintre cele mai originale procedee de traversare a cascadelor — procedeu ce va fi „brevetat" sub numele „Metoda Tarzan" ; cu un strigăt lung se aruncă în apă uitînd de aparatura foto ce-i atîrna de gît, realizează catastrofa peliculei... și, cînd se ridică în picioare constată că apa deabia îi ajunge la șolduri ! Noi mai puțin „tarzaniști" ne mulțumim să ne bălăcim prin cascadă, mai puțin spectaculos dar eficient pentru aparatura foto ! La următoarea trecere prin cascada mare din Tișița, acum cunoscători de noi procedee ne-am amabalat toate hainele și aparatura trimițînd-o în pungi de plastic pe un funicular deasupra apei. Depășită cascada, valea începe să se deschidă și după o jumătate de oră ajungem la confluența Tișițelor ; de aici pe drumul forestier ce străbate ultimul sector de chei din Tișița Mică ne întoarcem la tunel și ne recuperăm rucsacii apoi revenim la confluență și pe drumul forestier, după 8 km intrăm în șoseaua de pe Valea Putnei la confluența cu apa Tișiței, vale pe care am coborît timp de două zile prin cele mai sălbatice chei din cîte am văzut în Carpați. Ajunși pe apa Putnei, în D.N. 2 D, la capătul unei excursii de neuitat, cu autobuzul pe ruta Brașov — Covasna — Tîrgu Secuiesc — Focșani, sau cu mașinile de ocazie plecăm din zona munților Vrancei, munți ce ascund încă un tezaur turistic puțin cunoscut.

Dan Pasere

Sfîrșit de drum pe Valea Tișiței, la confluența cu Putna.

ITINERARE ÎN ȚARA VRANCEI

La mai puțin de două sute de kilometri nord de București începe un spațiu al legendelor, al poeziei și visului ; vatră de suflet, de civilizație străbună, de istorie și de glorie a pămînturilor românești. Este Țara Vrancei — zonă de farmec și pitoresc aparte, cu locuri și oameni aparte, cu împliniri contemporane pe măsura măreților pagini de glorie înscrise în hrisovul istoriei și al devenirii sale neîncetate. „Județul Vrancea — scria undeva istoricul C. C. Giurescu — este o imagine în mic a țării. Aici întîlnești vegetația cea mai diversă pe cele mai diverse forme de relief, constituind astfel, la proporții reduse, un compendiu geografic. Prin actele de vitejie ale ostașilor români căzuți în primul război mondial la Mărășești și Mărăști, dovadă fiind mausoleele ridicate aici ca și la Soveja, Vrancea, ca teritoriu românesc, deține în istorie un titlu de glorie... Este un județ de oameni vrednici, de oameni tari de la munte, podgoreni și de cojani muncitori de la cîmpie, stăruitori și inteligenți..."

În cele ce urmează vă vom prezenta cîteva mari și frumoase trasee turistice prin Țara Vrancei, trasee nu numai interesante dar și ușor accesibile și deosebit de frumoase în toate anotimpurile, de la primăvara inundată în vegetație și pînă la iarna așternîndu-și mantia-i albă peste munți, dealuri și cîmpii, creînd adevărate feerii de lumină și puritate.

Toate drumurile spre Țara Vrancei pornesc, cum este și firesc, din capitala acesteia, municipiul reședință de județ — Focșani. De aceea vom poposi mai întîi în cîteva din locurile sale de interes turistic. Acestea sînt : **Piața Unirii,** noul centru modern al orașului, cu monumentul închinat marelui eveniment de la 1859, un obelisc la baza căruia au fost sculptate scene de la Unirea Principatelor ; **Borna de hotar,** consemnînd locul în care se afla granița Țărilor Române pînă la Unire ; **Teatrul,** construcție datînd din 1913, asemănătoare teatrului din Iași ; **Ateneul popular,** monument de arhitectură din 1927 ; **Mausoleul,** ridicat în cinstea eroilor din primul război mondial ; **Complexul muzeal județean,** cu secții de istorie, de etnografie și de științele naturii — adevărată carte de vizită, pe cît de variată pe atît de interesantă a întregului ținut al Vrancei.

Iată acum cîteva din traseele mai importante al unor călătorii ce se pot organiza în acest ținut de legendă și de istorie în care tradițiile și obiceiurile, frumusețea portului popular și meșteșugurile moștenite din străbuni s-au păstrat nealterate :

Focșani — Odobești — Vidra — Bîrsești — Tulnici — Lepșa. Odobeștiul este, cum se știe, un vechi și renumit centru viticol, oraș cu o vechime de peste șase secole. Obiective turistice : **Colecția muzeală de artă feudală ; Beciul domnesc,** construit între 1834—1849 ; **Cascada Putna,** cu o cădere de 10 m și un debit de 3 m^3/s ; **Păstrăvăria de la Lepșa.** Întregul traseu cuprinde sate în care se mai păstrează meșteșugul confecționării de tipare de caș și alte obiecte casnice sculptate în lemn.

Al doilea traseu cuprinde localitățile : **Focșani — Tișița — Mărășești — Panciu — Străoane — Muncelu — Mărăști — Cîmpuri — Soveja.** Dintre obiectivele turistice mai importante menționăm : **Statuia libertății** (autor : Oscar Han) din satul Tișița, **Mausoleul și muzeul militar din Mărășești, Secția muzeală din Adjud, Monumentul Ecaterinei Teodoroiu din satul Muncelu, Casa memorială „Moș Ion Roată"** din com. Cîmpuri, **Mausoleul și muzeul sătesc** din Soveja. Amatorilor de artă populară le sugerăm traseul : **Focșani — Odobești — Valea Sării — Bîrsești — Vrincioaia — Năruja — Paltin — Nereju,** cu sate în care meșteri populari continuă tradiția înaintașilor în materie de sculptură în lemn. Pentru cei care doresc să facă un binevenit popas în podgorie, pentru ca după aceea să pășească pragul casei în care a trăit și a scris Al. Vlahuță, este de preferat traseul : **Focșani — Cotești — Dumbrăveni.** În această din urmă localitate autorul „României pitorești" își avea locul de odihnă și creație în care se întîlnea adesea cu prietenii săi Delavrancea, Caragiale și Grigorescu, împreună cu care străbătea meleagurile frumoase ale Vrancei.

În fine, dar nu în ultimul rînd, un alt traseu, de astă dată pe Valea Milcovului : **Focșani — Odobești — Mera — Andreiașu de Jos.** Obiective turistice de excepție : **mica ctitorie cantemirească** de la Mera, **formațiunile carstice** de la Reghiu și așazisul **Foc Viu** de la Andreiașu (emanații de gaze ușor vizibile la suprafața scoarței terestre).

Pentru călătoriile în Vrancea — pe aceste trasee, ori pe altele, alcătuite după preferința fiecăruia — nu ne rămîne decît să vă urăm un călduros „Drum bun !".

Florentin Popescu

SAVOY

UN MONOLIT DE 20 DE ANI

Cînd nu vrei să fii acuzat de subiectivism, nu te hazardezi în aprecieri personale, ci lași faptele să vorbească, ca în rîndurile de față, acum, cînd vă prezentăm „Savoy"-ul în pragul celui de al treilea deceniu al existenței sale neîntrerupte, în aceeași componență : **Ionel Orban, Ionel Samoilă, Nicolae Rotărescu, George Mitrea** și, nu în ultimul rînd, **Marian Nistor.**

Din vara lui 1966, după debutul la Uzinele „23 August" — un debut ca oricare altul, desigur — Savoy-ul începe să urce una cîte una treptele afirmării, după metoda „încet și sigur" : **premiul I, în 1968,** la finala pe țară a Festivalului de amatori — secțiunea muzică ușoară ; debut, în 1969, la concertele ansamblului artistic al Uniunii Tineretului Comunist (ansamblu sub egida căruia Savoy-ul își organizează și astăzi turneele în țară și peste hotare) ; **laureați,** patru ani mai tîrziu, **la Festivalul mondial al tineretului și studenților, de la Berlin ; laureați, în 1983, la Moscova, în cadrul festivalului de muzică ușoară „Garoafa de aur" ; anul trecut, tot în Capitala Uniunii Sovietice, laureați ai Festivalului mondial al tineretului și studenților...** Și lista continuă cu nenumăratele trofee și distincții cucerite pe generoasa scenă a Festivalului național „Cîntarea României"...

Cheia tuturor acestor succese ? Nimic mai simplu : muncă, muncă și, din nou, muncă. Muncă necondiționată de nici o tresărire de orgoliu din partea vreunuia din componenții trupei. Astfel se face că ascensiunea Savoy-ului spre vîrful piramidei s-a realizat absolut fără ostentație, fără zgomot publicitar sau de altă natură.

În afară de înregistrările radio și TV, o discografie impresionantă nu atît cantitativ cît din punct de vedere al valorii : două single-uri, în 1969 și 1976, opt L.P.-uri între 1978 și 1986 — șapte casete în aceeași perioadă, nouă contribuții pe discuri colective „Electrecord" (cele mai recente discuri — „Florea dorului" și „Balada iubirilor deschise" — s-au epuizat, în ciuda faptului că au fost editate într-un tiraj de cîte 110.000 exemplare...).

...În ziua de 25 mai 1986, între orele 15 și 18, la „Polivalenta" din Capitală, Savoy-ul a susținut două recitaluri consecutive cu casa închisă ; asta înseamnă că a rămas demult în urmă ziua în care această trupă și-a cucerit definitiv locul binemeritat în inimile iubitorilor de muzică ușoară românească. Este și firesc să se întîmple așa. Pentru că cei cinci băieți au purtat din totdeauna la ureche floarea rară și scumpă a cîntecului popular, cîntec pe care-l tălmăcesc în toate chipurile, pe toate octavele, dîndu-i ecourile în aproape toate melodiile de muzică ușoară compuse, de regulă, de Marian Nistor — șeful formației.

Dar cîte alte „secrete" vin să explice succesele Savoy-ului... Trupa compune mult, foarte mult, și difuzează puțin și rar (vorbeam de lipsa de ostentație, caracteristică acestei formații), prezentîndu-ne numai ceea ce cu siguranță este bun, foarte bun (avînd, aproape întotdeauna, de a face cu șlagăre) ; apoi, așa cum se știe, departe de a fi cunoscut fluctuații în componență, trupa a adoptat printre colaboratori două nume care nu mai au nevoie de nici o prezentare : saxofonistul **Alin Constanțiu** și interpreta **Angela Similea,** cîștigătoarea la distanță a topului pe 1985, organizat de prestigioasa revistă „Săptămîna"...

După reușita din anii trecuți, cu discul „Lied cu fluturi", cuprinzînd melodii scrise pe versurile unui singur poet (Ion Lotreanu), Marian Nistor își mărturisea speranța repetării performanței în 1987 — un singur compozitor, un singur poet (dar numele acestuia din urmă nu l-a deconspirat...).

...Și, în fine, încă ceva : alături de Savoy trăiește, muncește, creează și concertează grupul **Savoy - junior,** condus de bateristul și solistul vocal **Radu Nistor,** fiul lui Marian. Asta înseamnă că Savoy-ul este preocupat de creșterea și promovarea unui nou val de talente (cei patru componenți ai formației de juniori sînt, toți, elevi în ultimul an al Liceului de muzică „George Enescu"). Are deci cine să ducă mai departe ștafeta succeselor pe drumul frumos și greu al muzicii ușoare, gen în care mulți încearcă și foarte puțini reușesc cu adevărat. Savoy-ul are dreptate : cine nu se gîndește la schimbul de mîine, nu poate spune că trăiește sentimentul datoriei împlinite...

Sandu Ștefănescu

ÎNTOARSĂ ARDOAREA

O să plouă la Roma, iubite !
norii refac din memorie
catedrala San Pietro.
cu ardoarea unui îndrăgostit
de trupul preafrumoasei sale.

VIS ANCESTRAL

Se-ncruntă în bătătură lutul
aevea văd punțile ridate
de cuțitul apei
vin care de la rîu,
potop de piatră
caligrafie furibundă
a moșului meu dinspre apă
un stînjenel crucificat la urmă.

Mirela Cioabă

Anatol Potemkowski

Lingoul de aur

Intr-o seară, un bătrînel l-a agățat direct pe stradă pe Faczynowicz. Ningea, era frig, și bătrînul părea a fi un om pierdut într-o mare metropolă.

— Domnule, dispun întîmplător de un lingou de aur, a spus bătrînul timid. Am un frate grav bolnav... Poate o fi avînd vreo valoare lingoul ăsta ?...

Faczynowicz s-a oprit, deoarece nu-i un om care să treacă indiferent pe lîngă nenorocirile altora.

— Il aveți la dumneavoastră ?

Bătrînul a dat din cap.

— De fapt e o amintire pe care o am de la cumnată-mea — a spus descheindu-și raglanul tocit. Am mare nevoie de ceva parale pentru medicamente.

Apoi a scos din buzunarul de la piept al hainei un pachețel, după care s-a încheiat repede la nasturi.

— Este singurul lucru prețios pe care îl posed... Cîntărește mai mult de un kilogram. Bănuiesc că un kilogram de aur o fi făcînd o mie de zloți ?

— Nu cred, a spus Faczynowicz. O mie de zloți e o grămadă de bani. A luat pachețelul de la bătrîn și l-a cîntărit în mînă.

— S-ar putea să fie opt sute de grame, domnule, a afirmat bătrînul. Și-a luat apoi ochelarii de pe nas și cu degetele înghețate a curățat lentilele de fulgii de zăpadă.

— Ce faci dumneata cu-atîția bani ?, — a întrebat Faczynowicz.

— Vreau să-i cumpăr medicamente fratelui meu, a răspuns bătrînul. Poate medicamente și-o ciorbă.

— Ce fel de ciorbă ? — s-a mirat Faczynowicz.

— Doctorul mi-a spus să-i pregătesc fratelui o ciorbă de potroace, a adăugat bătrînul. S-a uitat apoi la Faczynowicz cu încredere și speranță. Vă rog să nu mă considerați un agasant, dar sînt într-o situație groaznică. Fratele meu are 39 de grade temperatură.

Faczynowicz a mai cîntărit o dată pachețelul în mînă.

— Vă pot oferi cinci sute, a spus sec.

— Să vă răsplătească cel de sus, a spus bătrînul scoțîndu-și pălăria. Sînteți foarte amabil. Vă mulțumesc din inimă pentru bani și pentru sufletul dumneavoastră generos.

— N-aveți pentru ce, a spus Faczynowicz. În ultimă instanță, oameni sîntem și trebuie să ne ajutăm.

Un sfert de oră mai tîrziu, cînd Faczynowicz a desfăcut pachețelul, a remarcat că înăuntru se afla o placă dezlipită de la un acumulator.

Regretabil, dar mulți oameni cumsecade și cinstiți cad pradă unor borfași.

In românește de Nicolae Mareș

DRUMURI PRIN CHINA

SPRE A OPTA MINUNE A LUMII

乾陵

LINGĂ LOCUL DE NAȘTERE AL DRUMULUI MĂTĂSII

Citesc, la începutul acestui februarie, o informație senzațională, transmisă de agențiile de presă : **„Trei noi armate de piatră care nu sînt întrecute în frumusețe decît de faimoșii luptători din ceramică, paznici ai mormîntului împăratului Qin Shi Huang, de la Xi An, au fost aduse la lumina zilei lîngă orașul Xuzhon (la 500 km de Nankin) în provincia orientală Jiangsu".** Zestrea descoperirii : mii de figuri umane și cai datînd din dinastia Han, care domnea acum 2000 de ani. Descoperirea, ca mai toate marile descoperiri, e rodul întîmplării. Cu prilejul unor lucrări de terasare a unei coline s-a aflat că aceasta era în fapt un mormînt. Înălțimea figurinelor 70–80 cm. După informațiile de presă, în momentul descoperirii, privirile arheologilor au putut să admire pentru cîteva momente strălucitoarele culori care le acopereau — albastru, roșu, verde — culori care, la contactul cu aerul, au dispărut.

Această știre, senzațională, provoacă amintirile. Cu doi ani în urmă am avut șansa să mă aflu pentru cîtva timp față în față cu cea mai impresionantă descoperire arheologică a ultimelor decenii, o adevărată nouă minune a lumii, „Armata de pămînt ars a împăratului Qin Shi Huang", de la Xi An. Dar drumul pînă la întîlnirea cu „celebra armată de lut ars" a fost mult mai lung. El va fi „personajul" însemnărilor de față.

...Am sosit în gara orașului Xi An, într-o dimineață de noiembrie, venind de la Beijing. Drum lung. În noiembrie, din cauza cețurilor frecvente, cursele de avion sînt adesea amînate, suspendate. Dar prin atenția arătată de personalul trenului, prin partidele de șah începute la o traversare a Fluviului Galben și încheiate la o nouă traversare a lui, prin „pitorescul" prînzurilor servite în vagonul restaurant al trenului, și mai ales prin imaginile surprinzătoare ale peisajului, drumul s-a dovedit un extraordinar spectacol, o întîlnire neașteptată cu un peisaj a cărui diversitate nu îngăduia ochiului nici odihna, dar nici oboseala.

Revăd caietul cu însemnările fugare, fiecare dintre ele îndemnînd la o dezvoltare, la un comentariu sau o legitimă subliniere. În locul lor — doar o reluare telegrafică : Din cînd în cînd, de la stația de radioamplificare a trenului se transmit melodii românești — „Ciocîrlia", cîntece cu Maria Ciobanu — delicate și, în același timp, evidente semne de atenție pentru grupul de călători români care au apelat la acest mijloc de transport, destinat de regulă numai localnicilor. La masa de prînz, în vagonul restaurant, pe lîngă clasicii muguri de bambus, de neuitat crapul în sos dulce, „lăcuit" cu zahăr ars, ca o stranie floare roșie, minerală pe platoul cu desene de o savantă stilizare. De-a lungul drumului, nesfîrșite, șiruri de munți. Din loc în loc, în pereții de stîncă, neteziți parcă de o mînă de uriaș, se profilează desenul unor porți de intrare. Sînt vestitele, pitoreștile case sub pămînt. Ni se spune că sînt vaste, încăpătoare și mult mai călduroase decît cele obișnuite. Cînd, datorită unor condiții naturale — posibile alunecări de teren, infiltrații de ape — securitatea locatarilor este într-un fel amenințată, casele de sub pămînt se mută sub stînca altui munte.

Un general în așteptare

Numeroase cariere de piatră întîlnite în drum. Încă o dovadă a ritmului viu al construcțiilor. Fluviul Galben ne iese de cîteva ori în cale. Într-adevăr galben și mai ales imens. Trenul îl traversează încet, prudent, pe poduri suspendate la înălțimi amețitoare ; poduri ca niște veritabile simboluri ale aventurii noilor construcții. Tunele, nenumărate și nesfîrșite tunele, străpung inimile mai multor munți. Apoi, încet-încet înălțimile lasă locul cîmpiei. Trenul sosește la Xi An cu trei minute mai devreme. Pentru a înțelege miliardul de locuitori ai Chinei, gările, cu furnicarul lor uman greu de imaginat, pot fi un reper.

Este duminică, 2 noiembrie, ora 8 și 5 minute dimineața. Au trecut 21 de ore de la plecarea din Beijing. La megafoanele stației de radioamplificare a imensei gări ne auzim numele rostite, cu unele consoane ușor îndulcite ; ca niște cuvinte catifelate. Nu ajungem însă la punctul de întîlnire stabilit prin megafoane. Cu o agerime, deloc surprinzătoare la acest popor, sîntem — desigur și datorită vestimentației și înfățișării — repede reperați. Așa intrăm în „drepturile" de oaspeți (ceea ce înseamnă o atenție încărcată de delicatețe și discreție, primiri ceremonioase, dar deloc distante), de oaspeți ai Xi An-ului care, cu zeci de secole în urmă, a fost centru politic, economic și militar al dinastiei Thang.

TAINELE DIN „REȘEDINȚELE DE VEȘNICIE"

Nu peste multă vreme vom începe călătoria spre mărturiile unei rămuroase și solemne Istorii, ale cărei fapte fac ca măreția să se întîlnească cu misterul, gloria și vitejia cu întîmplări cutremurătoare. Relieful, în împrejurimile Xi An-ului, la peste optzeci de kilometri de aglomerația din capitala provinciei, este în general unul neted, de cîmpie. Din loc în loc, se zăresc coline, ce se înalță ca niște insule pe o mare calmă, necercetată de valuri. Taina acestor coline, pe care de secole își perindă viețile arbori specifici locului : ele au fost înălțate prin inimaginabilele eforturi ale oamenilor, care au așezat straturi-straturi pămîntul fertil pentru a acoperi astfel uriașele morminte ale împăraților, ale membrilor familiilor lor. Cea mai înaltă colină, din această provincie, Shensi, este, în fapt, „reședința de veșnicie" Chienling, mormîntul comun al împăratului Kaotsung (628–683), al treilea împărat al dinastiei Tang, și al soției sale împărăteasa Wu Tsie-tien, care a luat puterea după sfîrșitul neașteptat al împăratului. În jurul mormîntului, aflat la o altitudine de 1 000 metri deasupra nivelului mării, sînt alte șaptesprezece coline care privesc sub soarele orbitor al verilor, ori prin aerul încețoșat al toamnelor (cum este cel din această zi, spălat în treacăt de o ploaie incertă, măruntă), unele spre altele, cu o indiferență pe care numai trecerea secolelor a putut-o clădi. Din cele 17 morminte s-au deschis, din 1960, doar cinci : mormîntul satelit al prințesei Yung Tai, al prințesei Chang Huai și prințesei Yi Teh, al primului ministru Yuanchao și al unui vestit general al vremii. După deschiderea celor 5 morminte — mi se spune — s-au descoperit peste 4 300 de piese și peste 100 de picturi murale. Cei mai mulți din cei 21 împărați ai dinastiei Thang și-au ales locurile de veci în această parte a Chinei.

ÎN „ÎMPĂRĂȚIA" PRINȚESEI VEȘNIC LINIȘTITE

Spre mormîntul prințesei Li Sien Hui (numele dinainte de moarte) care a părăsit lumea vie la numai 17 ani, numită după moarte prințesa Iun Thai — Veșnic Liniștită — ne îndreptăm printr-un coridor subteran, coborînd în pantă lentă, păziți, din loc în loc, de frescele păstrate pe pereți, de privirile oarbe ale unui cal de pămînt ars, descoperit în mormînt. Ajunși în centrul colinei (care gîndită din acest punct, poate fi asemănată cu un imens clopot așezat pe orizontala pămîntului) sîntem de fapt în sala sarcofagului de piatră, vegheat de rotunjimile bolții, împodobită cu stele, închipuind cerul cu eterna lui vastitate. Teri-

Un cal înaripat

bilă cutezanță de a reconstitui universul, de a-l îngemăna cu pămîntul și a așeza în centrul acestei orgolioase sinteze a eternității trecătorul trup ! Ori, secreta credință, că fiind rodul pămîntean al divinității, omul trecător își află totuși locul în centrul universului! El fiind sămînța, sîmburele lumii... Ce va fi însemnînd oare, te întrebi, acest general, grav și războinic, sculptat cu fermitate în piatră ? Să fie oare semnul că, prin el, mormîntul prințesei va fi păzit ? Să fie un avertisment către cei ce s-ar încumeta să afle, sub straturile de pămînt, acoperite cu iarbă, calea spre inima mormîntului, spre obiectele prețioase ce-i însoțeau pe fericiții muritori în marea călătorie ? Posibil ! Și totuși, nu o dată, spre decepția cercetătorilor de mai tîrziu, secretele întrări au fost aflate și tezaurele din adîncuri, jefuite, au luat drumuri necunoscute. „Drumuri" neștiute, cu pierderi incalculabile aici, nu departe de Xi An, locul de unde începea celebrul „drum al mătăsii", ducînd pînă la Veneția. Sînt întrebări ce se nasc firesc, în acest loc, unul din cele mai importante locuri istorice, aflat sub protecția guvernului Chinei. Multe din întrebările ce se nasc la privirea obiectelor aflate în morminte au primit probabil răspunsuri. Dar oricît de exacte ar fi ele, cred că tot mai lasă loc pentru o urmă de taină, de mister. Unde vor fi vrînd să-și poarte pașii, te întrebi, aceste cămile (de teracotă), mînate de oameni (tot de teracotă), ca într-o procesiune fără țel, aflate în mormîntul lui Cean Huai, unul din fiii împărătesei, spre a cărei colină orgolioasă ne vom îndrepta nu peste multă vreme ? Ce vor fi vrînd să comunice aceste personaje umane, călcînd cu grație și furie în picioare alte personaje — demonice, fantastice ? Își vor fi aflînd ele o identitate precisă printre contemporanii acelor ani ? Teribilele, fantasticele animale, coborînd parcă din hlamida basmelor pentru a înmărmuri în tiparele ceramicii, vor fi fost așezate ca pază în calea demonilor ce s-ar fi încumetat să tulbure odihna veșnică a prințeselor, ori a prinților, ce și-au aflat sfîrșitul, unii, la vîrste nu departe de adolescență ?

GRANDIOSUL CEREMONIAL AL UNUI SFÎRȘIT TRAGIC

Cum a fost destinul unuia din fiii acelei cumplite împărătese, care și-a ucis la 19 ani fiul deoarece, cunoscîndu-i unele secrete, nu a știut — păcat al tinereții ! — a păstra taina. Și ce sens vor mai fi avînd, în acest caz, călăreții de lut ars, aflați în mormîntul prințului ? Tragic să te gîndești că, numai ca să ascundă adevărul cumplitei morți, nefericitul prinț s-a bucurat de un ceremonial grandios și de neuitat !

Cîte întrebări și cîte taine nedezlegate vor duce cu ele prin timp cele 17 morminte. Și mai ales cîtă solemnitate ! Cîte orgolioase mesaje pentru... peste vreme ! Lăsate mărturie nu numai prin temeritatea de a înălța în cîmpie — dacă ne raportăm la calmul ei neted — prin colinele mormintelor, simbolurile munților, ale măreției, ci și prin drumurile ce duc spre ele.

GENERALI DECAPITAȚI DE PAZĂ PESTE VEACURI

Cum este drumul spre mormîntul Împărătesei, străjuit de statuile miniștrilor și generalilor încremeniți în piatră, într-o surdă așteptare, cu coifuri, armuri și săbii gata să fulgere, întovărășiți, în veghea lor solemn-supusă, de animale fantastice — cai înaripați, păsări fantaste —, de acești teribili sfincși orientali. Statuile îi reprezintă pe miniștrii și generalii care au luat parte la ceremoniile înmormîntării Împăratului. Mormîntul, la origine, a fost ocrotit de două ziduri concentrice. Potrivit datelor istorice ale dinastiei Thang, existau în epocă în jurul mormîntului clădiri cu 378 de camere. Undeva, în dreapta drumului ce duce spre mormîntul Împărătesei, ce se lasă parcă străjuit în fundal de două coline naturale, șocantă, stranie, înfruntînd ploile verilor și ninsorile iernilor, de sute de ani, în neclintire, așteaptă fără șansa unei dezlegări din nemișcare, o grădină de statui ! Sînt 61 de statui, înfățișîndu-i pe trimișii străini la ceremoniile înmormîntării Împăratului, sau pe căpeteniile minorităților naționale chineze, toți veniți să prezinte condoleanțe din partea țărilor și stăpînilor lor. Pe statui au fost scrise numele trimișilor. Unele s-au șters. Se mai poate descifra, de pildă, numele trimisului din Afganistan. Și numele trimisului din Caucaz, căruia însă vremea ori vreun act nesăbuit i-au împuținat capul la jumătate, lăsîndu-i ochii și teribila mustață intacte. Senzație stranie, tulburătoare nasc mai ales statuile rămase fără capete (degradate, furate, prădate ?), dar păstrîndu-se demne, și, sugerînd, prin reliefurile în piatră ale veșmintelor, ranguri

înalte, ce îndreptățeau poziții trufașe. După cum ochiul nu poate să nu îndemne la uimire întrezărind dantelăria de litere a stelei funerare, „Tabla Shushengchih" (pe care sînt scrise faptele sfinte ale Împăratului Kaotsung, povestite de către Împărăteasă) ; sau întîrziind pe reliefurile, reprezentînd scrierea veche chineză, de pe stela funerară a Împărătesei, alcătuită dintr-un singur bloc de piatră de 98 tone. Se spune că, înainte de a muri, împărăteasa Wu Tse-tien ar fi declarat că nu știe cum să scrie despre viața ei (dacă ne gîndim bine la tragice și crude întîmplări care i-au marcat viața și domnia, avea temeiuri să ezite) și că va lăsa o atare sarcină în seama succesorului (de aceea, stela împărătesei s-a numit „Tabla fără nici o inscripție" ; poate ar suna mai bine în traducere, stela fără cuvînt, ori stela tăcerii). În epoca Thang, unii ar fi interpretat gestul ca o formă de manifestare a orgoliului, el vrînd să însemne că Împărăteasa ar fi vrut să sugereze că ea a făcut atît de multe fapte memorabile și că puterea ei a fost atît de mare încît cuvintele n-ar fi îndeajuns să le exprime. Indiferent care va fi fost explicația reală, cert este că abia în dinastiile ce au urmat s-au scris cîteva cuvinte pe stela respectivă, dar nu pentru a-i povesti viața. Esențiale rămîn versurile încrustate în carnea pietrei : „Mulți au ponegrit-o pe Wu Tse-tien / Dar locuitorii Xi Anului o prețuiesc". Semn că, în timp, faptele pot cunoaște altă măsură decît la vremea lor, căci peste lapidaritatea respectului poemului de mai sus nu alunecă nici cea mai palidă umbră a preatimpuriei morți a prințului ce nu a știut, la 19 ani, să păstreze secretele, aflate din întîmplare, ale Împărătesei. Privim încă o dată capetele decapitate ale vajnicilor generali și venerabililor miniștri ce au dominat cu gravitatea lor sfîrșitul secolului al VII-lea și primul deceniu al secolului următor, păzind ca niște străjeri credincioși drumul spre mormîntul celui slujit cu frică

Pictură murală

și credință și... purtînd încă în auz cuvintele poemului (care a tranșat aproape aforistic peste 20 de ani din viața unei împărătese ce nu și-a refuzat nici fastul, nici intrigile, nici cruzimea și nici prestigiul puterii), vegheați de leii-pereche, tăcînd în piatră — gardieni imperturbabili la porțile zidurilor interioare —, ne îndreptăm, cînd soarele ascuns de norii fără contururi, ca o pastă amorfă, a depășit pragul amiezii, spre cele 5 morminte din dinastia Han, două aflate aproape de Xi An.

FEȚELE DIFERITE ALE MĂREȚIEI

Departe, spre munți, păzite de stînci, sînt mormintele împăraților din dinastia Thang. Împărații din dinastia Han au preferat pentru veșnicie liniștea cîmpiilor. Aici, în cîmpie, la 40 km de Xi An, la Maoling, se află mormîntul lui Han Wu Thi, a cărui dominație a durat peste 50 de ani, împărățind de la 16 ani pînă la 71. A început să-și construiască mormîntul la un an după ce a preluat împărăția. Avea 17 ani. Încă un argument, că de fapt viața era considerată ca „un pasaj" în drumul spre o altă împărăție, aproape de ceruri, pe stăpînii căruia nu-i puteai jigni, înfățișîndu-te, acolo, oricum. Portretul lui Han Wu Thi (nume primit după moarte, însemnînd „cel mai mare"), portret pe care-l admirăm în Muzeul, ce-i găzduiește mărturiile existenței, este realizat după un desen descoperit în Palatul de iarnă din Beijing. Este cu adevărat tulburător să afli și să comunici în cîteva cuvinte faptele unei jumătăți de secol, care azi se pot rezuma la informații de genul : pentru construcția mormîntului s-au cheltuit în fiecare an 1/3 din dările întregii țări ; în dinastia Han s-au realizat cărți după care s-au făcut copii, păstrate pînă azi, din dinastia Cin ; mecanismul de la arcurile cu săgeți, vîrfurile săgeților mărturisindu-le eficiența, spadele nu numai decorative, ci și savant construite pentru a-și spori forța de lovire — sînt, toate, argumente ale stadiului dezvoltării acelor vremuri. Privind asemenea relicve, mărturii ale trecerii prin lume, în fruntea lumii, a „celui mai mare" împărat, și adăugînd imediat lîngă semnificațiile acestora informația potrivit căreia țăranii răsculați i-au deschis mormîntul și l-au golit de obiecte foarte prețioase, cu care împăratul crezuse a se putea însoți în drumul spre ceruri, și l-au incendiat apoi, nu poți să nu reflectezi la caracterul relativ al grandorii. După cum moravurile acelor vremuri de demult pot să-și arate măcar o parte a „fețelor" lor, din existența în jurul marelui mormînt a altor peste douăzeci, între care, să notăm doar, mormîntul concubinei favorite, Li, sau al omului de încredere al împăratului investit cu răspunderea îngrijirii hergheliilor acestuia. Ca și mormîntul unui viteaz, general Huo Qubing, care, la 18 ani, ajungea general, ca la 24 să moară eroic, binemeritînd memoria vremurilor. Un viteaz cu o viață foarte scurtă, curajos și luptător împotriva invaziilor dușmanilor, cu arcul dar și cu cuvîntul, fiindcă a fost și un viteaz mînuitor al cuvintelor. Născut la 140 î.e.n. — mort la anul 117 î.e.n. Distins în respingerea de șase ori a atacurilor invadatorilor, contribuind decisiv la unificarea și consolidarea regatului Han de Vest, la apărarea bunurilor și vieții poporului. De înțeles, de ce timpuria lui moarte l-a îndurerat într-atît pe împărat, determinîndu-l să comande organizarea unei impresionante ceremonii funerare și înălțarea unui uriaș mormînt la un kilometru de Maoling. Ce-au rămas din toate acestea ? Inscripții în documente specifice epocii, animale de pămînt, coexistînd cele de un realism vădit cu cele cu înfățișări spectaculoase, fantastice (rațe, găini, urși, iepuri, cîini, bufnițe, cai, broaște țestoase, șerpi), vase pentru păstrat cereale (descoperite de țărani după mii de ani, în ritualul secularei răscoliri a pămîntului pentru a-l dărui rodului). În morminte, alături de cel plecat, figurine de ceramică, reprezentînd oameni stilizați, fără picioare, cu miini straniu de lungi. Cărămizi decorative, cu reliefuri sculpturale grațioase, fie că era vorba de figura unui tigru, dragon sau a unor păsări fantastice. Tuburi de canalizare, descoperite pe locul orășelului Mao. Cărămizi rotunde, decorative, în care sînt incrustate modele geometrice sau păsări ; un fel de țigle, purtînd desene și inscripții de urare : „viață lungă", „viață veselă". Unelte de muncă — secere, securi, pluguri — dar și cătușe pentru mîinile, picioarele și gîturile nesupușilor (cătușe acuma ruginite, roase de vreme). Obiecte de cupru pentru păstrarea apei, pregătirea orezului și

Un leu de piatră

茂陵

Maoling

încălzirea băuturilor. Clepsidre cu apă, permițînd să cadă picătură cu picătură, măsurînd timpul și lăsîndu-se învinse de el. Elegante oglinzi metalice. Un miniatural porc de jad alb. Un șoarece urmărind o boabă de strugure. Dar și un uriaș rinocer din aliaj de cupru și argint, în care se păstra băutură. Ca și uriașele sculpturi în piatră reprezentînd pești, broaște țestoase ; un cal viguros zdrobind sub copită un dușman, — sculptură cu o tăietură modernă, de un monumentalism impresionant. Sînt dintre sculpturile istorice de mari dimensiuni, printre cele mai bine conservate. Opere de artă cu o mare valoare istorică și artistică. Pe o platră sculptată cineva a scris cu caractere vechi chinezești : „Am fost în aceste locuri și am văzut". Scrieri datînd de 2000 de ani.

MĂRTURII DIN SECOLE DE DEMULT

Privirea întîrzie pe reliefurile în piatră ale acestei scrieri picturale. Cum trece timpul ! Cînd a trecut timpul ?

Întrebări pe care ești îndemnat să le repeți și în fața exponatelor din Muzeul municipal Shian Ian, inaugurat în 1962, în care sînt expuse în șase săli obiecte din dinastia Cin și Han. Între exponate : un decret adoptat în dinastia Cin privind unificarea măsurilor de greutate în întreaga țară, două vase cu același volum (folosite tot ca măsuri de greutate) ; vase mari de ceramică pentru păstrat cereale ; bucăți de mătase deteriorată (descoperite într-un fost palat din dinastia Cin) ; oglinzi de cupru : obiecte descoperite între ruinele, păstrate multe secole sub pămînt, ale unui uriaș palat din dinastia Cin, a cărui reconstituire în machetă îl arată ca un palat cu un singur etaj, cu coridoare nesfîrșite, cu șapte tipuri de cărămizi folosite în loc de pardoseală ; cu pereți decorați cu ceramică pe care erau pictați dragoni și celebra pasăre phönix ; cărămizi rotunde pentru fațade, cu desene și cuvinte încrustate ; picturi murale din care s-a putut reconstitui modul de viață al oamenilor; obiecte de menaj pe care sînt scrise numele meșterilor și localitatea în care s-au realizat ; bani uriași, rotunzi, din jad (toate acestea din dinastia Cin) ! Apoi : vase de ceramică, mari, ca niște căldări uriașe, în care s-au mai păstrat boabe de griu ; fiare de pluguri din fier ; animale miniaturale din pămînt și fier, provenind din mormîntul celui de al doilea împărat din dinastia Han ; matrițe pentru turnat monede ; o „mașină" de călcat rufe (un vas în care se puneau cărbuni) ; soldați miniaturali din dinastia Han (vreo 3000 soldați din ceramică sînt aliniați într-o vitrină); soldați ținînd în mînă scuturi de apărare, călări sau în alte poziții (soldații și caii sînt diferiți; toți descoperiți în mormîntul unui general din aceeași dinastie).

Mesaje din secole de demult. Semne ale unor civilizații ce se lasă încă descoperite.

DRUMURILE TRADIȚIILOR SÎNT INFINITE

Cînd notam toate acestea trecuse demult de amiaza acelei zile. Ploaia se întețise. Apoi... Mașina aluneca prudent apropiindu-se kilometru cu kilometru de Xi An. Undeva departe, pe un drum de țară, ca într-un film fantastic, un grup de oameni, îmbrăcați în haine albe, contrastînd cu timpul mohorit, urmau un camion cu remorcă, urmat la rîndul lui de un car fantastic, drapat sau vopsit în roșu. Ca un faeton de epocă. Din cîmpie ajungea pînă la noi o muzică monotonă, ritmică. Parcă un ceas ar fi măsurat imperturbabil și armonios timpul. Mișcarea mulțimii în alb, în urmă fantasticului faeton învăpăiat în culoarea soarelui la asfințit are o solemnitate stranie.

O clipă gîndul urcă spre ceremoniile de altădată, cu miile de participanți. Cea de azi, răsărită printr-o întîmplare în zarea cîmpiei, pare ca o miniatură a celor de demult. Asemeni micuților soldați din ceramică din vitrina muzeului vizitat, reproducînd la dimensiuni liliputane figurile naturale.. Spectacolul solemn și surprinzător, mi se spune, este în fapt o ceremonie funebră, obiceiul fiind ca pe ultimul drum cel plecat pentru totdeauna să fie condus de oameni înveșmîntați în alb. Și în timp ce această pictură mișcătoare se îndepărtează lent spre un loc nedefinit, mașina ce ne duce spre Xi An înghite nemilos și grăbit kilometri. Au rămas mult în urmă mormîntul prințesei Iun Thai, ascuns sub acel mic munte verde, artificial, păzit de înălțimea altor munți naturali, cu coridorul său lung, cu pereții încărcați de picturi cu scene descriind ceremonialuri de la curtea împărătească, cu micii soldați expuși în vitrine, inclusiv cu figuri de femei-soldați (semn că făceau și femeile armata), cu imensa criptă din marmură neagră, cu soarele, luna și stelele pictate pe bolta cupolei. Au rămas în urmă mormintele somptuoase ale împăratului Kaotsung și împărătesei Wu Tsetien, încă nedeschise, cu demnitarii de piatră și animalele uriașe păzind drumul spre vîrfurile colinelor dominatoare, din fundal.

Este tot mai aproape orașul de azi, Xi Anul, în care semnele noului te întîmpină la tot pasul, în care luminile ce dau viață caselor și străzilor te fac să crezi, privindu-le din înălțimea unei pagode, că un cer de stele s-a răsturnat pe pămînt. Seara, la masă, ni se servesc, drept salată, fire de iarbă ce cresc pe nisip (Xi Anul nu este foarte departe de zona deșertică a Chinei), amintind de mătasea de porumb, bucăți de mere coapte, învăluite în glazură de zahăr ars, fierbinți, ce se răcoresc, strînse între bețișoare, în apa din boluri delicate, o supă din copite de cămilă; ritualul mesei fiind, din cînd în cînd, întrerupt de îndemnul de a gusta din păhăruțe-degetar o băutură din orez, împreunată cu apă caldă, o băutură plăcută la gust, aromitoare, de culoarea laptelui. Băutura albă din orez, turnată în apă fiartă, se numește „phënix. Phënixul era simbolul împărătesei. Dragonul era simbolul împăratului.

Nu știu dacă în acea seară ni s-a servit și vreun fel de mîncare din carne de șarpe, de dragon, dacă cele două simboluri s-au întîlnit peste veacuri, în acel festin domestic și prietenesc. Sigur este că multe feluri de mîncare sînt pregătite aici la Xi An după rețete ce erau mult prețuite la curțile vechilor împărați. Nu degeaba se spunea — și era adevărat — că, uneori, pentru a deveni demnitar la curtea împărătească trebuia să deții măcar o rețetă pentru un fel necunoscut de mîncare. Intra aceasta în legile sau normele „promovării în noi dregătorii și demnități".

Nu-i greu de observat că și forma vaselor în care se servesc, azi, unele feluri de mîncare a împrumutat gingășia și armonia celor expuse în vitrinele muzeelor, aducînd mărturii din secole de demult. Semn că drumurile tradițiilor, aici de unde începea altădată „drumul mătăsii", sînt infinite. Pe cîteva dintre aceste drumuri, într-o călătorie, măsurată nu cu clepsidre de apă ci de minutarele ceasurilor de cuarț, mi s-a părut a fi trecut, ca printr-un vis, într-o clipă frumoasă dintr-o zi de toamnă încețoșată. Și, încă, drumul nu s-a sfîrșit. Cel de pînă aici s-a dovedit a fi doar o bogată „prefață" la întîlnirea cu „armata de ceramică" — soldați și cai în mărime naturală — de lîngă Xi An. Întîlnire cu această cea mai recent descoperită veche minune a lumii... A opta, pare-mi-se...

Nicolae Dragos

Starea de pace

„În timp de pace, copiii îi îngroapă pe părinți, iar în timp de război părinții pe copii"
(Herodot)

I

Nici o scăpare în război
potopul biblic ne împarte
minați cu moartea dinapoi
vom da la orizont de moarte

Mereu cădea-vor cei mai buni
neprihăniți truditorii
acei ce speră în minuni
psalmodiind : memento mori !

Copii cu flori de liliac
acoperindu-și sărăcia
surpați sub malul unui veac
trecînd cu ochii scoși pustia

II

Și tineri fulgerați de dor
uimiți de tainele nunțirii
ca mieii duși la tăietor
vor înroși altarul firii

Femei cu pui de om la sîn
prin Valea Plîngerii vor trece
și-n preajmă unui vulcan păgîn
va viscoli cu lavă rece

Bătrîni încremeniți de vii
precum dolmenele de sare
în osuar se vor topi
ieșind prin rîuri vechi la Mare

Infernul va cuprinde tot
dar cine va-ngropa pe cine ?
și îngeri vor lupta înot
în zale roșii de rubine

III

Și vor cînta, și vor muri
apocaliptică vedere
striviți de patimi și urgii
în fălcile a două ere

Nu-i bun războiul nici în vis
nici în descîntece de carte
cînd gura unui zeu proscris
împroașcă panică și moarte

IV

Treziți ca dintr-un lung coșmar
vom spune tuturor în față :
e timpul cugetului clar
e timpul dreptului la viață !

Și încă totul nu-i pierdut
și încă iadul nu-i aproape
făptura unui nou născut
mai poate-n veci călca pe ape

Lăsați pămîntul a rodi
maternitatea lui grozavă
și peștii-n rîuri aurii
și păsările albe-n slavă

Lăsați-i Păcii dreptul sfînt
de-a guverna planeta vie
răsune-n cer și pe pămînt
mari clopote de bucurie !

V

Fiți oameni pîn'la capăt, voi
ce hotărîți în omenire .
în vremuri tulburi de război
nu-i pace nici în cimitire

Treziți-vă din apa grea
în care monștrii vă-mpresoară
gîndiți-vă că s-ar putea
chiar pruncii voștri-ntîi să piară

E gustul pîinii mai bogat
ca spectrul foametei rapace
și tot ce-avem de apărat
e starea veșnică de Pace

VI

Încolonați-vă solemn
sub Arcul de Triumf în floare
și spuneți răspicat și demn :
nu vrem războaie nucleare !

Nu vrem război de nici un fel
vrem raiul antic din colinde
în urma unui nou măcel
nici luminări nu s-ar aprinde

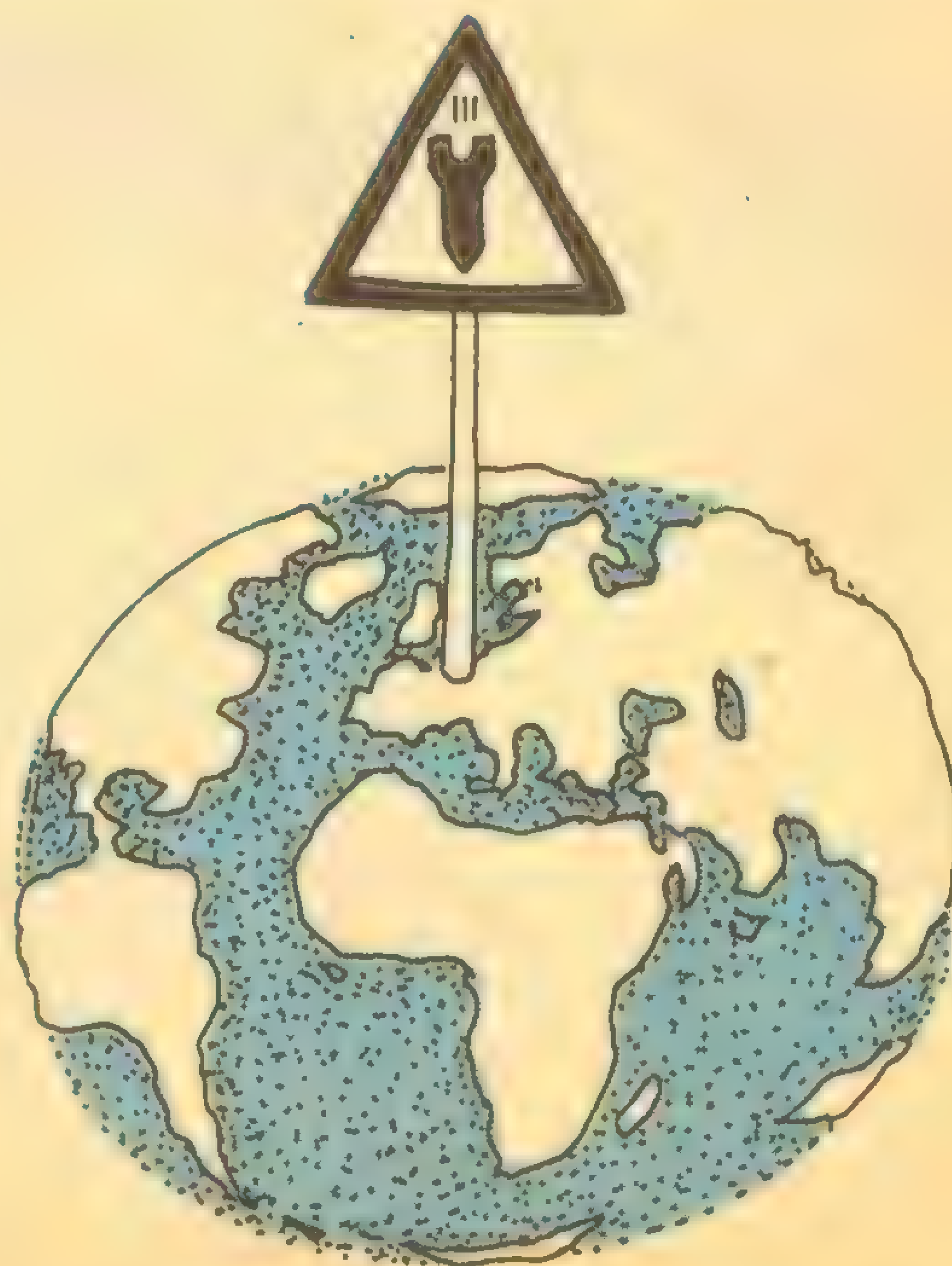
VII

Noi vă chemăm cu glas de frați
azi totul se mai poate face
peste Danubiu și Carpați
trag porumbeii steag de Pace

Noi vă chemăm cît nu-i tîrziu
întindem mîna tuturora :
Păstrați pămîntul pururi viu !
Popoare, sus ! Luptați ! E ora !

Apelul l-au semnat, deplin,
un Președinte și o Țară !
Am scris pe-al cerului senin
cu ramuri albe de măslin :
Trăiască Pacea Milenară !

Corneliu Vadim Tudor

Dan Ioanițescu

G. Bacovia

G. Bacovia, autoportret, (1912)

casa bacovia

Pe fosta stradă a liceului, la numărul 13 — pentru că nici nu se putea altfel cînd e vorba de Bacovia — într-o casă cu marchiză, cum vor fi fost multe în mahalaua băcăuană a începutului de secol, din acea planetă a dughenelor, cu uşi la stradă — axul mahalalelor lacustre, unde „e ziuă şi ce întuneric !", a locuit între 1906—1928 alchimistul versului românesc, cel care avea să intre în literatura română sub numele de George Bacovia.

Casa, cu grădină mare, în fundul curţii, plină de flori şi vegetaţie, îi oferea lui Bacovia acea detaşare necesară creatorului. La orele după-amiezii poetul işi sorbea tacticos cafeaua urmărind jocul aburilor, în faţa mescioarei din marchiză, devenită pămînteanul turn de fildeş al poetului. Solilocviile sale, solitudinea pe care o împărtăşea încă de la începuturile scrisului său, într-o poezie intitulată „Singur", avea să-l caracterizeze toată viaţa.

„Odaia mea mă înspăimîntă
Cu brîie negre zugrăvită —
Prin noapte, toamna despletită
În mii de fluiere cîntă.

Odaie, plină de mistere,
În pacea ta e nebunie :
Dorm umbre negre prin unghere,
Pe masă arde o făclie.

Odaie, plină de ecouri,
Cînd plînsu' ncepe să mă prindă;
Stau triste negrele tablouri —
Făclia tremură'n oglindă.
. . . . "

Biroul său de lucru — o masă simplă cu o călimară, suporţi pentru toc, cu sugativă, sfeşnicul, un clopoţel, alături un scaun incomod — nimic fastuos, totul simplu, ilustrînd asceza sa şi a fructului său poetic. Cuierul întăreşte nota suprarealistă a încăperii. Agăţate, pălăria, bascul şi căciula, anotimpurile poetului, alături de bastonul său, amintind de umbrela lui Isidore Ducasse, conte de Lautréamont, precursor al suprarealismului. Apoi, vioara, nu un simplu „violon d'Ingres" pentru

Strada Romanului nr. 103. Casa natală

că pe corzi răsunau versurile, iar în versuri, răsuna muzica. De altfel Bacovia, îndrăgostit de artă, era un mare amator de muzică. El însuşi spunea: „Întîi am făcut muzică şi după strunele vioarei am scris versuri. Fie după note, fie după urechea sufletului, acest instrument m-a însoţit cu credinţă pînă azi".

„De-atîtea nopţi aud plouînd,
Aud materia plîngind...
Sînt singur, şi mă duce-un gînd,
Spre locuinţele lacustre.

Şi parcă dorm pe scînduri ude,
În spate mă izbeşte-un val —
Tresar prin somn, şi mi se pare
Că n-am tras podul de la mal."

În afara muzicii şi poeziei, poetul a fost atras şi de desen. Asemeni unor alţi maeştri ai literelor româneşti ca Demetrescu-Buzău alias Urmuz, Cezar Petrescu, George Călinescu, Liviu Rebreanu, Victor Ion Popa, sau mai aproape de noi, Nichita Stănescu, George Bacovia desena printre rînduri şi scria printre desene. Astfel, imaginea lui Macedonski — poetul simbolist, apare într-un desen din 1946, poate ca un răspuns tardiv la portretizarea literară făcută de acesta lui Bacovia

Biroul de lucru

cu prilejul apariţiei volumului „Plumb".

„Poete scump, pe frunte
Porţi mîndre foi de laur
Căci singur pînă astăzi,
Din plumb făcut-ai aur."

„Doctor Faustus" al liricii române, neobositul şlefuitor al verbului a fost remarcat de contemporani şi s-a impus în conştiinţa generaţiilor următoare, mai ales prin acest volum.

„Plumbul este părintele aurului şi al argintului. Ştiinţa a găsit această înrudire în sîngele atomilor. Asta nu mă interesează. Dar forţa lui m-a apăsat pînă la distrugere".

La cinci ani după apariţia volumului, în 1921, Perpessicius nota : „Simplicitatea cu care Bacovia sugerează un peisagiu, o dezordine sufletească, o nevroză, o senzaţie geologică misterioasă prin însăşi depărtarea ei, ne dă măsura acestui mare artist, la care fuziunea între vibraţia sufletească şi expresie este definitivă".

„Afară ninge prăpădind
Iubita cîntă la clavir.
Şi tîrgul stă întunecat,
De parcă ninge-n cimitir.

Iubita cîntă-un marş funebru,
Iar eu nedumerit mă mir ;
De ce să cînte-un marş funebru...
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.
. . . . "

În spatele casei, un parc cu o vegetaţie bogată în care poetul se va fi plimbat în nesomnul său la cele mai ciudate ore ale faptului.

„Acum, stă parcul devastat, fatal,
Mîncat de cancer şi ftizie,
Pătat de roşu carne — vie —
Acum, se-nşiră scene de spital.

Atunci, rîdea,
Băteau aripi de veselie ;
Parfum, polen şi hîsterie, —
Atunci, în parc, şi ea venea.
. . . . "

Prin „Plumb", „Scîntei galbene", „Cu voi", „Comedii în fond", „Bucăţi de noapte", „Dintr-un text comun" — lucrări ce vor deveni treptat referinţe pentru studiul operei sale şi care vor influenţa opera atîtor condeieri, Bacovia a rămas legat organic de urbea sa natală. „Pînă în 1930, spune el, am rămas un om de provincie". Un provincial rasat, însă. Apoi, tot el : „Dacă aş fi trăit într-o regiune de şes, e sigur însă că aş fi avut o aleasă viziune asupra naturii decît cea cunoscută. La Bacău, cenuşiul este o culoare frecventă. Existînd în natură, s-a strecurat şi în versurile mele".

Bacovia, poetul lacustrelor, al plumbului, al cenuşiului, al tonului pesimist, a fost dublat de un vizionar, care scria în „Amurgul" său :

" . . . .
Şi pe publice terase
Plîng viori sentimental...
E parfum, bomboane
Şi desfrîu de lupanar...

...Dar notează-n cartea vremii
Filosoful proletar :
Greve, sînge, nebunie.
Foame,
Plînset mondial...
Pe cînd lasă-amurgul flăcări
Pe-un final ce se anunţă
Pe-un decor miliardar..."

Cristian Costin

Zoiţa Vasiliu, mama

Dimitrie Vasiliu, tatăl

Albumul familiei Dimitrie Vasiliu

În 1956 (cu soţia şi fiul)

Maremma

Priveam neîncrezător azurul cerului peste care nouraşi albicioşi se plimbau aiurea, neştiind în ce parte să o ia. Massimo, ghidul nostru, se uita lung la mine, încercînd să-mi ghicească gîndurile. Nu după mult timp se apropie şi, zîmbind, mă întrebă dacă îmi fac griji pentru eventualitatea unei ploi. I-am răspuns afirmativ, adăugind că mi-ar displace.

— Fii liniştit, în Maremma acesta nu-i semn de ploaie, zise, punînd mîna pe umărul meu, încercînd astfel să dea mai multă încredere afirmaţiei sale.

L-am crezut deoarece era din partea locului. Un cuvînt nou auzisem şi doream să ştiu ce este, mai bine zis, ce reprezintă Maremma. Nu-l întreb deocamdată, în speranţa că voi găsi prilejul să o fac mai tîrziu, iar acum trebuie să ne urcăm în autocar pentru a merge la Capalbio unde urma să participăm la „Sărbătoarea Mistreţului". În maşină se rîde şi se cîntă. Sîntem veseli ca şi soarele care îţi încălzeşte inima cu căldura lui.

Şoseaua urcă printre coline şi păduri de stejar. O zonă bună pentru vînat. Mistreţii, căpriorii, iepurii şi fazanii fac parte din fauna locului. Acum este ziua mistreţului, „cinghiale" cum i se spune în italiană.

Cu cît se urcă pădurile se răresc şi deodată pe cocoaşa unui deal apare în faţă o „fortăreaţă" de case. Este Capalbio, tîrgul dintre pădure şi stîncă unde anual, în septembrie, în duminica de la mijlocul lunii se desfăşoară tradiţionala „Sărbătoare a mistreţului". Locuitorii organizează an de an o fiesta în care la loc de cinste vor sta variatele şi apetisantele mîncăruri realizate din carne de mistreţ şi vor fi stropite din abundenţă cu vin roşu sau alb de Capalbio, renumit în Maremma.

Pe străzi şi în tratorii cîntă muzica şi se dansează. Inima tîrgului bate astăzi numai pentru veselie. Este cald şi nu adie vîntul. Massimo a avut dreptate: nu va ploua. Pe zidurile din piatră ale caselor, şopîrle micuţe se încălzesc la soare. Se pare că este tipic pentru Capalbio.

Intrăm într-o tratoria săpată într-o stîncă, unde avem locuri rezervate. Înăuntru mese şi bănci lungi din lemn, ca în hanurile de odinioară aflate pe la răscruce de drumuri. La tot pasul numai oameni bine dispuşi şi o atmosferă de sărbătoare.

Tiburzi — un erou al localnicilor

În faţa unui roşu de Capalbio prind momentul şi-l descos pe Massimo.

— Spune-mi ceva despre Maremma.

Şi omul amabil îmi face pe plac.

— Marema este regiunea unde muntele se îmbrăţişează cu marea, regiunea cu peste 125 de km de litoral, cu plaje superbe şi porturi turistice ample şi sigure, cu pinteni muntoşi ce sărută marea şi păduri de pin ce umbresc azurul apei ca la Punta Ala, Roccamare, Riva del Sole, Porto San Stefano, Port'Ercole, cu importante zone arheologice (Vetulonia, Ansedonia, Saturnia), cu bogate şi valoroase monumente istorice şi de artă (biserici şi catedrale romanice şi gotice, unde şi-a pus amprenta geniul lui Duccio da Buoninsegna, Ambrogio Lorenzetti, Matteo di Giovanni), cu o rafinată gastronomie (din care acum savurăm şi noi, acqua cotta, spiedi di caccia, cinghiale in umido), cu legende cunoscute de oricare locuitor al Toscanei. Iată că şi această sărbătoare este ţinută în amintirea unui răzvrătit, Domenico Tiburzi care jefuia pe cei bogaţi pentru a da săracilor şi al cărui cap este înmormîntat în cimitirul local la cererea sătenilor. Restul corpului a fost îngropat în afara cimitirului. Toate acestea, datorită faptului că autorităţile considerîndu-l un bandit notoriu nu au dorit înmormîntarea sa în cimitirul din Capalbio. S-a găsit în cele din urmă un compromis. Era 23 octombrie 1896. Acum Tiburzi este un erou şi este sărbătorit cum se cuvine. O parte din ce ţi-am spus, continuă Massimo, vei avea posibilitatea să le vezi. Şi încă un amănunt: astăzi Maremma se cheamă Provincia Grosseto. Zicînd acestea, ridică paharul şi toastă pentru noi. Nu uită să adauge:

— În afară de vinul de Capalbio în Maremma celebre mai sînt şi vinurile Alberese, Pitigliano, Monteregio.

Timpul s-a scurs extraordinar de repede şi trebuie să părăsim această pitorească aşezare nu înainte de a urca în cel mai înalt turn al ei. Privesc zarea şi undeva către răsărit se vede o dungă albastră. Este Marea Tireniană, spre care ne vom îndrepta. Massimo îmi face un semn discret orientîndu-mi privirea spre un falnic chiparos. A fost plantat la picioarele lui Tiburzi. Tradiţia rămasă din Evul Mediu spune că rădăcinile acestuia vor avea grijă de sufletul neliniştit al celui decedat.

Pe străduţele tîrgului apar din loc în loc smochini şi cactuşi. Ne oprim în faţa unui cactus uriaş care se aseamănă cu cel crescut ornamental la noi în glastre şi numit „limba soacrei". Avea pe el fructe galbene care ni s-a spus că sînt comestibile.

Massimo a fost primul care a luat. L-am imitat. Am reuşit să evit ţepii mari, dar culegînd fructele, mai mult de o duzină de mici ace mi s-au înfipt în palmă. Aceste fructe au gustul pepenelui galben, însă pe învelişul exterior prezintă mici peri ce nu sînt altceva decît ace. Un lucru bun merită şi ceva sacrificii. La întoarcere, singura preocupare a fost să-mi scot acele ajutat fiind şi de Mihaela, fata din grup care şi-a oferit serviciile datorită lungimii unghiilor sale.

Aripa mării

Ne îndreptăm spre Punta Ala, staţiune aflată la baza unui promontoriu ce străjuieşte partea sudică a Golfului Follonica. Sus, pe coama muntelui se află o fortăreaţă care cîndva a aparţinut spaniolilor. De aici se deschide o splendidă privelişte asupra golfului pînă către oraşul Follonica. Un port cochet găzduieşte mici ambarcaţiuni ce se leagănă pe valuri, aşteptînd leneşe să iasă în larg pentru o plimbare de agrement sau să plutească spre est cu destinaţia Insula Elba, unde vor duce pe cei ce doresc să se destindă la Portoferraio, Rio Marina sau Porto Azzuro, sau să ia cunoştinţă de urmele şederii pe aceste locuri a lui Napoleon.

Privind mai atent această limbă de pămînt observi că seamănă cu aripa unei păsări ce atinge apa mării. De aici şi denumirea Punta Ala. Aripa aceasta are culoarea verde a pinilor mediteraneeni, brodată cu auriul plajelor. Coborîm pe nisipul uneia dintre plaje. Nu este lume multă, nu este forfotă, se aud numai valurile ce se sparg de mal. Punta Ala este staţiunea care-i place Ornelei Mutti, aceasta venind aici pentru cîteva clipe de destindere ori de cîte ori are prilejul unei pauze de pe platourile de filmare.

Intrăm în apă. Este foarte caldă şi destul de sărată. Nici nu simţi că ai intrat în apă, numai faptul că eşti ud te convinge. Privesc de jos fortăreaţa; arată superb în măreţia ei. Privirea caută să zărească un oştean sau măcar un hidalgo pe meterezele ei. Însă numai şuieratul vîntului mai răzbate printre turnuri şi creneluri.

Se afirmă şi nu fără acoperire că în Maremma există o mulţime de castele. Terenul muntos şi perspectiva scrutării mării au impus construirea acestora.

Legenda spune că pe aceste meleaguri bogata familie Aldobrandeschi avea pentru fiecare zi a anului un castel. Cît este legendă şi cît este adevăr nu cunosc, cert este că în aproape fiecare sat din Maremma există ceva care să amintească de această familie.

Nume care pot fi fredonate

Plecăm din Punta Ala pentru a face turul minunatului litoral maremman. Va fi o încîntare. În dreapta mare, în stînga dealuri, coline, munţi. Înainte de a urca în autocar, facem cu toţii un autostop în mijlocul şoselei oprindu-l pe Antonio, şoferul nostru. Simpaticul Florin, constănţeanul numit aici Padrino (Naşul) dă tonul la cîntec şi imensul Fiat Padane rulează elegant, purtînd un cor constituit ad-hoc, vibrînd de bucurie.

Pe tot parcursul, azurul mării şi al cerului se împletea cu azurul inimilor noastre. Am străbătut astfel locuri de o inegalabilă frumuseţe, cu nume ce ar putea fi fredonate: Riva del Sole, Castiglione della Pescaia, Marina di Grosseto, Principina a Mare, Marina di Alberese, Talamone, Albinia.

Ajunşi la Ortebello, oprim pentru o scurtă pauză, prilej de a admira mărturiile etrusce ale urbei. Totul într-o linişte deplină şi o atmosferă romantică de neuitat.

O surpriză care ne-a uluit a fost drumul

de aici spre peninsula Monte Argentario. Trei drumuri care se despart din Via Aurelia, se continuă pe trei istmuri pînă în peninsulă unde se reunesc după ce au trecut prin stațiunile acestea: Santa Liberata și Porto San Stefano la nord și Port'Ercole în golful Ansedonia. Alte drumuri și cărări brăzdează peninsula de la un capăt la altul.

Odată ajunși, primul lucru pe care avem grijă să-l facem este de a urca pe Monte Telegrafo la 635 m, cel mai înalt vîrf de aici. Cînd este senin priveliștea se deschide pe mare pînă spre Corsica, iar spre arhipelag pînă la Monte Amiata, cel mai înalt din Maremma.

Porto San Stefano este cea mai mare așezare din Monte Argentario. Este o stațiune ce își păstrează arhitectura renascentistă. În jurul acesteia o „mare" de vile și hoteluri. Are două porți de intrare: Poarta Veche și Poarta Nouă și este principalul punct de plecare către insula Giglio.

Ne plimbăm pe străduțele înguste vizitînd micile magazine. Un calm aproape absolut plutește peste așezare, dîndu-i aerul de loc în care nu s-a întîmplat și nici nu se va întîmpla ceva.

Mai mic, înconjurat de moderne vile și magnifice parcuri și dominat de un maiestuos castel, Port'Ercole este mai animat. Cheiul cu piața de pește este locul cel mai gălăgios. Un uriaș pește spadă dă culoare acestei piețe, unde se îngrămădesc pe tarabe fel de fel de pești, scoici și creveți.

Un magazin aflat în apropiere oferă, parcă la concurență, superbi corali. Micuțe plaje fac farmecul locului. Pe una dintre acestea și-a petrecut cele din urmă clipe și și-a dat sfîrșitul la 18 iulie 1610 Michelangelo Merisi zis și Caravaggio, maestrul clarobscurului. Se născuse la 1573. A murit în intimitatea unei plaje ascultînd murmurul valurilor, inspirîndu-l parcă pe Eminescu. Oare care o fi fost dorul lui? Cine poate ști?

Din Port'Ercole se poate pleca în excursii cu vaporașe, iahturi și mici ambarcațiuni spre insula Giannutri. Rada portului este înțesată de ele. De asemenea, se poate practica aici și pescuitul subacvatic. Port'Ercole este un loc preferat de Giovanni Agnelli, directorul Uzinelor „Fiat" și președintele clubului „Juventus" (și de familia acestuia).

Muntele a luat forma unei aripi uriașe și mîngîie albastrul infinit al mării la Punta Ala.

Au fost odată etruscii

Maremma este și un pămînt roditor. În peregrinările făcute am putut observa cîmpurile pline de porumb ce tremurau în adierea vîntului, colinele ce purtau pe umerii lor vița de vie. Astăzi aici se cultivă totul. De la grîu la fructe, de la orz la struguri, de la porumb la castane comestibile, de la flori la legume.

Oamenii muncesc cu pasiune așa cum au făcut-o și strămoșii lor. Și cine oare au fost acești strămoși? Nimeni alții decît etruscii. La Orbetello, Vetulonia, Saturnia, Ansedonia, Talamone și o duzină de alte nume întîlnești cimitire etrusce.

Am văzut pentru prima dată în zona învecinată la Tarquinia (loc celebru în lume) cîteva morminte etrusce. A fost de-a dreptul fascinant. La Vetulonia (și ea celebră în lume în acest domeniu), am prilejul să cobor din nou într-un asemenea loc. Este ca un bordei, cu pereții pictați. Acest mormînt se numea al „Vînătorului" spre deosebire de primul văzut care era al „Iubirii". Defunctul era prezentat în diferite momente ale activității sale. Păsări și animale populau pereții.

Lumea etruscă, o lume fabuloasă, o lume care mai păstrează și acum o mulțime de taine. Multe dintre ele și în aceste morminte.

Soarele apunea peste ape și munți. Maremma se pregătea de culcare. Noi ne pregătim să cinăm la Talamone, la poalele împăduriților munți Uccellina. În meniu avem și pește și vînat. Muntele și marea, din nou prezenți lîngă noi, ne ofereau „darurile" lor. Castelul din Talamone, lîngă care se afla tratoria, aducea un aer din vremurile de demult. Stelele pe cer erau făcliile care ne luminau masa. Zumzetul mării și șuieratul vîntului prin codri erau acordurile pe care muntele și marea îmbrățișîndu-se pentru eternitate le cîntau la urechea noastră. Fiecare asculta trăind după propria-i înțelegere bucuria clipei.

Maremma: soare, mare, munte, istorie, liniște și bucurie. Oare numai atît? Desigur, mult mai mult!

Ion Nica

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Poem despre flori

— lui Grigore Hagiu —

„Dar, la naiba, poeții!"
SHAKESPEARE

La naiba, poeții, structurile astea sensibile
țevile astea zadarnice care iau probe din cer
florile astea pudice care niciodată, niciodată
nu se dezbracă în fruct, nu pot fi adică
hrană în anii de secetă
Ci numai mireasma, otrava, aburul,
biciul cuvîntului, limba-i de șarpe
ca mai aproape să-ți fie, mai din adînc
dar ce folos, ce folos, doar pentru asta
avînd nevoie de soare și vin
Dă-i în tristețea lor, spuse omul cel bun
plecînd după trebile zilnice
așa-i, spun și eu cînd simt cum cuvintele
se răcesc de la gînduri spre gură
plin de iarnă sînt, un depozit de ger
nu mă atingeți, s-ar putea, s-ar putea...
Dar la naiba, poeții, la naiba poeții

Balada lui Petru cel trist

Cu nume vechi de împărat valah
și ochii de fîntînă
Petru cel trist sau doar înnegurat
cu moartea lui de mînă
umblă prin suduri ca printr-un palat
zidit într-o pădure
care-a-mpietrit și s-a făcut cuvînt
și n-au putut să-l fure
mai seamănă un pumn de grîu amar
pămîntul nu-l primește
vin păsări mari de se hrănesc din el
zburînd împărătește
vin secete prea lungi și-l împresor
iar Dunărea-i departe
ea poate încă nici nu s-a născut
așteaptă într-o carte
ce nu s-a scris decît în visul său
și unde-o să rămînă
Petru cel trist sau doar înnegurat
cu moartea lui de mînă

Stepă

Cîtă stepă într-o viață de om
cît vînt și cîtă uitare,
domnule doctor Anton Pavlovici Cehov
cîtă asemănare

Nimic nu mai simți, doar lipsa de aer
să fie boală, beție ori amăgire
cine mai știe de ce mor păsările
zburînd în neștire?

Cine mai crede căutînd un cuvînt
că dintr-o limbă moartă traduce
repetînd, repetînd, repetînd
un veac ce se duce?

Ehei, să te strig e zadarnic de-acum
te-au închis într-o carte,'ntr-o frunză,'ntr-un pom
uscat și pitic, fără fruct, fără nume
Cîtă stepă într-o viață de om!

MOMENTE DIN ISTORIA TURISMULUI ROMÂNESC

Turismul, realitate complexă a epocii noastre, înregistrează an de an un spectacular ritm de dezvoltare. El se adaugă celorlalte mijloace de care dispune societatea pentru asimilarea geografiei, istoriei, artei, etnografiei etc., transformînd călătoriile în admirabile posibilităţi de instruire şi de desfătare estetică sau de agrement.

Acceptînd similitudinea turism — călătorie putem afirma că turismul a premers în ierarhia mijloacelor de cunoaştere a culturii şi civilizaţiei omenirii, a fost un instrument de răspîndire în masele de oameni a culturii, că turismul şi cultura s-au născut „mînă-n mînă" ! El confirmă din vremuri imemoriale ceea ce spunea savantul Nicolae Iorga, şi anume că înveţi mai mult într-o zi de călătorie decît prin lectura unui întreg raft de bibliocă. Turismul este un act de cultură în sensul cel mai larg al cuvîntului.

Chiar şi „primul turist" atestat documentar, Dion Chrysostomos, care a călătorit în Dacia cu puţin înainte de războaiele daco-romane, după cum rezultă din fragmentele infime ale „impresiilor" sale, a fost îndemnat tot de setea de cunoaştere.

Parcurgînd lunga listă a zonelor şi obiectivelor turistice din România, cu greu ne putem opri asupra unora dintre ele, cu greu vom putea da întîietate spectaculoaselor şi pitoreştilor monumente ale naturii sau vestigiilor arheologice din vremea daco-romanilor şi vechilor greci, originalelor comori de artă, multe dintre ele înscrise în tezaurul culturii universale.

Să călătorim pe Valea Prahovei, pe unde, arăta Alexandru Vlahuţă în „România Pitorească" în 1901, cu 200 de ani în urmă erau întunecimi de codru iar acum localităţile se continuă din una în alta şi atîtea trasee turistice îngăduie străbaterea ei în toate direcţiile sau pe Dunărea împărătească aşa cum îi spunea acelaşi Nicolae Iorga ? Să facem o ascensiune pe Ceahlăul domnitorului Dimitrie Cantemir, din vîrful cărui munte, relata Nicolae Gane, trei ţări întregi se aşterneau la picioare, locuite de acelaşi neam de oameni ce vorbesc aceeaşi limbă, au aceeaşi lege, acelaşi dor sau să ne bucurăm în atîtea staţiuni de bogăţia de nepreţuit a pămîntului nostru, apa minerală, prin care s-au adăugat virtuţi de sănătate răcorii şi limpezimii adîncurilor ?

Turismului organizat de astăzi i-a precedat, fără îndoială, drumeţia, prilej de admirare a frumuseţilor naturii şi de odihnă şi recreere.

Grigore Ureche, cronicarul, ne informează că Ştefan Vodă, după grelele bătălii purtate împotriva cotropitorilor pămîntului românesc, poposea de multe ori şi la Curtea Domnească din Hîrlău, aşezată între culmile domoale ale dealurilor din jur, acoperite cu nesfîrşite vii, în timp ce oştenii săi îşi găseau tihna binemeritată la Huşi, în preajma pădurilor de tei, sau pe dulcile coline, acoperite, de asemenea, cu vii.

Falnicii noştri Carpaţi au fost din vechime cutreieraţi. Se pare că prima descriere a unei ascensiuni „de plăcere" i-o datorăm braşoveanului Ioan Ovari, care a urcat, în 1678, pe Tîmpa. În Moldova o acţiune similară a avut loc pe Ceahlău, în 1809, cum amintesc documentele, iar în Muntenia în 1839, cu destinaţia Peştera Ialomiţei.

Într-o ţară bogată în izvoare minerale, cum este România, nu se putea să nu se practice „avant la lettre" turismul balnear.

Descoperirile arheologice atestă că efectele tămăduitoare ale apelor minerale se cunoşteau încă din cele mai vechi timpuri. În localităţile Hăbăşeşti şi Gheläești, din apropiere de Strunga şi Bălţăteşti, unde se găsesc surse de ape minerale, au fost identificate mari aşezări din vremea culturii neolitice Cucuteni, mileniul 4—3 î.e.n. Unele din cele mai importante vestigii ale culturii Coţofeni, care a înflorit pe teritoriul României în perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, 2500—1880 î.e.n., au fost găsite la Stoişoara, nu departe de Băile Govora.

De existenţa izvoarelor minerale ştiau şi geto-dacii care le foloseau, îndeosebi pe cele de la Herculane, Moneasa şi Geoagiu. Aceasta din urmă se numea pe timpul dacilor Germisara, apelativ care după unii lingvişti ar însemna izvoare fierbinţi.

În timpul romanilor exploatarea apelor minerale a căpătat o puternică dezvoltare. La Herculane (Ad aquas Herculis sacras ad Mediam) aceştia au ridicat numeroase construcţii, unele impresionante, ale căror vestigii ies şi astăzi la lumină. Prezenţa romană a fost atestată şi la Geoagiu, care se numea Thermae Dodone, şi Călimăneşti-Căciulata, precum şi în imediata apropiere a izvoarelor sulfuroase de la Olăneşti.

Cetăţile antice Tomis şi Callatis au fost remarcate şi ele de romani, ca urmare a factorilor naturali heliomarini din această zonă. La Callatis erau „băile de mare" unde romanii foloseau ca sursă de tratament atît apa de mare cît şi apele sulfuroase provenite din izvoarele mezotermale găsite în aceste locuri.

Tot de pe timpul romanilor erau cunoscute şi aşezările Moneasa (din judeţul Arad), Săcelu (din judeţul Gorj), după cum atestă o serie de descoperiri arheologice (sarcofage, unelte, inscripţii romane etc.).

Din ultimele informaţii mai recente aflăm că din vremea romanilor oamenii ştiau şi de băile termale de lîngă Oradea, respectiv Felix şi 1 Mai, precum şi de renumitele izvoare de la Borsec.

În Evul Mediu, exploatarea cu caracter empiric şi ocazional a apelor minerale este semnalată de numeroase documente. Despre băile şi amenajările de la Geoagiu au scris italianul Giovan Andrea Gromo şi germanul Conrad Iacob Hiltebrandt, despre cele de la Borşa, suedezul Johann Wendel Bardilli, despre Băile Felix şi 1 Mai italienii Antonio Possevino şi G.P. Campani şi umaniştii Nicolae Olahus şi Ianus Panonius.

ȚARA OAȘULUI. GOSPODĂRIE LA CĂMIRZANA

Interesul pentru apele minerale din ţara noastră este subliniat şi de documentele diferiţilor voievozi români. La 3 februarie 1488 sub Vlad Călugărul, e atestată documentar Govora, în timpul lui Radu de la Afumaţi sînt menţionate Băile Olăneşti, construcţia bolniţei de la Cozia (pentru adăpostirea bătrînilor, dar şi pentru bolnavii ce veneau la miraculoasele ape de la Izvorul tămăduirii) datează din 1543, din timpul domniei lui Radu Paisie.

Printre oaspeţii staţiunilor întîlnim de-a lungul vremii pe Mihail Kogălniceanu, la Călimăneşti, Carol Davila, la Olăneşti, Tudor Vladimirescu, Dinicu Golescu, Nicolae Bălcescu, George Coşbuc la Herculane, Mihai Eminescu şi Veronica Micle la Bălţăteşti, Ion Creangă şi Nicolae Gane la Slănic Moldova, pe regina Isabela, Ioan Sigismund de Zapolia — principe al Transilvaniei şi Welling, solul regelui Suediei la Geoagiu, pe Gheorghe II Rakoczi care dă dispoziţie, în 1658, să se repare şi să se construiască o casă a „băilor domniei", la Felix, pe împăratul Francisc I, care a inaugurat, în 1817, instalaţia de băi, la Herculane.

Mişcarea turistică românească, determinată de plăcerea petrecerii timpului liber în mijlocul naturii, în special la munte, de chemarea sentimental-patriotică pentru vizitarea vestigiilor istorice, antice sau medievale, de cura balneoclimaterică, efectuată din raţiuni de sănătate, dar uneori şi din motive de modă, intră în orbita mişcării similare europene, prin apariţia primelor forme organizate de turism începînd de la sfîrşitul secolului al XIX-lea.

O serie de scriitori, ca Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu, Alecu Russo, Calistrat Hogaş, Nicolae Iorga, Alexandru Vlahuţă ş.a. prin cărţile lor vor juca un rol deosebit în impulsionarea drumeţiei pe potecile de munte sau a călătoriilor de-a lungul văilor unor celebre cursuri de apă. Pe aceleaşi coordonate vor acţiona şi ideile vehiculate de activitatea publicistică desfăşurată de Nestor Urechia, Mihai Haret, Bucura Dumbravă, Emanoil Bucuţa etc.

Cluburile, societăţile şi asociaţiile înfiinţate au dus o muncă susţinută în construirea unor noi poteci şi cabane în munţi ori au editat diferite publicaţii cu scopul de a trezi în rîndul maselor interesul pentru drumeţie şi balneologie.

Printre cele mai importante sînt: „Societatea Carpatină Transilvană", înfiinţată la Sibiu în 1880, de către un grup de „amici", cu scopul cercetării „Carpaţilor Transilvaniei şi a regiunilor învecinate, pentru efectuarea de excursii şi înviorarea interesului pentru munţi"; Societatea Carpatină „Sinaia", întemeiată în 1893, la iniţiativa stareţului mînăstirii Sinaia, arhimandritul Nifon, a lui Tache Ionescu, deputat, fost prim-ministru în 1921—1922 şi a Bucurei Dumbravă, cunoscută scriitoare a vremii, şi care a desfăşurat o muncă susţinută pentru construirea de noi drumuri în Bucegi şi de noi cabane („pavilioane") pe Vîrful cu Dor şi Omul, precum şi pentru amenajarea Peşterii Ialomiţei; „Societatea de Gimnastică, Sport şi Muzică" din Iaşi, creată în 1902 şi prin graţia căreia s-a ridicat, printre altele, o casă de adăpost pe Ceahlău, iar ziua de 6 martie a fost proclamată „Ziua muntelui", prilej de excursii colective; „Societatea Turiştilor din România", înfiinţată în Bucureşti, la 1903, de către profesorul Ludovic Mrazec şi Alexandru Tzigara Samurcaş, ce va deveni secretarul general al acesteia, asociaţie care avea secţiuni în Cîmpulung Muscel şi Iaşi şi a realizat nu mai puţin de 13 anuare, îndrumătoare preţioase pentru iubitorii de excursii. Cîţiva dintre membrii societăţii (Mihai Haret, Nestor Urechia, Emanoil Bucuţa) au fondat în 1921 „Hanul Drumeţilor" cu scopul de a organiza „turismul pe jos" sau

MOMENTE DIN ISTORIA TURISMULUI ROMÂNESC

„drumeția"; Societatea turistică „Frăția Munteană", înființată la Cluj, în 1921, avîndu-l ca președinte pe marele nostru speolog Emil Racoviță; Touring-Clubul României, legiferat în 1926 ca „asociație de turism și pentru protecția naturii", care își propunea să facă știută „România românilor și străinilor... prin publicații turistice, geografice pitorești... de a lupta pentru apărarea monumentelor naturii sau istorice și de a învăța pe excursioniști să respecte frumusețile naturale și arhitecturale ale României". Societatea și-a organizat, apoi mai multe secții: Brașov (1926), Munții Apuseni (1927), Bucovina (1927), Retezat (1931), Maramureș (1934), Banat (1935), Arad (1935), Satu Mare (1936), Vrancea (1945); Asociația turistică „România Pitorească", ce s-a creat la București în 1930; „Clubul Alpin Român", constituit în 1934 ș.a.

Numărul mare și activitățile destul de însemnate ale principalelor societăți și federații turistice reclamau tot mai insistent organizarea lor la scară națională, înființarea unei organizații controlate de stat, capabilă ea însăși să răspundă de destinele potențialului turistic românesc.

La 27 februarie 1936, Senatul României votează Legea pentru organizarea turismului și, ca atare, se înființează întîiul organism guvernamental de turism, Oficiul Național de Turism. Legea a fost promulgată la 28 februarie 1936 și a apărut în Monitorul Oficial în ziua de 29 februarie a aceluiași an.

Înființarea O.N.T.-ului a însemnat nu numai concretizarea visului precursorilor, ci și crearea condițiilor favorabile unui impuls major mișcării noastre turistice, în concordanță cu spiritul timpului.

Acest bun început își va afirma împlinirea însă mult mai tîrziu, după 23 August 1944. La sărbătorirea semicentenarului înființării O.N.T.-ului turismul românesc își etalează noile dimensiuni dobîndite grație politicii partidului nostru.

Turismului românesc i s-au conferit sarcini noi, decurgînd din obiectivele de creștere continuă a calității vieții — odihnă și recreere pentru refacerea potențialului fizic și intelectual al oamenilor muncii, folosirea în chip educativ a timpului liber și, nu în ultimul rînd, îngrijirea sănătății.

Aceste sarcini au deschis turismului din țara noastră alte orizonturi, el devenind un fenomen de masă, un turism al tuturor categoriilor de oameni ai muncii și al tuturor vîrstelor, un adevărat act de cultură de masă.

Pentru a-și îndeplini prerogativele cu care a fost investit, s-a creat o bază materială impresionantă. Numai în ultimii 21 de ani capacitățile de cazare au crescut de peste 3 ori, din care cele de pe litoral de cca. 4 ori, iar pentru turism montan de 2,3 ori. Noi stațiuni s-au adăugat patrimoniului turistic național — Neptun, Olimp, Costinești, Jupiter, Cap Aurora, Venus, Saturn pe litoral, Durău, Covasna, Borșa, Semenic în zona montană. Au fost modernizate și dezvoltate renumite stațiuni ca Băile Herculane, Băile Felix, Sovata, Căciulata, Băile Tușnad, Vatra Dornei, Slănic Moldova, Băile Olănești, Sîngeorz Băi, Buziaș, Eforie Nord precum și stațiunile de odihnă de mare atracție Sinaia, Predeal, Poiana Brașov, Bușteni, Păltiniș, Stîna de Vale.

S-a îmbogățit continuu conținutul vacanțelor oamenilor muncii, oferindu-se o gamă largă de posibilități de agrementare a sejurului. În acest scop stațiunile au fost înzestrate cu mijloace moderne de transport pe cablu — telecabine, telescaune, telegondole, baby-schi, cu patinoare naturale, terenuri de sport, bowlinguri, popicării, bazine de înot, jocuri mecanice și electromecanice, videoteci, discoteci, echipamente nautice, instalații de ski nautic, tobogane acvatice. Au fost construite centre multifuncționale de agrement și săli de spectacole.

S-au valorificat într-o mai mare măsură posibilitățile pe care le oferă zonele din jurul orașelor, ale marilor centre muncitorești, unde își petrec timpul liber milioane de oameni ai muncii, tineri, studenți, elevi și pionieri.

Pentru a răspunde cerințelor de ridicare continuă a calității serviciilor la nivelul tuturor exigențelor a fost creat un corp de specialiști.

Turismul românesc satisface în condiții de competitivitate cerințele a aproape jumătate din populația României și ale unui număr de turiști străini, echivalent cu peste o cincime din populația țării.

În anul jubiliar 1986 turismul românesc se găsește în plin efort creator pentru valorificarea superioară, în cincinalul 1986—1990, a patrimoniului natural al țării, modernizarea bazei materiale create, ridicarea calității serviciilor și a asistenței turistice, ca factori hotărîtori în sporirea eficienței economice, a contribuției sale la balanța de plăți externe, la îndeplinirea obiectivelor planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării.

Ca operă de cunoaștere cît și ca industrie, turismul românesc s-a dezvoltat și se dezvoltă în condițiile schimburilor de valori și de idei cu întreaga lume animată de idealurile păcii, înțelegerii și colaborării internaționale.

Vasile Smărăndescu

Joc de urs, durere de animal

Zăpada cădea în avalanșe de pe crengile brazilor și fagilor, vîntul adia totuși căldicel, pasul călca anevoie în zăpada udă. Totul îți vorbea de primăvară. Cînd la șes începeau să înverzească pomii aci în munte pămîntul își deschidea pori uriași, care resorbeau ultima rămășiță, vechitură de zdreanță albă, murdară pe alocuri, mantia pe care muntele a ținut-o pe umerii săi o iarnă întreagă.

Respirai aerul curat, rece, priveai soarele printre vîrfurile brazilor, auzeai șoapta izvoarelor, păsările ciripind și simțeai cum sufletul ți se umple de fericire și sănătate, de bucuria de a trăi, de a-ți petrece viața în mijlocul unor asemenea minunății.

Cînd primăvara zîmbea tuturor, un urs bătrîn și-a părăsit bîrlogul, poate după hrană, poate de dorul căldurii, sau cine știe din ce motive... animalicești.

Nu m-a simțit în postul meu de pîndă și, nestingherit de nimeni, își făcea de lucru lîngă o cioturã uscată. Îi priveam jocul prin binoclu. Un joc bătrînesc, caraghios, căruia nu-i dădeam nici o explicație.

Ursanul stătea culcat pe picioarele dinapoi, iar capul, un cap uriaș, și-l freca încetișor de lemnul uscăturii, de la ureche pînă la bot și invers, mîrîind și mormăind nemulțumit. Așa și-a petrecut timpul o oră, după care încetinel s-a îndepărtat mișcîndu-și anevoie trupul bătrîn și slăbit după atîta iarnă grea.

Toată ziua s-a scurs în liniște și așa s-au scurs multe, multe alte zile, pînă ce poalele pădurii au început să fie tulburate de zgomote, tălăngi, strigăte de ciobani, behăituri de oi și de berbeci. Urcau păstorii în munți. Asta însemna că primăvara trecuse și vara își începea vremuitul.

În urma reclamațiilor primite de la cîteva stîni, pentru că un urs le tot rupea vitele, s-a eliberat o autorizație de împușcare a acestui carnivor.

După mai multe așteptări în nopți frumoase cu lună plină ursul a fost împușcat. Cînd l-am văzut, am recunoscut imediat în el pe bătrînelul din pădure. Din curiozitate m-am apropiat și i-am cercetat capul. Pe partea dreaptă a maxilarului superior, părul era căzut. I-am deschis fălcile năclăite de sînge și am rămas foarte surprins și impresionat cînd am văzut că toate măselele îi erau găurite de carii. Atunci am înțeles totul, am înțeles că nu era un joc, un joc obișnuit, ci o simplă alinare a durerilor de măsele.

Stînd aplecat deasupra acelui uriaș al pădurii, îmi puneam întrebarea: oare cîți dintre noi, cîți oameni au timp să se gîndească la durerile ascunse, neștiute de nimeni, ce le frămîntă pe animale?

Manoliu Cătălin
meteorolog la „Babele"

Sorin Trușcă

Rezervaţia naturală „PIETROSUL RODNEI"

„Alpii Maramureşului", cum sînt numiţi la superlativ munţii Rodnei, găzduiesc una din marile rezervaţii naturale din Carpaţi, cea mai mare din nordul ţării. Creată încă din 1932, rezervaţia s-a extins ocupînd din anul 1962 o suprafaţă de 2 700 ha (1 230 ha golul alpin şi 1 470 ha pădure) din care 750 constituie zonă de cercetare ştiinţifică cu regim de protecţie absolută. În limitele rezervaţiei, între vîrfurile Hotarul (1 905 m), Pietrosul (2 303 m) şi Piatra Albă (2 061 m), căldările glaciare Zănoaga Mică şi Mare, a Pietrosului şi a Buhăiescului — Rebra ascund lacuri cristaline, care, prin sălbăticia şi frumuseţea lor, sînt locuri unice în Carpaţii Orientali. În jurul Vîrfului Pietrosul, magistrul înălţimilor maramureşene şi în circurile glaciare cu pereţi prăpăstioşi s-a dezvoltat o vegetaţie tipic alpină şi suabalpină, cu numeroase specii rare şi endemisme rodnene. Alături de ursul brun, rîsul şi cerbul carpatin, fauna rezervaţiei s-a îmbogăţit cu capra neagră repopulată din 1962, astăzi depăşind o sută de exemplare, şi marmota, adusă din Alpi în 1973.

Despre viaţa şi obiceiurile marmotei în timpul iernii, despre ursul brun şi jder, despre multe alte animale legate de rezervaţia rodneană, afli la poarta ei, poartă maramureşeană în sensul propriu, unde îl cunoşti pe Traian Timiş — paznicul şi ocrotitorul acestor locuri. Îndrăgostit de munţi, nedespărţit de „Fulger", calul de argint, şi „Molda", lupoaica prietenoasă cu omul bun, Traian Timiş te întîmpină la intrarea în rezervaţie, fie iarnă fie vară, spunîndu-ţi ce e bine şi ce nu e bine de făcut, sfătuindu-te pe unde s-o iei şi ce-i de văzut pentru cei ce vor să vadă. Nu o dată omului acesta i-a fost dat să-i salveze pe cei imprudenţi, dar despre asta vorbeşte mai puţin, se uită lung la „Molda", cerîndu-i parcă sprijinul şi spune: „...ehei, dacă nu era ea..." şi lupoaica începe să-ţi „povestească" în locul lui!

Să alegem unul din drumurile ce ne vor purta într-un circuit prin rezervaţie, prin cele mai frumoase locuri ale Rodnei. Plecăm din Borşa, din apropierea hotelului Iezer, pe principalul drum de acces spre Vîrful Pietrosul şi, după ce lăsăm în urmă ultimele case şi fineţe răspîndite pe feţele de munte, începem să urcăm pe Piciorul Moşului; după 45 de minute ajungem la cantonul rezervaţiei, căsuţă de basm, împletită din trunchiuri de mesteacăn, oficiile de primă gazdă, făcîndu-le tot Molda ce ne-a zărit şi anunţat de departe; intrăm în rezervaţie, trecînd pe sub arcada maramureşeană şi începem să urcăm prin pădure pe versantul vestic al Piciorului Moşului; după aproximativ o oră, la limita pădurii intrăm în zona pajiştii alpine, la „Pietrele Albe", şi trecem pe faţa însorită a muntelui printre tufe de afin şi smirdar; acompaniaţi de zgomotul cascadelor pîrîului Pietros urcăm în scurt timp pragul ce ne desparte de căldarea Iezerului, lăsînd în stînga staţia meteorologică; ajungînd pe malul lacului — Iezerul Pietrosului, oglindă cristalină la 1 786 m alt., înconjurat de crestele crenelate ale muntelui — ne oferim un binemeritat popas; lacul, al doilea ca mărime din Munţii Rodnei (după Lala Mare) împreună cu cele patru tăuri ale Buhăiescului, constituie zona centrală a rezervaţiei.

La poarta rezervaţiei „Pietrosul Rodnei"

În continuarea circuitului nostru începem să urcăm în serpentine scurte versantul nordic al Pietrosului şi după o oră ajungem în şaua de sub vîrf, de unde panorama spectaculoasă asupra întregului masiv ne răsplăteşte din plin efortul; după ce am urcat şi pe vîrf, aflat la 20 de minute de curmătură, revenim în şa în poteca de creastă şi începem să coborîm în imensa căldare glaciară — gazdă a celor patru tăuri ale Buhăiescului; în coborîre printre grohotişuri şi praguri de piatră, depăşim pe rînd lacurile despărţite între ele de cascade înspumate, cea mai mare de aproape 80 m, şi intrînd pe firul văii, pe versantul stîng, ajungem în drumul de tractor; aici o cabană forestieră ne poate adăposti în caz de vreme rea; mai departe, pe valea Repedea, trecem de Gura Noaselor şi după 6 km ajungem la Gura Repedea, astăzi cartier al Borşei, fostul sat Repede, încheind circuitul prin rezervaţia Pietrosul; întregul circuit durează 10—12 ore, fiind marcat cu bandă albastră pînă la Curmătura Pietrosului şi apoi potecă fără marcaj pe Calea Buhăiescu — Valea Repedea. Alte drumuri de acces spre rezervaţie au ca puncte de plecare localităţile Moisei, Dealul Ştefăniţei, Romuli, Parva şi Cormaia (Sîngeorz-Băi), conducînd spre creasta principală a Rodnei şi apoi în limitele rezervaţiei spre Pietrosu.

Dan P.

CARE-I ADEVĂRUL?

MORMÎNT

Unde se află mormîntul lui Alexandru Macedon ? La această întrebare se străduiesc să răspundă istoricii încă de la începutul secolului nostru, dar pînă acum nu s-a descoperit nimic. Se spune că, înaintea morții sale (în anul 323 î.e.n.), marele conducător de oști și cuceritor din antichitate ar fi cerut să fie înmormîntat în oaza Siwa din Egipt. Dar istoricii susțin că această dorință nu a fost îndeplinită.

Corpul neînsuflețit al împăratului a fost trimis spre Macedonia, dar cînd procesiunea mortuară a ajuns pe teritoriul Siriei, Ptolomeu a dispus ca ea să se îndrepte spre Egipt, pentru a se îndeplini ultima dorință a defunctului, care a murit departe de patrie. Astfel, corpul lui Alexandru Macedon a ajuns la Alexandria, orașul întemeiat de el și care, de altfel, îi poartă numele.

Tot din ordinul lui Ptolomeu — devenit între timp împărat al Egiptului — corpul lui Macedon a fost depus într-un mausoleu, unde s-a aflat timp de 300 de ani. O dată cu sfîrșitul dinastiei Ptolomeilor în Egipt și cucerirea acestuia de către romani, urmele se pierd. Istoria păstrează de 2000 de ani taina legată de locul unde a fost înmormîntat împăratul. Nu se mai poate ști dacă osemintele lui Alexandru Macedon au fost exhumate și transportate în alt loc ori s-au pierdut. Este greu de găsit un răspuns, întrucît din vechea Alexandrie nu a mai rămas aproape nimic. Toate edificiile antice au fost dărîmate și s-au acoperit cu un strat gros de pămînt și nisip. Pe de altă parte, pentru a se ajunge la numeroase construcții antice, ar fi necesar să se demoleze clădiri ale orașului nou.

Deocamdată arheologii studiază manuscrise și hărți ale orașului, sperînd că vor găsi în acestea date care să le permită continuarea cercetărilor pe teren.

NECROPOLĂ

O necropolă intactă din secolul al VI-lea î.e.n. a fost descoperită la Sindos, la 15 km vest de Salonic, unde au fost scoase la iveală alte 103 morminte din aceeași epocă. În mormîntul descoperit s-au găsit numeroase obiecte, între care un inel de aur pe care este gravat cuvîntul „Doron" (cadou). Potrivit arheologilor ar putea fi mormîntul unui luptător întrucît el conținea o cască de bronz, o spadă și o lance de fier și alte obiecte de luptă.

MISTER

De peste două mii de ani, specialiștii în studii istorice sînt preocupați de dezlegarea misterului legat de dispariția fără urmă în Egipt a armatei persane conduse de împăratul Kambise. Perșii au cucerit „țara piramidelor" în anul 525 î.e.n. dar, nefiind satisfăcuți de această cucerire, după ce au ocupat valea Nilului, s-au îndreptat spre zona actualei granițe egipteano-libiene. În lucrările lui Herodot se amintește că o armată de 50 000 de perși a pornit o expediție, în cursul căreia urma să parcurgă 1 000 de kilometri. Fără să ajungă la destinație, armata a dispărut fără urme în deșert, și nimeni pînă astăzi nu a descoperit ceva ce ar mai putea aminti de aceasta. În rîndul oamenilor de știință predomină părerea că detașamentele persane conduse de Kambise au fost îngropate de nisip, în urma unei puternice furtuni în deșert. Arheologii au căutat în numeroase rînduri să descopere ultimele tabere persane, iar în presa egipteană au apărut, în urmă cu cîțiva ani, știri despre o expediție care ar fi aproape de dezlegarea misterului. Știrile respective nu au fost însă confirmate. Din toamna anului 1983, tentativa descoperirii armatei lui Kambise a fost reluată de o expediție mixtă italo-americană. Cu acest prilej investigațiile arheologice au utilizat nu numai mijloace terestre, ci și aeriene, precum și date obținute prin intermediul sateliților artificiali ai Pămîntului. Chiar în cazul cînd s-ar găsi indicii că armata persană s-a rătăcit în deșert, în încercarea de a părăsi obișnuitul drum al caravanelor și a găsi unul mai scurt, dezvăluirea unor mărturii materiale privind locul pe unde a trecut ar fi extrem de dificilă, întrucît nici mijloacele tehnice cele mai moderne nu ar fi în stare să disloce dunele de nisip care au acoperit, timp de milenii, urmele mult căutate. Și totuși, cercetările continuă...

DESCOPERIRE

Pe insula Mactan din centrul Filipinelor a fost scos la lumină un craniu presupus a fi al navigatorului portughez Fernando Magellan. Magellan a descoperit Filipinele în martie 1521 cînd a și debarcat pe insula Mactan. El și-a pierdut viața într-o luptă cu băștinașii. La locul descoperirii au mai fost găsite obiecte de aur, sulițe, o sabie, un pumnal, farfurii de porțelan și diverse unelte din fier. Un profesor de la Universitatea din Cebu, care a examinat craniul, este convins că provine de la un bărbat de rasă europoidă și că nu poate fi decît al lui Magellan sau al unuia din însoțitorii săi. Dar cine poate ști ? !...

EROU

Unde a luptat ? În ce împrejurări a dobîndit calități de conducător și strateg Spartacus ? Răspunsurile la aceste întrebări au fost aflate abia cu cîțiva ani în urmă, după 2050 de ani de la bătălia în care legendarul erou a fost ucis.

Un grup de specialiști studia nu de mult un manuscris al istoricului grec Plutarh, care fusese descoperit cu numeroase pasaje lipsă. Copiști din cine știe ce perioadă îl restauraseră în mare parte, prilej cu care involuntar strecuraseră o mică eroare în ce privește destinul lui Spartacus. E vorba de capitolul VIII al „Vieților paralele", care conține cîteva rînduri consacrate conducătorului răscoalei sclavilor din anii 73—71 î.e.n. În versiunea curentă una din însemnări se citește astfel... „primul era Spartacus — un trac dintr-un trib nomad..."

Abordînd acest pasaj specialiștii s-au oprit, frapați de o anomalie care scăpase tuturor predecesorilor lor : cum era posibilă o asemenea afirmație cînd încă cu 500 de ani înaintea răscoalei lui Spartacus tracii nu mai erau nomazi. Cu siguranță la mijloc era o „greșeală de tipar". În textul lui Plutarh, unde originalul devenise ilizibil, fusese inserat cuvîntul nomadiku. Care să fi fost cuvîntul inițial ? s-au întrebat specialiștii. Studierea paleografiei și istoriei Balcanilor a permis presupunerea și apoi certitudinea că termenul nomadiku trebuie înlocuit cu maidiku. De ce ?

În primul rînd e greu de admis că, în opera unui istoric atît de corect în expunerea evenimentelor ca Plutarh, s-ar fi putut strecura o asemenea aberație, care ar fi dovedit o gravă ignoranță : în vremea aceea templele și cetățile trace nu erau cu nimic mai prejos decît cele ale Aticii ; zeii celor două popoare erau aceiași ; tracii știau să șlefuiască minunat pietrele prețioase, să prelucreze aurul, să cioplească marmura. În al doilea rînd, din punct de vedere grafic, relativ asemănător cu nomadiku era cuvîntul grecesc maidiku. De asemenea, după cum atestă unele izvoare istorice, din triburile tracilor făcea parte și cel al moesilor (mediku, maidiku).

Așadar Plutarh trebuie citit astfel : „Spartacus — un trac din tribul moesilor..."

Continuînd cercetările, filologii au opinat că numele de Spartacus provine de la un cuvînt trac, apropiat ca rezonanță, spartatok, adică purtător de lance.

În fine, unde s-a născut Spartacus-Spartatok ? Specialiștii au stabilit că moesii trăiau pe malurile rîului Struma, cetatea lor de reședință aflîndu-se pe locul actualului oraș Sandanski (sudul R.P. Bulgaria). Acolo e probabil să fi văzut Spartacus lumina zilei. În orice caz cercetările au atestat că, în zona respectivă, s-au purtat îndelungate și sîngeroase lupte între traci și romani. Poate că tot acolo s-a oțelit și caracterul eroului trac.

ANALIZĂ

O analiză a mîinilor și încheieturilor umflate care apar în picturile lui Rubens sugerează că artrita reumatoidă exista cu 200 de ani înainte ca unele autorități medicale s-o accepte. Aceasta este concluzia unei echipe de medici de la Universitatea din Bruxelles și de la Centrul medical Albert Einstein din Philadelphia. Spre deosebire de osteoartrită, care mai poate fi găsită în scheletele dinozaurilor și ale oamenilor primitivi, raportul precizează că nu a existat pînă acum vreo dovadă concludentă privind artrita reumatoidă mai veche de secolul trecut. Cu tablourile lui Rubens, datarea se devansează în secolul al XVIII-lea.

INFLUENȚĂ

Razele soarelui influențează psihicul uman și sînt oare capabile să inhibe sau să mărească activitatea creatoare a oamenilor ? La această întrebare, publicația „Sovietskaia Rossia" răspunde afirmativ, precizînd că există cicluri de cîte 11 ani pentru activitatea științifică și artistică, ce coincid cu periodicitatea activității solare. Este cazul lui Albert Einstein, ale cărui mari descoperiri datează din 1905, 1916, 1927 și 1938 ; un studiu al biografiilor a 50 de compozitori din secolele XVIII și XIX arată că perioadele lor cele mai fecunde coincid cu maximile activității solare ; în 1829—1830, ani de intensă activitate solară, numeroși compozitori au compus capodopere : Berlioz-Simfonia fantastică și Regele Lear ; Chopin — două concerte pentru pian ; Paganini — două concerte pentru vioară ; Rossini — opera Wilhelm Tell.

ÎNCĂPĂȚÎNARE

Familia Mizuno este una din familiile cele mai încăpățînate din lume. De o sută și trei ani caută o comoară ascunsă, cică, în muntele Akagi, situat la cîteva sute de kilometri de capitala japoneză. Săpăturile le-a început bunicul Mizuno, în 1883. Apoi lopata și tîrnăcopul au trecut în mîinile fiului și acum ale nepotului. Muntele a devenit o strecurătoare : au fost săpate 128 galerii dar nici urmă de comoară.

RĂMAS NEIDENTIFICAT

În ziua de 26 iulie 1832, fizicianul și chimistul englez Michael Faraday a primit o scrisoare de la un oarecare P.M. Cel care nu voise a-și dezvălui identitatea ascunzîndu-se sub aceste inițiale îi scria celui care descoperise inducția electromagnetică : „Sir, citind în rapoartele institutului interesantul dv. referat despre magnetism, am încercat să reproduc experimental întreaga dv. teorie și am obținut rezultate peste așteptări..." În continuare se dădea o descriere foarte minuțioasă a unui generator magnetoelectric de curent alternativ cu ajutorul căruia P.M. obținuse descompunerea electrolitică a apei. Uimit peste măsură că și curentul furnizat de mașina electromagnetică poate descompune apa (pînă atunci acest lucru se credea că este posibil doar cu ajutorul elementelor galvanice), M. Faraday a expediat scrisoarea lui P.M. la „Revista de filozofie", neacordînd însă nici o atenție construcției propriu-zise a generatorului. Ulterior s-a dovedit că această construcție nu era cu nimic mai prejos de ceea ce, între anii 1860 și 1870, creează Pacinotti-Gramme : primul motor electric cu indus în formă de inel. Cine era acel P.M. nu s-a aflat nici pînă astăzi !

Mihai Burduja

O uitată cetate de scaun

VISEGRAD

Vechi cronici şi documente din secolele al XV-lea şi al XVI-lea amintesc de existenţa unui măreţ palat regal, cu nimic mai prejos de construcţiile similare din Franţa sau Italia epocii respective, situat undeva pe malul Dunării, la apus de Buda, vechea capitală.

Deşi numele îi era cunoscut şi era pronunţat cu deosebit respect: „Visegard, Paradiso terrestri", locul său nu a putut fi identificat timp de mai bine de două secole.

Cercetări mai susţinute au început în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dar nici acestea nu au fost încununate de succes, fapt pentru care relatările vechilor izvoade au fost considerate mincinoase sau exagerate. Nici un indiciu, cît de mic, nu lăsa să se întrezărească posibila descoperire a acestui palat.

Totuşi, oamenii de ştiinţă nu au abandonat ideea găsirii acestuia, ci au pus cu mare atenţie cap la cap toate informaţiile culese din diverse izvoade, şi, bazîndu-se pe temeinice cunoştinţe istorice şi arheologice, au continuat căutările.

În ultima zi a anului 1934, această neobosită muncă a fost în sfîrşit răsplătită, ba mai mult, încununată cu un neaşteptat succes. Aproape de malul Dunării, acolo unde aceasta face un dublu cot înainte de a coborî în cîmpia Panoniei, în satul aşezat la poalele unui deal, arhitectul Janos Schulek a găsit în grădina unei case de pe strada Fő la nr. 27, o parte din bolta unui zid de susţinere.

În baza documentelor cunoscute, a putut identifica aceste resturi ca aparţinînd palatului Visegrad.

Descoperirea a fost într-adevăr senzaţională: primele lucrări arheologice au scos la iveală fragmente din capela palatului. Deci, Visegrad a existat cu adevărat, nu era doar o poveste şi nici politeţea exagerată a unor linguşitori ai curţii!

Întrerupte în perioada celui de-al doilea război mondial, lucrările au fost reluate în 1945 şi treptat-treptat s-au conturat pe dealul de deasupra satului patru terase ale palatului de odinioară.

Din păcate, nici un zid nu a rămas întreg, nici unul din cele patru nivele nu este complet, palatul a fost realmente „şters de pe faţa pămîntului", în locul său plantîndu-se pomi fructiferi. Arheologii au conservat cu mare atenţie vestigiile descoperite, bazîndu-se numai pe datele certe, neadăugînd nimic în plus la restaurarea ruinelor. S-a constatat astfel că palatul Visegrad a cunoscut trei perioade distincte de construcţie şi înflorire, corespunzînd diverselor perioade de domnie a regilor ce au stăpînit Ungaria în acele vremi. Prima etapă este aceea a regelui Carol Robert de Anjou, care, neînţelegîndu-se cu nobilimea din Buda, se retrage în 1316 în cetatea de pe malul Dunării, datînd din secolul precedent, pe care însă o consideră improprie reşedinţei unui rege, hotărînd începerea construcţiei unui palat propice, aproape de vechiul castel, regiunea respectivă fiind deosebit de atrăgătoare, atît din punct de vedere strategic cît şi peisagistic.

Astfel s-a ridicat între 1320–1335 palatul de la Visegrad, în varianta sa stilistică proprie, influenţată de trecento-ul italian, iar prin intermediul curţii napolitane, nu lipsită de influenţa franceză.

Cronicile relatează despre „Congresul de la Visegrad" din toamna anului 1335, la care s-au întrunit cele mai vestite capete încoronate ale Europei acelor vremi: alături de regele Ungariei, regele Boemiei, al Poloniei, al ordinelor cavalereşti germane, dezbătînd timp de trei luni probleme politice şi îndeosebi economice ce legau interesele marilor puteri.

Cîteva amănunte pitoreşti ne oferă o imagine grăitoare asupra dezvoltării economico-sociale, a bogăţiilor adunate acolo, asupra mărimii şi fastului care domneau la Visegrad, făcînd din Ungaria „placa turnantă" a relaţiilor economice şi politice ale vremii. Consumul zilnic de pîine la masa de prînz pentru curtea regelui Boemiei de pildă, se ridica la 2 500 de pîini, alaiul re-

Matei Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, rege al Ungariei între 1458—1490

gelui polon venit la Visegrad mînca 1 500 de pîini, iar consumul zilnic de băutură se ridica la 180 căldări de vin (circa 9 800 litri). Şi să nu uităm că meniul nu se compunea numai din cele două produse! Cam aşa se petrecea în Visegradul de odinioară. Aceasta-i era puterea şi strălucirea. Odată cu moartea lui Carol Robert de Anjou în 1342, se încheie prima etapă din istoria acestui palat, din care, actualele săpături nu au putut recupera mare lucru. Pietrele construcţiei iniţiale s-au refolosit la reconstrucţia palatului în perioada de domnie a lui Ludovic cel Mare (1342–1382), lucrare ce s-a impus datorită distrugerii palatului în urma unui incendiu devastator ce a avut loc în 1340.

Acum se pun bazele palatului care s-a păstrat în linii mari pînă astăzi: un ansamblu format din trei părţi: spre nord, palatul regal, dispus în mai multe terase, la sud de acesta, un palat tot atît de mare, aparţinînd reginei şi între ele, o capelă de 35 de metri lungime cu o terasă de legătură între cele două palate. Spre malul Dunării, complexul era delimitat de un zid masiv aşezat pe piloni solizi de susţinere.

Ulterior, în timpul domniei regelui Sigismund de Luxemburg (1387–1437) palatul a fost mai puţin folosit, viitorul împărat romano-germanic fiind ocupat cu rezolvarea unor probleme mult mai complexe în afara teritoriului ungar. Totuşi urmele unui nou incendiu din 1410, care a afectat palatul, au fost destul de repede şterse, cu care prilej s-au mai adus şi unele modificări şi îmbunătăţiri interioare construcţiei.

Ultima şi cea mai importantă reconstrucţie a Visegradului este făcută de Matei Corvin, viitorul rege al Ungariei între 1458–1490.

Născut la Cluj în 1440, Matei Corvin, care făcea parte dintr-o veche familie de nobili români, devine la 16 ani conte de Bistriţa, avînd posibilitatea de a cunoaşte şi aprecia arta meseriaşilor din ţinuturile natale, astfel încît, atunci cînd a hotărît renovarea palatului Visegrad, în 1474, a adus aici pe unii dintre cei mai pricepuţi meşteri saşi transilvani. După căsătoria regelui (1476) vor lucra la Visegrad şi meşteri italieni.

Dintr-o relatare a cronicarului Galeotto Marzio rezultă că în 1484 palatul strălucea în noua sa haină, iar interioarele somptuoase puteau primi vizite la cele mai înalte nivele. Matei Corvin îşi realizase visul de a clădi în cetatea sa de scaun un palat tot atît de grandios ca modelele sale italiene: palatul Medici din Florenţa, Montefeltre din Urbino sau cel al familiei d'Este din Ferrara — un magnific palat în stil renascentist cum nu se afla altul în ţară şi nici în centrul Europei de atunci.

Cronicarii contemporani ca Antonio Bonfini, Miklos Olah nu conteneau cu laudele la adresa acestui complex. Fostul arhiepiscop de Esztergom, Miklos Olah, care a scris în 1535 la Bruxelles o istorie a Ungariei, ne-a lăsat o descriere destul de amănunţită a Visegradului, aşa cum l-a cunoscut el în tinereţe. A apreciat eronat distanţa sa faţă de Buda — la cinci mile vest de fosta capitală — ceea ce i-a indus mult timp în eroare pe arheologii care au încercat găsirea vestigiilor palatului. Cu entuziasm, apreciază însă corect dimensiunile şi grandoarea acestuia. Palatul era într-adevăr demn de un rege şi atît de mare încît putea adăposti în acelaşi timp patru regi împreună cu suitele lor, numărînd peste 350 de încăperi.

Cum a putut dispărea o construcţie de o asemenea mărime şi prestanţă, încît pînă şi amintirea locurilor ei să ne rămînă tăinuită atîta vreme? După moartea lui Matei Corvin, palatul a fost locuit un timp de fiul său, Ioan Corvin, apoi, probabil, din lipsă de fonduri, palatul nu a mai putut fi întreţinut, mobilierul a fost mutat, sculpturile curţilor interioare şi impunătoarele fîntîni care le decorau s-au deteriorat. În timpul războiului cu turcii, Visegrad a servit drept punct de apărare, iar după victoria de la Mohaci (1526), turcii au ocupat palatul, distrugînd masiv încăperile, grădinile, capela, turnurile, baia şi sălile ce serveau pentru sauna, sistemul de canalizare de 150 de metri lungime. În 1543 un nou incendiu a afectat părţile rămase cît de cît întregi ale palatului. În 1587 un călător german care a trecut prin Visegrad relata despre starea jalnică în care se afla această „fală a Europei": fără acoperişuri, cu pereţii năruiţi, abia dacă mai era locuit. Decăzuse complet. La definitiva ruină au contribuit şi elemente ale naturii: ploi, furtuni, vînturi au prăvălit pietrişul şi pămîntul peste zidurile căzute, acoperindu-le încetul cu încetul. Iarbă şi pomi au crescut în locul lor. Într-o carte apărută la începutul secolului al XVIII-lea, „Notitia Hungariae", autorul înfăţişează nişte ruine de cîteva etaje în locul palatului regal.

Începînd cu anul 1700, împrejurimile de la poalele dealului au fost populate cu colonişti bavarezi, care şi-au luat materialele de construcţie necesare ridicării noii lor aşezări din ruinele vechiului palat.

Cu timpul nici localnicii nu şi-au mai amintit de existenţa şi istoria vechilor ruine, degra-

date şi acoperite cu totul de dărîmături şi pămînt. Astăzi, palatul Visegrad încearcă să renască pentru ultima oară: nu la nivelul gloriei, măreţiei şi fastului său de odinioară, ci ca un impresionant memento al vechii istorii ungare.

Specialiştii decopertează mereu noi şi noi părţi ale uriaşului complex dispus în terase, conservă cu grijă unicatele găsite, oferind turistului prilejul de a se plimba printre amintirile fostei cetăţi de scaun, aşezată la 42 de kilometri nord de Budapesta, acolo unde Dunărea face un dublu cot printre dealurile line, înainte de a-şi defini traseul sud-estic prin cîmpia Panoniei.

În afara ruinelor fostului palat, decopertate de-a lungul unui întreg deal — şi lucrările nu sînt încă terminate — ce te impresionează într-adevăr prin dimensiune şi arta restaurării fidele şi conştiincioase, Visegradul a adăpostit cîteva valori de necontestat ale arhitecturii timpului său, care — nu se ştie cum — s-au păstrat pînă astăzi, fragmentar, reuşind a fi completate şi refăcute cu măiestrie de restauratori.

Mă refer în primul rînd la cele trei fîntîni reconstruite cu talent, din mai multe fragmente disparate — piese care au ajutat de altfel arheologii în depistarea etapelor succesive de clădire şi reconstrucţie a palatului. În cea de-a patra terasă, s-a găsit cea mai preţioasă piesă a vechiului palat: „fîntîna cu lei", din marmură roşie, cu un frumos baldachin, ce se sprijină pe un postament, nu masiv, cum ne-am aştepta, ci pe nişte stîlpi octogonali, ce odihnesc la bază pe lei încolţiţi de cîini. Este o reuşită piesă în stil renascentist aparţinînd epocii lui Matei Corvin, căruia de altfel i se atribuise în exclusivitate monumentalul palat. Din piesele zidite în spatele acestei fîntîni, unul din talentaţii restauratori a reuşit să reconstituie o altă fîntînă, tot din marmură, mai veche, din cea de-a doua perioadă de construcţie a palatului, cea a lui Ludovic cel Mare. Această fîntînă avea şi ea un baldachin asemănător celei a lui Matei Corvin, preluat după moda napolitană a mormintelor familiei de Anjou. Ambele fîntîni originale sînt păstrate în muzee, dar şi copiile din actualul muzeu în aer liber al Visegradului satisfac curiozitatea turistică, fiind fidel executate după originale.

A treia fîntînă, situată pe cea de-a doua terasă şi aparţinînd tot ultimei epoci renascentiste, are o semnificaţie aparte pentru istoria patriei noastre. Este „fîntîna lui Hercule" — o piesă remarcabilă nu numai pentru renascentismul ungar, ci, se pare, singura piesă efectiv păstrată din perioada renascentismului italian — o fîntînă de formă asemănătoare găsindu-se în pictura „Suzana în baie" a lui Pinturichio ce decorează unul din pereţii apartamentului Borgia din Vatican.

Uriaşa cupă din marmură roşie de 2,35 metri lăţime, purtată de trei fete, asemeni cariatidelor, susţin coloana de aproximativ trei metri înălţime, în vîrful căreia Hercule învinge cu o singură mînă şarpele ce-l atacase. Foarte bine conservat este soclul hexagonal, ornamentat şi el cu plăci din marmură roşie, pe care regele şi-a înscris toate blazoanele. Trei dintre ele sînt foarte bine păstrate: în centru, un leu încoronat ce ţine în laba dreaptă o altă coroană. Este stema oraşului Bistriţa, al cărei conte a fost Matei Corvin din anul 1456. Pe cea de-a doua placă: un alt leu cu coada dublată — însemnul Boemiei, al cărei rege a fost Corvin din 1469. În sfîrşit, o a treia placă, ce reuneşte cele trei însemne de putere sub o uriaşă coroană regală. În dreapta sus — simbolul Boemiei, pe mijloc, într-un blazon oval, corbul huniazilor, aşezat pe o cracă, iar în diagonală, pe colţul stîng — blazonul Bistriţei.

Meşterii transilvani care au lucrat în etapa renascentistă de edificare a palatului Visegrad au dăltuit cu pioşenie aceste însemne ale pămînturilor strămoşeşti, iar Matei Corvin, mîndru de locurile natale de vreme ce nu a uitat să le includă printre blazoanele sale, a transmis posterităţii imaginea unui rege drept, ce nu-şi uită niciodată obîrşia.

De la înălţimea teraselor Visegradului, panorama este încîntătoare. Mulţi au comparat aceste meandre largi ale Dunării cu valea Rinului, alţii au numit-o Wachau-ul unguresc sau Elveţia dunăreană. Oricum o vom numi, valea este de un pitoresc tulburător. Dar şi mai impresionantă rămîne istoria acestei străvechi cetăţi de scaun, perlă a Ungariei secolelor al XV-lea şi al XVI-lea, unicat în bazinul dunărean, al cărei tragic destin a făcut-o uitată şi necunoscută de generaţii întregi.

Maria Braşoveanu

Amintiri despre război

Nu ştiu şi nu văd cum satul meu va intra în istorie. Ceea ce ştiu este faptul că a fost tăiat, călcat, sfîşiat de momentele de vîrf, răvăşitoare, dramatic resemnate ori aprig răzbunătoare ale zbuciumatei istorii a acestui pămînt.

Aşezat într-o zonă depresionară, între pieptii munţilor Făgăraşi şi Coziei, el, satul, comună acum, Cepari-Argeş, făcea, înlesnea trecerea spre Sibiu şi mai încolo, spre trecătorile munţilor. Drum lesne adulmecat de ochii aplecaţi peste hărţi de cei din Statele Majore ale armatelor.

Aici au fost înfruntări se pare crîncene în primul război mondial. Războiul „mare", cum îl mai numesc puţinii bătrîni care mai zăbovesc harnic în viaţă acum. „Mare" pentru că, aşa cred eu, era mai lesne de priceput, mai puţin tehnic, mai direct bărbătesc, mai „la baionetă"; oricum cu raţiuni mai uşor de priceput. Războaiele de apărare a graniţelor şi demnităţii naţionale au, trebuitor de nemilos, motive temeinic justiţiare.

Cînd încă mai ştiam şi puteam să dau destoinic cu sapa la o praşilă de porumb ori, mai ales, săpînd gropi pentru puieţi de meri sau peri, găseam în pămînt bucăţi metalice care schilodiseră acest pămînt. Alergam sufocat de emoţie dinspre cîmp în sat, acasă, crezînd că am găsit bucăţi din vreo comoară ascunsă. Nu erau decît schije. Sau odată, cînd am săpat mai adînc, o jumătate de obuz de fontă — cît căuşul palmei. Eram lăsat să-mi trag sufletul şi mi se retrăgea blind mirarea şi bucuria din ochi prin lămurirea că sînt urme lăsate de războiul „mare".

Eram la vîrsta primei clase de primară cînd mă ciorovăiam cu obiectele care nu mă ascultau, ori nu mi se supuneau, deci eram la anii primelor noţiuni care fac legătura dintre obiecte şi litere şi cifre. Mă tot întrebam dacă cifra patru vine, cade, de la cele patru picioare ale scaunului mic sau ale mesei. Scaunului fiind mai mic, mai uşor de mînuit şi deci mai docil, mai puţin zbîrlit pe încîlcelile mele prin odaie — i-am cedat paternitatea cifrei. Şi tocmai atunci, au trecut, au început să treacă nemţii. Să treacă „încolo" — cum ziceau cei mari. Ei erau reci, corecţi, higienici şi motorizaţi. (Trecea, cred, o unitate cu profil tehnic.) Ce nu-mi plăcea mie la ei e faptul că nu se uitau în părţi, în partea stîngă sau în dreapta. Se uitau parcă doar înainte, „încolo". Un om bun, presimţeam şi simţeam atunci, mai se uită şi se abandonează şi pe el mîngîind cu ochii sau cu palmele ce vede sau ce simte pe lîngă el. Poate de asta atunci cînd unul dintre soldaţii nemţi mi-a dat, mi-a întins o bucată de ciocolată am primit-o, dar n-am mîncat-o. O dată, pentru că mi-a dat-o neglijent, cu privirea lui pironită înainte, a doua oară, fiindcă nu prea ştiam ce e ciocolata, şi a treia oară — vreau să spun al treilea motiv — era că şi el mestecа ciudată şi cenuşie. Dar fără mămăligă. Pe vremea aceea, a întîmplărilor mele mărunte, scunde, scurte şi iuţi, şi a trecerilor nemţeşti motorizate, nu înţelegeam şi nu gustam nimic dacă nu era mămăliga alăturea. Chiar şi cireşile le mîncam cu mămăligă.

Dar nu despre asta e vorba.

Pe urmă... Pe urmă soarta războiului s-a întors şi prin satul meu au trecut oştile sovietice. Trecuse timp destul, mă „săltasem", aveam opt ani, nu-mi mai „puteau ciuguli raţele din buzunare" şi puteam observa mai bine ce era de povestit mai tîrziu. Da, ruşii „se uitau în părţi", erau mai veseli, mai comunicativi şi ce-mi plăcea mie erau mustăţile lor largi, „pe oală". Bine, era şi o lumină blîndă de septembrie, septembrie 1944, cînd îţi venea parcă să te rostogoleşti şi să te înfăşori în ea. Să te răsfeţi cu ochii închişi, pentru ca, odată deschizîndu-i, să-i îndepărtezi pînzele, pînzele luminii, sau să le apropii. După poftă. Cînd au trecut primele unităţi ţin minte ca mama bătea putineiul din care, sus, la buză, începea să se aleagă şi să se întărească dira de unt. Atunci a intrat un ofiţer sovietic cam vîrstnic cu mustaţă căruntă şi, după ce ne-a văzut pe mine şi pe fratele meu cu străchinile întinse ca să aşteptăm laptele bătut din putinei — untul se ţinea pentru sărbători, m-a tras de nas, m-a mîngîiat pe păr şi mi-a dat un pacheţel mic, dar lung, cu bucăţi de zahăr. L-am luat şi am început să ronţăi cu mare hărnicie şi decizie. La „zacăr" mă pricepeam, la ciocolată, — nu.

Şi mai ales timpul acela de septembrie '44 în afara luminii bune şi blînde mă mai încălzea pentru că pe şosea treceau şi oşti şi soldaţi români. Doi unchi ai mei, Mitică şi Ion Velea, au trecut munţii noştri ca să treacă în veşnicie în munţii Tatrei. Nici acum nu ştiu de unde şi cum puteau să-mi trimită — în vremurile acelea de sărăcie şi răsuciri vinovate şi nevinovate — vederi cu iepuraşi explicaţi în alte limbi.

Las pentru ei aici o lacrimă care, chiar căzută în cerneală de tipar, rămîne rotundă, durută şi limpede şi nepublică, alungată şi măcinată de bătaia pleoapelor şi a genelor ochilor care o vor încolţită, bărbăteşte, s-o piardă în batistă, dar niciodată s-o lase să dispară.

Nicolae Velea

MAGIA CULORII

100 de ani de la nașterea pictorului Dumitru Brăescu

nul acesta se împlinește un secol de la nașterea pictorului Dumitru Brăescu, artist cunoscut în perioada interbelică mai ales prin contribuția sa de înnoire a artei murale, pornind de la arhaicul bizantin.

Fiu al Moldovei, vede lumina zilei la 6/17 noiembrie 1886 în satul Hințești, comuna Buciumeni, județul Tecuci, în casa tatălui său, țăran posesor al citorva hectare de pămînt. El este cel de al doilea copil din cei șapte frați și surori, printre care celebra aviatoare și parașutistă Smaranda Brăescu. Cursul primar îl urmează în satul natal iar cel gimnazial la Tecuci, unde, lipsit de mijloace, este nevoit să dea meditații pentru a-și acoperi nevoile.

Avînd înclinații spre desen, în 1905 se înscrie la Școala de Belle-Arte din București, pe care o absolvă în 1912, obținînd diferite premii la concursuri (premiul N. Grigorescu în 1909 ; medalie de argint cl. II, în 1913). Dintre colegii săi amintim pictorii : Alexandru Romano, Petre Troteanu, Panait Mihăilescu, Sever Burada.

Ia parte la campaniile militare din 1913—1914, 1916—1918 și 1919, fiind mobilizat la aviație (serviciu foto-aerian), avansind pînă la gradul de locotenent. În contactul dur cu frontul, al experiențelor dramatice, continuă să deseneze și să picteze schițe și lucrări tematice de război, scene, chipuri de ostași. Dintr-un număr de 23 de picturi de mari dimensiuni 18 îi sînt achiziționate de Muzeul Militar, unele din ele pierind în incendiul ce a provocat pagube muzeului.

Lucrînd cu tot elanul, fostul discipol al lui G. D. Mirea se înscrie în Sindicatul Artelor Frumoase în 1922, participă la unele expoziții colective încercînd să se desprindă de viziunea predominantă, grigoresciană, a timpului. Astfel, picturile prezentate în cadrul Tinerimii Artistice, în 1923 sînt remarcate pentru realismul scenelor militare, a convoaielor de refugiați. Distribuția luminii, armonizarea delicată a culorilor se unește cu vigoarea desenului expresiv, cu stăpînirea penelului larg, precis și plin de energie, cum observă Victor Ion Popa în cronica sa.

În expoziția personală organizată în podul Academiei de Belle-Arte unde își avea atelierul — expune interioare, peisaje din Dobrogea, flori, nuduri, marine, Fabrica (de glucoză) de la Floreasca.

În 1924 obținînd mijloacele necesare pleacă împreună cu soția — de asemeni pictoriță — la studii în Franța și Italia. În Franța nu rămîn mai mult de cîteva luni, deoarece și-a dat seama că în Italia își poate împlini mai bine vocația.

Ajuns la Roma se înscrie și urmează Școala civilă de nud de pe lîngă Institutul superior de Belle Arte (1924—1925). Impactul cu monumentele Romei antice, cu arta catacombelor, cu comorile Vaticanului îl impresionează puternic. Nu contenește să viziteze muzeele din Neapole, frescele medievale din Perugia și Assisi. Un deosebit răsunet, prin desenul expresiv și magia culorii, au avut-o asupra sa frescele și mozaicurile somptuoase bizantine de la Veneția și Ravena. Această lume a determinat cristalizarea vocației sale, hotărîndu-l de a studia tehnica frescei și arta monumentală bizantină timpurie. Aci, Dumitru Brăescu execută numeroase copii în cărbune, tempera, ulei, după monumentele celebre cum sînt prizonierii daci după arcul lui Septimiu Sever din Roma, ce sînt apoi trimise în țară, unde pictorul se reîntoarce în noiembrie 1927.

Două uleiuri de D. Brăescu :
▲ Fabrica de glucoză (București)
▼ Natură statică (jos)

Din 1929 obține și execută diferite lucrări de artă monumentală în frescă, la Balcic, Lipova-Arad (1930) și București (monumentul din Cartierul Grivița 1931—1932), ultimul suscitînd variate opinii pentru îndrăzneala stilului adoptat, deosebit de a celorlalți confrați și a curentului dominant.

Louis Réau, criticul și savantul cercetător de artă, directorul Institutului francez din Viena, în trecere prin București, vizitînd „remarcabilul ciclu al frescelor sale", le consideră „a fi ceva din tentativele cele mai fericite care s-au făcut vreodată în țările răsăritene pentru renașterea decorației în stilul bizantin". Recunoscînd munca deosebită a lui Dumitru Brăescu, bogata erudiție și gustul în alegerea modelelor de la Argeș și Athos, savantul precizează: „România posedă, datorită lor, un ansamblu de decorație neobizantină ce nu are nimic a invidia celebrele fresce de la Vasnețav din Kiev". Încurajat de aceste aprecieri, Dumitru Brăescu realizează în continuare ansamble compoziționale murale în frescă la Bucșani — Vlașca (1933), Sita Buzăului, județul Covasna (1936—1937), Brădet-Argeș (1943). Dacă pictura sa din monumentul de la București desfășura fonduri închise din care se detașau figuri și scene cu accente dramatice, construite cu rigoarea unei stilizări impresionante, la monumentele ulterioare Brăescu adoptă fondurile deschise ocru și roz, pe care profilează cu desen sigur, ferm și cu o simplitate calmă, personaje și arhitecturi, cu rapeluri de alb și negru.

Din 1938 pînă în 1941, fiind mobilizat la Craiova și București în cadrul Flotilei I Aerostație, activitatea sa plastică a fost mult redusă. De la această dată pînă la 15 decembrie 1947 — cînd Dumitru Brăescu se stinge din viață în urma unei congestii pulmonare la București, în această ultimă perioadă a existenței sale, s-a făcut remarcat prin cîteva portrete și o compoziție în mozaic de piatră, apreciate de profesorul Oprescu în cadrul expoziției Tinerimea Artistică.

Dacă prin pictura în ulei din prima perioadă se încadrează cu aportul său de sensibilitate și poezie în școala românească post grigoresciană, în schimb, prin arta sa murală Dumitru Brăescu marchează un moment semnificativ, aducînd un suflu înnoitor. Întoarcerea la sursele artei monumentelor românești, la expresivitatea decorativă viguroasă, de origină bizantină arhaică, opusă manierismului decadent, șablonard, nesemnificativ plastic o datorăm în primul rînd acestui artist temerar.

Dragoș Morărescu

Din istoria școlii superioare și a institutelor științifice românești

● 7 noiembrie 1860. **Se inaugurează, în prezența domnitorului Alexandru Ioan Cuza, prima instituție de învățămînt superior din țara noastră — Universitatea din Iași, avînd la constituire 4 facultăți : drept, filozofie și litere, științe și teologie.**

● Septembrie 1865. **Este promulgată Legea instrucțiunii publice, potrivit căreia învățămîntul trebuie să fie unitar în întreaga țară: primar (de 4 ani) obligatoriu și gratuit, secundar de 7 ani și universitar de 3 ani.**

● 16 iulie 1865. **Prin decret domnesc ia ființă Universitatea din București, care la întemeiere avea 3 facultăți : științe, filozofie și litere, drept.**

● 1 aprilie 1866. **Ia ființă Societatea literară, care un an mai tîrziu se transformă în Societatea academică română, primul președinte al acestei înalte instituții științifice fiind Ion Heliade Rădulescu. Societatea avea la înființare 3 secțiuni : literară, istorie-arheologie, științe naturale. La 29 martie, Societatea devine Academia Română, pentru ca din 1949 să se transforme în Academia Republicii Populare Române, iar în 1965 în Academia Republicii Socialiste România.**

● 24 august 1867. **Ia ființă Biblioteca Societății Academice, care din 1879 devine Biblioteca Academiei Române.**

● 1869. **Este întemeiat Institutul de învățămînt agronomic din Cluj, care în 1906 devine Academia de agricultură, în 1929 Academia de înalte studii agronomice, iar în 1948 Institutul agronomic „Dr. Petru Groza".**

● 4 decembrie 1869. **Se deschid la București cursurile Facultății de medicină, instituție ce avea la bază Școala națională de medicină și farmacie, înființată în 1858 de Carol Davila.**

● 10 noiembrie 1872. **Este inaugurată Universitatea din Cluj, care avea la deschiderea cursurilor 4 facultăți : litere și filozofie, drept, medicină, științe ale naturii și matematică.**

● 1867. **Se deschide la București, Școala de poduri, șosele și mine (cu o durată de 5 ani), care în 1881 se transformă în Școala națională de poduri și șosele ce acorda de acum titlul de inginer. Din 1920, instituția devine Școala Politehnică, avînd 4 secții : construcții, chimie industrială, electrotehnică, mine și metalurgie.**

● 1877. **Se constituie Societatea de științe medicale din România.**

● 13 decembrie 1879. **Sînt inaugurate cursurile Facultății de medicină din Iași.**

● 1897. **Se constituie la București, Societatea de medicină veterinară.**

● 1897. **Petru Poni organizează la Iași primul laborator de chimie destinat cercetărilor științifice.**

● 1899. **Ia ființă la București Societatea naturaliștilor.**

● 1899. **Spiru Haret dă legea privind reorganizarea învățămîntului.**

● 1904. **Își deschide cursurile la București Școala superioară de arhitectură, devenită în 1932 Academia de arhitectură, iar în 1952 Institutul de arhitectură „Ion Mincu".**

● 1906. **Ia ființă în Capitală Institutul geologic al României.**

● 1908. **Ia ființă Observatorul astronomic din București.**

● 28 septembrie 1913. **Începe să funcționeze la București Academia de înalte studii comerciale și industriale (azi Academia de studii economice), prima instituție de învățămînt superior economic din țară.**

S. Alexandru

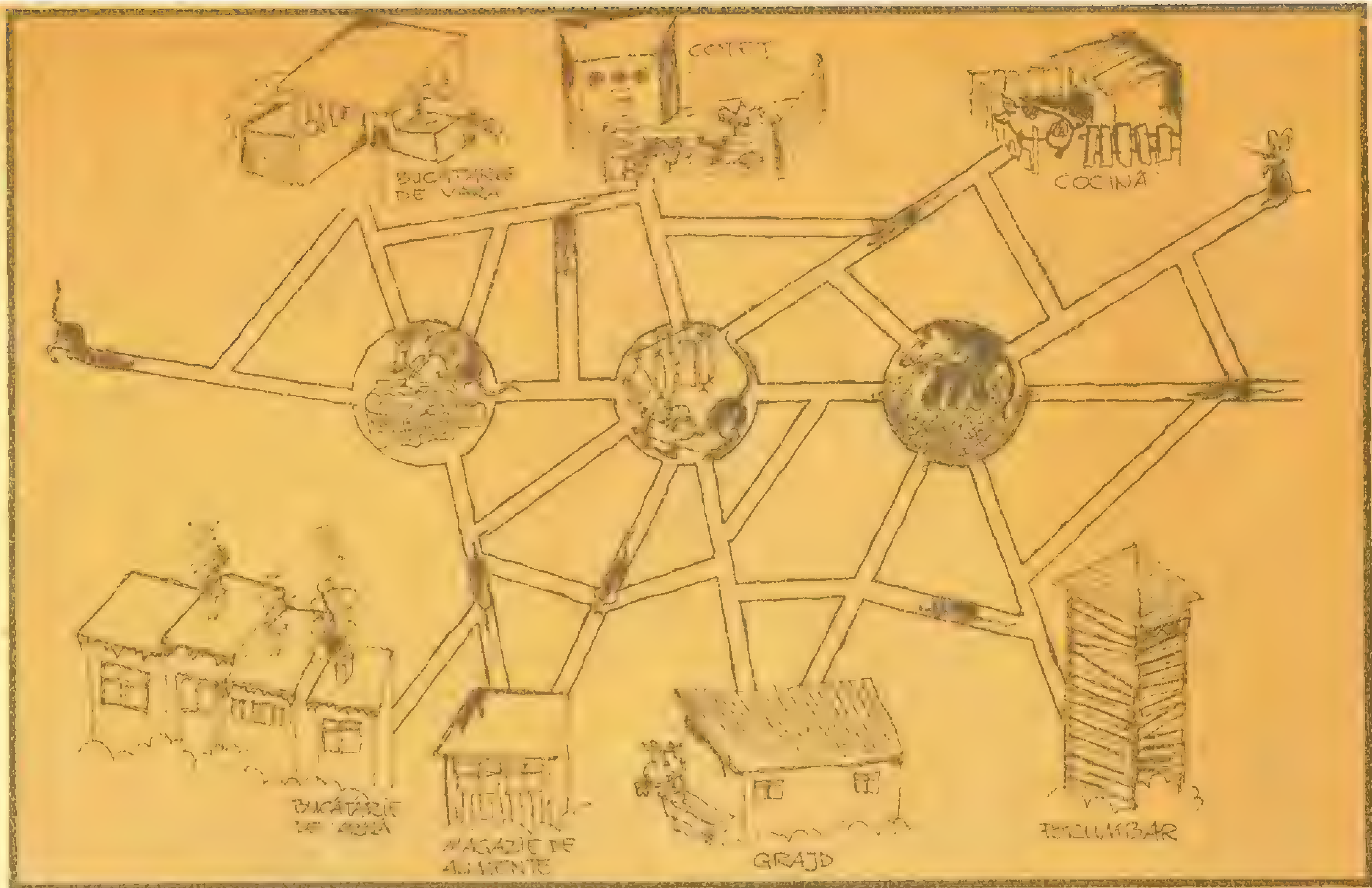
Curiozităţi

I-a fost dat omului ca în îndelungata sa aventură terestră să se reîntoarcă mereu la condiţiile primare de existenţă. În întreaga sa istorie omul a fost supus unor încercări incredibile. Nu o singură dată populaţii întregi au fost decimate, fie de cataclisme naturale, sau boli, fie de războaie pustiitoare, de progromuri rasiale sau religioase.

O asemenea dramă s-a consumat în Roma antică, la începutul mileniului I e.n., cînd o mare parte a populaţiei, care trecuse la creştinism, a trebuit să se refugieze în măruntaiele pămîntului pentru a se salva de urgia autorităţilor păgîne şi mai tîrziu de năvălirile popoarelor migratoare. Unele dintre aceste popoare au trecut prin foc şi sabie populaţiile băştinaşe şi avutul lor.

Datorită persecuţiilor, cultul creştin care cuprinsese mase tot mai largi trebuia să-şi desfăşoare activitatea în cea mai mare taină. Aşa a început istoria catacombelor de la Roma şi Napoli în care îşi îngropau creştinii morţii şi tot acolo se ţineau slujbele religioase. Intermitent, galeriile respective cît şi sanctuarele folosite pentru slujbe serveau drept locuinţe datorită înăspririi persecuţiilor.

Mergînd prin galeriile catacombelor de la Roma mi-a venit în gînd o întîmplare din copilărie care m-a făcut să asociez nişte lucruri şi să mă gîndesc că exista o perfectă asemănare între condiţiile de viaţă şi sistemul de organizare din catacombe şi cele ale şobolanilor.

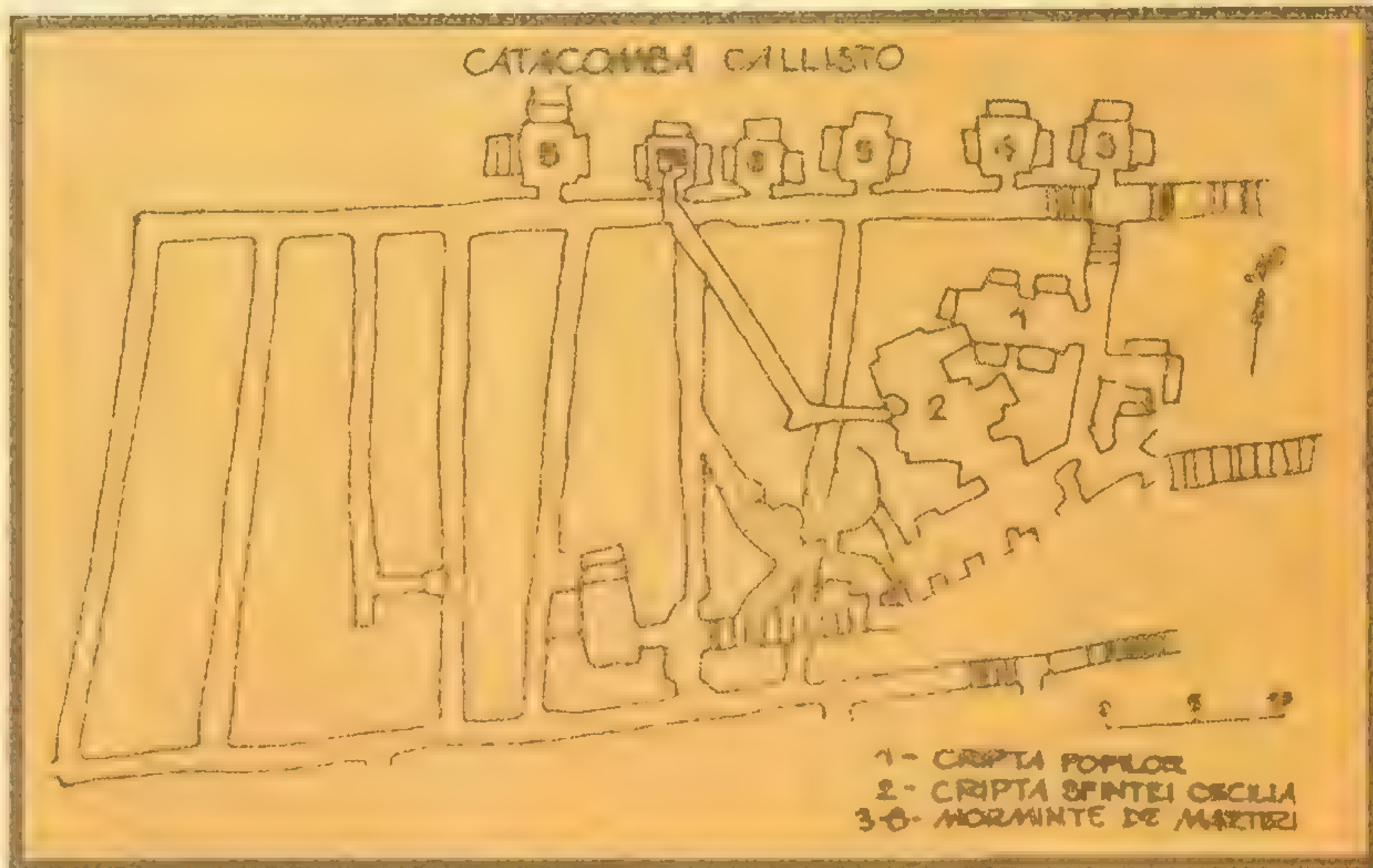
Într-o dimineaţă, prin anii treizeci, tata s-a dus să dea drumul la păsări din coteţ şi cînd a deschis uşa, a fost surprins de faptul că răţuştile nu fac gălăgie cum le era obiceiul. Se aplecă, se uită în coteţ şi observă că în mijloc se afla o mogîldeaţă, dar din cauza întunericului n-a putut să deslușească ce era şi atunci a întins mîna să pipăie, dar a tras-o iute înapoi. Ceva îl muşcase de un deget şi-i curgea sînge. Luă un felinar şi-l introduse în coteţ. Să nu-i vină să creadă ceea ce vedea : toate răţuştile fuseseră omorîte şi făcute grămadă, iar un şobolan le păzea în timp ce alţii le cărau pe galerii.

Casa noastră se afla foarte aproape de moară, fapt ce a dus în timp la infiltrarea şobolanilor prin galerii subterane în toată ograda.

Pe lîngă pericolul de infestare, şobolanii ne provocau mari pagube materiale. Le era greu să care hrana tocmai de la moară si atunci foloseau baza locală de aprovizionare. Cărau pe galerii tot ce era comestibil pentru ei : grăunţele de la vite şi păsări, porumbul din porumbar, alimentele lăsate la întîmplare, ouă, pui mici etc.

Cîinii, pisicile, otrava, cursele erau mijloace puţin eficace pentru numărul mare de şobolani. Îmi aduc aminte de o trăsnaie a bunicii care s-a dezbrăcat într-o noapte în pielea goală, a încălecat pe o mătură şi rostind nişte vorbe anume învăţate de la o altă babă, a pornit-o peste cîmp spre moară să ducă şobolanii înapoi de unde veniseră. Se pare că şobolanii pe timpul acela nu cunoşteau graiul omenesc pentru că nici unul nu s-a sinchisit de vrăjitoria bunicii.

Războiul pe viaţă şi pe moarte cu şobolanii a fost declanşat de tata în dimineaţa aceea cînd şobolanul a atentat la integritatea lui corporală. Toţi unsprezece membri ai familiei, înarmaţi cu lopeţi, cazmale, furci, ciomege am declanşat bătălia la care luau parte doi cîini şi vreo cinci pisici. Este aproape incredibil, dar animalele s-au angajat în acea bătălie cu tot „devotamentul", mai ales cîinii care au stat alături de noi toată ziua.

Atacul a început de la coteţul de găini. Pornind de la gura galeriei respective am dat de primul „sanctuar" unde am surprins cîteva femele cu pui şi un mare depozit de alimente. De la locul respectiv am pornit simultan săpăturile pe toate galeriile ce porneau în diverse direcţii. Şobolanii surprinşi de înaintarea noastră rapidă căutau să se salveze, dar nu scăpa nici unul. Cei ce scăpau de loviturile noastre erau prinşi de cîini şi de pisici. La un moment dat ne scăpase un şobolan cît un purcel. Grivei s-a repezit după el şi l-a prins cu dinţii de mijloc de chiţăia şobolanul ca din gură de şarpe. Cîinele îl balansa căutînd să-i frîngă şira spinării. La un moment dat şobolanul se răsuceşte şi prinde cîinele cu ghiarele de bot. De data aceasta era rîndul lui Grivei să schiaune, dar bătălia a continuat şi nu i-a dat drumul şobolanului pînă nu l-a răpus. Un adevărat „viteaz", păcat că recompensa nu putea să fie dincolo de un boţ de mămăligă !

La un moment dat, un alt şobolan a căzut într-o groapă de vreo doi metri adîncime unde urma să fie instalat un nou WC. Fratele meu cel mare a intrat după el. Şobolanul văzîndu-se încolţit a început să sară, cu intenţia de a-l prinde de faţă. Cu foarte multă greutate a reuşit să-l omoare.

Bătălia a durat o zi întreagă. Pe măsură ce săpam, noi şi noi galerii şi „sanctuare" ne apăreau în cale. Curtea arăta ca un teren de luptă brăzdat de tranşee. Apare un şobolan printre picioarele noastre şi tata se repede cu furcoiul să-l înfigă în el dar din greşeală i l-a înfipt lui Traian în picior. Un corn de la furcă i-a străpuns laba piciorului şi a trecut prin talpa pantofului. Cînd a tras furcoiul, sîngele a ţîşnit ca dintr-o fîntînă arteziană. Pînă la urmă n-a păţit nimic rău, iar rana s-a vindecat în cîteva zile. Pentru un moment se produsese panică în tabăra noastră, dar ne-am regrupat forţele şi am continuat mai departe lupta. Înainte de asfinţitul soarelui întreaga reţea de galerii a fost distrusă. Multă vreme după aceea nu s-a mai ivit picior de şobolan prin ograda noastră.

Spuneam la început că vizitînd catacombele mi-am amintit de întîmplarea cu şobolanii. Sistemele de viaţă şi de organizare ale acestor vieţuitoare mi-au produs o profundă impresie. Atunci m-am convins că nici o specie de animale nu trăieşte la întîmplare, că în totul există o ordine şi, de ce n-aş spune, o disciplină de la care numai oamenii îşi permit uneori să se abată.

În construcţia sistemelor de galerii există o anumită „concepţie" strategică. Spiritul de conservare a speciei îi determină să ia măsuri de prevedere pentru a nu fi surprinşi de eventuali inamici. Din capul locului şobolanii îşi construiesc mai multe intrări şi ieşiri, mai multe locuri pentru refugiu în caz de nevoie.

Întorcîndu-mă la catacombe, timp de cîteva ore cît a durat vizitarea lor, am încercat să mă transpun în situaţia acelor oameni care au fost nevoiţi să le folosească şi trebuie să recunosc că mi-a fost greu să accept măcar ideea unei asemenea vieţi.

Oare cîte generaţii or fi lucrat la catacombele respective, dacă specialiştii apreciază că în total lungimea galeriilor folosite ar fi de circa o mie de km ? Mii de vagoane de pămînt au trebuit cărate cu spinarea de către adepţii creştinismului. Ce tribut greu au avut de plătit cei care au îndrăznit să se ridice împotriva religiei oficiale.

Folosirea intensivă a catacombelor este atestată de numărul mare de morminte descoperite numai într-o catacombă mică cum este cea a Sfintei Agnese care măsoară 1 600 m lungime şi cuprinde 5 763 de morminte. Viaţa intensă din catacombe este atestată şi de existenţa a numeroase opere de artă care împodobesc în special locurile de adunare ale acestora. Se întîlnesc numeroase

fresce, reliefuri, statui înfățișînd scene religioase sau personaje ale cultului creștin.

În timpul năvălirii popoarelor migratoare, catacombele serveau drept adăpost nu numai pentru populația creștină. În fața primejdiei certurile de ordin religios se atenuau, trecînd pe planul al doilea.

În schița din pag. 139 se poate vedea cum arătau catacombele Papei Callisto (sec. III e.n.) destinate înmormîntării ierarhiei bisericești, cît și martirilor religiei creștine.

Se spune că sfinții Petru și Pavel au fost înmormîntați în catacombe, iar mai tîrziu (sec. III e.n.), rămășițele găsite au fost reînhumate în biserici de suprafață.

De o parte și de alta a galeriilor etajate sînt înmormîntați muritorii de rînd, ale căror morminte se pot vedea și în zilele noastre.

Drumul Golgotei trecea probabil prin catacombele Romei antice. Creștinismul și-a plătit scump dreptul la existență. Arginții primiți de Iuda ca preț al trădării au deschis drumul unei îndelungate suferințe, unui calvar fără de sfîrșit. Vizitînd catacombele, acea parte care prin strădania arheologilor a fost redată turismului, încerci sentimente de uimire, de groază, dar și de respect pentru acea lume subterană care, înfruntînd tirania și despotismul împăraților Romei, s-a adaptat la viața de cîrtițe trăind, iubind și murind în acele galerii subterane.

Gheorghe Constantinescu

Mihai Constantin Papuc

Pe cărări de munte

PARAFRAZĂ LA „CABANA TREI BRAZI"

N-ai să poți în veci să prazi,
Sau cu focuri mari să arzi,
Cît stingeau ieri, printre brazi,
La cabană, vreo trei „barzi"...

PE TRASEU

Atît de bun a fost marcajul,
C-am ocolit perfect barajul
Și am ajuns, cu mic cu mare,
În... lacul de acumulare !

UNUI MARE FRICOS

Obstacolele, chiar mărunte,
Le-nfruntă-atîta de vîrtos
Că-ți vine să-l compari c-un munte...
Prăpăstios !

Gh. Mitroaica

ȘTIAȚI CĂ...?

● Falnicii molizi și brazi din Carpați (dintre care unii ajung la 40 m înălțime) sînt printre cei mai înalți din Europa. Recordul continental îl deține un brad înalt de 60 m, situat pe valea pîrîului Arțag, afluent al rîului Buzău.

● Pe platourile înalte de 2 500 m din Sierra Nevada (S.U.A.) crește arborele mamut Sequoia, care atinge o înălțime de 150 m, iar trunchiul are o circumferință de peste 40 m. În trunchi se poate face un tunel prin care pot trece simultan în sensuri opuse două camioane. Pentru a-l putea cuprinde sînt necesari 30 de bărbați cu brațe întinse. Pe trunchiul retezat se poate organiza un ring de dans pentru o orchestră și 30 de perechi de dansatori. Cheresteaua obținută atît din trunchi cît și din ramuri (au 20—30 m lungime și 2 m grosime) poate fi încărcată în 600 vagoane.

● Pe continentul Australia crește eucaliptul care poate atinge înălțimea de 165 m. Pînă la 90 m înălțime, trunchiul nu are crengi, după care începe coroana ale cărei frunze, în perioada secetelor lungi, se aprind foarte ușor.

● Arborele de pîine al maimuțelor sau baobabul impresionează și el prin dimensiuni — înălțimea între 25—30 m și un diametru al trunchiului de 9 m. Are un lemn moale care păstrează o mare cantitate de apă. În perioada secetoasă, elefanții însetați rup bucăți din trunchiul moale pe care le mănîncă potolindu-și setea.

● Printre speciile lemnoase ușoare se remarcă teiul, salcia, plopul, bradul, molidul. Cel mai ușor lemn este însă cel de balsa, ce crește în Anzii Cordilieri. Un metru cub al acestui lemn cîntărește 40—60 kg.

● Sînt unele specii lemnoase foarte grele, încît puse pe apă nu plutesc, ele se scufundă. Cunoscute sînt tisa, saxaulul, manglierul, lemnul de tic sau piptadenia africană din Africa tropicală ale căror greutăți specifice sînt mai mari decît cea a apei.

● Cele mai lungi plante de pe glob sînt: alga brună (200—400 m) din Oceanul Pacific și mările Australiei, liana Calamus rotang (100 m) din Asia și Africa, liana diavolului (400 m lungime) din pădurile tropicale.

● Palmierul seișelelor se găsește într-un singur loc pe glob, în insulele Seychelles. Are fructe lungi de 50 cm, groase de 35 cm și grele de 25 kg. Din sămînța lui (15 kg) se pot face vase cu o capacitate de 8 litri. Pentru ca fructele să se coacă sînt necesari 10 ani.

● Pe coastele aride ale dealurilor din Portugalia și Maroc crește planta insectivoră care prinde victimele cu ajutorul unor perișori lipicioși. Localnicii o atîrnă la uși și ferestre pentru a prinde muștele.

● Planta insectivoră Saracenia ce crește în mlaștinile Floridei (S.U.A.) are frunze sub formă de urnă. Pereții urnei, înalți de 60—70 cm, sînt netezi și lipicioși, ceea ce face ca insecta să alunece căzînd într-un lichid ce o va digera.

● Unele specii de plante, pentru a se apăra, secretă substanțe puternic mirositoare (frăsinelul, izma, pelinul, ciocul berzei) sau toxice (aliorul sau laptele cîinelui, iarba fiarelor, macul) care îndepărtează imediat animalele.

● Un interesant caz de apărare se întîlnește la Mimosa Pudica, originară din Brazilia. Atinsă, frunzele se string și se lasă în jos. Dacă lovitura este puternică toate frunzele se lasă în jos iar planta ia aspectul unei tufe uscate. După 30 minute frunzele își revin la normal.

● Pentru apărare unele plante folosesc undele electromagnetice a căror influență se simte de către animale, pînă la o distanță de 2,5 m, fiind astfel ocolite. Așa este cazul speciei ce crește în Nicaragua — Phitologica electrica.

● Caracteristici deșertului mexican sînt cactușii. Mai cunoscut este Careus Giganteus, înalt de 8—12 m și cu un diametru de 50 cm. Din fructele lui se obține bere și sirop, băuturi căutate de indigeni.

● În deșerturile Karakum și Sahara cresc plantele lemnoase saxaulul alb și saxaulul negru, lipsite de frunze; au lemn de culoare închisă, foarte tare, nu se poate tăia, dar se poate sparge cu piatra.

● Pe nisipurile deșertului Kalahari (Africa de Sud) crește planta Naras, înaltă de 1—2 m. Are rădăcini groase de 10 cm și lungi de 15 m, ce depozitează apa absorbită de la adîncimi mari. Dacă nisipul o acoperă, ea crește pînă cînd ajunge la lumina zilei. Dacă nisipul este spulberat planta se întinde pe nisip și se fixează cu noi rădăcini.

Dan Ioanițescu

Mă întorceam, visînd, din drumeție la cabană, pe o ciudată întindere netedă săltată la 1 200 m altitudine. Deodată, din adîncul dolinelor porni să suie un abur des lăptos la culoare, care mă învălui din toate părțile ca o ceață. Se întindea pe toată lărgimea platoului în vălătuci leneși. Auzisem cîndva de acest fenomen al Padișului dar uitasem de el. Umbra de spaimă ce mă iscodea s-a topit însă amintindu-mi originea ceții. Din pîlniile înfundate cu apă ce-s presărate pe platou se ridică după apusul soarelui acel abur ce-l vedeam și neavînd unde să se scurgă se tîrăște la nivelul pămîntului, pînă ce în zori, frînt de sulițele soarelui, se destramă.

Cîmpia suită la înălțime a Padișului este centrul unui cerc de nespuse frumuseți naturale. Străjuită în punctele cardinale de Măgură Vînătă, Vărăștioaia, Băleasa și Biserica Moțului, culmi pline de expresivitate, ea îmbie drumețul cu nenumăratele-i poteci. Nu sînt multe locuri în lume care să se poată mîndri cu fantezia năstrușnică a carstului de aici. Din această pricină priveliștile apar cu adevărat de basm deși le vezi aievea cu ochii.

Povestea începe aici, colorată ca noianul florilor de tot felul revărsate peste întregul Padiș ca într-un parc. Stîna de Vale e la un drum de 6—7 ore către prăvălișul Văii Iadului și calma majestate a vîrfului Poieni. În toate direcțiile însă drumurile dezvăluie frumuseți fără număr : ponoare, izbucuri, peșteri și grote, ghețari, văi adînci și răsucite, puternice formații pietroase, păduri de brazi cățărate neverosimil uneori pe pereți abrupți.

Dacă o pornim spre Gemănata sau Căputi, drumul se cufundă într-o regiune sălbatecă, abia umblată, care ascunde peșteri necercetate și ponorul unde se pierde sub pămînt învolburarea a două ape, Ursul și Pîrîul Sec. Altă cale duce spre Valea Cetăților cu minunatele ei turnuri, tunele, hornuri și cascade și al cărei cel mai de seamă tezaur este avenul de la Vranița. Același decor parcă ireal te însoțește și pe drumurile ce duc la Peștera Zmeilor din Onceasa, la Peștera Alunului, la Barsa cu Peștera Neagră și groapa ghețarului, la Cheile Bulzului cu cascade și săritori zgomotoase sau în zeci de alte locuri nenumite dar tot atît de frumoase.

Le-am umblat pe toate. Le-am mîngîiat cu privirea, extaziat. Le-aș turna și în slovă dacă aș putea, dar mi-e teamă să nu le stric farmecul. Prin peșterile acestea adînci (și cîte mai sînt în Apuseni numărate cu zecile) te pătrunde fiorul tainelor pămîntului. Un român de pe aceste meleaguri care și-a purtat faima în lume, profesorul Emil Racoviță, savant de mare suprafață, a deslușit aceste taine întemeind o știință nouă. Speologia cu el începe și bogatul „material viu" românesc pentru explorare ușurează continuarea tradiției de către numeroșii urmași crescuți la Institutul de specialitate din Cluj-Napoca, fondat de Racoviță și care-i poartă numele. E o meserie care implică pe lîngă caracterul veșnic scormonitor al omului de știință și o bună doză de romantism și poezie.

Dintre toate drumurile pe care le putem străbate, cel către Cetățile Ponorului lasă amintirea cea mai impresionantă. Nu degeaba din cauza fenomenelor carstice unice, toponimia îi păstrează și numele de „Cetatea Minunilor".

Din poiana Padișului se adîncesc 13 ponoare care, unite, tăinuiesc sub pămînt un rîu ce reiese la suprafață prin izbucul din poiana Ponor formînd un mic lac așezat într-o peșteră. Din lac izvorăște un rîu care după cîteva sute de metri de bolboroseli se afundă iarăși sub pămînt. De la acest loc, în depărtare, se vede înălțîndu-se din verdele dens al coniferelor peretele alb al Cetății Ponorului. Complexul stîncos e format din trei gigantice doline, o peșteră, un izbuc și un rîu subteran ce se strecoară printr-un tunel lung de 4 km. De la distanță totul pare ca o înlănțuire de pereți drepți, crenelați, legați prin porți boltite, adăpostind căldări de proporții uriașe. O cetate în adevăratul sens al cuvîntului, atîta doar că a fost concepută după planurile unui arhitect căruia nimeni și nimic nu i-a putut stăvili strania fantezie.

Tunelul de care pomeneam nici n-a fost încă explorat în întregime. Abia 2 km au fost cercetați și aceștia după anevoioasa traversare a 14 adînci lacuri subterane. „Poarta" principală a cetății e o boltă largă și înaltă de 70 m cioplită în peretele de calcar, care are și el impunătoarea statură de 200 m. Pătrundem prin poartă copleșiți de măreție. În stînga, într-o galerie scundă, ne întîlnim cu apa care s-a mistuit departe pe alt drum spre peștera Căputi. Șuvoiul de apă se prăvale în gaura neagră a tunelului de 4 km. Păcat că nu putem pătrunde pe galeria cu volburile apei.

De la ultima dolină a cetății se deschide pașilor un drum nou cu alte și alte frumuseți. Turiștii versați l-au denumit „circuitul galben". Numirea n-are nimic misterios dacă te gîndești la culoarea punctului de pe marcajul cărării care, la rîndu-i, se trage din denumirea locului unde duce : Valea Galbinii. E unul din multele itinerare memorabile ale Apusenilor. Ne întîlnim aici cu niște chei lungi și sălbatice prin care pătrunzi anevoios. Pe alocuri distanța dintre pereții de stîncă e numai de 8—10 m. Aici este Cascada Tunel unde apa se zvîrle afară din gura unei grote urluind asurzitor. La ieșirea din chei drumul duce, urcînd greu, peste pereți stîncoși către Poiana Florilor și apoi la ghețarul de la Focul viu. Fisura de acces a acestuia, ascunsă de o vegetație luxuriantă, ne conduce într-o sală pardosită toată cu gheață. Cîteva stalagmite lucind la lumina ce pătrunde furiș par niște enorme limbi de foc împietrite. Dincolo de ele se cască o ruptură în care nu coboară decît încercații și cu un noian întreg de ustensile. Drumul se încheie la Piatra Galbinii de unde ochiul cuprinde o largă și bogată priveliște asupra munților. Și mai descoperi de aici drumuri nenumărate pe care le poți străbate încă și încă.

Mă gîndesc la acest tărîm presărat cu puțuri adînci în piatră, din care se deschid galerii unite tainic de șuvoaie subterane ; la pereți de stîncă albicioși ascunși de verdele întunecat al brădetului, în care se cască guri de peșteri uriașe ; la rîpele, văile și pîlniile mari prin care pămîntul soarbe apele. Mă gîndesc la zbaterea apelor în beznă, inconștiente de splendorile lăsate de clocotul lor milenar. La tot acest tărîm de nebănuite frumuseți mă gîndesc. Și nu mă mir deloc că într-un astfel de leagăn s-au născut din mintea și mîna omului frumuseți pe măsură. Le găsesc risipite în satele din jur peste tot, și le păstrez în minte ca pe un dar neprețuit.

Nică Drian

„SĂRITOARE", CASCADE PE UN RÎU DE MUNTE DIN APUSENI

GHEȚARUL FOCUL VIU

IZBUCUL PONORULUI

STÎNA DE VALE

FĂURITORII DE TULNICE

Binecuvîntat de natură cu atîtea bogății, pămîntul țării noastre s-a dovedit încă din cele mai îndepărtate momente din istoria sa umană propice cultivării viței de vie.

Vinurile din nordul Dunării prețuite de greci, izvor de vlagă pentru dacii lui Burebista și Decebal, nelipsite de la ospețele și festivitățile daco-romanilor, ale domnitorilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania, erau gustate din plin și apreciate în afara meleagurilor românești.

DIN ISTORIA VITICULTURII

VINURILE DE VIAȚĂ LUNGĂ

Preocupare de bază constantă și permanentă a românilor, cultura viței de vie, sursă alimentară și producătoare de vin, a cunoscut o dezvoltare tot mai mare de-a lungul timpului, devenind o sursă importantă de venit. Cultivatorii de viță de vie manifestă interes tot mai crescut pentru cultivarea celor mai bune, și mai producătoare soiuri de viță de vie și vinuri, la nivel european, erau gata să aducă și specialiști din străinătate, pentru a învăța din experiența producătorilor din alte țări. Preocupați de bunul mers al acestei ramuri a agriculturii, cultivatorii vîlceni au făcut demersuri prin prefectul districtului, Dimitrie Simulescu, pentru aducerea din Franța a 3 cultivatori de vie. Răspunsul l-a primit de la Paris prin 2 epistole, cu data de 11 și 14 ianuarie 1869 în sensul că: „au fost găsite cele 3 persoane pe care le-ați cerut". La scurt timp, același prefect a intervenit la Ministerul agriculturii pentru obținerea „autorizației de aducere a acestor cultivatori pentru 3 ani căci în acest timp vom putea forma asemenea cultivatori din tinerii noștri". Făcînd obiecție asupra aducerii în țară a celui de-al treilea cultivator, care se pricepea și la producerea de diferite soiuri de vinuri în special șampanie, prefectul județului Vîlcea nota: „din vinul Drăgășanului s-ar putea fabrica cea mai bună șampanie, mai cu osebire din vinul tămîiosul, care ar fi unic, și pentru prima oară reprodus, deoarece nici în străinătate nu există șampanie cu buchetul vinului de struguri tămîiosu, contînd mult că am putea reuși chiar de a se vinde în străinătate, și mai cu osebire în Rusia, unde țara nu este vinicolă în general". Referindu-se la cheltuielile de suportat „găsește prea exagerat prețul pretins de acel cultivator, mai cu seamă pentru începutu, dar dacă ar consimți să vie cu 20 franci, sîntem de opinie a se aduce, și un asemenea cultivator, deși, statul este expus a face sacrificii în prezent, dar mai tîrziu se vor produce învederate avantaje".

Podgoria încinge ca un brîu pămîntul românesc din Banat și pînă în nordul Moldovei. Aria de răspîndire a viei este consemnată în izvoare documentare mai în toate județele țării, iar a podgoriei în înțelesul de zone viticole compacte în 16 regiuni viticole. Cotnarul, Nicoreștiul, Panciul, Odobeștiul, Coteștiul, Iveștiul, Pietroasele, Dealul Mare, Drăgășanul, Murfatlarul, Niculițelul sînt considerate zone viticole renumite „cu regiuni viticole importante și înfloritoare", iar Dorohoiul, Suceava, Neamțul, Bacăul, Romanul sînt categorisite „de rangul al 3-lea" sau „mai puțin populate cu vii, prin numărul redus al viilor și calităților inferioare ale vinului".

În ce privește sistemul de cultură al viței în județul Dîmbovița „este același ca și în județul Prahova, diferind însă de sistemul de cultură din județul Putna". În județul Putna „lucrările de cultură a viilor diferă întrucîtva de acelea obișnuite prin alte localități ale țării, și mai cu seamă de acela din județul Prahova". În podgoriile Brăilei în suprafață de 153 ha, 2 500 m.p. „viile sînt plantate prin împrăștiere un singur butuc ajungînd o suprafață de la 5 la 10 m.p., ceea ce ar veni aproximativ 1 430 butuci la un ha".

Denumiri ca tăiatul, hărăcitul, cercuitul, primul săpat, plivitul, al doilea săpat, recoltatul și copcitul constituie fazele evolutive ale cultivării viței de vie. Prețul pogonului de vie lucrătoare, producția medie, prețul de vînzare a vinului, costul cultivării unui pogon de vie, variază de la o regiune viticolă la alta, în funcție de natura solului, productivitate, calitatea vinului, întinderea viei, importanța podgoriei.

Procesul de vinificație este în general același, el îmbracă totuși și forme specifice de la o regiune la alta. În județul Brăila el decurgea astfel: „Strugurii culeși într-un hîrdău și mistuiți se toarnă în cadă, de aici imediat se trec în sac de pînză, care se calcă cu picioarele în linu. Mustul care curge în mostilă (curătoare) este strecurat prin un ciur de sîrmă, care nu permite să treacă decît lichidul curatu, de aici apoi se pune în butie sau boloboace. Fermentațiunea este deschisă, rareori se face ca gazul, acid carbonic, să treacă prin vasul cu apă. După ce fermentațiunea e terminată se astupă vrana cu un dop puternic, și pentru ca să se oprească orice ieșire a gazelor, sau contactul aerului cu vinul, se acoperă vrana cu cenușă muiată în apă. Pentru a se fabrica vinul de calitate mai superioară strugurii mustuiți se lasă pînă la 8 zile în cadă, și apoi se trage ravacu, alteori în timpul iernii, cînd gerurile sînt mari, buțile se scot afară, lăsîndu-se goale de 20—40 cm, și după ce au înghețat, restul rămasu lichidu se trage în alte butoaie mai mici. Apa solidificîndu-se la temperaturi mult mai mici decît alcoolul, în butie nu va rămîne decît puterea vinului, care apa înghețată fiind mai ușoară se ridică și depune pe pereții vasului".

În ceea ce privește soiurile de struguri acestea nu sînt aceleași, diferă de la o regiune la alta. În podgoria Odobești întîlnim soiuri indigene ca: galbena, plăvana verde, tămîioasa, crăcana, negru moale, negru vîrtos, cît și într-o mică măsură varietăți străine doar la 2 proprietari, aduse din Franța de 10 sau 12 ani. În județul Dîmbovița întîlnim alte soiuri de struguri cum sînt: gordinul alb și negru, voiculeasca, sasca, ciolanul roșu, coarnă albă și roșie, vulpea și mai rar tămîioasa.

Statul a manifestat un interes deosebit față de această avuție națională, deschizînd credite și înființînd servicii de resort specializate pentru combaterea dăunătorilor și perfecționarea recoltei. În 1884 cu prilejul constatării existenței filoxerei în podgoria de la Dealul Mare, jud. Prahova, s-a instituit o comisie filoxerică la Ploiești, și o comisie centrală la București care să inspecteze toate viile din țară. În vederea apărării viței de vie de flagelul filoxerei s-a deschis în același an **1884 un credit** în valoare de **50 000** lei și „a însărcinat pe dl. Brînză să meargă peste 2 luni să studieze chestiunea filoxerei în străinătate, și să cumpere o colecție de cărți și publicații relative la filoxeră".

Totodată s-a aprobat „înființarea unei stațiuni filoxerice compusă din un birou de informații și de statistică, dintr-un mic laborator de micrografie, și o vie pentru experiențe", și s-a intervenit pe lîngă Ministerul de Externe „să procure legile și regulamentele altor țări bătute de filoxeră și s-au primit cîteva din Franța și Rusia". La un an de zile, la 20 martie 1885, s-a promulgat legea pentru combaterea filoxerei, prin care se instituie pe lîngă Ministerul Agriculturii o comisie superioară, și un serviciu exterior special cu o stațiune filoxerică în județul Prahova. Prin legea din 1 iunie 1891 art. 3 se înființează noi stațiuni viticole în regiunile filoxerate „cu **pepiniere și vii model** precum și cîmpuri de **experiență și demonstrațiuni** pentru studierea și experimentarea și aplicarea tuturor procedeelor avînd ca scop conservarea și reconstituirea podgoriilor țării".

În locul viilor distruse de filoxeră și alți dăunători ca ariçi sau ariceala, nu se reîmplantează orice soi de vie, ci vii altoite, în special cu vițe americane.

Astfel ia ființă serviciul viticol cu scopul „ca să se refacă viile și reconstituirea lor **să se facă exclusiv numai cu vițe americane altoite**". În acest sens s-au înființat pepiniere la **Strehaia și Țintea** ca: „pepiniere mari pentru producerea materialului american brut, și este pe cale de a se înființa și o a treia la **Buzău la Istrița**". Aceasta din urmă, trebuia să ducă „pe de o parte la mărirea și sporirea producției materialului american, din varietățile judecate mai convenabile țării noastre, iar pe de alta, de a grupa în vie diferiți hibrizi portaltoi americani, care au început a se afirma de o adaptațiune mai ușoară în terenurile argiloase mornoase, calcarii, precum și diferitele varietăți românești altoite în scop de a studia afinitatea altoiului și portaltoiului, productivitatea. Partea grea și delicată însă pentru noi de acum înainte va fi aceea de a avea altoi autentici de valoare, și oarecum speciali unei podgorii în pantă".

Cerința de viță altoită este tot mai mare, dovadă a interesului continuu pentru cultivarea viței de vie de înaltă productivitate și cu struguri de calitate superioară. Se estima ca pentru anul 1893 să se ajungă în cele două pepiniere la 1 400 000 altoi, cifră minimă, urmînd ca în viitor numărul lor să ajungă la 5—6 milioane.

Considerînd că, în afara pepinierelor existente, este nevoie „de plantații directe pentru cultivarea de altoi indigen" la 21 aprilie 1893, ministrul agriculturii P.P. Carp hotăra: „înființarea deocamdată a cel puțin 3 vii model în întindere fiecare de minimum 10 ha, și maximum 35, ca anexe la aceste vii se va face și pepiniere pentru pomi roditori". **Podgoriile alese erau**: „pentru Buzău, la Breaza, sau Pietroasele, pentru Iași la Cotnari, pentru Muscel la Leurdeni, sau Goleștii-Badii, și pentru Mehedinți la Strehaia".

Ioan Suciu

Nebănuitele amănunte ale istoriei

Așa se întîmpla mereu... De fiecare dată cînd „tăticu" se așeza în fotoliul cel mare din sufragerie, parcă acționa un magnet imaginar, programat special pentru a-l atrage pe Dănuț (bucălat, 7 ani, năltuț, ochi verzi, tendințe de permanent neastîmpăr) în camera „cu tata și cu televizorul". Apariția lui Dănuț era urmată în mod firesc de conturbarea liniștii tovarășului Ungureanu Liviu, care fie că citea, fie că medita, scria scrisori, tricota (unul din hobby-urile sale, dobîndit la servici), era obligat pur și simplu să sisteze orice activitate, pentru a fi pregătit să dea lămuririle necesare veșnic întrebătoarei sale odrasle. Bunăoară așa s-a întîmplat și în acea aparent monotonă dimineață de ianuarie, tocmai cînd...

— Tati, ia spune-mi tu mie, de ce ținea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

...Dănuț se așeză cuminte pe genunchii tatălui său, așteptind răbdător ca acesta să-și lase andrelele deoparte, concentrîndu-se asupra importantei probleme lansate de fiul său.

— Dar în primul rînd, de unde știi mătăluță că o ținea în mîna stîngă ?

— Cum, tăticule, — sări Dănuț contrariat — toată lumea știe... au spus și la televizor...

Ungureanu-tatăl nu prea era în temă cu amănuntele istoriei. El nu știa decît că dacii erau drepți și s-au bătut cu romanii, că Vlad Țepeș îi trăgea pe toți în țeapă, că au fost semnalate pînă acum două războaie mondiale și mult mai multe greve, se înregistrează crize generale ale capitalismului ; plus alte asemenea elemente disparate, care puneau într-o lumină total nefavorabilă cultura generală a unui cap de familie. Avînd în vedere acestea, nu avea cum contesta siguranța informației furnizate de feciorul său.

— Eh, știu și eu, tăticule, o fi fost stîngaci...

Dănuț nu părea a fi mulțumit :

— Mai gîndește-te, tată, te rog !... Uite, dacă-mi răspunzi, îți spun și eu unde am văzut o carte despre „Noi modele în arta tricotatului" — încercă să-l momească băiatul.

În acel moment, Cantemir — vecinul de peste drum — dădu un țignal, chemîndu-și prietenul la joacă. Și plonjînd în salopeta „de lucru", Dănuț își abandonă fără protocol tatăl, neuitînd însă să specifice, înainte de a trînti ușa în urma sa :

— Tăticule, îți dau timp de gîndire 3 ore. Vreau să mă conving că ești un tătic deștept și cu ocazia asta o să se convingă și mama...

„...Ei, poftim ! — începu să cugete în gînd Ungureanu cel mare. Ce-i pasă lui ? Pușlamaua e-n vacanță și-și permite să-și facă toate capriciile... Ce-i veni acum cu sabia aia afurisită ?... Și la urma urmei... chiar... de ce-o fi ținut-o în mîna stîngă ?... O fi făcut febră musculară la dreapta ? Sau poate fusese rănit cu o zi înainte ?... Stai-stai, înainte de ce ?... Nu, nu, hotărît lucru, trebuie să aflu..."

După ce se frămîntă circa un sfert de oră, tatăl se îndreptă hotărît spre telefon și formă numărul informațiilor foarte speciale.

— Telefonista 2-7-3. Ce doriți, vă rog ? — se auzi o voce fonfăită în aparat.

— Sărut-mîna, duduiță. Fiți atît de amabilă și lămuriți-mă vă rog, : de ce ținea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

— Dacă vă arde de glume, să știți că v-ați înșelat în privința mea. Eu nu...

Tovarășul Ungureanu se grăbi să intervină, cerîndu-și mii de scuze și explicîndu-i sumar acestei „2-7-3" situația delicată în care-l vîrîse feciorul său.

— Mă rog... Eu n-am cum să vă ajut. Pot eventual să mă interesez ce număr de telefon are acest tovarăș Baia... și mai cum ?

În subconștientul solicitantului se declanșă ceva rău și acesta se trezi trîntind receptorul. Se gîndi puțin și formă din nou.

— Salut, măi, Costele. Nu, sînt acasă, astăzi sînt liber... Nu, tocmai croșetam, cînd, iată am fost supus unui test de cultură generală. Auzi, tu știi de ce ținea Baiazid sabia în mîna stîngă ?... Poftim ? Da, de ce să nu mă simt bine ? Sînt chiar sigur că mă simt bine... Nu, e la coafor, dar zău, chiar nu știi ?... Nu unde e nevastă-mea, ci chestia aia cu sabia... Alo, alo ! Costel, mă auzi ?... Nu se mai auzi însă decît tonul, care-l vestea pe Liviu că amicul său, deranjat de la servici, abandonase straniul interogatoriu...

Cînd, peste jumătate de oră, soția se întoarse de la coafor, purtînd o autentică ikebana pe creștet, își găsi bărbatul lîngă telefon, cu agenda lîngă el și cu o pungă de gheață pe cap.

— Ascultă, nevastă, — o luă Ungureanu-senior „tare", — tu ce părere ai : de ce ținea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

Maria-Tereza se făcu că nu aude, dădu o raită prin bucătărie, după care își privi lung soțul și demară :

— Bine, măi leneșule ! De asta-ți arde ție ? Ce Baiazid ? Laptele a dat în foc, cartofii sînt tot necurățați, rufele stau așa cum le-am lăsat eu, în lighean, și ție-ți arde de nuș'ce prieteni, de care eu nici măcar n-am auzit...

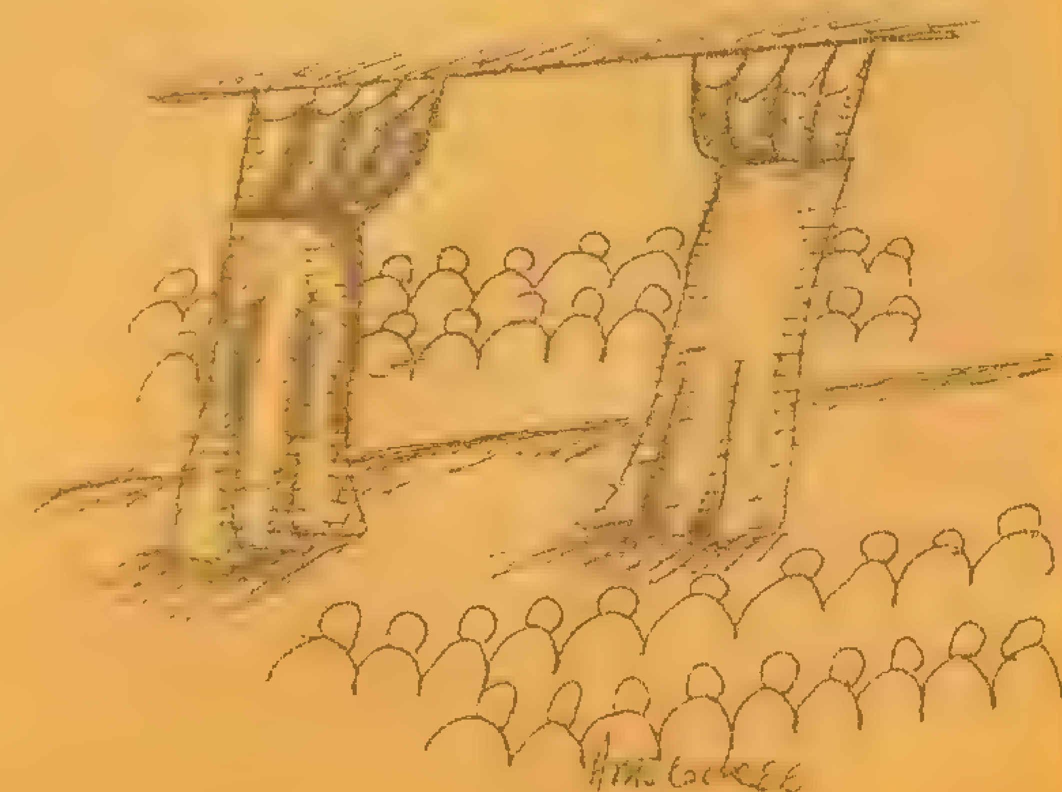
Monologul fu curmat însă de soneria de afară. Maria deschise ușa și în hol își făcu apariția Dănuț, scuturîndu-se de zăpadă. Tatăl privi la ceas : într-adevăr, trecuseră fix trei ore de la...

— Ei, tată, te-ai gîndit ? — începu jovial dar necruțător băiatul. Văzînd însă fizionomia disperată a tatălui său, Dănuț încercă o senzație de milă. Ea se transformă pe dată însă într-una de neliniște, odată ce observă că „tăticu" își pregătește, pentru scopuri nedefinite deocamdată, cureaua... Învîrtind-o, în mîna stîngă, precum un lasou explodă :

— Ia spune, mă, nemernicule ! De ce ținea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

— ...de miner, tată ! Au ! au !... mai apucă să spună Dănuț, jurîndu-și în gînd să nu mai inoportuneze niciodată pe tăticul său cu astfel de probleme mărunte...

Marina Almășan

Ilustrații de Sorin Postolache

TURISM ŞI COMERŢ

TRADIŢIA S-A NĂSCUT LA ŢARĂ

Amplasat cam la jumătatea drumului între Bucureşti şi Constanţa, Complexul Privighetorilor mi-aduce aminte, ori de cîte ori trec pe acolo, de hanurile de altădată. Este drept că au dispărut căruţele cu cai, dar au apărut tot felul de maşini, de la cunoscutele autoturisme la impunătoarele camioane de mare tonaj, purtătoare a unor numere de înregistrare care te duc cu gîndul pînă dincolo de mijlocul Europei. Ori de cîte ori opreşti maşina este imposibil să faci un pas fără acel moment de concentrare absolut necesar, deoarece forfota de aici are parcă o atracţie specială. La orice oră, multă lume şi, mai ales, grăbită. Un spaţiu pentru parcare este o problemă, un loc la masă pe terasă sau în local, aşişderea, dar pînă la urmă lucrurile se rezolvă cu bine, căci, aici, la Complexul Privighetorilor, vechea zicală „Clientul nostru, stăpînul nostru" a devenit de mult o realitate.

Nu trebuie să ai ochi de reporter pentru a constata, indiferent de ora cînd poposeşti, că un om trecut de prima tinereţe se strecoară abil printre mese, observă totul şi atunci cînd este cazul intervine. Este şeful. Îl cheamă **Iulian Oprea** şi conduce acest complex de peste 20 de ani. Îl opresc, rugîndu-l să zăbovească cîteva minute alături de mine. Se scuză, dar promite să revină. Crezînd că am ceva nemulţumiri mă roagă să-i spun care-i baiul, dar eu intru direct în subiect : Ce este, de fapt, Complexul Privighetorilor ?

— Complexul Privighetorilor este de fapt un han. Sigur că nu se aseamănă cu cele de altădată, dar este un popas între două drumuri. Oamenii sînt obosiţi, tracasaţi, nervoşi şi, deci, trebuie înţeleşi ca atare şi serviţi ireproşabil. Din aceste motive nu am acceptat şi nu accept nici un fel de compromisuri. Cine nu înţelege acest lucru, pleacă unde vrea. În 20 de ani am căpătat o anumită experienţă pe care caut să o aplic întocmai atîta vreme cît răspund de destinele Complexului.

— Ce a fost pe aceste locuri acum 20 de ani ?

— Aproape nimic. O bodegă cu 20 de locuri şi o terasă cu 60 de scaune. Încasări ? Aproape un milion pe an.

— Şi astăzi ?

— Dispunem de un salon cu 400 de locuri şi o terasă cu peste 1 000 de locuri. Încasăm aproape 60 de milioane lei anual, cu o rentabilitate de 15 la sută. De cinci ani sîntem pe locul I pe ţară. Iată rodul muncii cu care ne mîndrim.

— Oamenii spun despre şeful lor că este muncitor, înţelegător, foarte bun pedagog, dar necruţător faţă de cei care greşesc mai ales la... nota de plată. Sincer să fiu sînteţi primul şef de restaurant despre care aud că este bun pedagog. Vreţi să-mi explicaţi „cum devine" cazul cu pedagogia ?

— Vedeţi, la noi vine cetăţeanul şi la bucurie şi la tristeţe. În ambele ipostaze trebuie tratat egal. Nimeni nu ne dă dreptul să profităm de starea lui. Starea trebuie înţeleasă exact. Ziceţi că sînt un bun pedagog. Nu ştiu prea limpede cu ce se ocupă această ştiinţă, dar de foarte mulţi ani lucrez cu oamenii. Ei nu trebuie vegheaţi, ci supravegheaţi şi îndrumaţi. Ospătarii mi-au dat multă bătaie de cap. Mereu reclamaţii, mereu nemulţumiri. Mi-am zis : ia să încerc tineretul. Oare nu voi avea rezultate mai bune ? Şi am început să recrutez tineri. Şi nu orice fel, ci băieţi de la ţară. Sînt cinstiţi. Şi nu am greşit. Am 30 de copii sub 18 ani cu care mă mîndresc.

— Toţi sînt perfecţi ?

— Să vi-o prezint pe Ioana R. (Şi este chemată la masa noastră). Ei bine, această fată, azi o destoinică ospătară, acum doi ani a încărcat o notă de plată. Aveam trei alternative: s-o dau afară, s-o iert, sau s-o judece alţii. Am ales metoda reeducării la locul de muncă.

— Este notabil ce spuneţi, dar ospătăria este o meserie, cu dichisul ei. Omul trebuie educat. Cum se pregăteşte o masă, cum se aduc bucatele şi multe altele.

— Eu nu zic că nu este aşa, dar eu am mers la şcoală ? Doar ştiţi că meseria se mai şi fură. Noi nu dăm recepţii de mare rafinament. Spuneţi sincer, aţi fost bine servit ?

— Sincer să fiu, da.

— Ei bine, ospătarul care v-a servit este de cîteva luni în meserie. A învăţat din mers. Decît un „rafinat" care să-mi dea probleme, mai bine unul mai puţin stilat. Să vă mai spun un lucru : n-am nici un maistru bucătar. Eu tot în ţăran cred. Ce mi-am zis : noi avem nevoie de o bucătărie tradiţională. Păi cine ştie mai bine să gătească decît o ţărancă ? Am căutat gospodine bune şi cu ele duc războiul. Mă mîndresc cu mîncărurile tradiţionale româneşti pe care le preparăm. Dar, să nu absolutizăm. Şeful de sală este de meserie şi mă ajută enorm atunci cînd situaţia este mai dificilă.

— Aveţi şi specialităţi la grătar.

— De ce să nu avem. Gospodăria anexă numără peste 300 de porci şi peste 10 000 de păsări. În plus dispunem de circa 10 ha de grădină pentru zarzavaturi. Nu cumpărăm nimic. La un asemenea dever nu putem sta la mîna nimănui. Asta-i secretul.

— Există, cred, o armată de oameni care se ocupă cu gospodăria anexă ?

— Dacă lucrurile ar sta aşa, credeţi că am da beneficii mari ? Noi sîntem aici o mare familie, bazată pe principiul : toţi pentru unul şi unul pentru toţi. Ca atare, fiecare membru al colectivului are sarcini suplimentare. Cele 10 ha pe care cultivăm zarzavaturile necesare bucătăriei sînt lucrate de întregul colectiv.

— Staţi aşa. Ori ospătărie, ori legumicultură ?

— De ce nu ? Dar gospodăria ţărănească cum este organizată ? La noi toată lumea, dar absolut toată lumea, lucrează o zi pe săptămînă la grădină.

— Şi dacă nu vrea ?

— Pleacă.

— Şi dacă nu ştie ?

— Învaţă. Doar toţi sînt fii de ţărani. Ascultaţi o întîmplare. Cum vă spuneam, zilnic merg în control. Şi cînd zic control înţeleg chiar control. Şi aflu odată că unul dintre ospătari n-a vrut să lucreze la grădină pe motiv că nu ştie. L-am chemat la mine. Mi-a repetat inepţia crezînd că mă poate convinge. După ce a terminat peroraţia i-am zis : Te cred că nu ştii să munceşti. Trebuie să înveţi. Şi l-am lăsat acolo o lună, pentru „studii". A lucrat de mama focului. Doar îl controlam zilnic. S-a reîntors la ospătărie cu o calificare în plus. Noi nu ne jucăm. Am spus-o şi o repet.

— Fiţi sincer, au dezertat mulţi ?

— La noi nu se dezertează. De cei leneşi ne debarasăm singuri.

— Înainte de a merge mai departe voi ridica o problemă aparent minoră. M-au frapat curăţenia din grupurile sanitare, cu atît mai mult cu cît aveţi un public atît de divers.

— Nu-i minoră deloc pentru mine. Controlez grupurile sanitare mai abitir decît bucătăria.

— Am trecut în revistă, cred, o bună parte din activitatea Complexului. Mai aveţi un hotel, recent înfiinţat, cu 120 de paturi, ceea ce înseamnă un mare lucru. Probleme multiple şi serioase. Cîţi oameni se ocupă de întreaga activitate financiară. Bănuiesc că aveţi un serviciu numeros şi bine pus la punct.

— Numeros nu, dar bine pus la punct, da. De toată această activitate se ocupă doar doi oameni.

— Cîţi ?

— Aţi auzit bine : doi. Şi pentru că intuiesc următoarea întrebare, vă rog să reţineţi că în urmă cu două luni 30 de revizori contabili, din numeroase judeţe ale ţării, au venit în control. A fost paralizată activitatea. S-a sigilat tot. S-au strîns banii de la ospătari şi a început controlul. Dar cum să vă spun, control nu glumă. Totul a fost în regulă, nici o suspiciune, nici o fraudă. Am redeschis cu întreg personalul care a fost prezent în zilele verificării.

— Daţi-mi cîteva nume.

— Horea Stan, şeful de sală, omul meu de bază ; apoi Stana Năstase, Ion Nicolae, Ion Gorgan, Nicolae Marmuleac. Vreau să vă mai spun că problema întreţinerii la noi e diversă şi grea, căci avem nevoie şi de tîmplar, şi de electrician, şi de frigotehnist, şi de instalator, şi de geamgiu şi multe altele. Avem un singur om, care ştie tot şi face de toate, motiv pentru care vă rog să-i notaţi numele, Nicolae Vlase.

— Cîte ore staţi la Complex ?

— Vin imediat după răsăritul soarelui şi plec odată cu stingerea ultimului bec, cînd liniştea cuprinde localul, iar curăţenia străluceşte.

— Am aflat că sănătatea vă este precară. De ce nu vă îngrijiţi ?

— Am fost internat în clinica profesorului Carp, dar mi-am dat seama că spitalul nu-i de mine. Aici parcă renasc, în ciuda efortului susţinut pe care-l fac zilnic. Nu uitaţi că totdeauna copacii mor în picioare.

B. Dan

PRAG DE FÎNTÎNĂ

Piatra fîntînii,
Aburul urcînd din
Adîncul ei
Îmi cuprinde umerii
Într-o dulce, blîndă încleştare.

E spiritul adîncului
E sunetul lui,
Ecoul
Sau închipuirea ?

Timpul lucrează peste noi,
Pentru noi
La întruparea cuvîntului unu.

DE DRAGOSTE

Tot mai sfioasă fruntea o aplec
De pragul casei
Cînd m-apropii.

Oriunde eşti răspunde-mi
Să te văd,
E-ntîiul legămînt ce l-am făcut
Şi pot să pier
(dacă va fi nevoie)
Căci vie voi rămîne
Cu ochiul tău
De mă cuprinzi
O clipă.

Eugenia Miulescu

TELEX

Avionul X al companiei aeriene Y
s-a prăbuşit deasupra localităţii Z
toţi pasagerii şi-au pierdut viaţa

Am vîndut biletul cu trei ore
înainte de zbor
simt soarta de partea mea
obositor
Voi avea o faimă de buruiană
care nu piere
trăieşte sublim
învăţîndu-i pe alţii să spere

Avionul X al companiei aeriene Y
s-a prăbuşit deasupra localităţii Z
toţi pasagerii şi-au pierdut viaţa
aud şi regret

Eugenia Crăciun

CÎND LINIŞTI

Cînd linişti
de creole fructe cad
şi tropotul
murind
de zi
apune-n şoapte
trag la un han
proptit
de-un vad
să guşti
buiestru lung de noapte...

Dan Dobre

ACROBATUL GHEȚURILOR

Înarmat cu doi pioleți, Cristophe Profit a cucerit cea mai periculoasă creastă a Alpilor

În ajunul realizării performanței sale, Cristophe Profit cucerește baza culoarului Brouillard, unde nimeni pînă la el nu a mai ajuns singur. În rucsac are un capăt de frînghie, pioleții, un reșou și prăjituri uscate. Va porni mai departe, în zori, după o noapte de odihnă.

Cristophe Profit ia startul în zori, după ce și-a petrecut noaptea în refugiul Eccles, la 3 600 m altitudine. Drumul de gheață îl așteaptă : patru sute de metri pînă în vîrf și o temperatură de minus cincisprezece grade. Pornește cu abilitate și fără teamă.

Lung de patru sute de metri, scînteind în soare ca un rîu de diamante, „hiper-culoarul Brouillard“ este la 4 000 metri altitudine. O strîmtoare albă de gheață, cea mai pură și mai periculoasă din Europa. O primejdie pe care Cristophe Profit, un as al alpinismului, a vrut s-o înfrunte singur. Asemeni lui Patrick Edlinger — alpinistul care urcă cu mîinile goale — și el are cultul explorărilor individuale, recompense ale unei vieți de ascet. Nu bea, nu fumează, se hrănește cu orez, cu diferite cereale și lactate, iar gîndurile sale zboară neîncetat spre munți. Sub o siluetă aproape fragilă (68 kg la 1,80 m) se ascunde o musculatură de oțel, pe care o întreține prin exerciții zilnice, efectuînd tracțiuni pe o bară cu nervuri care imită neregularitățile stîncilor. În momentul în care a atacat stînca de gheață, Cristophe Profit nu avea cu el decît un capăt de frînghie, doi pioleți și încrederea în sine.

Cele cinci ore eroice în culoarul care nu se dezgheață niciodată.

Fascinat de înălțimile munților, Cristophe Profit iubește gheața, schimbătoare în funcție de oră și de soare, care mărește și mai mult primejdia unei escaladări „solo“. În decursul celor cinci ore de luptă cu stînca a pierdut din greutate trei kilograme. În cele trei zile anterioare ascensiunii s-a hrănit cu alimente bogate în substanțe energetice.

Însă nu este permisă nici o greșeală. Alunecarea unui bloc de gheață încălzit prea tare de soare sau desprinderea unei trepte de zăpadă mai fragilă înseamnă căderea. Fără apel. Mortală. Dar curajul învinge. În cinci ore Cristophe înghite prăpastia, pentru a ajunge pe creasta Brouillard, chiar sub Mont Blanc. Acolo, în sfîrșit, cu plămînii arși de lipsa de oxigen, pe o dantelărie fină de stînci acoperite cu zăpadă, își savurează succesul, privind în jos, spre dîra albă strălucitoare dintre cele două stînci sidefii pe care a străbătut-o. Încă o dată, muntele înfricoșător și glacial a fost înfrînt.

Traducere și adaptare de L. C.

MEŞTEŞUGURILE TRADIŢIONALE

PE AGENDA TINERILOR CREATORI

Arta populară românească prilejuieşte, incontestabil, o înaltă lectură formativă pentru un creator contemporan, preocupat de identitatea sa culturală. Există cazuri exemplare, cum ar fi Scandinavia sau Japonia, instauratoare de „şcoală" în fenomenul foarte larg de proiectare de produs, pe care-l numim generic „design". Cele două şcoli de design se disting printr-o mare „naturaleţe" a concepţiei, în sensul ataşamentului la o ideologie preindustrială, rurală, adică apropiată de un model natural. Am adus în discuţie designul japonez şi scandinav ca două contexte de creaţie formală bazate pe o **concepţie artizanală.** Din sfera acestei viziuni artizanale s-a transmis, într-o prelucrare modernă, acea înţelegere aproape senzitivă a obiectului, în formele sale savant simplificate.

Una din valorile artizanale recuperabilă într-o concepţie modernă a obiectului este păstrarea unei anumite „savori" a materialelor, preferate uneori sumar finisate sau prelucrate în aşa fel încît să potenţeze o calitate-titlu. Un bun exemplu este folosirea **esenţelor de lemn** pentru calităţi de textură şi nuanţă, ce sugerează căldura, intimitatea, sau chiar un vis patriarhal. Conţinătoarele din lemn strunjit, fie ele doze de bucătărie, recipiente cosmetice sau accesorii de birou sînt tot mai des prezente ca propuneri, în serii mici, încă neindustrializate.

Lucrare de Rolando Negoiță

Dintre tinerii designeri care proiectează **mobilier,** nu în sensul pastişei folclorice ci al recuperării unor calităţi de textură şi tehnologie simplă, artizanală a îmbinărilor întîlnite în „civilizaţia lemnului", amintim pe Marina Teodorescu, Dragoş Gheorghiu, Laurenţiu Constantinescu. Lemnul este des preferat în creaţia de jucării, ca material natural, plăcut estetic şi psihologic. Căldura atingerii aduce lemnul în universul copilăriei începînd cu jucăriile de ţarc, jucăriile imitative (prototip fiind căluţul de lemn), apoi jucăriile meşteşugăreşti. Odată cu înaintarea în vîrstă apar jucăriile de îndemînare, pentru care, îmbinările pe care le permite lemnul, devin un alfabet de ingeniozitate şi de gîndire logico-constructivă. Creator al unor vehicule modulare din lemn, designer-ul Vladimir Hagiu ne spune: „Formele simple permit citirea, înţelegerea rapidă din partea copilului, îi dezvoltă creativitatea, ca principiu de design pedagogic. Avantajele modularităţii constau în aceea că demontarea permite realizarea unei noi jucării şi de aici porneşte bucuria gestului lucid, creator la nesfîrşit". Valoarea de ingeniozitate a mecanismelor artizanale, surpriza dispozitivelor în raport cu sarcinile lor de utilitate, principiile logice de funcţionare sînt teme de studiu pentru orice designer. Dăm ca exemplu tot creaţia de jucării a tinerilor creatori Svetlana Uto şi Mugur Nazarie.

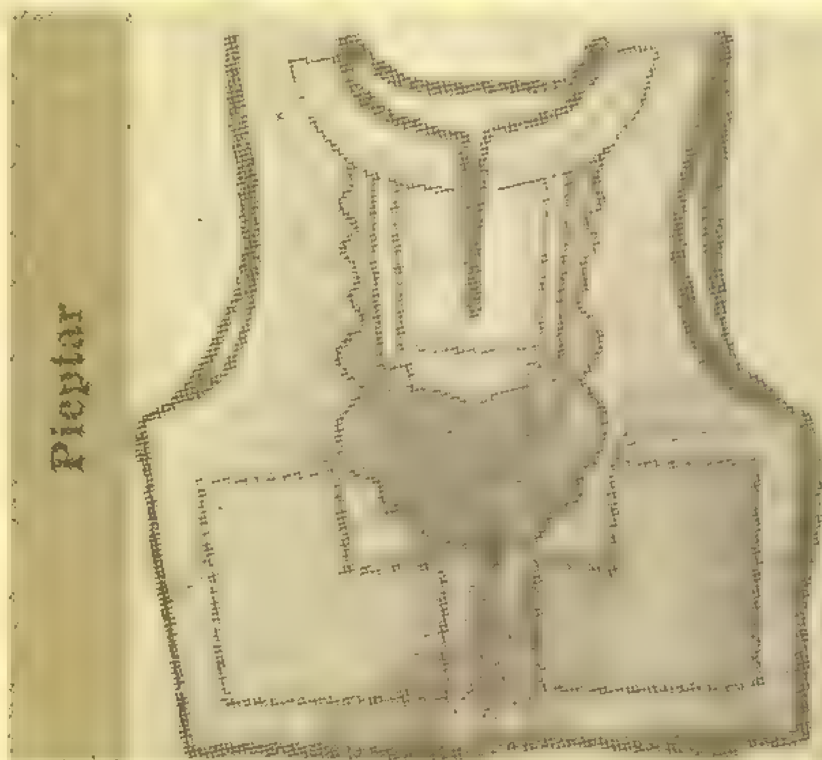
Ioana Oncescu — creaţie vestimentară inspirată de portul popular din Sălişte

Port de la Cimpu lui Neag

„Sînt atras de toate organizările naturale (...) Dar îmi dau seama că fugind de oraş sînt mereu acolo unde sînt oamenii în curs de organizare. Caut sălbatecii nu pentru a găsi barbaria ci pentru a le măsura înţelepciunea. America sau Europa, ţărani sau pescari, înţeleg să merg acolo unde oamenii practică lucrări folositoare în a-şi hrăni şi au iniţiative al căror efect este de a le uşura munca. Ei fac, de asemenea, tot ce trebuie pentru a obţine fără cheltuială şi efort bucuriile sociabilităţii: meserie, familie, colectivitate".

LE CORBUSIER, 1934

Pieptar

Port popular bănăţean (Birlova)

Am abordat artizanalul şi designul ca două moduri paralele de creaţie de obiecte utilitare şi am dat cîteva exemple ale recuperării calităţilor de meşteşug ce preocupă tinerii creatori. Dintr-o perspectivă formală şi mai amplă, interesînd continuitatea unui spirit şi gust al locului, invocăm marea lecţie a **proporţiilor formale,** de sesizat în civilizaţia satului românesc, la scările cele mai diverse, de la ansamblul arhitectonic al gospodăriei la mecanism sau obiect casnic ţărănesc. După spusele lui Walter Gropius, unul dintre iluştrii arhitecţi întemeietori de şcoală, ai secolului nostru, „proporţia este o funcţie a lumii spirituale". Cu această premiză, evitînd „înfrumuseţarea" unui obiect modern, urban în speţă, amintind candid repertoriul folcloric, un tînăr creator este invitat să descifreze, ca model mental, legea de armonie, diapazonul creaţiei vechi româneşti.

Nu altfel stau lucrurile, la nivelul exemplelor de calitate, în **creaţia de modă.** Designul vestimentar de inspiraţie folclorică este frecvent abordat de tinere creatoare ca Maria Negreanu, Roxana Trestioreanu, Adriana Păunescu, Anca Szöny, Maria Anton Popa sau Anca Şesan. Nu doar aceste creatoare mărturisesc în concepţia lor prezenţa cîtorva legităţi şi procedee stilistice de mare acurateţe din creaţia de costum tradiţional românesc. Este cazul, mult prelucrat, al Gabrielei Coruţ, care transpune într-o linie acut modernă, de modă feminină, sugestii din costumul folcloric bărbătesc (cămeşoi, iţari, pieptar, clop).

Un model de bună înnodare cu rigorile şi frumuseţea costumului dintr-o vatră folclorică distinctă (Ţara Oaşului sau Mărginimea Sibiului) îl oferă veşmintele create de Maria Negreanu şi Ioana Oncescu, piese ce ating ades o calitate monumentală. Memoria de plastician a Ioanei Oncescu a reţinut din documentul folcloric o viguroasă compoziţie grafic-decorativă în alb şi negru, de linii şi registre. În transpunere textilă, stilul grafic al costumului folcloric de tip Sălişte va deveni o compoziţie de fîşii, benzi şi tighele, folosind efectul linear de negru pe cîmp alb. Artista urmăreşte de asemenea înnoirile tehnice în creaţia de costum popular contemporan, ca de pildă asimilarea pasmanteriei industriale sau procedee de cusut şi brodat cu maşina.

Un reviriment „meşteşugăresc" în ultimii ani şi în ultimele promoţii de tineri plasticieni înregistrează şi bijuteria. Nume ca Alexandru Nacu, Aida Bostan, Bogdan Hajbotă, Sergiu Chelu s-au impus în expoziţii personale sau în secţiunea de podoabe-bijuterie a expoziţiilor de artă decorativă. Rolando Negoiţă îşi făureşte, în sensul etimologic de meşter-faur, un univers de forme de mare bogăţie şi senzualitate. Stăpînind virtuţi tehnice în prelucrarea metalelor, recurgînd şi reînvăţînd procedeele migăloase ale orfevrăriei, Rolando Negoiţă creează bijuterii moderne prin traseul compoziţional care, însă, păstrează expresivitatea uneltei, respectiv calităţile de manualitate în modelarea materialelor.

Creaţia tinerilor artişti, atenţi la revirimentul meşteşugurilor tradiţionale (în acest sens rămîne de amintit ceramica, pictura pe sticlă sau pe panou de lemn, pielăria ş.a.m.d.) nu lasă să transpară „citatul" folcloric, evitînd astfel facilul şi ambiguitatea stilistică. Căutările acestor artişti se alătură interogării majore a izvoarelor, prin care creatorii tinerei generaţii informează prezentul, confruntîndu-l cu originile, istoria, etnia.

Aurelia Mocanu

PRIMIM

Articolul „Excursia literară — formă esenţială de educaţie şi cunoaştere prin turism", apărut în lucrarea B.T.T. „Călătorie în timp — turism şi istorie" (1986), la paginile 63—64, a avut drept bibliografie principală lucrarea „Excursia literară" de Mircea Handoca, Editura Didactică şi pedagogică, 1971. Facem cuvenita precizare.

Ion Manta

TELEFONUL

Cei doi tineri care-i montaseră telefonul plecaseră de cîteva minute. Așezat într-un fotoliu Ionescu mîngîia cu privirea cutia fermecată pentru care alergase atîta. Cîte cereri, cîte audiențe, la Dumitrescu, la Vasilescu... dar acuma gata. Iat-o aci, pe biroul său de lucru, frumoasă ca un fragment de cer senin. Pe birou?! O să se supere Matilda? Bine, dar îi este mai la îndemînă și-apoi un telefon printre cărți și proiecte îi dă o anume sobrietate în ochii vecinilor, prietenilor, nu? Așa, pe hol, cum hotărîse cu Matilda, parcă-ar fi fost un telefon public.

Deodată, Ionescu tresări. De pe masa de lucru venea un țîrîit prelung și strident. Telefonul. Sună telefonul. Sări brusc în picioare și se apropie de birou. Ce țîrîit, ce țîrîit superb, gîndi el. Îl lăsă să mai sune odată apoi cu un gest îndelung exersat ridică receptorul:

— Alo, aici casa Ionescu, vă rog...

— Casa Ionescu?! auzi el o voce guturală, nu e gara?

— Nu, tovarășe, ați greșit.

— Mă scuzați...

Ionescu mai ținu cîteva clipe receptorul în mînă și dezamăgit că primul apel fusese o greșeală îl puse apoi în furcă cu o ușoară strîmbătură.

Nu dură nici cinci minute și telefonul sună iarăși. Ridică din nou receptorul și o voce de bariton i-o luă înainte:

— Alo, sînt Popescu, dă-mi-l rapid pe Georgescu...

— Care Georgescu, tovarășe, aici e Ionescu, familia Ionescu.

— Aha, mă iertați, am crezut că e gara.

După un timp o femeie:

— Vă rog, nu vă supărați, la ce oră pleacă acceleratul de Timișoara?

— Cine să plece? întrebă Ionescu stupefiat.

— Acceleratul de Timișoara...

— Greșeală.

După ce puse receptorul în furcă, cu oarecare nervozitate, își aprinse o țigară și ieși pe balcon. Cine, naiba, făcea glumele astea! Vreunul dintre colegi, cu siguranță. Aflase numărul de telefon întîmplător și acum se ținea de bancuri. Dar cine? Matache e-n delegație pentru o lună, tovarășa Crina e femeie serioasă, Gogonea e-n concediu la mare. Care să fie, care să fie?! Tănase e puști, Moise e... Moise. Ăsta e. Luna trecută se lăuda că poate el să-mi aranjeze cu telefonul că are el un amic la Telefoane care... El e. Am să-i trag un perdaf mîine. Dar n-are rost. O glumă nevinovată, acolo ca între colegi...

Ionescu iar tresări. Telefonul. Ce țîrîit superb, ce țîrîit superb, gîndi el.

— Alo, gara? se auzi în receptor.

Preț de cîteva clipe Ionescu rămase cu receptorul suspendat deasupra telefonului gata să-l închidă. Deodată fața i se lumină de un zîmbet ștrengăresc și duse iar receptorul la ureche.

— Alo, gara? auzi el din nou vocea de la celălalt capăt al firului.

— Gara, vă rog, ce doriți?

— Ce răspundeți așa greu măi oameni buni! La ce oră pleacă trenul spre Constanța?

— Peste zece minute, de la linia 3, zise Ionescu și închise brusc pentru ca celălalt să nu-i audă hohotul de rîs.

Mare figură Moise ăsta, gîndi el frecîndu-și mîinile, dar am să-l bat cu armele lui. O să mă distrez grozav.

După un timp telefonul iar: țîrrr, țîrrr...

— Bună ziua, cînd am tren spre Ciulnița?

Ionescu îi spuse omului o oră la întîmplare și vru să-nchidă.

— Nu, ăsta nu-i bun, mai spre seară, dacă se poate...

— Mai este unul singur la 18,45, și închise.

După alte cîteva minute, alt telefon.

Apoi încă odată, și încă odată, pînă începu să se enerveze. Mai fumă o țigară, mai bău o cafea dar telefonul nu înceta de loc. Moise ăsta întrece măsura, zău așa, uite e aproape miezul nopții și nu se mai astîmpără. Deși sînt în concediu, mîine mă duc la Institut și îl arunc de la etajul V, păi se poate? Mai face omul o glumă, două, acolo, dar nu e nici 1 aprilie și, de-acuma, nici ora potrivită...

— Alo, gara?

Ionescu simțea că începe să turbeze.

— Măi Moise, lasă-le dracu de bancuri că e tîrziu...

— Ce bancuri, tovarășe, ce bancuri, mie să-mi spuneți ce tren...

— Măi, Moise, tu ești turc?

— Ce Moise, tovarășe, vă arde de glume? Mai bine mi-ați spune cînd...

Aruncă receptorul în furcă și-și înfipse mîinile-n păr. Se aruncă pe pat, își trase perna peste cap și încercă să nu mai asculte telefonul care suna, suna întruna.

După miezul nopții se hotărî să mai răspundă odată...

— Alo, să-ți fie rușine, tovarășe, auzi el o voce foarte îndepărtată, eu te-am întrebat de trenul de Constanța și-acum îți vorbesc de la Timișoara, am să te reclam, auzi, am să...

Ionescu nu mai asculta de mult. Sta lungit pe pat și avea senzația că-i va plesni capul din clipă-n clipă. Cutia telefonului era tot o cutie fermecată, dar în alt sens și în nici-un caz nu i se mai părea un fragment de cer senin. Era, așa, ca un tren albastru uriaș ce se strecura cu viteză infernală prin lumina gălbuie a lămpii de birou și venea, venea spre el, spre creierii lui transformați în cale ferată. Sări ca ars într-o parte, apoi se repezi cu toată forța înainte, apucă telefonul cu ambele mîini și vru să-l arunce prin geam, afară, în stradă. Tras cu putere, telefonul se smulse din priză și liniștea se instală brusc. Ionescu îl puse pe birou. Pentru că era deja dimineață se îmbrăcă în grabă, își aprinse încă o țigară, se aruncă în primul autobuz și în zece minute era postat în fața Institutiei în așteptarea lui Moise. Primul venit era Zorlescu, un coleg mai vîrstnic:

— Neața, Ionescule, ce-i cu tine? parcă mai aveai din concediu...

— Da... am o treabă cu Moise.

— Cu Moise?! Păi tu n-ai aflat că Moise... Moise e de trei zile-n spital... Un grav accident de mașină... Ce-i cu tine măi, omule, parc-ai fi de pe altă lume...

Ionescu își simțea creierul ca într-un vîrf de ac. Încercă să se adune, să se liniștească apoi își îndreptă pașii spre Telefoane.

E ceva necurat la mijloc, e ceva ce nu-nțeleg la mijloc.

De la Telefoane fuse trimis la Gară, de la Gară la Telefoane, de la Telefoane iar la Gară etc. etc...

Reclamații, audiențe, iar reclamații, iar audiențe, pînă cînd, într-o zi, ei bine într-o zi auzi soneria de la intrare.

— Bună ziua, îl salută un tînerel, aici locuiește familia Ionescu?

— Da, ce doriți...

— În problema telefonului dumneavoastră.

— Da, da...

— Dintr-o eroare, ați fost cuplat cu Gara. Dar s-a rezolvat...

— În sfîrșit, zise Ionescu avînd pe față întipărită o mină de mare satisfacție.

— ...împreună cu factorii de răspundere de la Gară s-a luat hotărîrea de a vă înmîna, prin mine, un Mers al trenurilor, ultima ediție spre a da informații precise solicitanților...

Constantin Grigore

ALPINĂ 10

Am cerbi frumoși crescîndu-i în furtuni,
acolo sus pe munții solitari.
Desigur de aceia-s temerari
și duc cu ei trofeele — minuni!

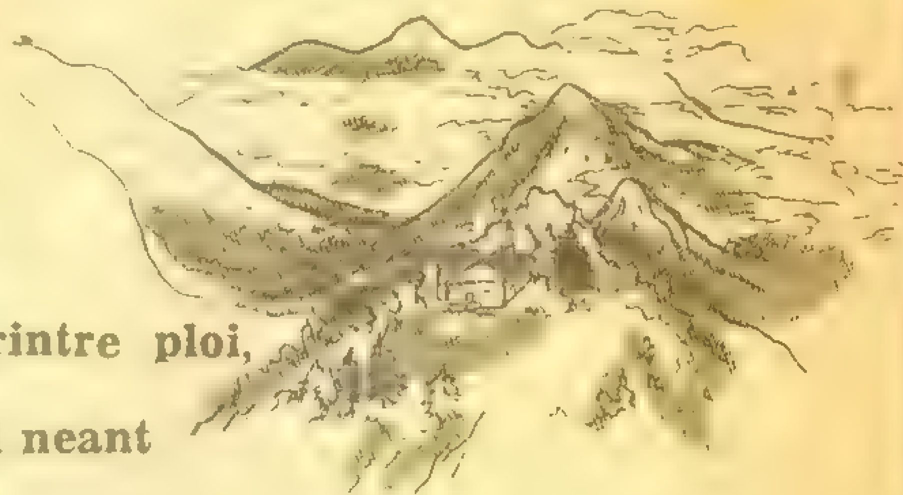
Și ciutele-s superbe-n mersul des
cînd trec prin plopi înalți și-orgolioși;
iar norii parcă nu-s întunecoși,
cînd piscurile îi trimit spre șes!

Am zimbrii iuți ca Dragoș-vînător
cînd a descins în spațiul moldav.
Privighetori au sufletul suav
cînd sus pe culmi cresc ghiersul creator!

De-aceea spun cu verbul cristalin
Frumosul e suprem cînd e alpin.

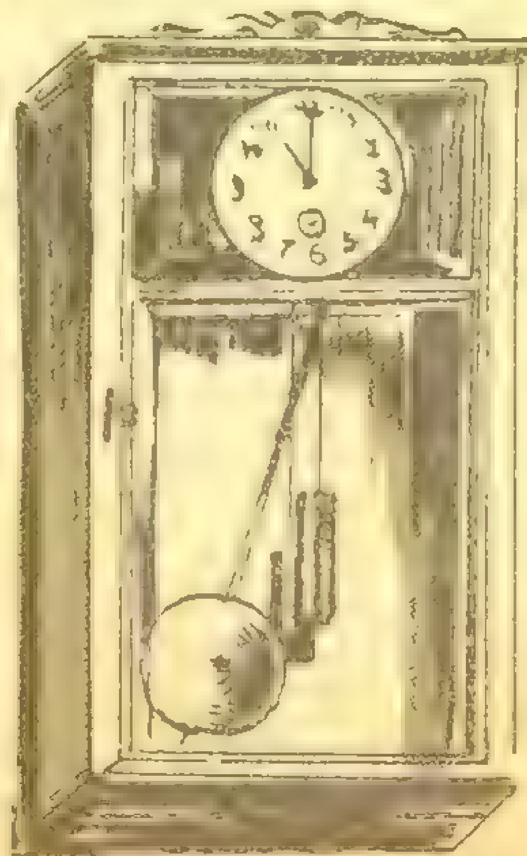
Petre Păulescu

ASFINȚIT

Nu te găsesc niciodată
Deși îmi strivești umbra
Cu trupul tău rău.
În nopți de cîntec
Diafan și beat
Urmăreai mișcările mele
Nestatornic ca și acum
Ai putea, să m-alungi printre ploi,
Din nimic m-ai făcut
Și eu te-am cuprins in acel neant
De la începutul vieții
M-ai împovărat cu-a ta veșnicie.

POTOP DE UNDE

Bat meteoric în fereastră zorii
Pendula, timpul îl devoră
Rotind într-un memento-mori
Luciri de lac, într-o fixată oră.

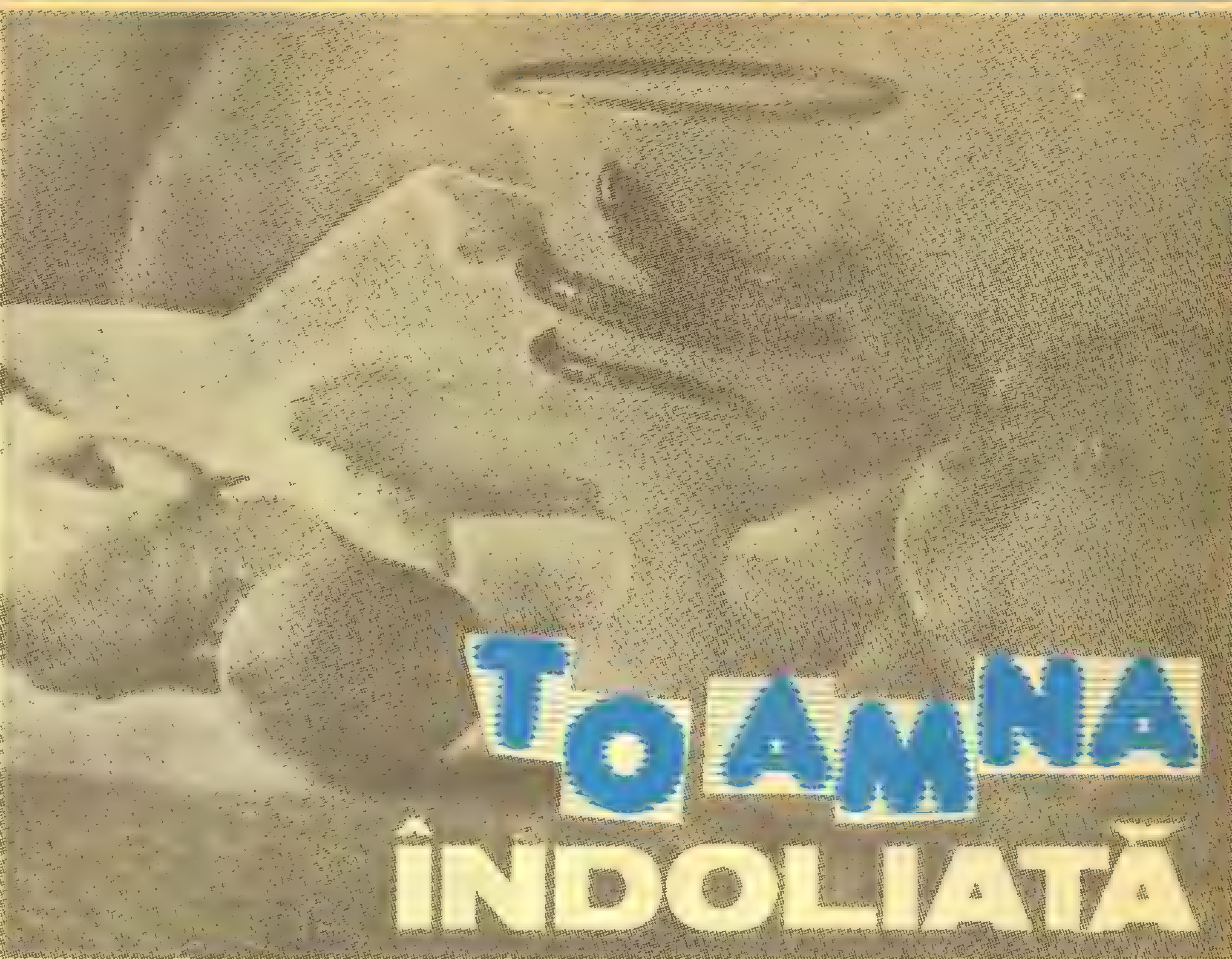
În arcuri de oțel, auzuri fine
Se răsucesc în dinții rotitori
Albastre viaducte să îmbine
Urechii, in cintat de zori.

Secunda triumfală irumpe! Muzică de jazz
Căci știu cum se avîntă prin deșert
A trupului plămadă — La schimbător macaz
Alt timp, alt ochi inert.

Vai! Timpul — e în noi ca fierul —
Potop de unde — adormit de-un veac
Un călător oprit, pretins a fi doar mesagerul
Clipei, ce s-a ascuns în vîrf de ac.

Nadina Pătrașcu

Hal Ellson

Scrisoarea zăcea pe birou. Domnişoara Fairfax nu o deschisese, nu avea nici un rost. Se aştepta de multă vreme să primească veşti proaste. Banca se pregătea să pună mîna pe casa ei, dar domnişoara Fairfax avea o cu totul altă părere în privinţa aceasta. E adevărat că nu avea bani, dar avea în schimb bijuteriile ; erau superbe şi valoroase şi fuseseră moştenite din mamă-n fiică, însă trebuia să-şi salveze casa.

Scoase bijuteriile dintr-un scrin cu încrustaţii complicate, le admiră şi le puse cu grijă într-o gentuţă neagră, închizînd-o — cincizeci de mii de dolari în coliere, broşe, brăţări, cercei şi inele.

— Să văd acum dacă le mai dă mîna să încerce să-mi ia casa, şopti ea privind pe fereastră.

Frunzele se roteau şi se răsuceau în bătaia vîntului pe pajiştea din faţa casei, o pasăre trecu razant pe deasupra gardului viu şi o frunză căzu singuratică dintr-un copac aproape total dezgolit. O frunză îngălbenită şi veştejită, atinsă de suflarea toamnei, dar domnişoara Fairfax nu o văzu. Ascultă bătăile ceasului din hol, numărîndu-le în gînd pînă la ultima.

Era timpul să plece. Se ridică oftînd şi se apropie fără zgomot de uşă. O închise în urma ei şi coborî la parter.

Jos, holul era cufundat în umbră şi plin de miros de mosc. Se opri în faţa cuierului, îmbrăcă o haină neagră şi anonimă, îşi trase nişte mănuşi lungi negre, îşi puse o pălărioară pe cap şi se privi în oglindă.

În apele ei adumbrite plutea ca într-un iaz întunecat imaginea surprinzătoare a unei fiinţe mai tinere. Aşa arătase ea cu ani şi ani în urmă, pe cînd iedera, care acum îmbrăca în întregime casa, abia atingea nivelul pervazurilor de la primul etaj.

Doamne, cît de frumoasă eram, îşi spuse bătrîna, şi năluca din oglindă pieri. Se răsuci iute pe călcîie şi intră într-o cameră de dincolo de holul cel mare. În absenţa ei tăcerea deveni şi mai densă, ameninţătoare, apăsătoare. Domnişoara Fairfax rămase în picioare în camera de dincolo de hol ascultînd pînă ce auzi în sfîrşit ceasul cel mare. Era încordată, chipul ei blajin era ascuns în umbră, iar pendula grea marca cu legănări moi şi fără milă trecerea necurmată a fiecărei clipe.

Domnişoara Fairfax intră din nou în hol cu paşi vioi şi înşfăcă geanta de piele neagră. O lăsă cu grijă jos însă, după ce ieşi pe mica terasă din faţa uşii de la intrare. Încuie uşa şi coborî treptele. Vîrtejuri de frunze moarte se roteau pe pajişte.

Lîngă poarta parcului aştepta un taxi. Şoferul îi ieşi în întîmpinare şi întinse mîna să ia geanta.

— Nu-i nevoie, tinere, spuse ea sec şi nu-l lăsă. Mîinile ei firave erau încleştate pe geantă în timp ce se apropia de taxi.

Şoferul păşi iute înaintea ei, deschise portiera, o închise prevenitor după ce domnişoara Fairfax urcă în maşină, se aşeză la volan şi o porni spre gară. Deschise iar portiera, o ajută pe bătrînă să coboare, dar nu mai îndrăzni să se atingă de geanta pe care ea o ţinea cît putea de strîns. O fi avînd un milion de dolari în ea, făcu el o strîmbătură în gînd după ce văzu ce bacşiş mic îi dăduse.

Un minut mai tîrziu intră un tren în gară. Refuzînd să-i înmîneze geanta conductorului, domnişoara Fairfax urcă în vagon, găsi un loc şi-şi puse geanta în poală, punîndu-şi strîns mîinile peste ea. Acest lucru atrase desigur atenţia celorlalţi pasageri ; toată lumea zîmbi amuzată, cu excepţia unui tînăr care urcase după domnişoara Fairfax şi nu-şi mai lua privirile de pe gentuţa neagră. În timp ce trenul ieşea din gară, el se ridică de pe locul lui şi se mută lîngă domnişoara Fairfax.

Bătrîna se întoarse spre el, iar tînărul îi zîmbi. Era bine îmbrăcat, într-un costum cu croială elegantă. Domnişoara Fairfax zîmbi şi ea, apoi, ca să spună ceva, menţionă vremea plăcută şi ce bine era că nu ploua.

— Nimic nu se poate compara cu toamna. E formidabilă, replică tînărul.

— E un anotimp frumos, continuă domnişoara Fairfax. Puţin cam trist, dar n-ar mai fi toamnă dacă n-ar fi aşa.

Tînărul dădu afirmativ din cap în timp ce trenul trecea pe lîngă un sat pitoresc. Se lăsa întunericul, învăluind în haina sa neagră peisajul plin de culoare.

Trenul se legăna uşor, lăsînd în urmă siluete fantomatice de copaci şi coline albăstrii. Locomotiva gîfîia uşor şi ritmic în faţă.

Sunetele adormitoare o făcură pe domnişoara Fairfax să înceapă să moţăie ; mîinile ei mici şi uscăţive îşi slăbiră strînsoarea, dar nu pentru mult timp. Se dezmetici brusc.

— Dumnezeule, eram gata să adorm, exclamă ea. Dar mi-a priit. Nu e ciudat cît de lung pare un moment cînd închizi ochii puţin ? Şi te simţi atît de odihnit după aceea !

Tînărul îşi arcui sprîncenele.

— De ce nu dormiţi un pic, dacă sînteţi obosită ? sugeră el.

— Oh, nu. Stăteam de vorbă şi a fost nepoliticos din partea mea să închid ochii.

— Nu face nimic. De fapt, nici n-am băgat de seamă.

O minciună convenţională ; domnişoara Fairfax zîmbi şi privi pe fereastră. Se lăsase noaptea ; luminile licăreau sfios înghiţite repede de întuneric. Se întoarse din nou către tînăr, ridicînd glasul :

— Mergeţi departe ? Eu cobor la Rockport. Cunoaşteţi oraşul ?

— Tot acolo cobor şi eu.

— Înseamnă că-l cunoaşteţi bine.

— Da, am atîţia prieteni vechi acolo.

— Da ? Cunoaşteţi poate familia Hamilton ?

— Nu, dar i-am auzit pe prietenii mei pomenind de ei. Nişte oameni foarte cumsecade.

— Sînt nişte prieteni foarte vechi de-ai mei.

— Mergeţi în vizită la ei ?

— Nu tocmai. Mîinile domnişoarei Fairfax se crispară pe geantă. Vreau să le propun o afacere, spuse ea şi firul conversaţiei se rupse brusc.

— Rockport ! strigă conductorul, trecînd pe culoar.

În timp ce trenul încetinea, pasagerii se ridicară, iar tînărul se întoarse spre domnişoara Fairfax.

— Pot să vă ajut să duceţi geanta ?

Bătrîna ezită o clipă, apoi i-o întinse.

— Mulţumesc, sînteţi un tînăr foarte amabil, spuse ea.

Atunci se petrecu nenorocirea. Prea mică şi fragilă ca să ţină piept pasagerilor mai tineri, care erau nerăbdători să coboare din tren, domnişoara Fairfax rămase în urmă şi coborî ultima din vagon. Privi în jur după tînărul atît de săritor, dar nu-l zări nicăieri. Uluită, privea la cei care treceau pe lîngă ea, la mulţimea care se rărea şi, dintr-o dată, îşi duse mîna la gură.

Ţipătul ei îi făcu să tresară pe cei care mai erau pe peron. Un bărbat se apropie de ea, pe urmă încă unul. Primul o luă de braţ şi o întrebă cu blîndeţe ce s-a întîmplat. Dar ea plîngea acum, aşa că răspunsul ei fu o înşiruire de vorbe fără înţeles. Bărbatul aşteptă plin de răbdare, apoi mai făcu o încercare. Între timp ea îşi revenise.

— Bijuteriile mele. În valoare de cincizeci de mii de dolari. Nenorocita de mine ! strigă ea. S-au dus. L-am lăsat pe tînărul acela să-mi ducă geanta şi a fugit cu ea.

Era deci ceva de competenţa poliţiei. Cinci minute mai tîrziu, şeful poliţiei din Rockport intra în sala de aşteptare şi începea să-i pună domnişoarei Fairfax întrebările de rutină. Nu, nu-l cunoştea pe tînărul care-i furase geanta, nici nu putea să-l descrie prea bine. Era tînăr, blond şi avea un zîmbet fermecător. Asta fu tot ce putu scoate de la ea sărmanul poliţist.

— Vom face tot posibilul, domnişoară Fairfax, spuse el, dînd din cap, dar am avea nevoie de mai multe date.

— Da. Ştiu, ştiu.

— Bijuteriile acelea. N-ar fi trebuie să le luaţi cu dumneavoastră. Aţi fost puţin cam nesăbuită. Dacă...

— Oh, dar trebuia să le iau. Urma să le vînd. Ştiţi, banca vrea să pună mîna pe casa mea.

Şeful poliţiei dădu înţelegător din cap şi-i strînse încurajator mîna zbîrcită.

— Îmi pare rău de cele întîmplate. Îl vom prinde pe hoţ şi îi vom da ceea ce merită.

Vorbe, vorbe aruncate în vînt ; odată cu bijuteriile, pierduse şi casa. Domnişoara Fairfax scutură din cap.

— Era un tînăr atît de chipeş, spuse ea şi începu iar să plîngă.

Şeful poliţiei încercă din nouă să o îmbărbăteze.

— Soseşte trenul de Bellville. Aţi face mai bine să vă duceţi acasă. Vă vom da de ştire imediat ce dăm de urma lui.

Domnişoara Fairfax încuviinţă din cap şi se ridică. Trenul intră cu zgomot în gară. Poliţistul o luă de braţ pe bătrînă, o conduse pe peron şi o ajută să urce în tren.

Frunzele se fugăreau pe pajişte, stîrnite de vîntul nopţii. Casa masivă se înălţa întunecată şi tăcută. Domnişoara Fairfax urcă treptele, intră şi închise uşa. Ceasul cel mare din hol ţicăia înainte, lansîndu-şi mesajul funest. „Toa-te pier. Toa-te pier", şoptea el întruna.

Bătrîna îşi scoase pălăria, haina şi mănuşile, intră în camera de zi, întinse mîna spre

comutator, dar chiar în momentul acela se aprinse lampadarul înalt de pe masă. Încăperea era împodobită cu mobile scumpe de culoare închisă. În scaunul de lîngă lampadar, tînărul chipeş care îi şterpelise geanta domnişoarei Fairfax dădu politicos din cap şi rînji.

— Doamne, Roger, ai ajuns deja? spuse ea.

— O maşină e mai rapidă ca trenul, replică Roger. Cum te-ai descurcat la Rockport?

— Splendid. Totul s-a petrecut exact aşa cum am presupus noi. Şeful poliţiei a fost atît de impresionat. M-a urcat în tren şi mi-a promis că-şi va da toată silinţa ca să te prindă.

— Numai că n-o s-o facă, rîse Roger.

— După felul în care i te-am descris, în nici un caz, spuse bătrîna. Ah, a fost atît de uşor, atît de extraordinar de uşor.

— Fireşte. Oricine ar fi păcălit de o sărmană bătrînică nevinovată ca tine.

— I-am dus pe toţi, pînă la unul. Era ca şi cum aş fi jucat într-o piesă şi totul era atît de pasionant. Bătrîna zîmbi încîntată, apoi traversă camera şi ridică gentuţa neagră de pe masa unde o pusese nepotul ei.

— Frumoasele mele bijuterii, exclamă ea. Acum le am şi pe ele, şi voi primi şi suma de la societatea de asigurări.

— Cincizeci de mii de dolari, spuse Roger. O mulţime de bani.

— Mai mult decît suficient ca să plătesc datoria la bancă, dar, ce crezi tu, cei de la asigurări nu vor bănui nimic?

— Ei sînt tot timpul bănuitori, dar nu vom avea nici o problemă cu ei, spuse Roger cu nepăsare. Vor plăti fără să crîcnească.

— Da, da, vor plăti. Bătrîna zîmbi şi deschise geanta. Scoase bijuteriile una cîte una din ea. Dumnezeule, cît de frumoase sînt! exclamă ea.

— Foarte frumoase, spuse Roger calm. Eu unul însă prefer automobilele sport.

— Da, ştiu, fiecare cu ale lui. Dar uită-te la aceasta. Bătrîna ridică o broşă magnifică.

— Maşinile sport şi banii gheaţă, continuă Roger pe un ton ciudat de impersonal.

— Ai o maşină sport, îi aminti bătrîna. În privinţa banilor, va trebui să ai puţină răbdare, vor veni şi ei. Doar ştii că nu mai am mulţi ani de trăit.

— Ani? Roger scutură din cap. Nu pot aştepta atît de mult. La urma urmei, furtul bijuteriilor şi încasarea sumei cu care sînt ele asigurate a fost ideea mea, mătuşică. Dacă n-aş fi fost eu...

— Da, dacă n-ai fi fost tu şi maşinile tale şi datoriile tale de la jocul de cărţi, n-aş fi făcut ceea ce am făcut, izbucni bătrîna. Eşti lacom şi nerecunoscător.

— Lacom, da, admise Roger. Dar şi viclean, adăugă el cu un rînjet. Mă întreb de unde am moştenit trăsăturile astea.

Bătrîna puse broşa în geantă, pe urmă restul bijuteriilor. După care se întoarse spre nepotul ei şi spuse:

— Cît vrei?

— N-am să fiu lacom. Jumătate din banii de la asigurări îmi ajung.

— Iar restul cînd am să mor, ca să nu mai vorbim de bijuterii şi de casă. Sper cel puţin că vei putea aştepta pînă cînd voi primi banii.

— Am să încerc să am răbdare, rînji Roger.

Domnişoara Fairfax se duse să-şi pună bijuteriile în ascunzătoarea lor, bombănind furioasă:

— Lacom şi viclean, lacom şi viclean.

O jumătate de oră mai tîrziu îl chemă în bucătărie, unde pregătise o cină rece. Ei nu-i era foame. Se mulţumea cu un ceai.

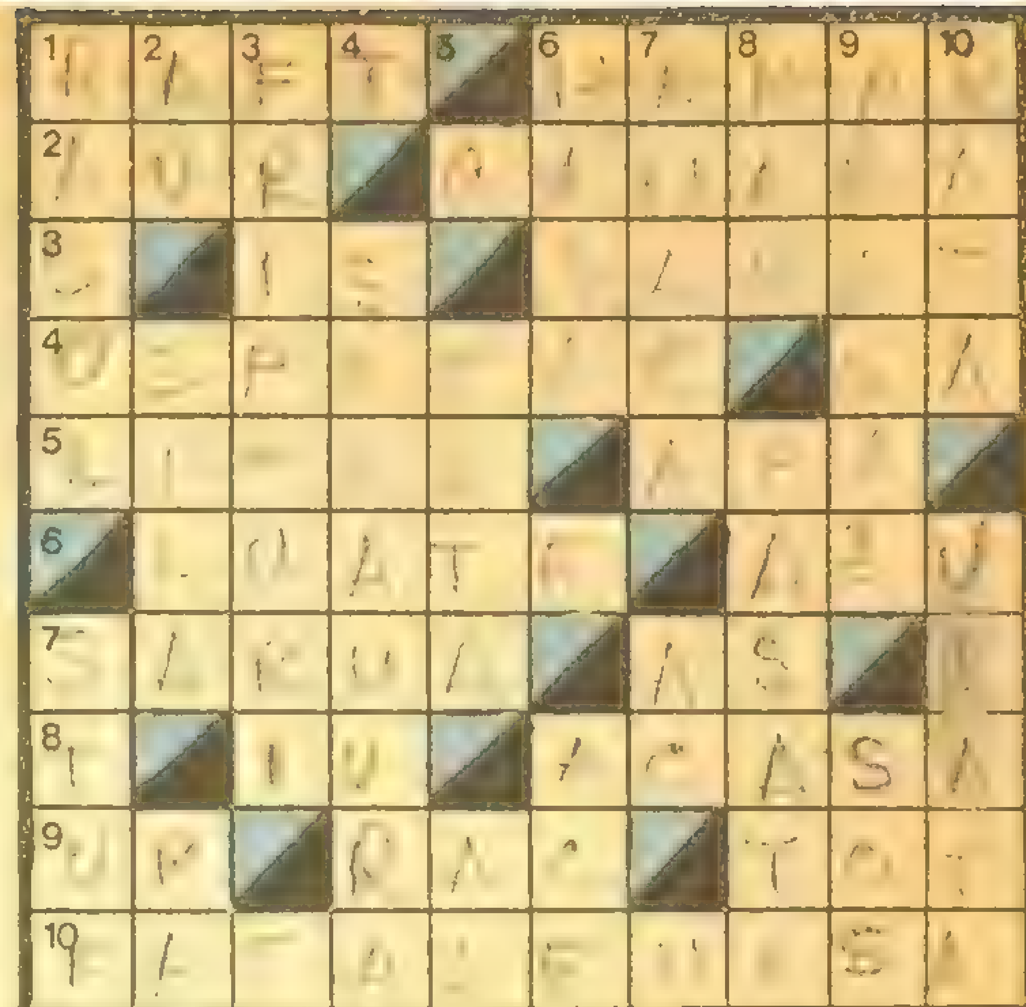
— Mai eşti furioasă? o întrebă Roger cu un rînjet în colţul gurii. Hai, mătuşică, mănîncă şi tu, ştii ce gustoşi sînt cîrnăciorii!

— Nu mi-e foame, răspunse ea, uitîndu-se la el cît de lacom muşcă din sandviş. Lacom şi viclean; mult prea lacom, dar nu suficient de viclean, gîndi ea şi întoarse capul.

Ceasul cel mare din hol îşi vedea mai departe de măsurarea timpului. „Toa-te pier! Toa-te pier!" îngîna el în ritm egal. Bătrîna zîmbi în gînd şi ascultă sunetele domoale, în vreme ce nepotul ei nu auzea nimic, preocupat să muşte din sandvişul cu cîrnăciori presăraţi cu boia dulce... şi otravă.

Traducere de
Mihai-Eugen Avădanei

ORIZONTAL: 1) În cămară — Verdeaţă pentru mîncare. 2) Belşug (fig.) — Unde se păstrează unele alimente. 3) Sînt... — ... cu multă sare. 4) Te serveşte la masă — Limbă de gîscă! 5) 250 de grame — Nelipsită de la orice masă. 6) Servită — Medic în limba sumeriană „cunoscător al apei". 7) Preparat culinar tradiţional — Maestru, la masă! 8) Iute la început! — Cea mai gustoasă masă. 9) La supă! — Ardei roşu uscat umplut cu un amestec din cocă de făină, ceapă, uneori şi orez, apoi copt sau fiert în moare de varză acră — Pînă la ultima firimitură. 10) Pusă pe nepusă masă (3 cuv.).

VERTICAL: 1) Mîncare preparată din carne de vită sau din peşte fiert în apă sărată cu diferite ingrediente — La stufat! 2) Una cu unu! — Dezgust — Cupă! 3) Făcute la grătar. 4) Folosită la conservarea unor alimente. 5) Stă în capul mesei — A da înapoi! 6) Mîncare, bucate — Înţeapă! 7) Ca pelinul (fem.) — Peşte marin. 8) La mărar! — Bucătăria unei... mingi! 9) Maşină de gătit — Preparat culinar condimentat cu care se pregătesc unele mîncăruri. 10) Bună pe varză... — ... murată (fig.).

Liviu Pintilie

Un ţăran trece strada

Bunicul duminica

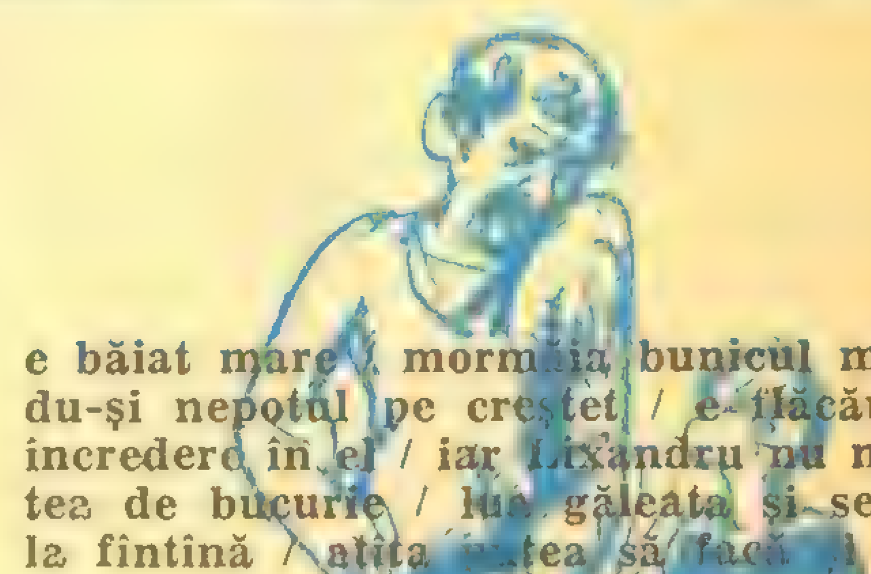
Bunicul / duminica spre seară / mînca mai devreme / şi pe urmă se ducea să se culce / obişnuind să ne spună / hai / gata cu duminica / mîine e luni / începe o nouă săptămînă de muncă / trebuie să fim odihniţi / aşa zicea bătrînul /ridicîndu-se de la masa de sub şopronul de vară / aşa e bine / doar nu ni s-au dat duminicile ca să ne zdruncinăm / şi să nu mai fim buni de nimica toată săptămîni / hai / ridică-te Lixandre / îi cerea bunicul celui mai mic dintre nepoţi / dacă împlinise trei ani / şi cu care de-altfel şi dormea în prima odaie / ridică-te şi hai la culcare / Lixandre / doar mîine la joacă trebuie să fii şi tu odihnit.

Bunicul lunea

Lunea dis-de-dimineaţă se trezea / îl auzeam bine / pentru că nu se ferea să facă zgomot / întîi tuşea gros / deşi nu mai fuma de douăzeci de ani / dar aşa se învăţase / pe urmă îşi trîntea picioarele desculţe pe podea / căuta bocancii / nu se încălţa niciodată cu altceva / numai că pentru lucru avea bocanci vechi / iar pentru sărbătoare pe cei noi / din dulap / în sfîrşit pînă îi găsea se trezea şi Lixandru plîngînd / bunicul însă nu-l auzea / ori nu vroia să-l audă / ori se prefăcea / îşi căuta cămaşa şi pantalonii bocănind prin odaie / de aceea ăl mic bocea şi mai tare / că nu era luat în seamă / de / pînă cînd bunicul îl întreba dacă nu-l doare burta sau altceva / cu asta îl liniştea brusc pe Lixandru / copilul ştia că dacă îi răspunde că da / i-ar fi dat o lingură cu ulei sau sare de lămîie / cum făcuse o dată / ei / întreba bătrînul / ce te doare Lixandre / nimic / zicea băiatul / şi noi bufneam în rîs pe sub pături / nimica / şi atunci de ce plîngi Lixandre / de ce / nu plîng bunicule / îi răspundea băiatul / mă spăl pe faţă.

Bunicul marţea

În a doua zi a săptămînii nu-i intra nimeni în voie / i se părea că n-avea spor / cu cîte erau de făcut în gospodărie / de aceea ne împărţea treburile / încruntat / cu ochii lui albaştri ca două cioburi de sticlă / asta faci tu / asta face el / să nu vă prind amestecaţi / avem multă treabă băieţi / şi se strică şi timpul / tu Lixandre lasă joaca şi ţine-te de bunică-ta / adu-i viţă pentru foc şi apă pentru mîncare / lasă băiatul în pace / omule / zicea şi bunica / doar nu vrei să se-ntîmple nenorocirea şi să pice-n fîntînă / să vină maică-sa să ne scoată sufletul / cu unghiile / din noi/ doamne fereşte / e mare / e băiat mare / mormăia bunicul mîngîindu-şi nepotul pe creştet / e flăcău / am încredere în el / iar Lixandru nu mai putea de bucurie / lua găleata şi se ducea la fîntînă / atîta putea să facă şi el.

Bunicul miercurea

Multe lucruri nu sînt de spus despre miercuri / bătrînul îşi vedea de treburile lui / noi de ale noastre/ încă nu se uscase la cîmp / nu se putea intra la coasă / soarele însă începuse să ardă / fir-ar el să fie de păgîn / blestema bunicul / dimineaţa arde şi după-masa dă bir cu fugiţii / parcă n-ar fi şi el creştin ca noi.

Bunicul joia

Joia / în miezul zilei / nu mai răbdam / ni se părea că luase un foc / paiele ne zgîriau picioarele şi mîinile / obosite / cu care strîngeam spicele / în urma lui / ne sculasem cînd încă mai era noapte / mîncasem o turtă / şi cînd soarele sări pe cer / agăţîndu-se roşu în creanga mărului de la poartă / noi ieşeam din curte în căruţă / măi nepoţi / ne striga bunicul / să n-adormiţi / că vă înşiraţi pe drum dacă veţi cădea din căruţă.

Bunicul vinerea

Era mulţumit / făcuse destule şi în faţă mai avea o zi / e adevărat / nu chiar plină dar / ziua de sîmbătă / secerase / acum trebuia să triere / acolo nu ne mai lua / nu putea scăpa de gura femeii căreia îi era teamă de maşină / n-au ce căuta acolo / zicea ea / acolo du-te singur / şi bunicul pleca / singur însă numai pînă ce ieşea în uliţă / unde-l aşteptam pe ascuns / să ne urcăm şi noi în căruţă şi să mergem la treieriş / să nu vă afle femeia / ne spunea / să nu vă afle că ne spurcă pe toţi.

Bunicul sîmbăta

Sîmbăta era zi de tîrg / încă de noapte auzeam cum trec / spre oraş / carele de la munte / singure / parcă fără stăpîni / cu boi mari şi albi la oişte / şi cîinele dedesubt / în coada carului / atît auzeam / cum scîrţîie şi se hurducă / pe pietrele mai mari rătăcite în mijlocul drumului / auzindu-le ne bucuram / era sîmbătă / mergeam cu bunicul la tîrg / şi abia aşteptam să-l auzim tuşind / şi pe Lixandru plîngînd / ce-ai Lixandre / ce te doare?

Iulian Neacşu

SFATUL MEDICULUI

CE TREBUIE SĂ ȘTIM DESPRE DEGERĂTURI

Prin noțiunea strictă de degerătură se înțelege numai un accident local al frigului, lăsînd deoparte influența frigului asupra întregului organism. Cu toate că această denumire nu cuprinde definiția completă, termenul este consacrat și îl folosim ca atare.

Pentru aprofundarea cercetărilor legate de acțiunea frigului s-au organizat numeroase expediții arctice și subarctice, dotate cu laboratoare și cadre universitare, care să poată urmări modificările țesuturilor, în diferite etape, sub efectul înghețului. Toate aceste studii experimentale au avut și au ca scop găsirea unor metode eficiente de tratament și evitare a unor complicații grave și mutilante, la care se ajunge uneori. Expunerile prelungite la frig determină o serie de leziuni asupra organismului, care pot fi reversibile sau ireversibile, și care sînt proporționale cu puterea de înghețare.

Această putere de înghețare depinde de mai mulți factori. În primul rînd sînt factorii de mediu ambiant, în care temperatura joacă rolul important. În general se știe că pentru apariția leziunilor de îngheț temperatura este sub 0°C, coborînd pînă la —60°C, dar nu rare sînt situațiile cînd apar degerături (piciorul de tranșee) și peste 0°C (+20°C — 0°C), în condiții de mediu favorabil.

Un alt factor care trebuie avut în vedere este natura frigului: aerul uscat și apa. Dintre acestia, apa (umiditatea), fiind mai bună conducătoare de căldură, are o putere de înghețare de 25 de ori mai mare decît aerul uscat.

Un rol important îl joacă și viteza de deplasare a aerului. Cu cît vîntul este mai puternic, cu atît crește puterea de înghețare. Se cunoaște că aerul în mișcare, cu o viteză de 140 km/oră, are o putere de înghețare de 25 de ori mai mare decît aerul calm.

Un alt factor important în degerături și de care depinde severitatea leziunilor este durata de expunere la frig.

În afara acestor factori legați de mediul ambiant, puterea de înghețare mai depinde și de teren — de factorul uman.

Se știe că nu toți oamenii suportă la fel frigul. Cei obișnuiți să trăiască la Polul Nord — eschimoșii — se simt foarte bine la temperaturi scăzute, pe cînd negrii din Africa nu pot suporta aceste temperaturi. Tinerii între 20—45 de ani sînt mai rezistenți la frig decît vîrstnicii. Toleranța neegală la frig mai depinde și de unii factori individuali, ceea ce explică faptul că, în aceleași condiții meteorologice, numai unele persoane dintr-o colectivitate fac degerături.

Unii indivizi sînt mai sensibili la temperaturile scăzute datorită unor boli cronice vasculare sau pulmonare, care scad temperatura centrală, diminuînd arderile intracelulare. Așa sînt suferinzii pulmonari (fumătorii, — tușitorii cronici) cu scleroză pulmonară, bronșiticii etc. Aceștia, mai ales în condiții de altitudine, unde presiunea oxigenului din aerul respirat este scăzută, sînt mai predispuși la complicații prin acțiunea frigului. De asemenea, persoanele suferinde de boli cronice vasculare, cu tulburări circulatorii periferice (anemii, arterioscleroză, stază venoasă, edeme etc.), au o rezistență scăzută și fac forme mai rapide și mai grave de înghețare.

Oboseala, surmenajul, alimentația insuficientă (rații hipocalorice), sedentarismul, prin diminuarea termogenezei, predispun mai frecvent indivizii la înghețare.

Nu trebuie omiși și alți factori numiți extrinseci, care au importanța lor indiscutabilă în apariția degerăturilor. O îmbrăcăminte insuficientă, strînsă pe corp și care jenează mișcările, încălțămintea fixă pe picior, care împiedică circulația, imobilitatea și în special declivitatea membrelor, care favorizează staza și edemul, constituie tot atîția factori de care trebuie să se țină seama în condiții de temperatură scăzută.

În aceste situații trebuie subliniat și rolul alcoolului. Dacă în cantități mici este util prin acțiunea vasodilatatoare, în schimb, depășirea dozelor utile și starea de ebrietate, prin pierderea de căldură și imobilitate (căderea în zăpadă), expune individul la degerături grave.

Contactul cu aerul foarte rece (la pol sau la mare altitudine) și mai ales în condiții de efort fizic, în respirații frecvente, provoacă așa-numitul „plămîn rece" sau „plămîn înghețat". Hiperventilația cu aer rece poate provoca o congestie a mucoasei arborelui traheobronșic, cu tuse astmatiformă și hemoptizie (fenomen, într-un fel, asemănător cu hiperventilația în deșert, cu aer uscat și fierbinte). Leziunile astfel produse predispun la infecții ale tractului respirator și, timp de 1—2 săptămîni, bolnavii prezintă un spasm diafragmatic, cu dureri musculare abdominale și toracice.

Prevenirea „plămînului înghețat" se face prin evitarea hiperventilației în aer rece, purtînd măști protectoare speciale. Tratamentul constă în repaus la pat (fără fumat), bronhodilatatoare, inhalații cu aer cald umidificat, aerosoli și oxigen.

Nerespectarea sau necunoașterea anumitor reguli de luptă contra frigului, pe care mulți amatori, iubitori ai muntelui și iernii, nu le știu, plătesc tributuri mari, uneori pierzîndu-și chiar viața. Așa se explică de ce exploratorii regiunilor arctice sau alpiniștii profesioniști sînt foarte rar afectați de degerături.

Acțiunea directă a frigului asupra organismului se traduce prin două mecanisme: unul vascular, manifestat prin vasoconstricție și paloare, ca răspuns reflex simpatic al vaselor la frig, și prin efectul de **feed-back** al hipotalamusului, datorită sîngelui rece circulant. Urmează o perioadă de vasodilatație capilară, cu scăderea capacității de disociere a oxihemoglobinei. Prin efectul diuretic al frigului, apare un grad de hipovolemie care mărește hemoconcentrația. Aceste modificări cresc permeabilitatea capilară și viscozitatea sanguină, apare staza eritrocitară și se pot produce tromboze vasculare.

În final, scăderea temperaturii corpului duce la anoxia tisulară și acidoză metabolică, stări incompatibile cu supraviețuirea.

Al doilea mecanism prin care acționează frigul asupra organismului este de natură fizico-chimică. Frigul la —5°C sau —10°C poate determina cristalizarea apei și consecutiv alterări electrolitice. Cu alte cuvinte avem de-a face cu o acțiune de congelare, care cuprinde, în ordine: apa intercelulară, apa intracelulară și apoi apa legată de moleculele proteice. Se ajunge astfel la deshidratarea celulei prin înghețare, care mărește, în același timp, concentrația electrolitică (săruri) și acestea, într-un grad mai mare, duc la moartea celulei.

Formele de înghețare sînt de două feluri:
— **înghețarea generalizată** (hipotermia) și
— **înghețarea localizată sau degerătura propriu-zisă.**

Din cadrul înghețărilor generalizate nu vom discuta decît hipotermia la frig uscat și cea de imersie (sub apă), lăsînd deoparte unele aspecte ca hipotermia fiziologică sau hibernația naturală, întîlnită la unele animale, sau hipotermia artificială, folosită în cadrul acțiunii terapeutice medicale, în care un organism este pus în mod special în condiții de metabolism scăzut.

Înghețarea generalizată la frig uscat ca și sub apă rece se explică prin:
— scăderea bruscă a temperaturii externe și interne a corpului;
— epuizarea rezervelor energetice;
— epuizarea nervoasă.

Împrejurările în care se produce hipotermia la frig uscat sînt variate dar, în primul rînd, trebuie avut în vedere contactul indirect cu mediul solid înghețat (zăpada sau gheața). Așa se întîmplă de obicei cu înghețații găsiți pe munte, prinși de avalanșe, izolați în corturi sau adăposturi improvizate. În cazul avalanșelor, moartea survine prin acoperirea cu un strat de zăpadă mai mare de 2 m cînd, odată cu hipotermia și creșterea bioxidului de carbon, se adaugă și leziunile, uneori grave, produse datorită gheții, pietrelor și lemnelor din jur, care duc rapid la pierderea cunoștinței și deci la incapacitatea de apărare.

Adăposturile cu pereții din gheață sau zăpadă trebuie să fie cît mai ermetic izolate, pentru a reduce pierderile de căldură din interior spre exterior.

Aprecierea gradului de înghețare se face prin determinarea temperaturii centrale (rectale), care începe să se manifeste sub punctul critic (35°C). Primele semne ale înghețării generalizate sînt tremurăturile, tegumentele reci, marmorate, pulsul periferic slab perceptibil și tensiunea arterială scăzută. Respirația devine mai rară și superficială. La o temperatură scăzută sub 30°C apare o stare de apatie cu halucinații și chiar obnubilare (tulburarea stării de cunoștință). Sub 28°C pînă la 21°C este perioada în care înghețatul se găsește într-o stare foarte gravă, cu astenie musculară, somnolent, dar cu o senzație falsă de căldură plăcută, chiar euforic uneori, stare care precede decesul sau, cum se mai numește, „moartea albă".

În cazul înghețării de imersie moartea survine foarte repede (10—20 de minute), prin spasmul musculaturii respiratorii (stop respirator).

În recunoașterea înghețării generalizate apare posibilitatea confuziei cu o moarte aparentă, în care situație bătăile cardiace și respirațiile sînt atît de reduse, încît par imperceptibile.

Pentru avizați, un presupus înghețat pune problema unei intoxicații medicamentoase, a unui accident vascular cerebral, etilism cronic sau o comă diversă.

În ceea ce privește tratamentul, trebuie știut că bolnavii cu înghețare generalizată și manifestări locale și generale evidente prezintă o rată a mortalității de 45—100%, în raport cu gradul de înghețare. Acești bolnavi trebuie transportați cît mai repede, în condiții de supraveghere medicală, la spital, de dorit cu secție de terapie intensivă, pentru a putea preveni un stop cardiorespirator și institui un tratament de încălzire corect, sub monitorizare.

Ca măsură urgentă, valabilă și pentru nespecialiști, este aceea că orice bolnav în stare de hipotermie trebuie scos din mediul rece și umed, dezbrăcat de hainele ude, înfășurat în pături uscate și adăpostit în locuri calde, pînă la sosirea Salvării. Dacă poate fi altfel transportat, trebuie procedat cît mai repede, în condiții de protecție contra frigului. Este indicată administrarea de băuturi calde.

Înghețarea localizată sau **degerătura** propriu-zisă cuprinde extremitățile, membrele inferioare fiind interesate în proporție de 80—90%, cele superioare în 5—6% și alte localizări mai rare, 4%. După mediul în care se produc, degerăturile pot fi **umede și uscate.**

Degerătura umedă este o suferință care apare după o expunere mai îndelungată a unui segment din corp (mîini sau picioare), în condiții de umezeală, la temperatură între +20°C și 0°C. Acest aspect de degerătură este mai frecvent întîlnit în condiții de război, cînd soldații rămîn imobilizați, cu picioarele umede în tranșee. Această degerătură se mai cunoaște și sub numele de „picior de tranșee".

Evoluția unei astfel de degerături se produce în două etape. Mai întîi în faza de hipoxie, piciorul este rece, edemațiat, albicios, dar și cu zone cianotice-albăstrui. În a doua fază — cea de hiperemie — care se menține zile și săptămîni, piciorul, acoperit de vezicule, este roșu, edemațiat, dureros și cald. În această perioadă se poate produce infecție cu ulcerații și necroze.

Profilaxia se face purtînd încălțăminte izolatoare de umezeală și păstrarea uscată a picioarelor.

Tratamentul prezintă cîteva particularități. Încălzirea se poate face treptat, cu apă călduță (37°—38°C) sau „aer răcoros". Repaus la pat și asigurarea unei circulații sanguine prin vasodilatatoare și anticoagulante. Se vor administra antibiotice și calmante ale durerii. Dacă leziunile evoluează cu gangrenă, acestea vor fi secționate chirurgical.

Degerăturile uscate, de care ne vom ocupa mai pe larg, prezintă mai multe aspecte:

După profunzimea țesuturilor interesate se împart în mai multe grade. **Degerătura de gradul I**, sau așa-numitul **eritem pernic**, este cea mai ușoară formă și se întîlnește la mîini, față și picioare. Ea nu este o degerătură propriu-zisă, ci mai mult o sensibilitate a tegumentelor neprotejate expuse la frig uscat (sub —7°C), în care predomină tulburările funcționale. Pielea este roșie (vasodilatație), caldă, edemațiată și

— E nenorocire! Mereu se găsește cîte cineva să ne facă umbră!

însoțită de durere și furnicături. Aceste tulburări sînt reversibile, dar, repetîndu-se în fiecare iarnă, se poate ajunge la ulcerații tegumentare, care vara dispar și eritemul pernic devine cronic.

Ca măsuri de prevenire se indică protejarea, pe timp de ger, a suprafețelor descoperite, iar odată apărut eritemul de îngheț este contraindicat masajul (obicei greșit, frecatul cu zăpadă) și aplicarea de căldură excesivă, pentru că se pot agrava leziunile tisulare inițiale, grăbind apariția ulcerațiilor și a infectiilor.

În **degerătura de gradul II** apar flictenele, care conțin un lichid clar sau sanguinolent și care, dacă nu se infectează, se pot vindeca fără urme.

Degerătura de gradul III se caracterizează prin apariția necrozei tegumentare, mai evidentă după decolarea flictenelor, vindecarea se face prin cicatrizare sau grefă de piele.

Cea mai gravă formă de degerătură este cea **de gradul IV**, caracterizată prin necroză profundă sau totală, în care segmentul interesat prezintă aspectul de congelat prin cristalizarea apei din țesuturi.

Tegumentul are culoarea palidă-gălbuie, cu aspect translucid-cerat și nu rulează pe proeminențele seroase (fixat). Segmentul înghețat nu are sensibilitate, nu este dureros la apăsare și, introdus într-o cameră caldă, se aburește.

Împărțirea degerăturilor în grade are o oarecare asemănare cu gradele din arsuri, dar în realitate există o deosebire esențială. Arsura, odată produsă, rămîne în același grad — adică la aceeași întindere și profunzime în care s-a prezentat la primul consult — pe cînd în degerături leziunile țesuturilor sînt în evoluție, timp de mai multe zile, săptămîni și chiar luni, delimitarea lor făcîndu-se tardiv și cu riscul extinderii acestor leziuni în raport cu complicațiile ivite și calitatea tratamentului aplicat.

Aceste aspecte sînt mai caracteristice în degerăturile profunde în care, după mai multe ore de încălzire și tratament, apar flictene, apoi la 4—5 zile după detașarea lor, țesuturile au o culoare roșie-violacee, după care pielea și unghiile se înnegresc în aproximativ 2 săptămîni, apărînd, totodată, și zonele de demarcare între țesuturile devitalizate și cele recuperate sub tratament.

Pericolul mare în această perioadă de evoluție sînt complicațiile infecțioase în care pot apărea abcese, flegmoane, artrite supurate, gangrenă, tetanos și chiar septicemii.

Semnele prin care se fac cunoscute degerăturile sînt : dureri la nivelul segmentelor interesate ale corpului expuse la frig (mîini, picioare, față), instalarea anesteziei acestor segmente și insensibilitatea părții înghețate. Acest fapt este foarte periculos, pentru că, odată instalată lipsa de durere, frigul nu mai este sesizat, iar expunerea prelungită afectează țesuturile mai profund. Pielea devine palidă sau cianotică, iar țesuturile înghețate sînt dure și degetele nu se mai pot mobiliza.

Totodată, poate să apară edemațierea cu flictene și secreție hemoragică. În degerături pot apărea contracturi ale articulațiilor degetelor, cu extensie metacarpo-falangiană, flexie interfalangiană și adducția policelui. Cînd se produce înghețarea totală, revenirea la normal nu mai este posibilă, pielea devine mumificată și urmează autoamputația.

Tratamentul degerăturilor este un tratament de urgență, pentru că rezultatele sînt cu atît mai bune, cu cît îl aplicăm mai devreme.

Dar „cel mai bun tratament al degerăturilor rămîne profilaxia lor" (Mills).

Prevenirea degerăturilor este de o importanță fundamentală și trebuie făcută prin acțiuni educative în masa populației expuse la frig, în special a acelora care își exercită profesiunile în condiții meteorologice nefavorabile.

Este necesar să se știe că cei care se expun frigului excesiv, în special iubitorii de munte, iarna, trebuie să-și mențină căldura corpului prin îmbrăcăminte adecvată și mișcare, avînd în același timp și o alimentație bogată în calorii.

Îmbrăcămintea trebuie să fie uscată, în mai multe straturi, impermeabilă la apă, vînt și frig și suficient de largă pentru a permite mișcările. În mîini să poarte mănuși largi, preferabil îmblănite, și numai cu un deget. Pentru picioare, încălțămintea să fie largă, să nu stingherească circulația sanguină, cu ciorapi groși uscați.

Alimentația trebuie să fie excesivă față de strictul necesar previzibil și să se consume alimente cu putere calorică mare. La altitudine poate să apară uneori anorexia (lipsa poftei de mîncare). Ea trebuie învinsă și consumate alimente și lichide calde în exces. Fumătorii care au deja o rezistență scăzută la frig nu e bine să fumeze (nicotina este vasoconstrictoare).

Folosirea băuturilor alcoolice în condițiile temperaturilor de îngheț a stîrnit multe controverse. Ele oferă într-adevăr o senzație de încălzire prin vasodilatația microcirculației extremităților, dar în realitate, această vasodilatație alcoolică, de scurtă durată, accelerează pierderea de căldură a organismului și scade temperatura centrală, atît de importantă în menținerea echilibrului homeotermic. Alcoolul mai trebuie evitat și pentru că „starea de bine" pe care o provoacă, diminuează recepția periferică, predispune la imobilizare și somn și individul poate adormi în frig. Pentru cei care trebuie să doarmă sau să se odihnească pe timp de frig excesiv sau pe zăpadă, dacă nu au saci de dormit, nu este indicat să se așeze în poziție culcat, ci numai șezînd, cu genunchii flectați, poziție în care contactul cu exteriorul (zăpadă, gheață) este mai mic și pierderea de căldură mai redusă.

Tratamentul în degerături trebuie să țină seama de cîteva principii, și anume că degerătura ușoară este rapid reversibilă la căldură și fără alterări tisulare. Local, se fac băi calde (40°—42°C), timp de 30—35 de minute, pînă cînd tegumentele devin roșii și calde. Se administrează calmante (Algocalmin, Piafen, Fortral etc.), pentru că revenirea este dureroasă. Zonele complet înghețate rămîn anesteziate, fără semne de revenire. Membrele inferioare trebuie ținute în poziție mai ridicată, pentru îmbunătățirea circulației periferice. Se indică exerciții de mobilizare pentru articulațiile implicate ; în acest stadiu, bandajarea lor nu este indicată. Escarele și necroza pielii trebuie corect tratate, pentru a nu compromite mai tîrziu articulațiile. Zona distrusă se menține curată și uscată, sub protecție de antibiotice.

Tratamentul medical și chirurgical de specialitate al degerăturilor este mult mai complex și nu avem în vedere expunerea lui în rîndurile de față.

Ceea ce trebuie să se știe, în general, despre tratament, este faptul că orice degerătură, cît de superficială ar fi, trebuie să se înlăture prin încălzire imediată. Această încălzire se poate realiza fie prin căldura umană (metode nordice), folosind căldura mîinilor, pe care le aplicăm pe suprafețele înghețate, pînă ce apare sensibilitatea, sau introducem mîinile înghețate în axilele salvatorului. Tot printre metodele nordice se numără și procedeul de încălzire cînd sînt doi salvatori, care cuprind înghețatul între ei, stînd cu spatele la fața unui salvator și al doilea salvator cu spatele la fața înghețatului.

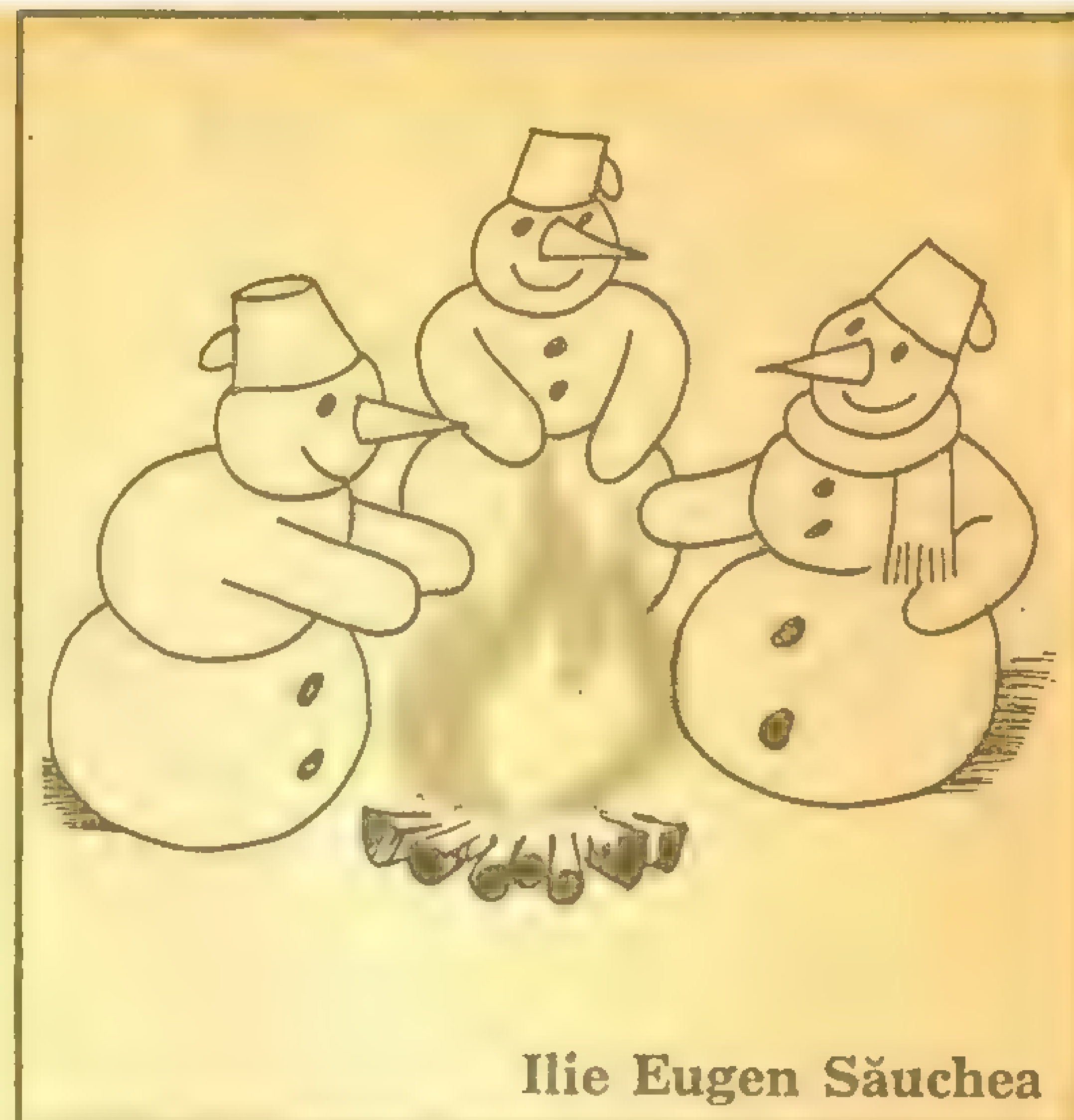
De reținut că un segment de corp înghețat nu se freacă cu zăpadă, nu se masează (se rup capilarele) și nici nu se aplică vreo pomadă grasă.

Dacă este nevoie ca degeratul să fie transportat la spital și dacă transportul durează timp mai îndelungat, se recomandă să nu se încălzească segmentul degerat, pentru că, în condiții de mediu nefavorabile, acesta ar putea îngheța din nou, ceea ce ar duce la agravarea evoluției prin apariția infecției. Este mai bine să se mențină extremitatea înghețată încă 2—3 ore, pînă se ajunge la spital, unde se poate realiza o încălzire corectă, rapidă și totală.

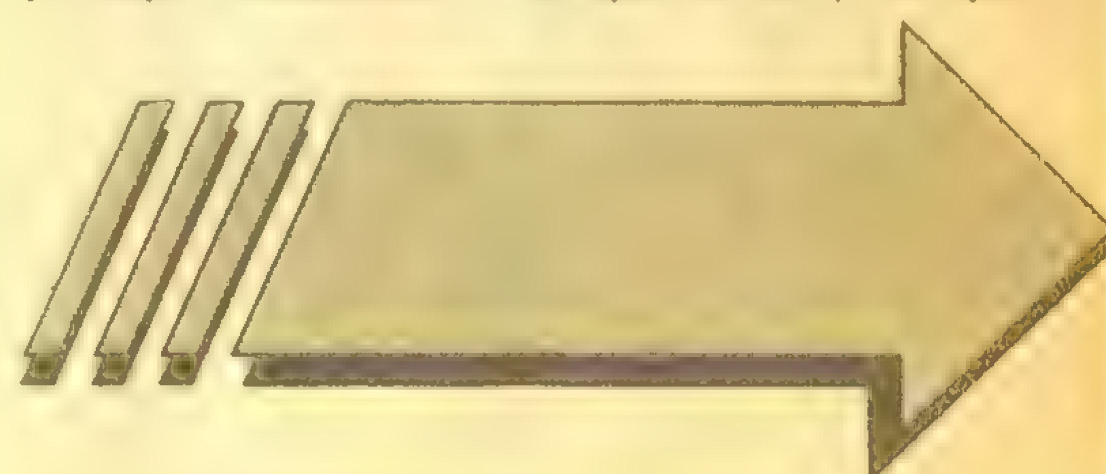
În cazul în care, înainte de transport, s-a realizat o încălzire a zonelor afectate, se va face tot posibilul ca încălzirea să se mențină, cu ajutorul unor pansamente bogate, la adăpost de orice contaminare.

Dacă degeratul se poate deplasa singur către unitatea medicală, fără a folosi segmentul înghețat, este indicat să o facă pentru activarea circulației, dar nu cu un efort excesiv.

Bolnavii cu degerături se vor interna întotdeauna într-o secție de chirurgie. În ceea ce privește tratamentul de specialitate, menționăm

Ilie Eugen Săuchea

Clubul FEMINA

din municipiul Petroșani

— Rodica Ardelean, v-ați manifestat dorința de a împărtăși și altor Comitete municipale ale femeilor din țară din experiența clubului înființat în Petroșani...

— Da, și nu este cazul să fim modești. În anul 1985 la noi în oraș a luat ființă un club deosebit, iar dacă am să vă spun numele său în bună măsură veți înțelege de ce afirm aceasta. Se numește FEMINA.

— A cui a fost ideea ?

— Inițiativa aparține Comitetului municipal al femeilor. Președintei Emilia Man, care a fost sprijinită îndeaproape de tovarășa Felicia Necșa, secretar cu probleme sociale în cadrul Comitetului municipal de partid.

— Și ce este în fond acest club Femina ?

— Locul de întîlnire a sute de femei. Normal, nu ? Clubul are nu mai puțin de șase cercuri : socialism științific, educație juridică, femeia și familia, creația tehnico-științifică, educație gospodărească. Coordonatorii sînt și ei pe potriva profilului cercurilor. Avem profesori ca Adrian Karacsony, juriști ca Dorica Maniu, doctori ca Adriana Iacob și Ovidiu Murariu, un specialist în probleme de comerț — Ioana Mihalca, un doctor inginer — Lidia Mihăilescu...

— Și o președintă a clubului, Rodica Ardelean. Pe care o rog, în continuare, să ne vorbească despre activitatea clubului.

— Activitățile clubului. Fiecare cerc fiind condus de către cadre de specialitate, cu pregătire superioară, abordează în ședințele care au loc bilunar — două, trei ore — teme ce reflectă preocupările femeilor, tripla lor calitate de oameni ai muncii, gospodine și mame.

— Concret.

— Ședințele de cerc cuprind dezbateri, expuneri, demonstrații practice, fiind puse în discuție probleme de interes general, de la abordarea unor teme juridice, de politică internă și externă la teme cu caracter medico-sanitar, cultural-educativ sau gospodăresc. E bine de știut că acțiunile organizate, inițiativele își găsesc o aplicabilitate imediată.

— Și mai concret, dacă pot spune așa.

— Printre expunerile recente putem aminti pe aceea intitulată „Coordonate principale ale politicii externe a R. S. România în anii Epocii Nicolae Ceaușescu". Aș mai aminti simpozionul cu tema „Înfăptuirea politicii demografice a partidului și statului privind creșterea mai accentuată a natalității și sporului natural al populației, o îndatorire de onoare, de înalt patriotism". O contribuție esențială au avut medicii Adriana Iacob și Nicolae Scărlătoiu. Simpozionul a fost precedat de un schimb de experiență la cîteva dintre cele 39 de grădinițe și 11 cămine ce funcționează în Valea Jiului, precum și de o seamă de proiecții de filme tematice sau artistice. Ar fi multe de spus. Deoarece s-ar părea că deja am cam ieșit din anonimat, clubul Femina a început să se bucure de sprijinul mai multor instituții și întreprinderi din municipiul Petroșani. În intenția noastră este să ne lărgim activitatea. Avem în proiect înființarea unui cenaclu literar-muzical al femeilor.

— Vă mulțumim, Rodica Ardelean.

— Pentru foarte puțin. Vă așteptăm la Petroșani ca să vă convingeți că acest club își propune — și în bună parte credem noi că reușește — să ofere tuturor femeilor, indiferent de vîrstă și profesie, accesul la actul de cultură, la noile cuceriri ale științei, la metodele de educare ale noii generații aflate în pragul deplinei afirmări profesionale, precum și în viața de familie.

Reporter

că acesta este complicat și de durată. El începe printr-o reîncălzire (băi cu apă caldă — 40°C—42°C), reechilibrare volemică (perfuzii) și combaterea durerilor. Se va face tratament cu antibiotice, iar tratamentul chirurgical propriu-zis constă din înlăturarea zonelor gangrenate, ajungîndu-se, uneori, pînă la amputații, în raport cu rezultatele obținute în urma tratamentelor și tehnicilor adjuvante de recuperarea anumitor zone.

Efectele tardive ale degerăturilor (sechele) sînt determinate de gradul leziunilor și de complicațiile acestora. În apariția sechelelor trebuie să avem în vedere degerăturile fără tratament, cu tratament corect sau incorect. De menționat că factorul vîrstă joacă un rol foarte important (copii în perioada de creștere sau bătrîni deja afectați neurovascular).

În general, sechelele după degerături se manifestă prin tulburări trofice locoregionale și tulburări vasculo-nervoase.

Orice degerat rămîne mult timp sau pentru totdeauna sensibilizat la frig. La cel mai mic ger, pe care alții îl suportă fără nici o dificultate, aceștia fac reacții vasomotorii paradoxale, cu dureri și furnicături ale zonelor care au fost degerate.

Pielea poate deveni atrofică și indurată și, uneori, cu ulcerații cronice, datorită edemului; unghiile se atrofiază și se deformează. Extremitățile care au fost degerate transpiră abundent (hiperhidroză) și prezintă, din cînd în cînd, dureri. Musculatura se atrofiază, iar tendoanele se retractă. Articulațiile prezintă modificări osteoartritice, cu dureri persistente, edeme, deformații și chiar anchilozări. La copii, capetele oaselor se deformează pentru toată viața, iar falangele distale devin mai scurte. S-au mai constatat osteoporoze (decalcifieri) și chiar osteomielite.

Toate aceste consecințe ale degerăturilor, prin gravitatea lor, pot produce un grad mai mare sau mai mic de invaliditate, care afectează omul, reducîndu-i capacitatea de muncă, izolîndu-l în societate și creîndu-i complexe în supraviețuire.

Conf. dr. Marian Ciurel

Lumea unei pasiuni

Trofee, trofee..

Mobilier, medalii și trofee ca într-un decor din „Freischutz".

Andrei Kolozsvári în fața numeroaselor sale distincții internaționale.

— Cum se doarme într-un pat din corn de cerb ?

— Foarte bine. E lejer și nu scîrțîie deloc !

Aceeași întrebare cu lucruri făurite din corn de cerb aș fi putut-o pune și referitor la lustră, o masă, un birou, un telefon de perete, o vitrină cu trofee, un cuier... Despre întregul mobilier dintr-o cameră insolită în care Andrei Kolozsvári din Tîrgu Mureș ne-a primit, ca să ne uimească.

...Pe o stradă centrală din oraș, omul cu fața roșcovană și uscățivă are un atelier ciudat ; un fel de micromuzeu în care păsări și animale, naturalizate cu adevărată artă, atrag privirile a numeroși trecători. Am intrat și noi să stăm de vorbă. Am aflat astfel că Andrei Kolozsvári are 52 de ani, a fost mecanic auto și că marea lui pasiune era și a rămas vînătoarea. De 38 de ani se îndeletnicește cu naturalizarea, executînd operațiile după metode proprii, cu mijloace de conservare și redare a atitudinilor specifice animalului respectiv, descoperite și perfecționate de el după îndelungată experiență. „Clienții" obișnuiți ? Muzee de științe naturale, laboratoare, școli, catedre de biologie, unități de material didactic. De 24 de ani este membru al Asociației vînătorilor și pescarilor sportivi, fiind posesor al unor extrem de valoroase trofee între care 41 (de cerb, mistreț și căprior) distinse cu medalii de aur la concursuri internaționale din Iugoslavia, Franța, Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria, trecute în mari cataloage de specialitate.

Ne-a invitat acasă să le vedem. Un perete așternut cu diplome, o vitrină cu medalii, o etajeră cu cataloagele în care sînt menționate trofeele. Restul pereților este ocupat de trofeele însele. Ceea ce este însă absolut ieșit din comun este mobilierul. Tot ce se află în cameră a fost confecționat de Kolozsvári, cu propriile-i mîini, în timpul liber. Din coarne de cerb, sticlă și plăci de lemn furnuruit. Fotografiile pe care le prezentăm au, neîndoielnic, o parte din neobișnuitul a ceea ce vedem, dar sînt numai secvențe. Realitatea este, cu adevărat, fascinantă. Imaginație, tehnică, simț artistic, minuție dusă la extrem se armonizează toate în realizarea obiectelor. Patul este lucrat din bucăți de corn, în simetrii și asimetrii naturale care dau ansamblului un echilibru aparte, conferindu-i parcă o gingășie de sculptură în lemn. Dau să mă așez, dar mă răzgîndesc stăpînit de sentimentul că mă aflu în fața unui lucru fragil. Omul cu fața roșcovană **rîde cu poftă** și mă liniștește :

— Ședeți, ședeți ! Ține vreo 300 de kilograme. L-am lucrat pe un sistem de șuruburi. Nici nu se clintește.

Într-adevăr, structura parc-ar fi de piatră. Doar arcurile și salteaua sînt dulci, odihnitoare. Kolozsvári își petrece multă vreme în această cameră, un fel de lume a lui, cum o numește, visînd poate la munți împăduriți, la vînători cu gonaci sau la pîndele cu nervii întinși din partidele la cerb, mistreț și cocoșii de munte. Un cocoș de munte cu coada în evantai e pictat și pe globul alb mat al lustrei, care pare o lună plină văzută prin rămurișul unor coarne de cerb.

Cel mai insolit lucru mi s-a părut însă telefonul din peretele de lîngă birou. Un trofeu de cerb lopătar cu craniu prelung își răspîndește podoaba coarnelor. Pe osul frontal e montat discul pentru formarea numărului, iar de „stiletul" cornului drept — bucata scurtă și ascuțită ca un pumnal curbat numită **ramura lupului** — atîrnă receptorul. **Ramura lupului**, ușor mobilă, deschide și închide contactul la desprinderea și agățarea receptorului. Totul e făurit din corn de cerb, cu excepția aparaturii, disimulată în spatele craniului.

Undeva, într-un colț, atîrnă un corn de vînătoare. Cînd i se face dor de foșnetul pădurii, Kolozsvári cîntă cu el notele unor chemări ciudate, apoi își pune banda cu „Marșul vînătorilor" din **Freischutz**, de Weber...

Dorin Iancu
Foto : Dinu Lazăr

HIDRA DIN LERNA

1

Hercule Poirot se uită încurajator la omul din fața lui.

Doctorul Charles Oldfield avea cam la patruzeci de ani. Părul lui deschis la culoare era puțin încărunțit iar în ochii lui albaștri se citea spaima. Se bîlbîia și se purta nesigur. În plus, nu reușea să ajungă la miezul lucrurilor.

Povestea :

— Am venit la dv., domnule Poirot, cu o rugăminte destul de neobișnuită. Acum însă aș vrea s-o las să se ducă pe apa Sîmbetii, abia acum mi-a căzut fisa cît de afurisită-i toată problema. O alună ca asta e greu oricui s-o spargă.

Hercule Poirot mormăi :

— Asta fiți amabil și lăsați-mă pe mine să apreciez.

Oldfield murmură :

— Mi-a trecut prin cap că...

Tăcu.

Hercule Poirot completă :

— ...că eu v-aș putea ajuta ? **Eh, bien,** poate că pot. Spuneți-mi ce vă chinuiește ?

Oldfield se îndreptă puțin. Lui Poirot nu-i scăpă expresia lui de om pierdut.

Cu glas în care se putea desluși deznădejdea, Oldfield spuse :

— Știți, n-ar fi avut nici un rost să mă adresez poliției... Ar fi fost neputincioasă. Și sînt din zi în zi mai rele. Nu știu ce...

— Ce sînt din zi în zi mai rele ?

— Vorbele... De fapt, e foarte simplu, domnule Poirot. Mi-a murit soția, e-un an de-atunci. A suferit un an încheiat. Iar acum oamenii zic că eu am omorît-o, că eu am otrăvit-o...

— Aha, făcu Poirot. Și ați otrăvit-o ?

— Domnule Poirot ! spuse Oldfield ridicîndu-se brusc.

— Liniștiți-vă, spuse Poirot, stați frumușel jos. Să începem cu premiza că nu dv. ați otrăvit-o. Probabil aveți un domeniu la țară...

— Da, la Market Loughborough. În comitatul Berkshire. Știam că nu duce lipsă de oameni răi de gură, dar n-am crezut niciodată că se va ajunge atît de departe, zise Oldfield dîndu-se cu scaunul mai aproape. Domnule Poirot, nu vă puteți imagina prin ce trec. La început n-am știut nimic, am băgat însă de seamă că oamenii sînt mai puțin prietenoși față de mine decît înainte, că mă evită, dar am pus toate astea pe seama proaspetei mele văduvii. După aceea a început să-mi sară în ochi : oamenii treceau mai bucuros pe partea cealaltă a străzii, decît să trebuiască să vorbească cu mine. Îmi pierd pacienții. Ori încotro mi-arunc privirea n-aud decît un șușotit. Simt privirile ostile ațintite asupra mea și aud cuvinte pline de otravă. Am primit și multe scrisori, scrisori grețoase.

Tăcu o clipă, apoi continuă :

— Și... Și nu știu ce-aș putea face. Nu știu cum să lupt împotriva păienjenișului de minciuni nerușinate și pline de insinuări. Cum poți combate ceva ce nu ți se spune pe față ? Sînt complet neputincios, mă distrug cu încetul și fără pic de milă.

Poirot dădu gînditor din cap. Spuse :

— Da, calomnia este hidra aceea cu nouă capete din Lerna pe care nu-i chip s-o ucizi, pentru că dacă îi tai un cap, îndată îi cresc în loc alte două...

— Exact cum spuneți, zise doctorul Oldfield. Sînt neputincios, pur și simplu neputincios ! Am venit la dv. ca la ultima speranță, dar cred că nici dv. n-o să găsiți scăparea.

Hercule Poirot tăcu cîteva clipe, apoi spuse :

— Nu fiți atît de sigur. Problema dv., domnule doctor, mă interesează. Tare mi-aș dori să pot distruge balaurul ăsta cu mai multe capete. Mai întîi însă, povestiți-mi ceva mai multe despre această problemă, despre împrejurările din care cresc calomniile. Mi-ați spus că soția dv. a murit cam cu un an în urmă. Din ce cauză ?

— Ulcer perforat.

— A fost dovedit la autopsie ?

— Da de unde, suferea de multă vreme de ulcer...

Poirot dădu din cap încuviințînd.

— Dar simptomele ulcerului perforat sînt foarte asemănătoare cu ale otrăvirii cu arsenic. Asta-i o chestie îndeobște cunoscută. În ultimii zece ani s-a scris despre cel puțin patru crime senzaționale în care victimele au fost îngropate fără nici un fel de bănuială și asta numai pentru că pe certificatul de deces a fost scris : ulcer perforat. Soția dv. era mai tînără sau mai în vîrstă decît dv. ?

— Cu cinci ani mai în vîrstă.

— Ați fost mult timp împreună ?

— Cincisprezece ani.

— A lăsat vreo moștenire ?

— Da, era destul de bogată. Au rămas de pe urma ei vreo treizeci de mii lire.

— O sumă frumușică. V-a lăsat-o dv. ?

— Da.

— V-ați înțeles bine cu soția dv. ?

— Sigur că da.

— Nici o ceartă ? Nici o scenă ?

— Nu, spuse ezitant Charles Oldfield. Soția mea a fost, se poate spune, un om pe care nu era ușor să-l poți mulțumi. Era foarte bolnăvicioasă și plină de teamă. Din această cauză era adesea tăcută și nu era ușor să-i intri în voie. Erau zile cînd ori ce făceai, ea nu era nicicum mulțumită.

Poirot dădu din cap, apoi spuse :

— Da, da, cunosc tipul ăsta de femeie. Îți face capul calendar că o neglijezi, că pe ea n-o iubește nimeni, că soțul nu așteaptă decît ca să moară mai repede.

Pe fața lui Oldfield se putea citi că diagnosticul lui Poirot era adevărat. Zîmbi.

— Ați fost foarte exact.

Poirot continuă :

— Cine o îngrijea ? Avea o îngrijitoare ? Sau cineva de-al casei ? Sau o servitoare ?

— Avea o îngrijitoare, o persoană înțeleaptă și calificată. Cred că ea n-ar fi capabilă de asemenea calomnii.

— Dar pînă și persoanelor înțelepte și calificate le-a dat dumnezeu limbă... Limbă pe care nici măcar ele nu o folosesc în chipul cel mai înțelept. Nu mă îndoiesc că ea a vorbit... Avea toate condițiile ca din povestea asta să iasă un veritabil scandal. Acum vă mai pun o întrebare : **Cine este doamna ?**

— Nu vă înțeleg, spuse doctorul Oldfield roșind tot.

Poirot spuse foarte delicat :

— Mă tem că mă înțelegeți... Am întrebat cine e doamna de care vă este legat numele ?

Doctorul Oldfield se ridică. Spuse :

— Nici o doamnă. Îmi pare rău, domnule Poirot că v-am răpit atîta timp.

Se îndrepta spre ușă.

Hercule Poirot spuse :

— Și mie. Cazul dv. însă mă interesează. Și aș fi bucuros să vă pot ajuta, dar nu o pot face dacă nu-mi spuneți adevărul golgoluț.

— Dar vi l-am spus.

— Nu mi l-ați.

— Ce vă face să credeți că la mijloc trebuie să fie neapărat o femeie ?

— **Mon cher docteur,** vă imaginați cumva că nu mă pricep la mentalitatea femeilor ? La țară bîrfelile se învîrt totdeauna numai și numai în jurul raporturilor dintre bărbați și femei. Dacă un bărbat își ucide nevasta pentru a putea pleca apoi la Polul Nord sau pentru a trăi în liniște în chip de flăcău tomnatic, uite chestia asta nu i-ar interesa pe vecinii lui nici cît negru sub unghie. Dar dacă există bănuiala că bărbatul și-a omorît nevasta pentru a se putea căsători cu alta, ei bine, în acest caz se poate umple un sac cu calomnii și bîrfe.

— Dar eu nu sînt răspunzător de ce cred amatorii de scandaluri insipide și scormonitorii în toate alea.

— Sigur că nu sînteți.

Poirot continuă :

— Luați loc frumușel și răspundeți-mi la întrebarea pe care v-am pus-o acum cîteva clipe.

Oldfield se întoarse cu pas nesigur și se așeză.

— Ar fi foarte posibil să fie vorba de domnișoara Jean Moncrieff. Ea se ocupă de medicamente la cabinetul meu medical. Este o fată absolut remarcabilă.

— De cînd lucrează la dv. ?

— De trei ani.

— O iubea pe doamna dv. ?

— Nu, nu se poate spune că o iubea.

— Era geloasă pe ea ?

— Ar fi fost absurdă.

Poirot zîmbi, apoi adăugă :

— Femeile sînt proverbial de geloase, dar să vă spun ceva. Realitatea mi-a demonstrat că gelozia — motivată sau nu, are totdeauna o cauză. Poate că le lipsesc probele concrete, dar de regulă gelozia lor este motivată.

Doctorul Oldfield spuse energic :

— E-un nonsens ce spuneți. Niciodată nu i-am spus domnișoarei Moncrieff vreun cuvînt pe care soția mea să nu-l fi putut auzi.

— Asta se poate, dar cu toate astea ceea ce am spus mai adineaori este adevărat, spuse Hercule Poirot. Domnule doctor, voi face tot ce-mi stă în putință în cazul dv. Trebuie însă să fiți absolut sincer cu mine, fără să țineți seama de convenții sau de propriile sentimente. Este adevărat, nu-i așa, că ați încetat să vă mai iubiți soția cu mult înainte ca ea să moară ?

Oldfield tăcu o clipă, după care spuse :

— Vă spun sincer, domnule Poirot : nu prea mi-am iubit soția. Cred că am fost un soț bun, dar n-am fost niciodată îndrăgostit de ea.

— Dar fata aia, Jean ?

Doctorului îi apărură broboane de sudoare pe frunte. Spuse :

— Eu — dacă n-ar fi fost scandalul și bîrfele alea, i-aș fi cerut să se căsătorească cu mine.

Poirot se sprijini de scaun. Spuse :

— În sfîrșit, am ajuns la miez. **Eh, bien,** domnule doctor, am preluat cazul dv. Dar țineți minte că vreau să aflu adevărul.

Oldfield spuse :

— Adevărul nu-mi poate dăuna.

Și adăugă după o clipă de cumpănire :

— Vă spun, m-am gîndit să înaintez acțiune pentru calomnie. Dacă l-aș cunoaște măcar pe unul dintre cei care mă calomniază sigur mi-aș putea face dreptate. Cel puțin așa cred cîteodată... Altădată îmi zic că poate ar fi și mai rău... Oamenii ar vorbi și mai mult și ar spune : n-a reușit să dovedească nimic, în schimb fără foc nu iese fum...

Se uită la Poirot.

— Spuneți-mi sincer, v-ați putea face din toate astea un punct de vedere ?

— Un punct de vedere se poate face din orice, răspunse Hercule Poirot.

2

— Plecăm la țară, George, îi spuse Hercule Poirot servitorului său.

— Adevărat, domnule ?

— Ne ducem să-i facem de petrecanie balaurului cu nouă capete.

— Chiar, domnule ? Asta-i ceva ca monstrul din Loch Ness ?

— E ceva mai puțin fantastic, George. Nu m-am gîndit la o fiară din carne și oase.

— Atunci v-am înțeles greșit, domnule.

— Ar fi mult mai ușor dacă ar fi vorba despre o astfel de fiară. Nimic nu este mai greu de lichidat ca izvorul unei calomnii.

— Da, desigur, domnule. Uneori e greu de aflat de unde pornesc clevetirile.

Hercule Poirot nu se cază la locuința doctorului Oldfield, ci trase la hanul local. Dimineața, îndată după sosire, avu prima discuție cu domnișoara Moncrieff.

Era o fată înaltă cu părul ca arama și ochii albaștri. Avea comportamentul atent al omului pus în gardă.

Spuse :

— Așadar, doctorul Oldfield v-a făcut o vizită... Știu că avea de gînd s-o facă.

Din vorbele ei se putea vedea că nu era din cale-afară de bucuroasă.

Poirot o întrebă :

— Dv. n-ați făcut un secret din asta ?

Privirile lor se întîlniră. Fata spuse rece :

— Ce-ați putea face în acest caz ?

Poirot îi răspunse încet :

— Trebuie să existe un mod prin care să-i punem capăt.

— Ce mod ? spuse ea. Vreți poate să mergeți din calomniator în calomniator și să spuneți : **„Vă rog frumos, fiți atît de amabili și încetați cu vorbele astea. Ele îi fac tare mult rău sărmanului doctor Oldfield...**

Iar ei or să vă răspundă : „Desigur, eu n-am crezut niciodată în scornirile lor". Dar faptul cel mai grav este că nici unul n-o să spună : „Drăguță, nu ți-a trecut niciodată prin cap că ar fi posibil ca moartea doamnei Oldfield să nu fi fost așa, din senin ?" Nu, ei spun : „Draga mea, eu — desigur — **nu cred** ce se șușotește despre doctorul Oldfield și soția lui. Eu sînt **sigură** că el n-ar fost în stare de una ca asta, dar adevărat este că o cam neglija. Și mai cred că n-a fost din cale-afară de înțelept să primească o fată atît de tînără care să se ocupe de medicamente. De bună seamă că lui nici prin cap nu i-a trecut că între ei ar putea fi ceva. Nu, nu ! Eu sînt sigură că toate au fost la locul lor...".

Tăcu, roșie în obraji, și respiră repede.

Hercule Poirot zise :

— Se pare că știți foarte bine tot ce se vorbește.

Fata își mușcă buzele apoi spuse :

— Chiar prea bine.

— Dv. cum ați rezolva problema asta ?

Jean Moncrieff spuse :

— Cel mai bine ar fi dacă și-ar vinde cabinetul medical și ar lua-o de la început, în altă parte.

— Nu credeți că bîrfele s-ar ține după el ?

Jean ridică din umeri.

— Ar trebui să riște.

Poirot tăcu o clipă după care întrebă :

— V-ați căsători cu doctorul Oldfield, domnișoară Moncrieff ?

Întrebarea, mai mult ca sigur, n-o surprinsese. Îi răspunse scurt :

—Pînă una-alta, nu mi-a cerut mîna.

— Și de ce ?

— Pentru că l-am făcut eu să-și ia gîndul de la asta.

— Asta-i mare noroc, să întîlnești un om care să-ți vorbească deschis.

— O să vorbesc fără ocolișuri. Cînd mi-a ajuns la urechi zvonul că Charles și-a omorît soția pentru a se putea căsători cu mine, mi-a fost foarte limpede că dacă ne-am lua, n-am face, decît să le dăm apă la moară. Am tot sperat că blestematul de scandal se va stinge, dacă lumea va vedea că nici de gînd nu avem să ne căsătorim.

— Și scandalul nu s-a stins ?

— Da de unde !

— Fără îndoială, cazul e cam ciudat, spuse Hercule Poirot.

— Oamenii au așa de puțin timp pentru distracții, spuse Jean cu glas amar.

Poirot o întrebă :

— Vreți să vă căsătoriți cu Charles Oldfield ?

Fata răspunse fără tulburare.

— Da, vreau, mi-am dorit acest lucru din prima clipă cînd l-am cunoscut.

— Deci, moartea soției lui vă vine de minune, nu ?

Jean Moncrieff răspunse :

— Doamna Oldfield era o femeie deosebit de dezagreabilă. Dacă e să fiu sinceră, am simțit o ușurare cînd a murit.

— Mda, făcu Poirot, n-aș putea spune că duceți lipsă de sinceritate.

Fata îl recompensă cu un zîmbet.

Poirot spuse :

— Aș avea o propunere.

— Da, care ?

— E nevoie de o acțiune drastică. Aș propune ca cineva, eventual dv., să scrie la Ministerul de Interne.

— Pentru Dumnezeu, ce aveți de gînd cu asta ?

— Cred că drumul cel mai bun care ar duce la curmarea acestor calomnii ar fi ca trupul doamnei Oldfield să fie exhumat și să i se facă autopsie.

Jean se dădu un pas înapoi. Deschise gura apoi o închise la loc. Poirot n-o slăbea din ochi.

— Ei, mademoiselle ? făcu el.

Jean Moncrieff spuse liniștită :

— Nu sînt de acord cu dv. !

— De ce ? Concluzia că moartea s-a produs în condiții naturale le-ar închide gura !

— Da, dacă se va ajunge la concluzia asta.

— Vă dați seama, mademoiselle, ce pot însemna vorbele dv. ?

Jean Moncrieff răspunse nerăbdătoare :

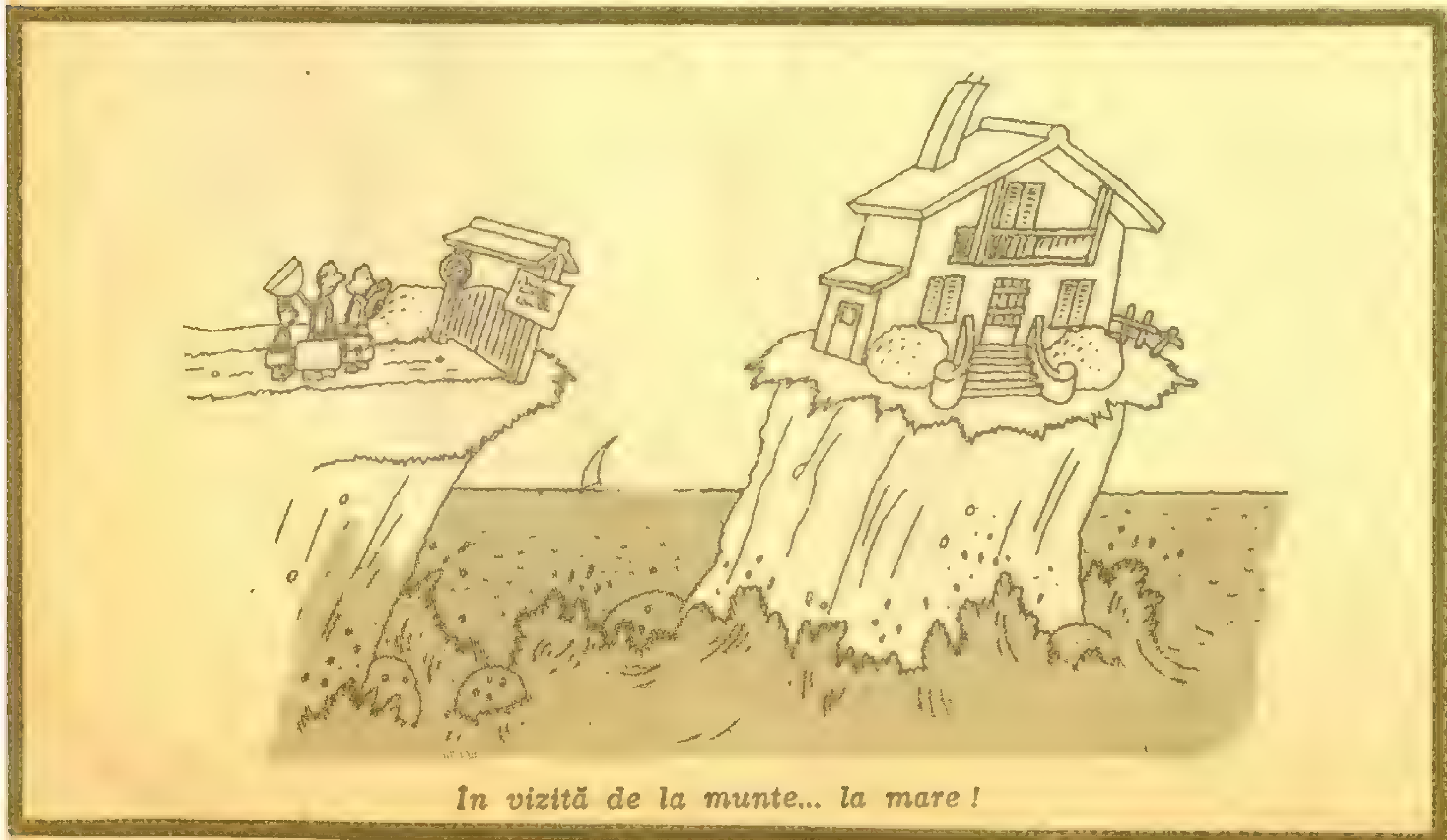
— Și încă foarte bine. Vă gîndiți probabil la otrăvirea cu arsenic, dar s-ar putea să se dovedească că n-a fost otrăvită cu arsenic. Mai există și alte otrăvuri, cum sînt alcaloizii, de pildă. În cazul că ei ar fi fost folosiți, după un an nu mai rămîne nici urmă de ei. Și-apoi îi știu eu pe funcționarii ăia, vin cu niște concluzii nesărate, cum că n-a putut fi stabilită cauza morții. Iar în această situație, limbile rele se vor ascuți și mai mult.

Hercule Poirot o întrebă, după o clipă de tăcere :

— Care este, după părerea dv., cea mai mare clevetitoare din sat ?

După o scurtă pauză de gîndire, Jean răspunse :

— Domnișoara aia bătrînă, Leatneran. Ea e cea mai rea.

În vizită de la munte... la mare !

COLECŢIA ENIGMA

— Hm ! Mi-aţi putea-o prezenta pe domnişoara asta ? Dacă s-ar putea aşa, ca din întîmplare... ?

— Asta-i teribil de uşor. Toate mîţele astea sînt acum la pîndă, iar dimineaţa se duc la cumpărături. E suficient să dăm o raită pe strada principală.

Totul merse ca pe roate, exact cum prevăzuse Jean. Ea se opri în faţa poştei şi intră în vorbă cu o femeie înaltă şi slabă, de vîrstă mijlocie, cu nas lung şi ochi pătrunzători.

— Bună dimineaţa, domnişoară Leatheran.

— Bună dimineaţa, Jean. Azi este o zi frumoasă, nu-i aşa ?

Cu ochii ei iscoditori îl examina pe însoţitorul lui Jean Moncrieff. Aceasta spuse :

— Daţi-mi voie să vi-l prezint pe domnul Poirot, venit la noi pentru cîteva zile.

3

Hercule Poirot rupse cu o mînă o bucată de covrig în timp ce cu cealaltă balansa o ceaşcă de ceai. Domnişoara Leatheran a fost atît de drăguţă şi l-a invitat la o ceaşcă de ceai, de bună seamă cu scopul de a afla ce căuta străinul acesta excentric în satul lor.

Poirot se apără cîteva clipe de asalturile ei, timp în care curiozitatea ei crescu. Cînd apreciе că a venit timpul, se aplecă spre ea :

— Da, domnişoară Leatheran, spuse el, văd că sînteţi afurisit de isteaţă, m-aţi prins ! Mi-aţi ghicit secretul. Am venit aici pentru că aşa mi-a cerut Ministerul de Interne. Dar vă rog — şi Poirot vorbi mai încet — ţineţi numai pentru dv. această informaţie.

— Desigur, bine-nţeles, spuse domnişoara Leatheran. Ministerul de Interne... doar nu vreţi să spuneţi că în legătură cu sărmana doamnă Oldfield ? !

Poirot dădu de cîteva ori din cap.

— Nu, nu...

Domnişoara Leatheran respiră adînc la auzul celor două cuvinte, iar expresia feţei ei trecu prin toată gama sentimentelor de bucurie.

Poirot spuse :

— Dv. înţelegeţi, desigur, că asta este o problemă delicată. Misiunea mea este să fac o informare dacă există sau nu suficiente motive pentru o exhumare.

Domnişoara Leatheran spuse :

— Doar nu cumva aveţi de gînd s-o scoateţi din pămînt pe sărmana femeie ! Dar e groaznic !

— Dar dv., domnişoară Leatheran, ce părere aveţi despre treaba asta ?

— Da, ştiţi, domnule Poirot, omul aude vrute şi nevrute. Eu însă nu plec urechea. Se spun atîtea despre asta ! Nu-i mai puţin adevărat că de la moartea soţiei sale, doctorul Oldfield se poartă foarte ciudat. Eu însă am zis totdeauna că asta nu poate fi un semn că ar avea conştiinţa încărcată. Poate că este copleşit de tristeţe. Totuşi, nu se poate spune că şi-ar fi iubit foarte mult soţia. Asta o ştiu categoric, de la sursă. Sora Harrison, care a îngrijit-o pe doamna Oldfield vreme de trei sau patru ani, pînă la moartea ei, cam aşa a lăsat să se înţeleagă. Am avut, ştiţi, impresia că sora Harrison ştie ceva, nu că ar fi zis ceva în acest sens, dar omul zice că da, după cum se poartă.

Poirot constată cu tristeţe :

— Avem aşa de puţine informaţii din care să reiasă aşa ceva.

— Drept, asta-i drept, dar, cu toate acestea, domnule Poirot... dar se va vedea imediat ce va fi deshumată.

— Da, atunci vor fi toate clare, spuse.

— Astfel de cazuri au mai fost, zise domnişoara Leatheran, ridicîndu-şi brusc nasul. Cu toate acestea, Jean Moncrieff este o fată foarte cuminte, de asta sînt convinsă... N-aş vrea să spun că l-a încurajat în vreun fel, dar bărbaţii sînt capabili de prostii cît roata carului cînd e vorba de fetişcane, ştiţi ? Şi unde mai puneţi că la slujbă erau tot timpul împreună !

Poirot tăcu. O privi cu o expresie nevinovată gîndindu-se că va fi supus unui nou val de cuvinte. Se şi distra puţin încercînd să ghicească de cîte ori va mai spune „cu toate acestea".

— Cu toate acestea, chiar dacă deshumarea şi autopsia vor avea loc, nimeni nu va putea stăvili şuvoiul vorbelor. Vor vorbi slujnicele, astea ştiu atîtea dintr-astea, nu-i aşa ? Şi, cu toate acestea, cum să le astupi gura ? Pe Beatrice, Oldfieldii au pus-o pe liber imediat după înmormîntare... eu tot mereu mi-am zis că e ciudat, mai ales dacă stai să te gîndeşti cît de greu este astăzi să găseşti o slujnică. Asta vine cam aşa, cum că doctorul Oldfield se temea că Beatrice ar şti ceva.

— Tocmai asta-i un motiv în plus să reluăm cercetările, spuse Poirot solemn.

Domnişoara Leatheran tresări.

— Bine, dar e neplăcut, spuse. Micuţul şi liniştitul nostru sătuleţ va ajunge în paginile gazetelor — imaginaţi-vă ce publicitate!

— Asta vă sperie ? întrebă Poirot.

— Puţin. Ştiţi, eu sînt de modă veche.

— După cum ştiţi, e vorba de o alarmă datorată proştilor de clevetitori.

— Vedeţi, asta n-aş putea-o spune cu conştiinţa curată. Ştiţi, cred că de unde nu-i foc nici fum nu iese.

— Exact la asta mă gîndeam şi eu, spuse Poirot.

Se ridică.

— Pot conta pe discreţia dv., mademoiselle ?

— Desigur, n-am să suflu nimănui nici pîs.

Poirot se despărţi de ea zîmbind.

Lui Gladys, servitoarea domnişoarei Leatheran, care îi dădu pardesiul şi pălăria, îi spuse :

— Am venit să cercetez împrejurările morţii doamnei Oldfield, dar v-aş rămîne îndatorat dacă veţi ţine asta numai pentru dv.

Mare mirare că servitoarea domnişoarei Leatheran nu s-a prăbuşit în spaţiul pentru umbrele. Respiră tulburată :

— Aşadar, domnul doctor chiar a... ?

— Dv. credeţi de mult acest lucru, nu ?

— Vedeţi, domnule, eu nu... Beatrice... era la ei cînd a murit doamna Oldfield.

— Şi ea crede că — Poirot folosi într-adins o întoarcere melodramatică — că cineva şi-a mînjit mîinile ?

Gladys dădu încurcată din cap.

— Da. Şi spune că îngrijitoarea, sora Harrison, crede şi ea acelaşi lucru. Ea o iubea pe doamna Oldfield şi a suferit cumplit cînd s-a prăpădit, şi Beatrice spune că sora Harrison trebuie că ştie ea ceva pentru că prea s-a întors cu totul împotriva doctorului, dar aşa ceva ea n-ar fi făcut dacă n-ar fi fost să fie ceva în neregulă, nu ?

— Unde-i acum sora Harrison ?

— O îngrijeşte pe bătrîna domnişoară Bristow, casa aceea de la capătul satului. Sigur o găsiţi, are coloane la trepte...

4

În scurt timp Hercule Poirot stătea în faţa unei femei care fără putinţă de tăgadă trebuia să ştie mai multe decît oricine altcineva despre împrejurările din care s-a născut povestea.

Îngrijitoarei Harrison nu-i lipsea mult pînă la patruzeci de ani, dar era încă o femeie frumoasă. Avea trăsături calde şi grave de madonă şi ochi mari, închişi la culoare. Ea îl asculta răbdătoare şi atentă. Apoi spuse încet :

— Da, ştiu despre istorioarele astea neplăcute. Am făcut tot ce am putut ca să le curm, dar a fost ceva descurajant. Ştiţi, oamenii umblă cu gura căscată după senzaţii.

Poirot spuse :

— Trebuie să existe ceva care să aţîţe vorbele.

Observă că expresia de teamă, de îngrijorare de pe faţa ei deveni şi mai evidentă. Dădu din cap încurcată.

— Poate, spuse Poirot, că doctorul Oldfield nu o putea suporta pe soţia lui... poate că din asta au pornit calomniile.

Sora Harrison i-o reteză energic :

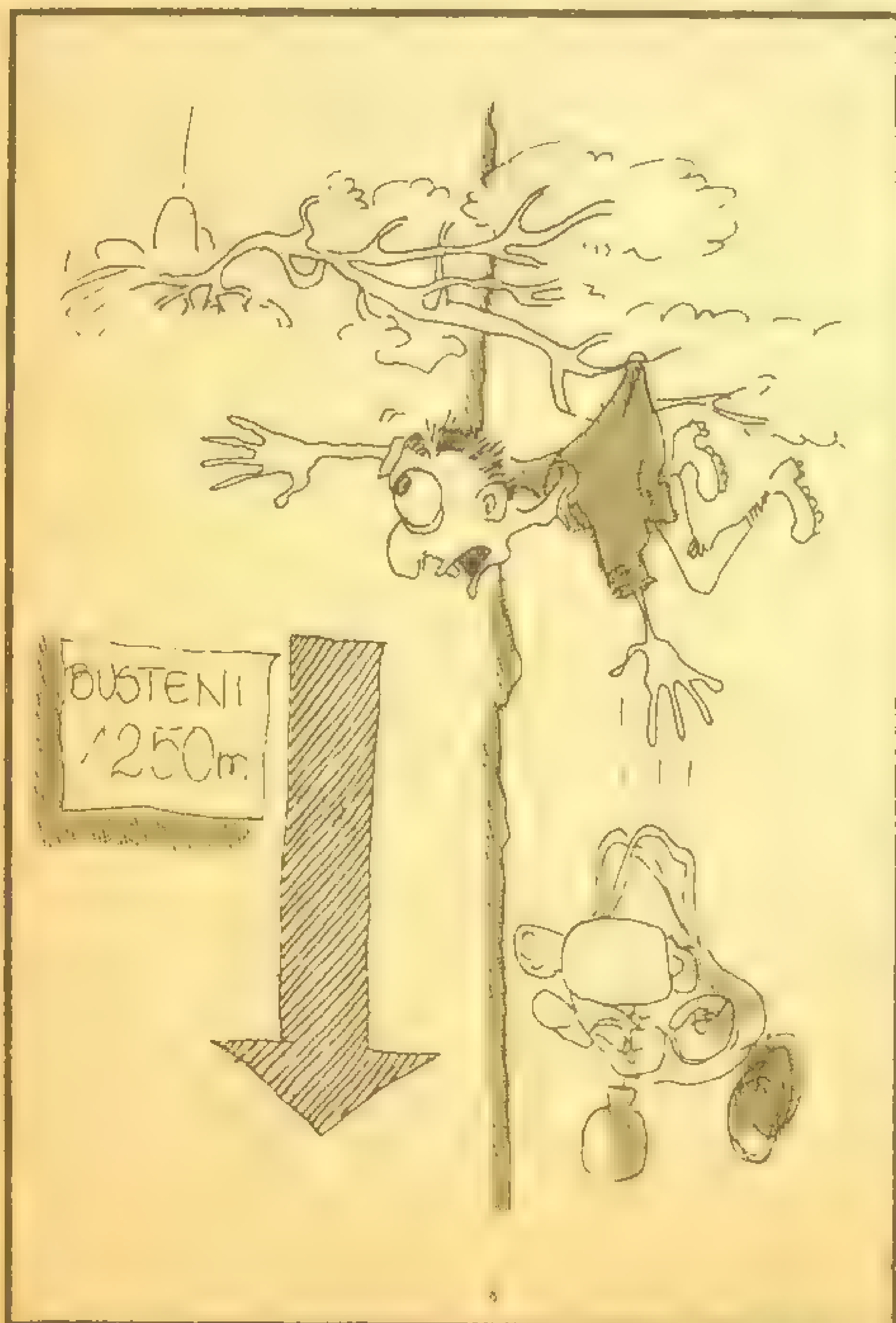
— Nici vorbă, doctorul Oldfield a fost totdeauna foarte drăguţ cu soţia lui, avea răbdare cu ea.

— Chiar o iubea foarte mult ?

Harrison ezită.

— Nu, chiar atît de mult n-aş spune. Doamna Oldfield era o femeie cu care nu era uşor să trăieşti : cerea tot mereu compasiune şi atenţie, o atenţie şi o îngrijire exagerată.

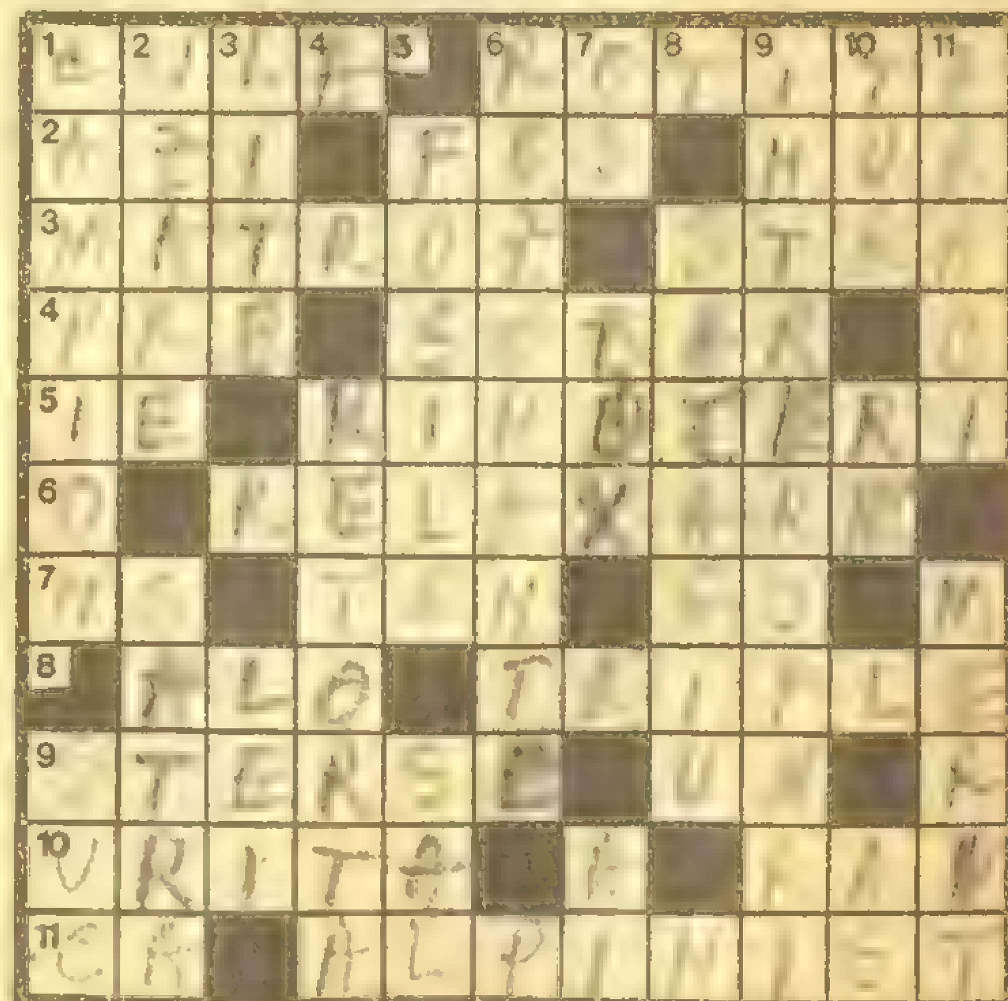
— Vreţi să spuneţi cu asta, o întrebă Poirot, că-şi exagera boala ?

Simple

ORIZONTAL : 1) Casă de bani — Unitate de ceasornicărie. **2)** Zi de cumpănă — Pălărie anatoliană — Ne duce pe noi în ispită (fem !). **3)** Se simte în largul lui, ca la el acasă — Garantează vechimea. **4)** Prefix ! — Pregătit să întemeieze un cămin. **5)** Mijloc de muiere ! — Solişti la corn. **6)** Stare de alertă. **7)** Prins din urmă ! — Fond de faţă — Geniu pustiu ! **8)** Notă verbală de recepţie — Nu se face cu una cu două (fem. pl.). **9)** Feţe palide (fig.) — Ingenue ! **10)** Nu ne duce pe noi în ispită — Nu-i a bună (masc.). **11)** Limite de competenţă ! — Trecătoare peste munţi (masc.).

VERTICAL : 1) Titular de avans — Dulceaţă de fructe. **2)** Cu valoare de întrebuinţare — Camping cu boemi. **3)** Piese de rezistenţă — Tarzan în junglă (pl.). **4)** Vas cu reacţie. **5)** Specii arhicunoscute — Purtat pe braţe. **6)** Realizări de răsunet. **7)** Rase de cîini (sing.) — Pielea anumitor feţe — Ambiţii deşarte ! **8)** Ajutor de vainburg. **9)** Stări de fapt. **10)** Rută ocolitoare — Segment de dreaptă ! — Primus... la romani. **11)** Pregătit: în foi de viţă — Bază de lansare.

Îngrijitoarea dădu afirmativ din cap.

— Da, starea critică a sănătății sale exista numai în capul ei.

— Dar, cu toate acestea, spuse Poirot grav, a murit...

— Ah, așa este... Eu știu...

Poirot o observă un minut, poate două. Era neliniștită și încurcată, dădea semne evidente că se afla în încurcătură.

Poirot spuse :

— Cred, sînt chiar sigur, că știți care a fost primul motiv care a dus la aceste vorbe.

Sorei Harrison i se rumeniră obrajii. Spuse :

— Bine, aș putea să-mi exprim o părere. Cred că vorbele alea le-a scornit servitoarea Beatrice și cred că știu și ce a determinat-o s-o facă.

— Da ?

— Știți, a fost ceva ce eu am auzit din întîmplare — un crîmpei de discuție între doctorul Oldfield și domnișoara Moncrieff, și sînt aproape sigură că Beatrice a auzit și ea, chiar dacă n-o recunoaște.

— Și despre ce era vorba ?

Sora Harrison tăcu un minut, ca și cînd ar fi vrut să-și încerce exactitatea memoriei, apoi spuse :

— S-a întîmplat cam cu trei săptămîni înaintea ultimului infarct, după care doamna Oldfield a și murit. Erau în sufragerie. Eu tocmai coboram scările cînd am auzit-o pe Jean Moncrieff zicînd :

— Cît mai poate dura ? Nu mai pot aștepta atîta.

Iar doctorul i-a răspuns :

— Nu mult, iubirea mea. Îți jur.

După care ea a zis :

— Nu mai rezist. Crezi că o să reușească ?

La care el :

— Bine-nțeles. Nu se poate întîmpla nimic. De azi într-un an vom fi unul al altuia.

Ea tăcu.

— Asta a fost pentru prima dată, domnule Poirot, cînd mi-am dat seama că între doctor și domnișoara Moncrieff există un anumit soi de relații. Știam că lui îi plăcea și că erau prieteni buni, dar atît. Am urcat apoi din nou pe scări — eram zguduită de ceea ce auzisem — cînd am băgat de seamă că ușa bucătăriei era deschisă. Și cred că Beatrice a auzit și ea discuția. Dv. vă este limpede, desigur, că ceea ce și-au spus se poate explica în două feluri. Asta poate însemna doar că doctorul știa că soția lui e grav bolnavă și n-o s-o mai ducă mult și eu nu mă îndoiesc că tocmai la asta se gîndea ; dar altcineva, Beatrice de pildă, ar fi putut înțelege într-alt fel — cum că doctorul și Jean Moncrieff — adică... s-ar fi pregătit s-o îndepărteze pe doamna Oldfield.

— Dv. însă nu credeți asta, nu ?

— Nu, bine-nțeles că nu...

Poirot o privi cercetător, apoi spuse :

— Domnișoară Harrison, nu cumva țineți ceva numai pentru dv. ? Ceva ce nu-mi spuneți ? !

Femeia se înroși și spuse supărată :

— Nu ! Nu ! Categoric nu ! Ce-aș putea să mai știu ?

— Nu știu. Dar am crezut că mai aveți ceva pe suflet.

Dădu din cap că nu, în ochi însă i se aprinse din nou o expresie de neliniște.

Hercule Poirot spuse :

— S-ar putea ca Ministerul de Interne să ordone deshumarea cadavrului doamnei Oldfield.

— Nu se poate ! spuse sora Harrison complet îngrozită. E cumplit !

— Credeți că ar fi ceva deplasat ?

— Cred că ar fi groaznic ! Imaginați-vă ce s-ar spune ! Pentru sărmanul doctor Oldfield asta ar fi cumplit, absolut cumplit !

— Nu credeți că ar putea fi în folosul lui ?

— La ce vă gîndiți ?

— Dacă este nevinovat, atunci nevinovăția lui va fi dovedită, spuse Poirot, după care tăcu. Observa cum ideea se înrădăcina în mintea sorei Harrison ; vedea cum își ștergea, încurcată, fruntea și cum după aceea, fața i se lumina toată.

Respiră adînc și se uită la el. Se auziră cîteva bătăi în podeaua de la etajul de sus. Sora Harrison se ridică brusc.

— E domnișoara Bristow, a dormit și acum s-a trezit. Trebuie să urc, să mă îngrijesc de ea pînă i se aduce ceaiul. După aceea ies la plimbare. Da, domnule Poirot, cred că aveți dreptate. Autopsia o să închidă toată povestea, odată pentru totdeauna. O să se vadă că nu-i nimic din toate astea și toate grozăveniile alea despre sărmanul domn doctor Oldfield or să înceteze.

Și zicînd acestea îi întinse mîna și ieși din cameră.

5

Hercule Poirot ajunse la poștă și ceru o convorbire telefonică cu Londra.

De la celălalt capăt al firului se auzi :

— Domnule Poirot, trebuie să vă băgați nasul în toate ? Sînteți sigur că este ceva pentru dv. ? Știți doar că un scandal la țară, cum este ăsta, plesnește de regulă ca un balon de săpun.

— Acesta este un caz excepțional, spuse Poirot.

— Dacă așa spuneți dv., bine. Dv. aveți atît de des dreptate, că a devenit ceva plictisitor. Știți însă că n-o să fie distractiv dacă alarma e falsă.

Hercule Poirot zîmbi ca pentru el. Zise :

— Nu, de rîs voi rîde eu.

— Ce-ați spus ? Nu se aude bine.

— Nimic... nimic...

Și puse aparatul în furcă.

Ieșind din cabină în hala oficiului poștal se aplecă peste un perete despărțitor și zise cu tonul cel mai dulce de care era în stare :

— Nu mi-ați putea spune, madame, unde o pot găsi pe servitoarea care a lucrat la doctorul Oldfield... ? Beatrice cred că se numește.

— Beatrice King ? Și-a schimbat de două ori locul de atunci. Acum e la doamna Marley, în casa de deasupra băncii.

Poirot mulțumi, cumpără două ilustrate, un caiet cu timbre și o piesă de ceramică din partea locului. În timp ce plătea aduse vorba brusc despre răposata doamnă Oldfield. Nu-i scăpă expresia misterioasă care apăruse pe chipul doamnei diriginte.

— A fost absolut pe neașteptate, nu-i așa ? Se vorbește mult despre asta, sigur ați auzit și dv.

Ochii femeii sclipiră. Îl întrebă :

— Cu Beatrice King vreți să vorbiți despre acest caz ? Tuturor ni se pare foarte ciudat cît de repede s-a întîmplat. Unii cred că ea știe ceva, și poate că și știe...

Beatrice King era o fată mică de statură, cu nasul borcănat. La prima vedere se părea că nu suferea de prea multă inteligență, dar în ochi îi strălucea mai multă șiretenie decît se putea deduce din comportarea ei. Se părea că de la Beatrice King nu aflase nimeni prea multe. Repeta întruna :

— Nu știu nimic. Nu știu de nimic... Nu-i treaba mea să spun ce a fost acolo... N-am habar despre ce vorbiți... Despre o discuție între doctor și domnișoara Moncrieff ? Eu nu am obiceiul să ascult pe la uși și dv. nu aveți dreptul să mă învinuiți de așa ceva. Eu nu știu nimic !

Poirot spuse :

— Ați auzit vreodată despre o otravă numită arsenic ?

Fața supărată a fetei se lumină puțin în spatele unui zîmbet prost ascuns. Spuse :

— Asta era în sticluța aia cu medicamente ?

— În care sticluță cu medicamente ?

Beatrice spuse :

— În sticluța cu medicamente pe care domnișoara Moncrieff o pregătea pentru doamnă. Sora însă îl degusta, îl mirosea, apoi îl arunca în chiuvetă și punea la loc apă de la robinet. Leacul arăta ca apa. Odată domnișoara Moncrieff i-a adus doamnei un ibric cu ceai, dar sora i l-a dus iarăși la bucătărie și a făcut un ceai nou. Zicea că ceaiul n-a fost făcut cu apă destul de fiartă. Atunci am crezut că era vorba doar de șicanele pe care le fac cîteodată îngrijitoarele, acum însă nu mai știu, poate că era vorba de altceva.

Poirot dădu din cap apoi întrebă :

— Beatrice, o iubeai pe domnișoara Moncrieff ?

— N-am avut nimic contra ei... E cam închipuită, asta-i drept. Știam însă mai demult că era fermecată de doctor. Era deajuns s-o fi văzut cum se uita la el.

Poirot dădu din nou din cap, apoi se duse la hotel. Ajuns aici, îi dădu lui George ordine precise.

6

Doctorul Alan Garcia, chimist în Ministerul de Interne, își freca mîinile. Se uită la Hercule Poirot și spuse :

— Presupun că sînteți mulțumit, domnule Poirot. Sînteți omul care aveți totdeauna dreptate.

Poirot spuse :

— Mă măguliți foarte.

— Ce v-a atras la povestea asta ? Bîrfele ?

— Cum spuneți : Balaurul cu numele calomnie, monstrul cu mai multe capete.

A doua zi Poirot luă din nou trenul spre Market Loughborough. Așezarea zumzăia ca un stup din momentul în care începuse deshumarea.

Emoția generală atinse culmea cînd oamenii aflară rezultatul autopsiei.

Poirot se afla în hotel cam de o oră. Tocmai terminase un prînz copios — budincă cu carne de vită și vrăbioare după care bău o bere — cînd i se aduse la cunoștință că era așteptat de o femeie.

Era sora Harrison. Avea fața palidă și căzută.

— E-adevărat, domnule Poirot ? E chiar adevărat ?

Îi oferi cu delicatețe un scaun.

— Da. A fost găsit mai mult arsenic decît i-ar fi fost necesar pentru a muri.

Sora Harrison scoase un strigăt :

— N-aș fi crezut, nici o clipă nu mi-ar fi trecut prin cap... apoi izbucni în plîns.

Poirot spuse încet:

— Vedeți, adevărul trebuia să iasă la lumină.

— O să-l spînzure ?

— Mai trebuie încă multe dovedite, spuse Poirot. Cu care prilej, cum a ajuns la otravă, modul cum i-a dat-o...

— Dar, domnule Poirot, dacă el n-a avut nimic comun cu asta, absolut nimic ? !

— În cazul acesta — ridică Poirot din umeri — în cazul acesta...

Sora Harrison spuse încet :

— Știu ceva ce ar fi trebuit să vă spun mai demult, dar am gîndit că nu-i ceva important. Mi s-a părut ciudat...

— Știam eu că ascundeți ceva pentru mine, spuse Poirot. Aș fi bucuros s-o aflu cît mai repede.

— Nu-i ceva prea grozav, e vorba de faptul că odată, cînd am intrat în încăperea cu medicamente, am văzut-o pe Jean Moncrieff făcînd ceva — aș spune — neobișnuit.

— Da ? Și ce făcea ?

— Poate o să pară o prostie... Turna ceva într-o pudrieră, una așa, roz smălțuită.

— Și ?

— Nu turna însă pudră, mă gîndesc la pudră pentru ten, ci ceva dintr-o sticlă din

dulapul cu otrăvuri. Cînd m-a văzut, a închis pudriera şi a băgat-o în poşetă, iar sticla a pus-o repede în dulap, ca să nu văd eu ce sticlă avusese în mînă. Poate că asta nu are nici o importanţă, dar acum, cînd ştiu că doamna Oldfield a fost otrăvită...

Tăcu.

Poirot spuse :

— Mă scuzaţi o clipă ?

Ieşi şi-i telefonă sergentului Grey din secţia criminalistică a poliţiei din Berkshire.

Hercule Poirot se întoarse şi amîndoi — el şi sora Harrison — rămaseră o clipă tăcuţi. În gînd, Poirot vedea chipul fetei cu părul ca arama, îi auzea glasul zicînd : „Nu-s de acord cu dv.". Jean Moncrieff nu era de acord cu efectuarea autopsiei. Ea venise cu argumente demne de luat în seamă, dar faptul rămînea ca atare. Este o fată capabilă, aprigă şi rezolută. Era îndrăgostită de un bărbat încătuşat lîngă o femeie bolnavă, care putea — după părerea sorei Harrison — trăi încă mulţi ani pentru că nu suferea aproape de nimic.

Hercule Poirot oftă.

Sora Harrison îl întrebă :

— La ce vă gîndiţi ?

— Că totul este foarte trist, răspunse.

Sora Harrison spuse :

— Nici o clipă nu pot crede că el a ştiut ceva despre asta.

Poirot spuse :

— Sînt sigur că n-a ştiut nimic.

Se deschise uşa şi intră sergentul Grey. Ţinea în mînă un pacheţel învelit într-o batistă de mătase. Îl despachetă şi îl puse pe masă. Era o pudrieră roz, de culoare smălţuită.

Sora Harrison spuse :

— Asta-i chiar pudriera pe care am văzut-o atunci.

Grey spuse la rîndul lui :

— Am găsit-o în spate, în sertarul măsuţei pentru toaletă a domnişoarei Moncrieff. În plicul pentru batiste. Aş spune că nu se găsesc pe ea amprente digitale, dar mai bine să fim prevăzători.

Cu mîna cu batista apăsă pe închizător şi pudriera se deschise. Grey spuse :

— Praful ăsta nu-i o pudră.

Puse vîrful degetului în praf apoi îl linse cu vîrful limbii.

— N-are gust de nimic.

Poirot spuse :

— Arsenicul alb nu are nici un gust.

Grey spuse :

— O să-i facem îndată analiza. După aceea se uită la sora Harrison : Puteţi jura că-i una şi aceeaşi pudrieră ?

— Da. Ştiu sigur. Este aceeaşi pudrieră pe care am văzut-o la domnişoara Moncrieff cam cu o săptămînă înaintea morţii doamnei Oldfield.

Sergentul Grey oftă, se uită la Poirot şi dădu din cap. Acesta apăsă pe buton.

— Trimiteţi-l, vă rog, aici, pe servitorul meu.

George, un camerist perfect, discret şi atent intră şi se uită întrebător la stăpînul lui.

Hercule Poirot spuse :

— Domnişoara Harrison, dv. aţi declarat că aţi văzut acest obiect în urmă cu un an, la domnişoara Moncrieff. Mai mult ca sigur că veţi fi surprinsă dacă am să vă spun că pudriere ca aceasta vinde firma Woolworth, dar numai de cîteva săptămîni. Modelul a început să fie fabricat abia acum trei luni.

Sorei Harrison nu-i mai ajungea aerul. Se uita la Poirot cu ochii ei negri, încrîncenaţi. Acesta se întoarse spre George.

— George, aţi văzut undeva această pudrieră ?

George făcu un pas înainte.

— Da, domnule. Am văzut-o pe această persoană, sora Harrison, cînd a cumpărat-o de la firma Woolworth vineri, în data de şaptesprezece. Potrivit ordinelor dv..., eu am urmărit-o pe această doamnă de cîte ori ieşea pe stradă. În ziua despre care vă spun, ea a plecat cu autobuzul la Damington, a cumpărat de acolo pudriera, apoi s-a întors la casa în care domnişoara Moncrieff locuieşte cu chirie. Eu m-am ascuns acolo, aşa cum mi-aţi poruncit. Am văzut-o mergînd în dormitorul domnişoarei Moncrieff unde a ascuns pudriera într-un sertar al mesei... Am văzut foarte bine acest lucru uitîndu-mă pe gaura cheii. După aceea a plecat, convinsă că n-a văzut-o nimeni. Trebuie să adaug că nimeni nu încuia poarta şi, în plus, se întuneca.

Poirot spuse cu glas apăsat, rău prevestitor:

— Puteţi, domnişoară Harrison, să explicaţi aceasta ? Cred că n-aveţi ce explica. În pudriera pe care aţi adus-o de la Wolworth nu se găsea arsenic, se găsea însă după ce dv. aţi părăsit casa domnişoarei Bristow. N-a fost prea înţelept să purtaţi arsenicul asupra dv., sfîrşi el cu voce calmă.

Sora Harrison îşi ascunse faţa în palme. Apoi spuse cu glas liniştit, fără culoare :

— E-adevărat... totul este adevărat... Eu am ucis-o şi pentru nimic... Am înnebunit...

7

— Trebuie să vă cer iertare, domnule Poirot, spuse Jean Moncrieff. M-am supărat groaznic pe dv., mi-era un necaz teribil. Am avut impresia că dv. agravaţi totul.

Poirot spuse zîmbind :

— Aşa a fost, ca în povestea cu hidra din Lerna. Nu apuca Hercule să-i reteze un cap, că îi şi creşteau alte două în loc. După exemplul tizului meu, a trebuit să retez capul principal în care îi stătea toată forţa. De unde au pornit calomniile ? Nu mi-a trebuit prea mult timp pentru a-mi da seama că la originea acestor bîrfe se află sora Harrison. Am vizitat-o. Mi-a făcut impresia unei femei cumsecade, inteligentă şi simpatică. N-a trecut însă mult şi a început să comită greşeli foarte grave. Ea a reprodus o discuţie a dv. cu doctorul pe care a ascultat-o întîmplător, discuţie care a fost, trebuie s-o spun, falsă de la început pînă la sfîrşit. Din punct de vedere logic, era absolut incredibilă. Dacă dv. aţi fi plănuit să o ucideţi împreună pe doamna Oldfield nu aţi fi discutat acest lucru — sînteţi doar oameni inteligenţi — în faţa uşii larg deschise, v-ar fi putut auzi cineva de pe scări sau din bucătărie. Şi, în afară de asta, cuvintele care v-au fost atribuite nu corespundeau mentalităţii dv. Erau cuvintele unei femei cu mult mai în vîrstă, de un tip complet diferit. Erau exact cuvintele pe care le-ar fi folosit sora Harrison într-o situaţie ca aceasta.

Din clipa aceea mi-au fost toate clare. După cum am constatat, sora Harrison este încă o femeie relativ tînără şi frumoasă. Aproape trei ani ea a fost indispensabilă doctorului Oldfield. Doctorul o aprecia şi-i era recunoscător pentru devotamentul şi compasiunea ei. Sora era stăpînită de ideea că dacă doamna Oldfield ar muri, doctorul i-ar cere mîna mai mult ca sigur. În loc însă ca acest lucru să se împlinească după moartea doamnei Oldfield, doctorul Oldfield vă iubeşte pe dv. De aceea nu a zăbovit o clipă şi din ciudă şi gelozie a început să îndrepte suspiciunile asupra doctorului Oldfield zicînd că el şi-a otrăvit soţia.

Aşa mi-a apărut mie situaţia. Iar proverbul acela vechi potrivit căruia „fără foc nu iese fum", a început dintr-odată să-mi pară foarte cu cap. Am început să mă gîndesc dacă sora Harrison nu a făcut cumva mai mult decît să împrăştie calomnii. Ea mi-a spus nişte lucruri care mi s-au părut ciudate. De pildă, a spus că boala doamnei Oldfield exista numai în închipuirea ei, că — zicea ea — soţia doctorului nu suferea de nimic. Dar doctorul nu avea nici o îndoială că soţia lui era cu adevărat bolnavă şi, de aceea, nu a fost surprins de sfîrşitul ei. Cu puţin timp înainte de moarte, el a chemat un alt doctor să o consulte, întrucît starea sănătăţii ei era foarte gravă. Ideea cu deshumarea am aruncat-o doar aşa... În faţa acestei situaţii sora Harrison a fost la început speriată de moarte. Repede însă i s-au trezit ura şi gelozia : dacă vor găsi arsenicul — pe ea n-o va bănui nimeni. În colimator vor intra doctorul şi Jean Moncrieff.

Rămînea o singură speranţă, s-o fac pe sora Harrison să-şi supraaprecieze capacităţile. Mi-am zis că în mod cert sora Harrison va face tot ce-i va sta în putinţă pentru a o băga la fund pe Jean Moncrieff. De aceea am dat ordine servitorului meu George, un bărbat absolut discret şi pe care ea nu-l văzuse niciodată, să o urmărească cu toată atenţia.

Jean Moncrieff spuse :

— Aţi lucrat formidabil.

În discuţie se amestecă şi doctorul Oldfield. El zise :

— Într-adevăr. N-am să vă pot mulţumi niciodată îndeajuns. Doamne, cît am putut fi de orb şi de prost !

Poirot întrebă cuprins de curiozitate :

— Şi dv. aţi fost oarbă, mademoiselle ?

Jean Moncrieff îi răspunse încet :

— Mi-era o frică teribilă. Ştiţi, îmi dispăruse arsenic din dulapul cu medicamente...

Oldfield sări ca ars :

— Jean, doar nu cumva ai crezut, că eu... !

— Nu te-am bănuit pe tine, eu credeam că doamna Oldfield a ajuns cumva la el, dar că din neştiinţă a luat prea mult. Şi m-am mai temut că dacă i se va face autopsia şi arsenicul va fi găsit, nimeni nu va crede explicaţia mea şi vor ajunge la concluzia că tu ai făcut-o. Din această cauză nu am spus nimănui că-mi lipseşte din arsenic. În cele din urmă am falsificat lista otrăvurilor ! Sora Harrison era însă ultima pe care aş fi bănuit-o...

Oldfield spuse :

— La fel şi eu. Era atît de delicată, o adevărată doamnă. O madonă, ce mai...

Poirot zise abătut :

— Da, ar fi putut ieşi din ea o femeie şi o mamă bună... A fost dominată însă de sentimente foarte puternice.

Trase aer în piept şi zise pentru sine :

— E-atît de trist...

După aceea zîmbi bărbatului de vîrstă mijlocie care se prefăcea a fi fericit şi domnişoarei aprinse din faţa lui. Şi îşi spuse în gînd :

„Ăştia doi au ieşit din umbră la lumina soarelui... iar eu... eu am îndeplinit a doua muncă a lui Hercule".

Traducere şi adaptare de
Nicolae Nicoară

Inedit

TEODOR PÎCĂ

Hotarele

Hotarele se-ascund în după-amieze
Cînd curge apa liniştii pe drum,
Cînd se topesc în aer metereze
Şi mă prefir prin aţele de fum.

Hotarele se-ascund sub inserare,
Cînd piere scursă-n piatră umbra mea,
Cînd, aiurit, dintr-o despresurare,
Feresc obrazul alb, de palma grea.

Hotarele se-ascund adînc în mine
Pînă spre crudul falsei dimineţi,
Cînd corturile cad şi se cuvine
Să mă găsească-n frunte, nedrumeţ,

Iubind, visînd, rememorînd hotare...
Încet se-nchegă aţele de fum
Şi-ntind obrazul spre impresurare
Şi-ngheaţă apa liniştii pe drum.

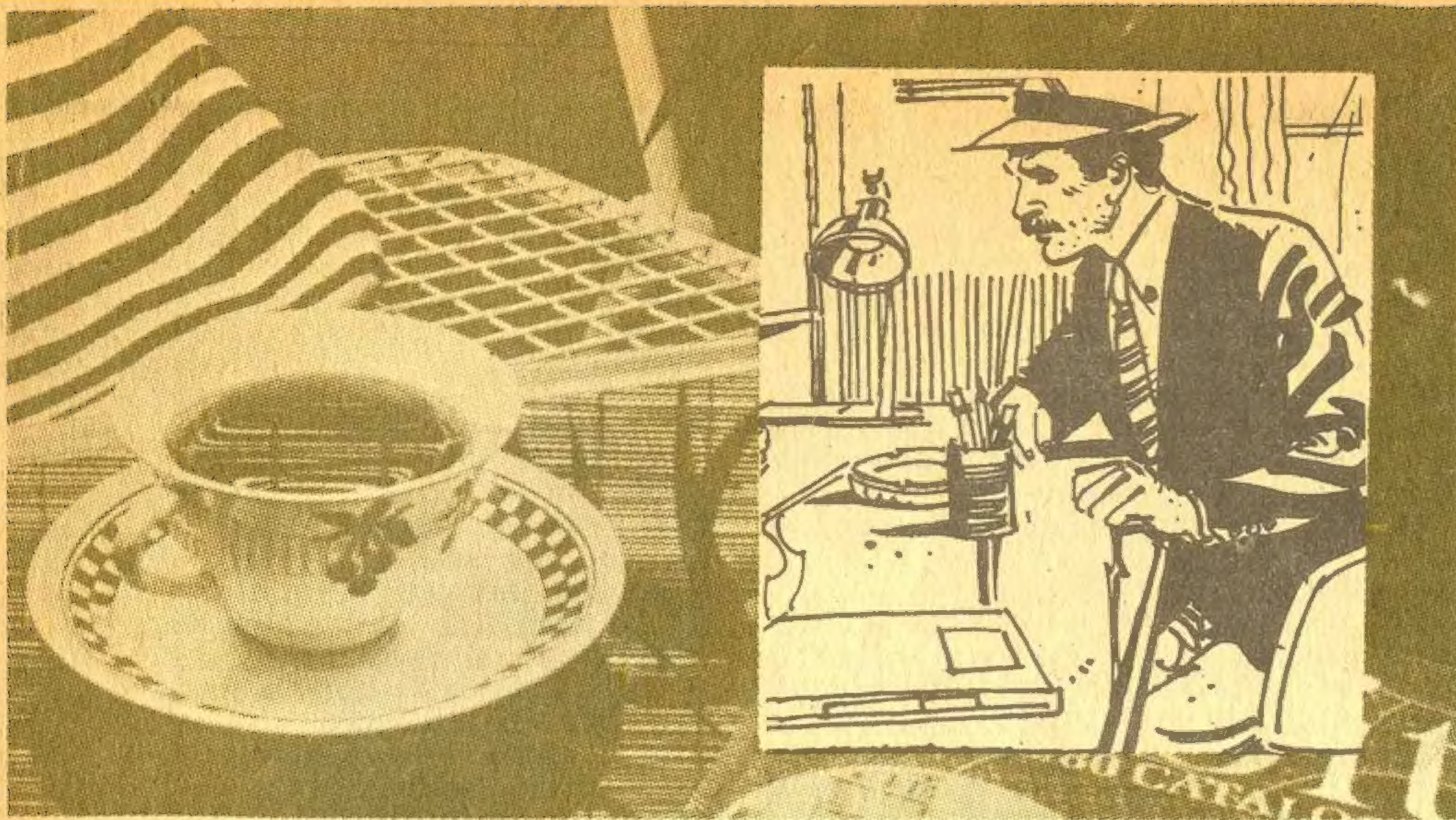
Sonet

Nu m-am iubit în valuri de samur,
Ci-n izul aspru, sănătos, de stînă, —
Celesta boltă doar mi-a fost stăpînă
Şi martori păltinaşii dimprejur.

Cu draga mea cutreieram de mînă
Şi ne iubeam sub cergă de azur,
Nu sub dulceag izvor de abajur,
Ci sub valtrap mirositor a lună.

Nu cunoşteam mînie şi strîmtoare,
Ci doar pe draga-mi, proaspătă
mireasmă,
Din creştet în mărgeanul din picioare,

Iar azi mă-mbăt cu spumă de aghiazmă,
Mă-mpărtăşesc cu şipuri de uitare,
Topind alcool curat în sfîntă plasmă.

POVESTE DESPRE UN APARTAMENT IEFTIN

În cazurile pe care le-am înregistrat pînă acum, investigaţiile inspectorului Poirot porneau de la faptul în sine, crimă sau jaf, şi continuau cu un proces de deducţie logică, pînă la descoperirea finală. În evenimentele pe care le voi consemna aici, un concurs de împrejurări ieşite din comun, legate de incidente aparent triviale, i-au atras atenţia lui Poirot şi l-au condus la nişte întîmplări sinistre ce au completat un „caz" cît se poate de neobişnuit.

Îmi petrecusem seara împreună cu un vechi prieten, Gerald Parker. În afară de gazda mea şi de mine, mai erau de faţă încă şase persoane şi la un moment dat cum era de aşteptat în prezenţa lui Parker, conversaţia s-a concentrat asupra „vînătorii de case" din Londra. Casele şi apartamentele constituiau hobby-ul cu totul şi cu toul special al lui Parker. Începînd cu sfîrşitul războiului, ocupase, pe puţin, vreo şase apartamente şi case. Abia se stabilea undeva, că şi dădea peste o nouă găselniţă, şi, plin de avînt, se muta. Aproape întotdeauna mutările lui erau însoţite şi de un cîştig pecuniar, căci îl ducea mintea la afaceri, dar o făcea mai mult de dragul artei, banii fiind un lucru neinteresant pentru el. L-am ascultat un timp pe Parker, cu respectul novicelui pentru expert. Apoi a venit rîndul nostru şi ne-am dezlegat limbile într-un vacarm infernal. Într-un tîrziu, cuvîntul i-a fost cedat d-nei Robinson, o proaspătă soţie încîntătoare, care se afla acolo cu soţul ei. Nu îi cunoscusem pînă atunci deoarece Robinson era o cunoştinţă recentă a lui Parker.

„Apropo de apartamente", spuse ea, „aţi auzit ce noroc am avut, d-le Parker ? Avem un apartament — în sfîrşit ! În Montague Mansions."

„Bine," spuse Parker, „întotdeauna am fost de acord că există o mulţime de apartamente la un anumit preţ !"

„Da, dar acesta nu este la un anumit preţ. Este foarte ieftin. Optzeci de lire pe an !"

„Bine, dar Montague Mansions se află vis-à-vis de Knightsbridge, nu-i aşa ? Este o clădire mare, frumoasă. Sau poate vorbiţi de vreo rudă săracă a aceluiaşi nume, înţepenită undeva pe la periferie ?"

„Nu, este chiar cea de lîngă Knightsbridge! Asta este extraordinar !"

„Extraordinar este cuvîntul ! E de-a dreptul o minune. Dar trebuie să fie pe undeva o chichiţă... O filodormă, presupun ?"

„Nici o filodormă !"

„Nici o filo... — oh, mi se face rău !" mormăi Parker

„Dar a trebuit să cumpărăm mobila," continuă d-na Robinson.

„Aha !" se învioră Parker. „Ştiam eu că trebuie să fie o chichiţă pe undeva".

„Cu cincizeci de lire. Iar mobila este minunată !"

„Mă dau bătut," spuse Parker. „Proprietarii sînt iresponsabili şi cu un gust pentru filantropie."

D-na Robinson arăta puţin deconcertată. Un mic rid apăru între sprîncenele-i delicate.

„Este de-a dreptul ciudat, nu-i aşa ?... doar nu credeţi că locul acela este bîntuit?"

„N-am mai auzit de apartamente bîntuite", declară Parker hotărît.

„Nn-u." D-na Robinson nu părea defel convinsă. „Ar fi însă nişte lucruri care mi s-au părut... ciudate."

„Ca de exemplu" — am sugerat.

„Aaa," făcu Parker, „aţi trezit interesul expertului nostru în criminalistică ! Destăinuiţi-vă lui d-nă Robinson. Hastings dezleagă orice mister".

Am rîs, încurcat, dar nu pot să spun că mi-a displăcut rolul care îmi era încredinţat.

„Oh, nu prea ciudate, căpitane Hastings, dar cînd am mers să discutăm cu cei doi agenţi, Stosser şi Paul, tot ce ne-au oferit era cu patru, cinci sute de lire pe an sau cu filodorme uriaşe, şi apoi, chiar cînd eram pe picior de plecare au pomenit de un apartament la optzeci de lire, dar nu ştiau dacă merită osteneala să mergem pînă acolo, fiindcă e pe piaţă cam de mult şi au mai trimis şi pe alţii acolo şi este aproape sigur că a fost luat, „smuls", cum au spus ei, dar nu i-a anunţat nimeni nimic, aşa că au continuat să trimită lume acolo."

D-na Robinson făcu o pauză care în momentul acela îi era absolut necesară pentru respiraţie, apoi continuă :

„Le-am mulţumit şi le-am spus că probabil nu are nici un rost dar că ne vom duce totuşi acolo, fiindcă nu se ştie niciodată. Nr. 4 era la etajul doi, şi cînd aşteptam liftul, Elsie Ferguson, o prietenă de-a mea, care împreună cu soţul ei căuta un apartament, cobora scările. «În sfîrşit v-am luat-o înainte, draga mea,» a spus. «Dar nu are nici un rost, a fost deja închiriat.» Asta părea să pună capăt afacerii, dar... ei bine, cum spunea şi John, era foarte ieftin, noi ne puteam permite să dăm mai mult şi ne gîndeam că poate dacă dădeam o filodormă — un lucru îngrozitor, bineînţeles, mi-e şi ruşine că vă spun dar ştiţi ce înseamnă «vînătoarea de case»."

Am asigurat-o că eram foarte conştienţi de faptul că în această luptă pentru case şi apartamente, partea inferioară a naturii umane se ridică deasupra celei superioare şi că în aceste cazuri se aplică legea haitei.

„Aşa că ne-am dus sus şi,mă credeţi sau nu, apartamentul nu fusese închiriat. Servitoarea ni l-a arătat. am cunoscut-o şi pe proprietară şi am clarificat afacerea pe loc : posesiune imediată şi cincizeci de lire pentru mobilă. Am semnat contractul a doua zi, şi mîine trebuie să ne mutăm în el !"

D-na Robinson făcu o pauză triumfătoare.

„Dar ce-a fost cu d-na Ferguson ?" întrebă Parker. „Ia să vedem cum stai cu deducţia, Hastings."

„Evident, dragul meu Watson" (Watson, confidentul lui Sherlock Holmes şi naratorul povestirilor lui — n.t.), am citat eu degajat. „S-a dus la alt apartament."

„Oh, căpitane Hastings, ce inteligent sînteţi !" spuse d-na Robinson admirativ. În momentul acela mi-am dorit ca Poirot să fi fost acolo. Uneori am sentimentul că îmi subestimează capacităţile.

Discuţia în sine fusese amuzantă, aşa că în dimineaţa următoare i-am relatat-o lui Poirot. Părea interesat şi m-a întrebat, în mare, despre preţul chiriilor în diferite locuri

„O poveste ciudată," spuse el gînditor. „Scuză-mă, Hastings, mă duc să fac o scurtă plimbare."

Cînd se întoarse, peste vreo oră, ochii îi străluceau de un entuziasm aparte. Îşi aşeză bastonul pe masă şi îşi scutură panglica de la pălărie, cu mare atenţie, aşa cum făcea întotdeauna atunci cînd se pregătea să vorbească.

„Este foarte adevărat, **mon ami,** că nu avem nici o afacere de rezolvat momentan, aşa că ne putem devota în totalitate acestor investigaţii."

„Despre ce investigaţii vorbeşti ?"

„Preţul foarte ieftin al apartamentului amicei dumitale, d-na Robinson."

„Poirot, doar nu vorbeşti serios !"

„Ba vorbesc cît se poate de serios. Imaginează-ţi, prietene, că preţul real al acestor apartamente este de 350 de lire. Am verificat acest lucru. Şi tocmai acest apartament este închiriat la un preţ derizoriu ! De ce ?"

„Ceva nu este în regulă. Poate este într-adevăr bîntuit, aşa cum a sugerat d-na Robinson."

Poirot nu părea satisfăcut de această ipoteză.

„Apoi este curios faptul că prietena ei îi spune că apartamentul este închiriat, iar cînd ea se duce sus, culmea, nu este defel închiriat."

„Dar eşti de acord cu mine că femeia putea foarte bine să fi greşit apartamentul? Asta este singura soluţie posibilă."

„S-ar putea să ai sau să nu ai dreptate, Hastings. Este însă un fapt că numeroşi alţi amatori au fost trimişi acolo şi totuşi, în ciuda preţului mic, era încă liber cînd d-na Robinson a ajuns acolo."

„Asta demonstrează că într-adevăr este ceva putred în afacerea asta."

„D-nei Robinson nu i s-a părut nimic anapoda. Curios, nu ? Ce impresie ţi-a făcut, Hastings ?"

„Este o creatură încîntătoare !"

„**Evidemment !** din moment ce te-a făcut incapabil de a-mi răspunde la întrebare. Te rog să mi-o descrii."

„Ei bine, este înaltă şi frumoasă, părul este superb, de un castaniu deschis".

„Ai avut întotdeauna o preferinţă pentru această culoare !" murmură Poirot.

„Dar continuă, continuă..."

„Ochi albaştri şi un ten strălucitor, şi... cam asta-i tot, cred", am conchis brusc.

„Şi soţul ei ?"

„Oh, este un tip de treabă — nimic deosebit."

„Blond, brun ?"

„Nu ştiu exact, ceva între — o figură comună."

Poirot clătină din cap. „Da, există sute de astfel de bărbaţi — şi oricum, întotdeauna ai descris mult mai bine femeile... Ştii ceva despre ei ? Parker îi cunoaşte bine ?"

„Cred că sînt cunoştinţe recente. Dar bineînţeles, Poirot, doar nu crezi că..."

„Încetişor, **mon ami.** Am făcut eu vreo afirmaţie ? Tot ce susţin este că într-adevăr este vorba de o poveste ciudată. Şi nimic nu ne luminează minţile ; poate doar numele doamnei, Hastings ?"

„Numele ei este Stella", am spus băţos, „dar nu văd..."

Poirot mă întrerupse cu un chicotit. Exista ceva ce îl amuza grozav.

„Şi Stella înseamnă stea, nu-i aşa ? Fantastic !"

„Dar ce vrei să..."

„Iar stelele luminează ! **Voilà !** Calmează-te Hastings. Nu-ţi lua aerul ăsta de demnitar jignit. Haide, mergem la Montague Mansions şi facem cîteva investigaţii."

„The Mansions" era un bloc foarte îngrijit. Un portar în uniformă se încălzea la soare în prag, aşa că Poirot lui i se adresă :

„Mă scuzaţi, îmi puteţi spune dacă un domn şi o doamnă Robinson, locuiesc aici ?"

Portarul nu era prea vorbăreţ din fire şi aparent într-o dispoziţie proastă. Abia dacă ne-a aruncat o privire, mormăind :

„Nr. 4. Etaju' doi".

„Vă mulţumesc. Aţi putea să-mi spuneţi de cînd stau aici ?".

„De şase luni".

Am tresărit, surprins, conştient de grimasa răutăcioasă de pe faţa lui Poirot.

„Imposibil", am strigat, „cred că vă înşelaţi !".

„De şase luni !".

„Sînteţi sigur ? Doamna de care vorbesc este înaltă, frumoasă, cu păr castaniu şi."

„mneaei e", spuse portarul. A venit în 29 decembrie, aşa să ştiţi. Acu' şase luni !".

Păru că îşi pierde interesul pentru persoanele noastre, aşa că se retrase pe hol, cu pas legănat.

L-am urmat pe Poirot afară.

„Eh, bien, Hastings ?" mă întrebă prietenul meu, ironic. „Eşti şi acum la fel de sigur că femeia aceea încîntătoare spune întotdeauna adevărul ?".

Nu am replicat. Poirot deja se îndreptase spre Brompton Road, înainte să-l întreb ce avea de gînd, aşa că l-am urmat.

„Către agenţia de închirieri, Hastings. În momentul de faţă, cea mai mare dorinţă a mea este să-mi închiriez un apartament în Montague Mansions. Dacă nu mă înşel, acolo se vor întîmpla o mulţime de lucruri interesante, în curînd".

Am avut noroc. Nr. 8, la etajul patru, era de închiriat, contra sumei de zece guinee pe săptămînă. Poirot l-a luat prompt pentru o lună. Afară, în stradă, îmi reprimă protestele :

„Doar fac bani ! Îmi pot permite un moft. Apropo, Hastings, ai un revolver ?".

„Da, am pe undeva..." am răspuns uşor cutremurat. „Crezi că...?".

„Că vei avea nevoie de el ? Este foarte posibil. Văd că ideea te încîntă. Întotdeauna te-au atras istoriile spectaculoase şi romantice".

Următoarea zi ne-a găsit instalaţi în căminul nostru temporar. Apartamentul era plăcut mobilat. În clădire ocupa aceeaşi poziţie cu cel al familiei Robinson, dar era două etaje mai sus.

Ziua următoare instalării noastre era o duminică. După-amiază, Poirot lăsă uşa de la intrare întredeschisă şi mă chemă repede în momentul în care o lovitură reverberă de undeva de jos.

„Priveşte peste balustradă. Aceia sînt prietenii tăi ? Să nu te vadă...".

„Ei e", am declarat agramat.

„Bun. Aşteaptă puţin".

După vreo jumătate de oră, o tînără femeie îmbrăcată strident ieşi ca o vijelie. Cu un oftat de satisfacţie Poirot se înapoie în apartament, în vîrful picioarelor.

„C'est ça. După stăpînul şi stăpîna, servitoarea. Apartamentul ar trebui să fie gol acum".

„Ce ai de gînd să faci ?" l-am întrebat cu oarecare reţinere.

Poirot tropăi voios înspre oficiu şi începu să tragă de frînghia liftului de cărbuni.

„Vom coborî după metoda lăzilor de gunoi", îmi explică amuzat. „Nu ne va observa nimeni. Concertul de duminică, plimbarea, somnul de duminică după prînzul englezesc — **le rosbif** — toate acestea vor abate atenţia tuturor de la acţiunile lui Hercule Poirot. Vino, prietene".

Păşi în dispozitivul din lemn grosolan iar eu îl urmai delicat.

„Intrăm cu forţa în apartament ?" l-am întrebat cu inima strînsă. Răspunsul lui Poirot nu fu prea liniştitor :

„Nu chiar astăzi", a replicat.

Trăgînd de frînghie, coborîm încet pînă la etajul doi. Poirot scoase o exclamaţie de satisfacţie cînd observă că uşa de lemn de la oficiu era deschisă.

„Ai văzut ? Niciodată nu încuie uşa cu zăvorul în timpul zilei. Oricine ar putea să urce sau să coboare cum am făcut noi. Noaptea, o încuie — deşi nu întotdeauna — iar asta ne-ar încurca grozav".

În timp ce vorbea, scoase nişte unelte din buzunar şi se aşternu pe treabă cu dibăcie, obiectivul lui fiind acela de a aranja zăvorul în aşa fel încît să poată fi deschis din lift. Operaţia i-a luat doar trei minute, după care Poirot îşi băgă uneltele înapoi în buzunar şi apoi urcarăm în acelaşi mod în apartamentul nostru.

Luni, Poirot lipsi toată ziua iar seara cînd se întoarse se prăbuşi într-un fotoliu, cu un oftat de satisfacţie.

„Hastings, vrei să-ţi spun o povestioară ? O poveste pe gustul tău, care să-ţi aducă aminte de filmul tău preferat ?"

„Dă-i drumul", am rîs. „Presupun că este una adevărată, nu vreun efort al imaginaţiei tale".

„Este una foarte adevărată. Inspectorul Japp de la Scotland Yard garantează pentru veridicitatea ei, din moment ce mi-a ajuns la urechi prin serviciile lui amabile. Ascultă, Hastings: în urmă cu mai bine de şase luni, nişte planuri ale marinei militare au fost furate dintr-un departament de stat american. Aceste planuri reprezentau poziţiile unora dintre cele mai importante sisteme de apărare în port, sisteme care, vîndute unui guvern străin interesat — cel japonez, de exemplu — ar valora o grămadă de bani. Bănuielile au căzut asupra unui tînăr, de origine italiană, pe nume Luigi Valdarno, funcţionar în departament şi care a dispărut odată cu documentele. Nu se ştie exact dacă el a fost hoţul sau nu, oricum două zile mai tîrziu, a fost găsit în partea de est a New York-ului, împuşcat. Nu s-au găsit documentele asupra lui. De cîtva timp Luigi Valdarno ieşea cu o domnişoară, Elsa Hardt, cîntăreaţă, o figură cu totul nouă, care locuia cu fratele său într-un apartament în Washington. Nu se ştia nimic despre antecedentele ei, dar a dispărut şi ea cam în aceeaşi perioadă cînd Valdarno era mort. Sîntem încredinţaţi să credem că în realitate această domnişoară era un spion internaţional versat, fără scrupule, avînd la activ numeroase „lucrături" săvîrşite sub diferite identităţi. Serviciul secret american, în timp ce-şi dădea osteneala să-i ia urma, era cu ochii şi pe un oarecare „gentleman" japonez care locuia în Washington. Erau convinşi că în momentul în care Elsa Hardt îşi va fi acoperit suficient urmele, îl va contacta pe domnul în chestiune. Unul dintre cei doi a plecat în Anglia acum două săptămîni. Astfel, se pare că Elsa Hardt se află în Anglia". Poirot făcu o pauză, după care continuă încetişor : „Semnalmentele oficiale ale Elsei Hardt sînt : înălţimea : 1,70 m, ochii : albaştri, părul : castaniu, tenul : deschis, nasul: drept, semne particulare : nu are".

„D-na Robinson !" am gîfîit.

„Oricum, este foarte posibil", adaugă Poirot. „De asemenea, am auzit că un tip oacheş, un străin, se interesa de chiriaşii de la Nr. 4, nu mai departe de azi dimineaţă. De aceea, **mon ami,** mă tem că astă-seară va trebui să o repudiezi pe frumoasa ta adormită şi să mi te alături în priveghiul din apartamentul cu pricina, armaţi cu excelentul tău revolver".

„Cu plăcere", am strigat cu entuziasm. „Cînd începem?".

„Miezul nopţii este atît solemn cît şi foarte potrivit cred. Este puţin probabil să se întîmple ceva pînă atunci".

La ora douăsprezece fix, ne-am strecurat cu grijă în liftul pentru cărbuni şi am coborît pînă la etajul doi. Poirot meşteri puţin şi uşa de lemn a oficiului se deschise, iar noi intrarăm în apartament. Din oficiu trecurăm în bucătărie unde ne aşezarăm comod pe două scaune, lăsînd uşa care dădea în hol întredeschisă.

„Acum nu mai avem altceva de făcut decît să aşteptăm", spuse Poirot mulţumit, închizînd ochii.

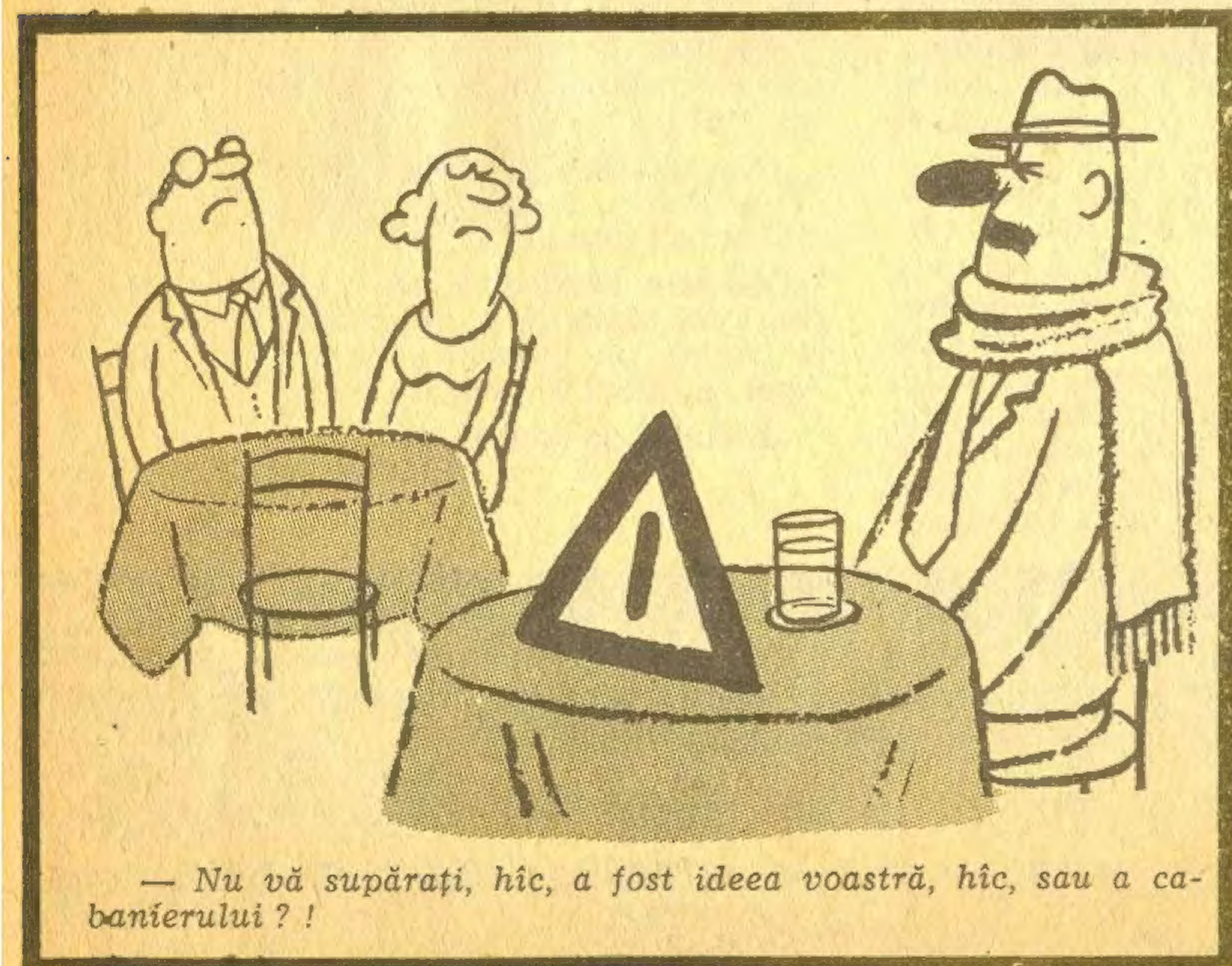
Această aşteptare îmi păru nesfîrşită. Îmi era frică să nu adorm. Tocmai cînd mi se părea că aşteptam de vreo opt ore — dar, de fapt, nu aşteptaserăm decît exact o oră şi douăzeci de minute — un zgomot slab îmi ajunse la urechi. Poirot mă atinse pe mînă. M-am ridicat şi împreună ne-am deplasat prevăzători spre hol; dintr-acolo venea zgomotul. Poirot îmi şopti la ureche :

„De partea cealaltă a uşii de la intrare... Taie broasca. Atunci cînd am să-ţi spun eu, nu mai curînd, te năpusteşti asupra lui şi îl ţii strîns. Ai grijă că are un cuţit la el".

La un moment dat s-a auzit un zgomot de ruptură şi prin uşă apăru un cerc de lumină. S-a stins imediat şi uşa s-a deschis încet. Poirot şi cu mine ne-am lipit de perete. Am auzit respiraţia unui bărbat care a trecut pe lîngă noi. Pe cînd acesta încerca să facă lumină, Poirot îmi şopti :

„Allez".

Am ţîşnit amîndoi în acelaşi timp iar Poirot, cu o mişcare rapidă, înfăşură capul intrusului cu o eşarfă de lînă, în timp ce eu îi imobilizam braţele. Toată treaba s-a făcut

— Nu vă supăraţi, hic, a fost ideea voastră, hic, sau a cabanierului ? !

rapid şi fără zgomot. I-am sucit stiletul din mînă şi, în timp ce Poirot cobori eşarfa de pe ochi şi îl legă la gură, am scos revolverul şi l-am ţinut într-o poziţie în care putea să-l vadă clar şi să înţeleagă că orice fel de rezistenţă era inutilă. Cînd încetă să se mai zbată, Poirot se apropie de el şi îi şopti ceva la ureche. Omul dădu din cap în semn că se supune. Apoi, impunînd tăcere printr-o mişcare a mîinii, Poirot ne conduse afară din apartament, pe scări în jos; urma captivul nostru iar eu „acopeream" spatele. Cînd ajunserăm în stradă, Poirot se întoarse spre mine :

„După colţ se află un taxi care aşteaptă. Dă-mi revolverul. Acum nu mai avem nevoie de el".

„Dar dacă tipul încearcă să scape ?".

Poirot zîmbi : „N-o să încerce".

M-am întors cu taxiul imediat. Eşarfa fusese luată de pe faţa străinului şi am tresărit cu surprindere : „Nu este japonez !".

„Observaţia a fost întotdeauna punctul tău forte, Hastings ! Nimic nu-ţi scapă. Nu, omul nu este japonez, este italian".

Ne-am urcat în taxi şi Poirot îi dădu şoferului o adresă. Eu deja intrasem în „ceaţă". Nu vroiam să-l întreb pe Poirot, în faţa captivului nostru, încotro mergem, şi mă luptam în zadar să mă luminez cît de cît.

Am descins la uşa unei căsuţe, aşezată nu departe de şosea. Un trecător beat se împleticea pe trotuar şi aproape că s-a ciocnit de Poirot care i-a adresat cîteva cuvinte pe care nu le-am reţinut... Toţi trei am urcat cele cîteva trepte ale casei, pînă la uşa unde Poirot sună şi ne făcu semn să stăm mai la o parte. Nu răspunse nimeni ; sună din nou apoi bătu cu convingere cîtva timp. Deodată apăru o lumină şi uşa se deschise puţin.

„Ce dracu' vrei ?" întrebă grosolan un bărbat.

„Doctorul. Soţia mea este bolnavă".

„Nu-i nici un doctor aici". Omul se pregăti să închidă dar Poirot îşi propti piciorul în deschizătura uşii. Dintr-o dată deveni caricatura perfectă a unui francez înfuriat :

„Spui că nu-i nici un doctor aici ? Te dau în judecată. Trebuie să vii ! Am să stau aici şi am să bat şi am să sun toată noaptea !".

„Scumpul meu domn..." uşa se deschise din nou iar omul, încotoşmănat într-un halat de casă şi în papuci, păşi spre Poirot pentru a-l linişti, privind îngrijorat în jur.

„Am să chem poliţia !".

Poirot se pregătea să coboare treptele.

„Nu, nu face asta, te implor!". Şi omul se repezi după el. Cu o mişcare lină Poirot îl împinse pe scări în jos. În minutul următor toţi trei ne aflarăm în casă, cu uşa zăvorîtă.

„Repede — aici". Poirot ne conduse în cea mai apropiată cameră şi aprinse lumina. „Şi tu — după draperie".

„Si, signor", spuse italianul şi dispăru după faldurile de pluş roz. La fix. Exact cînd acesta simplificase peisajul, o femeie dădu buzna în cameră. Era înaltă, cu părul roşcat, îmbrăcată cu un kimono stacojiu care îi înfăşura silueta zveltă.

„Unde este soţul meu ?" strigă, privind speriată în jur. „Cine sînteţi ?".

Poirot făcu un pas înainte şi o reverenţă. „Să sperăm că soţul dumneavoastră nu va răci ; am observat că avea papuci şi că halatul era călduros".

„Cine sînteţi ? Ce căutaţi în casa mea ?".

„Este foarte adevărat că nici unul dintre noi nu a avut plăcerea să vă cunoască, doamnă. Este cu atît mai regretabil cu cît unul dintre noi a venit tocmai de la New York, special ca să vă vadă".

Draperiile s-au dat la o parte şi italianul păşi înainte. Spre stupefacţia mea, am observat că acesta flutura revolverul meu, pe care, fără îndoială că Poirot îl pusese neglijent, undeva în taxi. Femeia scoase un ţipăt ascuţit şi dădu să fugă, dar Poirot îi tăie calea.

„Lasă-mă să trec", ţipă ea. „O să mă omoare !".

„Cine era nenorocitul ăla de Luigi Valdarno ?" întrebă italianul grosolan, fluturînd arma şi îndreptînd-o spre fiecare dintre noi. Nu îndrăzneam să mişcăm.

„Doamne, Poirot, este îngrozitor ? Ce facem ?" am strigat.

„Ţi-aş fi recunoscător dacă m-ai scuti de explicaţii Hastings. Pot să te asigur că prietenul nostru nu va trage pînă nu spun eu".

„De ce eşti aşa de sigur ?" spuse italianul rînjind dizgraţios.

Eu nu eram la fel de sigur ca Poirot, dar femeia se întoarse brusc către el :

„Ce vreţi ?".

Poirot făcu o reverenţă : „Cred că nu este necesar să jignesc inteligenţa Elsei Hardt, întrebînd-o".

Cu o mişcare rapidă femeia smulse o pisică mare, de pluş, care servea drept husă pentru tefelon.

„Sînt cusute în căptuşeala ăsteia".

„Inteligent...", murmură Poirot admirativ. Se dădu la o parte din faţa uşii. „Bună seara, doamnă. Îl voi reţine pe prietenul dvs. din New York pînă va veţi aranja retragerea".

„Prostule !" răcni italianul şi, ridicînd revolverul, ţinti silueta femeii ce fugea, moment în care eu mă aruncam asupra lui. Dar arma scoase un declic inofensiv şi se auzi doar vocea blîndă şi plină de reproş a lui Poirot :

„Hastings, nu ai încredere în vechiul tău prieten. Nu-mi place ca prietenii mei să poarte pistoale încărcate asupra lor. Nu, nu, **mon ami"**.

Apoi către italianul care înjura spumos, pe acelaşi ton de blînd reproş :

„Vezi ce-am făcut pentru tine ? Te-am salvat de la spînzurătoare. Şi să n-ai impresia că frumoasa noastră doamnă va scăpa. Nu, nu, casa este supravegheată. S-a dus exact în braţele poliţiei. Nu-i ăsta un gînd frumos şi reconfortant ? Da, acum poţi părăsi încăperea. Dar ai grijă — ai foarte mare grijă. Eu... — a plecat ! Şi prietenul meu Hastings mă priveşte cu reproş... Dar totul a fost atît de simplu ! A fost foarte clar, de la bun început, că din sute de amatori pentru închirierea apartamentului Nr. 4 din Montague Mansions, numai familia Robinson a fost considerată corespunzătoare. De ce ? Ce anume îi singulariza la prima vedere ? Aspectul ? Posibil, dar nu era ceva deosebit. Atunci numele !".

„Dar numele de Robinson nu este neobişnut", am replicat. „Este un nume cît se poate de comun".

„Exact ! Aici era şpilul. Elsa Hardt şi soţul ei sau fratele sau cine o fi fost cu adevărat au venit de la New York şi au luat un apartament pe numele de dl. şi d-na Robinson. Brusc au aflat că una din societăţile astea secrete, Mafia sau Comorra, din care, fără îndoială Luigi Valdarno făcea parte, este pe urmele lor. Ce să facă ? Au făcut o schemă de o simplitate transparentă. Evident, ştiau că urmăritorii lor nu îi cunoşteau personal pe nici unul dintre ei. Atunci ce poate fi mai simplu ? Oferă apartamentul la un preţ absurd de convenabil. Din miile de tinere perechi în căutarea unui apartament, nu se poate să nu fie şi vreo familie Robinson. Era doar o chestiune de timp. Apoi, ce se întîmplă ? Răzbunătorul soseşte ; ştie numele, ştie adresa. Loveşte ! Totul s-a terminat, răzbunarea este satisfăcută, iar d-ra Elsa Hardt a scăpat ca prin urechile acului încă o dată. Apropo, Hastings, trebuie să mă prezinţi adevăratei d-ne Robinson — creatura aceea adorabilă şi sensibilă ! Ce-or să creadă cînd vor vedea că le-a fost spart apartamentul ? Trebuie să ne grăbim înapoi. A, se pare că soseşte Japp cu prietenii lui".

O bătaie puternică se auzi în uşă.

„Dar cum ai aflat adresa asta ?" am întrebat pe cînd îl urmam pe Poirot în hol.

„A, bineînţeles că ai pus pe cineva să o urmărească pe falsa d-nă Robinson cînd a părăsit apartamentul".

„Doamne-ajută, Hastings, îţi mai foloseşti şi tu celulele cenuşii din cînd în cînd. Acum o mică surpriză pentru Japp".

Deschizînd uşa uşor, scoase capul pisicii pe lîngă margine şi făcu un „miaaauu" patetic. Inspectorul de la Scotland Yard care stătea în faţa uşii împreună cu încă un bărbat tresări împotriva voinţei lui.

„Oh, este doar Monsieur Poirot ghiduşul...!" exclamă el zărind capul lui Poirot care îl urmă pe cel al pisicii. „Dă-ne drumul înăuntru, musiu".

„Prietenii noştri sînt bine, sănătoşi ?"

„Da, i-am «colectat» fără probleme, dar nu aveau «marfa» la ei".

„Am înţeles. Aşa că aţi venit să căutaţi. Eu tocmai plecam, împreună cu Hastings, dar aş mai putea să mai zăbovesc puţin, să vă ţin un curs asupra istoriei şi deprinderilor pisicii domestice...".

„Te-ai prostit de tot ?" spuse Japp.

„Pisica", începu Poirot, „era foarte preţuită de către vechii egipteni. Este încă privită ca simbol al norocului atunci cînd îţi taie calea. Pisica asta ţi-a tăiat ţie calea astă-seară Japp. Ştiu că în Anglia este nepoliticos să vorbeşti despre interiorul oricărui animal sau persoană. Vă asigur însă că interiorul acestei pisici este foarte delicat... Mă refer la căptuşeală...".

Însoţitorul inspectorului Japp apucă pisica şi, mormăind ceva, o smulse din mîinile lui Poirot.

„Am uitat să fac prezentările", spuse Japp. „D-le Poirot, acesta este d-l Burt din serviciul secret american".

Degetele experimentate ale americanului simţiseră deja ceea ce căuta. Întinse mîna şi pentru un moment nu-şi găsi cuvintele. Apoi se ridică în picioare :

„Încîntat de cunoştinţă !".

Traducerea şi adaptarea

Liana Vlad

IOAN NICOLAE, LIVIU PINTILIE (dactilografia), MARIA CROITORU (corectura), B. DANIELESCU (tehnoredacţia) C. ŞTEFĂNESCU, NICOLAE GADONSCHI (prezentarea grafică)

Redactor responsabil : TOMA MICHINICI

Apare sub egida B.T.T. Tipărit C.P.C.S. Comanda nr. 60376

BTT

LEI 25

BIROUL DE TURISM PENTRU TINERET

Pe scurt despre marcajele montane

Bandă			
Cruce			
Triunghi			
Punct			

Asemenea marcajelor rutiere, şi pe munte există un sistem de marcaje, uniforme ca desen şi culoare, care uşurează orientarea turiştilor, fiind de un real folos mai ales în condiţiile vizibilităţii reduse, ca urmare a ploilor, ceţii, ninsorii, viscolelor, sau la căderea nopţii.

Sistemul de marcaj al munţilor noştri cuprinde patru semne: bandă, cruce, triunghiul, punctul, care însă sînt în trei variante culoristice, adică roşu, galben şi albastru. În total pot exista, deci, 12 tipuri de semne aplicate pe stîlpi înalţi din ţeavă de fier, pietre, copaci, ziduri ale diferitelor construcţii.

În afara marcajelor cu semne şi culori, în Retezat, se întîlnesc aşa numitele momii, care nu sînt altceva, decît ridicături de pietre, sub forma unei piramide, construite de ciobani, în special pe platou, care au de asemenea rol de orientare.

Marcajele sînt indicate din loc în loc şi de săgeţile indicatoare, care nu numai că indică marcajul, dar arată şi numărul de ore, mediu în care se parcurge traseul, uneori înscriindu-se şi numărul de kilometri pînă la obiectiv. Datorită sporirii numărului de turişti străini, care fac ascensiuni în munţii noştri, o serie întreagă de săgeţi indicatoare sînt scrise şi în limbile de largă circulaţie internaţională.

Într-un anumit punct turistic se pot întîlni de multe ori mai multe trasee turistice, deci pot fi aglomerări de marcaje, care, după un drum mai mult sau mai puţin comun, se despart şi conduc pe turist la respectivul obiectiv care este indicat în hărţile şi pliantele turistice montane.

Pe platouri, stîlpii de marcaj arată direcţia de mers, privindu-i frontal. Traseele de creastă sînt marcate cu bandă, în general roşie.

Documentarea asupra marcajelor se poate face din diferite cărţi, mai cu seamă cele cuprinse în colecţia „Munţii noştri“ editată de editura „Sport-Turism“. O bună documentare oferă şi revista „România Pitorească“ sau almanahurile editate de Biroul de Turism pentru tineret.

Operaţiunea de prospectare, marcare şi întreţinere a semnelor de marcaj este deosebit de obositoare şi costisitoare, aşa că fiecare turist trebuie să aibă grijă să nu deterioreze şi să avarieze marcajul, inducînd astfel în eroare pe ceilalţi turişti, mai ales pe cei neexperimentaţi. Aşa se face că de multe ori, dintr-o glumă, se ajunge la situaţii cu urmări grave.

Lăudabilă este iniţiativa unor entuziaşti care pe propria cheltuială şi cu multă trudă au refăcut porţiuni întregi de marcaj deteriorat ca urmare a intemperiilor.

Şi nu sînt puţine exemplele de elevi, studenţi, salvamontişti, oameni ai muncii din diferite întreprinderi care în orele lor de răgaz au dovedit, o dată în plus, dragostea lor pentru munte, pentru natură, contribuind şi în acest mod, prin marcarea unor trasee, la punerea în valoare a frumuseţilor patriei.